





**МАКС
КІДРУК**



БОТ

Роман

Спеціальна відзнака
за найкращий твір на тему мандрів і подорожей
Міжнародного літературного конкурсу романів,
кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей
«Коронація слова—2012»



ВИДАВНИЦТВО

КАЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Харків
2012

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР
К38

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Віталія Котляр*

ISBN 978-966-14-4654-9 (PDF)

- © Максим Кідрук, 2012
- © DepositPhotos / Victor Habbick, обкладинка, 2012
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2012
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2012

«Коронація слова» створює для вас нову хвилю української літератури — яскраву, різножанрову, захоплюючу, — яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

*Тетяна та Юрій Логуш,
засновники проекту*

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки бренду найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу — сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно і театр обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру і як наслідок — наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами й п'єсами.

koronatsiya.com

ПЕРЕДМОВА

У ті липневі гарячі дні в Києві стояла така нестерпна спека, що здавалося, ніби сонце поставило на меті розплавити мармурові сходи і колони Українського дому. На кожного мітингувальника, що зібралися на Європейській площі, аби висловити протест щодо «мовного закону», припадало по одному спецназівцю. Протестанти шукали клаптики тіні, ховалися там і дбайливо поступалися місцем одне одному. На площі зібралися однодумці, які прекрасно розуміли одне: мову неможливо знищити жодним законом, якщо нею говоритиме, писатиме, складатиме книжки, мітингуватиме, освідчуватиметься в коханні, проклинатиме, співатиме цілий народ.

Саме там до мене підійшов худенький хлопчина й представився українським письменником. Його ім'я я вже чула на кількох літературних конкурсах і від затятих кіровоградців, які розповідали про активну молодь свого краю. Максим Кідрук — а це був автор цієї книжки — попросив мене прочитати свій останній твір. «Прямо тут і зараз?» — пожартувала я. «Ні, книжка ще в друці, я вишлю вам електронну версію, почитайте, як буде нагода». Я пообіцяла прочитати роман, але все не складалося: весь час забиравала робота й Інтернет, середовище реальних людей і ботів. Нарешті після чергової електронки Максима я засіла за книжку.

Зізнаюся чесно, дорогий читачу, фентезі і пригодницький роман — не мій жанр, більше того, в житті не грала в жодну комп'ютерну гру, хіба спостерігала за «стрілялками», в які зосереджено бавилися діти, і намагалася безрезультатно відірвати їх від компа. Мене у книзі Кідрука привабляло інше: хороша українська, ненудний сюжет. Ну, і ще один цікавий момент: програмісти впевнено завоюють головні позиції серед героїв літературних творів. Тепер і в книгах корифеїв української літератури, і в молодих авторів можна знайти героя, що значну частину свого життя живе в Інтернеті і добре розуміється

на найскладніших програмах. Врешті-решт, Україна відома світові не лише прекрасними спортсменами, а й висококласними програмістами, на яких дійсно полюють найбільші компанії.

Максим, анонсуючи мені свого «Бота», прочитав справжню лекцію про те, що таке технотрилер. Захоплено розповідав про цей гібридний жанр, у якому переплетена наукова фантастика, трилер і ще купа всього. У таких книжках можна знайти детальні описи наукових дослідів, технічні новинки, отож подібні романи люблять ті, хто цікавиться не лише художньою, а й дослідницькою літературою. У схожій стилістиці писав Майкл Крайтон, тож знаменитий «Парк юрського періоду» — теж технотрилер. У цьому жанрі прославились Том Кленсі і Ден Браун (два перші його романи є стовідсотковими технотрилерами).

Сьогодні Максим Кідрук прагне стати першим українським письменником, що спеціалізується на модному жанрі, презентуючи «Бот» як перший вітчизняний технотрилер. Думаю, варто допомогти нашому технофантасту: для початку купити і прочитати його новий роман!

Отож, любий читачу, готуйся до читання «Бота». Максим обіцяє, що до твоїх снів, може, прийде купка білявих хлопчиків, схожих один на одного як дві краплі води.

Гарних вражень!

Ірина Геращенко,
народний депутат України

Григорію Мірошниченку
чи, мабуть, краще сказати — Грегу Міро,
який знає, що гроші — сміття,
і який подарував мені ангольську авантюру...

БОТ, -а, *чол.*; *мн.* -и.

(*англ.* bot, скор. від *англ.* robot — автомат, робот) — програма, що наслідує дії людини, нерідко із зачатками штучного інтелекту. Використовується для керування супротивниками у комп'ютерних іграх або як клон «живого» користувача в інтернет-чатах та на форумах. Діє через ті ж інтерфейси, що й звичайний користувач. Боти застосовуються в умовах, де необхідна краща, ніж у людини, реакція, для ефективного виконання рутинних робіт, а також для повного наслідування та копіювання поведінки людини.

Незважаючи на значний прогрес у дослідженні головного мозку людини, багато чого в його роботі дотепер лишається загадкою. Функціонування окремих клітин добре вивчено й пояснено, проте розуміння того, яким чином у результаті взаємодії десятків мільярдів нейронів мозок функціонує як одне ціле, доступне лиш у сильно спрощеному вигляді, і вимагає подальших глибоких досліджень.

Господь карає нас через те, чого ми не здатні уявити...
Стівен Кінг, «Острів Дума»



Регіон Антофагаста, Чилі

- | | |
|-----------------------------------|--------------------------------|
| Calama ■ місто | ✕ залізниця |
| Maria Elena * селище | ✕ пошти, дорожній поліцейський |
| Вукурмадо + вулиця | ✕ аеропорт |
| Санта-Альба = прикордонні станції | — — — кордон між країнами |
| ———— магістральна шосе | — — — прикордонні пункти |
| ———— асфальтована дорога | ▲ вулкан чи гірський пік |
| ———— ґрунтова дорога | ▲ солоні озера |
| 123 номер дороги | ▲ солончаки |

ЕПІЗОДИ: ПОЧАТОК...



Вівторок, 4 серпня, 17:23 (UTC¹—4)
Трант між Сан-Педро та Напамою
Пустеля Атакама, Чилі

Джей-Ді став далеко не першим, кого ввела в оману їхня дитяча зовнішність...

Довгі тіні стелились по сухій землі. Призахідне сонце мріло напроти лобового скла, заповнюючи салон «Range Rover'a» золотавим світлом.

Розбита, вщент розкошлана дорога випорскувала з-під капота і, то зникаючи, то знов спливаючи з-під піску, тягнулась на північний захід. Обабіч тракту простягались висушені сланці та напівзасипані піском вапнякові бескиди Атаками, найсухішої пустелі на Землі. Далеко позаду «Range Rover'a» височіли голі Андійські хребти, серед яких, немов наріст на тілі ящера, випинався Ліканкабур, шестикілометровий кратер згаслого вулкана. Небесна блакить заливала все довкола, навіть далеким горам надаючи фіолетового відтінку.

Сріблястий позашляховик упевнено пробивав дорогу до Калами², єдиного поселення в радіусі двохсот кілометрів навколо Сан-Педро, що мало право (сумнівне, будемо відверті) називатися містом³. Якщо не рахувати Панамериканської магістралі та мідних копалень ко-

¹ Coordinated Universal Time (UTC) — Синхронізований світовий час. Загальноприйнята точка відліку локального часу в часових поясах. За опорний UTC взято місцевий час на довготі Гринвіча чи Лондона (нульовий часовий пояс). UTC —4 («мінус чотири») означає, що поясний час у Чилі на 4 години відстає від поясного часу в Британії. Не так давно синхронізований час називався Greenwich Mean Time (Середній час за Гринвічем) і позначався GMT.

² Поселення в пустелі Атакама на півночі Чилі, столиця провінції Ель-Лоа, що входить до регіону Антофагаста.

³ Сан-Педро-де-Атакама — село в Чилі посеред пустелі Атакама. Густота населення в регіоні — 0,1 людини на км².

ло Антофагасті¹, на півночі Чилі не так і багато місць, що несуть на собі відбиток цивілізації.

Джей-Ді Річардсон, сорокап'ятирічний кардіохірург з Окленда (Нова Зеландія), відсунув крісло в глиб салону, відкинув спинку і випростав натомлені ноги. Він пробув у Сан-Педро всі вихідні — роз'їжджав околицями. Статечний чилієць Флавіо встиг показати багато цікавого: Місячну долину, лагуну Чакса і лагуну Баррос-Негрос, а ще Місканті — місце відпочинку рожевих фламінго². Заклавши руки за голову, Річардсон подумав, що не проти залишитися в Сан-Педро. Хоча б на день. Якби міг, то й на тиждень. Якоїсь миті він навіть пожалкував, що в Каламі на нього чекає Френк.

Френк Ді'Анно, товариш Джей-Ді по коледжу, приперся в цю глушину неспроста. На відміну від Річардсона, який насолоджувався відпусткою, Ді'Анно відрядили в Каламу. Френк четвертий рік працював у австралійській компанії, що виробляє медичне обладнання. Він приїхав допомогти з налаштуванням МРТ, магніто-резонансного томографа, закупленого для місцевої лікарні. «Шизанутий проект, — відгукувався Френк про мету відрядження, — якомусь чинодралу з чилійського Міністерства охорони здоров'я наснилося, що Каламі необхідний МРТ. Начебто індіанцям з пустелі далеко їздити до Антофагасті чи Ікіке³. Те, що 90 % з них узагалі не знають, що таке томографія, а 95 % ні разу в житті не потребували послуг томографа, нікого не зупинило». Гроші заплатили, і Френк мусив їхати — допомагати місцевим розбиратися з новою технікою.

Дізнавшись про плани один одного, друзі вирішили здибатись у Каламі, перехилити по келиху пива. Звісно, якщо в тому задрипаному містечку посеред Атаками є пиво...

— Що це? — несподівано спитав Джей-Ді, прикриваючи долонею очі від сонця.

— Де, сеньйоре?

— Там, попереду, — чоловік показав пальцем. — Ліворуч від дороги.

¹ Велике промислове місто на півночі Чилі на узбережжі Тихого океану.

² Андійський фламінго (*Phoenicopterus andinus*) — найбільш рідкісний вид фламінго у світі. Має блідо-рожеве тіло та довгі жовті лапи. Єдиний вид з трьома пальцями на лапах. Мешкає в горах Перу, на північному заході Аргентини та на солоних озерах пустельної півночі Чилі.

³ Iquique — місто на півночі Чилі, північніше за Антофагасту.

Флавіо роздивився ліве узбіччя. Кілька секунд не помічав нічого вартого уваги, коли раптом на відстані кількох сотень метрів нагледів щось таке, від чого його серце підскочило, а потім зробилось важким, мов гиря, і зсунулось на кілька сантиметрів униз. Старий вгатив ногою по гальмах і спинив джип.

— Ти здурів? — визвірився лікар. — Я ледь не проламав довбешкою лобове скло!

Чилієць промовчав, не зводячи очей із самотньої постаті.

— Це людина, — сказав Річардсон.

— Я... я не певен, сеньйоре... — скрипучий голос старого індіанця химерно деренчав.

— Я тобі кажу — це хлопчик. У мене кращий зір.

І справді, вдалині стовбичив широкоплечий і жиливий малий.

— Відколи це в Атаками завелись білошкірі хлопчаки, га? — спробував пожартувати Джей-Ді.

Чилієць знову проігнорував питання. Річардсон примружився:

— Дивно. Пацан геть голий, — сонячні промені стелились практично паралельно до землі, вгризаючись в очі, через що Джей-Ді не зауважив сірі атласні плавки, що обтягували стегна малого. — Е-м-м... Як він тут опинився?

— Сеньйоре, то не людина, — раптово заявив Флавіо.

— А хто ж тоді?

— Демон.

— Що? — скривився лікар. — Флавіо, ти...

— Два дні тому його бачили в пустелі на північ від Сан-Педро.

— Який, в біса, демон? — форкнув Джей-Ді. — Що за довбані забобони?!

Сивочолий чилієць увімкнув першу передачу і втиснув до підлоги педаль газу. «Range Rover», виючи двигуном, помчав уперед.

Джей-Ді замислився. З кожною секундою, що наближала автомобіль до самотньої постаті, його огортало сум'яття. Білошкірий хлопчак стовбичив сам-один посеред мертвого безмежжя Атаками, але при цьому не кричав і не біг назустріч машині. Не робив узагалі нічого. Стояв і дивився. Така сцена могла викликати подив навіть в околицях цивілізованого селища, де-небудь у Новій Зеландії. Посеред Атаками вона викликала поколювання у животі.

Позашляховик на повній швидкості пронісся повз силует, обдавши його курявою та дрібними кам'яними скалками. Нічого не стало-

ся. Взагалі нічого. Джип віддалявся. Хлопчик, ледь нахиливши голову, дивився йому вслід.

Річардсон закинув руку на сидіння і озирнувся.

— Це марево, — прогудів лікар, дивуючись, як відразу не здогадався. — Звичайний міраж. Пацан стоїть посеред пляжу на тихоокеанському узбережжі, а ми спостерігаємо його відображення.

— Ви помиляєтесь, сеньйоре... — прошепотів Флавіо.

Косі промені добре освітлювали фігурку дитини. Джей-Ді нарешті помітив спортивні плавки і очі... очі, що дивилися прямо на нього.

Раптом щось клацнуло у голові кардіохірурга. Секунду чи дві він ніяк не міг ухопити, що саме. Якесь деталь побаченого не вкладалася в загальну картинку, вперто не знаходячи місця в його логічному мозку. Лікар напружився, аж лоба наморщив, але не здужав уловити, що саме прогавив, у чому помилився.

Та ось до нього дійшло: міраж *обернувся, нахилив* голову і *дивився* на них! Розглядав їхню машину! Розуміння нарінуло настільки швидко, що Річардсон похолов. Руки і спина вкрилися сиротами. Хлопець не марево. Не фантом. Адже примара *не реагує* на те, що відбувається довкола.

Джей-Ді ще не встиг сповна осягнути те, що він щойно зміркував, як Флавіо сказав:

— Це не міраж, — вчепившись руками в кермо, старий індіанець налякано глипав на дзеркальце заднього виду. — В Атакамі не буває міражів, сеньйоре...

Жодних сумнівів: посеред пустелі стояла жива дитина.

— Зупинись! — звелів Джей-Ді.

— Сеньйоре, я благаю вас, не треба...

— Я наказую тобі: негайно зупини машину!

Флавіо неохоче натиснув на гальма і спинив джип.

— Сеньйоре, ви не розумієте, що коїте, — забелькотів шофер. — Це демон, його бачили відразу в кількох місцях...

— Старий дурню, ну що ти верзеш? — розсердився кардіохірург. — Там дитина! Така ж реальна, як і ми з тобою. Ми не можемо просто так лишити його у пустелі. — Джей-Ді на мить затнувся, зрадівши власній здогадці: — Звідки ти знаєш, може, десь неподалік зазнав аварії пасажирський літак, і цей малий — єдиний, хто вцілів серед усіх пасажирів?.. Так і є, він контужений, і саме тому так дивно поводитьсь.

Новозеландець відстебнувся, виліз із джипа й обійшов машину.

Здійнята курява розсмоктувалась, з ледь вловним шарудінням опускаючись на землю. Малий, як і раніше, стояв коло дороги і розглядав «Range Rover». Від Річардсона його відділяло кілька сотень метрів. За хлопцем простягалась довга, геометрично правильна тінь.

Джей-Ді підняв над головою праву руку і помахав.

Хлопчик блискавично відреагував — помахав у відповідь. Теж правою.

Річардсон переможно посміхнувся, подумки лаючи Флавіо, і помарширував уперед, за звичкою вимахуючи руками під час ходьби. Після першого ж лікарєвого кроку хлопчик зрушив з місця і попростував назустріч... практично так само вимахуючи руками.

Наближаючись, Джей-Ді мусив визнати, що його альтруїзм кудись вивітрився. По спині забігали мурашки. Щось, у дідька, було не так. Щось негаразд з тою дитиною. Він не міг зрозуміти, що саме — Атакама плутала думки. Лікар не страждав агорафобією, проте усвідомлення того, що у випадку якої-небудь загрози тікати нема куди (не тому, що тікати дійсно нема куди, — вся пустеля твоя, біжи куди хочеш, — а тому, що тікати безглуздо: на десятки кілометрів навкруги ніде сховатися), пришвидшувало серцебиття.

Попри це Джей-Ді не збавляв темпу — віддалявся від машини.

Хлопчик мав гарну фігуру: широкі груди, міцні ноги, накачаний прес. Його статуру можна було б вважати досконалою, якби не голова. Вона здавалась непропорційною через надміру опуклу верхню частину черепа. В тому ніби й не було нічого надприродного. Та все ж легка диспропорція впадала в очі.

Коли відстань скоротилася до сотні кроків, хвилювання зринуло в грудях Джей-Ді. На малому не було синців, ран чи мазків сажі, словом, нічого, що свідчило б про авіакатастрофу. Шкет був чистим, мов янгол, і анітрохи не скидався на того, хто виборсався з палаючого літака.

А тоді — ще кілька кроків — і Річардсон розгледів обличчя малюка. Те, що постало перед Джей-Ді, відкарбувалось у його мозку навіки. Хлопчик мав застигле, подібне на маску обличчя. Під мармуровим чолом палали зовсім не дитячі очі, з яких рвалося щось чорне. Зіниці іскрилися вогкою синню, але білки... білки були не просто почервонілими, ні, вони вщерть набрякли багряною кров'ю.

Лікар несподівано усвідомив, що до нього наближається не хлоп'я, а щось незнайоме і чуже в подібі невинної дитини.

За мить усе перевернулося. Жах — тепер уже не сумнів чи сум'яття, — а справжній жах пронизав тіло Джей-Ді електричним розрядом. Чоловік аж щелепою клацнув і спинився.

Разом з ним спинилась та істота... Клацнула щелепою...

Між ними пролягло двадцять метрів відкритого простору і нескінченна ватяна тиша.

— Do you need help? — насилу переборюючи наростаючу паніку і бажання дременути геть, проказав лікар. Здоровий глузд несамовито чіплявся за останню відчайдушну думку, що це таки людська істота. На випадок, якщо малий не розуміє англійської, Джей-Ді повторив іспанською, ретельно вимовляючи слова: — Necesita ayuda?¹

Істота мовчала. Правда, коли кардіохірург говорив, хлопчик скривлював і розтягував губи.

Джей-Ді відчув, як жах кліщами перечавлює горлянку. У скронях натужно бухкала кров. Річардсон глибоко вдихнув і зробив другу спробу. Останню. Затиноючись, пролепетав:

— У тебе все гаразд? Просто я думав... ми можемо допомогти... підкинути до...

І ось — знову! Білошкірий хлопчак беззвучно поворушив губами. Затягнуті кривавою плівкою очі не відлипали від лікаревого лица. Малий ніби намагався говорити, проте з губів не злітало ні звуку. Це виглядало настільки моторошно, що Джей-Ді відступив кілька кроків назад.

Моментально істота позадкувала, віддалившись на таку саму відстань.

Лікар глтинув слину. Сухий сірий вітер лизав їхні постаті. Зі сходу від Анд сповзали сутінки, сірим саваном накриваючи мертві землі. У голові Річардсона кресонув здогад: «Він повторює мої дії! Рухається точно, як я, і намагається говорити, коли я розмовляю». І в тому чомусь не було нічого кумедного.

— До сраки все! — лайнувся чоловік, крутнувся круг себе і, закидаючи ноги, попер до авто. Він біг, приклавши руку до грудей, борючись із темними колами, що спливали перед очима, і бажанням зиркнути назад. Переконатися, що той, із пустелі, не мчить слідом.

Коли до позашляховика лишилося кілька кроків, Джей-Ді потрапив ногою у глибку, втратив рівновагу і, скрикнувши, витягся ницьма. Тремтячи всім тілом і проклинаючи себе за незграбність, Річард-

¹ Тобі потрібна допомога? (Ісп.)

сон підтягнув під себе коліна, скочив на ноги і... озирнувся. Хлопчик стояв на місці. Дивився йому вслід усе тим же нестерпно-кривавим поглядом.

Більше не озираючись, мов риба, часто ковтаючи атрофоване пустельне повітря, лікар рвонув уперед.

— Сеньйоре, це ви? Скажіть, що це ви! — загорлав Флавіо, коли Джей-Ді, червоний, мов варений рак, і з немислимо виряченими баньками, плюхнувся на сидіння. — Скажіть, що ви не помінялися з ним тілами!

— Заводь швидше машину, старий телепню! — гаркнув лікар, стираючи рукою кров з подряпини на щоці. — Не патякай дурниць! Який, на хрін, обмін тілами?! Ворушись, Фабіо!

— Я ж вам казав...

— Не тринди!!! Заводь джип! Забираймося звідси!

— Слухаюсь, сеньйоре... Слухаюсь...

«Range Rover», тягнучи за собою шлейф із пилу, сіпнувся і поче-сав на захід.

У цей момент краєчок сонячного диска черкнув лінію обрїю.



Вівторок, 4 серпня, 17:56 (UTC -4)
73-й км шосе № 25 «Кармен-Альто—Напама»
Пустеля Атакама

Текіто Рейес пахкав косячком і співав, тримаючи кермо однією рукою. Його вантажівка — старезний банькятий «Mercedes» — мчала на північ.

Ревіла музика. У магнітолі крутилася затерта аудіокасета із запальними піснями бразильського гурту «Banda Calypso». Якимось неймовірним чином виокремлюючи мелодію з-поміж торохкотіння мотора, бряжання кузова та рипіння динаміків, Текіто підспівував солістці. Він не знав португальської, але все одно підспівував, старанно повторюючи звуки, що вилітали з чорних сітчастих колонок.

Текіто Рейес був цікавим хлопчиною. Його мати походила з племені Мапуче¹, а тато був меланезійцем, що колись мігрував до Ан-

¹ Мапуче (букв. «люди землі») — індіанський народ у Чилі та Аргентині. Інша назва — араукани. Чисельність згідно з різними оцінками — від 1,5 до 2 млн осіб. Мапуче — єдиний народ Південної Америки, який не був завойований ні інками, ні іспанцями.

тофагасти з далекої Тонги¹. Від матері Текіто успадкував худорлявість, а від татка — чорну і лискучу, немов покриту оліфою, шкіру. Коли малому виповнилося сім років, батько через нерозв'язні проблеми з чилійськими стражами правопорядку драпонував до Болівії. Драпонував по-дорослому, оскільки відтоді його ніхто не бачив. Мати з того часу сяк-так намагалася ростити синопчка.

За свої двадцять чотири роки Текіто встиг два рази втекти з дому, тричі посидіти в тюрмі (переважно за дрібне хуліганство та вживання наркотиків), заробити свій перший мільйон песо, успішно протринькати гроші за гральними автоматами в Сантьяго-де-Чилі, двічі одружитися та один раз розлучитись. Нині хлоп займався тим, що скуповував крам та продукти в Антофагасті, столиці регіону, і перепродавав їх у Каламі. Цього дня кузов його вантажівки був завалений кухонним начинням, сільськогосподарськими інструментами, саджанцями, свіжими овочами та різним побутовим дріб'язком.

Потаємною слабкістю Текіто була марихуана. Почуття ущипливої ейфорії, змішане з безмежним пофігізмом, що заливало тіло після висмоктаної сигаретки, щоразу виносило його в інший світ, у паралельну реальність, де не існувало болю, суму та відчаю, нахабних квартирновласників і жорстоких туполобих копів, а натомість було стільки смішних (аж до кольок у животі!) речей.

У той же час хлопчина соромився своєї пристрасі. Чи не єдине, що за два десятиліття виховної діяльності стара сеньйора Рейес спромоглася втовкмачити своєму синові, так це розуміння того, що наркотики — зло. «Всі наркомани, — повторювала матрона, — кінчені люди, недолугі мавпи з одностороннім квитком до пекла, де вони вічно мучитимуться і жертимуть лайно. Гірше від них нікого бути не може... Ну, звісно, якщо не брати до уваги адвентистів та свідків Єгови». Текіто не знав, чи слід вважати справжнім, так би мовити, повноцінним наркоманом людину, яка лиш покурює травку. І через це терзався ще більше.

Пустельний шлях між Кармен-Альто та Каламою був чи не єдиним місцем, де Текіто міг спокійно «вдути» косячок, а то й два поспіль. Поліції тут не водилося від створення світу. Зустрічні авто траплялися рідко, та й ті можна помітити здалеку. Знай собі — тримай кермо і тисни на педальку.

¹ Острівна держава в Океанії.

Самокрутка догоріла. По кабіні розстелився сизий дим. Текіто перестав співати, зосередившись на тому, як чудернацьки тремтить дзеркало заднього виду. Він ще ніколи не бачив, щоби дзеркальце так смішно вибрязкувало. Через секунду чилиєць реготав так, що з очей чvierкали сльози.

— Господи! Трахайте мене, а я поплачу! Ви тільки погляньте!.. Дзеркальце! Ха-ха-ха! — гоготав він, ляскаючи долонями по керму. — Ну я... я не можу! Дзер-каль-це! Ха-ха-ха!

Не перестаючи пирскати, Текіто звів очі на дорогу і помітив хлопчика. Придивився — точно пацан. Ніби юний, але високий і м'язистий. Спортсмен чи щось таке. Пацан був голий, якщо не рахувати сірувато-чорних спортивних плавок, що обтягували стегна.

Текіто труснув головою. Примара не зникала. Певна річ, Текіто тільки-но по самі вуха обдовбався марихуаною. Та все ж хлоп був не настільки вмазаний, щоб не розкумекати, що мчить на дитину. І він би загальмував чи хоча б спробував об'їхати, якби не кричуща незв'язність та химерність побаченого.

«Білошкірий хлопчак у самих трусах посеред пустелі за сотню кілометрів від житла, — міркував Текіто, — це маячня. Єресь якась. Такого, на хрін, не буває!» Ще більше збивала з пантелику поведінка малого. Будь-яка реальна істота, на яку пре багатотонна вантажівка, намагатиметься щонайскоріше забратися зі шляху. Аж ніяк не стовбичитиме на місці. Саме через це Текіто Рейес скороспішно припустив, що перед ним галюцинація — хворобливий образ у його мозку, спричинений курінням чортового зілля. Оскільки таке трапилося з Текіто вперше, він шугнувся, ледь не напудив у штани, після чого різко, по-дівчачому заверещав:

— А-а-а-а! — і натиснув на педаль газу...

Потужний удар витверезив його. Кермо вилетіло з рук; двигун харкнув, подавившись. Машина рвонула праворуч — у незайману пустелю.

Зрештою вантажівка спинилась, задерши носа на пагорбок. На узбіччя, шурхочучи, посипались камінці. Відтак стало тихо. Після оглушливої музики та ревіння мотора тиша паралізувала Текіто. Якби йому не було так страшно, він би подумав, що вже дав дуба.

Кілька секунд Текіто очманіло роздивлявся павутину тріщин у лівому нижньому куті лобового скла. Потім тремтячими руками запустив двигун і ввімкнув фари. Нічна пітьма впевнено наступала зі сходу, і Текіто чомусь страшенно не хотілося залишатися сам на сам із

тим, що він збив, у суцільній темряві. Дирчання мало заспокоювало, зате фара запрацювала. Щоправда, лише одна — права.

Чилієць вивалився з кабіни і на ватяних ногах вибрався на шосе. Ліворуч, неподалік від місця зіткнення, посеред уламків скла, шматків металу з решітки радіатора та бурих плям крові лежав білобрий хлопчик. Текіто, схлипуючи, підійшов до нього.

— Білий! — опустився навколішки водій. — Срати мені й плакати, я грохнув білого чувака!

Притримуючи голову хлопчика однією рукою, чилієць сторопіло дивився на заляпану кров'ю шкіру, скуйовджене русаве волосся і нерухомо вирячені очі, що мертво впиналися в байдуже небо. З численних ран на накачаних грудях та животі малого сочилася кров.

Текіто несподівано усвідомив, що його знову посадять. І цього разу надовго.

— Він білий... — шепотів горе-шофер, погладжуючи пальцями світлі пасма. — Чорт забирай, білий! Такий білий, що аж... — Несподівана здогадка штрикнула його в самісіньке серце: — ...турист! Хлоп нетутешній! — і тоді Текіто реально запанікував: — О боги, я вальнув туриста!!!

Замочити білошкірого мандрівника в регіоні, де тільки-тільки почав зароджуватися туризм... Та за таке його не просто посадять. Його спалять живцем, лінчують, четвертують, після чого рештки згодують вухатим пустельним лисичкам.

Витягнувши шию, Текіто озирнувся. Сонце сіло за піщаними перекатами на заході. Дорога в обидва боки стояла порожньою. Тільки вітер шарудів піском і зрідка зітхала, вітаючи нічну прохолоду, потріскана земля. Навкруги — ні душі. Огидна й слизька, мов земляний хробак, думка заповзла перекупнику в мозок. «Відтягти метрів на триста від дороги. Тіло, ясний перець, шукатимуть, але пустеля вміє зберігати таємниці».

Чилієць ще раз злодійкувато роззирнувся. Горизонт був порожній.

Текіто рвучко нахилився, схопив мертвого хлопчика під пахви і потягнув у пустелю на захід від дороги. Хлопчик виявився страшенно важким. Добре треновані м'язи завжди важчі за драглистий жир. Через хвилину чилієць захекався так, що аж в очах померкло.

— От кабан! — вилаявся Текіто, стираючи піт з лоба. — Наче зі свинцю відлитель.

Хвилину чи дві він віддихувався, присівши навпочіпки, після чого поволік тіло далі, час від часу сторожко зиркаючи навкруги.

— Господи, тільки б ніхто не проїжджав, — руки Текіто тремтіли, як у неврастеніка. — Господи, благаю, зроби так, щоб ніхто не з'явився на дорозі.

Темрява густішала. Разом з нею гострішали звуки. Машина зникла за пагорбом, проте холостий туркіт двигуна та розмите світло фари вказували її місцезнаходження.

Відтягнувши хлопчину на достатню відстань, Текіто спинився і довго відсапувався. Руки та шорти чилійця почорніли від крові. Нічого, випере вдома.

Він заспокоївся (наскільки це було можливо в такій ситуації) і зібрався рушати назад.

— Пробач, малий, — кинув Текіто наостанок. — Я не хотів. Просто... так вийшло.

Несподівано хлопчик поворухнувся. Чилієць зойкнув і ледь не закаляв штани (вдруге за вечір — хай йому!), але зразу розкумекав, що мертві не ворухаться. Отже, кремезний голопуцьок живий! За мить русавий хлопчина скубнувся вдруге, а з його уст злетів стогін. Рани на животі закровили.

— Гівнюк! — заверещав Текіто. — Ти не здох! — а тоді задер руки і прокричав у темряву, звертаючись до Господа, якого щойно так палко просив прибрати всіх небажаних свідків з дороги: — Ну ти тільки подивись — він не сконав, сучий син! Мазефакер!

Хлопчик відкрив рота і беззвучно поворушив губами. Його очі ожили. Якийсь час вони хаотично метушилися, аж поки не сфокусувались на обличчі Рейеса. Зіниці звужилися, а по набряклих білках розплилась чорнота. Малюк глипав на чилійця з несамовитістю, геть не властивою дванадцятирічному хлопчику, якого щойно ледь не закатали в асфальт. З очей віяло чимось потойбічним, точно не людським, через що від погляду мали б хапати дрижаки. Проте сонце вже закотилося за небокрай, прохолодна пітьма заливала простір, і в сутінках Текіто Рейес не приглядався до обличчя збитої дитини.

— Бляха, і що тепер з тобою робити? — схопився Текіто за голову. — Краще б ти відкинувся, чесне слово!

Скрадливий внутрішній голос підступно зашептав: «Залиш його... Покинь вилупка... І він помре».

Закусивши губу, перекупник задер голову і втупився у порожнечу над головою, де поступово, одна за одною вмикалися безпристрасні цятки зір — єдині свідки його злочину.

Текіто був ще тим гендлярем. Текіто був злодюжкою і дебоширом. Можливо, колись він перетвориться на кінченого наркомана, оту «недолугу мавпу з одностороннім квитком до пекла». Проте вбивцею Текіто Рейес не був і ставати ним не збирався. Попри те, що цього його не вчили, чилієць тямив: стати душоубом — це гірше, ніж підсісти на героїн. Це навіть гірше, ніж податись в адвентисти чи до свідків Єгови.

— Краще б ти здох! — процідив водій, опутився навпочіпки і, обережно піднявши, поволік білошкірого знайду назад.

Хлопчик, стиснувши зуби, харчав. Текіто відчував, як пульсують гарячі м'язи малого.

— Засранець... Бісів грінго... Довбаний біломордий козел... Ти на-че вперше в житті вантажівку побачив, — форкав перекупщик. — Ти, видно, боксер якийсь, так? Чи борець... І перестань мені кровоточити! Негайно! Перестань... Я кому сказав?!

Зрештою він затягнув хлопчину в кабінку. Вклав на водійське сидіння, потім заштовхав далі у салон, сяк-так закріпивши паском безпеки. Сам сів за кермо.

— Знаю, малий, мамця була б не в захваті, — тремтливими руками Текіто скручував косяк, — я й сам шурупаю, що якимось воно погівняцьки виходить: у десять років всю дорогу нюхати драп... — чилієць схопив сигарету зубами, підпалив її і, закативши очі, глибоко затягнувся: — Але ти мені вибач, мальок. Я не можу на свіжу голову гнати під сто п'ятдесят по цій, трясця її матері, «магістралі».

Потому опутив стоянкове гальмо і погнав уперед, повторюючи крізь зуби, немов мантру: «Тільки не помирай, прошу... Тільки не відкидай копита, мальок...»

Стало геть темно. Годинник показував 18:23.



Вівторок, 4 серпня, 19:38 (UTC -4)
Напама, Чилі

Джей-Ді Річардсон та Френк Ді'Анно цмулили джин-тонік на терасі готелю. Крім них, у барі нікого не було. Вечір був на диво тихим і спокійним.

— Докторе Ді'Анно! — перехилившись через стійку, гукнув бармен. Френк повів головою.

— Так, аміго? — посмішка ще не зійшла з його обличчя.

— Вас до телефону.

Ді'Анно спохмурнів:

— Це з клініки.

— Чому ти такий впевнений? — спитав Джей-Ді.

— А кому ще в цьому ведмежому куті може знадобитися австралійський інженер о пів на восьму вечора? Щось уже натворили, ескулапи.

Австралієць неохоче підійшов до телефону. Підніс трубку до вуха. Довго слухав, кілька разів коротко відповідав. Невдоволена гримаса помалу поступалась здивуванню.

Коли розмова скінчилася, Френк спішно повернувся до стола.

— Ти знаєш, старий, мені доведеться зганяти в клініку.

— Щось сталося з апаратом?

— Із томографом усе в порядку, але... в лікарню привезли хлопчика. Хтось із місцевих збив його посеред пустелі. Ніхто не знає, звідки той малий узявся. І лікарі... вони хочуть, щоб я приїхав, подивився.

— Білий хлопчак? — ніби мимохідь уточнив Джей-Ді, відчуючи, як під лопатками ворухиться холод.

— Що ти сказав?

— Я спитав, чи хлопчак білий.

— Так, — відказав Ді'Анно, а тоді різко повернув голову: — А звідки ти, чорт забирай, знаєш? Я ж тобі не говорив.

— Знаєш, що? Я їду з тобою, — мовив новозеландець.



Вівторок, 4 серпня, 20:14 (UTC -4)
Центральна нілінічна лікарня Напами

— Це він, — заявив Джей-Ді.

— Точно?

— Так. Жодного сумніву. Я бачив його в пустелі по дорозі від Сан-Педро. Він тоді неадекватно поведився. Не дивно, що пацан втрапив під колеса.

— Він уже тоді був у самих трусах?

— Ага, — кивнув Річардсон.

— Чому ж ти не підібрав його? — Ді'Анно спідлоба зиркнув на товариша.

— Я хотів. Але, кажу ж, він був не при своєму розумі. Розумієш... хлопчак налякав мене... До чортиків налякав.

— Налякав? — виріячився Френк. — Як це, бляха, розуміти?

— Як хочеш, — відмахнувся Джей-Ді. — Я думав, що побачив примару чи демона якогось. Він копіював мене.

Френк Ді'Анно встромив руки в кишені халата. На думку не спадало нічого, що міг би накоїти десятирічний сопляк, щоб переполохати сорокап'ятирічного лікаря. Пацан лежав непритомний, і Ді'Анно (на щастя чи на лихо) не бачив його очей.

Тим часом до австралійця підійшов черговий лікар клініки. Підтягнутий, немолодий чилієць із запалими щоками й орлиним носом. Він приймав потерпілого.

— Ми його трохи обстежили, — доповів він. — Зробили рентген.

— І як? — поцікавився Френк.

— Перелом шести ребер і ключиці, зміщені шийні хребці, величезна тріщина в тазі, але хребет, на щастя, цілий. Малюк втратив багато крові, хоча внутрішніх кровотеч, здається, немає... Є підозра на сильний струс мозку: пацієнт кілька разів приходив до тями, говорити не міг, зовсім не міг, лише хрипів і... — в цей момент очі лікаря забігали, — ...шкірився.

— Певно, від болю.

Худорлявий чилієць зам'явся.

— Не думаю... Як на мене, то... від злості...

— Це все?

— Наразі так.

— Хлоп ще легко відбувся, — зауважив Ді'Анно.

Джей-Ді Річардсон стояв, склавши руки на грудях, поруч з товаришем і не зводив очей з вікна, крізь яке можна бачити частину реанімації.

— Так. Шкет хоч і молодий, зате доладно скроєний. М'язи, як у дорослого атлета. Інший на його місці від такого удару просто розвалився б на шматки.

— Треба завершити обстеження. Побачимо, що з головою. Може, там кисіль, і наші смикання ні до чого, — пробубнів Френк і повернувся до чергового: — Кровотечу зупинили?

— Досить легко.

— Чудово. Сподіваюсь, томограф готовий?

— Так, містере Ді'Анно. Якраз сьогодні після обіду завершили налаштування.

— Заодно й перевіримо техніку. Аміго, скажи сестричкам, нехай готують пацієнта і запускають обладнання.

Чилієць кивнув і пошурував в ординаторську.

За півхвилини операційне ліжко з непритомним хлопцем викотили з палати і повезли до кімнати з МРТ. Австралієць та новозеландець ще раз оглянули рельєфне тіло, поки ліжко котили повз них. Кілька невеликих синців, неглибокі рани та подряпини — і більше нічого. Після того, як малого обмили, він анітрохи не скидався на людину, яка потрапила під колеса вантажівки.

— Що ти про це думаєш? — тихо спитав Джей-Ді.

— Як не дивно, після зіткнення з «Mercedes'ом» хлоп'я виглядає краще за «Mercedes», — мляво посміхнувся Ді'Анно.

— Я не про те, — Річардсон не був налаштований на жарти. — *Що цей малий робив у пустелі?*

У кімнаті з МРТ загорілося світло. Двері палати стояли відчиненими: по стіні коридору та підлозі ковзали розмиті тіні — медперсонал вкладав хлопчика в апарат.

Френк знизав плечима.

— Не знаю... Може, відбився від групи туристів.

— Які туристи, старий? Це Атакама! Ти вважаєш Сан-Педро підходящим місцем для сімейного відпочинку? Сюди навіть досвідчені мандрівники не завжди добираються!

— Не знаю... — повторив австралієць.

З палати чулися спокійні голоси. Пролунало клацання, після якого почалось розмірене гудіння — томограф запрацював. Річардсон і Ді'Анно рушили в напрямку напівпрочинених дверей.

— Ти повідомив поліцію? — не вгавав Джей-Ді. — Його, напевно, хтось шукає.

— Це не моя справа. Чилійці самі розберуться.

— Просто хлопець видається мені дивним. Химерним якимсь.

— Не розумію, що ти знайшов у ньому хи...

В цей момент, коли до дверей лишилося кілька кроків, з кімнати випорснув здушений звук. Вельми незвичайний звук, який Джей-Ді Річардсон запам'ятає, либонь, на все життя. Скидалось на те, наче хтось із чималої висоти (щонайменше три-чотири метри) впустив додолу кавуна. Смугастий з характерним звуком шльопнувся на кахлі, луснув і розлетівся на шматки. От тільки і Річардсон, і Ді'Анно добре знали, що за дверима ніяких кавунів немає.

А проте по-справжньому їх перелякав не сам звук, а те, що його супроводжувало. Спершу на поверсі моргнуло світло. Потому томограф гостро запищав, кілька разів свиснув і почав стихати, аж поки не замовк. Встановилася тиша, наче в могильному склепі.

Лікарі бігом рвонули до палати.

— Що трапилося? — закричав Ді'Анно, з люту ледь не виваливши двері. — *Qué pasó?!¹*

— *No lo sé... No lo sé, señor...²* — бубнів чилійський доктор.

Більшу частину палати займав бочкоподібний томограф. Річардсону апарат нагадав діжку для збору дощової води, яку він бачив у монастирях Метеори³ під час минулорічної поїздки до Греції. Зовнішня поверхня перевернутої набік «бочки» була матовою, кольору какао з молоком. У верхній частині витикався прямокутний вентиляційний канал, що тягнувся вгору і зникав у стелі. Посередині торцевої поверхні з'яв круглий отвір з гладкими краями, з вигляду наче замалий для тіла людини. Внутрішня поверхня отвору була глянсуватою, по краях оранжевою, всередині — стерильно-білою. Перед отвором стояло нешироке ложе, з якого пацієнта «подавали» в апарат. Усередину машинерії від головного пульта управління тягнулось безліч трубок та дротів. Усе виглядало модерно та сучасно.

Коли лікарі-іноземці заскочили до палати, хлопчик виїздив із чрева МРТ. Наразі виднілись лише його ноги. Ніби нічого незвичайного, хоча... Краєм ока Річардсон помітив блідо-рожеву в'язку рідини, що скапувала на підлогу з лівого торця «бочки».

За секунду хлопець повністю вийшов з отвору. Одна з медсестер, не видавши ні звуку, зомліла: гепнулась на підлогу, неприродно задержавши голову і розкинувши руки врізнобіч. Інша завищала і, прошмигнувши повз лікарів, вилетіла з палати. Її істеричний вереск, мов сирена, ще довго линув з коридору. Френк Ді'Анно зробився сірим, мов висушена на сонці пустельна земля. Було з чого: у хлопчика зникла голова. Щезла без сліду. Із закривавленого обрубка на місці шиї безперервно сочилася кров.

— Де голова? — ревнув Ді'Анно, так наче якась із медсестер сховала її під полою халата. Попервах австралієць виглядав по-дитячому сконфуженим, мов герой диснейського мультфільму, котрого підступні лиходії обвели круг пальця завдяки чорній магії. — Де вона?

¹ Що трапилося? (*icn.*)

² Я не знаю... я не знаю, пане... (*icn.*)

³ Метеори (з грец. «ті, що витають у повітрі») — один із найбільших монастирських комплексів у Греції, всі монастирі розташовані на височинних (до 600 метрів) скелях, що стовпами здіймаються над Фессалійською долиною. Неприступні обителі монахів у буквальному розумінні навісають над землею.

Френк зігнувся навпіл над тілом і зазирнув усередину томографа. Голови не було.

— Бля! — заверещав він. — Куди поділась його голова?!!

Черговий лікар-чилієць, аж жовтий на лиці, зробив непевний крок уперед:

— Я не знаю, сеньйоре. Ми просто поклали хлопця всередину і запустили апарат... Все згідно з інструкціями. А далі цей хлопок і...

— Що ви мені розкажете?! — вискnuв австралієць. — Ідіоти! Це томограф, а не гільйотина!!! Що ви зробили з пацієнтом?

— Ми нічого не робили! — пожовтілий чилієць теж перейшов на крик. — Я лиш увімкнув машину...

Френк схопився за голову і, важко стогнучи, обіперся на апарат.

— Що ти про це думаєш, старий?

Новозеландець хотів підтримати колегу, але в голові крутилась одна-єдина дурнувата фраза: «Старий, я ще в житті не бачив більш паскудних результатів магніто-резонансного обстеження». Джей-Ді зметикнув, що зараз, мабуть, краще промовчати.

Річардсон зазирнув досередини апарата. Стінки були чистими, лиш у глибині білого пластикового тунелю, де раніше лежала голова, панелі були забризкані мізками. Впереміш з волоссям та кров'ю. Внизу валялась схожа на підкову штуковина.

— По-моєму, там лежить його щелепа. Нижня, — кардіохірург висунувся назад. — І... е-е-е... шийні хребці... якщо я не помиляюсь.

Френк Ді'Анно підхопився.

— Кретини! Клятї безмозкі латинос! — горлопанів він. — Таке буває, старий... таке може статись, якщо в камері знаходився метал... який-небудь металевий предмет у... Можливо, слуховий апарат чи... я не знаю, ще щось...

Відштовхнувши Річардсона, Ді'Анно поліз в апарат. Він звивався, пихтів, штовхав ногами обезголовлене тіло, зрештою зник у трубі томографа. Півтори хвилини звідтіль не долинали ні звуку. Австралієць вибрався назад набагато спокійніший, але спантеличений. І, наче вампір після фуршету, з ніг до голови вимазаний кров'ю.

— Ну що? — спитав новозеландець.

— Нічого, — прохрипів Френк. — Там є все, що й має бути: подрібнені кістки черепа, зуби, кусні обличчя, мізки, волосся і кров. Але жодного шматка металу... Жодної механічної подряпини на панелях... Це якась чортівня, Джей-Ді, і я геть нічого не шурую...

Черговий лікар перемістився, ставши таким чином, щоб перекрити вихід з палати.

— Містере Ді'Анно, ви мусите лишатися в кімнаті до прибуття поліції, — холодно обізвався він. — А вас, містере Річардсон, я прошов би не втручатися.

Джей-Ді не сперечався. Він позадкував, переводячи погляд з обезголовленого хлопця на свого колегу і назад.

— Тримайся, старий, — кинув він на прощання і вийшов у коридор.



Вибігши з палати, Джей-Ді замислився. Річардсон сам був лікарем, а тому розумів: що б не трапилося в ті кілька секунд після запуску МРТ, воно відбулось не через несправність апарата. Магнітне поле напруженістю 3 Тесла потужне, але цілком безпечне. Металеві предмети, що потраплять у таке поле, поводитимуться, мов гарматні снаряди. Але в тому й заковика: він сам оглядав апарат, і ніяких металевих предметів там не було.

Новозеландець сповнився рішучості докопатися до істини. Принаймні він мусив спробувати.

Насамперед Річардсон, скориставшись переполохом, піднявся на 3-й поверх. Хутко зорієнтувався в коридорі, відчинив потрібні двері й заскочив до кабінету рентгеноскопії. Він сподівався, що в апаратній нікого не буде, та помилився: за столом сиділа молоденька медсестра з точеними ніжками від вух. «Наче з обкладинки журналу», — мелькнуло у нього в голові.

Дівчина звела на чоловіка темні очі.

— Чим можу вам допомогти? — запитала іспанською.

Джей-Ді розгубився.

— Кхе-кхе... сеньйорито... Ви... м-м-м... Ви розмовляєте англійською?

— Так. Трішки.

Новозеландець нітився, переминаючись з ноги на ногу.

— Вам, певно, щось потрібно? — сійнула посмішкою медсестра.

— Вибачте, що я так... ну, увірвався... — Річардсон зітхнув. Слова не клеїлись до купи. — Я лікар. Мене покликали сюди, щоб допомогти з... з... нещодавно доставленим хлопчиком. Білим. Мабуть, туристом, якого... Його машина збила...

Джей-Ді знову затнувся. Чилійка кивнула.

— І?

— Йому робили рентген. Я хочу подивитися на знімки, — зібравшись з силами, одним махом випалив Джей-Ді.

Дівчина замислилась, кумедно морщачи носика. В принципі, вона мусить відмовити. Цей чоловік не належить до персоналу лікарні, крім того, товстуха з рецепції вже подзвонила і розказала їй, що світлололосому малому, якого привіз той наркаш із пустелі, хтось із білих «коновалів» відірвав голову. На щастя, медсестричка *поки що не второпала*, що «коновал» відірвав голову в буквальному розумінні, та ще й вподобала Джей-Ді, сприйнявши лікареву ніяковість за результат запаморочливої дії своєї зовнішності. Вона кокетливо посміхнулася і підсунула на край стола кілька великих рентгенівських знімків.

— Але тільки подивитися, — по-змовницьки прошепотіла.

— Гарзд, — Джей-Ді накинувся на знімки.

Хлопця «просвітили» всього — з голови до п'ят, — окремо відзнявши голову, грудну клітку, таз, кістки рук та ніг. Річардсон по черзі брав до рук сіро-чорні листки, підіймав їх над головою і уважно роздивлявся у жовтуватому світлі стареньких ламп. Особливо уважно — знімок голови. Великі аркуші тремтіли в його руках.

Утретє обдивившись рентгенівський відбиток черепа, Річардсон переконався: хлопчик «чистий». У нього не було металевих імплантів, ні в тілі, ні — що найголовніше — у голові. Він не демон, не інопланетний прибулець, не кіборг і не робот, обтягнутий людською шкірою. Він справжній. Звичайний малий. Якщо не брати до уваги переломи, спричинені дорожньо-транспортною пригодою, пацан виглядав цілком нормальною дитиною.

Не подякувавши, Джей-Ді вискочив з кімнати. Збіг на перший поверх. Поліції ще не було. Прямуючи до виходу, кардіохірург краєм ока запримітив чорного, мов нубієць, водія і здогадався, що саме він привіз хлопця з пустелі. Протверезілий Текіто Рейес сидів на розкладному стільці в кутку приймального відділення під величезною картою північної частини Чилі. Зачувши кроки, шофер підвів погляд.

— Сеньйоре... — захрипів Текіто, схопивши лікаря за рукав халата. — Сеньйоре... як там мальок? З ним усе гарзд? Він не помре?

Темними щоками розповзались бруднуваті патьоки від сліз.

Джей-Ді Річардсон не знав, що відповісти. Мав би сказати, що хлопцю з якогось сраного дива відірвало голову, але розумів: це нісенітниця. Таке може трапитися в дешевенькому фільмі жахів, фантас-

тичному романі, в якій-небудь іншій реальності, але тільки не на планеті Земля, де все підкоряється непорушним фізичним законам. Джей-Ді безсовісно збрехав:

— Він... е-е-е... він окей... З ним усе буде добре...

— Слава Богу! — схлипнув Текіто, виставивши напоказ брудно-жовті зуби.

Відсмикнувши руку, новозеландець попрямував до світлового вказівника «Salida» (вихід). На вулиці постояв хвилину, поки очі звикли до темряви. Затим, намацавши поглядом розпливчасту громаду «Mercedes'a», що проступала поблизу від входу в лікарню, закрокував до вантажівки.

Присвічуючи ліхтариком на мобільці, Джей-Ді оглянув обтягнутий брезентом фургон. Спочатку обстежив місце удару: нижню частину лобового скла, вщент розтрощену фару, погнутий бампер. Зазирнув під днище, в кабину, обдивився колеса, наскільки міг роздивився передню вісь... Нічого. Річардсон сам не знав, що шукає. Просто вивчав машину, що збила дивну істоту з пустелі.

Лікар почав обходити кузов, обсвічуючи вивітрені борти. Безрезультатно. Дістався до задньої частини автомобіля, відгорнув край цупкого брезенту і, втративши надію знайти хоч що-небудь, зазирнув досередини. У кузові рівними рядами стояли великі картонні коробки та трохи менші дерев'яні ящики, а вгорі на них покоїлись білі непрозорі целофанові пакети з написами «D&S»¹. Пакети були чисті і нові, щойно з супермаркету.

На Джей-Ді накопило непевне відчуття. Як тоді у пустелі, коли він вперше помітив хлопчика і на рівні підсвідомості осягнув, що то не міраж, причому осягнув задовго до того, як усвідомити це осмислено. Щось знову не вписувалось у загальну картину. Малопомітна деталь — останній шматок пазла — геть не в'язалась з усією історією. З тією історією, що на даний момент вималювалась у його в голові.

Заховавши телефон у задню кишеню джинсів, Річардсон протиснувся під брезентом і заліз у фургон. Знову витяг мобільку, спрямувавши яскравий промінь на пакети. В середині кульків знаходилось дрібне ремонтне знаряддя: молотки, автоматичні викрутки, плоскогубці, ножиці для металу. Усі інструменти нові — в пластикових упаковках зі старанно віддертими цінниками. Обдивившись ще й короб-

¹ «D&S» — мережа продуктових і господарських супермаркетів у Чилі.

ки, новозеландець втямив, що кузов завалений крамом, купленим у великому супермаркеті...

Думки вихором закрутилися в голові. «Який супермаркет? — міркував Джей-Ді. — На схід від Калами не знайдеться жодного великого магазину аж до кордону з Болівією... Звідки тоді взялися пакети? Їх тут не має бути, якщо тільки... якщо тільки...» Думка пручалась, звивалася, мов вуж, намагаючись пірнути і сховатись у безодні свідомості.

«Звідки приїхав фургон?»

Питання зринуло саме по собі. Ніби хтось прошепотів його на вухо. Лікар заходився торсати один з кульків. Скоро він виявив те, що шукав. Внизу, під назвою супермаркету, дрібнішими літерами писалась адреса: номер будинку, назва вулиці і... місто.

«Антофагаста», — прочитав Джей-Ді. Від чого у нього відвисла щелепа... Річардсон не був великим знавцем географії північної частини Чилі. У той же час він знав регіон достатньо, аби збагнути, що *фургон приїхав не зі сходу*. І це було погано. Дуже погано.

Джей-Ді вискочив з кузова на землю і побіг назад до лікарні. Серце калатало, немов друкарська машинка під пальцями стенографістки. Худорлявий шофер сидів на місці.

— Послухай, друже... Як тебе там? — захекано мовив лікар.

— Текіто... Мене звуть Текіто Рейес, сеньйоре, — перекупник сяк-так справлявся з англійською.

— Я хочу тебе дещо запитати.

Текіто з готовністю підвівся. Губи у хлопця тремтіли. Тьмаві очі набрякли слізьми.

— Мене не посадять, сеньйоре? — забелькотів він. — Якщо малий не помре, мені ж нічого не буде, правда? Я ж привіз його...

Джей-Ді перебив чилійця нетерплячим жестом.

— Тебе ніхто ні в чому не звинувачує. То був нещасний випадок, ти не винен, — новозеландець знову обманював, стримуючи нетерплячку. — Мене цікавить інше. Будь ласка, покажи місце, де ти знаходився, коли... хм... коли запримітив хлопця.

Новозеландець показав на карту. Чилієць зосереджено пошкріб потилицю.

— Ну... я не знаю.

— Хоча б приблизно! — Джей-Ді підвищив голос.

Удвох вони підсунулись майже впритул до мапи.

— Це було ось тут, сеньйоре... — Текіто торкнувся траси на карті.

Джей-Ді відчув, як волосся на потилиці стає сторчака, мов щети-на на загривку вовка, а тілом прокочується хвиля холоду. Він не перепитував, наскільки Текіто переконаний у точності вказаного місця. Це не мало ніякого значення.

— Ти їхав із Антофагасті? — ковтаючи слова від хвилювання, уточнив Річардсон.

— Так, сеньйоре. Звідкіля ж іще я міг волочити свою таратайку?

Кардіохірург побілів, відчуваючи, як серце стискається від незбагненного страху. Це не пазл, що не пасує картині. Це картина, що розлітається на шматки від одного єдиного неправильного пазла.

— К-к-коли... коли це трапилося?

— Що саме? — сконфужено перепитав шофер.

— Коли ти нараввся на істоту? — ревноу Джей-Ді. — Скажи мені час!

— Ви маєте на увазі хлопця?

— Так!

Текіто закотив очі, пригадуючи послідовність подій цього вечора.

— Відразу після заходу сонця, за кілька хвилин до шостої. Через тридцять хвилин після того, як проминув Кармен-Альто.

Новозеландець роззявив рота. Він бачив хлопця за півгодини до того.

— Цього не може бути...

— Чого не може бути, сеньйоре?

Річардсон не чув шофера. Джей-Ді міг знайти тлумачення всьому: химерній поведінці хлопчика, дивному факту його присутності посеред пустелі, ба, навіть перетвореній на фарш голові. Для будь-чого з переліченого вище можна було підібрати виважену, більш-менш правдоподібну розгадку. Однак те, що допіру вплигло перед Річардсоном, неможливо було ні пояснити, ні усвідомити. Текіто вказав пальцем на *іншу дорогу*: Флавіо та Річардсон їхали до Калами зі сходу від Сан-Педро, тоді як Текіто Рейес гнав свій фургон з південного заходу від Антофагасті через Кармен-Альто.

Хоча не це було головним.

Новозеландець опустил очі і подивився на шкалу масштабу в правому нижньому куті карти. Підняв долоню, торкнувся великим пальцем точки посеред шосе «Кармен-Альто — Калама» на південь від міста, там, де Рейес збив хлопчика, а вказівний палець відвів на схід і поставив на те місце, де він і старий індіанець Флавіо натрапили на білошкіру істоту. Потому прибрав руку і, не змінюючи положення

розведених пальців, оцінив віддаль, порівнявши її зі шкалою. Відстань між точками становила 100—120 кілометрів. По прямій. Через непролазні простори, всіяні скелями, покремсані розколинами і напівзасипані барханами.

Джей-Ді безпорадно витріщався на мапу. Що ж виходить? Спочатку він натрапляє на істоту, а через півгодини Текіто Рейєс збиває її в іншому закутку Атаками. Той пацан не міг взяти й роздвоїтись, а значить — мусив прошигнути крізь незайману пустелю зі швидкістю щонайменше 250 км/год... Жодне живе створіння на Землі не рухається з такою швидкістю.

Мов п'яний, Джей-Ді вивалився на вулицю і почовгав до готелю. Голова гуділа гірше за розтривожений бджолиний вулик. Плечі здригалися, а серце зависало від кожного шереху, що висковзував із заллятих пітьмою провулків. Повсюди йому ввижались загадкові й злі білошкірі хлопчики. Річардсон не вірив у духів, телепортацію, дуплисті дірки у просторі, викривлення часу і всяку іншу подібну чортівню, а тому опирався страху, намагаючись розв'язати парадокс, силкуючись знайти прийнятну відповідь.

Біля самого готелю лікар спіткнувся об невисокий бордюр і ледь не загримів додолу, черкнувши долонями порепаний асфальт. У цей момент щось немов блиснуло перед очима. Випроставшись, він зазмер. Злякався, що думка вилетить, так і не скристалізувавшись. Цього, на щастя, не сталося.

— Хлопчики... — промимрив Джей-Ді. — Не хлопчик, а хлопчики...

І тоді Джей-Ді Річардсон, сорокап'ятирічний кардіохірург, який насправді має до подальших подій вельми опосередковане відношення, який за кілька годин вирушить назад до Окленда, завдяки чому щасливо уникне того паскудства, котре розпочнеться в безлюдних надрах Атаками, став першим, хто зробив (поки що) єдиний правильний висновок у цій історії.

«Значить, їх було двоє», — подумав Джей-Ді.



Френк Ді'Анно, який планував побути на півночі Чилі щонайбільше п'ять днів, залишився там на довгих три тижні. Йому довелось поміняти зручності готельної кімнати в Каламі на похмурі стіни слідчого ізолятора в Сантьяго.

Втім, ні численні виснажливі допити Ді'Анно та Рейеса, ні ретельна перевірка магніто-резонансного томографа не дали результатів. Апарат виявився справним і працював, мов швейцарський годинник. Незалежний експерт підтвердив слова австралійця стосовно того, що інцидент, який трапився у клініці Калами, є неможливим, якщо тільки черепок того білошкірого бідолахи не був викладений зсередини якимись металевими пластинами, котрі під дією магнітного поля розірвали його довбешку. Однак металевих пластин не було, а нові обстеження тіла нічого суттєвого не дали. У крові малого виявили цілий букет гормональних стероїдів, зокрема, альдостерон¹, і це було дивно, але аж ніяк не пояснювало, з якого дива голова хлопчика репнула, мов перестигла абрикоса. В усіх інших аспектах то був цілком звичайний дванадцятирічний хлопчак.

Ще більш дивно склалась ситуація з ідентифікацією пустельного знайди. Його ніхто не шукав. Ні до, ні після інциденту ніхто не звертався в поліцію із заявою про зникнення білявого хлопчика, жодна родина під час відпочинку в Чилі не губила дітей, до МЗС не надходило жодної ноти від посольств іноземних держав. Скрупульозний пошук у базі даних митної служби серед іноземців, які в'їжджали в країну за останні півроку, також нічим не допоміг. Формально пацана просто не існувало.

Слідство зайшло у глухий кут.

А потім... Ніхто не хотів ще більших проблем. Одного дня тіло хлопця відвезли назад в Атакаму і закопали на пустирі за Каламою. Кримінальну справу спалили (в буквальному сенсі), а Френку Ді'Анно наказали забиратися геть (для певності влупивши у паспорт яскраво-червону печатку «ДЕПОРТОВАНИЙ»). Що він із радістю виконав.

Ніхто не усвідомлював, що дивний інцидент є лиш початком справжніх проблем...

¹ Альдостерон — гормон кори надниркової залози. Забезпечує регуляцію водно-соляного обміну між зовнішнім та внутрішнім середовищем людини. Під впливом альдостерону в організмі відбувається затримка хлоридів та води, він сприяє збільшенню об'єму крові та підвищенню артеріального тиску.

ВИКЛИК



Четвер, 13 серпня, 10:05 (UTC +2)
Biggin «Gaming AI»¹ компанії «Time-To-Play Technologies»
Київ, Україна

Тимур Коршак завершив переглядати пошту, коли на столі дзенькнув телефон.

— Я слухаю, — хлопець підняв трубку.

— Тимуре, — у слухавці пролунав сухий голос боса, примусивши хлопця мимоволі напружитися, — ти не зайнятий?

— Ні... Поки ні... — Тимур нахмурився. Ранкові дзвінки від начальства, як правило, нічого доброго не віщували.

Шеф витримав довгу незрозумілу паузу, а тоді безбарвно проказав:

— Тоді підривай свою гепу і пензлюю до мене в кабінет. Є розмова.

Хлопець скривився. Якщо директор по розробці з самого рання запрошує до себе в кабінет, жди неприємностей. Такий дзвінок означає одне з двох: або надтермінове завдання з розряду «всрися-здохни-але-зроби», коли від тебе вимагають по десять тисяч рядків коду в день, або ж позапланову роздачу тирлів (як правило, через те, що якийсь мегапросунутий «довбоюзер» протягом минулої доби замордував до втрати пульсу всю службу підтримки). А найчастіше і перше, і друге відразу.

— Зараз буду, — мугикнув Тимур і відклав трубку, розуміючи, що день, який почався так чарівно, має всі шанси надивовижу швидко зіпсуватися.

Поки він у задумі м'яв руками розкошлане неслухняне волосся, над перегородкою, що розділяє робочі місця, вигулькнула опецькувата голова Ярика.

— Тлустий Мазефака кличе на килимок? — спитала голова, дожовуючи ранковий пончик. Офіційно директора по стратегічному

¹ Gaming Artificial Intelligence — ігровий штучний інтелект (англ.).

розвитку та розробці (скорочено — директор з СРР) величали Дмитром Віталійовичем. Проте колоритне прізвище боса Пузатий, а також паскудний сварливий характер, як у ведмеда, котрого розбудили на два місяці раніше, не залишали йому шансів: поза спиною підлеглі знущалися з шефа, вигадуючи йому щораз химерніші прізвиська.

Тимур неохоче кивнув.

— Буде бити? — з неприхованою надією і сарказмом у голосі запитав співробітник.

— Не знаю.

— А є за що? — не відставав Ярослав.

Тимур замислився. Ніби останнім часом нічого не партачили.

— Не знаю, чувак...

— Значить, «за старе», — авторитетно заявив Ярик.

Отримувати тирлів «за старе» було особливо прикро. Зазвичай після цього доводилось длубатися у старезних програмних кодах, які ще бозна-хто після тебе латав і перекроював, заново вникати в концепцію модуля, а то й цілої програми, вишукувати купу додаткових файлів з функціями та класами, котрі, швидше за все, давним-давно не використовуються.

— Хріново... — промимрив Тимур. — Гаразд, піду, поки він не почав верещати.

— Удачі, — ехидно підморгнула голова і шаснула за перегородку.

Тимур перевів робочу станцію у сплячий режим. У чорноті дисплея відобразилося його обличчя: правильний овал лица, дещо зіпсований відстовбурченими вухами, посеред якого спокійно зблискували світлосірі, практично безбарвні очі. Високий та широкогрудий, Тимур не виглядав як затятий програміст із перманентною тижневою щетиною, горбатою спиною та «рятувальним поясом» з жиру навколо живота.

Відштовхнувшись разом із кріслом від стола, Тимур встав і почва-
лав до начальства.

viii

Підіймаючись сходами з другого на третій поверх, де знаходилися кабінети аналітиків та дирекція, Тимур розмірковував, що могло спричинити ранковий виклик.

«Time-To-Play Technologies» зробила собі ім'я на тому, що називається «gaming environment» — ігрове оточення. Спеціалісти

«ТТР» роками розробляли математичні моделі вітру, трави, кущів, дерев, окремих листочків, дорожнього каміння, навіть пилу, а також алгоритми їхньої взаємодії. Завдяки тривалій співпраці математиків, фізиків, 3D-моделерів та програмістів компанії вдалося створити максимально наближену до дійсності подобу реального світу. Причому мова не тільки про візуалізацію. В іграх, що випустила «Time-To-Play Technologies», йдуть «справжні» дощі, безперестанку дме вітер, сонце ховається і виходить з-за хмар, при цьому дані явища не запрограмовані на конкретний час та місце, вони виникають самі по собі, за тих же умов, що й у природі.

Тимур у «ТТР Technologies» спеціалізується на ботах. Його основне завдання полягає в тому, щоби «мешканець» такого досконалого віртуального світу поведився реалістично. Через велике розмаїття процесів, які відбуваються одночасно в ігровому просторі (у програмуванні вони називаються *потоками*), доволі непросто навчити ботів правильно вибирати дорогу, оминаючи мокрі чи надто зарослі зеленню місця, ховатися з урахуванням поточної видимості, безпомилково ідентифікувати «живі» об'єкти (інших ботів або ж гравця) у середовищі, де рухається практично все, і при цьому не забувати про головне — атакувати чи захищати гравця, єдину по-справжньому мислячу істоту ігрового світу. Ніколи не знаєш, у якому місці і в який час потоки перетнуться між собою. Після того, як низову концепцію нового «ігрового інтелекту» сформулювали і запрограмували ядро, почалися проблеми. Виявилось, вписати ботів у нову модель — ще півсправи. Набагато важче відвчитати їх від неадекватних дій у такій складній реальності. Доводилося «відчувати» бійців розстрілювати купки опалого листя, котре випадковий порив вітру подеколи зривав з дерев і ганяв по тривимірній сцені, петляти між калюжами, коли до цілі лишаються лічені кроки, і таке інше.

Відтак створені Тимуром боти не просто носяться сценою, стріляють чи ухиляються від куль, вони взаємодіють з середовищем. Аналізують віртуальний світ. Завдяки цьому гра виходить неповторною. Скільки б разів гравець не проходив один і той самий рівень, йому ніколи не вдасться провести гру однаково.

Вихід у світ першої частини FPS¹ «Stalker» добряче струсував світову індустрію ігор. В одних тільки Штатах продали понад два

¹ FPS (First Person Shooter, з англ. «стрілялка від першої особи») — різновид комп'ютерних ігор, в яких гравець бачить світ очима свого персонажа.

мільйони примірників, а чистий прибуток компанії становив 14 мільйонів доларів. Причина такого успіху полягала не тільки в майстерно вимальованому і зв'язному ігровому середовищі. Фанатів комп'ютерних стрілялок підкорили персонажі гри, що якісно відрізнялись від «прямолінійних» ботів у «DOOM 3», «Half-life 2» чи навіть «Unreal II: Awakening». Боти були настільки реалістичними, що часом видавалися... живими. За два роки нікому не відома українська компанія міцно закріпилася на ринку, заграбастала купу замовлень і навіть почала формувати тренди в індустрії. І все це значною мірою завдяки Тимурі.

Крокуючи коридором, Тимур міркував над тим, що могло викликати гнів начальства. Четвертий add-on¹ до «Сталкера» випустили на ринок півроку тому. «Баги»² там були, проте стосувалися виключно сюжету гри та текстур на окремих 3D-моделях. Його боти були ні до чого. Нове покоління бійців, над яким він працює зараз, на даний момент перебуває на стадії ескізного проектування. Дай Бог, щоб за два роки їх направили до тестерів.

«Значить, якщо влетить, то точно за старе», — зметикнув хлопець, спинившись перед кабінетом директора з СРР. На мить затримався, прислухаючись. Із-за дверей долітали притишені голоси. Тлустий Мацефака був не сам, перемовляючись з кимось англійською.

Хлопець набрав повітря у легені і постукав.

— Заходьте, — долинуло крізь двері.

Тимур начепив на лице маску безтурботності і переступив поріг.

— О, Тимуре! Вітаю, вітаю! Заходь... Сідай, — директор жестом запропонував йому одне з крісел.

Пузатий був дебелим чоловіком, геть лисим, з відповідним підвищу півсферичним черевом і задиристою м'ясистою щелепою. Повернувшись до візитера, засмаглого іноземця в піжонському діловому костюмі, що сидів, розкинувшись, на шкіряному дивані по інший бік переговорного стола, він проказав англійською з жажливим акцентом:

— Here is that guy³, — і недвозначно кивнув на Тимура.

Хлопець стиха привітався і вмовстився на стілець, здогадуючись, що перемовини між цими двома велися про нього.

¹ Продовження (доповнення) комп'ютерної гри, переважно кілька нових рівнів, що надходять у продажу через якийсь час після виходу основного дистрибутива.

² «Баг» (від англ. bug — жучок) — сленгова назва помилки у коді програми.

³ Це той хлопець (англ.).

— Okay... I see...¹ — повільно відповів незнайомець. — He's so young².

— Only twenty seven³.

— That's... strange⁴.

Чоловік сидів, заклавши ногу на коліно, і недбало роздивлявся Тимура. З темних очей віяло холодом і в той же час... незбагненною приреченістю. Хлопець раптом зрозумів, що тирлів не даватимуть. Полегшення ця думка чомусь не принесла.

— Це Оскар Штаерман, — представив незнайомця директор. Штаерман був чилійцем з єврейським корінням.

— Тимур Коршак, — хлопець стримано кивнув.

— Nice to meet you, Tymur⁵, — у мові Оскара теж проривався ледь вловний іспанський акцент. І жодної нотки, що свідчила б про повагу.

— Пам'ятаєш замовлення трирічної давності від «General Genetics»? — Пузатий крутнувся на кріслі, заговоривши українською. — Ті чудила, що замовляли лише код.

Тимуру не потрібно було мордувати пам'ять, аби пригадати той чудернацький проект. Найбільш незвичайне, але в той же час чи не найлегше завдання за весь час його роботи на «ТТР Technologies». «General Genetics», що нібито розробляла комп'ютерну гру в стилі «екшн», замовила ботів, навчених діяти у команді — одним великим роєм, — але (!) при цьому не надала практично ніяких вихідних даних і не представила середовища, в якому мала проходити гра. Замовник потребував лише «сирий» код.

— Шефе, ви мусите розуміти, — нахилившись, зашепотів Тимур, — я не компілював той код. То було просто немислимо! Я ж не можу взяти й скопіювати окрему процедуру чи вирваний з контексту клас. У нас не було жодного шансу протестувати власні розробки під час реальної гри. Тож, якщо у них...

— Заспокойся, — обірвав його бос, — я добре пам'ятаю ту химерну заявку. До тебе немає жодних претензій. Якраз навпаки: в даній ситуації я цілком на твоєму боці.

— Тоді я не розумію, в чому проблема? І чому вони схаменулись аж зараз? Спливло цілих три роки!

¹ Добре... Я бачу... (англ.)

² Він такий молодий (англ.).

³ Тільки двадцять сім (англ.).

⁴ Це... дивно (англ.).

⁵ Радий познайомитись, Тимуре (англ.).

Пузатий знизав плечима:

— Поговори з цим піжоном. Він мені нічого не пояснює. Хоче балакати лише з розробником, цебто з тобою.

— Про що?

— Про те, що його хвилює... І не кіпішуй, — очі Пузатого хитро зблиснули. — Сподіваюсь, нам вдасться витрусити з нього трохи грошенят.

Тимур випростався в кріслі і спробував посміхнутися.

— Хай, Оскар! — вдруге привітався хлопець і далі діловито заговорив англійською: — Це я писав коди на ваше замовлення три роки тому.

— Так. Я вже знаю.

— То що у вас негаразд?

— У мене все чудово, — говорячи, Штаерман майже не мінявся на лиці, наче замість шкіри у нього була гумова маска, — але ваші боти... з ними почались проблеми.

— Не сприйміть за банальну відмовку, але в тому немає моєї вини, — пиндючність напomadженого гостя трохи дратувала Тимура. — Згадайте ваше технічне завдання. Та його не було! Я був наче тесля, якого примусили стругати віконні рами, не показавши розмірів вікон.

— Так було потрібно, — мовив Оскар.

— Воля ваша! Але що робити мені? Минуло цілих три роки. За цей час ви навіть не повідомили, чи підійшла вам концепція. Для моїх ботів потрібен специфічний ігровий простір. Цілком імовірно, вони виявились надто складними для вашого математичного ядра.

— Складними? — перепитав гість, якимось дивно посміхнувшись. — О, ні. Вони були чудовими. Ідеальними! Вони аналізували все, що відбувалося, вони приймали рішення, вони співпрацювали між собою, діючи, наче справжній загін... Для нас саме це було головне.

Тимур ніяк не міг второпати, чому Штаерман розповідає про віртуальних бійців у минулому часі. Він наче розказував про живих людей. І це добряче різало вуха.

— І що ж трапилося? Хтось наколобродив, оптимізуючи код?

Оскар стулив рота, аж на щоках проступили жовна, і витріщився у вікно. Коли він повернув обличчя назад, Тимур встиг (уже вдруге) розгледіти в його погляді відблиски безрадісної фатальності і ще чо-

гось такого, чого він геть не очікував узріти в очах пихатого заморського стиляги... Неконтрольований страх?.. Паніка?.. За мить Штаерман взяв себе в руки, але так і не відповів на запитання.

— Давайте я скажу кілька слів, — встрянув директор. — Ми зараз міняємо концепцію побудови світу, — певна річ, він говорив про віртуальний ігровий простір, тривимірну сцену, та все одно слова прозвучали кострубато й пафосно. Він виглядав неначе Зевс на Олімпі. У найгіршому, якщо можна так висловитися, значенні. — Замість опису поведінки окремих об'єктів, як то дерева, хмарки, струмки чи озера, ми переходимо до агентно-орієнтованого підходу. Якщо раніше хмарка являла собою 3D-модель, що змінювала форму, розмір, колір та прозорість залежно від концентрації вологи, рухалась у визначеному напрямку, зрідка зливаючись з іншими моделями свого типу, то тепер це — величезне скупчення, така собі мережа або рій крихтих агентів, що несуть у собі набір функцій для взаємодії з суміжними агентами. Така краплина-агент може «випаровуватись», «конденсуватись», набувати «кристалічної форми» залежно від зовнішніх умов, а також від стану сусідніх агентів, — попри паскудний характер, директор з розробки «TTP Technologies» був чудовим спеціалістом. Він продовжував: — Уявіть, як розігріта хмара-рій потрапляє в зону холодного повітря. Граничні або поверхневі агенти швидко охолоджуються і перетворюються на вологу — в ігровому світі йде дощ. Під час конденсації з агента-краплини виділяється енергія у вигляді тепла. Якщо повітря досить швидко нагрівається, дощ стихає, а хмара, що втратила частину агентів, суне далі. Якщо ж холодне повітря продовжує надходити, внутрішні агенти також почнуть конденсуватися і злива не припинятиметься, поки хмара не вичерпається. Агенти на землі збиратимуться в калюжі, струмки чи озера, поки не випаруються знов. Отакий безперервний колообіг!

Директор зацікавлено зиркнув на візитера. Оскар Штаерман лишився незворушним. Його спокій межував з байдужістю. Дмитро Пузатий правив далі:

— Звісно, на початковому етапі написання та налаштування агентів займає купу часу та врешті-решт окупиться сторицею. Агентно-орієнтований підхід знімає чимало обмежень з віртуального світу. Тепер достатньо лиш сформувати рельєф, «загнати» на сцену агенти, що відповідають рідині, повітрю та органічній матерії, задати початкові умови і запустити сонце. У результаті ми отримаємо не просто ігрову сцену, то буде унікальний і неповторний віртуальний світ! —

наче для підсилення останніх слів, начальник змахнув руками у повітрі. — До речі, Тимур зараз працює над тим, щоб персонажі гри... кгм... комфортно почувалися у новому світі. Попереднє покоління ботів тут не годиться... Вони розгублюються, тетеріють... словом, ні на що не здатні.

Тимур стримано кивнув на підтвердження.

— Тому, можливо, буде краще, якщо замість переробки застарілих проблемних кодів, ми спробуємо вирішити ваше питання новим...

— Ні, — Оскар Штаерман обірвав Дмитра. — Не потрібно ніяких нових підходів. Ми хочемо, щоб той, хто створив вихідні коди для ботів три роки тому, розібрався у проблемах. Ви мене чуєте? Для *ботів*. Крапка.

Ні Тимур, ні його начальник не здогадувалися, що їхній візитер (не будучи фаховим програмером) знає про агентний підхід не менше і може чимало розказати. Особливо про зовнішній прояв і результати. Хоча тоді це вже не мало значення.

Слова чилійця образили Пузатого. Директор роздув ніздрі і нахмурився.

— Що саме за проблеми? — форкнув він.

— Я не спеціаліст, через що, на жаль, не можу розказати всіх подробиць, — ухилився від відповіді замовник. — Просто ваші боти поводяться не так, як нам би хотілося.

— Як це розуміти?! — спалахнув Пузатий. Забувши про терплячість та витримку, що була б доречною у розмовах з клієнтами. — Вони бігають по сцені голяка і кидаються один в одного власними випорожненнями замість того, щоб атакувати гравця?

Тимур прикусив нижню губу. Не через те, що йому не сподобалась шефова метафора. Просто так не розмовляють із замовником.

Штаерман проігнорував куцохвостий жарт. У кабінеті повисла ніякова мовчанка.

— Може, у вас є відео проходження якої-небудь місії, де використаний мій код? — спитав Тимур (пошук «багів» починається з перегляду записаних тестерами відеороликів). — Це реально допоможе, — його все більше й більше дивувала ця ситуація. Для чого пертися бозна-звідки, якщо ці питання можна вирішити через e-mail чи по «Skype»?

Вперше від початку розмови, іноземець завагався:

— Ви не розумієте, — кошлаті брови злетіли вгору, Оскар подався вперед. — Щоб розібратись, потрібно прибути на місце.

Власне, саме для цього я й прилетів до України... Мені потрібен ти, Тимуре.

Хлопець і його бос презирнулися.

— Я вас правильно зрозумів? Ви хочете повезти Тимура до себе?

— Так. Хочемо «орендувати» вашого спеціаліста. Інакше нічого не вийде.

Такого повороту розмови ніхто не очікував. Ще ніхто й ніколи не приїжджав до «ТТР Technologies», щоб забрати спеціаліста у відраядження. Це відгонило чимось старомодним, прямо середньовіччям якимсь: прислати гінця, щоби забрати майстра на роботи. Безглуздя! І знову: навіщо відраяджати когось за тридев'ять земель на переговори, коли можна про все домовитися по «електронці»?

Директор насуплено затих. Задумався.

— Ми готові щедро заплатити, — додав чоловік у костюмі.

— Ми — це хто? — ляпнув Тимур. Три роки тому, коли йому довірили проект, який «ТТР Technologies» вважала несерйозним, замовником виступала «General Genetics», одначе договір підписувався з фізичною особою, цебто де-юре не мав жодного відношення до згаданої компанії. За роботу справно розпачувались, завжди авансом, причому гроші надходили не з США, а з якоїсь латиноамериканської країни (як не напружував пам'ять, Тимур не міг пригадати, з якої).

— Експериментальний центр «NGF Lab», — пролунала відповідь. — Це... хм-м-м... наукова інституція, що проводить дослідження на замовлення різних незалежних фондів та... кгм... приватних осіб. Інвестиції переважно американські та японські.

— «NGF Lab»? — перепитав Дмитро Віталійович.

— Так.

Пузатий скосив очі на край стола, де лежала Оскарів візитна картка. На ній стояв логотип іншої організації — «General Genetics».

— І куди треба летіти? — озвався Тимур.

На обличчі Оскара не здригнулась жодна жилка. Тільки очі напружились, помінявши колір: карі зіниці стали геть чорними. Мов дно глибоченного похмурого колодязя. Не мигаючи, чилієць проказав:

— Лабораторія знаходиться в пустелі Атакама. Це на півночі Чилі.

— Де?! — Пузатий роззявив рота.

— Чилі, Південна Америка.

Директор пригадав, що три роки тому гроші надходили з чилійського банку, «ABN AMOR Bank Chile», але навіть подумати не міг, що центр розробки знаходиться в пустелі. І саме в ту мить він остаточно осягнув, що компанія «General Genetics», чи «NGF Lab», чи як там вона зветься, продукує що завгодно, але тільки не комп'ютерні стрілялки... Шеф зирнув на Тимура. Хлопець похитав головою з боку в бік і одними губами прошепотів: «Fuck it!»¹

— Яка, в біса, пустеля, аміго?! — Пузатий відкинув геть формальності.

— Це довго пояснювати.

— Шановний, може, досить грати в піжмурки? Ви ж не «шутери» розробляєте!

— Ні, не «шутери», — без вагань, вигризаючи очима зіниці співрозмовця, відповів чилієць. — Але нам конче потрібна людина, яка три роки тому згенерувала код.

Дмитро Віталійович подумки намагався підшукати прикладні галузі, де можна було б застосувати алгоритми «gaming AI». Системи штучного інтелекту? Маячня! Уподібнювати синтетичний ігровий інтелект до штучного розуму в повному розумінні, це все одно що ставити на один щабель технологічної складності електрочайник та балістичну ракету. Попри більш ніж двадцятирічний стаж роботи з різноманітним програмним забезпеченням Пузатий не міг придумати, де ще, окрім комп'ютерних ігор, можна застосувати алгоритми керування ботами.

— Пане Штаєрман, — смикаючи краватку, Пузатий забубонів безбарвним офіційним голосом, — у вашому контракті не передбачено відладки. Ви замовляли окремі класи та процедури, а не готовий продукт, а тому ми не...

— П'ятнадцять тисяч за тиждень роботи, Тимуре, — Штаєрман більше не дивився на директора. — Плюс двадцять тисяч преміальних після завершення, звісно, якщо ти здужаєш вирішити проблему, — відчеканив чилієць, а тоді додав: — Я маю на увазі доларів.

Голомозий директор закашлявся. Лець язика не проковтнув. Тимур був шокований не менше. Озвучена сума сягала рівня зарплат топ-менеджерів у «Microsoft» чи «Google».

¹ До сраки це! (англ. *груб.*)

— І скільки тижнів? — майже не дихаючи, вимовив хлопець.

— Вісім. Можливо, трохи більше... Десять. — Оскар виклав на стіл якісь папери: — Ось тут контракт. Там усе розписано. І віза чекає на тебе. Потрібен лише твій паспорт.

Тимур більше не вагався.

— На жаль, мушу вам відмовити... У мене весілля у вересні, — він повернув голову до начальника. — Якраз на днях збирався просити у вас відпустку.

Дмитро Пузатий зітхнув з полегшенням. Чи не вперше він радів, коли його підлеглий відкараскувався від роботи.

— Вважай, ти її отримав.

Оскаркові кутики губ вигнулися вгору, що, певно, мало означати посмішку; не міняючи тону, він відкарбував:

— Двадцять тисяч на тиждень. П'ятдесят тисяч — преміальні. Крім того, «NGF Lab» заплатить будь-яку суму для «ТТР Technologies», щоби ви відпустили Тимура у відрядження.

Директор зі стратегічного розвитку та розробки ледь не випав зі стільця.

«Щонайменше сто шістдесят кусків, — мигцем порахував Тимур, — це ж нічогенька квартира у Києві! І за якихось два місяці...» То був запаморочливо ласий шматок.

— Я... м-м-м... я мушу переговорити з нареченою... — після тривалих роздумів усе ще сконфужено пробубнів хлопець.

— Чекатиму відповідь до завтрашнього ранку. Не пізніше.

— Так швидко...

— У мене немає вибору.

— Окей. Але навіть якщо я погоджусь, — зважуючи кожне слово, сказав Тимур, — ви мусите розуміти, що привести код до ладу буде складно.

— Чому? — спитав Штаерман, а Тимур подумав, що гість не має аніякого стосунку до програмування.

— Ви сказали, що наші боти поведуться не зовсім так, як вам хотілося б.

— Правильно.

— Для того, щоб це визначити, ви мусили скопіювати мій код і запустити його на виконання.

Оскар кивнув.

— Ви не могли скопіювати код, не вставивши його у тіло основної програми, — розвивав думку хлопець. — Я писав лише розріз-

нені шматки, причому не DLL-бібліотеки¹, а окремі класи та процедури. Це значить, створений код потрібно було доопрацювати... ну, підганяти під основний ігровий модуль.

— Авжеж. З цим упорались наші програмісти. І в чому справа?

— Мені доведеться розбиратися в їхніх виправленнях, потім шпортатися у вашому коді і дивитися, як він співвідноситься з моїм. Справа в тому, що рішення вашої проблеми може й не існувати... не існувати взагалі.

Лице чилійця і далі лишалося інертним, проте пальці правої руки нервово тербили запонку на лівому рукаві.

— Рішення існує, — заявив Штаєрман. — Особисто я не маю сумнівів. Тому що на перших порах усе працювало дуже добре.

— А потім почало працювати погано? — саркастично хмикнув Тимур. Код програми — це не металева болванка, що може стертися чи спрацюватися. Він або функціонує, або ні.

— Я не сказав «погано». Я сказав «не так, як треба».

Останній вислів мав би насторожити програмера. Проте цифра у 160 000 USD просто висадила йому мізки. Витримавши паузу, хлопець показав:

— Добре... Я подумаю, — у скронях гуло, наче його ogrіли сковорідкою.

— Відповідь потрібна до завтрашнього ранку, — ще раз засвідчив ультиматум Оскар.

«Ім таки справді припекло», — подумки відзначив Тимур.

— Ввечері я зателефоную до Дмитра Віталійовича і повідомлю своє рішення.

— Чудово. Я чекатиму, — холодно процідив чилієць.

Тимур підвівся.

— Ти точно цього хочеш? — Пузатий перейшов на українську. — Готовий скасувати весілля? Я б тобі яйця відрізав на місці наріченої.

— Я не знаю, — знизав плечима програміст. Тимур був збентежений. У голові клекотало, мов у казані. — Така сума... Треба все обмізкувати.

¹ DLL (англ. Dynamic-link Library — бібліотека, що підключається динамічно) — динамічна бібліотека WINDOWS, як правило, файл з розширенням *.dll, який зберігає в собі скопійований код (функції, процедури, класи), таблиці та ресурси. Перевага DLL в тому, що код із такої бібліотеки може одночасно (і неодноразово) використовуватись різними додатками (програмами), що запущені в системі.

Виходячи з кабінету, хлопець востаннє зиркнув на директора. Пузатий зрозумів усе без слів і ствердно кивнув.

— Не переймайся, — чітко вимовив він, — я негайно віддам розпорядження. Дівчата з юридичного відділу передивляться контракт, і якщо там є хоч один пункт, через який вони можуть тебе дрюкнути або не заплатити бабки, я пошлю цього нахабу в дупу.

— Дякую.

— А тепер шуруй звідсіля. І думай. Але ні, краще не думай, а порадься з майбутньою дружиною. Затямив, салабоне?

— Так, шефе.

І Тимур причинив за собою двері.

IX

Розмова затяглася. Коли Тимур простував повз столи колег до свого робочого місця, співробітники зацікавлено озиралися.

— Ну що там? — чухаючись від нетерпіння, випалив Ярик. — Тебе катували? Ти щось сказав?

Тимур з розгону хляпнувся в крісло і звичним рухом розкошлав волосся.

— Мабуть, світить відрядження...

— Куди?

— Ще не певен. Можливо, до Чилі.

Ярик присвиснув.

— Ого... А фіглі аж туди?

— Я й сам не знаю, — відмахнувся Тимур.

— І на довго?

— Місяців на два.

Ярослав присвиснув удруге і цього разу значно голосніше.

— А що скаже твоя Аліна? Ви ж... — розкрив рота колега, проте Тимур блискавично заглушив чергове дурнувате питання. Не піднімаючи голови від монітора, він вистромив вказівний палець і тицьнув ним під самий писок Ярослава:

— Чувак, зникни.

— Все, все. Я ж нічого. Я зрозумів... — забурчав Ярик, скорчивши страждальницьку міну. — Просто... мені на правду цікаво.

Тимур тим часом відкрив веб-браузер. У пошуковому рядку ввів слова «NGF Lab» і запустив пошук. Жодних путніх результатів. Затим стер слово «Lab» і повторив пошук удруге, з приглушеним

роздратуванням бхнувши пальцем по клавіші «Enter». Браузер видав сонмище посилань на якийсь Nerve Growth Factor (фактор росту нервів — протеїн, що важливий для росту, підтримки та виживання конкретних цільових нейронів... бла-бла-бла), National Golf Foundation (Національна фундація гольфу) та безліч іншої дурні, що не мала стосунку до програмування чи комп'ютерних ігор.

Абревіатура «NGF» розшифровувалась якось інакше. І Тимур пошкодував, що не запитав відразу. Бо це мало значення.

Ж

По дорозі додому, штовхаючись у пробках на старенькому «Chevrolet Lacetti», Тимур хмурих брови і думав про те, як зустріне звістку про перенесення весілля його наречена. Аліна була нормальною дівчиною. Нормальною в тому розумінні, що за десять років знайомства Тимур не чув і не бачив, щоб вона влаштовувала скандали чи істерики. От тільки стосунки у них були не дуже нормальними.

Тимур та Аліна були однолітками. Обоє закінчували КПП, тільки різні факультети: Тимур учився на ТЕФі (теплоенергетичному), Аліна на ФММ (факультеті менеджменту та маркетингу).

Як сталося, що згодом Тимур перекваліфікувався з інженера на розробника ігор? Після першої сесії хлопець втямив, що з таким рівнем викладання (більшість «професорів» востаннє зазирали в наукові журнал ще за Горбачова) та хабарництвом, яке, мов іржа, проїло наскрізь усі кафедри (двадцять чоловік з групи відкрито, не ховаючись, платили за заліки та курсові), ловити на ТЕФі йому нічого. На другому курсі Коршак почав самостійно вивчати програмування. Спершу брав конспекти у товариша, який навчався на ФІОТ (факультеті інформатики та обчислювальної техніки), згодом підсів на спеціалізовану літературу. Delphi 7, C++, Visual C++, MFC і зрештою OpenGL. З такими знаннями він без проблем відбув випробувальний термін у «ТТР Technologies».

Познайомились вони випадково: на першому курсі під час однієї з міжфакультетських вечірок. Аліна мала чудову фігурку: плаский живіт, рельєфні ніжки, пружні сідниці, від яких неможливо було відвести погляд. Синьоока брюнетка — рідкісний тип — користувалась незмінним успіхом у хлопців. За нею, висолопивши язика, гасало півфакультету і ще цілий табун старших чоловіків — чи не всі, хто її знав, чи хоч раз бачив зблизка. Тимур тоді нічим особли-

вим не виділявся. Виглядав... ну... як усі. Але любов, як відомо, зла. Дуже зла. Іноді нестерпна. Королева ФММ запала на нечупарного, але кумедного інженера, звихнутого на 3D-моделюванні, програмуванні та комп'ютерних іграх, який ніколи не розчісувався, носив спортивні кофти, потерті джинси та підтоптані китайські кеди.

Майже чотири роки Аліна всіма доступними способами подавала Тимуру сигнали, що хоче з ним зустрічатися. Тимур реагував, як ведмідь на комарині укуси, тільки розпалюючи дівчину. На третьому курсі хлопець захопився проблемою штучного інтелекту і практично відключився від всесвіту (програмісти зрозуміють...). Серйозні стосунки між ними почалися аж на останньому році навчання.

Через рік після отримання дипломів Аліна натякнула Тимуру, що не проти з'їхатись. Хлопець вагався. Не те щоб він мав щось проти. Але ж, ви знаєте, це така відповідальність, і взагалі — для чого поспішати... Якогось вечора, втомившись чекати, Аліна гарненько його відтрахала і поставила ультиматум: або вони починають жити разом, або вона йде від нього. Тимур здався. Вони винайняли однокімнатну квартиру неподалік від метро «Шулявська».

Наступні три роки все було чарівно. Просто перфектно. Поки Аліна не вирішила, що настав час переводити стосунки на наступний, найвищий рівень. Ось тут почалися проблеми. Тимур усе чудово розумів, але вперто відмовлявся освідчуватись. Не допомагали ні натяки, ні погрози розриву, ні навіть умовляння друзів. В університеті Аліна отримувала пропозиції вийти заміж з частотою 2—3 освідчення на семестр. Доля відверто познущалась, підсунувши їй недоумка, який застосовував слово «люблю» виключно до комп'ютерних ігор, важкої музики та пива «Paulaner».

Синьоока чорнявка не здавалася, методично розхитуючи холостяцький фундамент свого хлопця. Вона діяла ненав'язливо, виваженно й мудро, як діють розумні жінки. Проблема була в тому, що Тимур не був розумним чоловіком. Він був програмістом.

Не варто описувати, скільки всього натерпілась Аліна, перш ніж Тимур капітулював. Два місяці тому, у червні, через шість з половиною років після початку офіційних стосунків, через десять років після першої зустрічі хлопець нарешті роздупився, запропонувавши їй руку і серце. Бездарно, невігадливо і кострубато — та все ж освідчився. Аліна не нарікала. Відомо: гівнюк залишається гівнюком, навіть якщо гарно освідчиться. Цю фундаментальну істину дівчина

перекладувала на свій лад: гарний хлопець залишається гарним хлопцем, навіть якщо він освідчився так, наче наклав посеред ресторану купку лайна. Весілля призначили на початок вересня.

І ось тепер, повзучи черепашачими темпами додому, Тимур ламав голову над тим, як сказати, що все відмінюється...

У кишені завібував мобільник. Хлопець витягнув телефон. Телефонував Пузатий.

— Я слухаю вас, Дмитре Віталійовичу.

— Щойно спілкувався з дівчатками з юрвідділу.

— І як?

— Контракт «чистий». Це не кидалово.

У цю мить Тимур зрозумів, якою буде його відповідь Штаєрману. Навіть якщо Аліна виверне йому на голову каструлю з його улюбленим грибним крем-супом, він скаже «так».

— Прекрасно.

— По голосу чую, що ти схилиєшся до ствердної відповіді.

— Ну, я ще не... але... так, в принципі, так.

— Діло твоє, та я маю кілька зауважень, — розважливо проказав Дмитро Віталійович.

— Умгу?

— Перше: той нашмарований джэнджик уже двічі дзвонив і питав, чи ти не надумав їхати. Не здивуюсь, якщо він телефонуватиме посеред ночі... Це мені не подобається. Франт занадто кіпішує і шарпається. Немов миша у пастці.

Тимур змовчав. Він неуважно ковзав поглядом по машинах, що, наче великі блискучі жуки, ув'язнені в сірниковій коробці, штовхалися у пробці.

— Друге: в угоді є пункт про нерозголошення. Ти мусиш мовчати до скону про те, над чим працюватимеш, а також про все побачене чи почуте у лабораторії.

— Не думаю, що з цим будуть проблеми.

— А я думаю, ти помиляєшся, — відчеканив Пузатий. — Перечитай контракт. У випадку розголосу будь-якої виробничої, наукової чи організаційної таємниці тобі світить штраф від 2 до 10 мільйонів доларів.

— Ого...

— Круто, правда? Дозволь спитати, Тимуре: ти маєш два-тридесять мільйонів баксів?

— Е... ні.

— Я так і думав. Я трохи більше за тебе кручуся в бізнесі, а тому мушу застерегти: неформально така нереальна сума штрафних санкцій дещо означає.

— Що?

— З тобою ніхто не судитиметься, хлопче. Якщо бовкнеш лишнього, тебе ліквідують.

Тимур сильно лупонув по гальмах. «Lacetti», вискнувши, клюнув носом і застиг. Ззаду каскадом донеслось обурене скигління цілої низки клаксонів.

— І третє: я просто не хочу, щоб ти їхав.

— Погане передчуття?

Директор презирливо форкнув:

— Я схожий на того, хто покладається на передчуття?

— Та ні...

— Хлопче, ти, звісно, першокласний спец, але — при всій повазі — ти не коштуєш двісті тисяч баксів. Якщо тобі пропонують такі гроші, і ці гроші *не за роботу, яку ти можеш виконати*, значить, ними покривають дещо інше. Раджу дізнатися, що саме, причому дізнатися до того, як тебе висадять у якийсь дірі серед чилійської пустелі. Подумай про це...

Хі

— Кохана, я вдома! — гукнув Тимур з порога. Голос звучав, як у столітнього папуги.

Аліна, прикриваючись махровим рушником, визирнула з ванни. Засмагла спина та мокре волосся зблискували і парували.

— Так рано! — вона посміхнулась, підскочила і цьомкнула хлопця в губи. — Це мені причулось чи ти справді назвав мене коханою?

Тимур придуркувато скривив губи.

— Я... е... тут... ну... тут така підстава нарисувалася...

— Підстава? — Аліна хіхкнула. — Ото вже ці твої програмістські словечка...

— Це не...

— Роздягайся, — дівчина, притримуючи ліктями рушник, розстібала гудзики на його сорочці. — Лізь у душ, — рушник опустився, оголивши гладенькі груди. — Вечера скоро буде готова.

Зазвичай у такі моменти Тимур відчував збудження. З часом його потяг до Аліни тільки зміцнів. Проте цього разу не було нічого,

крім тоскного щему під серцем. Хлопець роззுவся, обійняв дівчину і, акуратно відсторонившись, прослизнув до кімнати.

— Я мушу тобі дещо розказати, — якщо чесно, то говорити він не хотів, хоч і розумів, що розмови не уникнути.

Попри загостреність голосу, дівчина не сприйняла слова всерйоз.

— Мені запропонували роботу, — сказав Тимур.

— Круто. Підвищення? Ти покидаєш «ТТР»?

— Не зовсім. Озався один з колишніх замовників. Зараз він хоче, щоби я попрацював безпосередньо на них. Тимчасово.

— Без відриву від основної роботи?

Тимур відчув, як жар піднімається з грудей на шию та щоки.

— З відривом.

— Тобто тобі доведеться брати відпустку за власний рахунок?

— Ага.

— І що ти вирішив?

— Погодився.

— У-у, — похитала голівкою дівчина, — добре. Така гарна позиція?

«Бляха, як же їй розповісти?» — хлопець спромігся викласти все, крім головного.

— Так. Хоча є дві особливості, які ти мусиш знати, — Тимур потер пальцями очі, — які ти мусиш зрозуміти.

— Що саме? — дерев'яною лопаткою Аліна перемішувала м'ясо на сковорідці.

— По-перше, я досі не розумію, над чим доведеться працювати. Замовник якийсь дивний. При цьому вони обіцяють заплатити... двісті тисяч... доларів. Це у випадку вдалого завершення проекту.

— А якщо завершення оцінять як невдале?

— Тоді всього лиш сто шістдесят тисяч.

Аліна відірвалась від сковорідки і подивилась на Тимура. Вона була безтурботною, але аж ніяк не дурною. Бували моменти, коли Тимур поряд з нею сам почувався телепнем. Ось як зараз, наприклад.

— Тоді яка друга особливість, яку я мушу знати і зрозуміти? — сині очі слідували за кожним м'язом Тимурового обличчя.

Язик у хлопця задерев'янів.

— Контракт розрахований на два місяці, але... компанія розташовується у Чилі... і тому... на роботу... я повинен поїхати туди.

Чорнявка стиснула губи. М'ясо потроху пересмажувалось, заповнюючи тісну кухню характерним гірким запахом.

— Це те Чилі, про яке я подумала? — крижаним голосом уточнила дівчина.

— Мабуть, так.

— Я правильно зрозуміла: ти *вже* прийняв пропозицію і їдеш у Південну Америку?

— Так.

Вона зробила паузу, а тоді перепитала наостанок:

— На два місяці?

Тимур прикусив губу:

— Угу. Вилітаю завтра зранку.

— Ти що, блядь, їбанувся? — Аліну наче підмінили. З її очей стріляли блискавки.

— Це лише два місяці...

— Які, на хуй, два місяці? У нас же весілля у вересні!!

Червоні плями поповзли тонкою шиєю на щічки дівчини.

— Я розумію... — спробував оборонятися Тимур.

— Що ти розумієш?! Як ти міг не порадитися зі мною?! — несподівано вона зблідла. — Ти кидаєш мене?

— О, почалося... Не кажи дурного! — махнув рукою Тимур. — Спочатку я не хотів їхати. Та подумай сама: це ж двісті тисяч баксів! Ми зможемо купити квартиру.

— Подумати? А чим думав ти?! Що я скажу батькам? Що я скажу всім, кого ми запросили? Вибачте, весілля відміняється, бо ти поїхав на заробітки до Чилі?! — дівчина люто стиснула кулачки. — Я знала, що так буде! Я... я...

— Перестань. Перенесемо весілля на кінець жовтня.

— Я не вірю тобі! Ти... ти... Як ти можеш?!!

Тимур розвів руками:

— Ти знов за своє...

— Я не вірю! Не вірю тобі! У жовтні у тебе знов виявиться робота, контракт якийсь. Цього разу на півмільйона. І ти знову завієшся з вітром!!!

Аліна більше не могла стримуватися. Пожбуривши лопатку в умивальник, вискочила з кухні. Хлопець не пішов за нею. Вирішив дати трохи часу. Нехай заспокоїться, переварить усе. Через годину він знову спробує поговорити з нею.

Їсти не хотілося, м'ясо лишилось неторканим. Тимур забрав з кімнати свій ноутбук і вмовився на кухні. Хлопець мав звичку щовечора читати новини, передивлятися приколи та шукати демо-

тиватори в інтернеті. Відпочивав з комп'ютером від роботи на комп'ютері.

Та щойно він відкрив лептоп, в усьому будинку, мигнувши, зникло світло. Ноутбук міг протриматись ще дві-три години, зате домашній роутер без живлення здох. Доступу до мережі не було. Подумки ремствуючи через таку підлість, Тимур прикрив кришку «Hewlett-Packard'a», вперся спиною об стіну і, склавши руки на грудях, мовчки сидів у темряві.

XII

Все могло бути інакше... Тимур ніколи б не погодився на це відрядження, якби того вечора у будинку за номером 24/9 на вулиці Вадима Гетьмана не відімкнули світло. Він би й думати забув про обіцяні 160 тисяч доларів зарплатні та преміальні, якби Оскар Штаерман не поспішав із вильотом і залишив хоча б один додатковий день на збори. Він би послав під три чорти «NGF Lab» та її кур'єра, якби не загаявся ранком другого дня, пакуючи сумку, і прийшов завчасно на роботу... хоча б за годину до того, як чилієць повіз його в аеропорт.

Доля. Фатум. Ка. Називайте це як хочете. Існувало безліч «якби», через які ця подорож була б скасована. Жодне з цих «якби» так і не спрацювало. А зводилися вони лиш до одного: *Тимуру слід було перевірити пошту.*

Річ у тім, що саме в той момент, коли в кількох стареньких багатоповіхівках, що тулилися купи на вулиці Вадима Гетьмана коло Індустріального моста, вибило світло, до Тимурової електронної скриньки надійшов лист від такої собі Наталі Хорт. Тимур не знав цієї жінки. Наталя теж не знала його. Більше того, їм не судилося побачитися чи коли-небудь познайомитися. А втім, лист був адресований саме Тимуру.

Від: Natalie1976

До: Tym_the_Botfucker

Тема: Застереження!

Скільки б не пропонували, не погоджуйтесь на роботу в Чилі.

Ви пожалкуєте... Я ВЖЕ пожалкувала...

Чоловік Наталі, тридцятип'ятирічний Вадим Хорт, теж був програмістом. Як і Тимур, напрочуд талановитим. Якийсь час він працював у Москві в компанії «МАЙКОН», що спеціалізувалась на розробці інженерних систем проектування (CAD-систем¹), заробляючи по соток тисяч баксів на рік. Два роки тому Хорт звільнився і повернувся до Києва, де, ні з ким не порадившись, підписав непевний договір з ще більш непевною «General Genetics». Після чого на рік поїхав працювати за контрактом — кудись у Південну Америку. Розташування нового місця роботи чоловік не розголошував і ніколи не патакав про те, над чим працює. Наталя дізналась про місце роботи чоловіка аж через кілька місяців після його від'їзду.

Контракт Хорта був розрахований на дванадцять місяців. За цей час Вадим не більше десятка разів розмовляв з Наталею по «Skype» і не частіше ніж раз на тиждень відсилав дружині e-mail, де писав про що завгодно, але тільки не про роботу. Після закінчення терміну дії договору Хорт прилетів до України, блідий, худий і змучений, але з гарячковим блиском у очах. Він пробув у Києві три дні, після чого, пояснивши Наталі, що проект ще не закінчено, почесав назад до Південної Америки.

Договір за обопільної згоди продовжили на вісім місяців...

З часом Хорт перестав виходити на зв'язок через «Skype». Чоловік регулярно висилав додому чималі суми грошей, які з кожним місяцем ставали все більшими. Зрідка додавав до них скупі напружені листи, що з кожним місяцем ставали коротшими.

Три місяці тому зв'язок з лабораторією урвався. Гроші також перестали надходити.

За кілька тижнів Вадим Хорт передзвонив дружині з незнайомого номера і, криючись та переходячи на зривистий шепіт, попросив не хвилюватися. Бігцем повідомив, що не може довго розмовляти і що справи у їхній лабораторії йдуть не вельми, мала місце надзвичайна ситуація, дещо вийшло з-під контролю, але хвилюватися нема про що, і як тільки йому дозволять, він знову почне слати їй листи. Наталя, ковтаючи сльози, спитала, чому він не може писати зараз. На що Вадим відповів, що офіс відрізали від мережі, бояться якихось вірусів, мовляв, ситуація нестабільна, небажаний вплив ззовні може зробити її ще гіршою...

¹ CAD (Computer-aided design) — САПР (Системи автоматизованого проектування).

Про віруси він брехав; Наталя завжди знала, коли її чоловік каже неправду.

Протягом наступних двох тижнів Наталя Хорт сотні разів намагалася зателефонувати за тим номером, з якого дзвонив Вадим, проте жіночий голос у трубці раз по раз лепетів іспанською, що такого номера не існує...

Приблизно місяць тому, 21 липня, змучена ревнощами пані Хорт, котра за чотири тижні не зуміла ні на хвилину склепити очей, оскільки в кожному сні її мужчина поставав перед нею в обіймах трьох юних, голих і шалено сексуальних чилійок, отримала листа від чоловіка. Великого і дуже дивного листа, котрий спершу змінив її гнів на страх, а згодом перетворив страх на вогнисту паніку. Наталя відтоді не спромоглася не те що поспати по-людськи, вона всидіти на місці не могла. Жінці наче розпеченого каміння за пазуху накидали.

Від: Vadym.Hort

До: Natalie1976

Тема: Прохання

Привіт, сонце!

Пишу поспіхом, бо справи не чекають. Маю лише декілька хвилин. Проблеми майже владнали. Уявляю, як усе це тобі набридло, але за місяць-півтора мене нарешті відпускають. Закінчую свій кусень роботи, отримую преміальні і звалью з цієї гробаної пустелі. Не знаю, чи це тебе втішить, гроші отримаю немалі. Зможемо купити будинок десь у Італії і назавжди забути про роботу. Будь-яку роботу, кохана. Просто потерпи...

А зараз у мене до тебе одне, можливо, трохи дивацьке прохання. Не думай про лихе і не задавай зайвих питань, настане час, я все розповім. Просто зроби, як кажу. Якщо зі мною щось трапиться (ти не хвилюйся, насправді нічого серйозного, просто я мушу це написати... ну, знаєш, раптом що) ...тож, якщо зі мною щось станеться, ти повинна дещо зробити.

Є один хлопець, його звати Тимур Коршак, він працює на «ТТР Technologies». Фантастично обдарований пацан. Якщо не помиляюсь, саме він прописував мізки ботам у «Сталкері». (Маєш пам'ятати цю стрілялку, я за нею ночами

просиджував ще до від'їзду.) Фішка в тому, що люди, на яких я працюю, хочуть його викликати — запросити на роботу як консультанта чи щось таке. Вони вірять, що хлоп зможе вирішити проблеми. Я в тому сильно сумніваюсь, та не суть. Важливо ось що: я не маю доступу до інтернету за винятком кількох хвилин для написання цього листа, а тому не можу відшукати його e-mail.

Сонце, дуже тебе прошу, раптом зі мною щось трапиться, і я, скажімо, не повернусь вчасно до Києва, знайди контакти Тимура Коршака і напиши чи подзвони йому. Обов'язково! Попередь, щоб він нізащо не погоджувався на цю роботу. Хай що йому пропонуватимуть, хлопцю не слід нікуди їхати з України! Так буде краще...

Сумую за тобою! Вадим.

Вадим, як і будь-який путящий програмер, не тямив, як правильно писати слізні листи до дружини. Після його «можливо-трохи-дивацького» прохання Наталя Хорт тижнів зо три напихалася валіумом і щодня відсилала по сім-вісім істеричних мейлів чоловікові, щоправда, так і не отримавши відповіді на жоден з них.

Поглинута хвилюванням за чоловіка, Наталя забула про прохання. Жінка не збиралася шукати Тимура Коршака. Їй не було діла до чужого шмаркача, що розробляв комп'ютерні ігри для довбограїв, коли її рідний чоловік, озвавшись один раз за місяць, написав таку-от чортівню.

Ситуація кардинально помінялася 7 серпня, за вісім днів до того, як Тимур з Оскаром Штаерманом зібрались вилітати до Чилі. Того дня Вадим Хорт повернувся до України. У цинковій труні.

Повідомили родичам. Спочатку батькам, опісля дружині. Повезли Наталю в Бориспіль — забирати страхітливий вантаж.

Уже в морзі Наталя Хорт, напівмертва від шоку та відчаю, налягла на тому, щоб похмуру, страшенно подерту й засмальцьовану домовину, доставлену аж із Сантьяго-де-Чилі спочатку в Мілан, а згодом до Києва, відкрили. Жінка до останнього не вірила. Вона мусила переконатися, що всередині її чоловік. Мусила знати, кого ховатиме.

Після того, як труну розпечатали, Наталю дві доби тримали під наглядом медиків. Щойно жінка приходила до тями, нею починало істерично трусити.

В металевій домовині дійсно знаходилося тіло Вадима Хорта. Точніше — те, що від тіла лишилося. У небіжчика не вистачало лівої руки: її відірвало вище ліктя. Груді, шия та живіт вкривали глибокі шматовані рани. Ліва частина обличчя також була роздerta: замість вуха стримів скривавлений обрубок, ліва очна западина зяяла пустотою, а добрячий шматок шкіри від верхньої частини щоки аж до скроні був видертий живцем, оголивши кістки черепа. Вадим Хорт виглядав так, наче його розпинав великий хижак. Рот досі кривився від переляку. Губи застигли, закарбувавши вираз глибокого жаху. Чоловіка так і поховали: жодні маніпуляції з м'язами обличчя не допомогли позбавитися переляку, що струменів з неживого лиця. М'язи закам'яніли, ставши промовистим і водночас німим відбитком чогось страшного, що стало провісником смерті.

Однак був один нюанс, котрий шокував дружину Вадима (як і всіх інших, кому не поталанило бути присутніми під час розпізнавання мерця) більше ніж перекривлений рот та рвані рани, що перетворили тіло на криваве місиво, разом узяті. У тридцятип'ятирічного Вадима Хорта було геть сиве волосся.

XIII

П'ятниця, 14 серпня, 11:10 (UTC +2)
Термінал «В» міжнародного аеропорту Бориспіль
Україна

Штаерман переминався з ноги на ногу біля ескалатора, голосно зітхав і підкреслено часто зиркав на годинник. Тимур та Аліна стояли поодалік. Тимур дивився під ноги. Дівчина відвернулася, споглядаючи крізь вікно на стоянку перед старим терміналом.

Час спливав. Парочка наче й не збиралася прощатись.

Терпець Штаерману вривався. Він кашлянув і сухо, але делікатно мовив:

— I think we must go¹.

Тимур покосився на чилійця так, наче бачив його вперше.

— It's time², — чорнявий дженджик проявив настирливість. Він реально нервувався. Він не заспокоїться, поки програміст не пройде паспортний контроль, опинившись у транзитній зоні аеропорту.

¹ Думаю, ми мусимо йти (англ.).

² Вже час (англ.).

— Зажди, Оскаре. Ще трохи, — відмахнувся хлопець. А тоді, набравшись сміливості, повернув обличчя Аліни до себе: — Ну, мені пора... Ти тут... цеє... не...

Її шкіра була гарячою, наче вона щойно повернулася з пляжу.

— Я тебе ненавиджу, — дівчина схрестила погляд зі своїм хлопцем.

Тимур розумів, що попросту не має часу розгортати новий виток суперечки. Хлопець рішуче обхопив Аліну за талію, підтягнув до себе і притиснувся губами до її губ. Дівчина не пручалася. Відповіла на обійми, потім, перервавши поцілунок, поклатла голову на Тимурове плече.

— Я тебе ненавиджу, — повторила вона, проте цього разу в голосі не було ані краплі злості.

— Я знаю. Я — гівно.

— Гірше.

Відчуваючи під тонкою кофтою м'які груди, Тимур зловив себе на тому, що починає заводитись. Електричне збудження прокотилось його тілом від живота і до шиї. За мить йому стало тісно у джинсах.

— І треба було тобі отак викаблучуватись? — куйовдячи пальцями запашне волосся, прошепотів він на вушко Аліні. — Ми не бачитимемось довбаних два місяці, а у нас учора навіть сексу не було!

— Сексу в тебе не буде ще два місяці після повернення, — вдала розлюченість чорнявка. Тимур поблажливо посміхнувся. — Я тобі це обіцяю, юначе!

— Це ми ще побачимо, — програміст міцніше обійняв її.

— Запам'ятай мої слова! — спалахнула Аліна і боляче вкусила його за шию.

— Добре. Тільки не сердься... Я напишу тобі. Відразу після прильоту, — програміст задумався. Навряд чи у нього буде можливість вийти в інтернет в аеропорту Сантьяго. — Хоча не знаю. Я постараюсь написати із Сантьяго. Як ні, то озвуся вже з місця роботи.

— Тільки спробуй *не* написати!

Штаерман вдруге прокашлявся і поклав одну руку на перила ескалатора.

— Все, я погнав. Люблю тебе.

— Па, — Аліна послала йому повітряний поцілунок, вичавила з себе посмішку. — Пиши мені, бо я тобі... — і потрусила кулачком.

— Нарешті, — видихнув чилієць.

Тимур піднімався на ескалаторі, стоячи на три сходинки нижче за Оскара Штаермана. Проїхавши половину шляху, він повернувся

і помахав на прощання рукою. Жест вийшов незграбним. Можна сказати, навіть дурнуватим. Аліна пирснула і показала язика у відповідь.

Навряд чи вона була б такою веселою, якби знала, що так і не отримає від коханого жодного листа...

XIV

П'ятниця, 14 серпня, 15:34 (UTC +1)
Термінал 4 міжнародного аеропорту Барахас
Мадрид, Іспанія

Рейс іспанської авіакомпанії «Iberia» на Сантьяго-де-Чилі відправлявся аж о 00:10. Тимур з Оскаром пообідали, після чого їм не лишилось нічого, окрім як байдикувати. Від нічого робити хлопець увімкнув ноутбук і спробував пошукати вільну вай-фай точку. Після кількох спроб, надивавши мережу без паролю, підключився.

— Хей, аміго! — несподівано окликнув його Штаерман. Після того, як вони пройшли паспортний контроль у аеропорту Києва, чилієць змінив тон: став поводитися не як строгий роботодавець, а як рабовласник. — Побудь тут, я мушу забрати ще одного пасажира.

— Хтось іще летить з нами?

— А ти думав, ти один такий розумник?

Тимур відкрив головну сторінку поштового сервера ukr.net. У папці «Вхідні» висіло 24 непрочитаних листи. Більша частина листів стосувалися роботи. Тимур не читав їх. Наступними тижнями він матиме над чим сушити голову. Навіщо тратити час та сили, відволікаючись на проекти «ТТР Technologies»? Декілька повідомлень надійшло з Facebook. Він швидко з ними розібрався.

Після цього серед непрочитаних лишився один лист. Відправник — Natalie1976, підписаний — «Застереження!».

Що за Наталі? 1976, певно, означає рік народження, припустив Тимур. Виходить, що відправниця є старшою за більшість його знайомих, зате молодшою за всіх його начальників. Мабуть, це просто спам. Тимур повів пальцем по точ-паду, збираючись відкрити і прочитати лист. Не встиг: наступної секунди перед ним виник Оскар Штаерман.

— Ось познайомся, — апатично кинув чилієць англійською, — це Ігор Ємельянов.

Ліворуч від прилизаного Оскара стояв неохайний товстуватий чоловік років сорока.

— *Професор* Ігор Ємельянов, — ядуче поправив новоприбулий. Нижня губа зверхньо випнута, щоки обвисають, як у бульдога, засалені пасма спадають на лоб.

— А це наш програміст, — байдуже продовжив Штаєрман, — Тимур Коршак.

— О, — на якусь мить з лиця росіянина зійшов зухвалий вираз. — О'о, — повторив він, двічі смикнувши кущастими бровами.

— Вы говорите по-русски? — спитав Тимур, дивуючись з такої реакції професора.

— А как еще мне говорить? На сраном китайском?

«Ще один псих», — нахмурився Тимур, а вголос промовив:

— Звідки ви мене знаєте?

— Я тебе не знаю. Ми щойно познайомились, забув?

— Тоді чому така реакція?

— Яка реакція?

— Оце ваше «о'о».

— Я бачив твою роботу.

Тимур насторожився.

— Перепрошую, — встряв у розмову чилієць, — маю повідомити, що мені не вдалося дістати місця у бізнес-класі. Я пізно звернувся до представників «Iberia» по квитки.

— Ти хочеш сказати, ми полетимо в економ-класі? — гаркнув товстун, переходячи на англійську.

— Так.

— Подивись на мене! Як ти це уявляєш, Штаєрмане? Я схожий на людину, котра весь сраний політ тертиметься ліктями зі смердючими селюками? Я нікуди не полечу! Знімай готель, вирушимо тоді, коли ти спроможешся купити нормальні квитки.

На вилицях Штаєрмана запульсували м'язи. Проте заговорив він стримано:

— Ми не можемо зволікати, професоре. Полетимо в економ-класі. Я взяв кожному по три суміжних місця в кінці салону. Звісно, це не ліжка бізнес-класу, однак можна поспати, і ніхто при цьому не штурхатиме тебе ліктями.

Ємельянов поворушив брезклими щоками:

— Все настільки серйозно?

Чилієць кивнув кілька разів підряд.

Тим часом Тимур повернувся до останнього непрочитаного листа. Кляцнув мишею на повідомленні. Вікно браузера довго лишалося білим, а згодом вигулькнула стартова сторінка ukr.net. Швидше за все, поки він перемовлявся з росіянином, зв'язок з мережею переривався. Відтак поштовий сервер просив заново ввести логін та пароль.

Хлопець узявся терпляче вводити дані. Це зайняло ще хвилину.

Відкривши свій акаунт, Тимур потягнувся до непрочитаного повідомлення від Наталі. Щось наче дзенькнуло в нього у вусі. Щось підказувало, що він повинен прочитати той лист.

Саме тоді Ігор Ємельянов завершив розмову з Оскаром.

— Добре, — буркнув товстун, — летимо в економ-класі, — і плюхнувся на крісло поряд з Тимуром. Сідаючи, штурхнув хлопця ліктем, мало не скинувши лептоп на підлогу. Тимур обурився б, якби не остання фраза професора. Вона погнала думки іншим руслом.

— Ви знаєте, куди ми летимо? — спитав програміст.

Ігор хмикнув з виглядом людини, котра знає все:

— Ми вирушаємо розгрібати лайно, яке заварилось через тебе.

— Послухайте, — Тимур образився, відвернувшись від екрана, — якщо користувач незадоволений роботою програміста, далеко не завжди виною тому є програміст. Як я можу нести відповідальність за код, який не компілював? Ви не маєте права судити про мою компетентність по уривках. Невже не розумієте: неможливо відредагувати програму, якої не існує? Замовник зажадав «сирий» код, і я був змушений...

— Ти, схоже, геть не шурупаєш, що відбувається, — з легким відтінком суму перебив його Ємельянов. — Ніхто не ставить під сумнів твою компетенцію, ніхто не докоряє тобі... Там, куди ми летимо, хлопче, почалися проблеми. Судячи з того, наскільки спішно нас викликали, збіса великі проблеми. І завелось все не через те, що ти дав маху в концепції чи настроїв дріявий код. Усе, що нині коїться в Атакамі, розпочалося тому, що ти *аж надто добре виконав свою срану роботу*, — росіянин замовк, втупившись у простір поперед себе. А тоді тихо повторив: — ...аж надто добре, чорт забирай.

Збитий з пантелику Тимур затих. Його привело до тьми довге «бі-іп», що прозвучало з динаміків ноутбука. Сигнал про те, що заряд батареї сягнув критично низького рівня. Через секунду екран погас.

Якби Тимур подивився на екран свого «Hewlett-Packard» хвилиною раніше і прочитав лист Наталі Хорт, він би стояв уже за най-

ближчою транзитною стійкою, купуючи квиток назад до Києва. На жаль, теревені зі Штаєрманом та Ємельяновим, слабкий сигнал вай-фай мережі завадили цьому. Зарядний пристрій від ноутбука лежав у сумці, котру Тимур здав у багаж у Києві. У той момент вона кочувала між багажними відділеннями глибоко в надрах аеропорту «Ба-рахас». Тож хлопець ніяк не міг підзарядити комп'ютер...

То було останнє «якби». Тимур так ніколи й не дізнається, хто така Natalie1976 і про що була її засторога.

ПРИБУТТЯ

XV

Субота, 15 серпня, 10:31 (UTC -4)
Міжнародний аеропорт «Артуро Меріно Бенітес»¹
Сантьяго-де-Чилі

Професор виколупував штани із задниці. Після чотирнадцяти годин у літаку (лайнер прибув вчасно — о 09:35 за чилійським часом) він виглядав так, наче перед виходом з дому забув попросувати одяг. Волосся на голові нагадувало копицю сіна, добряче потріпану буревієм. Почувався Ємельянов відповідно.

— Ти йому нічого не розповідаєш? — обізвався він до Штаермана, вибравши момент, коли Тимур відлучився у туалет.

— Як і тобі. Подробиці дізнається після прибуття на місце.

— Я принаймні знаю, куди лечу і що мене там чекає. Пацан же навіть не здогадується, у що його втягнули.

— Я не маю права. У нього на даний момент лише третій рівень доступу.

Росіянин втягнув горлом повітря, наче збираючись плюнути чилійцю в обличчя.

— Йолопе, цей хлопчак створив проблему, не побувавши на комплексі. За кілька годин у нього буде п'ятий рівень. Йому дали б шостий, якби такий був, тому що він зараз єдиний, хто може владнати ситуацію... хто може врятувати мільярди ваших сраних інвестицій, поки вони не перевалили за Анди чи не спустились на південь до Сантьяго.

— Що ти хочеш від мене, професоре? Я лише виконую інструкції Кейтаро.

— Він має право знати, Штаермане. Ці ваші срані конспіративні штучки призведуть до того, що після прибуття до лабораторій па-

¹ Міжнародний аеропорт «Комодоро Артуро Меріно Бенітес» (відомий також як Міжнародний аеропорт Сантьяго або ж Аеропорт Пудуель) — основний аеропорт чилійської столиці, розташований неподалік містечка Пудуель.

цан запанікує і відмовиться співпрацювати, — судячи з манери розмовляти, було непросто повірити, що Ємельянов має докторський титул. Ігор був одним з тих безцеремонних диваків, котрі завше присутні в середовищі справжніх учених.

— Не відмовиться.

Тимур з'явився поміж рядів сидінь у залі очікування, і розмова між Оскаром та Ігорем урвалася.

О 12:15 вони сіли на літак чилійської компанії «LAN», рейс LA 362, і через півтори години приземлились в Антофагасті.

XVI

Субота, 15 серпня, 14:00 (UTC -4)

Стоянка автомобілів біля аеропорту «Церро Морено»
Антофагаста, Чилі

— Де конвой? — ще здалеку визвірівся Оскар Штаерман.

Повітря було прохолодним — ледь присмачене океанським запахом — і дуже сухим. На стоянці на них чекав потовчений і сірий від пилу джип «Toyota Tundra». Машина була новою, проте за кілька місяців виснажливої роботи у пустелі набула вигляду роздубаного корита. Замашений капот практично не виблискував у променях пухлятого сонця.

Оскар, Ігор та Тимур вийшли з аеропорту, штовхаючи перед собою візки з речами. Назустріч їм з кабіни пікапа висковзнув шофер: невисокий, коротко стрижений американець у соковито-червоних шортах, жовтій майці, спортивних кедах та модній, хоч і полинялій бейсболці з написом «Bon Jovi». На вигляд — одноліток Тимура. Він по черзі потиснув руки новоприбулим, після чого допоміг закинути речі в кузов і всадовив гостей на задні сидіння.

— Джеффрі, де, в біса, конвой?! — проричав Штаерман прями-сінько у вухо водію.

— Я і є ваш конвой, — тихо проказав він, звівши зелені очі на чилійця.

— Що це означає?

— Прикриття не буде, старий, — Джеффрі Такер запхав руки в низькі кишені шортів. — Знаєш, що вчора було? — він стишив голос. — Вони на хрін розпанахали загорожу.

— Що?!

— Те, що почув, чорнявий. Боти подерли її на німецький хрест. У двох місцях... Зараз усі на роботах.

Оскар заляк. Чергова порція агресивних словечок застрягла в горляні. Його обличчя сіріло на очах, а очі заметалися, мов у божевільного.

— От чорт. Як таке може бути? Зовнішню загорожу? А як же сенсори?

— Отож бо й воно. Ніякі сенсори не спрацювали. Позавчора кілька вишкребків залишилися під одним з пагорбів. Вони копали цілий день. Уявляєш? На вечір вони *вже були* під огорожею, саме тому жоден сенсор не спрацював. Кляті вилупки! — Джеффрі заговорив спокійніше: — Якщо до вечора периметр не поновлять і не поставлять під напругу, цілком імовірно, що нам уже не буде куди їхати.

— Але як ми... — затаився чилієць, — ...як ми доїдемо самі?

— Так само, як я приїхав. Будемо гнати через пустелю, щоб проскочити до темряви, — Джеффрі сплюнув під ноги. Він теж боявся, не менше за Оскара, можливо, навіть більше, просто не показував цього. — Сподіваюсь, встигнемо до смерку.

— А раптом проб'ємо шину? А що, як полетить ходова? Що тоді?!

Зеленоокий американець начепив на носа темні окуляри. Йому не хотілося думати про те, що буде, коли пільма застукає їх у пустелі. Він тупо проігнорував запитання.

— Хто з них програміст?

— Молодший, — не дивлячись на Тимура, сказав Оскар. — Тимуром звуть.

— Я так і думав. Імена у них такі дивні: Тимур... Vadym... — Джефф знову сплюнув на асфальт і поплескав чилійця: — Залазь у машину, старий. Не знаю як, але ми мусимо прорватися.

XVII

Вони залишили межі міста і виїхали на Панамериканську магістраль — модернове шосе, що довжелезною сірою ниткою протинає континент. Джефф спрямував «Тойоту» (чий пошарпаний вигляд виявився оманливим, машина ричала, як звір, і справно намотувала дорогу на колеса) на північний схід.

Небавом океан зник з поля зору. За вікном потяглись одноманітні ландшафти. До сланцевих бескидів центральної Атаками було ще да-

леко, а чорно-сині відроги Анд сюди не діставали. То була Мертва Земля: без рослин, без рельєфу і навіть без піску — суха безлика пустка.

Через сорок хвилин «Тойота» проминула сонне містечко Бакедано і Тимур заснув...

О 14:35, не доїжджаючи кілька кілометрів до Кармен-Альто, Джеффрі пригальмував, притиснувся до правої бровки і почав щось виглядати праворуч від шосе. Надибавши слабо торований з'їзд, американець крутнув кермо і скотився з магістралі. З-під капота потяглись удалечінь ледь помітні відбитки від коліс. Сліди збігали на схід, у пустелю, і зникали у тремкому мареві, що товстою лінією розмежовувало плескату сірість Атаками і неймовірно далекі схили андійських хребтів.

Не минуло й хвилини, як Оскар загамселив руками по передній панелі:

— Стій! Джеффрі, зупинись!

Джип ще не вповільнився, а чилієць вискочив з авто, оббіг «Тойоту» і затулив шлях, спершись на капот. Фізіономія — бліда й налякана, біла сорочка на грудях та під пахвами посіріла від поту.

— Джеффе, я боюсь! — хрипко признався Оскар. — У мене є діти! І я ще хочу пожити.

Джеффрі відчинив дверцята й опустив ноги на пісок. Перед тим як вийти з машини, американець окинув оком пустелю. Місцина видавалась безпечною.

— Я тебе розумію, старий. Але не варто про це нагадувати, тому що я теж на межі і відчуваю, що от-от надзрюю в штани! А в мокрих джинсах, як ти здогадуєшся, не вельми зручно кермувати.

— Я не поїду далі, — категорично заявив чилієць. — Давай по-дзвонимо Віллу. Супутниковий телефон з тобою? Вілл не підпорядковується Джепу¹, може, він зрозуміє і...

— З телефоном усе в нормі, старий, просто... Вільяма немає...

Дверцята «Тойоти» захлопнулись і решта слів не пробились у салон. Проте почутого виявилось достатньо, щоб Ігор спохмурнів і неспокійно завертївся на сидінні.

— Америкос накивав п'ятами? Не може бути, — правив далі Штаерман: — Де він? Той сучий син не міг просто так покинути все!

— Кейтаро просив тобі не казати, — потупився американець.

¹ «Джеп» (англ. сленг. Жар, від Japanese — японець) — американське сленгове прізвисько для японців. Має легкий відтінок зневаги.

— Що не казати?

— Вчора боти взяли Вілла і одного з негритосів Ріно...

Оскар не зрозумів:

— Як це «взяли»?

— Забрали з собою.

— Бляха, що-о?!!

— Ми зрозуміли, що вони підкопали стовпи, але подумати не могли, що зразу в двох місцях. Кинулись прикривати пролом напроти головних дверей жилого блоку, а ті гади увірвались до гаражів у першому інженерному. Кейтаро наказав відходити... заблокував «DW» будівлю... ми там засіли... а Вілл і один з найманців, ну, вони не встигли, розумієш... Ті гівнюки упіймали їх і потягли у пустелю.

Штаерман глитнув слину:

— І ви нічого не зробили?

— А що ми мали робити, трясця твоєї матері?! — рикнув Джеффрі. Уперше за час подорожі він втратив самовладання. — Усім було страшно до всирачки, старий! Навіть Ріно сидів тихо, як миша. Ми за три дні ні разу в *них* не поцілили! В жодного! Січеш, про що я? Та я б ліпше сам собі пустив кулю в скроню, аніж вийшов тоді на вулицю.

— Боти вбили їх? — Оскар здригнувся.

— Ні.

— Ні?

— Принаймні не відразу. Поки тягли, вони були живими. А там... не знаю.

— Але для чого Вілл здався тим вилупкам? Що вони з ним робитимуть?..

— Про це хай розкаже українець, — американець стрельнув очима в напрямку задніх сидінь «Toyota Tundra». — Я тобі і так багато вибавкав, хоча це ще не все. — Штаерман прикусив губу, наготувавшись слухати далі. — Оскільки напруги на периметрі не було, а ми засіли в «DW» будівлі, наче мавпи в зоопарковій клітці, ті довбані карлики пролізли у склад і... — шофер махнув рукою з виглядом «усе пропало!». — ...Розбомбили його.

— Щоб я здох, — прошипів Оскар.

— Сьогодні маєш усі шанси, — процідив Джефф, — бо тепер у наших малюків сила-силенна набоїв і дожина п'ятисотих «Моссбергів»¹.

¹ Mossberg 500 — один з найбільш розповсюджених у світі багатозарядних дробовиків з перезарядкою рухомою цівкою.

— Ти жартуєш.

— Ні, ти все правильно почув. У втікачів тепер вогнепальна зброя.

— А гормон?!

— Розслабся. Не все так погано. Кейтаро після твого відльоту наказав перетягти сулії з альдостероном у житловий корпус. Стероїди поки що у нас.

Обоє чоловіків замовкли. На Панамерикані, вдалині за їхніми спинами, час від часу пролітали автомобілі. Реву двигунів не було чути. Звук моторів затиравало сичання вітру над пустельним плато.

— Знаєш, — звернувся до Оскара шофер, — ти тільки не подумай, що я палаю бажанням нестися з голою дупою через Атакаму, не знаючи, де їхнє кодро. Але у нас там вісім повалених опор... — Джефф зітхнув: — Старий, я не хочу припертися на базу і усвідомити, що ми лишаємося з ними сам на сам. У нас тоді буде до біса неприємна нічка. Ми мусимо прошмигнути.

— Ні... ні... ні... — замотав головою чилієць, в очах зринала відчайдушна впертість. — Тепер я точно нікуди не поїду.

Американець саркастично форкнув і сплюнув:

— Джем мав рацію. Не треба було тобі розказувати.

— Іди до дідька! Я дзвоню японцю. Принеси мені телефон.

Джеффрі знизав плечима.

— Як знаєш. Старий Кейтаро останніми днями не в настрої.

— А то я не здогадуюсь. Давай телефон.

Шофер відкрив дверцята, витягнув з-під купи ганчірок супутниковий телефон «Thuraya Hughes» і кинув чилійцю. Штаєрман спіймав апарат і без вагань набрав номер.

— Кейтаро, це Оскар, — напружившись, почав чилієць. — Ні, у нас усе гаразд. Поки що. Просто хочу поговорити... Ми в пустелі, стоїмо неподалік від Панамерикані... Я не хотів вас турбувати... Кейтаро, не гарячкуйте! — Оскар починав гніватися. — Я все знаю, Джеффрі розказав мені... Зрозумійте, якщо по дорозі щось трапиться з українцем... Так, ми можемо проскочити, але я не поїду далі. Я відмовляюсь... Ось так просто: не рушу з місця... Ви ж обіцяли ескорт... Кейтаро, не кричіть на мене... Біс із нею, моєю дупою, але не вже ви готові ризикувати програмером?..

Розмова в такій манері тривала хвилин п'ять. Чим ближче до завершення, тим менше Штаєрман говорив. Переважно кивав. Зрештою Оскар відірвав трубку від вуха.

— Ну що? — підняв голову Джеффрі.

— Він пришле дві машини, — кисло бовкнув чилієць. — Примчать за дві години.

— А загрожа?

Оскар низав плечима.

— Вони все одно не встигли б до смерку...

Навскоси через плато, з гір до океану, неслись потоки сухого, аж рипучого, повітря — насичений стогін нагадував віддалений гул авіаційних двигунів.

XVIII

Субота, 15 серпня, 16:26 (UTC -4)
23°21'30" пд. ш. 69°48'06" зх. д.
Пічстеля Атанам

Спочатку з'явилися два похилі стовпи куряви. Немов розпушені хвости комети, вони тяглися до безхмарного небо. Легкий вітерець шмагував їх і волік за собою на північ. Колони з пилу з кожною хвилиною ставали чіткішими.

Згодом із розпливчастого марева, ревучи двигунами, розмелюючи на шматки дрібне каміння, вирвались два величезних позашляховики. Віддалік чорні машини нагадували німецькі «Volkswagen Touareg».

— Їдуть! — оголосив Джефф.

Тимур потягнувся і позіхнув. Швидкий сон не приніс полегшення. У Києві було пів на одинадцяту вечора, організм вимагав ґрунтового відпочинку.

Оскар Штаерман вийшов на відкритий простір, діловито вперши руки в боки. Від його піжонського вигляду не лишилося згадки. Одна штанина була подертою, сорочка зашкарубла від поту і надималась на вітрі, мов замашчене вітрило іспанського галеона.

В якийсь момент він озирнувся і гукнув до Джеффа:

— Ти бачиш?

— Що там?

— Ріно Хедхантер власною персоною.

— Не може бути! — зрадів американець.

Автомобілі загальмували. Вони дійсно були «Туарегами», тільки не «паркетниками», призначеними для дефіле по місту, а справжніми всюдиходами, зі встановленими пакетами для бездоріжжя «TerraGain Tech». Крім того, над решітками радіаторів виступали наварені бампери, а над передніми шибками простяглися захисні сітки. Ззаду кож-

ного автомобіля, на бортах і на дверцятах, зблискували приварені металеві листи. Листова сталь цілком затуляла вікна у задній парі дверцят. Вікна на передніх дверях на дві третини також закривав метал, решта була заграбована сіткою. Завдяки цим змінам елегантний джип від «Фольксваген» став схожим на щось середнє між німецьким «А7V», неповоротким танком часів Першої світової війни, та війсьним всюдиходом «Humvee»¹, прототипом ненаситного цивільного паливожера «HUMMER».

Щойно «танкомобілі» спинились, на ґрунт вискочили восьмеро озброєних до зубів чоловіків. Шестеро були кремезними, хоча невисокими неграми — чорні, мов антрацитове вугілля. Ще один на вигляд був типовим японцем: невисокий, худорлявий, з плоским лицем, розкосими очима і рівним рудувато-коричневим волоссям, зібраним у хвіст.

Попереду всіх виступав міцний чолові'яга з кутастих обвітрених обличчям, чорним волоссям, що стриміло врзнобіч, та дрібними, ве-прячими очиськами. Зліва через усе лице, починаючи з середини щок-и і аж до підборіддя, тягнувся глибокий шрам. Він мав два метри зросту і був увесь укритий опуклими кучугурами м'язів.

— Привіт, сцикуни! — не витягаючи цигарки з рота, амбал мах-нув рукою. — Чекаєте, поки мамка забере вас із дитсадка, ге? — він розреготався. — І на скільки ж це ви від'їхали від Панамерикани? На вісімсот метрів? На цілу тисячу? Ой-ой-ой! Вертися можна, та ви просто мегакруті перці! Ха-ха-ха!

— Здоров! — ворухнув рукою Джефф.

Оскар підступив до засмаглого богатиря і потиснув руку. Потім простягнув правицю молодому японцю. Тимур з Ігорем зацікавлено роздивлялись збройний конвой.

— Хто це такі? — неголосно поцікавився Ємельянов у Джеф-фрі. Серед новоприбулих він знав лише японця. Того звали Кацу-ро Такеда, і він був правою рукою старого Джепа.

— Отой гевал — це Ріно Хедхантер, — охоче пояснив америка-нець. — Начальник департаменту безпеки.

— Начальник чого? — здивувався росіянин.

— Департаменту безпеки.

¹ HMMWV (скор. від англ. High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle — «висо-комобільний багатоцільовий колісний транспортний засіб», більше знаний як «Humvee», «Хамві») — американський армійський всюдихід підвищеної прохід-ності, що стоїть на озброєнні багатьох країн світу. На його основі компанія «General Motors» розробила цивільний позашляховик «HUMMER».

— Я тебе правильно зрозумів: він — Хедхантер¹? Мисливець за головами?

— Ага.

— Це його справжнє прізвище?

— Він себе так називає. Що там у нього в паспорті — біс його знає.

В Африці амбала називали Ріно «Мисливець-за-Головами», рідше — Ріно Годзила. Прізвища ніхто не знав. Годзила був просмаленим авантюристом і шукачем пригод. Постачав зброю для УНІТА² під час громадянської війни в Анголі; торгував слонячими бивнями, наркотиками і людьми. У 2002, після закінчення війни в Анголі, Ріно фактично став безробітним. Пробував податися у нафтовий бізнес, але його звідти швидко турнули. Відтак він сформував гоп-стоп команду, офіційно зареєструвавши її як охоронну службу. Паспорт мав південноафриканський³, хоча гаркавий німецький акцент (про який Ріно страшенно не любив говорити і в душі глибоко ненавидів) свідчив про те, що його корені тягнуться від німецьких колоністів у Намібії⁴. Хедхантер справляв враження нервового бугая, що здаєн миттєво перейти від жартів та хихотіння до звирячого гніву.

— А звідки стільки чорношкірих?

— Це ватага Хантера — африканські найманці. Четверо з племені гереро⁵ — Френкі, Джеро, Ті-Джей і... ет, забув, як звуть четвертого, та двоє овамбо⁶ — Нахас і Ндонга. Ще двоє гереро, Сем та Готто, лишилися у лабораторії. Був ще Том, але він... його більше немає.

— Хм... — Ігор здогадався, що овамбо та гереро — це назви племен чи народностей, і не став перепитувати. — І як давно Джеб узяв на роботу цю горилю і його зграю «блеків»?

¹ Headhunter (англ.) — мисливець за головами.

² УНИТА (португ. União Nacional para a Independência Total de Angola — Національний союз за повну незалежність Анголи) — повстанське угруповання в роки громадянської війни в Анголі (1975—2002). Після 2002 друга за величиною політична партія Анголи.

³ Мається на увазі країна ПАР — Південно-Африканська Республіка.

⁴ Наприкінці XIX століття узбережжя Намібії було заселене німецькими колоністами. Вони утворювали колонію, що називалась Німецька Південно-Західна Африка. До цього часу вціліли поселення, що зберігають типово «німецький» вигляд. Їх жителі розмовляють німецькою, попри те, що офіційною мовою Намібії є англійська.

⁵ Гереро — народ, що проживає в Намібії, а також в Анголі та Ботсвані, 240 тисяч осіб. Інша назва — мбанду.

⁶ Овамбо — народ у Південній Африці. Чисельність — близько 900 тисяч, 750 тисяч з яких проживають у Намібії (являючи собою найбільшу етнічну групу цієї країни). Решта живуть на півдні Анголи.

— Десь два тижні тому. Зразу після того, як усе пішло через жопу. Перед цим Кейтаро спровадив додому більшість персоналу, — Джефф завагався, чи казати далі. — ...Усіх, хто не здогадується, що «малюки» втекли.

— Тобто вони таки втекли?

— Ви не знали?

— Оскар мені не казав. Хоча я підозрював. А чому не найняли місцевих?

— Вілл Ноланд не дозволив. У місцевих родичі, їм є куди тікати. Є з ким поплескати язиками. Ну, ви розумієте... Американець страшенно боїться... ем-м... боявся розголосу.

— Я не здивований. Я б теж на його місці боявся...

Приглядаючись до машин та найманців, Тимур зауважив дві дивні особливості. По-перше, африканці були озброєні виключно дробовиками. Тимур добре знав цю модель — п'ятизарядний американський «Remington 1100». В одній з ранніх ігор, випущених «ТТР Technologies», з такими бігали його боти. Судячи з коротких стволів, то був бойовий, а не мисливський варіант. Така рушниця славиться колосальною площею ураження і розривною силою, але діє лише на коротких відстанях. Через півсотні метрів нищівна сила «Ремінгтона» вгасає. «1100-ий» ефективний у ближньому бою. Він не годиться для пустелі, де більш логічною була б далекобійна зброя з довершеною системою прицілювання...

По-друге, Тимур не сподобалися позашляховики. На боках з-під листів броні визирав кольоровий логотип: захисний шолом, натягнутий на голову якогось кіборга. Права частина — людське обличчя, ліва — сформована з мікросхем, посеред яких палає червоне неонове око. Внизу йшов жирний підпис: «NGF LAB». Малюнок був нереальним, дитячим якимось, хоча програміста збентежило інше. Лого містилося *під* бронею. Напрошувався очевидний висновок, що обидва «Туареги» спершу їздили без металевого панциру, а потім сталося щось таке, що примусило нашвидкуруч переробити машини на бронетранспортери.



«Ремінгтон 1100»

Тимур уперше з часу вильоту з України відчув, як холодок неспокою заповзає під шкіру.

— Хтось мені пояснить, що тут діється? — з нотками стурбованості спитав він. — Якісь племена повстали в пустелі чи в Андах? Для кого цей маскарад?

Поки Джеффрі роздумував, що відповісти, Хедхантер відступив від Штаєрмана і загорлавив:

— По машинах, дами! По каретах, мої цуценята! — його голос, мов вибухова хвиля, линув над пустелею. — Українець зі мною. Росіянина садить до Кацуро. Мій екіпаж рушає першим, за мною Джефф, замикає колону японець. Дистанція — п'ятдесят метрів: не більше і не менше! — Ріно зробив паузу, щоб хапнути повітря, а тоді додав металу в голосі: — І не забувайте: після настання темряви кожен сам за себе. Якщо хтось відстав, злетів у кювет, зламав вісь, спалив двигун, решта прямують на базу, не зупиняючись.

Тимура посадили поміж двома чорношкірими на задньому сидінні. Коли всілися, Ріно повернувся лицем до українця і по-товариськи підморгнув. Вийшло не дуже щиро.

— Як почувашся, фелла¹?

— Чудово, дякую... — збрехав українець. — Спати тільки хочеться.

Амбал виширився і прохрипів:

— Я — Ріно Хедхантер. Ласкаво прошу до Атаками, малий! Ми вже зачекались.

Мотор гаркнув і заревів, панель з приладами ожила. Крізь шиби луною відгукнулось гудіння інших двигунів. За мить машини мчали, витягнувшись у напрямку гір, залишаючи океан, сонце та цивілізацію далеко на заході.

До смерку лишалося трохи більше години.

ХІХ

Субота, 15 серпня, 17:07 (UTC +4)
Пустеля Атанама

Кілька хлопчаків, пригнувшись, скрадалися улоговиною. Рухалися безгучно. Якщо й обмінювались між собою інформацією, то тільки за допомогою поглядів. Вони були брудні й обшарпані, і водночас —

¹ Fella (неформальна, сленгова форма від fellow, *англ.*) — друзяка, чувак, товариш.

неймовірно схожі один на одного. Всі на одне лице. Вони нагадували героїв коміксів, яких наклепали під копірку.

Посувалися дивно, постійно уникаючи світла. Будь-якою ціною хлопчак намагався триматись у тіні. Схоже, навіть кволе зимове сонце, що хилилося до сну, дратувало їх. Після вимушених перебіжок відкритими освітленими ділянками, дітлахи перепочивали у затінку.

Мовчали.

Діставшись вузької розколини, хлопчики ретельно обстежили дно. По-собачому все обнюхали і подерлись на схил. Вони не розуміли, що роблять. Точніше, не розуміли, що роблять усе *правильно*.

Двічі за останню добу цією ущелиною проїжджали машини. Тим самим шляхом авто поверталися на схід. Теж двічі. Годину тому на захід промчали нові екіпажі. Малюки бачили: вщент заповнені людьми з лабораторій. Озброєними людьми. Хлопчики не розуміли. Вони були не здатні на розуміння як процес. Зате їх вчили *аналізувати*. Тож цілком закономірно малюки припустили, що третій конвой їхатиме назад тією ж долиною.

Світловолосі легко вибрались на вершину невисокого хребта, що підпірав улоговину з півдня. Розбіглися і зачайлися, розпластавшись у найменших нерівностях рельєфу. Немов вода після дощу жилаві тіла заповнили найменші вм'ятини. Сонце пекло беззахисні голови, проте хлопчак терпіли, знаючи, що захід сонця не за горами.

Вони залягли і стали чекати.

Пустеля занурювалась у темряву.

ХХ

Субота, 15 серпня, 17:52 (UTC+4)
23°16'28" пд. ш. 69°03'49" сх. д.
Пустеля Атанам

Попереду, вибираючи шлях, мчав обтулений сталлю «Туарег» з Тимуром на борту. За ним торохкотіла «Toyota Tundra» з Оскаром Штаерманом та Джеффрі Такером. Замикав кавалькаду другий «Фольксваген», в якому під охороною трьох африканців і японця Кацуро Такеди везли російського професора Ігоря Ємельянова.

Величезний, розмазаний по краях сонячний диск швидко осідав за небокрай. Сонце світило у спини каравану, добре освітлюючи перешкоди на шляху. Щоправда, це ненадовго. За якихось десять хвилин зі сходу накотить темрява і примусить їх стишити біг.

Несподівано повітря роздерло протяжне скигління автомобільного клаксона.

Тимур озирнувся, крізь напівзакрите листовим металом скло побачивши «Тойоту». Джеффрі Такер скорочував дистанцію, збуджено сигналячи.

— Починається... — безбарвно процідив Ріно.

— Пригальмувати? — ледь повернув голову Джеро, африканець-водій.

— Ні. Не варто, Джеро. Але... розвернись. Об'їдь півколом, не наближаючись.

Джеро, який серед решти чорношкірих мав найбільш войовничий вигляд, кивнув.

— Гарзд, босе, — і повернув «Туарега» ліворуч.

Побачивши, що флагманський автомобіль робить плавний поворот, Джефф перестав сигналити, спинив пікап і вийшов з кабіни. Американець махав руками, кличучи до себе. Ядуче-червоні шорти і жовта майка надимались та лопотіли на вітрі.

— Босе, — неголосно покликав Джеро.

Він вів машину до американця, але дивився вбік.

— Так, фелла.

— Не бачу машини молодого японця.

Миттю голови повернулися туди, де мав би зараз знаходитися третій позашляховик. Автомобіля не було.

Півхвилини тому колона пронеслась крізь вузьку дугоподібну ущелину, з південного боку якої висівся ступінчатий кряж, а з північного наступали моторошні, темно-сірі дюни. Кілька вапнякових формацій, які здаля нагадували церковні дзвіниці, заледве стримували навалу пісків. З щілини між скелею та гладеньким виступом п'ятиметрового бархана, вилися паралельні сліди від шин. Тудюю щойно виїхав екіпаж Хедхантера, за ним — «Тойота Тундра». Другий «Туарег» так і не з'явився.

Ріно звів руку, без слів наказавши Джеро притримати авто. Він чекав кілька секунд, сподіваючись, що Кацуро Такеда просто відстав. Марно. А тоді скоромовкою звелів:

— Під'їдь до пікапа. Зупинись. Двигун не вимикай.

Через кілька секунд «Фольксваген» застиг на відстані півтора метра від «Тойоти». Джеффрі підступив до заграбованого вікна.

— У Кацуро колесо спустило, — схвильовано проказав чорнявий американець, — я сам бачив, — слова звучали благально й жалібно; Тимур аж поморщився.

Ріно, не відкриваючи дверцят, уважно обстежував довколишній рельєф. Розмірено й терпляче водив очима туди-сюди.

— Вони ось там, за цим кряжем, — пояснював далі американець, тицяючи рукою собі за спину, — ми крапаль від'їхали від них, бо поки я почав сигналізувати, а потім ще... ну, ти не хотів спиня... — хлопець затнувся, наштотхнувшись на лютий погляд маленьких круглих очей.

— Джип перекинувся? — Ріно вставив цигарку до рота, але не підпалив.

— Ні.

— Загруз?

— Ні... Тобто я думаю, що ні.

— Хто дозволив зупинятись?

— Ріно, не дурій, — втрутився Штаєрман, виткнувшись з «Тойоти». Правда, в голосі чилійця також не чулося великої впевненості.

— Ви порушили наказ!

— До заходу сонця ще кілька хвилин, — заперечив Джеффри.

Ураз в салоні «Туарега», скрипнувши, ожила рація.

— Ріно... Ріно... це Ндонга, — захурчав впереміш із завадами скриплячий голос водія ар'єргардної машини. — Прийом.

Джеро подав рацію Хедхантеру.

— Донгі, я тебе слухаю, — вгризаючись очима у верхівку кам'яної гряди, відказав Ріно. — Що там у вас?

— Зірвало шину. Тут звідкілясь нападало камінняччя. Схоже на зсув, біс його знає. Ми міняємо колесо. Газуйте далі без нас.

— Я та Джефф спинились неподалік від виїзду з розколини, — перемінаючи губами незапалену сигарету, сказав Ріно.

— Справді? — овамбо на тому боці не зміг приховати здивування. — Не варто, босе. Ситуація під контролем, джип на твердому ґрунті. За кілька хвилин вирушимо навздогін.

Хедхантер нахилився, ледь не ткнувшись носом у лобове скло. Та бісова гряда могла б слугувати ідеальною позицією для засідки. Там, нагорі, можна сховати цілу роту, про що знизу, з пустелі, ніхто не здогадається. Звісно, він не думав, що боти аж настільки розумні, щоб влаштувати засідку. Принаймні він сподівався на це.

Ріно підніс рацію до губ:

— Фелла, у вас три хвилини. Ми чекаємо, — потому торкнув долонею темношкірого Джеро і вказав на розколину поміж дюнами та кряжем. Гереро кивнув.

«Фольксваген» вирулив праворуч і попрямував до місця, де колісні колії відділялись від кряжа. «Тойота» Джеффри клигала слідом.

Позашляховики спинилися біля виїзду з ущелини. Піски тут закінчувались, а скелястий виступ тягнувся далі. Скелясте пасмо нависало над машинами, звиваючись, мов крокодилячий хвіст, на південь, і поволі опадало, занурюючись під землю.

— Он вони!

Щойно «Туарег» порівнявся з розколиною, Тимур побачив другий екіпаж. Автомобіль Кацуро Такеди застиг за сотню метрів від виїзду з ущелини і всього лиш за три метри від кам'яної стіни. Відразу за джипом знаходилось найвужче місце каньйону, де впритул до кручі підступало кілька вапнякових стовпів чудернацької форми. Внизу ледве ставало місця для того, щоб протиснутись одному автомобілю.

Машина Кацуро стояла на домкраті. Біля правого переднього колеса метушилося двоє африканців: Френкі та Нахас. Ндонга тупцяв ліворуч, тримаючи напоготові матово-чорний «Ремінгтон» і не зводячи очей із кряжа. Кацуро (також із дробовиком в руках) прикривав тили. Тимур роздивився спітнілого Ігоря, що залишився на задньому сидінні автомобіля.

Робота тривала у повній тиші. Низинне сонце робило атмосферу схожою на бурштин, забарвлюючи скелі кольором воску. Африканці, що метушились біля колеса, відкидали довжелезні, схожі на скелети, тіні. Сутінки з диявольською насолодою наминали хирляві рештки денного світла.

Та ось встановлення запаски добігло кінця. Нове колесо закрутилось на місці. Френкі, молодий енергійний хлопчина, єдиний гереро у машині японця, старанно загвинчував болти. Ось він уже опускає домкрат... Скоро, вже зовсім скоро вони вирушать далі...

І саме в цей момент...

— Босе, — кахикнув чорношкірий найманець, що сидів по праву руку від Тимура.

— Чого тобі? — буркнув Ріно, викинувши так і не запалену цигарку з рота.

— Хочу відлоти.

Джеро гикнув. Хедхантер нахмурився, зібгавши зморшки на чолі у тугий сніп.

— І знайшов же ти час, мавпо...

— Ну, мені серйозно треба, Ріно. Більше не могу терпіти.

Ріно дратувався. Через легкокрилі сутінки, що мчали від гір швидше за вітер, через непередбачену затримку, а тепер ще й через свого доморощеного вояку. Йому страх як хотілось розвернутись і кількома ударами відправити хлопця в нокаут. Чого Хедхантеру не хотілося, так це нюхати аромати сечі решту дороги:

— Не виходь з машини. Відчини двері, вистав свій пиптик назовні і дзюр.

— Дякую, босе.

— Хутко, тепленьо.

Відкривши дверцята, найманець зіскочив на пісок. Став спиною до авто і, ліктем притримуючи двері, почав справляти нужду. Струмина захрустіла об пісок.

У цей час шарпанина біля «Туарега» вщухла. Френкі та Нахас закидали інструменти в багажник, Ндонга заліз на місце водія, а Кацуро вмощувався на передньому пасажирському сидінні. Ніхто не стежив за кромкою скелястого пасма, що чітким зигзагом виділялась на тлі вечірнього неба. Ніхто більше не пильнував тили... І тільки Тимур знічев'я слідкував за другим екіпажем. Саме він побачив, як щось метнулось поміж скелями. Позаду «Туарега», в отому найвужчому перешийку, невиразний силует майнув від сірих дюн під захисток густого мороку, що клубочився біля підніжжя ступінчатої гряди.

— Ви бачили?! — випалив Тимур.

— Що?! — всі хором.

— Там хтось є!

Пролунало дружне клацання затворів.

— Ти певен? — перепитав Ріно. Гереро, затиснутий поміж двома та бортом джипа, припинив дзюрити. Піщаний хрускіт стих.

— Присягаюся, щось промайнуло позаду машини з Ємельяновим, — прошепотів українець.

Ніхто не ворухився. Було чути, як протяжно скиглить вітер над плоскогір'ям.

А тоді у флегматичне завивання впівся новий звук. Тихий, спершу далекий посвист, який блискавично наростав, — свист предмета, що на шаленій швидкості розтинає повітря.

Не встиг Тимур про це подумати, як чималий уламок скелі, глухо шваркнувши, поцілів у гереро, що стояв коло дверей з розстебнутою ширінкою. Від удару голову сіромахи кинуло назад. Повітря розірвав дикий вереск. На обличчі африканця утворилась страховидна

рана. Ліву вилицю вчавило в обличчя, око розплющило вщент, крізь шкіру проступали обламані зуби.

— Що за фігня?! Що за фігня?! — шокований, Тимур закричав українською. Затим, діючи чисто інстинктивно, схопив молодого африканця і скубонув у салон.

Позаду в розколині загуркотіло, хтось закричав, загавкали «Ремінгтони». По вікнах та броні застукотіло каміння. А потім усе поглинуло ревіння двигуна: Джеро завів автомобіль і рвонув уперед.

Тимур насилу втримував гереро. Спіймавши африканця, він притиснув його до крісла, але затягти в машину не зміг. Українець відчайдушно чіплявся за одяг. Сорочка найманця зім'ялась під пахвами і висковзувала з рук. Дверцята не могли зачинитись.

— Викинь цей мішок з лайном! — заревів, озираючись, Ріно. — Випхай на хрін негритоса!

Ноги пораненого гереро, мов лантухи, волочились по ґрунту.

— Нізашо! — форкнув Тимур.

Попри всі намагання негр вислизав із рук. Джип мчав надто швидко. Сорочка тріщала і рвалась на очах. Ще кілька секунд, і чорношкірий вивалиться назовні.

Тимур майже здався, коли Джеро трохи пригальмував: дорогу перегородили вибоїни, котрі неможливо було об'їхати на швидкості. Скориставшись цим, українець ривком закинув гереро в салон і захряснув дверцята. Обернувся. «Тойота Тундра» неслась віддалік. Другий «Туарег» так і лишився в ущелині.

— Хто на нас напав?! — накинувся на велетня Тимур. — Ріно, що, в біса, коїться?

— Це твої дітваки, фелла. Кляті білобрісі вишкребки...

— Хто? — вирячився хлопець.

Хедхантер повів бровами і не відповів. Притискаючись грудьми до колін, як у літаку під час аварійної посадки, і клацаючи зубами, коли джип перелітав через ями, Тимур думав, що хтось із них двох — або він, або амбал — однозначно збожеволів.

Останній пучок жовтогогарячих променів ковзнув за небокрай. Зі сходу, від гір, слалась масна обважніла темрява...

XXI

«Тойота Тундра» підсакувала на горбках поруч, справа від «Фольксвагена».

— Дебіл! — виткнувшись з тієї частини вікна, яку не затуляла броня, гаркнув Ріно. — Якого дідька моргаєш мені в дупу? — півторахвилинне блимання подіяло йому на нерви.

Джеффі щось зарепетував у відповідь.

— Що ти пишиш? — Хедхантер перекикував ревіння мотора. — Я нічого не чую!

Сильніше висунувши голову, Джефф прокричав удруге. Результат — той самий: слова вислизнули з-поміж машин, розчинившись у вітрі. Щоправда, на цей раз Джеффі догадався виставити з вікна ліву руку, і показати великим пальцем кудись собі за спину.

Тимур озирнувся: вдалині, на віддалі кількох сотень метрів аритмічно підскакували дві яскраві цятки. Програміст миттю все зрозумів. Смикнув гевала за плече:

— Там автомобіль. Ріно, за нами хтось їде.

Ріно крутнув головою.

— Fucking hell! — чортихнувся велетень. — Це наш «Туарег».

— Вони вислизнули, — чи то спитав, чи то порадив за третій екіпаж Тимур. А потім у голосі забринів сумнів: — Правда ж, вони відірвалися?

— Ще невідомо, — Хедхантер і Джеро презирнулися: — Думаєш, боти?

— Я не знаю, Ріно, — Джеро знизав плечима.

— Хто у тій машині? — не заспокоювався Тимур. — Які ще боти? Що ви мелете?

— Заткнись, фелла, — відрубав Ріно.

Дорога ставала небезпечною. На шляху траплялися брили з темного сланцю: деякі з гуркотом розбивались об наварені бампери, кам'яними бризками розриваючи пільму, інші доводилось об'їжджати, ризикуючи влетіти в неконтрольований занос. Скелі стали вищими. З сіро-жовтої землі витикались обгризені вітром конусоподібні шпичаки, що нагадували термітники. Будь-якої миті джип міг втратити колесо, ввігнатись у скелю, перекинутись або просто розлетітись на друзки. Проте швидкості Джеро не зменшив.

Зненацька Тимур побачив вогні. Попереду в пільмі зависли різнокольорові плямки. Небавом поміж ними позначилися продовгуваті горизонтальні риси, з яких у простір над Атакамою розтікалось холодне синє світіння. У міру наближення Тимур здогадався, що ті риси — це невисокі, але широкі вікна. Один за одним з мороку виповзали обриси похмурих будов, схожих на гігантські коробки.

— Ті-Джею, ану подай мені рацію! — скомандував Хедхантер. (Взагалі-то гереро ліворуч від Тимура на мові його племені звали Тжамуаха, але Хедхантер попередив хлопця, що пристрелить його, якщо він ще хоч раз попросить називати себе повним іменем. Відтоді Тжамуаху стали кликати скорочено, за першими двома літерами імені — ТТ.)

Миршавий гереро ліворуч від Тимура сіпнувся, схилювся униз і, попорпавшись, дістав з-під сидіння рацію. Поспіхом, неначе вона була прогріта до червоного, передав її босу.

— Ндонго, говорить Ріно, — натиснувши кнопку зв'язку, відчеканив велетень. — Ти чуєш мене, фелла?.. — мовчанка. — Мудак, *це твоя машина у мене на хвості?*

Відповіді не було. Атмосфера твердла, мов свинець, неблаганно перетворюючись на морок. Велетень труснув рацією, натиснув кнопку і пробасив удруге:

— Повторюю, це Ріно, — пауза. У відповідь — незмінна тиша в ефірі. — Донгі, сучий ти сину, у вас там усе гаразд? Відповідай негайно!

Глухе скрекотання, і жодного звуку, схожого на людський голос. Хедхантер шумно видихнув повітря і заговорив з помітним роздратуванням:

— Ндонго... Френкі... Ви мене чуєте? Прийом... Якщо ви мене розіграєте, чорнопикі вилупки, то після повернення на базу я вашими ж яйцями позатикаю вам вуха. Як зрозуміли?

Але ні Ндонга, ні Френкі нікого не розігрували.

— Можливо, вони загубили рацію, — невпевнено пробубнів Джеро.

— А можливо, то вже не вони, — закінчив фразу Ріно.

Переслідувачі насадили на п'яти. Джеро витискав з машини все, на що вона здатна, але відірватися не міг. Хедхантер не випускав з рук засмальцьовану військову рацію. Тепер він викликав «NGF Lab». Крізь завади спершу донеслось рівномірне шипіння, а згодом динамік озвався переривчастим голосом:

— Ріно, ми 'ебе чує'о... 'Овори.

— Хто це?

— Ц' Ральф Доєрнберг.

— Ральфе, нас атакували. Ймовірно, ми втратили «Туарег» Такеди з усіма, хто був у ньому... Ти чуєш, Ральфе?

— Що з'чи' «імовірно»?

— Те, що я не певен у цьому. Автомобіль мчить за нами, і ми... — Ріно зам'явся. — Ми не знаємо, хто в ньому. В моєму екіпажі один поранений.

— Зрозуміло, — прохрипіла рація, а тоді Ральф немов прокинувся: — Вони женуться за вами? От лайно! Тимур Коршак живий?

— Підтверджую. Українець з нами. У вас усе гаразд?

— Якщо ти питаєш про «малюків», то вони не з'являлися. Але периметр ще й досі не під напругою.

— Мені потрібно, щоб ви нас зустріли.

— Зрозумів.

— Стягни всіх, хто може тримати зброю і не обісреться від звуків власних пострілів, до західної стіни корпусу «EN-1». Джеро піджене джип до воріт № 4. Витягуйте хлопця, а я спробую затримати тих, що сунуть за нами назирці... Хто б там не був...

— Все зробимо, Ріно, — виплюнув динамік і заглух.

— Поясніть мені, що врешті-решт відбувається? — дратувався Тимур. — Що це за будівлі попереду? Чому всі так переймаються моєю особою?

Хедхантер повернувся до програміста.

— Слухай мене уважно, фелла. Від цього залежить твоє життя. Відтепер уже не тільки твоє. Ми підскочимо до стіни, станемо правим боком. Навпроти будуть залізні ворота. Як тільки побачиш їх, викочуйся на хрін із джипа і рви до них. Не озирайся і не спиняйся, що б не робилося за твоєю спиною. Затямив?

Велетень говорив важким, сиплим голосом, відбиваючи у Тимура будь-яке бажання розпитувати. Хлопець ствердно кивнув.

— За дверима тебе чекатимуть. Вони все пояснять.

Перша з низки бетонних будівель була вже поряд. Ліворуч від неї вимальовувалась ще одна, трохи нижча. На деякій відстані від стін, повторюючи контури фундаментів, проходила дротяна загорожа.

— Чуєш, босе, — покликав Джеро.

— Ну, — відізався Ріно.

— Огорожа знеструмлена, так?

— Ага.

— То я рвону крізь неї? Так ми під'їдемо ближче.

— Давай.

Загорожа на якийсь час зникла з поля зору, а тоді нараз виринула, наче з-під землі.

— Hold o-o-on!¹ — витягнувши губи, закричав Джеро.

«Туарег» без зусиль продірявив плетиво дротів, потягнувши їх за собою, неначе звір, що вирвався з ловецької сіті. За секунду він загальмував за кілька кроків від стіни.

— Біжи! — звелів Ріно.

Деся нагорі ввімкнулись прожектори. Ділянку довкола пролому в загорожі затопило яскравим світлом. Тимур розгубився. Стало видно, як удень; після виснаженого мерехтіння неонових ламп потужні прожектори засліплювали і збивали з пантелику.

Хедхантер вишмигнув із джипа і розчахнув задні дверцята. Поранений гереро з'їхав йому до ніг. Ігноруючи свого бійця, Ріно схопив українця за комір і виволік з машини.

— Біжи-и-и, дурню!!!

Хлопець нарешті оговтався і чкурнув до дверей.

Зробив лиш кілька кроків, коли його підхопили чийсь руки і затягли всередину будівлі. Металеві двері, обсипані рівними рядами півсферичних заклепок, клацнули, зачинившись.

...Тимур опинився у квадратному порожньому тамбурі. Його оточували голі стіни, на дві третини своєї висоти пофарбовані синьою фарбою. Зліва і справа від воріт зяяло по парі витягнутих вікон. На протилежній до входу стіні знаходилися менші двері з електронним замком (таким, як у номерах готелів чи каютах круїзних лайнерів). Над ними синьою фарбою було виведено «EN-1 BUILDING», а трохи нижче — «GATE 04».

Підхопившись, хлопець підтягнувся до вікна.

«Тойота Тундра» залетіла в пролом у периметрі і спинилась, заледве не протаранивши «Фольксваген». Джеффрі та Оскар скочили на пісок. Чилієць, зігнувшись і спотикаючись на кожному кроці, кинувся до воріт. Почав стукати, проситися всередину. Американець зайняв місце поряд з Ріно. Четверо чоловіків — Ріно, Джеффрі, Джеро та Ті-Джей — сховались за машинами, чекаючи на ар'єргардний джип.

І він не забарився. «Туарег» виплив у пробоїні, протиснувся крізь неї і майже відразу затих. Фари погасли.

Все заміміло навкруг. Так ніби хтось натиснув «PAUSE» на програвачі. Тільки Оскар впівголоса скиглив біля брами, просячись усе-редину. На нього, втім, ніхто не зважав.

¹ Тримайтеся! (англ.)

— Може, вальніть це бісове корито з гранатомета, поки не пізно, га? — гукнув Джефф через плече, знаючи, що хтось напевно засів на даху.

— Ні! Відкривати вогонь тільки після моєї команди! — втрутився Ріно.

Клацнувши, відкрились дверцята. Хтось повільно вийшов із машини. Попри яскраве світло, розібрати, хто там, було важко — силует затуляли броньовані двері.

Розмита фігура хитнулась, а тоді важко осіла на коліна.

— Не стріляйте! — аж підскочив Тимур, впізнавши знайомий череватий обрис. — Це Ємельянов!

За росіянином з «Туарега» безсило висковзнув Кацуро Такеда. З місця водія. Слідом вийшли Ндонга та Френкі, заляпані кров'ю, мов м'ясники. Нахаса не було.

Хедхантер, тримаючи дробовик наготові, обходити позашляховик з правого флангу. Пасажири «Туарега» так і стояли: мовчазливо, нерухомо, не мружачись від яскравого світла. Мов зомбі. Росіянин навколішки.

Зрештою Кацуро втомлено проказав:

— Кінчай цю комедію, Ріно, за нами нікого немає.

Південноафриканець, переконавшись, що джип порожній, неохоче опустив рушницю. Це стало сигналом, після якого кілька чоловік висипало з дверей, оточивши новоприбулих. Насамперед підбрали пораненого гереро з машини Хедхантера. Потому допомогли звестись Ігорю. Після того екіпаж Кацуро, обережно підтримуючи попід руки, повели до корпусу.

Штаерман, схлипуючи, заповз у тамбур і сів коло стіни з іншого боку воріт.

— Це ще не кінець... — пхикав він, не переймаючись, що його ніхто не чує. — Не кінець... Вони ж повернуться. Сьогодні вони обов'язково прийдуть сюди...

Тимур спостерігав, як повз нього, спираючись на товаришів, шкандибають чорношкірі найманці та японець. Ємельянова вели останнім. Його фактично несли на руках. У росіянина раз за разом підкошувались ноги.

Узрівши Ігоря, програміст пішов назустріч, коли раптом усвідомив: *щось не так*. Щось у вигляді новоприбулих насторожувало. Щось на їхніх обличчях...

Наблизившись, Тимур легко торкнув Ігоря за передпліччя.

— Як ти? — промовив російською. На язиці крутилися інші питання, але Тимур не поспішав.

Ємельянов не вимовив ні слова. Тимур нахилився, всерйоз налаштований розговорити росіянина. Та раптом, побачивши Ігореві очі, відсахнувся. Такої порожнечі він не зустрічав ніде й ніколи. Очей ніби не було. Тобто вони були, але наче... застигли. Скляні кульки, обрамлені крововиливами. Здавалося, ті очі дивляться всередину, а не назовні.

— Чорт... — видушив із себе хлопець.

Наступної миті росіянин зігнувся, повиснувши на руках поводитів, і його вирвало.

XXII

Тимур крокував разом з усіма тісним коридором, освітленим двома рядами кварцових ламп. У грудях закипала уїдлива злість. Тимур сердився через те, що дозволив втягнути себе у цю авантюру. Злився на Штаєрмана та Ємельянова, бо ті мовчали всю дорогу, мов глухонімі, нічого не пояснюючи. Злився на Ріно. Через його жарти, зухвалу поведінку, а особливо — через той туманний вислів посеред пустелі. «Це твої дітваки, фелла». У той же час поза образою поступово розросталося нове почуття: тверде усвідомлення, що його звичний — такий зрозумілий і впорядкований — світ безповоротно канув у лету. Вилизнув з-під ніг. Хлопець почувався безпорадним, немов домашня рибка, що викотилась на підлогу з розбитого акваріума.

Тимур ще багато чого не розумів. Разом з тим він усвідомив одну просту річ: десь у пустелі розгорався вогонь. І схоже, він буде одним з тих, кому доведеться руками вигрібати весь жар.

НОВЕ ПОКОЛІННЯ

XXIII

З точки зору обивателя можна виділити три основні рівні наукових проблем.

Перший рівень — найнижчий, найменший за значимістю. Він характеризується двома визначальними рисами: перша — науковці в чомусь конкретно обрахувалися і навіть не підозрюють про це, і друга — дана помилка жодним чином не впливає на щоденне життя простих людей.

Чудовим прикладом такої малозначимої проблеми є Томсонівська модель атома. Знаменитий англійський фізик Джозеф Томсон¹ випускав, що атом речовини являє собою цілісну (однорідну) позитивно заряджену масу, в яку, наче родзинки в пудингу, вкраплені електрони. Тривалий час «пудингова» теорія була панівною, поки інший фізик, Ернест Резерфорд (учень Томсона), не виявив її цілковиту хибність.

За іронією долі Резерфорд проводив експеримент, який мав би підтвердити Томсонове уявлення про структуру атома. Вчений узяв тоненький лист золотої фольги (товщина становила приблизно 1 мікрометр, цебто 10^{-6} м, — не більше кількох атомів), закріпив на спеціальному тримачі і почав бомбардувати його α -частинками (повністю іонізованими атомами гелію). Після фольги шлях α -частинок фіксувався спеціальним пристроєм, на якому крізь мікроскоп можна було бачити, чи змінилась траєкторія «снарядів» чи ні. Уявляючи атом як однорідну масу, Резерфорд очікував, що α -частинки вільно протинатимуть пластинку, не змінюючи (або майже не змінюючи) направленість свого руху. У цілому, так і було — α -випромінювання безперешкодно «пробивало» золоту фольгу. Втім, що більше дослідів проводив Резерфорд, то частіше з'являлися дивні α -частинки. Деякі з них після проходження пластинки відхилялися на $30...60^\circ$ від осі пуч-

¹ Джозеф Джон Томсон (18 грудня 1856—30 серпня 1940) — фізик, що відкрив електрон, лауреат Нобелівської премії з фізики 1906 року.

ка (попередньої траєкторії руху), а окремі взагалі розвертались на $120...180^\circ$ і, відбившись від фольги, пікірували у протилежний бік. Якщо перше явище ще можна було якось пояснити, то факт відбиття α -частинок видавався безглуздом. Це все одно що поставити перед гарматою аркуш картону і чекати, що снаряд, який вилетить із жерла, зрикошетить від нього. Резерфорд був шокований. Проаналізувавши результати досліду, він дійшов непростого висновку: Томсон помилявся. Атом — це не однорідний протонний «пудинг» з родзинками електронів. Атом насправді порожній, зате в його осерді знаходиться малий (настільки мізерний, що після двохсот поспіль обстрілів пучками α -частинок у нього влучило лишень один-два «снаряди»), але напрочуд важкий позитивно-заряджений згусток. Резерфорд математично довів, що його розмір в 100 тисяч разів менший від радіуса атома. Цей крихітний масивний згусток дістав назву ядра, а запропонована Резерфордом планетарна модель порожнистого атома з ядром у центрі і хмарками електронів довкола нього до появи квантової теорії становила основу наукового бачення світобудови.

На щастя, на той час така фундаментальна помилка не мала великого впливу на побут, тогочасну техніку тощо.

Для того щоб виявити наукову проблему першого рівня, знадобиться вчений з дійсно унікальними здібностями та розвиненою інтуїцією (понад усе тоді, коли експерименти, як це було з «атомами Томсона», не відразу виявляють глибинну суть явища). Або ж фантастичне везіння.

Другий рівень наукових проблем — середній. Він виникає тоді, коли неточності, хибні теорії й неправильні допущення нагромаджуються одна на іншу (іншими словами, коли вивчення нових процесів та явищ ведеться, спираючись на неправильну базову теорію). Іноді дослідникам просто не вистачає основоположних знань, щоб зрозуміти суть того, що вийшло з їхнього експерименту. Прикладом може бути Великий адронний колайдер. Там усе гарно крутиться, протони розганяються, зіштовхуються і розлітаються. Все чітко контролюється і фіксується, але... за формулами нічого не сходиться. То якісь шматки матерії казна-куди заподілися, то кілька кілоджоулів енергії канули в лету, довівши до сказу всіх теоретиків і побіжно перекресливши всі набутки фізики, починаючи з XVI століття.

Даний рівень проблем характеризується тим, що науковці зазвичай чітко бачать розбіжності між теорією та практикою (хоч і не розуміють, у чому причина), але прямої небезпеки для цивільного на-

селення, як і раніше, немає. Щоб побороти проблеми другого рівня, потрібні не так здібні, як уперті та наполегливі науковці, що володіють конкретними знаннями в галузі і готові днями й ночами довбтись над однією й тою самою проблемою.

Ну і нарешті третій рівень — найвищий. До нього належать ситуації, при яких вчені капітально дали маху, викликавши незворотний і дуже небезпечний ефект, не помітити який просто неможливо. Для цього не потрібно бути професором, доктором наук, аспірантом чи відмінником у школі: результат цих помилок без особливих зусиль відчують та усвідомлять *усі*. Навіть розумово відсталі. Вчення, гіпотези й формули більше не мають значення. Нікому не важливо, що там насправді коїться на атомарному, молекулярному чи бозна-якому рівні, і в чому полягала помилка, що вивела ситуацію з-під контролю. Актуальним стає зовнішній прояв, а не внутрішня суть процесу. Сюди можна віднести вибух на Чорнобильській АЕС або ж (давайте постукаємо по дереву) яку-небудь імовірну аварію на вже згаданому Колайдері, що потягне за собою ще більш страхітливі наслідки. Нормальною людською мовою такі проблеми називаються просто — катастрофа.

Як із цим боротись? Першочерговим завданням стає не вирішення наукової проблеми, а усунення наслідків, до яких вона призвела.

Так ось, станом на середину серпня ситуація в пустелі Атакама семимильними кроками наближалась до найвищого, третього рівня наукових проблем. І — як завжди буває — цього ніхто не розумів...

XXIV

Субота, 15 серпня, 19:40 (UTC +4)
Корпус «DW» гостиницьного комплексу «NGF Lab»
Пустеля Атакама

Піднявшись сходами востаннє, вони потрапили у вузький тамбур, подібний до того, через який увійшли до першої будівлі, тільки стіни були зеленавого кольору. Праворуч височіли сталеві ворота, що вели назовні, а перед собою Тимур побачив двері з прозорого пластику, поруч з якими знаходився переговорний пристрій. Вгорі проступали темно-зелені написи «DWELLING BUILDING»¹ і «GATE 01».

Хідник відчинявся зсередини. Один з чоловіків нахилився і, натиснувши кнопку виклику, проказав:

¹ Житлова будівля (англ.).

— Кейтаро, це Ральф. Ми повернулися.

Прозорі панелі роз'їхались, впустивши їх усередину.

Тимур відразу відчув, що потрапив у житлове приміщення. Це відчувалось не так по температурі (взимку в Атакамі не надто спекотно), як по вологості. Астенічне пустельне повітря, від якого пекло в носі й нестерпно сушило горлянку, лишилось позаду. Атмосфера у блоці була приємною, нагадуючи квіткову оранжерею.

Перша кімната слугувала гардеробною. За нею, судячи по запаху, знаходились кухня та їдальня; ліворуч відгалужувався невеликий коридор, що впирався у П-подібні сходи, які вели на другий поверх. Праворуч від гардеробної виявилась ще одна кімната, без вікон, з масивними сталевими дверима, куди чоловіки поклали дробовики, гранати та один гранатомет АТ4. І тільки Ріно лишився у всеозброєнні.

— Проведеш Тимура та Ігоря, — звелів Оскару Ральф Доєрнберг, — а ви займіться пораненим, — Джеффі та Джеро обережно понесли непритомного гереро на другий поверх. Ральф повернувся до українця та росіянина: — Перед тим, як підете поселятись, будь ласка, віддайте ваші мобільні телефони.

Тимур дістав з кишені мобілку і зиркнув на екран. Внизу замість назви мережі світилося «Пошук...», а в лівому верхньому куті коло схематичного зображення антени не було жодної рисочки — покриття не було.

— Тут і так нічого не ловить, — сказав хлопець.

— Вибачте, але такі правила.

— Окей, — програміст не мав сил сперечатися і вклав телефон у простягнуту руку.

Не підводячи очей, взагалі не рухаючи головою, Ємельянов дістав з кишені старезну «Nokia» і сунув її Ральфу.

— Це все? — не вгавав чоловік. — КПК, комунікатори, смартфони? Нічого такого? — він уважно придивлявся до новоприбулих.

Професор не відреагував. Українець похитав головою (якусь мить Тимуру здавалося, що Доєрнберг примусить їх вивернути кишені чи й узагалі обшукає, як перед посадкою на літак, але цього не сталося). Ральф стримано всміхнувся, буркнув:

— Чудово, — і зник на сходах. Ноутбуки не перевіряли. Значить, wi-fi не було.

Оскар Штаєрман, уникаючи прямих поглядів, жестами покликав українця і росіянина за собою. Утрюх вони почовгали нагору.

На другому поверсі Тимур та Ігор потрапили у кімнату для відпочинку. У просторому приміщенні, встеленому зеленими килимами, знаходився більярдний стіл; за ним стояв стенд із настільним футболом і тулилися до купи три шкіряні дивани. Під стелею висів проєктор, напроти якого стрімкла стійка зі здоровенним полотном. Дивани, проєктор та полотнище утворювали кінозал. Дальню стіну підпирала широка книжкова шафа, забита книгами. Поруч з нею розташувався кавовий апарат. На столиках горіло кілька не дуже яскравих ламп.

Усі вікна були затягнуті цупкими малахітовими шторами.

— Вмощуйтеся поки що тут, — Штаєрман показав на дивани, — я піду перевірю, чи готові кімнати. Скоро повернусь.

Можливо, якби не втома і до дзенькоту натягнуті нерви, Тимур переймався б тим, що ступає на килим побурілими від порошу кроківками. Та зараз йому було все по цимбалах. Хлопець не роззувається, завалився на найближчу канапу. Спина щеміла, в потилиці гуготів біль, гарячим свинцем сповзаючи в шию.

Ігор Ємельянов боязко присів на краєчок іншого дивана і застиг, нахиливши голову.

У безмовності збігло кілька хвилин.

— Я геть не відчуваю ніг, — українець спробував зав'язати розмову з росіянином.

Ігор навіть не поглянув у його бік. Чоловік виглядав прибитим, геть розтоптаним.

— Та що з тобою таке? — Тимур звівся на лікті, намагаючись намацати поглядом Ігореві очі.

У цей момент повернувся Штаєрман. За ним до кімнати ввійшла невисока, але дуже фігуриста чорнявка. Перше, що кидалося в очі: коротенька стрижка «під каре» та грайливі бісики в підкреслено чорних чилійських очах. На ній був темно-синій комбінезон-безрукавка та білі гостроносі чешки. Дівчина сяйнула посмішкою, продемонструвавши запаморочливі ямки внизу округлих щік.

— Це Ребекка, — представив чорнявку Оскар, який встиг умитися і змінити сорочку. Чилійка знову посміхнулась, підняла руку, змахнула в повітрі пальчиками. — Вона проведе вас до ваших кают, джентльмени.

Тимур підвівся. Та де там — підскочив. Попри смертельну втому, він відчув, як внизу живота почало зсідатися м'ясо тепло. На мить перед очима постала Аліна, але хлопець, не дуже усвідомлюючи, що робить, заштовхав її образ на задвірки свідомості. Він не хотів після

стількох потрясінь витягати на поверхню спогади про батьків, київських друзів чи наречену. Нині вони були немислимо далеко. Настільки далеко, що їх практично не існувало.

— Мене звати Тимур, — відрекомендувався хлопець. — Soy de Ucraina¹.

— А я — Бекка, — повторно представилась дівчина.

Тимурів ентузіазм не сподобався Оскару.

— У вас є трохи часу, щоб прийняти душ та переодягтися. О 20:30 Кейтаро скликає збори.

Українець стомлено глипнув на Штаєрмана.

— Чувак, ти ж знаєш, як нас теліпало в літаку над Атлантикою. Я не спав майже добу.

— Випий кави.

— Та навіть якби я випив відро...

— Свої претензії висловиш панові Кейтаро. Ребекка забере вас о 20:25 і відведе до конференц-зали.

Програміст, стиснувши губи, промовчав.

— Ідіть за мною, — виступила наперед Бекка.

Нараз Тимур згадав про Ігоря. Хлопець обернувся, збираючись гукнути росіянина, та в ту ж мить відсахнувся і не зміг стримати зойку. Ємельянов стояв упритул і дихав йому в плече.

— Ох ти й налякав мене, старий, — Тимур ледь стримався, щоб не вилаятись.

— Вибач... — ледве ворушачи губами, видушив Ігор. Він, як і раніше, не підводив голови, дивився собі на ноги. Тимур трохи відсторонився.

— Це Ігор, мій товариш, він із Росії, — промимрив хлопець, — ну, не зовсім товариш, ми познайомились учора.

— З ним усе окей? — запитала дівчина.

М'який запах парфумів на хвильку відтіснив сонливість. Українець знизав плечима. Він не міг знати, чи все гаразд з Ємельяновим, бо не уявляв, через що той пройшов.

Крокуючи назирцем за Беккою, вони проминули кілька галерей зі скляними дверима, котрі чимось нагадували офісні переходи якої-небудь торгової компанії, і опинилися в іншій частині блоку «DW», що призначалась для ночівлі. Хлопець не знав точної форми будівлі, але здогадувався, що всі житлові кімнати зібрані в окремому крилі.

¹ Я з України (*исп.*).

Тут було тихо і затишно. Стіни замість фарби вкривала зелена оббивка з тисненим візерунком, а під ногами порипував ламінат. Де-не-де над переходами зблискували зелені стрілки з підписами «Emergency exit». Та загалом лампи горіли блякло, наче от-от готувались погаснути, і ледь освітлювали шлях.

Ребекка безупинно щебетала, час від часу вказуючи пальчиком на темні вікна, наче не усвідомлювала, що за ними чорнота. Щось розповідала, але Тимур не слухав її, засинаючи на ходу.

Зрештою вони піднялись на третій поверх і вступили до нового, яскраво освітленого коридору. Ліворуч та праворуч були двері. Над кожним входом висів яскравий півсферичний світильник. Коридор чимось нагадував недорогий і безпретензійний мотель. Схожість підсилювалась цифрами на дверях.

Чилійка провела чоловіків у кінець коридору і дістала з кишені два карткових ключі.

— Кімнати однакові, але можете спочатку глянути, а потім вибрати.

— Байдуже, — Тимур навздогад витягнув картку, на мить торкнувшись пальчиків чилійки. Йому дістався № 306.

Бекка усміхнулася, знову показавши ямки на щоках.

— Я подбаю, щоб речі найближчим часом перенесли до кімнат.

Росіянину лишилась кімната під номером 303, якраз навпроти Тимурової. Тремтячими руками Ігор вчепився за картку. Труснув волоссям:

— Де?

Ребекка трохи відступила, показавши долонею на двері.

— Ось тут.

Ємельянов кілька разів спробував втратити карткою в замкову щілину, але в нього не виходило. Зрештою, він таки встромив ключ. Виявилось: не тим боком. Посмикавши ручку, він без будь-яких слів чи емоцій витяг картку і заходився втикати її іншою стороною.

Це тривало цілу хвилину, аж поки Бекка не поклати руку на плече росіянина і м'яко промовила:

— Давайте я допоможу.

Ігор випростався. Тимур знову відсахнувся, спостерігши бездонну порожнечу в очах.

— Ні, — різко відрубав професор, ховаючи за спиною руку з електронним ключем. — Я сам.

— Я не про двері, — сказала дівчина, підступивши до Ігоря. — Ви не проти, якщо я вас огляну? Я тут за медсестру.

— Не треба, — глухо обізвався Ігор, і повторив: — Я сам. Сам! — голос був кволий, утробний, але сповнений злостивої рішучості.

— Як знаєте, — знизала плечима чилійка і відступила крок назад. Ігор нарешті спромігся відкрити двері і, не сказавши ні слова, зник. Немов провалився у кімнату.

— Пане, — гукнула Ребекка вслід, — не забувайте, що о пів на дев'яту починаються збори! Ваші сумки скоро принесуть, і ви зможете переод...

— Лиши його у спокої, — урвав її Тимур. — Він був у тій машині, на яку напали в пустелі.

— Я розумію, — надула губки Бекка; а хлопець подумав, що ні чорта вона не розуміє. Він сам нічого не розумів. — Такеда, молодий японець, такий самий. Ледь розмовляє. Та це нічого не міняє. Твій друг мусить розуміти, що зустріч важлива...

Хлопець переминався, не заходячи до кімнати. Чорнявка, потупившись, не йшла.

— Тобі ще щось треба? В кімнаті є чайник, можу заварити тобі каву.

— Як ти тут опинилась? — спитав українець.

— Знайшла роботу у щотижневій газеті оголошень, пройшла співбесіду, підписала купу дивних паперів, і от я тут. Платять гарно.

— Ти не боїшся?

— Спочатку не боялася. А потім, ну, коли сталося оте...

— Що *оте*?

— Коли вони... Я саме була на вулиці, коли вони почали вилазити через дах свого корпусу.

— Не темни. Хто *вони*?

Ребекка ще більше опустила голову:

— Я не можу сказати. За годину ти все дізнаєшся сам. Словом, коли я *почала* боятися, Кейтаро Рока не дозволив мені поїхати.

— Це Джеп? Той, кого всі називають старим Джемом?

— Так...

— Ти справді медсестра? — змінив тему розмови Тимур.

— Ага, — Бекка несвідомо випросталась.

— Як той хлопчина? На жаль, я не знаю імені... Один з чорношкірих конвоїрів, якого поранило.

Ребекка спохмурніла. Над переніссям зібрались неглибокі зморшки.

— Я не встигла його оглянути... З ним зараз Алондра, — вона глянула Тимуру в очі. Подумавши, пояснила: — Алондра — це дівчина Джеффа. Джеффрі Такера. Вона згодилась допомагати по лазарету. Ніхто не передбачав, що мені випаде стільки роботи... Ти ж знаєш Джеффрі? Американець із зеленими очима. Він тут за електрика. Ви вже познайомились? — Тимур кивнув. Ребекка ще більше насупилась, що робило її по-своєму гарною: — Алондра з самого початку не хотіла сюди їхати. Але вона єдина, хто залишився добровільно. Ні-защо не хотіла покидати свого Джеффі, а він... він теж бачив те, чого не треба було бачити...

Українець зітхнув. Щупальці знемоги сповивали його. Адреналін помалу виходив з крові, і організм не міг опиратися навалюваному сну. Сприйняття реальності переривалося, свідомість наче проломлювалась, і слова пробивались до хлопця уривками.

— Але з ним усе буде гаразд. Він вичухається, — додала чилійка.

— Я бачив, як камінь поцілив у нього, — тихо промовив він. — Я був поряд. Він... він би випав із джипа, якби я не втримав його.

— Ти молодець, — медсестра торкнулася його плеча, а тоді скоромовкою промовила: — Ми чекали. Кейтаро на тебе дуже розраховує.

Тимур стулив брови дашком, намагаючись зрозуміти суть її слів. Голос привабливої брюнетки звучав немов крізь товщу води.

— Ти ж зможеш усе владнати, правда?

Програміст не розумів, про що вона говорить.

— Я не знаю, — зізнався він, сконфужено кліпаючи очима.

Ребекка зітхнула і зазирнула Тимуру у вічі.

— Тільки не вбивай їх, прошу. Вони все ж таки діти.

А тоді розвернулася і пішла...

Двері під № 303 стояли напіввідчиненими. Через невелику шпарку виднівся вхід до ванної кімнати. Звідти долинало негучне поривчасте кумкання. Схилившись над унітазом, Ємельянов знову блював.



Субота, 15 серпня, 20:09 (UTC +4)
Дослідницький комплекс «NGF Lab»

Ріно Хедхантер наблизився до «Туарега», що наполовину затуляв пробію в огорожі. Він збирався загнати автомобіль в один з ремонтних боксів у першому інженерному корпусі.

Підійшовши до джипа, велетень затримався. Мимоволі пригадав момент нападу. Його власну машину обкидали камінням. Проте з ущелини, в якій застряг другий позашляховик, долинали постріли. Їх обстріляли, він у тому не сумнівався.

Ріно подивився на «Туарег». Тоді де, в біса, сліди від шроту? Ріно обійшов довкола автомобіля, уважно роздивляючись листи броні. Затим присів біля переднього бампера. У кількох місцях провів пальцем по холодному металу. Він бачив лише подряпини від камнів і... більше нічого.

Здивований, Хедхантер підвівся. Розкрив задні праві дверцята і зазирнув у салон. У ніздрі вдарив кислуватий запах. «Мабуть, так смердить страх», — подумав амбал, але тут-таки помітив рештки блювотиння на сидінні та на килимках. Брова здивовано вигнулась і поповзла вгору. Когось знудило по дорозі?.. Ріно ще раз обійшов «Туарег», розчахнув ліві передні дверцята і забрався на місце водія. Рука механічно потягнулась до запалення, але... завмерла на півшляху. Вирячивши очі, здоровань дивився на верхню панель, що впиралася у лобове скло. Справа на панелі, відразу під склом, лежав чорний продовгуватий предмет. Ріно потягнувся через салон і дістав його пальцями. Підтягнув до себе. Взяв у долоню.

То була рація.

Ріно не міг повірити власним очам. Чверть хвилини амбал сидів нерухомо, дивлячись поперед себе і прокручуючи чорну пластикову рацію в руках. Усе, на що він сподівався, — це те, що вона несправна. Подумки він майже благав, щоб вона не ввімкнулась.

Не опускаючи очей, Ріно натиснув кнопку запуску. Вгорі, біля місця, з якого виходила антена, спалахнув червоний індикатор, а з динаміка випорснуло електричне харчання. Рація працювала. І лежала на видному місці весь час...

XXVI

Субота, 15 серпня, 20:33 (UTC +4)
Запа засідань норпцц «DW»

Крижаний душ та філіжанка кави привели Тимура до тям. Разом з тим він розумів, що довго не протримається. Мозок відмовлявся усотувати нову інформацію, тіло, що тихо скигло від перевтоми, вимагало сну. Як тільки дія кофеїну послабне, він вимкнеться. В Україні було пів на третю ночі.

Ребекка провела Тимура і блідого, мов мрець, Ігоря Ємельянова на четвертий поверх адміністративного крила. Завела у двері з написом «MAIN HALL¹». За ними виявилась довжелезна кімната з чотирма панорамними вікнами і довгим еліптичним столом. Довкола стола стояли офісні крісла з високими спинками, на столі — пляшки з мінеральною водою та бутерброди. З правого краю стола височів чималий LCD-монітор.

Коли українець та росіянин зайшли, більшість місць були зайняті. Серед присутніх хлопець запримітив Ріно, а також Кацуро Такеду. Вмощуючись на одне з вільних крісел, Тимур ніяк не міг зрозуміти, чи то від утоми в мозку закублилися параноїдальні думки, чи то дійсно всі крадькома за ним спостерігають.

Останнім до зали ввійшов літній японець середнього зросту. Швидко, ні на кого не дивлячись, пройшов крізь кімнату і зайняв місце у голові стола. Тимур здогадався, що сухорлявий азіат з миготливими очима кольору гречаного меду і є таємничим Джепом. Чорні штани, дорога темно-синя сорочка; руки ледь заковані, відкриваючи худі вузлуваті руки. На лівому мізинці виступав відрощений ніготь — завдовжки сантиметрів зо два. Волосся Джепа майже цілком посивіло, лиш де-не-де на кінчиках трималися мазки чорного кольору. Правда, чуприна була підстрижена коротко: вона стовбурчилася, роблячи японця молодшим.

— Добрий вечір, панове, — тихо промовив японець.

І тут усі присутні, наче підкоряючись якомусь безмовному заклику, піднялись зі своїх місць. Старий японець володів природною величчю, якій позаздрили б чимало королів, що їх за останню тисячу років наплодила людська цивілізація. Тимур підвівся з усіма.

Кейтаро ледь помітно кивнув:

— Прошу сідати, — почекав, поки всі влаштувалися, і тоді опустився за стіл. — Знаю, мої слова в даній обстановці прозвучать нещиро, але я радий вас бачити, панове. Радий, що ми нарешті зібралися... — японець говорив виважено, практично ідеальною, академічною англійською, склавши долоні на столі. — Мене звати Кейтаро Рока. Я засновник та ось уже чверть століття беззмінний керівник проекту «NGF». На жаль, маю всі підстави вважати, що сьогоднішнє зібрання буде недовгим. Попри це зроблю все можливе, щоб розтлумачити суть проблеми... настільки, наскільки це можливо. Перед тим, як почати, я пропоную кожному по черзі представитись, як це зазвичай роблять на

¹ Головна зала (англ.).

наукових конференціях, акцентуючи увагу на сфері діяльності. Почну з себе. Мое ім'я ви вже знаєте. Можу додати, що колись я очолював одну із кафедр Токійського університету, — Кейтаро зробив паузу, не скававши, яку саме. — На сьогодні я займаюсь нанотехнологіями, молекулярною біологією та програмуванням.

Старий Джеп кивнув, передавши естафету найстаршому учасникові проекту з кислим, недовірливим обличчям, котрий займав місце ліворуч від японця.

— Ральф Доєрнберг, — відрекомендувався чоловік. Єдиними його виразними рисами були височенне чоло та великі вуха. А ще — шкіра. Його шкіра на лиці мала нездоровий сіруватий відтінок, як у людини, котра слабує на серцеву недостатність. — Нейрохімік... гм-м... нейрохірург. Мені 64 роки, я з Вінніпегу, Канада. Це я у далекому 1984-му винайшов техно-синапс, з чого, власне, й почалась ця історія, — канадець замовк, наче перелякався, що бовкнув зайве.

По ліву руку від Ральфа, спираючись ліктями на стіл, сидів високий сорокарічний чоловік у простій картатій сорочці з високо закоченими рукавами. Лисий мов яйце.

— Алан Грінлон. Сполучені Штати. Я — інженер. Навчався у Техаському університеті в Остіні, в молодості брав участь у розробці та налаштуванні мікросхем у керуючих блоках міжконтинентальних ракет... Взагалі-то я не маю права розголошувати цю інформацію, але, оскільки моє перебування тут санкціоноване Пентагоном, гадаю, ви маєте право знати. Останні десять років я проектував системи наведення та групової взаємодії для винищувачів п'ятого покоління «F-22 Raptor». Про ваш проект майже нічого не знаю, — Алан дійсно нічого не знав. Джефф привіз його вранці, перед тим, як виїжджати за Тимуром та Ігорем. — Виконував різні завдання, які були... хм... дивні. Скажімо, отой ваш шолом з охолодженням, він мені...

— Зрозуміло, — обізвав його Кейтаро.

Знайомство продовжилось за годинниковою стрілкою:

— Лаура Дюпре. Психіатр, — з жакливим акцентом представилася наступна учасниця наради. На вигляд — стопроцентна французенка: коротке, фарбоване в чорне волосся, темні очі, витягнуте лице і чуттєві, дещо непропорційні губи. На носі — окуляри. Їй нещодавно виповнилося тридцять — наймолодша серед решти команди, якщо не враховувати Тимура. — Я з містечка По (Рау), це в Піренеях на півдні Франції. Навчалась у Парижі, працювала у приватній клініці в Тулузі. Спеціалізуюсь на психічних розладах у дітей, поза

тим цікавлюсь усім, що стосується людської свідомості та... несвідомого.

Після дівчини сиділа ще одна жінка у команді. Значно старша. Правда, вона б досі вважалася гарною, якби не надмірна худорба та гранітна різкість у рисах обличчя.

— Тіана Емерсон, PhD. Я — бразилійка, народилась у Ресифе, великому курорті на східному узбережжі Бразилії, у сім'ї багатого фабриканта. Навчалась у Стенфордському університеті, що в Пало-Альто, Каліфорнія; там же закінчила аспірантуру. Тема дисертації стосувалась мікробіології. Академічну діяльність закинула відразу і тривалий час працювала у приватній лабораторії, поки... ну... поки не заборонили дослідження, пов'язані з генетичною модифікацією людини. Потому повернулась до Бразилії. У 1996 познайомилась з Ральфом, відтоді сім чи... — жінка замислилась, — вісім років працюю на «NGF».

Тіана Емерсон відповідала за все, що стосувалося генетичної корекції «малюків». Ще до того, як вони з'явилися на світ. Протягом 1997 року, коли «NGF Lab» перетворилась на пологовий будинок, вона практично безроздільно владарювала в лабораторіях. За минулі п'ять років жінка майже не долучалась до проекту.

Скраю, вчепившись у паперовий келишок з водою, розташувався росіянин:

— Ігор Ємельянов. Професор Московського державного університету. Математик за освітою. Спеціаліст з мережових систем, бездротового зв'язку та пакетної передачі даних, — якби мертві могли говорити, мабуть, вони розмовляли б саме таким голосом.

З іншого боку стола, напроти московського професора, сидів повнотілий чоловічок з гарно розчесаним світлим волоссям. Він не був по-справжньому товстим, однак брезкла пичка промовисто свідчила, що при незмінній дієті за кілька років він нагадуватиме Вінні-Пуха. Пухкі пальці безперестану прокручували туди-сюди дорогу ручку.

— Стефан Ермглен, — правильною англійською представився гладун. — Стокгольм, Швеція. Лікар-фізіолог. Маю власну клініку в Умеа¹. Також викладаю в Karolinska Institutet².

Тимур здивувався, почувши, що лікар є представником Швеції. Зовні Ермглен був повною протилежністю тому типу, з яким асо-

¹ Місто в Центральній Швеції.

² Каролінський інститут — медичний університет у Стокгольмі, один з найбільших вищих медичних закладів Європи.

ціюються скандинави. Чоловік більше скидався на хобіта, ніж на воївничого й світловолосого нормана. Насправді Стефан лиш наполовину був шведом. По материній лінії до нього перейшло чимало італійської та французької крові. Звідти ж прийшли скромні габарити і схильність до повноти.

Ліворуч від шведа розлігся велетень. Амбал з Африки демонстративно відсунувся від краю стола майже до вікна. Він ніби показував, що не належить до кола науковців.

— Ріно, — зверхньо видихнув найманець. — Ріно Хедхантер, так мене називають. Йоганнесбург, Південно-Африканська Республіка, — подумавши, вишкірився: — Я вирішую проблеми у всяких розумників.

Настала черга Тимура.

— Тимур Коршак. Київ, Україна. Програміст. Закінчив теплоенергетичний факультет Київського політехнічного інституту. Програмування вивчав самотужки. Останні шість років розробляю системи штучного ігрового інтелекту.

Закінчивши, Тимур не стримався і позіхнув. Його рот так і лишився розкритим, позаяк хлопець усвідомив, що всі продовжують дивитись на нього, мов зачаровані. Він мав тонни запитань, однак усі чомусь дивилися на нього, наче він єдиний, хто знає відповіді.

— Оскар Штаерман, — продовжив чилієць, перебравши увагу на себе. — Головний адміністратор проекту.

Останнім відрекомендувався молодий японець, який займав місце по праву руку від Кейтаро:

— Кацуро Такеда. Осака, Японія.

Тимур нахилився, чекаючи продовження, але з вуст Такеди не злетіло більше ні слова

— Дякую, — закінчив знайомство Кейтаро Рока, — отже, нас одинадцятьоро. — Джеб опустив голову, збираючись з думками. — Мені важко починати цю розмову, оскільки до цього моменту кожен з вас володів різним рівнем доступу до інформації. Дехто, як Алан, Стефан чи Тимур, взагалі не знає до пуття, про що йдеться. У той же час всі ви незалежно від рівня поінформованості зробили свій внесок у проект «NGF», — Кейтаро насупив брови, з кутиків очей на скроні поповзли блискавки зморщок. — Місяць тому події почали виходити з-під контролю. Два тижні тому взагалі все пішло шкереберть... Саме тому ви тут... Кожен з вас, — старий японець по черзі показав пальцем на Алана, Стефана та Тимура, — завтра прослухає вступну лекцію, по-

знайомиться з комплексом. Працівники нашої лабораторії дадуть відповіді на всі питання. Нині, за відсутності часу, мій колега Ральф Дорнберг обмежиться тим, що коротко викладе суть проблеми.

Джеп зробив жест рукою у напрямку канадця, запрошуючи вченого до розмови.

— Ми розробляємо ботів, — без довгих прелюдій вступив нейрохімік.

Тимур сіпнувся і продер очі. Від цього моменту він забув про сон. Вибудувати велетенський дослідницький комплекс бозна-де посеред пустелі для того, щоб програмувати ботів? Вони з глузду з'їхали! Програміст пробігся очима по обличчях з протилежного боку стола. Чекав, що хтось встане, розреготється і, поплескавши Ральфа по плечу, скаже: «Ну, все, пожартували — і досить». Ніхто не поворухнувся. Ральф, глибоко зітхнувши (він точно має проблеми з серцем, подумав Тимур) правив далі:

— Не знаю, чи слово «розробляємо» доречне у нашому випадку, — нейрохімік якось відсторонено вступився у стелю, — мабуть, правильніше сказати «виросщуємо». Та що казати, навіть означення «бот» не вельми пасує до того, що ми... гм... виростили, — старий опустив погляд. — Абревіатура «NGF» розшифровується як «New Generation Fighter¹». Спочатку ми називали хлопчиків «перспективними бойовими одиницями», але згодом Вілл Ноланд вигадав дражнити їх ботами. Певною мірою, це відповідало дійсності, хоча вони не є ботами в повному розумінні, — Ральф, лукаво примружившись, зиркнув на Тимура: — Б'юсь об заклад, пан Коршак здивується.

— Я перепрошую, Ральфе, ви розробляєте роботів? — не втримався українець.

Канадець затнувся, трохи сердитий через те, що його перервали. Втрутився Кейтаро:

— Тимуре, ви ж програміст.

— Так.

— Припускаю, ви добре розумієте, що таке штучний інтелект.

— В загальних рисах.

— Принаймні ви усвідомлюєте всі його обмеження.

— Безперечно.

— То невже ви вважаєте, що роботи можуть на рівних протистояти людині?

¹ Боець нового покоління (англ.).

— Ні... Звісно, ні.

— Оце і є відповідь на ваше запитання, — холодно підсумував Кейтаро. — Ми не займаємось проектуванням людиноподібних роботів.

— Спрямованість наших сучасних розробок виникла не відразу, — знову заговорив Ральф Доєрнберг. — Продукт, що ми проектуємо, виріс із нанотехнологій, увібравши у себе досягнення мікробіології, нейрохімії та програмування. Довгий час ми не могли знайти йому застосування. Більшість корпорацій на кшталт «Боїнга», «Тойоти» чи «Дженерал Моторз» відвертались, лякаючись складності та високої вартості досліджень. Ми майже втратили надію, коли з паном Кейтаро зв'язався Пентагон. Один з інженерів «Локхід Мартін» дізнався про презентацію, що ми представили у відділі перспективних розробок корпорації «Боїнг»¹. Він не був присутній особисто, оскільки я виступав перед технологами. В ті часи ми хотіли застосовувати ботів на збірних лініях крупних виробництв, якими є авіазаводи. Хай там як, інженер зацікавився. Розказав босові, той доповів у Пентагон. Через тиждень на нас вийшов Вільям Ноланд. Саме він поглянув на нашу ідею з... дещо іншого боку. Вілл першим озвучив можливість військового застосування. Після тривалих перемовин Міноборони дало добро і виділило кошти. Саме через це — ви мусите розуміти — все, про що я нині говорю, а також будь-що почуте чи побачене вами мусить залишатися в межах лабораторії.

Кілька чоловік з розумінням замахали головами. Тимур мовчав, уважно слухаючи.

— Трохи передісторії допоможе вам краще зрозуміти суть. — Ральф узяв до рук пульт і ввімкнув мультимедійний проектор. На стіні поряд з дошкою проступило зображення військового літака. — Перед вами винишувач 5-го покоління «F-22 Raptor». Той самий, поки що єдиний у світі. Це новий літак, який має значно вищий бойовий потенціал, ніж його попередники, завдяки малопомітності, надманевреності, багатофункціональності, можливос-

¹ «Boeing» — американська корпорація, один з найбільших світових виробників авіаційної техніки. До складу входять два підрозділи: Boeing Commercial Airplanes (цивільна авіація) та Integrated Defense Systems (продукція військового призначення). «Lockheed Martin» — американська компанія, що спеціалізується в галузі авіабудування, 95 % прибутків отримує від замовлень Міноборони США. Саме «Lockheed Martin» разом з «Boeing Integrated Defense Systems» розробляли винишувач «F-22 Raptor».



Винищувач 5-го покоління «F-22 Raptor»

ті вести всеракурсний обстріл цілей. У нього багато якостей, що дозволяють гарантовано перемагати літаки 4-го покоління, такі як «Су-27» чи «МіГ-29». «Раптори» навчені діяти роєм: вони можуть спільно вражати ціль, прикривати один одного майже без втручання з боку пілотів тощо. У світі новітніх озброєнь таких прикладів безліч: існують новітні танки, котрі аналізують цілі і вибирають найкращий шлях на місцевості, високоточна стрілецька зброя, «розумні» бомби. Все змінюється і прогресує. За виключенням одного — людини. У війні майбутнього солдат стане найслабшою ланкою. Номо Sapiens з усіма своїми обмеженнями просто не впишуватиметься у вінегрет високотехнологічної зброї та техніки. Іншими словами, подальший розвиток озброєнь впирається не в технологічні складнощі, а в недоліки солдата — звичайної людини. Можна розробити ще швидші літаки, досконалішу бронетехніку, проте всі вдосконалення зводяться нанівець, оскільки людині буде не під силу ними керувати. Ми не встигаємо за технологіями, які самі ж продукуємо. Ось так, за аналогією з винищувачем «F-22», і зародилась ідея, що призвела до появи ботів, — «new generation fighters»¹.

Тимур ущипнув себе, щоб упевнитися, що не заснув. Якби не серйозність, з якою говорив канадець, він би нізащо не повірив у те, що чує.

¹ В англійській мові слово fighter означає також і «винищувач» (скорочена форма від fighter jet — реактивний винищувач, букв. реактивний боєць).

— Зроблені мною і паном Кейтаро Рокою відкриття дозволили на практиці розширити фізіологічні можливості людини. Гадаю, вам відомо, що наш мозок використовується на жалюгідні 10—25 %. У найкращому випадку його можливості реалізовані на 30 %. Нам же вдалося отримати контроль над процесами в мозку і... підсилювати їх. Щоб зрозуміти краще, уявіть собі панель з регуляторами, на якій можна налаштовувати почуття, здібності, емоції. Покращувати майстерність в усьому, що забажаєте. Регулятор «Швидкість реакції» — на максимум! Перемикач «Точна оцінка ситуації» — завжди ввімкнений! «Кількість операцій на секунду» — до упору! — нейрохімік почервонів від запалу. — Додайте «рапторівську» можливість атакувати роєм, блискавично обмінюючись тактичною інформацією в режимі реального часу, і ви отримаєте приблизне уявлення про ботів. Вони не роботи, Тимуре. Боти — ті ж люди. Поки що — просто пацани. Але з вельми неординарними здібностями. Як нам це вдалося, ви дізнаєтесь...

Ральф захопився. Говорив замріяно, відсутньо. Так актор розкажує про свою найкращу роль, чи художник описує свою найліпшу картину. А час спливав. Тимур не міг не помітити напруження, що повільно проступало на лицах Ріно, Оскара та Кейтаро, тих, хто знав, що готує для них ніч, хто розумів, чому сьогоднішнє зібрання буде коротким. Ральф пробував донести суть, але з кожним словом від цієї суті віддалявся. Потрібно було щось робити.

Першим, як не дивно, осмілів Стефан Ермглен, шведський фізіолог:

— Кейтаро, для чого нас тут зібрали?

Ральф затнувся.

На мікроскопічну долю секунди Кейтаро розгубився, не очікуючи, що питання буде адресоване до нього. Якби Тимур не дивився в ту мить на японця, він би цього не зауважив.

— Кілька ботів... хм... втекли від нас...

То був перший і останній раз, коли українець бачив старого Джепа сторопілим.

— То спіймайте їх. У чому проблема?

— У тому й проблема. Ми не можемо.

У кімнаті запала мовчанка.

— Уже п'ятнадцятий день не можемо, — зізнався Ральф Доєрнберг щиро.

У цей момент Кацура Такеду вирвало прямо на стіл, а в коридорах оглушливо занила сирена.

XXVII

— Наближаються, — коротко доповів Ріно.

— Звідкі? — на бігу хекнув Кейтаро.

— Спрацювало три датчики на північному сході, дистанція — 160 метрів.

Не знаючи, куди подітись, Тимур бездумно чesав сходами униз слідом за Джепом та Хедхантером.

Японець зиркнув на годинник:

— Чорт забирай, вони сьогодні рано.

Ріно кивнув:

— Знають, що загорожі більше немає.

— Що тепер буде? — схвильовано спитав Тимур.

Джеп не повернувся до українця. Хедхантер, випнувши нижню губу, прохрипів:

— Судячи з усього, нам зараз конкретно надеруть дупу, фелла.

Звідусіль долинав тупіт ніг і перегукування. Повз Тимура сірими тінями пронеслися двоє африканців, притискаючи «Ремінгтони» до грудей. Ріно крикнув услід, щоб пильнували чорні ходи, хлопці щось відповіли і зникли. Після того, як спрацювала сирена, світло в коридорах пригасло. Хлопець насилу розрізняв контури стін.

Японець і південноафриканець спустилися на коридор другого поверху, який огинав будівлю з північного боку і тягнувся до спального крила. За бетонними перетинками, що розділяли ряд коридорних вікон, причаїлися чорношкірі найманці. Лаура, Оскар та Кацуро сховалися у боковій галереї, що вела до пожежних сходів.

Несподівано амбал заціпенів, прикипівши до екрана, на який надходили дані з датчиків швидкості, розставлених довкола дослідницького комплексу.

— Щось не так, Ріно? — прошепотів старий японець.

— Не розумію, — промимрив Хедхантер. — Вони зупинились.

— Цього не може бути. Мабуть, не спрацював якийсь сенсор. Велетень похитав головою.

— Там їх десятки, цих датчиків. Не може бути, щоб відмовили зразу всі. Боти стоять на місці: ні назад, ні вперед...

Кейтаро безшумно прослизнув у глиб галереї. Окрай розсувних дверей, що відкривали шлях на сходову клітку, намацав переговорний пристрій. Натиснув кнопку виклику і звернувся до Джеффри.

— Я вас слухаю, — зеленоокий американець чергував у апаратній.

— Джеффрі, будь ласкавий, ввімкни зовнішнє освітлення з північного боку «DW».

Нагорі щось загуло, і в коридорі посвітлішало: крізь вікна пробивались відблиски прожекторних променів. Ріно (а за ним і Тимур) визирнув крізь шибку.

— Не бачу, — рипнув Хедхантер, — хай підніме вище.

— Посвіти далі, — скомандував Джем, схилившись над переговорною решіткою.

Галерея поволі занурювалась у сутінки — промені поповзли у пустелю, висвітлюючи підвищення, що підпирало дротяну загорожу.

— Нікого... нікого... Стоп! — гримнув Ріно. — Є!

— Джеффрі, досить, — Кейтаро відпустив кнопку.

Забувши про обережність, Тимур перескочив до другого вікна і присунувся до шибки. Кейтаро підійшов і став поруч з Хедхантером.

На відстані кількох десятків метрів від знеструмленої огорожі, виструнчившись, стояв жиливий хлопчак. У світлі прожекторів його очі палали, як у звіра. Круглі латки яскраво-білого світла робили його схожим на циркового атлета посеред арени, котрий застиг перед початком номера. Навіть з такої відстані було помітно бруд на животі і на ногах.

— Він сам? — здивовано скривився гевал. — Де решта?! Кейтаро, це якась підстава!

Джем німував. Тимур вилупив баньки, аж шкіра на лобі наморщилася.

— Це він? — не ховав подиву українець. — Це ваш бот? — програміст посміхнувся. Чого всі тремтять, мов миші? У хлопця в голові не вкладалося, що беззусий підліток може серйозно загрожувати двом десяткам чудово озброєних та захищених бетонними стінами чоловіків.

Зиркнувши на Кейтаро, Тимур відволікся. Коли він перевів погляд назад, малюк уже не стримів у заціпенінні. Він відхилився назад, здійнявши праву руку над головою, і ритмічно розмахував нею у повітрі. Він розкручував... пращу.

Не встиг Тимур подумати про древнє знаряддя для метання, як підліток різко подався вперед, пославши руку в напрямку будівлі. Ще через мить програміст збагнув: щось масивне — велике й чорне — з шаленою швидкістю летить у вікно.

За секунду Кейтаро і Ріно немов вітром здуло.

Африканці, пригинаючись, також рвонули геть із коридору.

Інстинктивно програміст позадкував. Хлопець устиг відступити на півкроку, коли чорний предмет поцілів у вікно. Скло зі скреготом тріснуло, верхня ліва чверть розсипалася на друзки і невідома штуківина впала на долівку. Наляканий брязкотом битого скла, Тимур перечепився і заточився, боляче гепнувшись головою об протилежну стіну.

— Всі на підлогу! НА ПІДЛОГУ! — на все горло заволав Ріно, сахаючись у бічну галерею. — Це може бути бомба!

З дальнього кінця коридору, куди шаснули гереро, долинуло безладне тупання, груба лайка, потім донісся звук падіння чийогось тіла, знову матюки, і зрештою все затихло.

Тимур, випроставши ноги, напівлежав на кахлях, спираючись ліктями об підлогу, а головою об стіну. Він опинився найближче до підозрілого предмета, що влетів крізь вікно, так легко пробивши триміліметрову шибку, і чудово розумів: тікати немає сенсу. Якщо сюди залетіла бомба, він встигне відбігти якраз настільки, щоб роздивитися, як його тельбухи пролітають повз нього вздовж коридору.

Хлопець важко дихав, відчуваючи, як долоні і пахви вкриваються потом. Від страху яйця зробилися твердими, мов горішки.

Нарахувавши тридцять переляканих ударів серця і втямивши, що ще не помер, Тимур опанував себе. Осмілівши, звівся навпочіпки і подивився на чорний предмет.

— Це камінь! — крикнув програміст. — Це звичайний камінь!

Лаура, Кейтаро та Ральф боязко виткнули голови зі сходової клітини. Тимур зірвався на рівні ноги і підступив до вікна. До цього моменту він не був по-справжньому наляканий. Пригода у пустелі насторожила, але не настрахала. Розповіді Ральфа Доєрнберга нагадували монологи з фантастичних романів і не справляли належного враження. Закинутий пращею предмет врешті-решт був лише каменем. Але в той момент, спрямувавши погляд у пустелю, Тимур уперше збагнув, що вляпався у щось кошмарне.

Світловолосий підліток віддалявся пустелею. От тільки біг він не так, як зазвичай бігають підлітки. Хлопчик ретирувався по зигзагоподібній траєкторії. Через рівні проміжки часу змінював напрямок руху на визначений кут; ноги при цьому рухались ритмічно, піднімаючись на одну й ту саму висоту. Тимур із жахом подумав, що пацан рухається точно так, як мали б рухатись розроблені ним ігрові боти.

Не замислюючись над тим, що робить, Тимур нахилився і підняв з підлоги каменяку. Це ж з якою силою треба було її запустити, щоб,

пролетівши сотню метрів, вона розбила вікно? Несподівано програміст намацав пальцями поворозку. Придивився. Шнурівкою до каменюки був прив'язаний шматок темного паперу.

— Тут щось є! До каменя прив'язана записка.

Тимур стягнув шворку, відчувши між пальців клопот цупкого обгорткового паперу. Розгорнув його. Всередині чорною фарбою, перекошеними, немов дитячими, літерами було виведене одне єдине слово:

H O R T

Хлопець знизав плечима. HORT. Для нього ці чотири літери нічого не означали. Поки що нічого не означали.

Довкола українця щільною юрбою скупчилися науковці:

— Що там? Покажи! Дай глянути...

Тимур простягнув записку. Першим за папірець ухопився Ральф Доєрнберг.

— Як тобі таке? — канадець тут-таки відсахнувся, передаючи обривок Кейтаро. Риси обличчя вченого загострились. Ковзнувши поглядом по пальцях, які стискали листок, Тимур відмітив, що в нейрохіміка страшенно бліді нігті.

— Хорт? Це неможливо, — процідив Джеп. — Боти не можуть цього знати.

Кожен наступний, хто отримував папірець (за виключенням новоприбулих Стефана, Алана і самого Тимура), роззявляв рота і бліднув. Там наче було послання від архангела Гавріїла, щось на кшталт: «Готуйся, чувак! Завтра я прийду по твою грішну дупу».

Окинувши оком всіх присутніх, Тимур подумав, що їх вразив не стільки факт того, що боти щось написали, а саме те, *що* вони написали.

— Може, ці ваші суперсолдати помилились? — навімання припустив Тимур. — Мали на увазі *hurt*, мовляв, «завдавати болю» чи щось таке?

Ральф Доєрнберг серйозно подивився на нього:

— Вони не розмовляють. Ні англійською, ні будь-якою іншою. Тим більше боти не вміють писати.

— А як же ця цидулка? Ви ж говорили...

— Цього їх не навчали. Не було необхідності.

Поки нейрохімік вагався, чи говорити далі, наперед виступила Ляура Дюпре:

— Вони не помилились, друже, — напружено промовила француженка. — Я не знаю, як вони навчились писати, але слово, як на мене, вибрали правильне. Хороше таке слово...

— Про що ти говориш?

— Так звали твого попередника.

— Що? — звів брови Тимур.

— Боти думають, що ми привезли Вадима Хорта...

XXVIII

Неділя, 16 серпня, 06:02 (UTC +4)
«DW», житловий корпус

Боти так і не з'явилися. Ніч минула без пригод.

Кейтаро Рока, закривши руки за спину, стояв біля вікна у своєму кабінеті. Невелика робоча кімнатка знаходилась на четвертому поверсі і межувала з великою залом для нарад.

Старий японець, міцно стуливши худі губи, дивився, як понад горами висмикуються перші вранішні промені, вприскуючи в Атакаму соковиті барви. Ще мить тому і земля, і небо, й гори були сірими, неначе вкриті шаром попелу. Аж тут — легкий спалах — перший промінь пробивається крізь зубаті Анди, і пісок стає золотим, небо наливається блакиттю, а гори набувають притаманного лише Атакамі фіолетового відтінку.

За цілу ніч Джем не склепив очей. «Чому боти не кинулись на штурм? — терзав себе неспокійними питаннями. — Вони могли силою вибити у нас гормони. Вони ж задля цього приходили».

Та щось глибоко в душі підказувало Кейтаро, що цього разу боти приходили не за стероїдами. Вони з'явилися, бо їм потрібен Хорт.

— Вони не розуміють... — учений дивився на притемнене відображення у шибі, насилу переборюючи бажання розкритичитись і почати скувати волосся. — Вони не зрозуміли, що *вже* вбили його...

ТЕННО-СУНАПС

XXIX

Неділя, 16 серпня, 7:25 (UTC+4)
«EN-3», третій інженерний корпус

Ребекка розбудила Тимура о пів на сьому ранку. Нагадала, що у нього сьогодні вступна лекція. Через півгодини по нього зайшов Ральф Доєрнберг. Разом вони пішли снідати, після чого канадець повів хлопця на екскурсію.

При денному світлі Тимур побачив, що лабораторний комплекс складається з п'яти будівель. Довкола них простягалась незаймана пустеля. З північно-західного боку підступало погрижене тріщинами узгір'я. На півдні простяглась біла солончакова пустеля (те, що чилійці називають *salar*).

Незважаючи на ранній час, чорношкірі найманці та кілька білих працівників «NGF Lab» працювали надворі, латаючи огорожу.

Після ознайомлення з екстер'єром, Ральф завів Тимура в невисоку будівлю у західній частині комплексу. Над входом були сині написи «EN-3 BUILDING» та «GATE 02».

— Кава? — запропонував нейрохімік.

Попри короткий сон, хлопець почувався бадьорим, але не відмовився:

— Так, будь ласка. З молоком.

Вони знаходились на другому поверсі у кімнаті з великими вікнами. Кілька круглих столів, прості стільчики. В кутку невелика кухонька. Приміщення нагадувало кафетерій у торговому центрі. Приготувавши дві кави, Ральф сів за столик навпроти Тимура.

— Спершу трохи про наш комплекс, — учений увімкнув принесений з собою лептоп і відкрив якийсь файл.

На екрані з'явилась тривимірна модель. Тимур впізнав лабораторний комплекс.

— Як бачиш, у нас п'ять будівель. Найменша з маркуванням «DE» — це просто склад. Їжа, матеріали, пальне для генератора.



DEpot (англ. depot — склад) — складське приміщення; DWelling building — житлова та адміністративна будівля; EN-1 — перший інженерний корпус; EN-2 — другий інженерний корпус; EN-3 — третій інженерний корпус

Та, в якій ти ночував, відмічена «DW» — житлова. У її південному крилі розташовані кімнати для працівників. У центральній частині знаходиться їдальня, кімната для відпочинку з кінозалом, бібліотека. На четвертому поверсі вже знайома тобі головна зала та кілька робочих кабінетів. У підвалі «DW» також знаходиться генератор, який живить електроенергією весь комплекс за винятком третього інженерного корпусу. Третій інженерний має свою систему живлення. Решта будівель — це лабораторії. Сьогодні ти в них побуваєш.

— Як вам вдалося побудувати таке посеред пустелі?

Ральф розсміявся рипучим старечим сміхом.

— Офіційно ми займаємось проектуванням систем життєзабезпечення для скафандрів.

Тимур раптом пригадав, що обіцяв написати Аліні після прибуття. Вона, мабуть, зараз хвилюється. І страшенно злиться.

— Ральфе, я можу скористатись вашим лептопом?

— Для чого? — насторожився канадець.

— Хочу відправити лист, — безтурботно сказав програміст.

— Вибач, мережі немає, — очі Ральфа неспокійно забігали. — У нинішніх обставинах користуватися інтернетом в «NGF Lab» заборонено.

— Як це?

— Я не збираюсь це обговорювати. Всі питання до Оскара Штаєрмана.

Хлопець вирішив не сперечатись.

XXX

— Що ти знаєш про принцип роботи головного мозку?

— Я програміст, Ральфе. — Тимур ледь стенив плечима і розвів руками. — Біологію, чесно кажучи, ще у школі не полюбив.

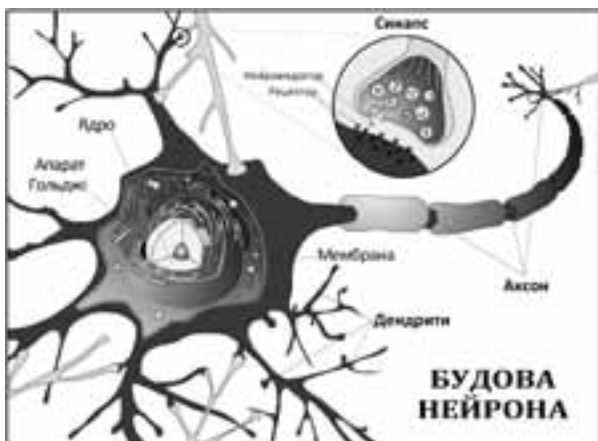
— Нічого іншого я не очікував... Останні три сотні років найкращі вчені длубаються у мозку. В результаті ми знаємо все про будову, мікроскопічну структуру та хімічні реакції, що проходять усередині. З кожним роком інструменти стають точнішими, а методологія більш досконалою. Проте досі ніхто — я запевняю тебе — абсолютно ніхто не здатен пояснити, як функціонує наш мозок. Яким чином безладне скупчення примітивних клітин створює систему, яка регулює роботу одного з найскладніших організмів у природі? Я мовчу про те, що ніхто не має уявлення, як і де зароджується свідомість. Соромно зізнатись, але науковці XXI століття, розколуپавши атом речовини настільки, що зайшла мова про самозникнення матерії, не можуть з певністю сказати, де зароджуються людські думки.

— Хіба це не очевидно?

— Досі ми не маємо жодного прямого доказу, що людина думає мозком. Учені повільно дізнавались, за що відповідає кожна частина головного мозку. Нам точно відомо, що мозочок координує рухи, таламус розподіляє інформацію від органів чуття, гіпоталамус відповідає за фізіологічні функції, гіпокамп формує емоції та організовує пам'ять тощо. Але ніхто не знає напевно, де виникають думки.

Тимур недовіриливо похитав головою. Ральф посміхнувся:

— Я не стверджую, що ми мислимо п'ятою чи, скажімо, вухом, але цілком можливо, що думки зароджуються десь у спинному мозку, а не в корі головного, що, як прийнято вважати, реалізує вищі нервові функції... Ну, досить, це не стосується нашої розмови. Я мушу дати тобі базові знання про мозок. Без них ти не зможеш рухатись далі, — канадець прокашлявся, готуючись до затяжної лекції: — Нервова система складається з нейронів. Усього в організмі людини 100 мільярдів нервових клітин. Приблизно 20 мільярдів припадає на головний мозок. Нейрон являє собою клітину, що складається з ядра, тіла клітини та відростків, — Ральф відкрив графіч-



ний файл із зображенням нервової клітини. Кожен структурний фрагмент мав підпис. — Ось тут ти можеш бачити все на власні очі. Короткі й розгалужені відростки (їх багато) називаються дендритами. Довгий відросток — він зазвичай у нейрона один — це аксон. Дендрити служать для проведення імпульсу до нервової клітини. Вони можуть з'єднуватися з дендритами інших нейронів, аксонами, рецепторними клітинами або ж приймати імпульс від зовнішніх подразників. Аксон — довгий відросток нервової клітини, по якому нервові імпульси передаються від нейрона до цільової клітини (у м'язи чи в яку-небудь залозу). Імпульси зароджуються між дендритами. Коли їх стає багато, аксони вистрілюють і несуть імпульс до цільових клітин, викликаючи скорочення м'язів, виділення гормону абощо. Ось так мозок керує *всіма* процесами: диханням, серцебиттям, травленням, мовою, емоціями, рухами. Вченим відомо все про механізм передачі імпульсів і їхній вплив на тканини органів, окрім одного... — чоловік витримав паузу, щоб надати більшої ваги наступним словам. — Нам не під силу пояснити, *звідки* беруться імпульси між дендритами. Жоден нейрофізіолог світу не скаже, *як* збудження дендритів перетворюється на безумовно осмислений сигнал. Яким чином взаємодія елементарних клітин дозволяє вимовляти слова, розуміти абстрактні поняття, координувати рухи, планувати, приймати рішення?

Тимуру було нецікаво. Йому хотілось якнайшвидше дізнатися, яким чином Кейтаро Рока і його команда виростили своїх ботів, що таке ці боти і до чого тут написаний три роки тому код. Програміст

не мав бажання вислуховувати лекцію з нейробіології. Ральф відчув це.

— А тепер зосередься, хлопче, — з легкими нотками невдоволення буркнув учений. — Ця інформація важлива. Зв'язок між нейронами здійснюється через синаптичну передачу. Синапсом називають місце контакту між двома нейронами або між нейроном і клітиною, що приймає сигнал, — Ральф відхилився на кріслі. — За останні двадцять років основні підходи в дослідженні мозку вичерпали себе. Абляція¹, транскраніальна магнітна стимуляція², електростимуляція³, магніто-резонансна томографія давно не дають нових знань. Вивчати мозок, користуючись цими методами, — все одно що ремонтувати наручний годинник за допомогою молотка і зубила. Вчені сходяться на тому, що подальше розширення знань про функції мозку можливе лише у тому випадку, коли вдасться поєднати дендрити з масивом мікроелектродів. Інструменти мусять бути такого ж масштабу, що й нейрони, і при цьому контактувати з якнайбільшою кількістю дендритів. Іншими словами, мова йде про створення штучного синапсу, поєднання живої та неживої матерії на основі нанотехнологій.

— У нас в Україні все, що менше від ключа на 24 мм, вважається нанотехнологіями, — недоладно пожартував Тимур.

Ральф не відреагував.

— На початку 80-х я вступив до аспірантури в Арізонський державний університет у Темпе. Потрапив до професора Стівена П. Массія. Наша група п'ять років розробляла ідею техно-синапсу. — Ральф відпив кави з чашки. — Головна проблема не в тому, щоби з'єднати органіку з неорганічною речовиною. Хіміки давно це вміють. Нам потрібно було сполучити дендрит з матеріалом, здатним сприймати імпульси і перетворювати їх на сигнал, який ми могли б зафіксувати.

— І ви придумали, як це зробити?

¹ Абляція — одна з найстаріших методик дослідження мозку, суть якої полягає в тому, що одна з частин мозку видаляється і вчені спостерігають за змінами, що виникають у результаті такої операції. Має значні обмеження, оскільки далеко не будь-яку ділянку можна видалити, не вбивши при цьому організм.

² Транскраніальна магнітна стимуляція — метод, що дозволяє стимулювати кору головного мозку за допомогою коротких магнітних імпульсів. Не завжди можна вибірково стимулювати ту чи іншу ділянку. Дієвий на глибині до 2 см.

³ Електрична стимуляція — один з методів вивчення функцій мозку. Стимулюючи певні точки моторної кори, можна викликати рухи рук, ніг тощо.

— Ні, — признався Ральф. — Приліпити дендрит до металу встигли до мене.

— Цебто ви поцупили ідею? — Тимур прикусив язика, розмірковуючи, чи не ляпнув зайвого.

Ральф зблиснув вицвілими очима.

— Тут не все так просто, юначе. Експерименти зі створення нейронних імплантатів тривають і досі. Нині нейрохіміки можуть намертво «приклеїти» дендрит до чого завгодно, від звичайної вуглецевої сталі до чистого золота, але... всі досліди проходять в лабораторних умовах, на окремо взятій клітині чи групі клітин. І поки що — а я за цим добре слідкую — ніхто не зумів утворити подібну сполуку *прямо у мозку* живої людини. Ти розумієш, про що я, Тимуре? *Живої людини*.

— Чому?

— Тому що мозок людини — специфічна система. Для того, щоб утворити штучний синапс у голові, спершу туди слід доставити матеріал та необхідні каталізатори. Це можна зробити двома шляхами: через судини, що живлять мозок, або ж — продовбавши в черепку дірочку. Розраховувати на те, що пацієнт добровільно погодиться, щоб його череп кололи зубилом, щонайменше нерозумно. Здавалося б, вихід один: розробити агенти, котрі з кров'ю потраплятимуть у мозок, а там сполучатимуться з дендритами. Ніби нічого складного. На ділі це виявилось важче, ніж відправити Армстронга на місяць.

Українець поволі починав розуміти, до чого хилить Ральф Доєрнберг.

— В організмі людини є унікальна річ, що має назву гемато-енцефалічний бар'єр, — правив далі нейрохімік. — Його відкрив ще у XIX столітті Пауль Ерліх. Він виявив, що введений у кровonosне русло щура барвник, розповсюджується по всіх органах та тканинах, крім мозку. У 1913 учень Ерліха, південноафриканський хірург Едвін Гольдман, показав, що барвник, введений у спинномозкову рідину собаки, потрапляє лише у тканини головного та спинного мозку, тоді як периферичні органи не зафарбовуються. На основі цих дослідів учені дізнались про бар'єр між мозком та кров'ю. Цей бар'єр захищає нервову тканину від мікроорганізмів, токсинів, антитіл, словом, від усього, що може нашкодити. Він виконує функцію фільтра, через який у мозок надходять живильні речовини, а назовні виводяться продукти життєдіяльності. У той же час гемато-енцефалічний бар'єр часто шкодить, бо не пропускає лікарських препаратів. Саме цей бар'єр став на перешкоді техно-синапсу.

Канадець перевів подих і продовжив:

— Массія робив усе правильно. Йому вдалося зблизити мікробіологію та електроніку. На превеликий жаль, професора цікавила тільки академічна кар'єра — статті, конференції, монографії. — Ральф презирливо скривився: — Псування паперу. Массія навіть не намагався повторити досліди в головах *живих* людей. Він не вистромяв зад далі лабораторії. Кілька разів я натякав, що дослідження безглузді, якщо не розвивати їх, намагаючись заштовхати чіпи в мозок живого організму. Для початку хоча б мавпи. З мене тільки посміялись... На початку 1984 я захистив дисертацію і залишив групу.

— Ви знайшли спосіб обійти гемато-енцефалічний бар'єр? — здогадався Тимур.

— Так. Саме тому вважаю себе першовідкривачем техно-синапсу. Ідея прийшла сама по собі. Як усе геніальне, вона була простою. Тоді я не усвідомлював, що з нею робити, не розумів, куди рухатись далі, але точно знав, що зможу проштовхнути мікрочип у мозок. Я не поспішав опубліковувати результати, намагаючись знайти галузі їхнього застосування. Як не старався, не міг вигадати жодної актуальної сфери, до якої можна було б застосувати мої знання. Я боявся, що, як тільки опублікую своє відкриття, ці сфери підмітить хтось інший. Тоді я навіки ввійду в історію, але помру в злиднях, у той час як хтось, скориставшись моїми ідеями, наклепає десяток промислових патентів і за п'ять років стане мільярдером.

— Гроші...

— Усе в цьому світі впирається в гроші, хлопче. Тож я просто тягнув час.

— А як ви пробрили той бар'єр у мозку?

Ральф відвів очі. Він мовчав майже хвилину, після чого вельми неохоче заговорив:

— Я не пробивав, — відчувалось, що чоловік зважує кожне слово, наче на допиті. — Бар'єр існує в більшості, але не в усіх частинах мозку. Нейрони дна IV шлуночка реагують на токсичні речовини у крові і тому позбавлені бар'єра. Цей шлуночок — ахіллесова п'ята мозку. Я знайшов спосіб, як потрапити саме туди, а потім... — нейрохімік раптом затнувся. — Знаєш, Тимуре, ми відхилились від теми, тобі не обов'язково настільки глибоко...

Тимур відразу розкумекав, що й до чого: Ральф сподівався, що ця чортівня в Атакамі колись дійде до кінця, і він заслужено отримає Нобелівську премію.

— Добре, Ральфе. Я не наполягаю. Що було далі?

— У 1985-му я зустрів Кейтаро.

— І?

— Покинувши групу Массіа, я опинився без засобів для існування. Кейтаро запросив мене в Токійський університет на посаду асистента. Ми швидко зблизились. Відчуваючи, що мені не вистачає досвіду для практичної реалізації техно-синапсу, я розповів усе японцю, — Ральф Доєрнберг насупився. Погляд став гострим, мов скалки вулканічного скла. — Він тоді займався нанотехнологіями. Молекулярним будівництвом та нанороботами. Пригадую, як загорались очі Кейтаро, коли я викладав йому теорію нейронних імплантів. Після розмови чортів Джеп примусив мене пообіцяти, що не друкуватиму результатів. Тоді усе й почалося. — Канадець відсунувся від стола і доказав: — Допивай каву, я маю дещо показати, перш ніж ми продовжимо.

XXXI

Вони спустились на перший поверх. У глибині третього інженерного корпусу було глухе приміщення без вікон, лише з одними дверима. Чоловіки зайшли всередину.

Нутрощі того бункера скидались на демонстраційну ятку з виставкового центру. Під стінами розташувалися плоскі екрани. Поміж них виднілись акваріуми, заповнені світло-синьою рідиною. Де-не-де стояли стенди зі схемами та формулами. Посередині кімнати витикалася квадратна прибудова, приблизно 2×2 м в плані, з розсувними дверима з металу. Кинувши погляд на табло з круглими кнопками ліворуч від дверей, Тимур здогадався, що то ліфт. Правда, так і не зрозумівши, для чого проектувати ліфт у двоповерховому приміщенні.

Канадець натиснув вимикач біля входу. Екрани ожили.

— Це у нас щось на зразок демонстраційно-музейного залу. Перш ніж спустатися в лабораторію мікробіології, ти повинен дещо побачити.

Ральф підвів Тимура до одного з акваріумів. Попервах хлопець не розрізняв нічого. Перед ним був паралелепіпед зі скла, заповнений прозорим синюватим розчином. Усередині — нічого. Внизу, на спеціальному виступі, блимав рідкокристалічний дисплей з крихітною клавіатурою. На дисплеї безсистемно змінювались три колонки цифр.

Аж раптом програмісту здалося, що рідина в акваріумі нуртує. Наче хтось перемішує її невидимою ложкою. Він схилився і запримітив

ще дещо. Відблиски. Тимур напружив очі, присунувся ближче, ледь не торкаючись носом скла, і несподівано усвідомив, що дивиться на рухливу хмару іскристих блискіток, настільки крихітних, що на віддалі 30 сантиметрів їх неможливо роздивитися. Вони нагадували багатотисячну зграю чорних граків, що гасають у призахідних променях над містом, якщо дивитися на них з відстані кількох кілометрів. Або величезний косяк риб, що кидаються в різні боки, тікаючи від акули. Тільки в мініатюрі. Хмара мікроскопічних іскор то росла, то меншала, випускала «щупальці», закручувалась химерними вузлами і пульсувала. Вона шарахалася по акваріуму, час від часу прилипаючи до однієї зі стінок. Іноді зезала взагалі, лишаючи після себе завихрення на воді.

Перед очима Тимура танцювали тисячі маленьких срібних рисочок. З кожним новим па хлопець переконувався: хай що шугає по акваріуму, воно живе.

— А це ще що таке?

— Рій нанороботів.

— Це робот? — Тимур з недовірою покосився на Ральфа.

— Не робот, а роботи, — поправив канадець. — Мікроскопічні агенти з вбудованим елементом живлення та наномозком або, як говорить Кейтаро, нанопроцесором. В акваріумі їх майже два мільйони штук, — Тимур недовіриливо звів брови. — Розмір тіла одного агента приблизно сім мікрометрів¹. Хоча у дечому ти маєш рацію: вони функціонують як одне ціле, як робот, один організм. Поодинокі агенти не здатні ні на що.

— Неймовірно, — прошепотів Тимур. — Вони як живі.

— Так кажуть усі, хто бачить їх уперше.

Монітор ліворуч від тумби блимнув. На екрані проступило 3D-зображення істоти, подібної на кальмара: продовгувате тіло, опукла еліптична голова, кільканадцять відростків у хвостовій частині. Деякі відростки були тоншими за інші і стовбурчилися прямо, як антени штучного супутника. Тимур нізащо не здогадався б, яким чином зо-

¹ 1 мікрометр = 10^{-6} метра. Якщо бути точним, то дані агенти мали б називатися мікророботами (1 нанометр = 10^{-9} метра), проте назва «мікророботи» майже не зустрічається в науковій літературі. Натомість всі молекулярні структури, що можуть виконувати певні дії і піддаються керуванню, вчені називають «нанороботами». Певною мірою ця назва виправдовує себе, якщо врахувати той факт, що всі нанороботи створюються виключно завдяки досягненням нанотехнологій і в більшості випадків формуються ще меншими молекулами, які своїми габаритами не перевищують розмір молекули ДНК (2,2—2,4 нанометра).



3D-модель наноробота

браження пов'язане з демонстраційним стендом, усередині якого звивалась чорна хмара, якби не шкала масштабу внизу екрана (одна поділка дорівнювала 1 мкм) і підпис: «Nanorobot NB-1G[V6.0.0.14]».

Модель повільно крутилась навколо центральної осі.

— Одиночний агент? — не вірячи власним очам, вимовив хлопець.

Ральф кивнув. У голові Тимура зринули міріади питань, та одне було найважливішим:

— Він... живий?

— Як тобі сказати... — пошкріб підборіддя канадець. — Якщо ти наведеш адекватне визначення *живого*, я дам тобі відповідь. Люди, тварини та птахи — живі. Це просто. Та чи можна називати живими бактерії, віруси? А рослини? — Ральф натиснув кілька кнопок на клавіатурі, колонки цифр стали менш хаотичними, уважним програвістським очам Тимура відразу відкрилась чітка послідовність, а хмара... в одну мить набрала ідеальної сферичної форми. Доєрнберг продовжував: — Нанороботи зібрані штучно з ниток ДНК. Вони не здатні до самовідтворення. В той же час вони харчуються, пересуваються, можуть виконувати елементарні завдання, на які їх запрограмували. Мабуть, вони живі. Принаймні більш живі, ніж дерева чи одноклітинні організми.

Українець витріщався на акваріум. Посеред скляного паралелепіпеда висіла досконала темна куля. Вона мигтіла у монохромному світлі. Блискітки невпорядковано металися, але жодна не вибивалась за межі геометрично правильної сфери.

— Наноробот запрограмований рухатися у складі великої зграї у будь-якому в'язкому середовищі, наприклад у крові, — правив да-

лі Ральф. — За відсутності сильного вітру таким середовищем може бути повітря.

— Як ви змусили їх сформувати сферу? — Тимур поборов бажання занурити руку в рідину і доторкнутись до кулі.

— Ти бачиш старе покоління. Агенти несуть у собі коротенький фрагмент коду, який визначає їх розташування та поведінку стосовно суміжних агентів. Це принцип, за яким, для прикладу, переміщується косяк риб. Немає зовнішньої сили, що керує рибами. Кожна рибина з групи дивиться на своїх сусідів і рухається залежно від їхніх рухів. Якщо косяк атакує хижак, спершу сахаються найближчі рибини, за ними реагують інші, і за секунду згряя мчить геть. Щось подібне з агентами. Я задаю функцію виду $F = f(x, y, z)$, і рій будує тривимірну поверхню. Після команди перебудуватися кожен агент аналізує розташування своїх сусідів і займає положення згідно з формулою.

Ральф схилився над клавіатурою.

— Поверхня може бути як завгодно складною, — рій «поплив», а потім ураз застиг, сформувавши фігуру, схожу на зафіксований фотокамерою вибух. — Можна також вводити функцію з чотирма параметрами, де четверта змінна — час.

Задавши на панелі керування формулу, канадець відступив назад. Посеред акваріума знову застигла сфера. Та ось на очах у Тимура вона почала сплющуватися, перетворилась на еліпсоїд, еліпсоїд витягнувся у циліндр із заокругленими краями, а тоді згорнувся в тор («бублик»). Насамкінець тор розбухнув до сфери, і все почалося спочатку.

— Для чого ці рої? Ну, тобто, що вони можуть робити?

— Галузей для їх застосування безліч. Починаючи з воєнних розвідників і закінчуючи медициною. Японці розробляли агенти для боротьби з раком. Планувалось, що нанороботи запускатимуться в кровоносну систему, мандруватимуть усередині, шукатимуть клітини ракової пухлини і знищуватимуть їх. Така була ідея. Кейтаро керував дослідженнями. На жаль, проект не довели до кінця. Джеп наче сказився — цілком і повністю перекинувся на ботів.

— А як ви їх програмуєте? Куди компілюється код кожного агента?

— Агент має власний мозок. Він сформований з молекул DRQ (2,3,5,6-тетраметил-1-4-бензокінону). Ця система може працювати, як мікропроцесор. Одна молекула DRQ схожа на кільце з чотирма прутиками, що можуть займати різні положення. 16 молекул

утворюють кільце з 17-ою «сестрою» в центрі. Разом вони дають молекулярну машину, здатну кодувати в розміщенні своїх частин понад 4 мільярди комбінацій. Цього достатньо.

— Ральфе, але це... цей рій в натурі реалізує агентно-орієнтований підхід. Ви втілили в реальність абстракцію, яка тільки починає закріплюватись на теоретичному рівні.

Канадець просяяв.

— Кейтаро мав рацію, коли казав, що тобі сподобається. Чверть століття тому про це ніхто не думав. Тоді ще не було понять «розумний пил», «сірий слиз» тощо. Ми навіть не підозрювали, скільки всього можна витиснути з цієї хмарки.

Тимур не поділяв його ентузіазму. Програміст сам працював з подібними системами. От тільки його агенти були віртуальними — крихітні підпрограми на комп'ютері.

— Ви пробували навчати рій? — спитав Тимур.

Агенти програмуються просто: «ідентифікуй найближчого сусіда — визнач його стан — і зміни свій стан відповідно». Ні на що більше вони не здатні. Зате коли їх назбирується мільйони, виникає ефект, який у програмуванні носить назву *обумовленої поведінки*. Велике скупчення примітивних програм-агентів починає проявляти складну поведінку, на яку жоден з індивідуальних агентів не запрограмований.

— Ми зробили все, щоб вони *не могли* навчатися, — серйозно проказав Доєрнберг. — Їхня пам'ять короткотермінова. Якби ми наділили їх постійною пам'яттю, вони б уже давно порвали тут усе на шматки.

Тимур перевів погляд на рухливу хмару. Ральф підійшов до ліфта і натиснув кнопку виклику. Масивні двері повільно розчинилися.

— Прошу за мною, — покликав він. — На часі серйозніші речі, Тимуре.

Поки двері ліфта зачинялись, Тимур не зводив очей з акваріуму. Одна думка не давала йому спокою. «Це ж хаос! Класична хаотична система, тільки не на папері і не в компі, а у реальному житті!» Почавши моделювати агентні системи, Тимур швидко дізнався, що вони володіють унікальними властивостями. Їх можна навчати. Вони здатні планувати, робити вибір, вирішувати різнопланові завдання. Разом з тим у таких систем є один великий недолік: щойно проявившись, обумовлена поведінка стає абсолютно неконтрольованою.

XXXII

Хаос має безліч проявів. У побуті під хаосом розуміють тотальний безлад. Через це зустрічаються помилкові уявлення, нібито теорія хаосу досліджує безлад. Насправді жодне інше твердження не може бути більш далеким від істини.

Теорія хаосу — це вчення про складні нелінійні системи, що надзвичайно залежать від вихідних умов. Вона поєднує в собі математику, фізику і філософію. Теорія не заперечує існування впорядкованих систем. Навпаки, вона розглядає процеси і явища, поведінка яких на перший погляд здається випадковою, хоча в дійсності чітко детермінована. З точки зору цієї теорії хаос — це надскладна впорядкованість.

Детерміністичний хаос складає основу нашого життя. Він проявляється повсюди: у змінах погоди, у турбулентних потоках в атмосфері, радіохвилях, що протинають простір, у коливанні струни. Людський мозок, неймовірна за складністю мережа з мільярдів нейронів, також підкоряється законам хаосу. Жаль тільки, що ми їх не до кінця розуміємо.

Піонером теорії хаосу був математик і метеоролог Едвард Лоренц. Його інтерес до хаотичних систем виник випадково, коли у 1961 році він займався прогнозуванням погоди. Математичний опис більшості фізичних систем реалізується через ітерації¹ простих форму, цебто, коли результат (вихідний параметр) на конкретному кроці ітерації стає аргументом (вхідним параметром) тієї ж функції на наступному. Лоренц виконував моделювання, спираючись на просунуту модель, на суперсучасному (як на ті часи) комп'ютері «McBee LGP-30». (Вручну проводити ітераційні розрахунки неможливо.) За заданими показниками модель розраховувала погодні умови для вибраного дня. Система Лоренца складалася з дванадцяти диференційних рівнянь, які точно описували процеси в атмосфері. Він ще не міг передбачати погоду, але поведінка моделі в цілому відтворювала погодні процеси на Землі.

¹ Ітерація — в загальному: термін, що означає повторення якого-небудь процесу. В математиці та економіці ітерацією називають одне з ряду повторень математичної операції, в якому використовується результат попередньої аналогічної операції.

Якось Лоренцу знадобилась послідовність даних за тиждень, а не для конкретного дня. Для того, щоб зекономити час, він обірвав розрахунки на третьому дні і заново запустив модель «з середини», просто ввівши в комп'ютер результати з попереднього етапу. Лоренц здивувався, коли виявив, що погода на сьомий день, розрахована безперервним ітераційним процесом, і погода на той же день, визначена шляхом введення проміжних даних, *разюче* відрізняються. Вчений почав шукати помилку. Спочатку в моделі, потім у розрахунках... І дуже довго нічого не знаходив.

Згодом виявилось, що проміжні результати, які виводились на друк, округлювались до трьох знаків після коми (наприклад, $+14,873^{\circ}\text{C}$), тоді як машина передавала дані на черговий цикл розрахунків з точністю до шести знаків ($+14,873491^{\circ}\text{C}$). Лоренц не знайшов помилки. Модель була правильною. Розгадка крилась у самій системі. Погода виявилась настільки чутливою до початкових значень, що різниця в кілька тисячних на другий день моделювання давала кардинально різні результати. Якщо сьогодні на вулиці $+14,873^{\circ}\text{C}$, через два дні стоятиме сонячна погода. Якщо ж температура насправді $+14,875^{\circ}\text{C}$, то за тих самих умов через два дні вікна здригатимуться під натиском штормового вітру.

Так почалося вивчення систем, поведінка яких строго детермінована, але для їх опису потрібно було шукати нові методи та підходи.

Нині теорія хаосу використовується для моделювання біологічних систем, котрі є найхаотичнішими з усіх, які тільки можна уявити. Техніки теорії хаосу дозволили вперше змоделювати ріст популяцій залежно від різних чинників, розвиток епідемій, відхилення в серцевій діяльності (аритмії) тощо.

Непримітна фраза «складні системи, що надзвичайно залежать від вихідних умов», що затесалась у означенні, має колосальне значення. У ній — уся суть. Звичайною, ненауковою мовою вона означає просту річ: навіть якщо відомі всі закони та залежності, що визначають поведінку хаотичної системи, через колосальну чутливість до початкових умов неможливо передбачити, як поведе себе система у майбутньому. Ми можемо змінити погоду, можемо примусити атмосферу поводити себе інакше, не так, як до нашого втручання, але ми ніколи не дізнаємось, що ж буде далі. Мінімальне відхилення у початковому стані призведе до того, що, розганяючи хмари, ми викличемо ураган.

XXXIII

Неділя, 16 серпня, 9:06 (UTC +4)
«ЕН-3», третій інженерний корпус
Підземна лабораторія мікробіології

Двері зачинилися. Ліфт прискорився і посунув униз. Тимур несподівано зрозумів, що основна частина лабораторії знаходиться під землею. Ральф наче прочитав його думки:

— Нановиробництво вимагає особливих умов: постійний тиск, незмінна температура та вологість, мінімум світла, відсутність будь-яких мікрооб'єктів (пилу, вірусів, бактерій). Саме тому мікробіологічний цех збудований на глибині 27 метрів під землею, — канадець замислився. — Не помилюсь, якщо скажу, що дві третини коштів, витрачених на комплекс, пішли на створення цієї лабораторії.

Стулки дверцят роз'їхалися. Тимур опинився у тьмавому приміщенні з відкидними пластиковими кріслами та кабінками для одягу по боках. Кімната нагадувала роздягалку на футбольному стадіоні. Не вистачало тільки бутсів та розвішаної на вішаках форми. У стіні навпроти дверей ліфта містились овалні двері з механічним замком. Над дверима світився синім напис «MULTILEVELED BUFFER AREA»¹.

Повітря було затхле, як у підводному човні. Стіни місцями полущені. Тимур очікував побачити нашпигований апаратурою цех, а опинився у вогкому льосі.

— Не лякайся, — побачивши, як вирячився хлопець, поспішив сказати Ральф, — це не лабораторія. І прошу вибачення за деякі незручності: щоб зайти у виробниче приміщення, доведеться відбути кілька процедур. Роздягайся.

— Не зрозумів...

— Знімай одяг.

— Увесь?

— Так, увесь.

Подаючи приклад, канадець скинув кросівки, джинси і взявся розстібати гудзики на сорочці. Слідом за ним нерішуче роздягався Тимур. Коли діло дійшло до спідньої білизни, хлопець зам'явся.

— А труси?

— Теж знімай.

— Блін, це обов'язково?

¹ Багаторівнева буферна зона (англ.).

Замість відповіді Ральф скинув свої труси на підлогу і постав перед українцем у чому мати народила.

— Ласкаво прошу в еру нанотехнологій! — пирхнув Тимур.

Канадець посміхнувся і пошурував до герметичних дверей.

— Гадаю, ти здогадався, — крутячи маховик, заговорив Ральф, — що нам із Джепом вдалося створити живучу модель наноробота, що може мандрувати по організму, забиратися в мозок і з'єднуватися з нейроном. Після того, як рій таких наноагентів утворить синаптичні зв'язки, роботи починають зічплюватися між собою. Таким чином у мозку формується щось на зразок мікропроцесорних плат, які тонким шаром покривають кору головного мозку. Кейтаро вигадав для цього спеціальний термін — *колонія* наноагентів. Але я волію називати новоутворення по-простому — мозкові або процесорні плати.

Масивні двері відкрилися. Канадець доклав чималих зусиль, щоб відвести їх убік.

— Ласкаво прошу до святилища мікробіології, де з'являються на світ найрозумніші у світі нанороботи.

Тимур переступив поріг і роззирнувся. Приміщення нагадувало широкофоюзеляжний літак, «Boeing-747» чи «Airbus A340». Його розділяли на три частини перегородки з прозорого пластику. У двох перших секціях підлогою слугували решітки, під ними зяяла порожнеча; третя мала суцільну долівку, вкриту білим матеріалом, схожим на лінолеум. Усе довкола, окрім решіток та товстенних вхідних дверей, сяяло сліпучою білизною, через що складалося враження, наче пливеш у хмарі. З боків били світлом монохромні лампи. Світло, здавалось, лилося звідусіль.

Несподівано з-за спини Тимур долинув безкровний жіночий голос:

— ВІТАЄМО У БУФЕРНІЙ ЗОНІ ЛАБОРАТОРІЇ МІКРОБІОЛОГІЇ. БУДЬ ЛАСКА, ЗАЧИНІТЬ ДВЕРІ.

Ральф захопнув дверцята і закрутив маховик. Електронний голос продовжив:

— ДЯКУЮ! ГЕРМЕТИЧНІСТЬ ПЕРЕВІРЕНО... ПРИГОТУЙТЕСЬ!

— Приготуйтеся до чо...

Тимурове питання заглушив неабиякий гуркіт. Нагорі розчахнулись два шлюзи. Крізь прямокутні отвори шугонула крижана рідина. Тимур загорлав від несподіванки.

— Краще не розплющуй очей, — крізь шум водоспаду хлопець ледве розчув пораду канадця, — бо потім щипатиме цілий день!

Специфічний запах, кислуватий присмак на губах, а ще свербіння маленьких порізів, що лишилися на вилицях після гоління, підказали Тимуру, що згори падає не вода, а якийсь розчин. Його і Ральфа купали, наче блохастих шавок перед тим, як впустити до притулку.

Холодний душ припинився так само раптово, як розпочався. З порожнечі під ногами було чути дзюркіт рідини, що збігала вниз по відвідних каналах.

— Ц-це ш... ш... що з-за п... п... п-прикол т-такий? — белькотів Тимур.

Ральф був синій, як мрець. Здавалось, зараз от-от втратить свідомість.

— Не можна, щоб усередину виробничого приміщення потрапили мікрооб'єкти, — канадець відфоркувався. — Ти не уявляєш, скільки мікроскопічного «сміття» на тілі людини.

— А нічого менш варварського ви не могли придумати?

Пластик перед чоловіками роз'їхався, і вони перейшли до середньої камери.

— То нічого. Зараз зігрієшся, — сказав Ральф.

Тимур не здогадувався, що ці слова слід сприймати буквально.

Під решіткою загуло. Українець насторожено глянув під ноги, очікуючи, що їх зараз почне поливати якимсь рідким лайном, тільки цього разу знизу вгору. Натомість крізь отвори заструменіло тепле повітря. Пухирці, що вкривали шкіру, щезли. Потік швидшав, температура росла. За півхвилини повітря стало обпікати дупу. Тимур прикрився знизу руками і, тихо лаючись, взявся підстрибувати.

— Терпи! — перекикуючи рев вентиляторів, гукнув Ральф.

— Ну вас до сраки, Ральфе, з вашими новітніми технологіями! — закричав Тимур.

Невдовзі вентилятори почали стихати.

— Вибач, друже. Це доконечна необхідність. Потік гарячого повітря знищує мікроби, здуває волосинки, що могли б відірватися десь у цеху, і шматки відмерлої шкіри.

Наступна перегородка безшумно розкрилась. Тимур пропустив Ральфа, підсвідомо чекаючи нової підлості. Натомість:

— ДЯКУЮ! — забринів голос. — ЗА КІЛЬКА ХВИЛИН ВИ ЗМОЖЕТЕ ЗАЙТИ ДО ЛАБОРАТОРІЇ.

— Розслабся, — видихнув канадець, — але очі краще закрий.

Тимур не став допитуватися і хутко склепив повіки. Якраз вчасно, бо тієї ж миті з боків палахнуло сліпуче сяйво. Стіни неначе вибухнули світлом. Навіть крізь міцно стулені повіки Тимур відчував, що світіння просто нестерпне. По тілу прокотилось приємне тепло.

— Кварцові лампи, — розтовкмачив Ральф, — добивають останні бактерії та віруси.

Сяйво поривно згасло. Шкіра аж порипувала від нездорової чистоти. Тимур стояв і не рухався, не ризикуючи відкрити очі.

— Усе? — зрештою сердито спитав хлопець.

— Так, усе. Це остання процедура.

Попереду були сніжно-білі двері, над якими світилось червоним: «MICROBIOLOGY & NANOPRODUCTION»¹. Канадець не поспішав заходити.

Тимур відчув, що у нього закладає вуха. Його наче закатували головою в асфальт. Тиск на барабанні перетинки зростав, викликаючи біль і легке запаморочення.

— Тисне на вуха? — тербячи мізинцем вушну раковину, Ральф зиркнув на Тимура.

— Ага. Як у літаку під час зниження.

— Звикнеш, — він намагався говорити невимушено, але було помітно, що для Ральфа кожне проходження перевірки є ще тим випробуванням. — Це ще один із захисних засобів. У лабораторії підтримується тиск, вищий за атмосферний, аби крізь мікротріщини сюди не потрапляла пилюка та шкідливі частки. Одна пилинка може зіпсувати весь монтаж. Причому про дефект ніхто не дізнається, аж поки не виявиться, що замість досконалих нанороботів на виході з цеху вилазять покалічені мутанти... О! Ми можемо заходити.

Слова «MICROBIOLOGY & NANOPRODUCTION» спалахнули синім. У безмовності клацнув, відкрившись, замок.

Наступна кімната видалась не такою яскравою. З настінних шафок чоловіки дістали комбінезони, схожі на костюми для підводного плавання, взуття з корковою підшовою, купальні шапочки та хірургічні «пелюстки», якими закривають ніс і рота. Екіпірувавшись, неначе хірурги перед операцією, вони підступили до виходу з роздягальні.

Там було двоє дверей. Ліві мали табличку «OFFICE», праві — промовистий підпис «PRODUCTION PLANT»². Ральф відкрив пра-

¹ Мікробіологія і нановиробництво (англ.).

² Виробничий цех (англ.).

ві. Тимур ступив крок уперед, і ще до того, як очі звиклись із півтемрявою, присвиснув:

— Здуріти можна.

Найперше, що шокувало програміста, — це об'єм. Минаючи хідник, він очікував на чергову кімнату і аж ніяк не сподівався потрапити у просторе приміщення, що масштабами нагадувало футбольний стадіон чи гігантську театральну залу. Вони з Ральфом стояли на металевому помості майже під самою стелею. Від підлоги їх відділяло більше сорока метрів. Попід стінами переплітались металеві ходи, на різних рівнях тягнулись заграбовані галереї. Вервечки ліхтарів розбігались в усі боки і зникали в далекому півмороку. Лампи освітлювали лише переходи. Більшість машин і механізмів огортала темрява.

— Це третя наша лабораторія, — діловито показав Ральф. — Перша була в Японії. Кілька кімнат — та й по всьому. Другу, трохи більшу, збудували у Бангкоку.

— У Бангкоку?

— Так. У 88-му Кейтаро створив перше покоління нанороботів, ми були готові почати експерименти з приматами. Нам не дозволили. Хтось наябедничав керівництву Токійського університету, і через тиждень Кейтаро вигнали. Ми не опустили рук і збудували невеликий експериментальний центр у передмісті Бангкока. Там ніхто не доймав моралізаторством і повчаннями.

— То не моя справа, але хто фінансував будівництво? На таке навряд чи вистачило б грантів.

Ральф узяв хлопця за руку і провів на рухому платформу, пришвартовану ліворуч від помосту. Натиснув кнопку на пульті. Моторшне шкрябання тросів наповнило велетенський цех, і платформа, ледь хитаючись, посунула вниз.

— Кейтаро задовго до кризи збагнув: з університетом доведеться розпрощатися. Джеп давно шукав спонсорів. Навіть зареєстрував компанію, назвав «General Genetics», — Ральф помовчав. — Гроші дала сім'я Такеди. Вони поставили єдину умову: разом з нами мусить працювати хтось із їхнього клану. Ось так серед нас з'явився Кацуро.

Канадець зупинив ліфт на одному з нижніх рівнів. До підлоги лишалось метрів п'ять. На цій висоті ґратчасті переходи відлипали від стін і розходились у різні боки, формуючи плетиво доріжок.

— Саме в Бангкоку 24 жовтня 1989 року Кейтаро ввів першу порцію наноагентів живій істоті, — Ральф із задоволенням відзначив, як загорілись очі Тимура. — То був восьмирічний шимпанзе. Звали його Гоблін.

— Шикарна кличка як для мавпи.

— Гоблін не скаржився. Ми купили його у торговців тваринами на Філіппінах.

Зліва важко «пирхнула» якась потужна машинерія.

— І як усе пройшло? — історія поглинула програміста.

— Старий Джек ледь не заробив інфаркт. Річ у тім, що нанороботи надто маленькі, і не фіксуються рентгеном, зате вони достатньо великі, щоби порвати тканини тіла під дією магнітного поля МРТ. Простіше кажучи, під час пересування у тілі за ними неможливо слідкувати. Ми запустили рій в сонну артерію і стали чекати. Роботів запрограмували зібрати плати і, як тільки наберуть достатньої маси, послати радіосигнал на спеціальний приймач. За розрахунками налаштування зв'язків мало тривати годину і п'ятдесят хвилин. Я думав, Кейтаро здуріє за цей час. Пройшло дві години, потім ще п'ятнадцять хвилин, потім ще півгодини. У шимпанзе піднялась температура, він пітнів. А тоді, коли ми втратили надію, колонія подала свій перший сигнал...

XXXIV

Розповідаючи, канадець вів Тимура лабіринтом підвісних переходів. Відлуння їхніх кроків множилося, відбиваючись відразу з кількох напрямків: зліва, ззаду, справа, згори.

— Насправді нановиробництво можна помістити на нігті твого мізинця. Всі ці машини — допоміжні, створені для підтримання вакууму, наднизьких температур і магнітного поля. Під нами якраз система забезпечення вакууму, — Ральф тицьнув пальцем ліворуч. — Зліва — форвакуумний насос. Він призначений для розрідження газу перед основним насосом. За ним йде основний агрегат — турбомолекулярний насос¹, — чоловіки перейшли на інший бік підвісної галереї. Відлуння знову сколихнуло простір цеху. — Ось тут ще

¹ Турбомолекулярний насос — один з видів вакуумних насосів, призначений для створення глибокого вакууму. Принцип дії заснований на наданні молекулам газу додаткової швидкості в напрямку відкачки. Швидкість обертання ротора — десятки тисяч обертів за хвилину. Для роботи вимагає форвакуумного насоса.

один апарат. Він потрібен для отримання температур, близьких до абсолютного нуля. Охолоджений до 4K^1 холодоносії подається в колби з асемблерами, в яких відбувається молекулярна збірка.

Ральф закрокував далі, діловито і не без гордості демонструючи на-ноцех. Він скидався на батька, який підкреслено байдуже розповідає сусідам про успіхи сина, глибоко в душі аж захлинаючись від щастя.

— Тепер найцікавіша частина.

Тимур перехилився через перила з дивним відчуттям, наче він знаходиться у кінозалі на прем'єрі якогось фантастичного блокбастера. Після сумбурного нагромадження насосів та компресорів, перед очима постали акуратні ряди сферичних колб на металевих опорах. По землі зміїлись різнокольорові ізольовані труби. Попри погане освітлення Тимур розгледів, що над сферами бовваніють клуби холодних випарів.

— Тобі цікаво, як проходить збирання?

— Звісно...

— Процес починається з підтягування матеріалів. Для цього є крихітні носії. Їх «звати» $\text{C}_{14}\text{H}_8\text{O}_2$. Це молекули антрахіоніну — речовини, що використовується при виготовленні барвників. Винахід не наш. Кейтаро скористався розробками Людвіга Бартелса з Каліфорнійського університету. Бартелс спершу примусив молекули «крокувати» по рівній мідній поверхні, а згодом навчив їх підчіплювати молекули двоокису вуглецю (CO_2) і носити їх за собою. Кейтаро оптимізував технологію. Наші носильники вміють доставляти до місця зборки чистий атомарний вуглець, водень, іони OH і залізо. — Ральф випростав руку: — Бачиш кулі? Їх є сорок дві — шість рядів по сім камер. Кожна відповідає окремому етапу будівництва наноробота. Молекули антрахіоніну зносять у конкретний бак строго визначену кількість «будівельних» молекул, після чого інші молекули — асемблери — збирають їх до купи, — погляд канадця на мить затуманився. — Ми із Джепом провели шість місяців під землею, працюючи по вісімнадцять годин на добу, поки запустили збірну лінію. Бували моменти, коли мені починало здаватися, що сонця й світла не існує... Ти мене слухаєш?

— Так, — у дійсності в голові Тимура аж шкварчало від купи почутих за останні дві години термінів. З кожною хвилиною йому все важче вдавалося сконцентруватись.

¹ 4 градуси Кельвіна. Кельвін — одиниця температури в системі СІ. Нуль кельвінів дорівнює $-273,15^\circ\text{C}$.

— Що він собою являє, цей ваш асемблер?

— Нанواسемблер — це молекулярний механізм, який, по суті, є шматком синтетичної ДНК і може рухатись згідно з інструкціями. У нього є «ручки» та «ніжки», котрими він чіпляється за інші молекули. Цей крихітний будівничий забирає сировинну молекулу від носильника і, дряпаючись по готовій конструкції, ставить її, наче цеглину, на потрібне місце.

Чоловіки наблизились до плоского демонстраційного екрана. Точного такого самого, як і в наземній частині корпусу «EN-3». Ральф увімкнув монітор.

— Виробництво постійно вдосконалюється. Гобліну вприскували нанороботів III покоління. Мозкові процесори ботів сформовані з наноагентів покоління V+ та VI. Зараз продукуються значно більш просунуті — покоління «сім-плюс».

На екрані з'явилась модель наноробота. Внизу висвітлилась шкала масштабу і підпис «Nanorobot NB-7½ G|V31.1.4.128 with a lipid bio-shield»¹. Остання генерація відрізнялась від побаченої нагорі. Тіло агента було меншим, «щупальця» — тоншими, зате довшими. Деякі відростки зникали за межами дисплея під час обертання моделі. Крім того, на екрані навколо наноробота крутились безформні блідо-жовті кружальця, часто ховаючи його від поглядів.

— Що це за кавалки плавають довкола? — поцікавився програміст.

— «Одяг» агента. Його захисний костюм. Готовий наноробот запирають у ліпідну² капсулу. На екрані він обкладений видозміненими ліпідами, котрі імітують поверхню живих клітин. Завдяки цьому нанороботам вдається довше залишатись непомітними для антитіл імунної системи. Тепер агенти можуть «плавати» по організму три з половиною години перед тим, як імунна система розкусить цей трюк і грохне їх. Таким чином практично всі нанороботи, навіть ті, які «заблукали» по дорозі, добираються до цілі. У мозок потрапляє 98 % ін'єктованих. Раніше втрати становили 40—50 %, — Ральф зробив паузу і поважно додав: — Антитіла, щоб ти знав, ще більші падають ніж гемато-енцефалічний бар'єр.

¹ Наноробот NB-7½ G|V31.1.4.128 з ліпідним біощитом (англ.).

² Ліпіди — сполуки біологічної природи — жирні кислоти, а також їхні похідні. Ліпіди виконують багато біологічних функцій, зокрема: енергетична (при окисненні 1 г жиру виділяється 9 ккал енергії, що майже вдвічі більше, ніж при окисненні 1 г білків чи вуглеводнів), функція теплоізоляції (жир — хороший теплоізолятор), регуляторна функція (вітаміни A, D, E, а також усі гормони та стероїди є ліпідами) та багато інших.

— Ральфе, — Тимур згоряв від нетерплячки, — повернімось до Гобліна. Що сталося, коли нанороботи з'єднались у нього в голові?

— Гоблін став великим проривом, але в той же час великим розчаруванням. З одного боку ми створили синаптичні зв'язки на порівняно великій площі кори у здорового примата, не розбиваючи черепну коробку. Закладені мозкові плати стали досконалим вимірювальним приладом. Через них ми фіксували все, що відбувалось у мозку, з нечуваною точністю. Раніше нейрофізіологи могли використовувати лише добровольців, які потребували невідкладного хірургічного втручання. Наприклад, за допомогою лоботомії¹ колись лікували важкі прояви шизофренії. Нині операціям на відкритому мозку підлягають пацієнти з важкими формами епілепсії. Уяви: пацієнту знімають півчерепа, після чого на корі кріплять електроди. Таким чином медики шукають точки, де зароджуються епілептичні припадки. Після їх виявлення проводиться операція, котра нерідко дозволяє подолати хворобу. Ну, а поки череп лишається відкритим, експериментатори користуються нагодою, щоби вивчити інші ділянки. Ставлять масиви менших і більш чутливих електродів, і по отриманих картинках активності нейронів судять про призначення тієї чи іншої частини мозку. А тут у наших з Кейтаро руках опиняється технологія, що дозволяє зчитувати інформацію про стан чи не кожного окремого нейрона у верхній корі. Це була фантастика! Щоранку я прокидався і думав, чи мені не приснилось усе те, чого ми досягли... — Ральф опустил підборіддя: — А з іншого боку... Через 29 днів Гоблін помер.

Тимур забув про паркий костюм і неприємний свербіж:

— Чому?

— Інформація ринула нескінченним потоком. Не встигали обробляти. Через тиждень після введення нанороботів ми з Кейтаро почали готувати публікацію у «Science». Стаття, безперечно, наробила б галасу. «Грінпісівці» рвали б нас на шматки, та нам було наплювати. Ми були молоді, дурні та амбітні... Зараз я розумію, що той момент був ключовим. Якби ми опублікували результати досліджень, все склалося б інакше.

¹ Передфронтальна лоботомія — операція, що полягає у розкритті черепа і розрізанні тканин, які з'єднують лобні долі з рештою головного мозку. У результаті усувається вплив на решту структур центральної нервової системи, оскільки після такого дефекту жодна патологічна психопродукція (галюцинації, марення) просто не може виникнути. Метод небезпечний і не завжди дієвий. У СРСР лоботомію офіційно заборонили у 1950 році.

— Тобто стаття так і не побачила світу?

— Ні. Коли чернетка була готова, Кейтаро вперше подумав про зворотний ефект.

— Про що?

— Одного вечора Джек прийшов до мене додому, весь розхристаний і розпашілий, і попросив почекати з публікаціями. Я спитав його: навіщо? Ми стояли на порозі революції в нейрохімії та нанотехнологіях. Ми могли стати легендами. Джек відповів, що ми ідіоти. Для чого пасивно спостерігати за імпульсами з мозку, коли, маючи прямий доступ до величезної кількості нейронів у корі, можна генерувати імпульси в мозок? Кейтаро надумав не просто стимулювати окремі точки, а створити компілятор, який би перекодував команди у чітку послідовність імпульсів, примушуючи шимпанзе робити, думати й бачити те, що ми хочемо, щоб він робив, думав і бачив.

Саме в цю мить Тимур остаточно усвідомив, що боти — не жарт і не вигадка.

— І у вас вийшло...

— Не зразу. Для такого потрібен час. Я взагалі попервах не вірив... Я швидко змінив свою думку, бо через три дні ми вже знали, як примусити Гобліна ворухнути пальцями чи кліпнути віями. Послідовністю імпульсів ми могли розвеселити, розлютити, приспати його. Кейтаро не спав і поводився, як маніяк. На двадцять п'ятий день після першого введення він прийшов до мене з новою ідеєю. Японець вірив: якщо стимулювати певну ділянку мозку імпульсами конкретної частоти, шимпанзе заговорить. Зрозуміло, не заговорить одразу, а лиш отримає можливість навчитися мови. Плати замінятимуть ту частину мозку, що у людей відповідає за мову. Мавпа, що розмовляє складнопідрядними реченнями, — ось це був би переворот! Проте для цього потрібно було, по-перше, збільшити втричі кількість агентів у голові Гобліна, і по-друге... запустити нанороботів у мозок людини. Інакше ми не могли дізнатися, *якими* мають бути імпульси.

— Вам не спадало на думку, що ваші дії поволі сповзають по той бік закону? Навіть як на Бангкок. Чи ви знайшли добровольців?

— Ми нікого не шукали. 19 листопада 89-го, на 26-й день, ми здійснили введення двох додаткових порцій наноагентів. Після підключення нових роїв до існуючої колонії, Гоблін став агресивним, як диявол. Через три дні примат здох у страшних муках.

Тимур спохмурнів.

— Шимпанзе помер, бо не міг витримувати жорстокого болю, що розпинав довбешку, — вніс ясність канадець. — Найгірше: ми не могли йому допомогти. Ніхто не передбачив можливості розбору плат і виводу наноагентів. Ми кололи знеболювальне, стимулювали мозок, намагаючись пом'якшити біль. Усе марно. Нещасна мавпа 72 години без передиху ревла і вила, поки не заклякла.

— Могли б приспати його, варвари, — скривив губи українець.

— Кейтаро не дозволив. Ми мусили знайти спосіб подолати біль, інакше вся програма йшла коту під хвіст. На той час у голові Гобліна оселилося не набагато більше п'ятиста мільйонів нанороботів. Джеп підрахував, що для дієвого мозкового процесора цю кількість слід довести до двох мільярдів. Коротше, ми мучили шимпанзе три доби, поки він не сконав від виснаження, але так нічого й не придумали.

— Хлопці з «Greenpeace'у» точно зрівняли б ваш офіс із землею, — похитав головою Тимур.

— Ніхто не дізнався.

— Що викликало біль?

— Нанороботи займають небагато місця. Під час вільного руху рій стискається до мікроскопічних об'ємів. Але тільки під час *вільного* руху. Закладаючи колонію, нанороботи формують між собою жорсткі зв'язки. Відстань між агентами залежить від розташування нейронів у мозковій корі, і часом буває чималою. Повторююсь, роботи займають не так багато простору, але багато чи небагато не грає ролі там, де вільного місця немає. Сформувавшись, плати стають твердими, мов метал, і тиснуть на череп мавпи. Вгамувати біль нам було не під силу... — нейрохімік потупив погляд. — Я колись читав, що римляни мали особливий спосіб завдавати тортур. Жертву голили, після чого їй на голову натягували шкіряну шапку і міцно зашморгували. Не маючи можливості пробитися, волосся починало рости всередину. То були пекельні муки... Мабуть, щось подібне відчував наш Гоблін.

Українець почервонів.

— Чесно: якби «Greenpeace» таки довідався, я б не дуже про вас бідкався.

— Це лиш початок, — безбарвним тоном заявив Ральф. — Згодом Кейтаро придумав, як вирішити проблему. По-перше, ми створили IV покоління нанороботів, значно менше за попереднє, а по-друге, Джеп порадив вводити агентів немовлятам, поступово збільшуючи до-

зу. Було очевидно, що процес створення колонії розтягнеться на роки, зате кістки черепа сформуються з урахуванням присутності мозкових плат і не тиснутимуть на мозок.

Тимур здригнувся.

— Ви сказали: *немовлятам*? — перепитав він. — Не дитинчатам?

— Так.

— Ральфе... Я не зрозумів... Ви почали запускати наноагентів у голови людських немовлят?!

Старий науковець розвів руками:

— А що було робити? Кинути все і продавати китайські телевізори? Подружжя, що працювало у нас лаборантами, всиновило двох тайських сиріт. Хлопчиків. Близнюків.

У Тимура відібрало мову. Канадець незворушно провадив розповідь:

— Хлопчиків узяли, коли їм було по півтора місяця. У віці трьох місяців їм вкололи першу порцію, — Ральф не мінявся на лиці, наче про погоду розказував. — Наступні ін'єкції робили через кожні півроку, помалу збільшуючи дозу. Хлопчики не відчували дискомфорту. Ми взялися вчити пацанів і дивились, як реагує їхній мозок. На той час, коли створення колоній добігло кінця, компілятор, здатний перетворювати програмний код у електричні імпульси, зрозумілі мозку, був готовий. Близнюкам виповнилося чотири, коли ми провели першу зворотну стимуляцію. Успіх був стовідсотковий: хлопчаки слухались наших команд, мов роботи. З тих пір мозок перестав бути одноосібним комутатором імпульсів у організмі.

— І що з ними трапилося далі?

— Дітлахи мало спали і мали унікальні здібності. У віці п'яти років вони вчили напам'ять поеми, могли розв'язувати диференційні рівняння. Всі характеристики мозку, що можуть мати певний ступінь, регулювалися. Кількома натисками кнопок ми перетворювали їх на гіперактивних вундеркіндів.

— Це і є ваші боти?

Канадець зітхнув:

— Ні. Тих малих тайландців ми також втратили. У 1996-му, коли близнюкам стукнуло по шість, почалися проблеми... великі проблеми...

— Які? Що їх викликало?

— Я не знаю... — Ральф почухав голову зі сконфуженим виразом на обличчі, немов експериментатор, який переплутав реагенти, в результаті залишивши лабораторію без даху. — Кейтаро не хоче гово-

рити на цю тему. По-моєму, Джеб почав стимулювати якусь *не ту* частину мозку, — Тимур розкрив рота, збираючись запитати, що саме канадець має на увазі, але Ральф різким рухом кисті показав, що не хоче переривати розповідь. — Щось полізло з їхнього мозку. Щось таке, чого там *не могло бути*. Кожна наступна стимуляція викликала у хлопчаків дивні візуальні образи, які шестирічні близнюки, що за життя лічені рази виходили за межі лабораторії, ніколи не могли бачити. Звідкись виринули слова, якими вони змогли описувати відчуте. Джеб ошалів і продовжував роздрочувати ту ділянку, бажаючи дізнатись, чим викликаний химерний ефект. Він називав її «темною стороною». Спливло чотири місяці, і «темна сторона» почала активувати сама себе. Імпульси з'являлися самовільно і розсіювались по всій голові. Ми лиш фіксували їх. Результат вийшов ще більш незрозумілим. Дітлахи малювали драконів, якихось химерних чудовиськ. Іноді говорили дивними голосами, формуючи довгі, граматично правильні речення. Я не знаю, як тобі передати, Тимуре, що ми відчували. Мене хапали дрижаки від страху: шестирічні шкети, зблискуючи очима і хмурячи брови, проголошують промови утробним голосом. Іноді вони плели тарабарщину, хоча Кейтаро твердив, що то якась невідома мова. Ще через півтора місяця у них почали мінятися риси обличчя. У кожного по-своєму, — канадець довго думав, перш ніж сказати останню фразу: — Складалося враження, наче щось пробивалось крізь їх мозок у наш світ.

— Попахує містикою, — скептично зауважив Тимур.

— Невдовзі один хлопчак убив другого, жорстоко познущавшись з тіла.

— Що???

— Ми ретельно проаналізували події з того часу, як почали стимуляцію, і зійшлись на тому, що причиною неадекватної поведінки послужив конфлікт між активною частиною мозку та мозковими пластами, — збоку могло здатися, що Ральф говорить сам з собою. — Після вбивства другий близнюк збожеволів. Він перестав розмовляти, кидався на все, що рухається, гарчав. Шестирічний малюк став агресивним, мов ведмідь. Він не прожив довго, помер через три тижні від крайнього фізичного виснаження.

— І після такого ви продовжили дослідження?!

— Так, — відповідь була твердою. — Тільки цього разу із застосуванням ЕСТ.

— Що таке «е-ес-те»?

— Електросудомна терапія. Електрошок.

— Я не розумію.

— Після смерті близнюків ми опинились на межі банкрутства. То були найтяжчі часи за час існування проекту. Я і Джек відчайдушно шукали спонсорів. Звертались до «Боїнга», «Тойоти», «Дженерал Моторз», «Ейрбас». Усюди безуспішно. Сталося так, що про наші дослідження дізнались у Пентагоні. Якогось дня на порозі лабораторії у Бангкоку з'явився сухоребрий підтягнутий американець. То був Вільям Ноланд. Він прийшов з конкретною пропозицією, а головне — з конкретними грішми.

— Поясніть, який стосунок до ваших експериментів має електрошок.

— Не перебивай мене. Все по порядку... Наприкінці 96-го я, Джек та Кацуро Такеда вилетіли в Штати, де виклали все, що мали на той час. Небагато, враховуючи, що обидва експерименти закінчилися фіаско. На диво, цього виявилось достатньо. Сама ідея справила враження. Після коротких переговорів ми підписали з Міністерства США угоду. Так виникла «NGF Lab». За кілька днів Кацуро Такеда розпродав усе обладнання в Бангкоку, а американці сказаними темпами взялися будувати дослідницький комплекс в Атакамі. Я сподівався, що лабораторію вибехкають десь у Неваді, проте Пентагон був категорично проти. Американці не хотіли мати лабораторію *такого* штибу на своїй території, щоб у випадку чого вийти сухими з води. Мовляв, то не ми, то все японці... Місце вибирали довго. Зрештою зійшлися на Чилі. Країна лояльна до США і стабільна. Має величезні безлюдні території на півночі... — вчений прокашлявся. Розмова втомила його, серце билось нерівно. — Природно, вклавши у нас стільки грошей, американці отримали право впливати на напрямок досліджень. Це змінило все. Пентагон не цікавили мавпочки, що розмовляють, чи дітлашня, що розв'язує диференційні рівняння. Військовим потрібно було те, що ми згодом назвемо ботами: група мислячих організмів, які можуть вільно обмінюватись інформацією в режимі реального часу по бездротовому зв'язку на відстані в один кілометр. Таке було технічне завдання. По суті, від нас вимагали створити солдатів, чиї мізки будуть з'єднані в одну мережу. Це означало, що нам потрібно знайти групу немовлят приблизно одного віку з максимально близькими біометричними параметрами.

— І де ви їх узяти?

— Виростили з нуля.

— Клони?

— Та ні, — професор поблажливо посміхнувся, — ти дивишся забагато фантастичних фільмів. Однойцеві близнюки з оптимізованими генами, виношені сурогатними матерями. Сперму взяли у норвежця: якийсь полярник, здоровий, як бугай. Потім Тіана Емерсон трохи попрацювала над ембріональними клітинами і вже генетично покращені клітини вводились у бластоцисти¹ сурогатних матерів. Малюки народились якраз тоді, коли Кейтаро завершив роботу над п'ятим покоління нанороботів. Ми зробили перші вприскування у віці десяти днів. Паралельно я вирішив застосовувати електрошок.

— Ви катували новонароджених електрошоком?! — Тимур безпорадно кліпав очима. Він не вважав себе вразливим, але це було занадто.

— Я б не називав це катуванням.

— А як ви це називаєте?

— Необхідністю. Історія з тайськими близнюками показала, що активна свідомість раніше чи пізніше увійде в конфлікт із сигналами, що посиляються мозковими платами. Відтак мені потрібно було якимось чином заглушити свідомість. Електросудомна терапія не є строго обґрунтованим методом неврологічного лікування. Суперечки між спеціалістами точаться до сьогодні. Попри це електрошок застосовують. ЕСТ має один чітко виражений побічний ефект: порушення пам'яті. При разовому застосуванні процедури пам'ять з часом відновлюється. Якщо ж електрошок застосовувати постійно, амнезія стає незворотною. Надлишкова сила струму та надмірна тривалість процедури посилює ефект. Електроди накладались немовлятам латерально, цебто, з одного боку голови, а не на висках по різні боки. Так мозок пошкоджується менше, зате більше навантаження припадає на ліву півкулю, що відповідає за емоційність, сексуальність, творчі здібності. Ця сторона забезпечує основи особистості. Без неї людина стає комп'ютероподібною. Саме те, що вимагалось. Повторюю: ЕСТ була не тортурами, а виробничою необхідністю.

Програміст мовчав. Він сам почувався наче після електрошоку.

Ральф задумливо водив очима по цеху:

— Я люблю знаходитися під землею. Тут усе просто. Тут спокійно. Якби не ті кляті буферні процедури, я б тут жив, — Ральф роз-

¹ Бластоциста — стадія розвитку зародка людини. Наступна після стадії морули, передує стадії зародкового диска.

тягнув губи у непевну подобу посмішки: — Колись вони доведуть мене до інфаркту... Ходімо. Настав час тобі їх побачити.

Тимур не хотів нікуди йти. Не хотів нічого бачити. Та він не міг лишатись під землею, а тому попрямував за старим канадцем до виходу.

XXXX

Негіля, 16 серпня, 10:56 (UTC +4)
Дослідницький комплекс «NGF Lab»

Професор і програміст вийшли на подвір'я. Сонце припікало. Африканці закінчували ремонт електричної загорожі. Ральф постояв, подивився, як просувається робота, і завернув до другого інженерного корпусу. Тимур пригнічено плівся позаду.

Потрапивши всередину, вони піднялись сходами на третій поверх.

— У другому інженерному ми утримуємо ботів. Тіана Емерсон колись нарекла цей корпус концтабором «Ясла». Тут боти харчуються, сплять, всередині блоку є закритий майданчик, де їх вигулюють. У лівому крилі також знаходиться лабораторія програмування. Раніше там сиділи наші штатні програмісти.

Зсередини «ясла» нагадували в'язницю. На поверсі був коридор, який оббігав по периметру всю будівлю. З боків галереї через рівномірні проміжки йшли двері з прозорого пластика. Вікон, які виходили б на внутрішній двірчик, не було.

— Підходь, не лякайся. Вони замкнуті.

Тимур рухався наче крізь товщу води. Підійшовши до першої камери, він зазирнув усередину. Йому відкрилась тісна кімнатка з вузьким вертикальним вікном. Угорі жевріла лампа денного світла, внизу було просте ліжко, унітаз та стільчик із прямою спинкою. На стільчику сидів світловолосий хлопчак, апатично дивлячись поперед себе. На вигляд цілком сформований. Міцний, кремезний.

Навпроти була аналогічна камера. Тимур озирнувся, аж у шиї хруснуло, і побачив ту ж картину: вбогий карцер і білий хлопчик, що сидить на стільці, поклавши руки на коліна. Програміст подивився назад. Малюки були однаковісінькі. Тимур пішов до наступної пари дверей. Всюди те саме, якщо не враховувати, що один з хлопчаків лежав на ліжку.

— Вони виглядають дещо старшими, ніж насправді, — коментував Ральф. — Це через постійні тренування і через стероїди. Хлопчакам лише дванадцять, але вони всі статевозрілі.

Тимур не чув його. Програміст подумки полічив кількість камер на цьому відтинку галереї. Дев'ять з боку зовнішньої стіни і сім з боку внутрішнього дворика. Шістнадцять. Якщо розташування кімнат не міняється вздовж інших трьох ходів коридору, то один поверх вміщає... 64 карцери! Тимур спробував пригадати, скільки поверхів у «EN-2», але не зміг.

— Скільки їх у вас? — крижаним голосом спитав українець.

— Шістдесят.

Хлопець прикусив язика. Тимур очікував, що загальна кількість ботів не перевищує дюжини. А тут — шістдесят генетично модифікованих істот, яким у мізки напхали наночипів, яких запрограмували на виконання військових операцій, і які з невідомих причин вишли з-під контролю... Господи, у що він вплатився?

Канадець неправильно потрактував мовчанку. Старий професор сприйняв її за вияв недовіри. Як будь-яка людина, що каже неправду, він підозрював: співрозмовник інтуїтивно вловлює брехню.

— Ну, якщо чесно, то шістдесят п'ять...

Тимур виричав очі.

— Добре, сімдесят, — відвівши погляд, пробуркотів Ральф.

— Разом із тими, що втекли?!

— Ет, яка різниця, — зітхнув канадець. — Ти все одно дізнаєшся. Сто п'ять. На даний момент у нас виведено сто п'ять перспективних бойових одиниць. Сто п'ять чортових ботів. Сорок два з яких на волі...

Якщо вчора, побачивши, як бот — жива істота — рухається точно, як запрограмований ігровий персонаж, Тимур по-справжньому перелякався, то зараз він ледь не наклав у штани. Виходить, їх таких аж сорок два швендяє довкола комплексу. СОРОК ДВА! Не дивно, що Оскар Штаерман панікував по дорозі з Антофагасті.

— Сорок два?... — ледве ворушачи язиком, перепитав хлопець. Ральф кивнув.

— Правда, один уже загинув. Його збила вантажівка на трасі, що веде до Калами. Тому — сорок один.

— Але чому... їх... так... багато?

— Я вже пояснював. Пентагон поставив свої вимоги. Боти розроблялись не просто як істоти, яким можна посилати команди через мозкові плати, а як цілісний загін з колективною свідомістю, такий собі рій, щось подібне до ескадрильї винищувачів 5-го покоління, про яку я згадував учора. Подумай сам: неможливо реалізувати програму, маючи під руками десять, двадцять чи навіть тридцять піддо-

слідних... Коли боти підросли, Кейтаро привів у проект Ємельянова. Росіянин підготував системи обміну інформацією в режимі реально-го часу. Ми запустили їх, поєднавши всіх «малюків» в одну мережу. Стукни будь-якого бота по голові, і про це дізнається вся зграя. Кілька ботів можуть вбирати нову інформацію, і її сприйме весь рій. Фактично, загін ботів — це один великий організм з десятками пар очей, рук та ніг. Саме тут, відпрацьовуючи колективні дії, ми застосовували твої коди.

— Я вже зрозумів, Ральфе, — промимрив Тимур.

— На даний момент боти вміють користуватися будь-якою стрілецькою зброєю. Деяких за кілька днів до втечі ми почали вчити керувати транспортними засобами. Не пішло. І ще — вони не розмовляють. Взагалі. Це побічний ефект від застосування ЕСТ.

— Як вони втекли?

— Гарне питання. За останні два тижні я запитував себе те саме по сто разів на день. Розумієш, згідно з технічним завданням американців боти повинні діяти роєм, обмінюючись інформацією. Ми досягли цього, створивши колонії нанороботів у їхніх головах і поєднавши їх у мережу. Разом з тим нам відомо, що ці колонії не спроможні нормально функціонувати через конфлікти зі свідомістю. Щось постійно лізе через них, викликаючи різні неадекватні прояви. Мені вдалося придушити свідомість, випаливши її електрошоком. Це призвело до того, що боти «отупіли», позбувшись елементарних навичок. Довелося ускладнювати програмне керування. Твої коди допомогли, і довгий час усе було окей, але... Місяць тому боти почали поводитись неадекватно. Два тижні тому майже половина втекла. Чому — ніхто не знає. Ти маєш вияснити. Я надам тобі документи, що стосуються проведених експериментів, файли з вихідними кодами, відеозаписи тестів та інші матеріали. Ти вільний питати у мене все, що заманеться. А поки що з тебе досить. Пішли.

Нейрохімік розвернувся і закрокував до виходу:

— Поряд мають бути Кацуро зі Стефаном Ермгленом. Молодший японець вводить у курс справи фізіолога. Ми приєднаємось до них, оскільки є одна річ, яку Стефан пояснить краще за мене.



Ральф привів Тимура назад в «EN-3», у кафетерій, з якого почалась екскурсія. Там їх чекали Кацуро Такеда та Стефан Ермглен. Обличчя

шведа зберігало типовий для скандинавів індіферентний вираз, через що важко було сказати, як він відреагував на розповідь японця. Тимуру здалось, що мішки під очима фізіолога стали трохи темнішими, хоча причиною тому міг бути поганий сон, а не історії про звірства, що чинились у «NGF Lab» над немовлятами.

Здала молодий японець і швед скидалися на двох лікарів, котрі у перерві між обходами вирвалися на перекур, щоби поділитись останніми новинами. Біля кожного стояв пластиковий стаканчик, далі на столі лежав білий шолом з чорним сонцезахисним забралом, що нагадував каску пілота якого-небудь сучасного винишувача.

— Привіт, Тимуре! — Кацуро помахав їм, щойно канадець з українцем переступили поріг. — Беріть каву і приєднуйтеся.

Кацуро і Стефан посунулися. Четверо чоловік розташувались за одним столиком.

— Як ти почуваєшся? — спитав Ральф у японця.

— Чудово, Ральфе. Дякую. — Кацуро повернувся до Тимура: — Ну, як тобі?

Пауза. Ральф Доєрнберг розмішував цукор, не піднімаючи очей від чашки.

— Я вражений, — відказав програміст.

Кацуро здавався розслабленим, але щось дивне мигтіло в розкоших очах. Тягнучись по цукор, Тимур помітив, що замість кави у келишку японця бовтається вода.

— Чим саме? — продовжував розпитувати Кацуро.

— Усім, — пролунала безформна відповідь.

— Цікаво... Цікаво... Ти знаєш, як можна владнати нашу... м-м-м... ситуацію? Є ідеї?

— Я не можу сказати нічого певного, поки не побачу код.

— Безперечно. Але ти готовий допомогти?

Тимур відчув, як, не відриваючись від стаканчика, напружився Ральф.

— Так, — хлопець стримався, щоб не кинути навздогін: «Хіба у мене є вибір?»

— Чудово! — у погляді Кацуро була відсутність. Бракувало чогось невовимого, але дуже важливого. Здавалося, замість очей стояла стіна. Кацуро крутив головою, піднімав та опускав підборіддя, а стіна не рухалася. — Пригощайся печивом, Тимуре. Обіцяю тобі: це остання порція інформації на сьогодні.

Тимур пригубив кави. Японець почав:

— Є три речі, пов'язані з ботами, які ви мусите засвоїти перед тим, як включитись у роботу. Я навмисне розказую про них наостанок, щоб саме їх ви запам'ятали найкраще... Перше — боти діють лише вночі. Вони можуть щось робити і протягом дня, але активність падає. Здогадуєтесь про причину? Ні? Закон збереження енергії ніхто не відміняв. Мозкові плати, як і всякий процесор, виділяють тепло. Циркуляції крові недостатньо для того, щоб їх охолоджувати. Щоб мізки бота не закипіли, цю теплоту треба відводити. Перебравши купу технічних рішень, ми не вигдали нічого кращого і спинились на ось цьому, — Кацуро підсунув до себе шолом і натиснув на якусь непомітну кнопку в лобній частині. — Його розробляв Алан, — японець підштовхнув каску до Тимура. — Можеш спробувати.

Програміст узяв шолом до рук і напнув на голову. Тієї ж миті вуха, скроні та тім'я огорнула прохолода.

— Штучне охолодження, — не здивувався Тимур.

— Так, — підтвердив Кацуро. — Крім того, прилад нічного бачення, карти місцевості, що виводяться прямо на скло, захист від осколків і багато іншого. Боти можуть обходитися без шоломів за умови, якщо температура повітря не перевищує 22 °C або ж 28 °C за наявності гарної конвекції. В іншому випадку настає перегрів, за ним шок і болісна смерть.

— Учора вони напали засвітла, — підмітив Тимур, знімаючи каску з кондиціонером.

Кацуро здригнувся і почав терти ліву скроню.

— Атака відбулась після заходу сонця. Цілий день віяв сильний вітер, дозволяючи ботам шастати пустелею.

— Гаразд...

— Друге, — поспішив змінити тему японець, — у звичайних умовах бота практично неможливо застрелити.

Тимур і Стефан підозріливо перезирнулися.

— Це вже через край, — сказав швед. — Як таке можливо?

— Окей, — відхилився Кацуро, — я не зовсім правильно висловився. У нормальних умовах у бота практично неможливо влучити.

— Чим це викликано?

— Одна з базових процедур мозкового процесора налаштована на безперебійну стимуляцію базальних ганглій — частини головного мозку, що відповідає за координацію рухів та реакцію. Завдяки цьому реакція ботів сягнула неймовірного рівня. Вони стали практично невразливими для куль.

— Немислимо! — сказав Стефан.

— Даний ефект не планувався. Ми самі отетеріли, коли його виявили. Три роки тому під час тренування двоє ботів відбилися від групи і накинулись на лаборанта, сприйнявши його за манекен. Бідолаха мав при собі пістолет, заряджений гумовими кулями, але навіть не подряпав нападників. Спершу ми подумали, що чилієць промахнувся через нервозність, але згодом провели експеримент, розстрілюючи «малюків» з пневматичних рушниць, і виявили: коли боти знають, що по них ведуть вогонь, всадити в них кулю дуже важко. Запам'ятайте: ботів можна підстрелити, але тільки тоді, коли стрілець *не знаходиться* в полі їх зору. Прокрутивши записи експериментів у сповільненому режимі, виявилось, що боти починають реагувати за мілісекунди до того, як стрілець натискає курок. Як боти визначають момент пострілу — невідомо. Можливо, по очах, може, фіксують малопомітні скорочення м'язів, що передують натиску на гашетку. Хай там як, знаючи, куди спрямовано ствол, вони прораховують траєкторію кулі і... встигають вивернутися.

— Припускаю, відтоді ваші охоронці озброєні великокаліберними дробовиками, — докинув Тимур.

Кацуро навіть не намагався приховати здивування:

— А цей шкет уміє ворухити мізками!

— Таки так, — підтвердив Ральф, — хлоп спостережливий.

— Я хочу, щоб ви затямили... — японець завагався. — Вони прийдуть сьогодні, і... — він з шумом випустив з грудей повітря: — ... кожному з вас видадуть зброю. Я не хочу, щоб ви тратили набої, смалячи в усе, що рухається. Контролюйте себе. Не купуйтеся на невинний вигляд ботів — уночі в будь-кого з нас немає проти них жодного шансу. Дійте з хитрістю.

Тимур відчув, як холодок огидною целофановою плівкою стягує нутрощі. За стінами лабораторії чекала жорстока реальність. Двадцять років у цих кімнатах кипіла безпросвітна робота. Купка фанатиків довблась над напівбожевільною ідеєю, не підозрюючи, що випускає джина з пляшки. І тепер назовні сатаніє результат. Результат, з яким хоч-не-хоч доведеться контактувати.

— Кацуро, — мовив хлопець, — звідки така впевненість, що вони прийдуть?

— Вони приходять кожного дня відтоді, як утекли.

— Чому?

— У нас є дещо, що їм потрібно. Власне, це і є третя річ, про яку ви маєте знати.

— І що це? — Тимур підсунувся ближче. На секунду його увага знову переключилась на пластиковий келишок японця, в якому була звичайна вода... Чому вода? Чому не кава?

— Гормон. Боти приходитимуть, поки не заберуть його. Інакше вони просто здохнуть, — Кацуро перевів погляд на шведського фізіолога. — Тобі слово, Стефане.

Стефан Ермглен по-хлопчачи витер руки об сорочку і фальшиво прокашлявся.

— Серед хвороб людини існує ендокринне захворювання, що має назву хвороби Аддисона. Вона виникає, коли кора надниркових залоз перестає виробляти необхідні для життєдіяльності гормони, зокрема альдостерон. Зазвичай хвороба Аддисона розвивається повільно, протягом кількох місяців, іноді років, — Ермглен подолав ніяковість і далі говорив упевнено: — Симптоми можуть лишатися непоміченими і не проявлятися, аж поки не трапиться який-небудь стрес або ж людина підхопить недугу, що підвищить потребу організму в глюкокортикоїдах¹.

— Без фанатизму, — м'яко перервав його Кацуро, — ти не на науковій конференції.

— Окей, пробачте. Хвороба Аддисона проявляється слабкістю у м'язах, низьким тиском, нудотою, болями в шлунку. Іноді хворий впадає у депресію. Проте в окремих, рідкісних випадках симптоми можуть виникати різко швидко. Такий стан характеризується гострою недостатністю кори надниркової залози і називається аддисонічним кризом. Аддисонічний криз неймовірно небезпечний. Цього разу симптоми виражені явно: раптовий біль у спині та животі, сильна діарея, що призводить до дегідратації і розвитку шокового стану, різке падіння тиску, психоз. Цей стан виливається у колапс серцево-судинної системи. Якщо не вжити термінових заходів, пацієнт помере. У мене все, — закінчив лікар.

Кацуро Такеда подякував шведу і повернувся до розповіді:

— Коли проектується технологічно-небезпечний об'єкт, як-от атомна електростанція, підводний човен абощо, розробники завжди

¹ Глюкокортикоїди (або глюкокортикостероїди) — загальна назва підкласу гормонів кори надниркової залози та їх синтетичних аналогів. Функція: регуляція мінерального, вуглеводного та білкового балансів.

передбачають заходи безпеки на випадок МПА, максимальної проектної аварії. Цілком усвідомлюючи, що об'єкт наших досліджень несе в собі потенційну загрозу, Кейтаро Рока не став винятком, заздалегідь подбавши про необхідні застережні заходи. Максимальною проектною аварією у випадку проекту «NGF» є відмова ботів підкорятися і втеча. Саме те, що ми зараз маємо. Кейтаро розглядав такий варіант. Тож у зародкових клітинах майбутніх ботів був приглушений ген, який відповідає за виробництво альдостерону. Кора надниркової залози ботів не виробляє гормон. Від самого народження «малюки» мусять постійно отримувати альдостерон ззовні. Без нього вони не виживуть.

— Тобто, якщо їх не зловити, боти через якийсь час помруть? — спитав Тимур.

— Абсолютно точно. Ін'єкції альдостерону здійснюються раз на 29 днів. Наступна запланована на 24 серпня. Після 24-го, панове, маємо три дні. Якщо до цього часу гормон не буде введено, ми втрачимо 40 % популяції. Потрібно докласти максимум зусиль, щоби до 27 серпня боти повернулись у «ясла». Я хочу, Тимуре, щоб ти почав сьогодні.

— Одинадцять днів... — швидко порахував програміст.

— Мусиш постаратися.

XXXVII

Після наради Ральф і Тимур поверталися до житлового корпусу.

— Я хочу знати, Ральфе, що буде, якщо я раптом не впораюся?

— Ти чув: у найгіршому випадку боти перемруть, як мухи, через аддисонічний криз. Проте це неприпустимо. Мільярди доларів вилетять у трубу. Ми не маємо грошей, щоб виростити ще одне покоління... Тобі, мабуть, байдуже, але мене та обох японців за таке пошаткують до однорідної маси.

Задаючи питання, Тимур хотів дізнатися, що буде з *ним*, якщо він не впорається, або не захоче впоратися. На щастя, канадець його не зрозумів. Схаменувшись, хлопець вирішив поки що не піднімати цю тему.

— І останнє.

— Я слухаю.

— Хто такий Хорт і для чого він їм потрібен?

Ральф витримав довгу паузу.

— Вадим Хорт — це програміст. Теж із України. Він також працював над проектом. Разом з матеріалами, що стосуються ботів, ти отримаєш його резюме та автобіографію.

— Він тут? — від однієї думки про зустріч із співвітчизником Тимур пожвавішав.

— Ні, — вчений зняковів. — Не розраховуй на Хорта. Вадим загинув...

Всередині все провалилося.

— Як?

— Під час вилазки у пустелю. Він першим кинувся навздогін за втікачами.

— Я не розумію: якщо боти вбили Хорта, то чому вони намагаються його покликати?

Канадець спинився і нахилив голову, прикривши долонею губи й підборіддя, достоту як Мислитель у відомій скульптурі Родена.

— Я не знаю, Тимуре. Ні я, ні Кейтаро поняття не маємо. З моменту втечі боти неабияк здивували нас, але саме це хвилює мене найбільше.

XXVIII

Негіля, 16 серпня, 13:18 (UTC +4)
«DW», житловий корпус

— Я тебе шукав.

Штаерман скидався на картонний манекен, вирізаний з обкладинки журналу «Forbes» і поставлений у пустелі. Костюм-двійка. Начисчені до блиску туфлі. Масне чорне волосся акуратно розчесане й укладене назад. Недоречний манекен.

— Я теж, — не розгубився Тимур.

— Що? — здивовано примружився чилієць.

— Нічого, Оскаре, — щось усередині хлопця підказувало: тримай язика на припоні. — Для чого я тобі?

— Ви з Ральфом закінчили? Він усе розказав?

— Все, що вважав за потрібне.

— І що ти про це думаєш?

«Я думаю, ви гірші за фашистів і всі до одного закінчите в міжнародному суді, після якого вас засмажать на електричних стільцях до хрусткої шкоринки».

— Ви зробили немало. Це вражає. Справжній прорив.

— Я не дурний, українцю, — Оскар зверхньо посміхнувся: — Що б ти не накрутив собі, пам'ятай: ти зобов'язаний виконувати свою роботу. Тікати нема куди. Ми знаходимося посеред дикої пустелі, аміго, де не існує моралі, справедливості чи милосердя. Сотні людей здохли у довколишніх пісках, проклинаючи день, коли сюди потрапили. Я не хочу, щоб ти став одним із них. У мої обов'язки входить наглядати за тим, щоб інформація про проект «NGF» не виходила далі зовнішньої загорожі, а тому я офіційно попереджаю тебе...

Повз них продефілювали Ребекка з Алондрою; народ помалу сходився до їдальні на обід. Бекка посміхнулась і помахала Тимуру рукою. Хлопець легковажно кивнув.

Штаерман невдоволено скривився. Серйозної розмови не виходило.

— Підійди сюди, — він підвів Тимура до вікна, що виходило на південь. — Бачиш той пагорб? — За спортмайданчиком, що розташувався під житловим корпусом, виднівся продовгуватий пагорок півметрової висоти. — Там заритий індійський програмер, який навідріз відмовлявся працювати і вперто наполягав на розірванні контракту.

Зовні Тимур лишався байдужим. Він намагався вловити: блефує Штаерман чи ні?

— Забудь про контракт, Тимуре, — провадив далі чорнявий. — Ти отримаєш гроші, тільки якщо робитимеш, що накажуть, і не встромлятимеш носа, куди не треба. Головне, що я хочу тобі донести: ти поїдеш звідси не тоді, коли ботів спіймають, і навіть не тоді, коли втікачі помруть, а тільки тоді, коли я тобі дозволю. Затямив?

Тимур звів очі на чилійця і щиросердо мовив:

— Мені потрібен інтернет.

— Та ти... — Штаермана заціпило. Він утрачав самовладання. Злився, коли злитися мав би Тимур, і через це ще більше дратувався. — Ти що, дерев'яний наполовину?! Я кому це все говорив?

— Я хочу написати своїй дівчині про те, що благополучно долетів. Я обіцяв їй, — хлопець клеїв дурника, ще більше роздражнюючи чилійця.

— Та пішов ти і твоя дівчина разом із тобою! Кейтаро заборонив будь-які контакти із зовнішнім світом, поки ботів не приборкають!

— Ти можеш стояти поряд, поки я писатиму листа. Я перекладу весь текст на іспанську в «Google translate».

— Йди ти на-а-а хрін! — Оскар уже кричав. — Ти ідіот! Якщо я ще раз почую від тебе щось подібне, ти ляжеш поряд з індусом, отам, за спортивним майданчиком! Присягаюся!

Тимур пішов ва-банк і спокійно запитав:

— Ти хочеш, щоб я передав ці слова Кейтаро?

Штаерман побагрянів і стулив пельку. На скронях пульсували жили.

— Не шаленій, — Тимур зобразив безтурботність, хоча всередині все аж кипіло, — я тебе зрозумів. Матиму на увазі. А тепер ти як хочеш, а я йду обідати, — і відвернувся.

«...Коли я тобі дозволю» ще довго бриніло у його вухах.

— Побачимо, як ти заговориш, коли настане час залишати «NGF Lab», — прошипів йому в спину Штаерман.

Оскар не міг знати, що, коли настане час залишати лабораторію, його вже не буде серед живих.

XXXXX

Негіля, 16 серпня, 19:21 (UTC +2)
Київ, Україна

Стиснувши губи, Аліна зиркала на телефон. Мобіллка настирно вібрувала: видобувала з корпусу неприємні зубодробильні звуки і, смикаючись, сунулася по столу.

Втретє проігнорувати дзвінок вона не могла.

— Так, мам, я тебе слухаю...

— О, доню! Нарешті ти відповіла! Слава Богу! Як ти там?

— Усе добре, мамо.

— Добре?! Це правда, що мені розповів тато?

Усі критичні питання Аліна спочатку вирішує з батьком. Він реагує розважливіше і передає інформацію мамі в цензурованому вигляді, рятуючи її серце від інфаркту.

— Я не знаю, що він тобі розповів.

— Що цей баран покинув тебе і весілля... весілля... — у слухавці пролунав скрегіт зубів, — ... весілля скасовується.

— Тимур — не баран. Йому запропонували чудову роботу, і він змушений на два місяці виїхати до Південної Америки. Весілля не скасовується, а переноситься на... на жовтень, — дівчина ледве стримувалась, аби не кинути трубку. Попереду на неї чекало море порожніх фраз.

— Аліно, не виправдовуй його! Чоловіки всі такі. Я трохи більше за тебе пожила, а тому знаю! Знаю! — знову розлючене скреготіння. — Він і не їхав нікуди, я певна. Зараз, мабуть, валяється, курваль, в обнімку з якоюсь шльондрою. Тварюка!!

— Мамо, я тебе прошу. Я сама провела Тимура на літак.

— Ну й що? Це нічого не значить! Як це так: покинути наречену за місяць до весілля? Навіть якби мільйони пропонували, де ж це бачено?.. Стоп. Ти проводжала його?! Аж до аеропорту?! Та ти сама винна! Носишся з ним, як з писаною торбою, а він... він же плює на тебе! Господи, Аліночко, я б його вбила. Тьотя Галя відразу казала, що програмісти — всі недоумкуваті. В головах — одні оті формули дурацькі... І діти від них страшні родяться.

Аліна спробувала не відповідати, сподіваючись, що в такому разі мати заспокоїться швидше. Ефект вийшов протилежним:

— Аліно?.. Доню, ти чого мовчиш? З тобою все гаразд? Хочеш, я приїду до тебе? Ти маєш настоянку валеріани?

— Мамо, мені не потрібна настоянка валеріани! Я не п'ю заспокійливого! У мене все нормально!

— Я приїду...

— НЕ ТРЕБА.

З трубки долинуло багатозначне зітхання:

— Ти, головне, не переживай. Поплач, це допоможе, але не думай про ту тварину. Очі мої його б не бачили. Ти його не варта. А з весіллям я сама розберусь.

Аліна втратила терпець:

— Пробач, у мене вхідний дзвінок. Це по роботі. Мушу відповісти.

— Яка робота? Сьогодні ж вихідний.

— Па, — не чекаючи відповіді, дівчина обірвала дзвінок.

Аліна могла ревніше захищати Тимура. Зазвичай їй легко вдається схилити матір на свій бік. Цього разу аргументів було малувато, та хіба жінки користуються аргументами під час суперечки? Проте дівчина так і не заступилася по-справжньому. Вона просто не змогла. З часу вильоту Тимур не написав їй жодного рядка...

Зранку Аліна не вилазила з інтернету, боязко вишукуючи в новинах інформацію про зникнення літака чи авіакатастрофу. Це єдине, що могло виправдати її коханого. Настав вечір, вона нічого не знайшла. З одного боку це радувало, а з іншого — означало, що літак успішно приземлився в Сантьяго-де-Чилі, а Тимур за сорок вісім годин так і не написав.

Аліна почувалася так, наче їй перевалило за вісімдесят: квола, апатична, знеохочена. Через ці відчуття вона ненавиділа сама себе. Ненависть і образа підступали до горла, помалу виплескувалися і лились на Тимура. А Тимур не озивався. Може, мама має рацію, він дійсно вирішив розірвати стосунки таким дебільним способом? Хто їх знає, цих програмістів?

Того вечора Аліна ще змогла заснути. Якась часточка її єства вірила, що наступного ранку вона прокинеться і знайде купу мейлів від Тимура, які раніше з технічних причин не доходили на сервер. Або він подзвонить. Або...

Тим часом Алла Федорівна, мама Аліни, не сиділа, склавши руки. Чотири роки тому, коли її донька вже зустрічалась з ненависним програмістом, за Аліною упадав Денис, син колежанки, молодий і перспективний юрист з Київради. Недолік у вигляді непропорційно великої сраки Дениса компенсувався рядом солідних переваг, як-от: новенький кроссовер «Mazda CX7», двокімнатна квартира на Городецького, кілька мільйонів гривень на рахунку та вміння обходитися з тонкошкірими, сльозливими матусями. Поважний, респектабельний молодик, який розмірено пливе по життю. Як поліно.

Денис швидко став кандидатом № 1 у зяті. Аліна пішла на одне побачення, після якого відшила юриста. Історія, втім, спливла на поверхню, оскільки Денис реально запав і взявся засипати Аліну квітами та подарунками. Шукав з нею зустрічі, поки не нарався на Тимура. Все минуло мирно, хоча Тимур, ще довго бурчав і злився на дівчину...

Алла Федорівна розкрила записник. Вона не осилила мистецтво запису телефонних номерів у мобільний, а тому досі користувалася блокнотом. Старомодно, що поробиш. Зате надійно. Знайшовши потрібний запис, Алла Федорівна набрала номер.

— Це Денис? Денисе, добрий день, — солодкавим голосом привіталась жінка. — Це Алла Федорівна, мама Аліни. Вибачте, що турбую... Так, так... Ой, дякую!.. А у мене для вас цікава новина...

ГЛУНИЙ КУТ

XL

Неділя, 16 серпня, 14:48 (UTC+4)
«EN-2», другий інженерний корпус

Пізніше того дня Ральф Доєрнберг знову повів Тимура в другий інженерний корпус. Вони проминули «ясла» і пішли навпростець до лабораторії програмування. За розсувними дверима з табличкою «PROGRAMMING LAB» ховалося просторе приміщення, заставлене робочими станціями та іншою «важкою» апаратурою.

— Це і є лабораторія програмування? — роздивився Тимур.

— Так, — зачиняючи двері, мовив професор.

— А там що? — Попід стіною вглибині лабораторії стояв ряд крісел з кайданками на підлокітниках і передніх ніжках. Над окремими висіли бочкоподібні конструкції, схожі на сушарки для волосся.

— Магнітні стимулятори. Додаткові методи впливу на ботів. Якщо бот справляється із поставленою задачею, ми садимо його на крісло без ковпака і пестимо центр задоволення¹ в мозку. «Малюк» відчуває блаженство. Якщо завдання виконане незадовільно, хлопчик сідає у «крісло покути».

— І що тоді?

— Голова бота потрапляє під дію магнітного поля. Не такого, як у томографі, та все ж достатньо потужного, щоб поворушити платами. Між собою нанороботи зчіпляються і розчіпляються, але від дендрита відірватися не можуть. Бот відчуває пекельний біль.

— Навіщо карати? Ви ж їх цілком контролюєте.

— Не зовсім. Приблизно у 15 випадках зі 100 боти відмовляються виконувати навіть елементарні команди. Мозковий процесор посилає наказ, а бот не підкоряється. Блокує імпульс. Причину ми не

¹ Центр задоволення — ряд мозкових структур (переважно nucleus accumbens), які приносять задоволення під час електричної стимуляції. Відіграє важливу роль при сп'янінні та наркотичному задоволенні.

з'ясували досі. Бувало, після десятка вдало відпрацьованих операцій бот раптом упирається і не хоче виконувати точно таку саму одинадцятку. Через це вирішили застосувати додаткові стимули.

Тимур відвернувся, щоби Ральф не побачив виразу його обличчя.

— Сідай, — запросив професор, — я підготував необхідні матеріали. До завтрашнього полудня треба все переглянути. — Ральф підключив до однієї з робочих станцій переносний жорсткий диск. — Для початку — відео втечі.

Шукаючи потрібний файл, канадець не припиняв розповідати:

— Боти не отримують їжу в камерах. Їх годують централізовано. Тож другу половину цього крила займає їдальня: приміщення площею двісті квадратних метрів з шестиметровою стелею. Це місце, де боти збираються двічі на день: на ленч і на вечерю. Незрозумілі епізоди почалися років два тому, але траплялися рідко. Справжнє загострення сталося місяць тому. При цьому всі інциденти проходили в їдальні. 31 липня боти повернулись після польового тренування. Їх помили і повели на трапезу. Як завжди. Вони спершу поїли, а тоді... вбили наглядача і заблокували входи в їдальню. Після того вони зробили ось це...

Ральф Доєрнберг запустив відео-файл. Запис був чорно-білий, непоганої якості.

Сотня ботів перекидає лави і стягує до входів у їдальню. Блокують двері. «Малюки» рухаються швидко, не вагаючись. Кожен знає, куди бігти і що робити. Жодного разу боти не зіштовхнулися, не завадили один одному.

Нижня губа Тимура випнулася від здивування. Він уперше спостерігав усіх «малюків» одразу. Від однакових облич мерехтіло в очах.

За лічені секунди лави розтягли і скинули біля дверей. Потому боти збираються біля глухої південної стіни їдальні. Півтора десятка хлопчиків стають у ряд, уперши руки в стіну. За ними шикуються ще один ряд. Ті, що стоять ззаду, кладуть руки на плечі переднім. На їхні спini видряпуються інші боти. Вони випростуються, балансуючи на плечах нижніх. Однією рукою впираються у стіну, другою — тримаються за плече товариша... Боти будують піраміду з власних тіл, її вершина тягнеться до стелі. Точніше, не до стелі, а до горішнього люка.

І знову — їхні дії були чіткими, розпланованими. Жодного зайвого руху.

— Неймовірно, — прошепотів Тимур.

Незабаром піраміда завершена. Один на одному стоять три ряди ботів. Усього — шістдесят три хлопчики. По їхніх спинах, немов мавпи по схилу пагорба, решта «малюків» вибираються до технічного отвору.

— Він був незачинений, — схвильовано пояснив Ральф. — Ззовні люк не можна відчинити, зате зсередини він відкривається вільно. Ніхто й подумати не міг, що хтось зможе дотягнутися до нього.

Сорок один виліз по піраміді. Сорок другий підтягується і сам пролазить крізь люк. Решта лишається у залі. Боти точно знають, скільки з них можуть вибратись на волю. Тому піраміда миттєво розпадається. Залишки ботів збиваються у зграю в центрі їдальні, приречено чекаючи прибуття охоронців.

У голові Тимура майнула думка, що «малюки» нагадують мурах. Істот, якими керує вищий розум. Кожен бот знав, куди ставати в піраміді. І коли останній, сорок другий, зник у отворі на стелі, піраміда розсмокталася. Боти знали, що більше ніхто не зможе... Якби ж тоді Тимур надав значення цій думці. Але він був програмістом, людиною, що звикла отримувати логічні відповіді на логічні запитання і не покладатись на інтуїцію.

— Чому вони не використали столи? Тоді могло б більше вилізити.

— Столи прикручені до підлоги.

— А де ви були в цей час?

— За охорону відповідали чилійці, — худі пальці професора дрібно тремтіли; стрес, викликаний подіями двотижневої давності, досі давався взнаки. — Спочатку ми з Кейтаро вирішили притримати хлопців. Коли ми зрозуміли, що задумали боти, штурмувати їдальню було вже пізно.

Зображення на екрані пережнулось на подвір'я. Картинка транслюється відразу з чотирьох зовнішніх камер. Допомагаючи один одному, боти зісковзують по західній стіні другого інженерного корпусу на пісок. У цей час з житлового блоку вискакують п'ятеро озброєних чилійців і мчать на перехоплення.

— Ми кинули бійців навперейми тоді, коли боти спустилися з даху. Це було великою помилкою.

Незважаючи на наявність вогнепальної зброї, боти блискучино зминають охоронців. Тимур ніколи не бачив, щоби людей

убивали настільки швидко. Сорок два хлопчаків просто шма-тують чилійців.

— Трое загинули миттєво. Їх розпанахали так, що неможливо було розібрати, де хто. Четвертий помер на ранок у лазареті. П'ятий на все життя лишився паралізованим. У одного з охоронців боти забрали електронний ключ. Відімкнули малі зовнішні ворота і вийшли у відкриту пустелю, — канадець зітхнув. — Я сподівався, що вони зупиняться. Я не уявляв, як боти зможуть вижити в Атакамі.

Знову показує одна камера. Боти, тримаючись тісним табуном, біжать геть. Ноги мелькають, у повітря здіймається курява. Вони нагадують марафонців.

— Деякі боти мали на головах електроенцефалографи, — провадив далі Ральф. — За допомогою цих апаратів вівся цілодобовий моніторинг окремих мізків. Ми проаналізували мозкову активність під час утечі. Я маю на увазі, активність живої, не механічної частини мозку.

— І?

— Нуль. Абсолютний нуль. Імпульси, що керували ними, надійшли з мозкових плат.

— Значить, хтось запрограмував їх на втечу?

— Однозначно ні. Це виключено. Не бачу жодного мотиву для такого вчинку, крім того, на сьогодні я не знаю нікого, хто міг би запрограмувати настільки складну операцію. На тренуваннях «малюки» заледве справлялися з масованою атакою укріпленого будинку. Варто було зняти щити із загорожі, відкривши їм навколишній світ, як боти починали витворяти чортзна-що. Навіть якби комусь закортіло організувати втечу... це неможливо. На даний момент ми просто не знаємо, як реалізувати таке на практиці.

— Як тоді боти здійснили ось це? — Хлопець показав пальцем на екран. — З того, що я побачив, і з того, що встиг відчути на власній шкурі, Ральфе, ваші «малюки» поводяться, як розумні істоти. Причому дуже розумні істоти.

— Вони почали так поводитись, тільки коли вирвались на волю, — сердито парирував Ральф. — Ніхто досі не розуміє чому.

— Чи можу я ознайомитися з програмним кодом, який був активний під час утечі?

— На жаль, ми не спроможні відстежувати процеси, запущені в мозкових платах. Це надто складно, процедура вимагає спеціального

обладнання і проводиться в лабораторних умовах. Енцефалографи фіксують тільки загальну активність.

— Тобто двійковий код, що діяв під час формування піраміди, не-доступний?

— Ні.

— При цьому ви впевнені, що імпульси, які керували втечею, надходили з плат?

— Так. Саме тому викликали тебе, Тимуре. Єдиний програмний код, який ніколи не видаляється з плат, — це твоє ядро. Воно служить базисом їхньої колективної поведінки, ми ніколи його не чіпали.

— Це абсурд! — вигукнув Тимур. — Я програмую ботів — персонажів комп'ютерних ігор. А те, що ви показали, є результатом роботи *інтелекту*. Боти *не* володіють інтелектом. Навіть якщо їх втілили у плоті! Мій алгоритм передбачає конкретні дії в конкретних умовах. Не більше. Ральфе, зрозумійте головну різницю між грою і життям: розробник ігрових ботів одночасно є *творцем світу*, в якому вони оперують. Ви не можете взяти ботів з «шутера» і просто випустити в зовнішній світ, *бо не ви цей світ творили*. Керуюча програма постійно даватиме збої.

— З самого початку так і було. Боти були трохи... хм... тупуватими, а потім сталося те, що ти щойно мав приємність спостерігати на відео.

Ральф Доєрнберг повторно запустив ролик. Тимур попросив:

— Мені потрібні відеозаписи дій, під які існує чітко прописаний програмний код.

— Є такі, — без вагань відповів учений. — Два з половиною роки тому ми приймали офіційну делегацію з Пентагону. Генерали інспектували комплекс і цікавилися проміжними успіхами. Кейтаро влаштував для вояків показовий виступ: двоє ботів на закритій території, знаходячись під перехресним вогнем, атакували манекени. Всі параметри того показу точно фіксувалися. В тому числі зберігся програмний код, скомпільований на мозкові плати перед початком тесту. Проте перед цим я хотів би, щоб ти ознайомився з відеоматеріалами, на яких записані епізоди, що передували втечі.

ХІ

Ральф відлучився, на якийсь час залишивши Тимура самого.

Прийшла Бекка, запропонувала зробити каву. За хвилину повернулася з пластиковим стаканчиком і двома круасанами.

Перед Тимуром були сотні гігабайтів відзнятих матеріалів: тести, тренування, відео з камер спостереження. Імена файлів з проявами (як висловився Ральф) «inadequate behavior»¹ починалися символами ###.

Для початку Тимур проглянув кілька випадкових роликів. На першому відео боти прогулювалися внутрішнім подвір'ям другого інженерного корпусу. Нічого цікавого. Другий файл містив запис польового тренування. Посеред пустелі височіла конструкція з порожніми вікнами. Вона імітувала укріплений будинок. Далеко за нею виднілась висока бетонна стіна, що обмежувала полігон. Боти, крадучись, наближались до будівлі. На головах — шоломи, в руках — автоматичні гвинтівки. «Малюки» рухалися незграбно, постійно відволікалися. Та ще й зображення «стрибало», не встигаючи фокусуватися (камера була закріплена на касці одного з ботів). Хлопчаки виглядали неорганізованими. Більше того — загальмованими. За мить до початку штурму відео чомусь обірвалося.

Запам'ятавши третє відео, програміст здригнувся. На моніторі постала кімната, в якій він сидів: лабораторія програмування. Хвилину, не менше, Тимур не міг спекатися відчуття, що його знімають прихованою камерою. Сам ролик виявився коротким. Оператор зафіксував процес «перепрошивки» ботів: четверо «малюків» сиділи, прикуті до крісел. За пультом стояли двоє: Ральф Доєрнберг та високий білий чоловік. Невідомий щось пояснював Ральфу, експресивно тицяючи пальцем у монітор. Тимур не знав, що бачить перед собою покійного Вадима Хорта.

Вибірковий перегляд записів нічого незвичайного не виявив. Відтак Тимур перейшов до файлів, позначених символами ###.

Найдавніший такий ролик датувався 13-м липня. Колона ботів під конвоєм прямувала до виходу за межі зовнішньої загорожі. Ворота вже були відчинені. Аж раптом один з хлопчиків зірвався і помчав убік — прямо на загорожу. З розгону він налетів на дроти. Дзизнули іскри. Бот тіпнувся і, корчачись, упав на землю. Все...

На іншому відео під час чергового організованого виходу за межі комплексу, один з «малюків» примудрився вислизнути. Ролик був змонтований з двох різних уривків, друга частина показувала дезертира. Бот, вибравши момент для втечі, непомітно відділився від колони і забіг за «EN-2». Далі хлопчик просто стояв і дивився на стіну. Перед тим, як рушати на полігон, ботів перерахували і виявили пропажу. Здійняли

¹ Неадекватна поведінка (англ.).

тривогу, кинулися на пошуки. Через дві хвилини бота знайшли: хлопчик продовжував розглядати південну стіну другого інженерного корпусу. (Пізніше саме по ній боти спускатимуться з плоского даху їдальні...)

Була ще одна історія, котра регулярно повторювалась за кілька днів до втечі. Під час вечері (саме під час вечері, жодного разу під час ленчу) кілька ботів раптово накидались на свого товариша. Бідолаху лупцювали, потім клали на стіл, готуючись не то розп'ясти, не то випатрати тельбухи. Охоронці збігались якраз вчасно, щоб припинити безчинство. Причому варто було чилійцям під проводом Вілла Ноланда або Кацуро Такеди увірватись до їдальні, насильство миттю припинялось. Агресори відпускали жертву. Потому, наче й не було нічого, всідалися поруч за одним столом і бралися до їжі.

...Що більше відеофайлів продивлявся Тимур, то сильніше переконувався: втеча ботів не має відношення до збоїв у мозкових платах. Вона взагалі ніяк не в'яжеться з алгоритмами, що діють у іграх. Таку складну поведінку можуть проявляти тільки розумні істоти.

Скидалося на те, що місяць тому боти «прокинулися». Або щось прокинулося в них.

ХЦІІ

Неділя, 16 серпня, 18:14 (UTC -4)
«EN-2». другий інженерний корпус

Ральф Доєрнберг повернувся за півгодини до вечері.

— Як справи, хлопче? Зголоднів?

Тимур потер стомлені очі. *На екрані мерехтіло зображення одного з карцерів. Ніч. Бот стоїть коло вікна. Визирає... Зображення перемикається. Вікно камери знаходилось на третьому поверсі «EN-2» і виходило точно на площадку, що слугує дахом для їдальні. В центрі кадру — люк, через який боти вивуться на волю. Потім знову з'являється карцер. Хвилини спливають, але «малюк» не відходить від вікна, буквально прилипнувши до шибки. Дивиться.*

— Все це дивно, Ральфе. Але мушу вас розчарувати: їхня поведінка виходить за межі функціональності моїх алгоритмів.

Канадець зморщив лоба.

— Ти переглядав показовий виступ, влаштований для генералів з Пентагона?

— Саме збирався.

— Запускай.

Тимур відшукав файл і закинув його у медіапрогравач.

— Тест насправді був простий. Вихідні умови жорстко лімітовані. Незважаючи на це генерали ледь не стрибали на радощах. Відтоді ми не маємо проблем з фінансуванням.

Відеоролик відкрився. Файл був чималим — протяжністю 44 хв. 23 сек. Починався нарізкою сюжетів, відзнятих під час зустрічі американської делегації. *Генерали в окулярах, у строгій уніформі без розпізнавальних знаків, виходять з двох гелікоптерів. Їх зустрічають Кейтаро Рока, Кацуро Такеда та Вілл Ноланд.*

— Перемотай уперед, — попросив Ральф.

Військових водять комплексом, показують ботів, потім ведуть на полігон у пустелю. Починається демонстраційний показ.

— Суть тесту полягала в такому: на спеціальній ділянці, огороженій з боків бетонними блоками, один за одним стоять манекени. Вони зображають ворогів.

Тимур бачить манекенів. Їх двадцять. Розставлені як попало. Бетонні стіни довкола формують довгий коридор. В одному кінці його перекриває броньований щит. За ним стоять два боти. З іншого боку коридор закінчується глухим кутом. У цьому місці високо на стіні прикріплені на кронштейнах два скорострільні авіаційні кулемети M134 «Мініган»¹.

— Кожен кулемет має лазерний приціл та комп'ютеризовану систему пошуку цілей, — пояснював далі Ральф. — Вони реагують на рух, блискавично відкриваючи вогонь. Для більшого ефекту ми зарядили обидва «Мінігани» бойовими патронами.

Повсюди валяються бетонні блоки, автомобільні скати, проіржавілі бочки. За ними сяк-так можна сховатися від кулеметних прицілів. Ботам вручають зброю і компілюють на мозкові плати програму знищення манекенів.

Надувши щокі, генерали зацікавлено стежать за приготуваннями зі спостережного пункту, влаштованого на пагорбі неподалік.

Тест починається... Боти вибігають з-поза захисного щита. «Мінігани» в момент захлинаються вогнем. Зі стін бризкають сірі бетонні скалки, земля стає рихлою від куль. Експеримент

¹ M134 Minigun — багатоствольний скорострільний кулемет, розроблений компанією «General Electric». Скорострільність — 2000—6000 пострілів за хвилину.

закінчується за лічені секунди. Кулемети затихають. Над коридором висить туман з пилу та диму. Хтось з американських офіцерів знімає окуляри і хмуриється.

Тимур скоса глянув на Ральфа. Хлопець попервах не зрозумів, що відбулося.

— Дивись далі, — нейрохімік не відривався від монітора.

Запускається сповільнений повтор. У лівому нижньому куті екрана фіксується час з початку експерименту, кількість виконаних пострілів та кількість «мертвих» манекенів. Боти пролітають усю відстань за 19 секунд, легко знищуючи мішені. «Мінігани» роблять по 840 та 973 постріли відповідно, при цьому жодна куля не чіпає ботів. Хлопчики рухаються настільки швидко і непередбачено, що комп'ютеризованій системі не вдається їх навіть подряпати.

У кутку екрана зависають підсумкові титри:

00:19.16

SHOTS: 840 | 973

TARGETS DESTROYED: 20

— Мушу визнати, це було круто, — щиро відзначив Тимур. — Та нічого б не вийшло, якби звели до мінімуму кількість незалежних параметрів, що надходять із зовнішнього світу.

— Почекай. Усе цікаве тільки починається.

На моніторі спостережний пункт. Американцям щойно показали сповільнений запис. Офіцери вражено хитають головами, посміхаються, плескають Вілла Ноlanda по плечах. Хтось навіть аплодує. Кейтаро напнувся, мов індик. Стоїть неподалік, задоволений, зажав руки за спиною.

Несподівано до Джепа підскакує Ральф і щось стурбовано шепоче на вухо. Чоловіки відходять і дивляться на тестову галерею. Там щось коїться. Лице Кейтаро витягується. Він кидає короткий наказ Ральфу і розвертається. Ральф Доернберг швидко спускається з помосту, прихопивши з собою «Ремінгтон». За ним прямують двоє чилійських охоронців. Тим часом Джеп забирає делегацію і поспішно виводить американців з оглядового майданчика.

— Що там відбувається? — спитав Тимур.

Канадець не відповів.

Картинка знову міняється. Посеред екрана блимає: «ЕКСПЕРИМЕНТ ЗАКІНЧЕНО». Камера напливає на ботів, що сто-

ять у глухому куті, оточені бетонними блоками. Один з них вискакує на спину іншого, витягується і чіпляє руками кронштейн, на якому кріпиться правий М134. Підтягнувшись, бот дотягується до поворотної системи і кількома ударами роздовбує її. Кулемет хилиться, дзижчить і валиться на землю.

«ЕКСПЕРИМЕНТ ЗАКІНЧЕНО». Тоді що за чортівня з тими ботами?

У цей час Ральф та чилійці виходять із-за броні. Боязко роззираються і крокують до ботів по коридору. «Малюк», зіскочивши на землю, намагається знешкодити лівий кулемет. Другий кронштейн знаходиться набагато вище і є недосяжним для нього.

Експеримент закінчено? Та невже?

— Ось код процедури, скопійованої в їхні голови перед початком тесту.

Тимур нахилився до монітора. З подивом відмітив, що інтерфейс debugger'а йому не відомий. На щастя, синтаксис нагадував C++, тому з кодом проблем не було.

```
int TEST_010524 ()
{
Targets DOLLS (System.GetTargets (gt_Front, gt_Type1));
if (!DOLLS) return 0;
int NT = DOLLS.GetTargetsNumber ();
for (int i=0; i<NT; i++)
{
System.MoveToObject (DOLLS[i], 1, 0, 0);
DOLLS[i].Destroy;
}
System.Macros ();
Clear ();
if DOLLS.AllDestroyed () return 1
else return 0;
}
```

Процедура була надзвичайно простою. Оголошувалася змінна DOLLS. Далі системна функція GetTargets аналізувала об'єкти попереду бота і записувала в DOLLS масив знайдених мішеней типу gt_Type1.

— `gt_Type1` — це глобальна константа, що описує манекени, — розтлумачив Ральф.

Метод `GetTargetsNumber` визначав кількість мішеней. Потому запускався цикл, на кожному кроці якого бот рухався до мішені і ліквідував її. Для цього використовувались функції `MoveToObject` та `Destroy`. Наостанок очищалася системна пам'ять і здійснювалася перевірка, чи всі манекени знищені. Для Тимура лишалось невідомим одне — призначення функції `System.Macros`.

Тимур продивлявся код, коли раптом усвідомив очевидне: ботів не програмували на знищення кулеметів. У їхній свідомості (точніше, у віртуальному баченні світу) `M134` просто не існували! Боти бачили лише манекени. Попри це «малюки» знайшли «Мінігани». Більше того, боти силкувались вивести їх з ладу через дві хвилини після того, як тестові програми витерли з мозкових плат.

— А тепер подивись на візуалізацію результатів енцефалографії.

На екрані з'явилося нове вікно, розділене навпіл. Ліву частину займала 3D-модель мозку. Справа прокручувався відеозапис експерименту. Без пришвидшення. Перші двадцять секунд мозкові плати палали червоним. Працювали на повну. Решта мозку лишалася сірою. Лиш де-не-де проступали рожеві плями. Знищивши останній манекен, боти завмерли.

— В цьому місці процедура видаляється з мозкових плат, — сказав Ральф.

Мізки на 3D-діаграмі стали попелясто-сірими. Тимур перевів погляд на праву частину вікна програми. Бот очунав і потягнувся до кулеметів. Програміст знову подумав: програма ні до чого. А тоді, глянувши наліво, на діаграму, що відображала активність мозку, похолов. Мізки бота лишались пасивними — сірими. Зате центральна частина мозкових плат набула яскраво-червоного забарвлення. Бот не думав. Бот підкорявся імпульсам з процесора.

Тимур впирався у глухий кут. Він вірив, що боти неспроможні реалізовувати складну поведінку; запрограмована істота фізично не здатна на таке. У той же час факти твердили протилежне: хлопчиками керувала програма.

Ральф зиркнув на наручний годинник:

— Закругляємось, Тимуре. Ми вже спізнились на вечерю. За кілька хвилин Кейтаро накаже заблокувати двері та опустити жалюзі в корпусі «DW».

— Можна ще питання? Перед приїздом американців ботів випускали у коридор?

— Звісно, ми їх вишколили. Проганяли двічі. Тільки замість M134 на стіні висіли дві пейнтбольні гармати.

— Тоді були якісь відхилення?

— Жодних.

XLIII

Понеділок, 17 серпня, 08:55 (UTC +4)
«ДН», житловий норпцс

Ніч з неділі на понеділок минула без пригод. Загорожа стояла під напругою; ботів чекали. Втім, ті наче крізь землю провалилися.

Після сніданку Кейтаро Рока зібрав групу на планову нараду.

— Як успіхи, Тимуре? — без розшаркувань почав Джеп.

Програміст склав руки на столі.

— На мою думку, збій у роботі мозкових процесорів не міг стати причиною втечі та подій, що їй передували. Те, що здійснили боти, не можна назвати збоєм. Той факт, що під час утечі «малюки» керувались сигналами з процесорів, ще більше збиває з пантелику, — хлопець впер погляд у стіл перед собою. — Сьогодні я продовжу розслідування, детальніше розбираючи коди, але на даний момент я не до кінця розумію, що від мене вимагається.

— Якби ми розуміли, тебе б сюди не викликали, — холодно сказав Кейтаро. — Вас зібрали для того, щоб гуртом ми могли визначити причини, що призвели до подій 31 липня. Незалежно від того, вдасться нам це чи ні, від тебе, Тимуре, вимагається написати програму, яка нейтралізує ботів і дозволить повернути їх до лабораторії. 63 «малюки», що залишились у «яслах», піддаються перепрошивці. Ми зберігаємо доступ до їхніх мізків. Немає жодних причин думати, що з утікачами буде інакше.

— Раніше ви хіба не пробували?

— Пробували. Спочатку стирали все підряд. Потім закидали у голови підпрограми, орієнтовані на погашення активності та емоційних проявів. Модулі успішно компілювались, але з якихось причин не запускалися. Тобі треба розібратись чому і написати програму, яка запускатиметься.

Програміст глипав на Ральфа, Кейтаро, Тіану. Вони виглядали розслабленими. Група чомусь вірила, що Тимур, щойно торкнувшись

клавіш, виправить усе і боти самі заскочать до ясел. Вони не розуміли, що шанси мізерні. Налаштування програми може розтягтись на місяці. За цей час, якщо він правильно зрозумів обстановку, боти передохнуть у пустелі.

Отоді Тимур відважився задати питання, котре муляло його цілий ранок:

— Слухайте, чуваки, а як щодо плану «b»?

У конференц-залі запала мовчанка. Відповів Ральф, ретельно підбираючи слова:

— Ми розглядали різні варіанти перед твоїм прибуттям, і чимало з них... більшість із них... кгм... майже всі вони є неприйнятними.

— Тобто в нас немає жодних альтернативних варіантів? Тільки програма?

— Є, — в розмову втрутився Ріно. Амбал підсунувся до столу, загасивши недопалок у чиемусь пластиковому стаканчику, і ляпнув: — На крайняк ми передусимо вилупків. Оце і є план «b», українцю.

Ральф послав гнівний погляд Хедхантеру, а тоді повернувся до Тимура. Неохоче визнав:

— В принципі, так. У разі крайньої необхідності під час атаки на наш комплекс можна застосувати нервово-паралітичний газ. Ніхто не збирається душити ботів, це лиш...

— Це неприпустимо! — викрикнув Кацуро Такеда, перебиваючи канадця. — Хто взагалі запустив цю горилу в залу нарад? — японець тичнув пальцем на Ріно.

На мить усі отетеріли. Велетень напружився, випуклі м'язи грудей заходили хвилями. Він випнув щелепу, аж суглоби клацнули.

— Як ти мене назвав? — голос був тихим, але на денці відчувалось гудіння урагану.

Японець втямив, що перегнув палицю, і спробував перескочити неприємний момент, хутко залопотівши:

— Це мільярди доларів інвестицій! Чим ви думаєте? — на всяк випадок Кацуро трохи відсунувся від краю, щоб Хедхантер не міг схопити його, перегнувшись через стіл. — Ми, на хрін, грохнемо всіх ботів, заодно ще й затруївши когось із наших! Отакий ваш план?

Ріно стиснув кулаки. Очі відсунулися в глиб лоба, сфокусувавшись на горлі молодого японця. Ральф, схилившись, щось тихо, але твердо показав до амбала.

— І я проти... — вперше за вечір озвався Ігор. Ємельянова спершу ніхто не почув, бо всі слідували за тим, як Ральф уговтує Ріно.

Тоді росіянин повторив: — Я проти того, щоб застосовувати нервово-паралітичний газ.

— Я згодна з Кацуро, — підтримала молодого японця Тіана Емерсон. — Давайте не робити з мухи слона. Ситуація не є аж такою небезпечною. Не сваріться, ми впораємося. Нас тут одинадцять чоловік, більшість — доктори наук... А застосовувати газ? Це виглядатиме якось... тупо. Вам не здається? Нам же треба їх просто переловити.

Знову заговорив Тимур:

— Я думаю, що зможу знайти вирішення проблеми. Разом з тим, ви чудово знаєте: на те, щоб реалізувати задумане, у мене десять днів, — хлопець двічі підряд знизав плечима. — Не моя в цьому вина. Я знайду рішення, це я гарантую, проте налаштування та компіляція можуть затягнутись. Я хочу бути впевненим, що у нас є запасний варіант, і знати, в чому він полягає.

Кейтаро Рока почекав, щоб переконатись, що Тимур закінчив.

— Дякую за відвертість, Тимуре. Ми з Ральфом маємо деякі задумки, а шановний Ріно Хедхантер люб'язно погодився їх виконати. Звісно, якщо в тому буде потреба і тільки після моєї санкції.

Ріно сидів нерухомо, мов снайпер, слідкуючи за Такедою. Кейтаро правив далі:

— У нас є зоман¹. Це бойова отруйна речовина нервово-паралітичної дії. Будовою та більшістю своїх властивостей він схожий на зарин². Ти ж чув про зарин? — Тимур пригадав, що колись читав статтю про хімічну зброю часів Другої світової війни, а тому кивнув. — Так ось, зоман — це той самий зарин, тільки у 2,5 рази токсичніший. За звичайних умов зоман — безбарвна рідина, що має легкий запах щойно скошеного сіна. Він викликає ураження будь-яким способом, найшвидше — через інгаляцію. Перші ознаки отруєння проявляються при концентрації випарів у повітрі більший за 0,0002 мг/л. Смертельна доза при дії через органи дихання — 0,03 мг/л. Будь-яка жива іс-

¹ Зоман — складний ефір метилфторфосфонової кислоти, хімічна формула — $C_7H_{16}FO_2P$. Надзвичайно отруйна речовина. Відкритий у 1944 Ріхардом Куном у Німеччині. Потрапляючи в людський організм стимулює вироблення нейромедіаторів, що спричиняють масове замикання синаптичних зв'язків між нейронами мозку. Після цього мозок суцільним потоком розсилає в організм неперервні черги імпульсів, примушуючи всі органи, м'язи і залози працювати на повну силу аж до повної їх відмови чи зупинки. За лічені хвилини (залежно від отриманої дози) організм стає неконтрольованим і гине.

² Зарин (Sarin) — ізопропіловий ефір метилфторфосфорної кислоти, рідина без кольору та запаху. Бойова отруйна речовина. Формула — $C_4H_{10}FO_2P$. Названий так за іменами його німецьких винахідників: Schrader, Ambros, Rüdiger і Van der Linde.

тота, що має нервову систему, втрачає контроль над організмом і за лічені хвилини гине. Ідея полягає в тому, щоби при черговому нальоті ботів застосувати зоман, довівши концентрацію парів у повітрі до 0,01~0,02 мг/л.

— А далі?

— Для всіх нас є протигази. А для ботів... Існує антидот, що називається атропін¹. Ми маємо його в достатній кількості. Після газової атаки у нас буде максимум 2—3 хвилини, щоб затягти зомлілих ботів у герметичне приміщення і ввести атропін. За найоптимістичнішими оцінками 20—25 % від загальної кількості уражених не вдасться врятувати. Зате це єдиний спосіб, який гарантує, що всі 100 % нападників будуть нейтралізовані.

— Це ризиковано! — знову завівся Кацуро Такеда. — Ви пропонуєте пустити газ на відкритій території. Як, чорт забирай, ви збираєтесь підтримувати низьку концентрацію? Хто її буде вимірювати? А раптом у цей час бушуватиме вітер? Або навпаки — буде штиль, і боти сконають за чверть хвилини?

— І ще, цей атропін, — смикаючи себе за гудзик сорочки, встряв Ігор Ємельянов: — Ви впевнені, що він подіє? Коли його востаннє застосовували? У В'єтнамі? Під час ірано-іракської війни? Там, звідки доставили препарат, дали гарантію, що він не прострочений?

Тимур мусив визнати, що Кацуро та Ігор мають рацію. Коли щось піде не так, боти відкинуть копита від паралічу. Задумка проста, але навряд чи здійснення. У той же час він дивувався з того, з якою запеклістю ці двоє, росіянин та молодий японець, захищають ботів. Було щось дивне у їхній експресивній наполегливості.

— Кацуро, Ігорю, охолоньте, — м'яко, але безапеляційно сказав Кейтаро Рока. — До цього не дійде. Правда ж? — старий японець спідлоба зиркнув на українця.

— Я зроблю все, що від мене залежить, — хитнув головою Тимур.

— Є ще один спосіб... — обережно включилась у розмову Лаура Дюпре.

— Виключено! — обірвав її Джек.

— Кейтаро...

¹ Атропін — алкалоїд, що зустрічається в різних видах дурману, антихолінергічний засіб. Дія проявляється в пониженні тонуусу м'язів, зниженні секреції слинних, потових, бронхіальних та шлункових залоз тощо. Формула — $C_{17}H_{23}NO_3$. Одна з небезпечних речовин, що може проникати крізь гемато-енцефалічний бар'єр у мозку.

— Я знаю, що ти хочеш запропонувати, Лауро, — голос Джепа загострився, — але запевняю: нічого не вийде, Хорт пробував, і ти бачиш, що від нього лишилося.

— Ви не договориєте, — не здавалась дівчина. — Ви щось приховуєте.

— Ти знову за старе.

— Вадим не ліз би до них, якби не знав, що робить.

— Лауро, досить, — старий японець відмахувався від неї, як від мухи.

— Програма нічим не допоможе, — твердо заявила Лаура; Кейтаро стиснув губи. Психіатр розпалася: — Ви сліпаки! Довбаний міждисциплінарний підхід призвів до того, що вчені кидаються з однієї галузі в іншу, в жодній не набираючи ґрунтовних знань. Я поважаю ваші досягнення, Кейтаро, але ви невіглас у питаннях, що стосуються мозку. Озброївшись сучасними методами та інструментами, ви з Ральфом полізли у сферу, куди вам краще не потикатися. Ви граєтеся з людським мозком, при цьому жоден з вас уявлення не має про психологію. Ви можете розколупати мозок до останнього атома, але поняття не маєте, як він функціонує на макрорівні, — Лаура крутнулась на стільці: — Тимуре, тобі сказали, як загинуло перше покоління ботів? Усиновлені близнюки з Таїланду.

— Ну, я знаю про це...

— Тобі сказали як?

— Один з хлопчиків убив іншого.

— Він не просто вбив. Він намагався його трахнути! — психіатр випнула нижню губу. Очі за скельцями сказано блищали. — Як тобі таке, українцю? І це у п'ять років! Ти хочеш сказати, винна програма? Дурня. Неможливо запрограмувати організм на дії, до яких він не готовий з точки зору фізіології.

— Цього я не знав, — Тимур хмуро покосився на Ральфа Доєрнберга.

— Звісно, ти не знав! Бо ніхто з цих розумників не зміг би тобі пояснити, що сталося, — Лаура повернула обличчя назад до Кейтаро. — Що має статися, щоб ви перестали лізти туди, куди не потрібно? Річ не в тім, що вам не вистачає компетентності. Ви мусите на решті досягнути: не все в цьому світі можна пізнати. У всесвіті безліч речей, які людина не може пояснити, проаналізувати чи описати формулами, не тому що до них неможливо доколуватися, а тому що ми не здатні їх досягнути. І однією з таких речей є голова!

Кейтаро не реагував. Лаура продовжила ще запекліше, підкріплюючи слова жестами:

— Вам здається, що свідомість, мислення та мова — найскладніші функції організму, які є унікальними і набуваються тільки з часом після народження. Але це не так. Людське тіло збіса складний механізм. Мільярди різнопланових клітин розвиваються і функціонують у тісному співіснуванні. Легені дихають, серце качає кров, шлунок переварює їжу, нирки фільтрують кров тощо. Ці органи складні і керувати ними вельми непросто, проте організм з цим справляється — і справляється сам. Ніхто його не вчить і не програмує. Хай які складні ці дані, вони передаються з генами. Вони існують ще в зародку. Вони нікуди не діваються при народженні немовляти. То чому б не припустити, що, окрім регулятивної інформації та безумовних рефлексів, з генами передається ще дещо? Щось таке, що не може проявитися до трирічного віку, бо тоді дитина надто маленька, а після трьох років його глушить свідомість та соціальні норми. Щось несвідоме...

— То й що? — процідив крізь зуби Ральф Доєрнберг.

— Боюсь, ви випустили це *щось* назовні. Ральфе, ви любите повторювати, що мозок людини використовується лише на 30 %. Задумайтесь: може, це неспроста? Може, за десятки тисяч років еволюції людський організм розвинув бар'єр, вибудував своєрідний захист, що не дозволяє використовувати мізки на повну? Ніколи не спало на думку, що, либонь, краще не чіпати решту 70 %?..

XLIV

Після завершення наради Лаура Дюпре підійшла до Тимура.

— Тимуре, він говорив з ними, — по-змовницьки прошепотіла психіатр.

— Хто?

— Вадим Хорт. У його персональному кабінеті в корпусі «EN-2» зберігалось чимало записів. Після загибелі Хорта Кейтаро забрав їх до себе і нікому не показує.

— Ральф сказав мені, що боти не розмовляють, — не повірив програміст.

— Я не стверджую, що Хорт говорив з ними у буквальному сенсі цього слова. Він... ну... він спілкувався якимось невідомим мені чином. А Кейтаро вперто цього не визнає.

— Чому ти хочеш, щоб я це знав?

— Бо не хочу, щоб ти марно витрачав сили. Ти на хибному шляху. Вадим Хорт удосконалював їх, але при цьому випадково наштовхнувся на щось... інше... Щось складне, що прийшло зсередини мозку. Боти набагато складніші, ніж видаються на перший погляд...

Побачивши, що до них наближаються Тіана з Кацуро, Лаура затихла, опустила голову і, не попрощавшись, відійшла від Тимура.

Наступним хлопця наздогнав Ральф. Перехопив у тамбурі на виході з жилого корпусу.

— Як почуваєшся? — старий канадець виглядав стурбованим.

— Нормально, — вдавано апатично відповів Тимур. — Шурую на робоче місце. Хочу глибше зазирнути в коди, — насправді його не полишали слова Лаури. «Хорт говорив з ними. Спілкувався якимось невідомим чином». — Особливо ті, які дописував Вадим Хорт.

Вони вийшли на подвір'я. Повітря швидко прогрівалося.

— Не слухай її, — водячи очима по горизонту, сказав Ральф.

— Кого? — Тимур зобразив нерозуміння.

— Лауру. Це американці наполягли, щоб у команду ввели психіатра. Ми довго не могли знайти нікого, хто б погодився відмовитись від практики і виїхати в пустелю. Лаура Дюпре опинилась у «NGF Lab» тільки через те, що її кар'єра у Франції накрилася.

— А що трапилося?

— Один з пацієнтів повісився під час огляду. Дюпре відлучилася, щоб потеревенити по телефону. Через хвилину повернулась, а на люстрі теліпається мертвяк. Зрозуміло, Дюпре турнули з клініки. Чотири місяці вона не могла знайти роботи.

Тимур знизав плечима. Для нього цей факт нічого не означав. Річ у тім, що люди часто не розуміють різниці між психіатром і психологом. Плутають їх. Психіатр — це фаховий лікар, людина, котра вивчає психічні розлади, займається їх лікуванням та профілактикою. Психологом може стати всякий, хто вміє слухати і вчасно кивати головою. Коли хворий з психоорганічним психозом раптом надумав повіситися, це, звісно, неприємно, але що вдієш — таке трапляється. Точно так само кардіолог може втратити пацієнта, якому закортіло викурити сигаретку через два дні після перенесеного інфаркту. Зате Лаурі не пощастило. Про неї почали думати, як про *психолога*, який довів клієнта до самогубства. А це набагато гірше. Дюпре почали уникати.

— Прикро... — промовив Тимур.

— Так. Це я до того, щоб ти не сприймав усерйоз її слова. Ця дівуля далека від того, над чим ми працюємо.

XLVI

Понеділок, 17 серпня, 10:37 (UTC+4)
«EN-2», державний інженерний корпус

Обшукавши вінчестер, Тимур переконався, що файла немає. Хлопець нахмурився. Вагаючись, підняв трубку внутрішнього телефону і набрав номер Ральфа.

— Ральфе, мушу вас потурбувати.

— Я весь до твоїх послуг.

— Я розбираю код процедури, що керувала ботами під час демонстраційного тесту. Зараз аналізую код окремих системних функцій.

— Виникли якісь проблеми?

— Не зовсім. Я виявив, що в усіх процедурах, які за останні три роки компілювались у голови ботів, зустрічається виклик функції System.Macros. Я переглянув модуль System, і виявилось, що процедура Macros в ньому *не* прописана. Є лише вказівник на неї. Коли в тілі основної програми викликається System.Macros, в модулі System запит перенаправляється на MacrosVH.MacrosCreate. Модуль MacrosVH, підключений напряму до System. Його код зберігається у файлі «MacrosVH.bcf».

— І?

— Цього файла немає.

— Тобто?

— Файл під назвою «MacrosVH.bcf» відсутній. Його немає на вінчестері. Я не можу побачити код і, відповідно, не знаю, для чого в кожній програмі Вадим Хорт викликав System.Macros.

— Ти впевнений, що файл відсутній?

— Абсолютно. Можливо, він залишився на персональному комп'ютері Вадима. Якщо такий, звісно, існує... Словом, він мені потрібен.

— Гаразд, я поговорю з Кейтаро.

Тимур здивувався. Оце й усе?

— Ральфе, ви не розумієте. Я думаю, в цьому файлі захований ключ до всіх проблем.

— Я зателефоную, — відчувалося, що канадець намагається якнайшвидше завершити розмову.

— Добре, я чекатиму дзвінка.

Хлопець відклав трубку. Він згадав палку промову Лаури Дюпре під час ранкової наради. Можливо, Лаура випадково потрапила до

«NGF Lab». Але вона не була випадковою людиною у проєкті. Ральф і компанія щось приховували.

Хлопець перевів комп'ютер у сплячий режим. Підсунув до себе папку з паперами, що лежала на краю стола. Вчора він не заглядав до неї і тепер жалкував про це. Тимур Коршак узявся вивчати біографію Хорта.

В папці, крім автобіографії та характеристик Вадима, містилися приклади робіт, над якими він працював у «МАЙКОНі». Ральф постарався, роблячи підбірку. Старий канадець зробив усе, щоб у Тимура не було необхідності виходити в інтернет.

З перших сторінок хлопця збентежив той факт, що Вадим Хорт не мав відношення ні до ігор, що моделюють поведінку людей, ні до штучного інтелекту. В Москві він працював над CAD-системами. Хорт розробляв програмне забезпечення для інженерів та архітекторів. Неможливо було зрозуміти, як він опинився і що робив у «NGF Lab»!

Програміст захопився, забувши про обід. Бекка принесла страви прямо в лабораторію.

Години спливали. Тимур усе більше заплутувався.

Ральф не подзвонив.

XLVI

Понеділок, 17 серпня, 16:38 (UTC +2)
Київ, Україна

Аліна нагадувала паровий котел з поламаним манометром. Зовні — як завше, стримана і спокійна. Зате всередині напруга сягнула рівня, що міг убити її. Ніщо не виказувало той пекучий жар, що клеко-тав у дівочому серці.

Вона подумки проклинала Тимура. Думала про те, що він справді не вартий її. Що в ньому немає нічого особливого. Що він ніколи не любив її. Але це не допомагало. Поранена гордість не вгамовувалася, раз за разом вертаючись до одного й того самого питання: чому? Аліна неохоче затримувалася перед дзеркалом, прискіпливо обдивляючись себе. Невже я недостатньо гарна для нього? Вона пригадувала їхні перепалки за останні півроку. Що я не так сказала йому? Я просто набридла? Але чому він пішов саме так? Нічого не сказавши, ви-гадавши безглузду відмовку.

Подеколи злість відступала. Аліна розуміла, що Тимур не такий. Навіть якщо вона йому набридла або ж він знайшов собі іншу, хло-

пець сказав би про це прямо. Він знайшов би спосіб розірвати стосунки цивілізовано. Якщо розрив між двома людьми за місяць до весілля взагалі може бути цивілізованим. У такі моменти на очі наворачталися сльози. Аліна відчувала, що з її хлопцем сталося щось недобре. Щось лихе і непоправне. Відтак вона вирішила приглушити квиління ображеної гордині і писати Тимуру листи, аж поки він не відповість.

Від: SeaFlower
До: Tym_the_Botfucker
Тема: 1
Час: 16:38 17AUG

Привіт!

Ти так і не написав... Це так не схоже на тебе. Я не розумію, що відбувається. Я дуже хвилююся за тебе. Напиши. Будь ласка, напиши. Хоч одне слово. Навіть якщо тобі це неприємно, просто напиши, що з тобою все гаразд.

Аліна

Від: SeaFlower
До: Tym_the_Botfucker
Тема: 2
Час: 17:57 17AUG

Я писатиму тобі, поки не відповіси. І нумеруватиму кожен лист. Я нічого не вимагаю. Просто обізвись. Ця невідомість така нестерпна. Чому ти такий жорстокий?

Аліна

Від: SeaFlower
До: Tym_the_Botfucker
Тема: 3
Час: 19:12 17AUG

Пересилила тебе і подзвонила твоїм батькам. Мама сказала, що теж нічого не отримувала від тебе. Вона переживає. У тебе щось сталося? Чи ти просто забув їм написати? Як завжди, в принципі...

Якщо не хочеш говорити зі мною, то принаймні напиши батькам. Вони страшенно хвилюються.

Аліна

Від: SeaFlower

До: Tym_the_Botfucker

Тема: 4

Час: 22:41 17AUG

Говорила з Дмитром Віталійовичем. Заспокоював мене. Казав, що твоя мовчанка може бути пов'язана з секретністю розробок. Добре. Але невже не можна було сказати про це завчасно? Невже так важко написати два слова з аеропорту в Сантьяго?

Я вже не знаю, чого мені хочеться більше: побачити у вхідних твій лист чи вбити тебе.....

Аліна

Аліна продовжуватиме писати листи ще майже два тижні. Вони ставатимуть щораз злішими і образливішими. Останні вона нумеруватиме і відсилатиме порожніми, наче якийсь безглуздий спам. Вона вперто писатиме, поки внутрішня напруга не деформує її серце до невпізнання, і вона зненавидить Тимура такою ненавистю, якою можна ненавидіти тільки того, кого раніше кохав...

XLVII

Понеділок, 17 серпня, 20:04 (UTC+4)
«DW», житловий корпус

У кабінеті Кейтаро панувала півтемрява. Увімкнута одна лиш настільна лампа. Джем сидів у велетенському шкіряному кріслі. Біля вікна вимальовувався худорлявий силует Ральфа. Канадець стояв, застромивши руки за пояс. Біля входу на меншому кріслі розлігся Ріно Хедхантер. Його туша аж нависала над бильцями. Крісло порипувало під вагою.

— Для того, щоб перепрошити, спочатку треба їх знайти, — не обертаючись, сказав Ральф.

Кейтаро супився, погладжуючи долонею підборіддя:

— Я... думав про це.

— Коли він напише програму-антидот, треба якось приманити тих, що в пустелі.

— Вони прийдуть, — нетвердо промовив Кейтаро. — Вони мусять з'явитися.

— А якщо ні?

— Ральфе, боти не виживуть без альдостерону.

— «Малюки» не з'являються другий день. Ти ж не думаєш, що вони просто валяються посеред солончакової пустелі і засмагають? А що як вони подались до Калами? Або ще гірше — до Антофагасті?

Старий Джеб тяжко зітхнув:

— Добре, визнаю: у нас проблема. Як ти пропонуєш затягти їх у кілометрову зону?

— Не обов'язково тягнути всіх на базу. Достатньо буде завезти одного з вправленими мізками до втікачів. Головне, щоб українець написав процедуру, яка гарантовано запуститься. Між мозковими платами вона розповсюдиться сама.

— Це все пусті балачки, поки ви не знаєте, де вони ховаються, — вставив репліку Хедхантер.

Ральф із Кейтаро припинили. Японець втягнув шию і втиснувся у крісло.

Раніше з цим не було проблем. Тиждень тому боти щовечора кидались на штурм. Не встигало сонце сповзти за горизонт, вони вже тут як тут і нишпорять, вишуковуючи який-небудь лаз, щоб пробратись усередину лабораторій. Та це було тиждень тому. За останні два дні жоден з утікачів не наближався до захисного периметру. Боти зникли. І це означало, що їх доведеться шукати.

Джеб обіперся на лікті, наблизивши обличчя до Ріно:

— Якщо сьогодні-завтра боти не прийдуть, поїдеш їх шукати.

Південноафриканець був не в захваті, але перечити не став.

— Відбереш чотирьох чоловік. На складі є чотири офф-роад мотоцикли.

— «Yamaha YZ250», — підказав Ральф.

Японець продовжив:

— Сумніваюсь, що втікачі ховаються в місцях, куди можна доїхати машиною.

— Кейтаро, але... — зніяковів Хедхантер. — Мої люди не вміють їздити на байках.

— Що? Ти це серйозно?

— Так.

— Невже... всі? — очі старого Джепа невдоволено звузилися.

— Крім Джеро і мене.

— Як це так?

— Вони росли в Анголі та Намібії. Хлопців навчали вбивати, а не гасати по горах на спортивних мотоциклах. У нас байки не популярні.

— Гаразд, поїдете вдвох. Візьмете з собою Джеффрі, малий точно тямить, як керувати «Ямахою», — Джеп промовляв безтурботно. — Подумаємо, може, пошлемо ще когось.

Ріно скреготнув зубами.

— Я не хочу їхати на мотоциклах. Я в машинах не почувуюся безпечно. Якщо ми сунемося в пустелю на байках, вони нас порвуть.

— Не порвуть, — рубонув Кейтаро. — Не перебільшуй. Крім того, на машинах ви від'їдете не далі, ніж на кілька сотень метрів від ґрунтових доріг. Так ми будемо шукати ботів до нового року. Цього разу ти мусиш подбати, щоб повернутися на базу задовго до темряви.

— У нас немає вибору, — додав Ральф і повернувся спиною до вікна.

— Твоє завдання, — уточнив Кейтаро, — знайти сліди і по можливості локалізувати лігво. Боти десь ховаються протягом дня. Вони не можуть постійно триматися на сонці, — чмихаючи ніздрями, Ріно кивав. — Тільки не лізь на рожен. За людей відповідаєш головою. Як тільки знайдеш «малюків» чи хоча б визначиш, де вони ховаються, завертай усіх назад.

— Я зрозумів, Кейтаро, — опустив голову Ріно.

— Тоді до завтра.

Хедхантер підвівся і, невиразно попрощавшись, залишив кабінет. Кейтаро та Ральф довго сиділи за столом, дискутуючи про те, куди зникли боти і чим вони зараз займаються.

Тієї ночі «малюки» не прийшли.

Не прийдуть вони і завтра.

39 ПРОТИГАЗІВ І... АЛЬДОСТЕРОН

XLVIII

Одним з проявів типово хаотичної системи є урагани.

Наукове вивчення ураганів бере свій початок у 70-х роках XX століття. Займатися руйнівними циклонами почали в Японії та США, де ці природні явища трапляються найчастіше, нерідко залишаючи по собі жахливі спустошення. Вчені підмітили, що тільки ~10 % новоутворених циклонів досягають стадії зрілих ураганів. Це означає, що в природі існує цілий ряд чутливих чинників, які не дають ураганам сповна розвинутися. В Інституті передових ідей NASA почалися розробки комп'ютерних програм для моделювання поведінки ураганів з метою оцінювання факторів, які впливають на їх розвиток. Виявилось, що основною живильною силою ураганів є енергія, що виділяється при конденсації водяної пари у висхідних потоках повітря, і достатньо охолодити воду під епіцентром молодого циклона хоча б на 0,75—1,5 °С, щоб буревій затихнув сам по собі. Разом з тим було експериментально з'ясовано, що подіяти на сформований ураган — затія марна й нездійсненна. Не існує жодної можливості погасити таку колосальну енергію...

У той час, коли Кейтаро та Ральф радилися про те, як приборкати непокірних ботів, у пустелі, неподалік від лабораторій, дещо відбувалося. Чоловіки навіть припустити не могли, що все зайшло настільки далеко. Ніхто в «NGF Lab» не підозрював, що ситуація в Атакамі вже сягнула стадії зрілого урагану.

XLIX

Вівторок, 18 серпня, 18:58 (UTC +4)
Шосе № 23 «Сан-Педро — Напама»
19 км на захід від Сан-Педро

Брудно-білий джип «Nissan», що колись належав одному селянину з Сан-Педро, перевальцем сунув з півдня перпендикулярно до траси № 23. Машина рухалась неквапно, іноді ривками, скидалось на

те, наче щось не в порядку зі зчепленням чи коробкою передач, або ж водій не так давно сів за кермо повнопривідного автомобіля.

Незабаром «Nissan» дістався роздовбаної шосейки, вишкрібся на асфальт і став. Кілька хвилин позашляховик нерухомо стримів акурат посеред дороги, перегороджуючи шлях. Водій немов заснув за кермом, так і не вирішивши, куди далі їхати. Спливло хвилин сім, перш ніж мотор знову загарчав. Джип ривками розвернувся ліворуч і, петляючи, помчав на захід у напрямку Калами. Час від часу його зносило то на ліве, то на праве узбіччя. Випадковий спостерігач, безперечно, вирішив би, що водій п'яний, як чіпок, настільки наліганий, що може вкоротити собі віку на практично безлюдній дорозі.

У салоні розмістилося четверо замурзаних дванадцятирічних хлопчаків. Чотири пари синіх очей холодно зблискували у півтемряві салону. У кожного на колінах лежав чорний дробовик «Mossberg 500» з повним магазином набоїв.

Якимось дивом проїхавши Каламу і не задавивши при цьому жодного чилійця, квартал озброєних неповнолітніх хлопчиків виїхав на трасу № 24, що сполучає Каламу і Токопійю. Проминувши Чукуйкамату¹, голий хутір з кількох саманових хижок, який межує з Каламою на півночі, вони помчали пустельним шляхом у напрямку океану. Тепер уже значно впевненіше тримаючись дороги...



Вівторок, 18 серпня, 22:41 (UTC -4)
Північна околиця містечка Токопійя
Узбережжя Тихого океану, Чилі

Джеймі Макака сидів біля відчиненого вікна, лускав насіння, гучно спльовуючи лушпиння в крихітний кулачок, і думав про життя. За вікном замріяно шарудів прибоєм безмежний Тихий океан. У животі Макаки натужно буркотало.

Джеймі мав півтора метра зросту (що негусто навіть як на корінного чилійця), вузькі трикутні плечі, карлуваті, немов дитячі, руки та опукле черевце, яке нагадувало запханий під футболку футбольний м'яч. Лице пасувало до непрезентабельного тулуба — маленьке, зморшку-

¹ У 2003 році Чукуйкамату, поселення-сателіт біля однієї з найбільших у світі мідних копалень, було демонтовано. Поселення фактично припинило своє існування. Причиною послужили екологічні проблеми, а також агресивне розширення копальні. Більшість жителів Чукуйкамати переїхали до Калами, самотужки шукаючи нове житло.

вате, з плескатим широченним носом та тонкими губами, що ледь прикривали нещільні ряди жовтих кривуватих зубів. Саме через розплесканий шнобель та великі овальні ніздрі, що дивились прямо вперед, неначе отвори двоствольної рушниці, чоловіка прозвали Макакою. Кличка прилипла до Джеймі чверть століття тому; в ті часи у нього ще не було вагомих аргументів проти своїх кривдників. Утім, за п'ятнадцять років пігмей притерпівся, а коли отримав змогу «відчистити» ім'я, не схотів розлучатися з прізвиськом. За останнє десятиріччя Макака здобув у кримінальному світі північного Чилі достатню владу, щоби спокійно відрізати язика будь-кому, хто посміє насміхатися з його мавпячого псевдоніма. До особливих прикмет цього амбітного карлика можна додати кількадесят довгих волосин, що випинаються з тім'ячка (щоранку Джеймі ретельно зачісує їх назад, достоту як нью-йоркський мафіозі), а також систематичні закрепи, якими чоловічок страждає протягом останніх п'яти років.

Власне, Джеймі Макака і був мафіозі. Певна річ, за скромними північночилійськими мірками.

Усе своє життя (за винятком останньої декади) Джеймі був, як тля: мізерний, сірий, непомітний. Для його колег було цілком достатньо вишкіритись і помахати кулаками, щоб обезпечити місце під сонцем, але тільки не для маленького Джеймі. Ліліпут мусив іти вперед лаючись, плюючись і стріляючи в усе, що рухається. І він йшов, повільно, але вперто, встряваючи у криваві колотнечі з добірними головорізами Антофагасти, луплячись не на життя, а на смерть з різною потолоччю. Джеймі давно нікого не боявся.

Схожому на примата пігмееві недавно стукнуло сорок два роки. Двадцять сім з них він займався усяляким паскудством: постачав зброю, що прибувала морем з Колумбії чи Мексики, спершу аргентинцям, потім болівійській мафії і врешті-решт наркодилерам та повстанцям, які засіли в лісах Мадре-де-Діос на південному сході Перу; доправляв неякісний (так званий «сірий») кокаїн з Болівії в Антофагасту і далі на південь аж до Сантьяго; збирав мито з торгових кораблів, що зазирали до Токопії, та підшефних йому борделів. Атакама служила чудовим місцем для того, щоби крутити темні дільця. Нині це лишилось у минулому. За останні півтора роки Джеймі Макака одне за одним втратив основні джерела доходу. Аргентинці сто років не зверталися по зброю, перуанців викурила з лісів регулярна армія, а болівійці почали тягати «пушки» напряму з Колумбії. Якийсь час він перебивався виключно поставкою наркоти, та, як на зло, за останні три місяці обороти впали, а потім

ще виникла неув'язка з болівійським кур'єром... Словом, виручені гроші більше не покривали ризик, і чимало його людей мовчазно відсторонились від справ. Стали вичікувати.

Отож Джеймі сидів, з шумом втягуючи дуплистими ніздрями солоні запахи океану, час від часу пчивав і міркував про вихилися вередулі-долі. Якщо так далі піде, він залишиться не просто без армії посіпак, але й без грошей. А це вже нікуди не годиться.

— Ти чув, Джеймі? — перервав його роздуми жиливий здоров'як, погойдуючись у плетеному кріслі-качалці в глибині просторої веранди, вікна якої виходили на океан.

— Що таке, Армандо? — не поворухнувшись, спитав Джеймі.

Мускулястий тридцятирічний Армандо, чи не єдиний, кому Макака по-справжньому довіряв і кому прощалось багато такого, за що пігмей зазвичай відстрілював яйця, зробився серйозним:

— Подейкують, начебто в пустелі коїться щось дивне.

— Та ну.

— Останнім часом почали зникати люди.

— Вони й раніше щезали. То й що?

— Цього разу все інакше, шефе. Раніше губилось один-два чоловіки за рік. А мій кузен твердить, що цієї зими всі осібні господарства навкруг Сан-Педро — Сан-Хосе, Санта-Роза, Церільйос, Сан-Бартоло, Мачука¹ — знелюдніли. Пощезали цілі сім'ї. Ніхто не знає куди. І це ще не все. У барах переповідають, що за останній тиждень на шляху між Каламою та Сан-Педро безслідно пропало вісім автомобілів.

Заява була серйозною, адже на тому шляху за тиждень проїжджає не більш як десяток авто.

— І яке мені до того діло? — Джеймі лишався нарочито байдужим.

— Просто... мені трохи дивно, та й усе, — насправді Армандо було страшно, але він розважливо вирішив не признаватися у цьому перед босом. — Люди з Сан-Педро патякають, що бачили в пустелі демонів, схожих на маленьких хлопчиків з синіми очима...

— Демонів?

— Так, шефе! Білих, як молоко, і швидких, мов вітер...

Джеймі розреготався:

¹ Сан-Хосе, Санта-Роза, Церільйос, Сан-Бартоло, Мачука — ці назви можна відшукати, лиш роздобувши дуже детальну карту Атаками (регіону Антофагаста). Вони позначають забуді Богом поселення, що складаються з однієї-двох глиняних хаток, загублені в пустелі неподалік містечка Сан-Педро-де-Атакама. У кожному з них проживає максимум по 3—5 осіб.

— І ти в це віриш, Армандо?

Армандо зашарівся і невиразно пробурмотів:

— Диму без вогню не буває. — На це карлик знову пирснув, і Армандо, наче просячи вибачення, пролопотів: — Та я так... думав, раптом це болівійці.

— Маячня, — форкнув Джеймі Макака і повернувся до вікна.

Тиждень тому пігмей недоплатив кур'єру, що привіз товар із Болівії. Хлопчина трохи образився і на людях поцікавився у Макаки, чи в дитинстві однокласники, бува, не перчили його в ніздрі, бо носові пазухи такі роздובані, що нагадують... ну, самі знаєте що. Кур'єра закопали в пустелі за триста метрів на схід від Панамерикани, і тепер Джеймі очікував реакції болівійських кабальєро.

— Це не вони. Безглуздо гробити невинних селяків, та ще й за двісті кілометрів від Токопійї.

Джеймі більше не слухав Армандо. Дивлячись на лискучий, мов лезо ножа, серпик місяця, Макака перестав лузати насіння і потягнувся думками до Господа. Він прохав у Всевишнього дві речі: 1) підкинути йому нових клієнтів і 2) нормально покакати. (За друге прохання Джеймі було по-дитячому соромно, він навіть подумки боявся його озвучувати, але інакше не міг: чоловічок замучився раз по раз тужитися так, що аж в очах меркнуло.) «Невже людям набридло колошкати одне одного? Та ніколи в таке не повірю! — обурювався бандит. — Чи ж соплякам з багатих сімей перехотілося ширятися? Чому все так погано, Господи? Невже Тобі важко зробити так, щоб було, як колись... — Макака роздумався, впершись підборіддям у груди, а тоді звів зажурений погляд на місяць: — І бажано, щоб клієнти були із Сантьяго. Столичні завше більше платять».

Несподівано у двері подзвонили, відлучивши пігмея від глибокодумної розмови з Богом.

— І кого це принесло в таку пізню годину? — не відриваючись від іскристих відблисків на тремтливій океанській воді, пробурчав Джеймі. Голос звучав байдуже, зовсім не сердито.

— Мабуть, знов якийсь наркаш по траву, — припустив Армандо. — Прогнати його?

Макака не відповів, презирливо випнувши губи. Це могло означати що завгодно, але оскільки заперечної відповіді не прозвучало, Армандо підвівся і потюпав до вхідних дверей, що виходили на дорожку з протилежного боку будинку.

Заглянувши у вічко, здоров'як крикнув за спину:

— Це Мігель, шефе!

Мігель величав себе видатним мудраком та філософом, хоча на ділі був звичайним випивакою-бомжем, що заробляв на харч, блукаючи довкола токопійського порту і шапкуючи милостиню. Переважно він жебракував, вдаючи з себе глухонімого. Мігель мав достатню для такого роду занять кваліфікацію, адже за молодості, підробляючи у притулку для людей з вадами слуху, вивчив як амслен, так і чилійську мову жестів¹.

Оскільки ніхто в Токопії не підозрював, що Мігель насправді не глухонімий, жебрак працював нишпоркою у Макаки, доповідаючи про те, що відбувається в місті.

— Впусти його, — апатично відгукнувся Джеймі.

Армандо відкрив двері і насупився:

— А це що за почесний караул?

Обабіч Мігеля, схиливши голови й опустивши очі, стриміло двоє руських, доладно скроєних близнюків. Такі ж брудні й обідрані, як і жебрак.

— Мені потрібно поговорити з Джеймі, — стараючись погамувати тремтіння, пробелькотів Мігель.

— Повторюю питання: що за білошкірі вишкребки припхалися з тобою?!

Затурканий злидар втиснув голову між пліч і силувано покосився на Армандо.

— Якщо чесно, то це вони... — попри пізню годину і доволі свіжий вітер, що студив пустелю з моря, Мігель пітнів, по скронях та худій шії збігали краплини поту, — це вони хочуть поговорити з шефом.

Тьмяного світла, що пробивалось з коридору, було недостатньо, аби роздивитися сині, мов сапфіри, очі хлопчаків. Якби Армандо вчасно помітив ті моторошні ультрамаринові погляди, то нізащо не пустив би візитерів. Але громилу (як і багатьох інших до нього в Сан-Хосе, Санта-Розі, Мачуці, Сан-Бартоло і навіть у Сан-Педро) ввела в оману невинна дитяча зовнішність.

— Чортзна-що... — він відступив з хідника. — Заходьте.

Жебрак і його мовчазні супутники прослизнули в хатину Макаки.

¹ Амслен — американська мова жестів (англ. American Sign Language), використовується глухонімими Канади та США. Зазвичай кожна країна має власну мову жестів, навіть ті держави, що мають одну й ту саму офіційну мову (скажімо, мова жестів у Британії цілковито відрізняється від американського амслену, чилійська мова жестів різниться з аналогічною у Мексиці тощо).

Джеймі, склавши руки на пузці, незворушно дивився у вікно.

— Доброго здоров'я, Джеймі, — опинившись на веранді, вклонився обірванець.

— І тобі не кашляти, Мігелю, — Джеймі відклав кульок з насінням. — Кого це ти мені привів?

— Це...

— Ти тільки поглянь, Армандо! — перебив його Макака, вилупивши нижню губу. — Малі грінгос! Та ще й близнята! Дай угадаю: шпінгалети хочуть працювати на татка, еге ж?

— Не зовсім, Джеймі.

Раптом сталося щось таке, що примусило Джеймі й Армандо напружитись. Один з синьооких двійнят грубо штурхонув Мігеля у спину. Затим пальці малого замелькали в повітрі — він щось переказував мовою знаків.

— Шефе, ці двоє хочуть у вас дещо купити, — видатний мудрак насилу вичавлював з себе слова.

— Фак, вони що — німі?

— Ага.

— Ти певен?

— Цілком. Обидва шкети знають мову жестів. Правда, якогось дідька американську.

— Нахабні, як чорти. Як ти терпиш таке ставлення з боку цих сопляків?

— Я... е... ну... Джеймі, ти не розумієш, вони...

Макака знову недослухав. Реготнув і відсунувся від вікна.

— Оце прикол! Ти таке бачив, Армандо? Скільки живу, ще такого не зустрічав.

Проте Армандо, розгледівши ядуче-сині очі з кривавими підтьоками, занепокоївся. Синьоокі неповнолітні глухонімі близнюки, що спілкуються американською мовою жестів, посеред пустелі — дивина та й годі. На відміну від боса, йому було не до жартів. Голово-різ підійшов і став по праву руку від Макаки, шкодуючи, що вікна відчинені. За верандою починався кам'янистий пляж, кудюю можна підібратися під самісінький будинок. Кілька секунд тому Армандо здалося, наче звідти долинув слабкий перестук зрушеного каміння.

— То що їм потрібно, злидню?

Хлопчик — цього разу без поспіху — склав пальцями кілька фігур.

— А... аль... альдо... — повторював за ним жебрак. — Альдостерон.

— Що? — Джеймі збентежився.

— Альдостерон.

— Що це таке?

— Я не знаю, Джеймі...

— Як, чорт забирай, ти можеш прочитати з жестів слово, яке сам ніколи не чув?

— Він показав по буквах. У мові жестів, якщо немає спеціального знаку, можна будь-яке слово зібрати з окремих літер.

Карлик замислився, від розумової натуги аж ніздрями заворушив.

— Це, мабуть, наркотик якийсь, так? Чи я помиляюсь? — і покосився на Армандо. Здоровило знизав плечима. — Що б то не було, в мене немає і ніколи не було альдостерону. Перекажи цим молодим джентльменам, що я не можу їм нічим допомогти.

Лівий близнюк труснув патлами і зробив кілька рвучких рухів кистями.

— Цеє... він... е-е-е... каже, що ти... — Мігель глитнув слину, тягнучи час; злидар гарячково вишукував яке-небудь *інше* слово, але нічого путнього на думку не спадало. — Каже, що ти... ну-у-у, ти *повинен* дістати його для них.

— *Повинен?* — звів брову Макака, ставши схожим на шимпанзе.

— Це не я сказав. Прости мені, Джеймі. Пробач! Це — він!

Джеймі нюхом учув підставу. Поки що його забавляла ця історія, але щось було не так. Запахло смаленим. По-перше, він ще ніколи не бачив Мігеля таким переляканим. А по-друге, поведінка білобрисих прибуд не могла не дивувати. Звичайні хлопчики не можуть так поводитися, звісно, якщо вони не божевільні або... якщо за ними хтось не стоїть. Це точно підступний маневр болівійців! Макака враз пожалкував, що дозволив їм зайти.

— Якого дідька ти привів їх до мене додому?! — визвірився Джеймі.

Лівий близнюк грізно, геть не по дитячому звів до купи брови, зблиснув очима і знов показав щось на мигах.

— Не я їх привів! — захникав Мігель. — Пацани самі мене знайшли і приволокли сюди, — він зробив паузу, хапнувши ротом повітря, а тоді шодуху зарепетував: — Джеймі, стережись! Вони злі! Я не знаю, хто вони такі, але вони...

Один з хлопчаків схопив злидаря за пах і нещадно стис, урвавши застережний окрик. Обірванець зігнувся навпіл і заскавчав, як собака.

— Армандо, «гармату»! — прогорлав Макака.

Широкоплечий посіпака кинувся до столу, розчехнув одну з шухляд і витягнув звідти загорнутий у замшу велетенський револьвер. То був «Smith&Wesson.375» із забороненими законом розривними кулями, більш відомий, як «Magnum». Пістолет миттєво опинився в руках у Джеймі. Коротун провів пальцем по товстєнному хромованому стволу і направив зброю на лівого близнюка.

— Відпусти злидня, — наказ вийшов зайвим, оскільки юнак й так полишив Мігеля в спокої і тепер уважно й холоднокровно спостерігав за карликом. Через той погляд Джеймі стало ще більше не по собі. Він вперше натрапив на істоту, яка, будучи на мушці «Магнума», зберігала б такий спокій. Та злість зрештою взяла гору над здивуванням.

Мавпоголовий неквапно поводив револьвером зліва направо, описуючи у повітрі дугу. Щоразу коли цівка напливала на лівого хлопчика, Мігель, що стояв поруч, зіщулювався і починав трястися. Падан же навіть не кліпав повіками.

— Хлопчики скажуть мені, хто їх сюди прислав?.. — бандит зметикнув, що, можливо, вони не чують його. Насправді хлопці добре його чули, от тільки не розуміли іспанської. — Мігелю, досить триматись за мошонку. Перекладай.

Жебрак поспішно виконав сурдопереклад амсленом. Ніхто з білошкірих близнят не відреагував.

— Чому вони мовчать, коли я ставлю питання?! Вони тебе не зрозуміли, злидню?

— Вони все розуміють, — сипав словами Мігель, — вони чують, тільки не говорять.

Пігмей перевів погляд на хлопців.

— Як ви знайшли мене? — в голосі Макаки прохопились перші загострені й пискливі нотки. Сторонньому вони здалися б сміховинними. Проте і Армандо, і волоцюга підібралися, чудово знаючи, що таїться за тим писклявим тоном. — Ви працюєте на болівійців? Хто видав адресу мого лігва? Відповідайте, бо... — Джеймі знов-таки помавпячому відкопирив верхню губу і крізь міцно стиснуті зуби злостиво втягнув повітря.

Мігель тремтячими руками перекладав. Близнюки німували.

Гротескність та незрима таємничість ситуації лоскотали нерви. «Глухонімі білошкірі двійнята та напівмертвий від страху жебрак. Як у кіно!» — тішився Джеймі. Його підігрівала приємна важкість «Магнума». Макака відчував ошалілу насолоду, що межувала з екстазом,

стискаючи руками елегантну сіру рукоять, ловлячи зіницями відблиски відполірованого шестидюймового ствола та масивного барабана.

Джеймі обожнював свою «гармату». Він узагалі не розумів, як можна користуватися автоматичними пістолетами, коли є револьвери? Револьвер дивовижно надійний: у стані повної готовності в ньому не зведено жодної пружини, цебто він може лежати роками, чекаючи колотнечі, а потім миттєво вистрелити. З револьвера можна пальнути після осічки, просто повторно натиснувши спусковий гачок (у пістолетах доводиться відводити затвор і видаляти з патронника кулю, що не спрацювала). Револьверу не потрібен запобіжник — достатньо не зводити курок, і тоді у випадку неочікуваного падіння, удару тощо, пострілу не відбудеться. Відстріляні гільзи лишаються в барабані револьвера, а не вилітають автоматично. Відповідно, вони, по-перше, не можуть потрапити в стрільця, як це часто буває при використанні пістолетів, а по-друге, не залишаються на місці стрільби, тим самим роблячи безплідними спроби точної ідентифікації зброї. Так, у револьверів є недолік — тільки шість набоїв у барабані. Але реальне життя — це не кіно, думав Джеймі Макака. На відміну від фільмів, у ньому майже не трапляється ситуацій, які не можна вирішити шістьма влучними пострілами.

Зрештою правий близнюк, ставши впівоберта до Мігеля, щось показав на мигах. Жебрак ще сильніше зблід.

— Що він каже? — дзвякнув коротун.

— В-в-він г-говорить, — затинаючись, скавулів волоцюга, — що, к-крім аль... аль... альдостерону, їм-м ще п-потрібні п-п-проти-гази... — Тут білобрисий знову скрутив щось пальцями. — ...І цеє... аж... аж... тридцять д-дев'ять ш... ш... штук.

Низькорослий мафіозі отетерів від такого нахабства. Це було занадто.

— Шановні! — пискливо і в той же час по-театральному піднесено прорік Джеймі; Армандо зрозумів, що хлопці зараз помруть. — Ви мене задовбали. Ви без запрошення вриваєтесь у мою господу, просите якісь такі наркотики, про які я навіть не чув, на моїх очах чавите яйця моему другові і відмовляєтесь відповідати на запитання. Ну куди це годиться?!

Після цих слів Джеймі Макака, плавно зметнувши вгору «Smith&Wesson», вистрілив, цілячись у груди правого хлопчика. Юнак трохи смикнувся, неначе злякався звуку від пострілу. Ніхто з чоловіків того не спостеріг. Та навіть якби хтось і зауважив той рвучкий

порух, то нізачо не здогадався б, що замузаний пацан ледь відвів ліву руку вбік і вигнув управо тулуб спеціально для того, щоб пропустити кулю, яка летіла акурат йому в серце. Замість розшматувати юнацькі груди, куля вилетіла крізь дальнє вікно і втонула у нічний пітьмі.

Сизий димок порохових газів розвіявся. Білошкірий шкет стримів на місці, незворушно втупившись у пігмея. Джеймі перевів погляд на підлогу, шукаючи плями крові, чекаючи, що пацан от-от притиснено рохне і звалиться. Але крові не було. Малий стояв, як стовп, і Джеймі втямив, що промахнувся.

Макака скривився. Коротка волохата рука випрямилась на всю довжину, скерувавши хромоване дуло на голову близнюка, одне око заплющилось, і револьвер оглушливо бахнув удруге... Цього разу хлопчик смикнувся сильніше, на частки секунди притуливши голову до плеча. Так наче щось боляче кольнуло у нього в шиї. А тоді випростався і завмер.

— *Por que соіо?*¹ — верескнув мафіозі.

Не згинаючи руки, Джеймі перевів револьвер ліворуч і вистрелив у другого близнюка. Результат виявився таким самим: хлопчак лишився цілим та неушкодженим.

На кілька секунд запала мовчанка, і тільки Мігель тихцем пхінкав, прощаючись із життям. Макака неспокійно йорзав на кріслі, вирячивши жжовклі очі і трохи висолопивши від здивування язика. Пігмей виглядав потішно, геть як ошукана якимось шукарем циркова мавпочка, через що Армандо не зміг стриматися і куцо посміхнувся. Та посмішка стала останньою в його житті.

Несподівано Джеймі порснув скрипучим воронячим сміхом.

— Бляха, чуваки, я розкумекав: ви мене розігруєте! Ха-ха-ха! — реготав коротун. — Це твоя ідея, чортяко? — він звів револьвер на Армандо. — Два близнюки-гріngo — ото кльово видумав! Типу, демони з пустелі, ага? Круто, чорт забирай!.. Але *холості набой?* Коли ти встиг, аміго? — жерло «гармати» дивилося точно в око жилавого бандита.

Армандо відкрив рота, розуміючи, що треба щось швиденько говорити, бо... Та було вже пізно. Все ще продовжуючи підсміюватись, карлик натис на курок.

Гахнув постріл. Маленького Джеймі від носа до пупка забризкало теплою кров'ю. Пігмей, неабияк здивувавшись, верескливо лайнувся:

¹ Цей іспанський вираз приблизно означає «Якого дідька?», але значно більш нецензурний.

— Que mierda...¹

З такої відстані розривна куля .375 калібру² не просто проробила гарненьку дірочку в черепку. Вона знесла Армандо три чверті голови, залишивши лиш вуха та шматок нижньої щелепи.

Тіло, котре так брутально позбавили мізків, метельнуло руками, немов промовляючи: «Ну отак, блін, завжди», і заточилось назад, глухо стукнувшись об підлогу веранди.

— Та що ж це за день такий, га? — трохи зблід Макака, здивовано зазираючи в дуло револьвера. Він не переймався прикрим інцидентом зі своїм товаришем. Таке трапляється... Пігмея більше проймало те, що кулі з його «Магнума» якимось містичним чином оминули малолітніх нахаб.

Тим часом близнюк, що стояв праворуч від Джеймі, повторив свої знаки.

— Джеймі, я благаю, — забелькотів злидар, — не вбивай мене, але цей курдупель настійливо просить передати тобі, що їм потрібні протигазы.

Опустивши револьвер, маленький чилієць отетеріло глипав на хлопчиків. Карлик не відав, як пояснити ганебний факт, що він тричі промазав з віддалі щонайбільше чотирьох метрів, але страху не відчував. Поволі все його ество затоплювала жовчна лють. Він скочив на короткі ноги і, виставивши «Магнум» перед собою, посунув на близнюків.

— Надумали показувати мені фокуси, малята? — зашипів Макака. — А що ви робитимете, коли я засуну кому-небудь з вас цей файний пістоль глибоко в рота і тоді натисну курок? Га?

Коли Джеймі підійшов упритись до правого хлопчика, з обох боків від нього зринули дві тіні й пролунало характерне клацання. Бандит спершу повернув голову наліво, швидко зрозумівши, що зазирає прямисінько у ствол помпової рушниці з калібром аж ніяк не меншим за його ніздрі. Потім зиркнув праворуч, побачивши таку саму картину. Мігель заголосив і впав на коліна, вдарившись лобом об підлогу.

І тут все тіло маленького Джеймі просякнув панічний страх. Зовсім не через те, що його взяли на мушку. Для нього це не вперше. Навколо коротуна стояло четверо *абсолютно однакових* істот, двоє з яких тримали в руках дробовики. Злих істот, що прийшли з пустелі... До та-

¹ Оце лайно... (ісп. *груб.*). «Mierda» букв. означає — «велика й кругла купа лайна».

² 0,375 дюйма = 9,52 мм.

кого повороту відважний Макака виявився не готовим: теплий тванистий плячок розплився ззаду по його штанах. То було найлегше і найшвидше випорожнення за останні шість місяців. За інших обставин цей факт безмірно порадував би Джеймі, піднявши йому настрій щонайменше на кілька днів (а то й на цілий тиждень!). Нині ж пігмей не відчув ні радості, ні щасливої полегкості.

— Мігелю... — хрипко покликав коротун. Жебрак, прикривши макітру руками, хникав. — Мігелю! — цього разу голосніше.

— Так, Джеймі? — крізь схлипування обізвався бродяга.

— Я щойно обісрався...

— Перепрошую, шефе.

Макака почервонів і труснув головою, подумавши, що збирався казати інше.

— Ти бачиш те ж саме, що й я? — хутко виправився він. — Мігелю... вони... бляха-муха, вони всі однакові?

— Так, шефе...

Відповіді пігмей не почув. Бот, на якого він направляв смертоносний «Магнум» вистрибнув убік і вперед, граційно огинаючи ствол револьвера. Опускаючись долі, він врізав бандиту ребром долоні кудись під вухо. Перед носом у Джеймі спалахнули красиві рожеві кружальця, за якими у свідомість влилась заспокійлива темрява...

Li

Джеймі очунав аж через годину. Електронний настінний хронометр показував північ.

Чоловічок, скрикнувши, рвучко смикнувся, сів на підлозі і роззирнувся. Сподівання, що все побачене було лиш сновиддям, мomentально розвіялися. Праворуч у багряній калюжі лежав застрелений ним Армандо, в кутку за дверима, обхопивши коліна руками, зіщулювався настраханий Мігель, а шкіру обличчя нестерпно стягувало від засохлої крові. Ну і ще загиджені штани неприємно липнули до задниці, краще за решту вертаючи Джеймі до реальності.

— Де недоноси? — пискнув карлик. — Де вони?

— Пішли... — мляво відгукнувся Мігель.

— Якого хріна ти привів цих біломордих бичків до мене?! Хто вони такі?! — до Макаки врешті дійшло, що він дивом уцілів. Страх відступив, на його місце сповзалися гнів і покривджена гординя. Йому потрібно було зірвати на комусь злість.

— Я нікого не приводив, — повторив жебрак. Промовляв він ліниво й тягуче, наче був під кайфом. — Виродки самі притягли мене сюди.

Раптом Джеймі помітив купу зіжмаканих купюр, що валялись на підлозі неподалік від його ніг. Чималенька кучугура, в якій були чилійські песо, американські долари і євро. Судячи по загальному об'єму, щонайменше кілька тисяч у доларовому еквіваленті.

— А це що таке?

Він підсунувся ближче і згріб банкноти. Під ними лежав зірваний зі стіни календар, на якому чорним маркером було обведено четвер, 20 серпня.

— Оплата, — Мігель звів голову. Погляд був порожнім.

Макака тільки клацнув щелепою, але нічого не відповів.

— Вони просили нагадати, що їм потрібний альдостерон, — жебрак наморщив лоба, наче говорив через силу: — Аль-до-сте-рон. Це не наркотик, а гормон. Вони так сказали... І ще тридцять дев'ять протигазів... До четверга. У четвер увечері вони повернуться...

Джеймі Макака зловив себе на тому, що, висолопивши від старання язика, записує незрозумілі слова на тильній стороні календаря. Поэтому він покосився на годинник — 00:08. Вирішивши, що ще не пізно, кинувся геть з веранди.

Вже в проході липка незручність у кормовому відсіку настійно нагадала про себе. Джеймі вилаявся, побіг у спальню, скинув штани та спідне, нашвидку підтерся порт'єрою (найперше, що потрапило під руку) і вскочив у чисті шорти. Пробігаючи веранду, він раптом побачив у дзеркалі, що на його лобі щось написано маркером. Присунувшись ближче, Джеймі ознайомився з хімічною формулою альдостерону: $C_{21}H_{28}O_5$.

— От паскуди, — тремтячи від безсилої злості, прошипів Макака. Зібрав з підлоги гроші і заштовхав за пазуху.

За кілька секунд коротун опинився на вулиці.



«Господи, Ти якийсь дуже дивний чувак», — обурювався Джеймі Макака, відтираючи слиною пописаного лоба.

Маленький чилієць давно дійшов до такого висновку. Він не вперше звертався до Бога з проханнями і щоразу в найкоротший термін отримував те, що хотів. Ледь не на тарілочці. Але... завше вигулькувало якесь «але» і перевертало все з ніг на голову. От і цього разу він попрохав лиш повернути йому бізнес, підкинути кількох щедрих клі-

ентів... І що? Клієнти — розтуди його! — не забарилися, такі щедрі, що далі вже нікуди, от тільки Джеймі багато чого віддав би, аби їх в очі не бачити.

Про друге бажання карлик не хотів згадувати. Показав він нівроку, що там казати. Наступного разу не завадило б випрохати трохи часу, щоби стягнути штани...

Крокуючи темними вуличками Токопійї до будинку Каберри, мексиканця-нелегала, який за гроші міг дістати будь-яку річ в межах Американського континенту, Джеймі спершу надумав попросити у Бога, щоб у Каберри десь у потайнику завалялось півсотні добротнох протигазів. Але тут-таки спохопився, стримав сам себе і вголос поклявся більше ніколи не звертатися до Господа. Нізащо! Ні за яких умов! Надто Він підозрілий та непевний чувак.

Діставшись потрібного будинку на тісній вуличці неподалік центру, Джеймі голосно постукав у двері. Каберра був удома і не спав: з вікон крізь штори лилось жовтувате світло і пробивалась музика. Якась попса. Мексиканці звихнуті на попсі.

Пройшло хвилин п'ять, перш ніж двері розчахнулися. На Джеймі, мов теплі океанські хвилі, наринули алкогольні випари, розпущений жіночий сміх та шпаркий запах драпу. У коридорі, злегка похитуючись з боку в бік, кліпав обкуреними очиськами Каберра.

— *Hóla, mexicano*¹, — булькнув Макака.

— Що за нах?!. — аж підскочив Каберра. — Мати Божа!!! Джеймі, чувак! Це ти?! — якби не кущий зріст, вузькі плечі і пучечок волосся, що стирчав над лобом, наче в якогось воїна-команча, мексиканець нізащо не впізнав би Макаку. — Що з твоїм обличчям?! А смердиш як! Господи! Таке враження, наче ти цілий вечір хлебтав кров із тазика, а потім заїдав її лайном!

Пігмей протиснувся у коридор і відразу безсило опустився на пуфик. Він хекав, немов контужений спекою пес.

— Каберро, щоб я здох, але в пустелі коїться щось дивне, — Джеймі відчайдушно зчепив на грудях кулачки. — А ще мені потрібен альдостерон і тридцять дев'ять протигазів.

¹ Привіт, мексиканцю (*icn.*).

ДОЛИНА СМЕРТІ



Неозорі простори на півночі Чилі, від узбережжя Тихого океану аж до андійського передгір'я, займає пустельне плато. На ньому немає нічого, крім мертвих скель, попелястого піску та солончаків. За останні чотириста років тут не впало жодної дощової краплини, не проступило жодної цятки роси. Вчені стверджують, що дощів тут більше не буде. Взагалі. Це — пустеля Атакама, бездушна місцина, чужа й ворожа всьому живому, порівняно з якою Сахара чи пустеля Наміб здадуться вам райським Едемом.

У самому серці цієї пустки на південному заході від замлілого містечка Сан-Педро-де-Атакама є одне особливе місце. Посеред рівнини зринають увись похмурі громаддя. Могутні й грізні вони скидаються на кам'яні скелі, хоча насправді складаються з вапняку та осадових мінералів. Ці загадкові формації утворилися 23 мільйони років тому, коли внаслідок зсувів земної кори Атакама опинилася над поверхнею океану. Дощі, вітри та потоки води, що збігали до моря, помалу вимили частину осадових порід, лишивши окремі пласти, котрі й породили таке феноменальне плетиво кряжів та долин, яке через мільйони років обернулось на один з найбільш негостинних закапелків планети.

Найдовша долина бере початок за два кілометри від Сан-Педро і простягається на багато миль на захід. За нею починається справжня пустеля, де безроздільно царюють піски, де прилизані вітром бархани навіюють меланхолію, а застигле небо смалить нещадним вогнем протягом дня і стугонить колючим холодом уночі. У цій долині нічого не росте, там не живе жодна жива істота, включаючи мікроорганізми. Там немає доріг, бензоколонок чи придорожніх кафе. Немає води — ні на землі, ні під землею. Там самотньо і порожньо, немов на безлюдній планеті посеред холодного космосу. Сама назва цього місця відповідає його понурій внутрішній суті та моторошному зовнішньому вигляду. А називається воно Valle de la Muerte, що означає — Долина Смерті...

LIV

Сергєя, 19 серпня, 09:40 (UTC -4)
22°54'27" пд. ш. 68°27'35" зх. д.
Пустеля Атанама

Учотирьох вони піднялись на бархан. Спочатку Ріно, за ним Джефф, потім Алондра і врешті-решт Джеро, який нервувався, ні на секунду не випускаючи з рук дробовика. Довкола кучугурились гостроконечні вапнякові скелі. Мотоцикли лишились унизу, там, де твердий пустельний ґрунт сповзав під пісок.

Причина для хвилювань лежала перед ними. З півночі до бархана широкою смугою тягнулись сліди. Більшість з них були пливкі, розмазані: м'який пісок не здатний утримувати чіткі відбитки. Лиш де-не-де траплялись виразні відбитки дитячої ступні.

— Як ти можеш щось розібрати в цьому хаосі? — спитав Джеффі.

Ріно, нахилившись, водив обличчям на відстані півметра від землі.

— Вони були тут. Востаннє — днів зо три тому.

— Це тоді, коли припинилися напади, — підмітив американець.

— Мабуть, так. Схоже, боти збирались у цьому місці перед кожним наскоком.

— А тепер?

Хедхантер випрямився і подивився вдаль. Через двісті метрів дюни обривались, далі простягалась горбкувата земля, на якій слідів, найімовірніше, не видно. Хоча яка різниця? Все одно вони не мають часу їх вишукувати. Потрібно покладатись на чуття.

— Сліди тягнуться від Долини Смерті, — сказав Ріно. — Деякі розбігаються тут, — він вичавив каблуком ямку на вершині бархана, — але всі до одного тягнуться звідти.

— Ти бував у Долині? — здивована знаннями регіону, поцікавилась Алондра. Чилійка вирішила їхати на розвідку разом із Джеффі. Вони обоє чудово справлялися зі спортивними мотоциклами.

— Так. Найпершого дня, коли прибув сюди, через 48 годин після їхньої втечі. За день до того, як Хорт знайшов «малюків», — південноафриканець зморщив лоба. Згадувати було неприємно. — ...І спробував поговорити з ними. Ніхто й гадки не мав, що боти, лишившись без їжі, води, гормонів і програмного керування, будуть агресивно поводитись. Ми просто гасали пустелею і шукали їх.



Долина Смерті

— Я не бачу жодного сліду, який би тягнувся назад, — зауважив Джеро, сторожко придивляючись до кожної розщелини в скелях.

— Не переймайся, Джеро. Вони повертаються додому іншим шляхом. Якщо боти додумались, як утекти з лабораторій, то будь певен, замітати сліди вони тямлять.

— Де нам їх шукати? — озвався Джефф.

— Думаю, ці вишкребки засіли десь у Долині, — мружачись, Ріно дивився на північ. — Це єдине місце, де в спекотний день можна знайти тінь, а вночі заховатися від вітру.

— А Лагуни¹?

— Не вигадуй. Малюки завжди приходили з півночі.

— Але там немає води, — втрутилась Алондра, показуючи на відроги Долини Смерті.

— Тут ніде немає води, — відрубав Хедхантер, — а та, що в Лагунах, то не вода. В ній стільки солі, що, відпивши, здохнеш швидше, ніж від зневоднення... Вода є у Сан-Педро.

— Ти хочеш сказати, боти ходять по воду до селища? — сторопіла дівчина.

— А у них є вибір? Тільки в Сан-Педро можна дістати достатньо води, щоб напоїти сорок горлянок.

— Але це означає, що боти контактують з людьми!

Ріно слабо посміхнувся.

— «Контактують» — це ти гарно сказала. Вони не можуть не «контактувати», бо їм потрібно достобіса речей для того, щоб вижити в пустелі.

Південноафриканець витягнув з-за пазухи карту і склав її так, щоб було видно Сан-Педро-де-Атакама та Долину Смерті.

— Ми зараз десь тут. Пропоную розділитись і обшукати Долину з обох боків: зі сходу та із заходу.

Всі згуртувались навколо барилкуватого найманця.

— Ми з Джеро посунемо на північний схід. Спершу до Сан-Педро, розпитаємо селян, чи не бачили вони чогось підозрілого, а тоді — в Долину Смерті. Ви з Алондрою рушайте на північний захід, — здоров'як обернувся до Джеффрі. — Давай сюди навігатор. Я позначу дві точки, — він прийняв від американця чорний iPhone, — першу на вході в каньйон, там ви повернете праворуч і поїдете на схід, і другу — приблизно посередині, — Ріно незграбно водив пальцем по дисплею, вишукуючи на карті крайнє західне відгалуження Долини. Всі ці новітні цифрові штучки конфузили його. Він звик обходитися старими паперовими картами. — Якщо досягне-те другої точки, не натрапивши на ботів і не здибавши мене чи

¹ Мається на увазі низка солоних озер на південь від селища Сан-Педро-де-Атакама (не Місканті), зокрема — лагуни Салада, Ла-Пунта, Тебінкуїнче та Баррос-Негрос (див. карту регіону на с. 237).

Джеро, розвертайтеся і шуруйте навпростець до лабораторій. Питання є?

— Немає, — Джефф та Алондра заперечно захитали головами.

— Чудово. Ми можемо їх налаштувати, щоб чути один одного? — Ріно тицьнув пальцем на продовгуватий пристрій з короткою антеною, що стирчав із задньої кишені Джеро. Кацуро перед від'їздом видав йому два такі передавачі, додавши до них мініатюрні навушники та мікрофон, що прикріплювався під вухом.

— На жаль, ні, — заперечила чилійка. — Через них можна спілкуватись лише з базою.

Ріно скривився:

— Я так і думав. Тоді не вмикайте цю штуку, доки не натрапите на їх барліг. Звісно, якщо ви на нього натрапите. Ті розумаки тільки заважатимуть своїми теревеннями.

— Як скажеш, Ріно.

Група почала спускатись з бархана, простуючи до покинутих мотоциклів.

Хедхантер навмисно відправив Джеффрі та Алондру на захід. Інтуїція підказувала, що в тій стороні ботів немає. Західна частина Долини Смерті непридатна для життя. Вдень навіть узимку там не набагато прохолодніше, ніж на сонячній стороні Марса. Крім того, він не вірив, що боти могли оселитись на такій віддалі від людей. Хай які вони швидкі та люті, «малюкам» потрібно виживати в напрочуд агресивному середовищі. Їм необхідна їжа, вода, якийсь одяг, можливо, медикаменти. «Вони мусять бути на сході, десть поряд із Сан-Педро», — міркував Ріно. Та все ж слизька непевність гризла його зсередини.

— Джеффрі... — гукнув він, щойно американець вмовстився на «Ямаху».

— Так, Хантере.

Ріно зам'явся.

— Кажі, що хотів, здоровило! — посміхнувся американець.

— Будь обережним, фелла. Нам треба просто їх відшукати.

— Удень вони не нападають, чого боятися? — відмахнувся Джефф, а згодом додав не так упевнено: — Ну, так Кейтаро каже...

— Джеффрі! — підвищив голос гевал. — Ніякої самодіяльності.

— Слухаюсь, генерале! — хлопчина по-воєнному взяв під козирок і рвонув з місця, підносячи за собою клубні порохняви. Алондра помахала рукою і помчала за ним.

Ріно і Джеро, встроївши руки в кишені, спостерігали, як парочка віддаляється, петляючи між нерівностями пустельного плато.

— Босе, можна я скажу? — буркнув чорношкірий гереро.

— Заткнись! — рикнув на нього Хедхантер. Обоє думали про те саме.

— Але я все-таки скажу, босе: дарма ми їх відпустили. Мені лячно.

Передчуття не обманювало Джеро. На хвилю Джеффрі та Алондра затримались на втрамбованому підвищенні, що, звиваючись, тяглось у напрямку норд-норд-вест. Схилились над смартфоном. Струнки силуети чітко вимальовувалися на тлі вицвілого неба. Визначивши найоптимальніший шлях, парочка рушила далі і швидко зникла з очей.

Жити їм залишилось трохи більше двох годин.

LV

Середа, 19 серпня, 10:47 (UTC +4)
Ополиці селища Сан-Педро-де-Атамама

За два кілометри на південь від Сан-Педро Ріно та Джеро вибралися на шосе, що вело навропростець до поселення. Проїхали ще півкілометра, коли Хедхантер звів руку, наказуючи зупинитись.

— Тш-ш-ш... — гевал приклав палець до губів; гереро заглушив мотор і прислухався. — Чому так тихо?

— Це пустеля, босе, — знизав плечима Джеро. — Тут завжди так.

— До біса пустелю, — нахмурився Ріно, — ми за кілометр від села. Чому нічого не чути? Має ж бути хоч хтось: який-небудь телепень, що преться до Місканті подивитися на дурнувятих фламінго, хто-небудь із місцевих, хто простує на закупи до Калами, або що.

Джеро без поспіху обвів очима горизонт. Вдалині у сріблястому мареві мріли перші, незграбні й кривобокі, притрушені піском хатки Сан-Педро. Далеко з правого боку пнулись у небо згаслі андійські вулкани. Як не вдивлявся, африканець не відшукав жодного рухомого об'єкта. Пустеля наче задерев'яніла.

— Не знаю.

«Це погане передчуття, — заспокоював себе Ріно. — Джеро має рацію: це Атамама, а не Манхеттен в обідню пору». Попри це, тривога залишилась, а бажання заходити в селище меншало, висковзувало з грудей, неначе вино, що витікає крізь діряве днище з дубової бочки.



Сан-Педро-де-Атакама. На задньому плані — вулкан Ліканкабур

Ріно стояв, нахиливши байк і впершись ногою в асфальт. Джеро не рухався, чекаючи, що вирішить бос. Повернувши голову, Хедхантер побачив, що гереро посміхається.

— Що такого смішного, телепню?!

— Та дивлюсь і думаю: ми з тобою, Ріно, як два ковбої. Рушниці в чохлах, під гепами залізні коні, а попереду — спустошене поселення. Хей-хоу! Два сраних ковбої ХХІ століття!

— Не патякай зайвого, дурбило, — південноафриканець відмахнувся, а потім завів мотоцикл і рушив уперед.

...Вдруге вони зупинились без жодної команди. Завмерли якраз на в'їзді у Сан-Педро. Джеро витяг дробовик із чохла, прикріпленого ззаду до мотоцикла, і гарячково пересмикнув затвор, пославши кулю у патронник.

Присілок складався з сотні безсистемно розташованих хатин з товстими глиняними стінами та маленькими вікнами, що не пускали всередину жар. Де-не-де на вітрі лопотіли розтягнуті на палях простирадла — вони захищали подвір'я від пустельного пилу. Основної вулиці, типової для більшості південноамериканських поселень, у Сан-Педро не було. Вона нібито починалась біля в'їзду, але майже відразу губилась у плетиві стежок і неохайних будівель, що напирали одна на одну.

Ріно та Джеро знаходились на відстані п'ятдесяти кроків від перших хижок. Навіть з такої віддалі було зрозуміло, що халупчини порожні. З одного подвір'я визирав здоровенний пікап «Ford Ranger». Четверо дверей розчинені навстіж, всередині — нікого. Трохи далі

посеред ґрунтовки, перегороджуючи шлях в глиб села, стояла ван-тажівка. Чималий водовоз — спалений дотла. Корпус обвуглився настільки, що годі було визначити оригінальний колір. На дорозі валялись шматки одягу, взуття, уламки дощок, розбите скло.

— Ти мав рацію, — прохрипів Джеро. — Ті вилупки таки пішли «на контакт».

— Умгу, — безпристрасно підтакнув Ріно. Йому не вперше доводилося лицезріти вщент спустілі селища. Хедхантер був у Руанді у 1994-му в самий розпал кривавої бійні¹. — Це їхніх рук робота. Глянь туди.

Хедхантер піднявся над сидінням і вказав на сколочену землю біля одного з обійсть.

— Сліди? — чорношкірий прослідкував за вказаним напрямом і попервах нічого не побачив. За мить він розрізнив чіткий відбиток дитячої ступні. — То може бути слід когось із місцевих, — спробував несміливо заперечити, — якогось чилійського пацана.

— Ти хочеш сказати, що хлопчачи з Сан-Педро гасають по пустелі без взуття?

Джеро нічого не відповів, ще більше насупившись.

— Ходімо поглянемо, що там.

— Де? — гереро відчув, як вздовж хребта майнуло огидне тремтіння, наче по спині пробігся пацюк.

— Бляха, на Марсі! У присілку, звісно.

— Я не думаю, що це розумно, Ріно.

— Не сци, Джеро. Селище порожнє. Вантажівка згасла давно. Крім того, ми мусимо.

— Ти ж сам казав, що «малюкам» конче потрібна вода. А раптом вони лишили когось охороняти водокачку чи щось таке? І... і що значить «ми мусимо»?

Хедхантер на хвилику завагався. Він думав про таке. Однак інтуїція підказувала, що боти мусять триматися разом і не сидітимуть у Сан-Педро.

¹ Руанда — невелика й дуже бідна держава у центральній Африці. Населення — 11 млн. осіб, з яких 84 % становить народність хуту, а 14 % представлені етнічною групою під назвою тутсі. 6 квітня 1994 року після путчу почався геноцид, спрямований проти представників етнічної меншості — тутсі. ООН та США довгий час не втручались у події, в результаті чого різанина тривала до 16 липня. За сто днів хуту по-звірячому вбили і закатували за різними даними від 800 тисяч до 1 мільйона тутсі. Швидкість убивств у п'ять разів перевищувала швидкість страт у німецьких концтаборах часів Другої світової війни.

— Що там шукати? — вторив далі Джеро. — І так усе зрозуміло: вишкребки прийшли по воду, перебили людей і пошурували назад у свій барліг.

— Я так не думаю, Джеро, — заперечив Ріно. — Тут щось не так...

— Що ти маєш на увазі?

Гевал невиразно смикнув плечима, зліз із мотоцикла і, роззираючись, витяг дробовика.

— Пішли.

— Ми граємося з вогнем, — Джеро скорився, побрівши за південноафриканцем.

Вони швидко проминули спалений водовоз і опинились у центрі селища. Поряд височіла найвідоміша атракція Сан-Педро — біла іспанська церква XVII століття.

Повсюди проступали сліди боротьби. Чимало будівель зяяли розтрощеними шибками. На доріжках між порожніх халуп застрягло кільканадцять джипів. Більшість із розчиненими дверцятами, деякі — з розбитим лобовим склом. Ріно не здивувався, коли виявив, що у усіх без винятку автомобілів ключі запалення лишилися на місцях. Складалося враження, наче селяни намагались поспішно втекти, але їх в останній момент повитягали з кабін.

Де-не-де на стінах траплялися плями засохлої крові.

Чимало слідів присипало піском. Пісок також намело крізь прочинені двері покинутих хатин. Намело досить глибоко. Хай що трапилося у Сан-Педро, відбулось усе щонайменше два дні тому.

Ріно зазірнув до церковки, потім заскочив до туристичного офісу — одноповерхової саманової хижки, де всім охочим пропонувались карти Атаками, пройшовся по витоптаному майданчику, що правив ринком. Завів один з покинутих автомобілів, переконавшись, що він справний і в баку є пальне. Великих руйнувань не було, хоча порожні будинки та безлюдні вулиці викликали хвилювання і неприємну сверблячку під шкірою.

Чорношкірий не відходив від боса. Джеро не був боягузом. Навіть більше — вдома він вважався сміливцем. Проте там, у Намібії чи Анголі, все було просто: з одного боку кудлаті чорні хлопці з автоматами АК-47, з іншого боку — такі ж самі парубки з американськими автоматичними гвинтівками М-16. Не потрібно напружуватися, щоб розгадати, що в тих головах коїться. А тут, маючи добрячий арсенал вогнепальної зброї, вони нічого не могли вдіяти зі зграйкою

шмаркачів, у яких до недавнього часу були пращі, каміння та рогатки. У найманця серце спинялось, коли він думав про те, що буде тепер, коли у ботів є рушниці.

— Ріно, — хрипко прошепотів Джеро, — що тут могло статися? Де всі?

Хедхантер мовчав, похмуро зиркаючи навкруги.

— Босе, — не вгавав гереро, — я думаю, треба забиратися, поки ми не вступили в лайно, від якого не зможемо відмитися. Якщо боти винищили ціле селище, не варто тут лишатися... Ціле селище... Кілька сотень людей! Повірити не можу, що зграйка сопляків...

— Чуєш? — урвав Ріно. — Ти чуєш цей звук?

Джеро витягнув шию, готовий дременути будь-якої миті. Очі ледь не вилазили з орбіт. Чорні вуха відстовбурчилися, мов у їжака. Незважаючи на посвист вітру та гупання серця, гереро розрізнив рівномірний утробний гул, що доносився з північної частини Сан-Педро.

— Що це?! — чорношкірий ледь не закричав.

— Візьми себе в руки, фелла, — південноафриканець окинув найманця зневажливим поглядом, — це помпа. Людей нема, а насосна станція працює і досі.

— І що це означає?

Ріно заклад дробовик під пахву, витягнув з кишені пачку «Marlboro Gold», витрусив сигарету і закупив.

— А чому ти думаєш, що я маю знати, що це означає? Ходімо подивимось.

Пробравшись навскоси через один з кварталів, чоловіки вийшли до занехаяної станції, що постачала водою більшу частину Сан-Педро. Посеред карликових дерев ховалась цегляна будівля з вузькими вікнами без рам і плоским дахом. Проіржавілі металеві двері хилиталися відчинені навстіж. Старий навісний замок валявся поряд у піску. Всередині приміщення працював величезний, майже півметра у діаметрі, електродвигун. Вихідний вал двигуна через редуктор з'єднувався з вертикальним гвинтовим насосом¹, що качав воду зі свердловини двохсотметрової глибини. Через відсутність належного догляду механізм проіржавів і жалібно стогнав. Вихідні патрубки помпи протікали (прокладки давно згнили і стерлися), випускаючи дорогоцінну вологу назад у пісок.

¹ Гвинтовий, або шнековий, насос — гідралічна помпа, в якій створення напору досягається за рахунок витіснення робочої рідини металічними роторами, що обертаються всередині статора відповідної форми.

Насосна станція через трубопровід качала воду у напірну башту — стару й погризену корозією цистерну на чотирьох металевих опорах, що зависла на висоті дванадцяти метрів над землею. З цистерни вода подавалася мешканцям Сан-Педро.

Коли Ріно та Джеро наблизились, з башти рясною зливою спала вода. В кількох місцях у днищі цистерни виднілись чималі прободіння. За два дні пісок набряк вологою, і під опорами зблискували бруднуваті калюжі.

Хедхантер задер голову:

— Боти не знали, як дістатись до води, а тому просто продовжали чи прострелили у ній днище. Ідіоти.

Виходило, що величезний насос працював на повну потужність, висмоктуючи воду з неймовірної глибини, тільки для того, щоб вона тут-таки виливалась назад на пісок.

— Ага... — підтакнув гереро.

Навкруги башти валялись порожні пластикові бутлі, металеві канистри, дерев'яні діжки. Більшість із якимись дефектами — з тріщинами або без ручок, за які їх можна було б нести.

— Вони набирали тут воду. Бачиш? — Ріно копнув ногою один з дірявих бутлів. — Оці не змогли забрати з собою. А потім пішли.

— Угу... Ріно, валимо звідси, я тебе прошу.

— Не, — здоров'як безтурботно посмоктавав сигаретку.

Джеро ледве стримався, щоб не застогнати.

— Ну що таке, босе?

— Вони сюди повернуться, — Ріно востаннє затягнувся і запустив недопалок в одну з калюж. — Скільки б ці засранці не взяли, вода все одно закінчиться. А тому нам треба дещо забацати. Мусиш мені допомогти.

І він повів африканця всередину станції.

Поки Джеро стояв у проході, не наважуючись зайти і постійно озираючись за спину, Хедхантер, орудуючи прикладом «Ремінгтона», позбивав драти, що живили двигун. Мотор рохнув і спинився. Гудіння швидко затихло. Відтепер тишу порушував лише плескіт водяних цівок, які, спадаючи з дванадцятиметрової висоти, лупили об мокрий пісок. Вода стікатиме ще довго. Можливо, цілий день. Цистерна мала об'єм не менш ніж десять кубічних метрів.

Обдивившись приміщення, Ріно відшукав забруднений мастилом гайковий ключ. Вручив його африканцю:



«Всередині приміщення працював величезний, майже півметра у діаметрі, електродвигун. Вихідний вал двигуна через редуктор з'єднувався з вертикальним гвинтовим насосом...»

— Тримай, — після чого вмонтував навколішки перед насосом. — Притримуй ключ на шапці болта, а я лупитиму по ручці прикладом. Вручну ми їх не повідкручуємо.

Молодий гереро, стискаючи в одній руці розвідний ключ, а в іншій «Ремінгтон», переминався з ноги на ногу. Він не розумів, чому його бос панькається з цією машинерією:

— А чому б нам просто не роздобати вал помпи чи не розстріляти електродвигун? — Джеро хотів будь-що забратись із Сан-Педро: якнайшвидше і якнайдалі.

— Йолопе, — без злості буркнув Ріно, — ти наче ніколи не блукав пустелями у своїй Намібії. Це одне з двох доступних джерел питної води у радіусі ста кілометрів. Хтозна, раптом воно знадобиться нам? Ми просто викрутимو вал і заховаємо його.

Джеро, погоджуючись, зітхнув і взявся до роботи. Обхопив ключем один з болтів, що утримував верхній фланець, після чого Хедхантер, поставивши «Ремінгтон» на запобіжник, кілька разів угатив прикладом по ручці ключа. Різьба заіржавіла, і болти піддавалися важко. Іноді Джеро не втримував ключа, і після удару він відлітав аж на вулицю. Чоловіки мучились хвилин двадцять, перш ніж відкрутили верхню кришку.

Зрештою Хедхантер видобув вкритий слизьким нальотом ротор з корпусу насоса.

— Заховаємо його у церкві, — сказав він.

Взявшись за протилежні кінці довжелезного шнека, чоловіки потягли його до центру селища. Дістались до церкви, занесли важену деталь досередини і вклали попід дальньою стіною. Насамкінець навалили згори ганчір'я, дощок та різного непотребу.

— От і все, — мовив Хедхантер, витираючи руки об джинси, — тепер у втікачів на одну проблему більше. Можемо йти.

Джеро, ледь не підстрибуючи від нетерплячки, вибіг на вулицю.

— Думаєш, боти не здогадаються, як поставити його назад? — спитав він, швидко крокуючи до виходу з селища.

— Я в цьому певен, — гмикнув Ріно. Вони дійшли до останніх будівель. Мотоцикли стояли на місці. — Якби боти знали, як працює помпа, то не дірявили б цистерну. Набрали б води з трубопроводу. Крім того, — хитро примружившись, додав він, — я перестрашувався, — розкривши долоню, Хедхантер показав африканцю болти, які фіксували кришку насоса.

Забравшись на мотоцикл, Джеро нарешті видихнув і заспокоївся. Навкруги стелився безмежний простір, виключаючи будь-яку можливість засідки. Під ним пружинив добротний байк, а з боків більше не нависали похмурі порожні будівлі.

— Ми легко виявимо лігво, — впевнено відзначив чорношкірий гереро. — У Долині починається глибокий пісок. Боти не могли протягти стільки бутлів, не залишивши слідів.

Ріно пропустив зауваження повз вуха. Всівшись на мотоцикл, він не зводив погляду з Сан-Педро. В очах проступало напруження. М'язи на вилицях перекочувались хвилями. Густо-червоний шрам пульсував і звивався, мов живий. Немов черв'як, що, розплющившись, приліпився до обличчя.

Джеро потемнів, усвідомивши, що його патрону щось не до вподоби. Він добре знав той погляд. І страшенно не любив такий вираз очей. Бо він означав проблеми. Для них обох.

— Про що міркуєш, босе? — тихо спитав гереро. — Щось не так?

— Ти бачив хоч один труп?

Джеро задумався.

— Я... хм... ні.

— І я не бачив, фелла, — Ріно сплюнув. — Жодного. Тобі не здається це дивним?

— Це дивно... — дурнувато повторив африканець. — Справді дивно.

— От я і думаю, Джеро, куди вони, в дідька, поділи стільки мерт-
вяків?..

LVI

Сергєя, 19 серпня, 10:11 (UTC -4)
«EN-2», другий інженерний корпус

Протягом учорашнього дня Тимур переглянув шість годин відеозаписів і перебрав сотню тисяч рядків програмного коду. Прекрасно розібрався у принципі кодування ботів, але нічого не знайшов. Ральф наче навмисно уникав розмов про зниклий файл «MacrosVH.bcf», твердячи, що віддав Тимуру всі файли з кодами. Призначення функції MacrosCreate надалі лишалося таємницею.

У середу програміст повернувся до записів, що безпосередньо передували втечі. Йому повідомили, що група з чотирьох чоловік під керівництвом Ріно з самого ранку відправилися у пустелю шукати ботів. Тимур розумів, що часу обмаль.

Вкотре проглядаючи епізоди, що повторювалися під час вечірніх трапєз, Тимур зосереджувався на деталях. Якоїсь миті йому відкрилась дивна закономірність. Вона проявлялася тоді, коли боти накидались на свого товариша. Двадцять-тридцять ботів налітали на жертву. Попервах саме до них була прикута основна увага. Проте Тимур зауважив, що завжди був один бот, який тримався осторонь. Він не дивився на колотнечу. Він спостерігав. Під час наступних переглядів Тимур вишукував тільки цього бота і виявив, що «малюк» стежить за входами в їдальню. Щойно в приміщення врывались охоронці, цей бот відвертався і опускався за стіл. Скидалося на те, що «малюк» засікає час, коли прибуває охорона.

Другий цікавий момент вплив під час прискіпливого перегляду файлів, записаних увечері 31 серпня, безпосередньо під час утечі.

Їдальня має три входи: два ведуть до «ясел», і тільки один — GATE 05 — виходить назовні. У день втечі боти заблокували лише два з них: лише ті, що сполучають їдальню з «яслами». Зовнішні двері лишалися не заблокованими столами. Під час попередніх нападів охоронці прибували з «ясел». Навіть якщо охорона знаходилася в корпусі «DW», їй швидше було забігти в «EN-2» через центральний вхід, а потім увірватися в їдальню, ніж оббігати цілий корпус і ломитися у GATE

05. Тимур зрозумів, що боти, яким щовечора «промивали» мізки, витираючи рештки кодів з мозкових плат, якимось чином запам'ятали, що охорона не використовує зовнішні ворота.

Третій епізод, що відкрився Тимур, вразив найбільше. Хлопець проглянув немало записів, на яких ботів виводять з «ясел» і колоною женуть на тренування. Щоб відімкнути ворота, слід увести картку і набрати код. Браму завжди відкривав один і той самий конвоїр — кістлявий чилієць з бабкуватим лицем, запеклий курець. Він скурював по дві з половиною пачки на день, замість легенів маючи мішечки з рідким лайном. Зазвичай, підступаючи до електричного замка, конвоїр покашлював, прикриваючи рот кулаком. Так ось, переглядаючи записи зовнішніх камер у день втечі, Тимур виявив, що бот, який відкривав ворота, не просто знав код. Підійшовши до брами, «малюк» згорбився і двічі підряд підніс до губ стиснуту в кулак долоню. *Він імітував рухи курця-конвоїра*, переконаний, що без цього ритуалу замок не відкриється.

Тимур десятки разів відтягував повзунок у медіа-плеєрі назад, продивляючись епізод. Це було не просто дивно. Така поведінка шокувала. Програміст був змушений змінити свою думку. Прямолінійність та механічність у діях бота вказували на те, що проблема у програмуванні. Поведінка ботів була складною, але при глибшому аналізі виявилось, що за поверхневою складністю стоїть примітивізм. Тимур ще сильніше відчув потребу відшукати «*MacrosVN.bcf*», єдиний файл, якого не вистачало у вихідних кодах.

Літери «VN» у назві відсутнього модуля означали «*Vadym Hort*». Це було очевидно. Тимур вирішив повернутися до біографії Хорта. Втім, лише для того, щоб знову впертись у глухий кут. Найглухіший з усіх, які тільки можна собі уявити.

Думки плуталися. Тимур намагався повернутися назад до відеоматеріалів, проте щось не давало йому зосередитися. Якесь думка залишилася. Зачепилася в його голові. *Чому ботів доробляв програміст CAD-систем?* Чому вони не покликали його, Тимура, відразу?

Що таке CAD-системи? Звичайні рисуvalки: 3D-редактори з розвинутим інтерфейсом і купою інструментів для типових конструкторських розрахунків. Лінійні алгоритми, ніяких випадкових генераторів, ніякої теорії хаосу. Як сталося, що CAD-програмер долучився до розробки ботів? Це скидалось на повне безглуздя. Все одно що лікаря-дантисту дозволити оперувати серце, або проектувальника пароварок посадити за розробку космічного модуля.

Що більше Тимур думав, то більше зневірювався. Хлопець навіть не підозрював, що стоїть за крок від розгадки.

LVII

Сергєя, 19 серпня, 12:11 (UTC -4)
22°51'10" пд. ш. 68°19'27" зх. д.
Найніше східне відгалуження Долини Смерті

Повітря було сухим і якимось паперовим на смак. Здавалося, наче вдихаєш його крізь стару запилену газету, якою тобі замотали рот.

Ріно та Джеро з'їхали з траси і завернули у Долину Смерті. Кілометрів п'ять їхали по твердій землі. Русло ущелини звивалось, мов удав, що обкрутився довкола корчуватої гілки. Стіни з кожною сотнею метрів вищали, подекуди сягаючи висоти семиповерхового будинку. Поряд зі слоноподібними брилами, які траплялись на шляху, чоловіки почувалися мурахами.

Сонце припікало, бризкаючи навкруги безбарвним вогнем. Вітер не пробивався поміж стін Долини. Він гудів десь наверху, високо над головами, зрідка скидаючи звідтіля жмені піску.

Несподівано стіни Valle de la Muerte розступились — почалися глибокі піски. Широка піщана смуга, пробившись крізь стіни ущелини, перетинала Долину навскоси з півдня на північ. Проте трохи далі, на відстані кількох сотень метрів, вапнякові формації знову вилазили з-під дюн, здіймаючись суцільним муром. Вони були ще вищими, сягаючи на око тридцять п'яти метрів. Центр цього муру розрізала тріщина, не більше п'яти метрів у найширшому місці.

Ось тут Хедхантер та гереро побачили сліди. З боків відкритої прогалини бархани були гладенькими, мов шкіра немовляти, зате попереду тягнулась смуга, вкрита безліччю ямок, які лишаються, коли ступаєш на піддатливий пілоподібний пісок. Подекуди виднілись неширокі борозни, позначаючи місця, де боти тягнули найбільші посудини з водою.

Чоловіки спинились і заглушили мотори мотоциклів.

— Бачиш, — Джеро намагався говорити бадьоро, натомість виглядав, як школяр, який говорить батькові про те, що провалив екзамени. — Я ж казав, ми їх без проблем знайдемо.

— Головне, щоб вони тепер не знайшли нас, — відказав південноафриканець.

Відбитки тяглися до розколини у вапняковій стіні.



«Ось тут Хедхантер та гереро побачили сліди... З боків відкритої прогалини бархани були гладенькими, мов шкіра немовляти, зате попереду тягнулась широка смуга, вкрита безліччю неглибоких ямок...»

— Давай кінчати з цим, — мовив гереро, заводячи байк.

Хедхантер не ворухнувся, тримаючи ногу на землі.

— Що? — скося зиркнув Джеро.

— Слідів забагато.

— Е...

— Забагато для сорока хлопчиків.

Смуга з відбитками завширшки займала вісім-десять метрів.

— І що? — постійні недомовки з боку боса доводили Джеро до сказу. — Може, вони пройшли тут кілька разів?

Ріно ухилився від відповіді. Знизавши плечима, завів мотоцикл і рвонув через піски.

Їхали недовго. За кілька метрів байк чорношкірого застряг переднім колесом. Джеро, кавкнувши, перелетів через кермо і плюхнувся на пісок. За мить Ріно зав'яз обома колесами. Здоровань люто смикав мотоцикл, намагаючись вирватися з пастки, але ноги не знаходили опори і провалювались у тепле місиво піску. Їх помалу закутувала здійнята курява.

— Куревська пустеля! — вилаявся Хедхантер. Його мотоцикл заглох.

Джеро просто покашляв у відповідь, піднімаючи свій байк.

— Доведеться тягти їх, — сказав гевал, — поки не вийдемо на твердий ґрунт.

— Може, пошукаємо об'їзд?

— Аякже. І загубимо сліди. До ущелини не так далеко, далі, сподіваюсь, зможемо їхати.

І вони взялися штовхати. То була нелегка справа. Ноги потопали у піску. Кожен рух здіймав у повітря рої мікроскопічного пилу, який набивався в рот і ніздрі. На чолі у Джеро проступили великі краплі поту. Вони миттєво всмоктувались атмосферою, залишаючи на шкірі шорсткі плямки солі. На їх місці тут же з'являлись нові краплини. Ріно зовні лишався спокійним. Його лице не виражало нічого, крім упертої зосередженості.

Той момент став особливим. Годинник показував чверть на першу, і Ріно не уявляв, що за якусь хвилину все його життя полетить шкереберть.

До тієї миті Ріно належав до рідкісної категорії людей, які патологічно не відчують страху. Ні перед чим. Навіть перед смертю. Він був грубим, безцеремонним, нахрапистим розбишакою, типовим зухвальцем, що звик домінувати завдяки своїй фізичній силі. Смерть уявлялась йому невідворотним актом наприкінці життєвого шляху, епілогом, від якого не відкрутитися. Решту того, що могло трапитися на цьому шляху, він міг розтовкти, роздерти на шматки і, відповідно, не боявся. Хедхантер підкреслено гордував людьми, які тріпочуть за свої розніжені дупці. Він уявити не міг, як можна боятися чого-небудь.

Та, як відомо, Господь жорстоко карає за те, що ми не здатні уявити.

Тієї спекотної середи наприкінці серпня, посеред найсухішої пустелі на планеті Земля, життя Ріно повернуло в нове русло. Якщо бути точним, сталося все о 12:17. Ще о 12:16 Ріно Хедхантер лишався тим самим нахабним зухвальцем, який чхав на страх в усіх його проявах. Зате о 12:17, виштовхуючи мотоцикл з чергової ями, Ріно кинув випадковий погляд уперед. І застиг, конвульсивно стиснувши кермо.

Позаду за спиною пихкав Джеро. Попереду, поміж двома вертикальними вапняковими стінами, куди вони пробивались через смугу глибокого піску і де ще хвилину тому нікого не було, стояв Вілл Ноланд.

— Вілл? — пискнув Ріно. (Хай як це дивно звучить щодо стодвадцятикілограмового мужика зі слонячими біцепсами і шрамами на всіх частинах тіла, крім яєць та п'яток, але так — він таки *пискнув*.)

Американець, якого п'ять днів тому спіймали боти, стояв і дивився на Хедхантера. Якщо бути точним, він *не дивився* у прямо-

му сенсі. Вілл *не міг* дивитися. Точніше сказати: ті місця, де *колись* знаходилися очі, були спрямовані на Ріно. Бо очей у Вілла більше не було. На їх місці глибочили глухі заліплені вдавнення, почорнілі від засохлої крові. Повік також не було. Брудні згустки плоті, що ховались у очних западинах, обрамляли зашкарублі шматки подертої шкіри. Рот застиг, сформувавши майже правильну літеру «О». Пошерхлий язик витикався вліво, загинаючись до верхньої губи. Від порепаних кутиків рота на щоки та воло тягнулись бурі прожилки. Волосся, звисаючи неохайними пасмами, іскрилось старечою сивиною (як у Хорта, котрого знайшли після того, як він «поговорив» з ботами). Одна рука, схоже, була зламана і стриміла вбік під нереальним кутом.

Ріно міг би запряисягнути, що з темного рота вряди-годи випо-взають якісь комахи: чи то хробаки, чи то великі таргани.

Ось тоді-то Ріно вперше замислився над тим, що на житейському шляху, в проміжку між народженням і тим фінальним актом, є чимало речей, яким не вийде наваляти в морду, яким не зробиш боляче і які не вб'єш, бо вони *вже мертві*. А Вілл таки був мертвий (Ріно не сумнівався в цьому, попри те, що американець тримався прямо, ледь похитуючись то вперед, то назад). Такий мертвий, що його, певно, доведеться ховати двічі.

— Що це з ни... — Джеро обірвав питання на півслові: Вільям рушив їм назустріч. Американець клигав уперед, загрибаючи пісок однією ногою. Упав, але тут-таки піднявся: спершу над піском зринула по-нівечена голова, за нею корпус; далі — увесь зіпнувся на ноги.

Ріно здригнувся, почувши, як за спиною лементує його найкращий боець. Джеро верещав зі знанням справи, по-жіночому дзвінко і піднесено. Здоров'як хотів щось зробити, тріснути його по довбешці чи щось таке, але усвідомив, що не може зрушити з місця. Він не здужав ані повернути голови, ні навіть рота розкрити, отупіло спостерігаючи, як Вілл Ноланд наближається до них.

Ось тоді все й почалось. Ріно відчув, як щось запульсувало у нього в задниці. Прямо отам, унизу. Так ніби в куприк вгатили кілька кубиків льоду. Ноги стали ватяними, шлунок провалився аж до гепи, а шкіра стяглася, наче хтось підсмикнув її на тім'ячку. Він розкрив пельку, але не видувив з себе ні слова. Хедхантер не розумів, що з ним таке. Стан змахував на серцевий напад чи на приступ невідомої хвороби, яка чималий час ховалась і ось зрештою вибрала невдалий момент, щоб проявитися. Але не був ні тим, ні іншим. То Ріно

розширив гаму своїх відчуттів, дізнавшись нарешті, що таке непереборний і всепоглинаючий страх.

— Бо-о-осе! В... в... він біжи-и-ить! — зарепетував Джеро, намагаючись розвернути свій байк. — На хрін!.. А-а-а! На-а-а хрін!..

Що саме «на хрін» він так і не осилив пояснити. Мотоцикл грузнув у піску.

— Кидай мотоцикла, — нарешті прошамкав Хедхантер, не впізнаючи власний голос. — Побігли, блядь!

Покидавши пляшки з водою, дробовики, байки і рацію, Ріно і його боець дали драла з Долини Смерті. Вибралися на твердий ґрунт і почесали геть, не озираючись.

Джеро, як і більшість вихідців з південної Африки, був витривалим, мов високогірний баран. Очевидно, бігав він краще за огузкуватого Хедхантера, який курих цигарки відтоді, як у Анголі став президентом Жозе Едуарду душ-Сантуш.

— Босе... е-хех... я збігаю в... ху-у-у... Сан-Педро і... прижену машину, — на бігу пролепетав негр. Від селища їх відділяло кілометрів вісім.

— Що-о-о?!

— Я повернусь, босе... фу-фуф... Я обіцяю... Я чекатиму... на трасі... Інакше ми... звідси не виберемося.

— Не по... не покидай мене! — Ріно запанікував. Джеро швидко віддалявся. — Я тебе вб'ю, ти чорнозадий вилупку! — Гереро не зреагував. Дистанція росла на очах.

Небавом Джеро зник. Хедхантер нарешті озирнувся. Вілла не було. Він або відстав, або впав і не зміг піднятися. Втім, бажання спитись не виникало. Ріно біг далі.

Ріно на все життя закарбував, яким сухим було повітря того дня. Він ніколи не забуде, як вогонь, що роздирав гортань, неухильно пробирався в глиб легень, і під час кожного схлипу подих забивав шерехатий присмак старих газет, змішаний з теплим запахом сірого піску. Паперовий смак пустелі — невблаганний присмак смерті.

Lviii

Сергея, 19 серпня, 12:38 (UTC +4)
«ВМ», житловий корпус

Лаура мчала коридором, на ходу запроваляючи сорочку в джинси. Чурина стояла сторчма, прим'ята після обіднього сну. На носі не було звичних окулярів.

Вилетівши з-за рогу, психіатр ледь не збила Тимура, який неспішно крокував до кухні з порожньою чашкою.

— Швидше! — випалила дівчина. — Джеффрі вийшов на зв'язок.

— Звідки знаєш?

— Кацуро сказав, — через поспіх Лаура промахнулася, втрапивши гудзиком у не в ту дірку, і сорочка скособочилася. — *Він знайшов їх.*

Тимурова чашка так і лишилася порожньою. Забувши про свіжу порцію кави, він помчав слідом за Лаурою до переговорної кімнати.

Коло радіостанції згуртувались Кейтаро Рока, Кацуро Такеда, Ігор Ємельянов, Ральф Доернберг, Стефан Ермглен та Тіана Емерсон. За пультом схилився Ральф.

— Хлопче, прийом. Це Ральф Доернберг. Як мене чуєш?

— Чудово, Ральфе, — з динаміка долинув напружений і дуже тихий голос Джеффа.

— Це так погано чути чи він навмисне шепоче? — бовкнув хтось у юрмі.

— Джеффрі, ти можеш говорити голосніше? — запитав Доернберг.

Кілька секунд з рації сочилось монотонне шипіння. Зрештою американець озвався:

— Відповідь заперечна, — по-воєнному рубонув Джефф, а тоді, схаменувшись, додав простіше: — Пардон, Ральфе, не можу говорити вголос. Ми надто близько.

По лицах присутніх у переговорній кімнаті метнулася темна тінь. Кожен здригнувся, уявивши себе на місці Джеффрі: серед пісків, у небезпечній близькості від ботів.

— Ти бачиш «малюків»? Вони десь поруч?

— До найближчого — метрів вісімдесят, — повідомив Джеффрі.

Бразилійка стиха вилаялась. Тимуру хтось наче дмухнув за комір крижаним повітрям.

— Добре, я розумію, — повільно промовив Ральф. — Розкажи, де ви зараз.

Американець, звірившись з картою на iPhone, назвав координати, а потім продовжив:

— Ліворуч від мене стофутове¹ провалля. Тягнеться із заходу на схід. Внизу видно печери. Не повністю. Частково. Огляд з цього міс-

¹ 1 фут = 12 дюймів = 30,48 см. Відповідно, 100 футів = 30,5 метрів.

ця паршивий, але саме там ховаються боти. Ми з Алондрою залягли неподалік від прірви.

— А де Ріно?

— Ми розділились дві години тому. Ріно з африканцем подались до протилежного кінця Долини.

Несподівано в динаміку пролунали притлумлені зойки Алондри. Джеффрі зашикав на неї, та зойкання не стихало. За кілька секунд запала повна тиша. Схоже, американець затулив чилійці рота долонею.

— Що сталося? — захвилювався Ральф. — Що там у вас?

— Мене зараз вирве, — прохрипів Джефф.

— Що там?! — від хвилювання канадець підвищив голос.

— Тут бот... прямо під нами... — Джеффрі говорив уривками. — Я не помічав його...

— Що з ним? Що він робить? Опиши нам! — гарячкував Ральф.

— Він стоїть... «малюк» просто стоїть, але... О, Господи!.. На ньому чиєсь лице.

— Що?!

— Він надягнув на себе чиєсь лице...

— Я не розумію тебе, Джеффрі. Повтори!

— Бот начепив на голову обличчя людини.

— Що ти таке говориш?

— Схоже, вони зрізали шкіру з якогось чилійця... зняли, як скальп... тільки не з тім'я, а з лицевої частини... і бот... він напнув цю шкіру на себе.

Тіана Емерсон застогнала. Стефан Ермглен відсахнувся від передавача.

— Як ж казав тобі: вони дістались до людей, — обернувшись до Джепа, кинув Ральф.

У цю мить Тимур наче відключився. Схвилюваний гамір, що заповнив радіокімнату, долітав до нього віддаленим шепотінням. Програміст зловив себе на думці, що його не дивує повідомлення Джеффрі. Описана картинка вписувалась у його бачення ботів. Він, правда, ще не розумів чому.

Тимур почав пригадувати. Спершу демонстраційний тест для генералів з Пентагону: боти накинулись на «Мінігани», бо після двох тренувань «засвоїли» факт їхнього існування. Потім у пам'яті воскресли вечірні атаки ботів: «малюк», що засікав час появи охорон-

ців. За ними зринула картина втечі: бот відкриває браму, набираючи код і «кахикаючи» в кулак.

Тимур відсунувся від решти і заціпенів. У «МАЙКОНі» Вадим Хорт працював над... макросами. Тимур знав про це. Знав давно, але спочатку чомусь не надав значення.

У більшості САПР існує можливість створення макросів. Щоб не будувати однотипні моделі чи креслення, щоразу починаючи з нуля, можна ввімкнути режим макроса. Під час першої побудови система запише послідовність натиску клавіш, вибору команд меню тощо. Утвориться код, який можна використовувати повторно, просто міняючи деякі параметри. Це і є макрос. У «МАЙКОНі» Хорт працював над тим, щоб дії користувача перетворювались на максимально гнучкий код.

І тут до Тимура дійшло. За секунду сталося прозріння — і хлопець усе зрозумів. Йому більше не знадобиться «MacrosVN.bcf». Він і без коду усвідомив, що закладено у тому файлі. Тимур аж підскочив на місці.

— О Боже, — прошепотів він і кинувся до радіостанції, виштовхавши Ральфа з крісла. — Джеффрі, ти слухаєш?! — закричав українець у мікрофон. — Говорить Тимур.

— Так, Тимуре, я тебе чую. Будь ласка, не горлай так, а то тебе слухатиму не тільки я, а заразом і пів-Атаками.

— Той «малюк» з чужим обличчям... — Тимур нервував і говорив незв'язно, — ну, з чиєюсь шкірою на лиці... він ще там?

Радіо затихло. Джеффрі оглядав ущелину, шукаючи бота. Та ось пролунала відповідь, причому в голосі молодого американця проступили стурбовані нотки:

— Так... Він на тому самому місці. А що?

— Куди він дивиться? — не стишуючи голосу, випалив Тимур.

— На... ну-у-у... Він повернувся, дивиться сюди... але не на мене... наче трохи вбік.

Українець зробив глибокий вдих, стиснув кулаки і проказав:

— Джеффрі, я щойно дещо зрозумів, але не стану нічого пояснювати, бо це займе до біса багато часу. Ти повинен негайно...

Саме в цей момент щось відволікло увагу американця.

— Еге, народ, — присвиснув він, не дослухавши Тимура, — я бачу людей.

— Яких людей? — озвався Кацуро, відтіснивши голову Тимура від мікрофона.

— Дорослих... ем-м-м... це якась чортівня.

Тимур більше не міг стримуватися. Грубо відштовхнувши руку японця, він закричав:

— Джеффрі! Алондро! Валіть звідтіля! Тікайте заради всього святого!

— Тут люди... — мов зачаклований, твердив Джеффрі. — Вони дивні... ходять, мов сновиди... дехто лежить на піску.

— Ушивайтеся, якщо вам дороге ваше життя! — програміст кричав так, що ризикував зірвати собі голос. — Боти *навчаються*! Вони весь час *навчались*!!!

Вчені здивовано перезирнулися, всерйоз переживаючи за психічне здоров'я Тимура.

— Хлопче, з тобою все гаразд?

І тільки старий Кейтаро нахмурився.

— Жаль, що ми не прихопили камеру, — долинув голос із динаміків. — Чуваки, ви не повірите, що я бачу. Це якийсь сраний Освенцим, чесне слово... Тимуре, я не доганяю, чому ми повинні вшиватися? — Джеффрі нарешті звернув увагу на волення українця.

— Дурню, тікай! Хорт запрограмував їх на самонавчання! Кожну результативну дію боти перетворюють на код, який потім ними ж і керує. Хорт усе життя цим займався.

Кілька довжелезних секунд в ефірі панувала тиша.

— І що з того? — зрештою озвався Джефф. — Це щось міняє? Я знайшов їхнє лігво — і це головне.

— Джеффрі, ти знущаєшся з мене? Невже ти досі не зрозумів?! — Тимур трусився, немов у лихоманці. Серце висмикувалось із грудей. Хлопець не міг знайти потрібних слів, хоча вже тоді знав, що має статися. — Вони дивляться і аналізують, як ви відреагуєте на чуже обличчя! Боти думають, що їх так легко впізнають тільки через те, що вони мають однакові обличчя, — програміст судомно заковтнув повітря і знову зірвався на крик: — Вийми нарешті голову із задниці, Джеффрі, і почни думати! Сам факт того, що один з ботів напнув на себе «чуже» обличчя і постійно тримається перед тобою на видноті, означає, що вони від самого початку знали про вас, про тебе і Алондру!

— Що? — йойкнув американець.

— Вони від самого початку знали про ваш прихід, — закінчив Тимур, знесилено зсунувшись униз на кріслі.

LIX

Середа, 19 серпня, 12:48 (UTC -4)
Шосе № 23, неподалік Сан-Педро

Важко дихаючи, Ріно Хедхантер чалапав уздовж дороги. Над розм'яклим асфальтом тремтіло сріблом розпечене повітря. Праворуч від шосе кучугурилися вапнякові скелі. Десь там за ними починалася Долина Смерті.

Час від часу Ріно озирався назад. Чоловік знав: якщо за ним щось поженеться, він не зможе втекти. Сил бігти більше не було. Він перегорів. Як лампочка. Біг ніколи не був його козирем. Хедхантер міг до крові на кісточках дубасити грушу, годинами тягати «залізо» у тренажерному залі, але, коли справа доходила до зтяжнього кросу, він пасував.

Не знаючи, в якому саме місці він вибрався на трасу (вище чи нижче від Сан-Педро), Ріно бездумно простував на південь. Амбал за будь-яку ціну прагнув опинитись якнайдалі від Valle de la Muerte.

Несподівано з півночі долинуло дирчання двигуна. Ріно спинився. Приклав руку дашком до чола і став дивитися. Страх повільно, але неухильно стискав горлянку.

На пагорбі вигулькнув невеликий седан блідо-блакитного кольору. Двомісний пікап «Chevrolet». Ріно чекав. Тікати не було сенсу.

Небавом «Chevrolet» наблизився і став за кілька метрів від Хедхантера. Двигун затих.

— Босе, це ви? — з правого вікна виткнулася кучерява голова Джеро.

Ріно мовчав. Під щоками хвилями запульсували м'язи.

— Я притягнув машину, — бадьоріше заявив африканець.

Амбал, не говорячи ні слова, попрямував до авто. Вийшов на дорогу, обійшов капот і підскочив до кабіни з боку водія.

— Босе, що це ви... — Джеро не договорив. Хедхантер лівим прямим вколотив його голову глибше в кабіну.

— Це щоб знав, як покидати мене, — рикнув здоровань.

— Я не кидав вас! — верескнув гереро. — Я... — наступний удар відкинув його на пасажирське сидіння. Подавшись за рукою, Ріно наполовину ввалився у салон.

— Клятий брехун! Зрадник! — кричав гевал.

Джеро, втямивши, що Ріно не втихомириться, викрутився вугром, переліз на праве сидіння і вискочив з машини. Ключі забув у запаленні.

Хедхантер ще щось прокричав, а тоді відкрив дверцята і сів за кермо. Мотор загарчав.

— Босе! — Джеро схопився руками за голову (наблизитися до пікапа не ризикнув). — Ви ж мене не залишите тут? Ріно, я не хотів! Я ж повернувся!

«Chevrolet» почав набирати швидкість.

— Ні-і! Стоп! Стійте! Будь ласка! — гереро помчав слідом, намагаючись схопитися за кузов.

Пікап від'їхав на десять метрів і різко спинився. Африканець зазмер. Від машини його відділяло півтора метра. Підступати ближче він не наважувався.

— Застрибуй, собача мордо, — зрештою долинуло з кабіни.

Джеро зірвався і за кілька секунд пристебнув себе паском безпеки на пасажирському сидінні, з легким острахом косячись на Хедхантера.

— Ти не міг вибрати машину з більшим запасом пального? — практично не розтуляючи губ, процідив Ріно. — Чи ти збирався штовхати її до лабораторій?.. — у відповідь Джеро зітхнув, усім своїм виглядом промовляючи: не до того було. Хедхантер додав: — А про твою поведінку ми ще поговоримо, — і рушив з місця.

LX

Сергея, 19 серпня, 12:53 (UTC +4)
22°54'09" пд. ш. 68°25'19" зх. д.
Долина Смерті

— ...сам факт того, що один з ботів напнув на себе «чуже» обличчя і постійно тримається перед тобою на видноті, означає, що вони від самого початку знали про вас, про тебе і Алондру!

Джефф краєм вуха дослухався до слів, що текли з навушника. Те, що відкрилося його очам, цілком і повністю заповнило увагу. А про те останні слова таки достукалися до його свідомості.

— Що? — йойкнув Джеффрі.

Поки що в його голосі чулося більше подиву, ніж страху. Американець припустити не міг, що якийсь програміст, хай навіть дуже кетбетливий, сидячи у темній кімнаті за десяток кілометрів від Долини Смерті, не бачачи нічого з того, що бачить він, може розумітися на ситуації більше за нього та Алондру, адже вони знаходяться в самому епіцентрі подій.

Джеффри помилявся. Ця самовпевненість коштувала йому життя.

— Вони від самого початку знали про ваш прихід, — долинув голос Тимура.

Бот з начепленим обличчям, як і раніше, стояв на місці. Через кров, що стікала з його маски, було важко сказати, куди він дивиться насправді. Американець занервував. Повернув голову і зиркнув на мотоцикли. До них було метрів двісті. Ніщо не заважало зірватися і добігти до байків. Знадобилося б секунд двадцять, може, тридцять. Після того боти їх нізащо не перехоплять. І хлопець заспокоївся.

Коли Джефф обернувся назад, прямо напроти Алондри, схиливши голову і вирячивши набряклі очі, стримів бот. Потвору від дівчини відділяло півметра. Якби хотіла, вона могла дотягнутися до «малюка» рукою. Джеффри сіпонуло. Алондра ковтнула повітря і голосно заверещала. А тоді ліворуч з-поміж каменів вискочив ще один бот. За ним вигулькнув третій, четвертий. Вони лежали під носом, мов ящірки, напівзарившись у пісок! Перший схопив дівчину обома руками за горло і витягнув з приямку.

— Ні-і!!! — заричав Джефф.

Замість того, щоб кинутись навтьоки і спробувати дістатись мотоциклів, американець метнувся за дівчиною. Геройство абсолютно марне, оскільки через півсекунди після того, як боти витягли її з укриття, Алондра вже була мертвою. Потвори добре знали, куди вдаряти і що тиснути, щоб якнайшвидше позбавити людину життя; чилійці скрутили карк.

Лють затьмарила Джеффри. Він скочив уперед і замахнувся кулаком на найближчого бота. «Малюк» легко ухилився. Американець зацдив рукою у повітря, не втримав рівновагу і лантухом покотився по схилу. Наївшись пилу, роздерши лице об дрібні камінці, Джефф опинився на дні ущелини, навпроти печер, які бачив згори. Хлопець скочив на ноги, готовий дременути геть, готовий відбиватися, якщо не матиме іншого вибору, а натомість укляк, роззявивши рота. «О Господи, — він відчув, як волосся на голові ворухиться від жаху. — Як вони до *такого* додумались?!»

Після падіння йому відкрилась та частина ущелини, яку раніше закривав південний виступ ущелини. Віддалік попід бескидами згуртувалась ватага з кількох ботів. Вони були настільки зайняті, що навіть не повернули голів. Поміж ботів лежав притиснутий до землі селянин з Сан-Педро. Джеффри розгледів, що з ним робили,

і виявився достатньо кмітливим, щоб моментально збагнути, чим це загрожує.

Через шок Джеффрі прогледів напад першого переслідувача. Хлопчак збив його з ніг і спробував притиснути до землі. Дивом американцю вдалося вивільнитись, не дозволивши боту сісти на шию. «Малюк» зашипів, Джеффрі жбурнув йому межі очі жменю піску. «Вони помруть, — гуділо в голові американця, — чорт забирай, якщо я не попереджу, їх усіх повбивають». Навкарачки відповзаючи від нападника, хлопець закричав, сподіваючись, що мікрофон і передавач не пошкодились під час падіння:

— Тимуре!.. Тимуре!.. Я зрозумів, звідки вони... — не доказав. Фраза завершилась надривним хрипінням — худа жилага рука здушила шию американця. Джеффрі бачив, як нові боти скочуються по схилу і мчать до нього. Та все ж, насилу вигнічуючи з горла слова, він прохрипів: — 'уга ...а'ина! Др... ма'на-а-а, Тим'е!

Джеффрі боровся до останнього. Якби сутичка відбувалась уночі, боти прикінчили б його за секунду, а так спека, хоч і не урівнювала шансів, все ж притуплювала силу потвор. Хлопець пручався, стараючись вивільнити горло і попередити про небезпеку. Про загрозу, яку ніхто з них не міг уявити у найкошмарнішому сні. Та не зумів. Один з ботів втиснув його голову коліном у пісок, втопив великі пальці глибоко в очні ями і вичавив звідти зелені очі американця. Інший схилився над черевом. Покраявши живіт уламком сланцевої скелі, він запустив руки глибоко в нутро. Булькаючи, кров, жовч та лайно витікали на гарячий пісок. З того моменту, відчуваючи, як сатанинська почвара в тілі шмаркатога пацана панахає його нутрощі і розкидає їх драглистими клаптями на пісок, Джефф перестав відбиватися. Йому стало байдуже. Відтоді він хотів лиш одного: щоб його свідомість якнайшвидше поглинула темрява...

LXI

Середа, 19 серпня, 13:09 (UTC +4)
«DW», житловий корпус

Тіана Емерсон забралася відразу. Кулею вилетіла з кімнати. Зачинилась у спальні і до вечора не виходила звідти. Кейтаро Рока, пробуркотавши: «Від цього моменту кожен вихід за межі лабораторного комплексу мусить узгоджуватись персонально зі мною», — подався слідом за Тіаною. Тимур метнувся до дверей, щоб перехопити його.

— Гей! Стійте! — хлопець схопив японця за руку. — Ви не можете так просто піти.

Старий Джем обернувся. Стомлене зморшкуювате обличчя не виражало нічого.

— Черговий раз піджимаєте хвіст і ушиваєтесь? Бляха, це що — такий японський, «всратись-який-дієвий» метод вирішення проблем? Вам не здається, пане професоре, що слід нарешті спробувати прибрати за собою лайно?! — Тимур уже майже кричав: — Якщо ви раптом не помітили, то через вас там загинули люди!

Рідкісний момент: воскове лице Кейтаро спотворили емоції. Джем розізлився:

— Хто ти такий, шмаркачу, щоб *так* говорити зі мною?

— А хто *ви* такий, щоби так трахати мені мізки? Ви ж знали! Признайтеся, ви знали з самого початку про те, що зробив з ними Хорт?

Кейтаро наморщив лоба і відвернув голову, наче готувався вийти з кімнати, але не торкнувся дверей. Після нетривалої заминки він відповів:

— Так.

— Тоді чому мені про це не сказали?! Я, як ідіот, третій день длубаюсь в обривках програмних кодів, намагаючись відшукати, в чому ж проблема, і навіть не відаю, що Вадим Хорт насправді не удосконалював ботів. Він наділив їх *власним* компілятором, який може генерувати програмний код на основі будь-яких дій, і тепер боти можуть удосконалювати самі себе. Ви хоч уявляєте, наскільки велика різниця між запрограмованими ботами, які втекли, та ботами, які втекли і *можуть програмувати самих себе*?!

— Заткнись, — неголосно наказав старий японець. — Ти...

— Не затакайте мені рота!

— Ти не розумієш.

— Це ви ні чорта не розумієте! Скільки часу боти на волі? Третій тиждень, так? І весь цей час кожен з сорока двох «малюків» зі швидкістю торнадо всмоктував у себе нові знання, які миттю ставали доступними для решти. Той код, який ви підсунули мені, не має нічого спільного з тим, що нині коїться в їхніх головах! Над ним зараз сотні, а може, й тисячі нових макросів, і ми можемо тільки гадати, що в них.

— Охолонь, я все розумію. Тобі не говорили, бо це було своєрідним тестом. Мені було цікаво, чи ти докопаєшся. Вважай, щойно ти

здав екзамен, підтвердивши кваліфікацію. У той же час, хлопець, — японець тицьнув пальцем на програміста, — ти не вловлюєш головного. Окей, Вадим перестарався, боти навчаються, і це пояснює, як вони здійснили втечу, як вижили в пустелі, як навчилися писати. Я це знаю, це знав Хорт, а тепер дізнався ти. *Я ж хочу почути відповідь на питання «чому?»*. Чому вони втекли? Що підштовхнуло їх? Що зробило такими агресивними? Самонавчання — це лише засіб, а не причина. Коли вони тікали, макросів ще *не було*. Боти взагалі не знали про існування зовнішнього світу.

Тимур ненадовго замислився, подумавши, що японець таки має рацію, а потім глухо пробурчав, опустивши погляд на ноги:

— Якби ви згадали про це раніше, Джеффри та Алондра лишилися б живими.

— Може, лишилися б, а може, ні, — звів та опустив брови Кейтаро.

Українець стримав себе, пересиливши бажання зацідити японцю у писок.

— Чого ще я не знаю?

Джеп відкрив двері, переступив поріг. Не обертаючись, кинув:

— Втікаючи, вони забрали з собою півтори сотні ампул з наноагентами.

На хвилю Тимур розгубився, не розуміючи, що б це могло означати. Старий японець віддалявся по коридору.

— Але для чого? — гукнув хлопець навздогін.

Кейтаро лиш низав плечима. Тимур повернувся до Ральфа:

— Боти знали про існування наноагентів? На дідька вони їм здалися? Це абсурдно!

Нейрохімік видихнув і проказав:

— Вони переплутали. Ми думаємо, боти хотіли забрати альдостерон. Вони відчували залежність від гормону на фізіологічному рівні. До втечі ампули з альдостероном зберігались у тому ж рефрижераторі, що й запаси агентів III покоління. Ампули однакові, відрізняються лише забарвленням: розчин альдостерону — прозорий, а рідина з наноагентами має темно-сірий колір з металевим блиском. Боти чомусь взяли темніші.

— Однак це означає, що...

— Так. Вони добре спланували втечу.

— І ви знали про це!

Ральф Доєрнберг відвів погляд, ховаючи руки за спиною.

Кацуро та Ємельянов якийсь час совалися в радіокімнаті, після чого по них зазирнув Штаерман, і втрюх вони пішли обідати. Наче й нічого не сталося.

Виходячи слідом за ними, Лаура Дюпре поплескала Тимура, який все ще не отямився від почутого та усвідомленого, по плечі:

— Я нічого не втімила про макроси, але тепер принаймні ти розумієш, як я почуваюсь серед цих тхорів з пластмасовими мізками.

І Тимур дійсно розумів. Це наче опинитися серед двієчників з медичного факультету, що ставлять геморойні свічки пацієнту, який помирає від інфаркту, і не мати змоги хоч що-небудь змінити. Або почати хірургічну операцію, не знаючи, який у хворого діагноз.

Ральф, Тимур та Стефан лишились у радіорубці самі.

— Треба попередити Ріно, — на одному диханні проторохтів Стефан. — Витягти його з пустелі. Нехай кидає все і повертається.

Канадець повернувся до радіостанції. Кілька разів без особливого ентузіазму викликав Хедхантера. Всі рази — марно.

— Мабуть, він вимкнув рацію. Цей амбал не з тих, хто слухати-ме чієсь патякання у своєму вусі.

— Ми мусимо продовжувати, — наполягав швед. — Думаю, як тільки він натрапить на ботів, то зразу вийде на зв'язок. І тоді ми його попередимо... Ми ж не можемо кинути його напризволяще.

— Згоден зі Стефаном, — понуро притакнув Тимур. — Якщо боти дізнались про Джеффрі, значить, вони можуть підстерегти і Ріно.

Ральф похитав головою. Нейрохімік не поділяв Тимурових здогадів. Він не вірив, що «малюки» вистежили наближення Джеффа та Алондри. Їхню смерть спричинив банальний збіг. Швидше за все, вони наклали головами через необережність. Якось виказали себе, привернули увагу, зсунули камінь чи щось таке. Хедхантер — інша справа. Йому не вперше никати пустелею, ризикуючи життям. Ральф не сумнівався, що здоровань не пропаде. Та поряд з цим висіла одна думка, що не давала спокою: коли раптом щось піде не так і Ріно загине, його чорношкірі рубаки злиняють з пустелі зі швидкістю води, що змиває лайно в унітазі. Ніхто і ніщо їх не втримає. Ральф це розумів, а тому не хотів ризикувати.

Відтак ще три чверті години канадець не відходив від рації, мов пауга, повторюючи: «Ріно-прийом-як-чуєш-це-Ральф». О другій половині Тимур відчув, що фраза просякнула його наскрізь, навіки закарбувавшись у генах. Навряд чи він здивується, якщо через кілька

років його первісток замість банального «ма-ма» першим почне лопотіти «Ріно-прийом... Ріно-прийом...». Утім, Хедхантер так і не озвався.

— Ральфе, — мовив Тимур, — досить. Вони не повернуться.

Канадець відхилився від мікрофона. Звів почервонілі очі на українця.

— Гаразд. Будемо чекати.

— Нема чого чекати, — на щоках хлопця палав нездоровий рум'янець.

— Хлопче, я тебе розумію, але не варто...

— Ні хріна ви не розумієте, — програміст говорив спокійно, але відчувалося, що це лиш затишшя перед бурею. — Загинуло п'ятеро людей, одного хлопця поранено. Ще двоє зникли, але мають усі шанси поповнити ряди мерців. А ми не знаємо, що діється в головах ботів! Невже ви не уявляєте, до чого...

Несподівано двері прочинилися. Тимур урвав репліку на півслові і повернув голову. З коридору виткнулась кудлата, маслянисто-чорна голова Сема.

— Містере Доєрнберг, Готто побачив на горизонті невідомий транспортний засіб, — повідомив гереро, на африканський манер «з'їдаючи» закінчення в словах. — Прямує сюди.

Тимур, Ральф та Стефан поскакували з місць і мало не збили Сема з ніг, виносячись на коридор.

— Звідки? — тримаючись за ліву частину грудей, спитав нейрохімік.

— З півночі, — африканець подумав і додав: — Я б сказав, не прямує, а... жене.

— Для повного щастя нам не вистачає тільки непроханих гостей, — ззаду, за грудниною, тужавів згусток тупого болю. Ральфу він страшенно не подобався.

— Хто це може бути? — вставив репліку Тимур, а тоді з погано прихованою надією в голосі: — Хтось дізнався про лабораторію? Нас викрили?

Нейрохімік проігнорував хлопця.

— Семе... — покликав він.

— Так, містере?

— Ось ключі. Зганяй у підвал і притягни дробовики з набоями. Захопи кількох своїх товаришів і мерщій жени до центрального входу. Второпав?

Частку секунди чорношкірий найманець вагався. Ральф відчув, як крига шугнула вгору по руках. Він небезпідставно очікував, що Сем навідріз відмовиться виконати наказ, однак гереро кивнув:

— Зрозумів, містере, — схопив ключі і побіг.

— І ще — нехай Готто повідомить Кейтаро чи Такеду. Приведи кого-небудь з японців.

— Буде зроблено, містере!

Через хвилину коло входу в «DW», окрім чоловіків, що спустились з радіокімнати, згуртувались Лаура, Кацуро та п'ятеро африканців. Двох найманців Ральф відправив на другий поверх, наказавши залагти під вікнами, але без команди не висовуватись:

— Можливо, це селяни, що ненароком сюди заїхали. Не думайте показуватись зі зброєю.

Біля гейту лишилися Ндонга, Сем та Ті-Джей. Стали чекати.

Старезний двомісний пікап «Chevrolet» невизначеного кольору вигулькнув на пригірку, що тягся до житлової будівлі. Мотор бухкав, мов астматик, що от-от віддасть швартови і відпливе у кращий світ. Машину смикало, кидало вперед, вона відчутно перехнябилася на праве переднє колесо. За двісті метрів до огорожі двигун видав останнє «хр-р-р» і здох.

Дверцята розчахнулися, з кабіни висковзнули двоє.

— Живі, — в один голос вимовили Тимур і Стефан.

Ворота розкрились, і всі, хто ховався у тамбурі, висипали на подвір'я.

Ріно і Джеро без зброї, спорядження та мотоциклів шкандибали до будівель. Гереро шкутильгав, тримаючись осторонь від боса. Під його лівим оком висів бузково-багряний півмісяць — здоровенний синець.

Ральф вийшов уперед і відкрив хвіртку, впустивши чоловіків.

— Що з вами трапилося? — він марно силкувався погамувати ошаленіле серце, котре виконувало барабанну партію з якоїсь рок-опери.

Ріно ловив повітря короткими ковтками. Та ось, затримавши подих, він випалив:

— Покличте Кейтаро.

На той час на перед головним входом у «DW» зібрались майже всі, хто лишився в лабораторному комплексі. Вийшла навіть Ребекка. Але старого Джепа не було.

— Кейтаро Рока погано себе почуває і просив його не турбувати, — промовив Кацуро Такеда. — Я переповім йому все слово в слово. Розкажу, найманцю.

— Ботів ми не знайшли... — почав Хедхантер, але на ціле речення йому не вистачило кисню, серце надто швидко ганяло кров.

— Ви що, продали мотоцикли? — вставив п'ять копійок Штаєрман, висковзнувши з-поміж воріт останнім. — Звідки цей доісторичний тарантас? — він ткнув пальцем на авто, що стояло з розчепіреними, неначе крила, дверцятами за електричною огорожею.

— Не перебивай мене, дятле, бо зараз відіб'ю на хрін твої мізки!! — Ріно спалахнув, мов политий гасом хмиз, але тут-таки знов захлинувся. Віддихавшись, він заговорив, гнівно блискаючи очима і ковтаючи склади: — Ми бачили Вілла.

— Що?! — вилупився Ральф. — Нашого Вілла? Вільяма?

— Так. Вілла Ноланда.

— Він живий? Де він зараз?

— Він *не* живий. Тобто... я не знаю. Я не можу пояснити. Він стояв... він рухався... але я сумніваюсь, щоб він був живим.

— Що ти верзеш? — не втримався Штаєрман.

— Бляха, я тебе зараз порву, гнидо! — заревів Ріно. Тимур з Ральфом перехопили його, не дозволивши дотягтись до Оскара. — Ще раз обірвеш мене, виродку, я відріжу тобі вуха, а тебе самого закопаю у пустелі вниз головою! — гевал кілька разів махнув рукою, але, не діставши чилійця, вгамувався. — Ми сунули на мотоциклах через Долину Смерті, їхали по слідах, а потім Вілл... він вийшов з розщелини перед нами... І в нього не було очей, якісь згустки замість них, і взагалі все обличчя таке, наче по ньому пройшлись газонокосаркою, — Джеро тримався на безпечній віддалі за спиною Ріно, оточений іншими гереро, і після кожної фрази кивав. — А тоді він кинувся на нас. Він був мертвий. Я присягаюсь, Вілл був неживий. Нам довелося покинути мотоцикли, ми просто не встигли витягти їх із піску.

Розповідаючи, здоровань опановував себе. Його слухали, спрагло ловлячи кожне слово, і в той же час не вірячи почутому. Штаєрман більше не намагався втратити у розмову.

— А звідки тачка? — спитав Ральф, кивком голови вказавши на «Шевроле».

— Джеро взяв у Сан-Педро. Після того як ми... ну... здивалися з Віллом. Їх там штук двадцять, покинутих.

— Тобто, покинутих?

— Перед тим ми заглядали у Сан-Педро. Хотіли розпитати, що і як, може, хтось бачив щось підозріле. Я припускав, що боти цуплять воду в селищі. Більше просто ніде. Тож мені було цікаво, як вони

крадуть дорогоцінну рідину з-під носа чилійців, — чоловік перевів подих. — Два чи три дні тому боти були там.

— І що? — затамувавши подих, спитав Тимур.

— У тому то й річ. Нічого. Ніяких селян. Пусто. Сан-Педро обезлюдніло. Ні людей, ні собак, ні худоби. Всі халупи — порожні, машини стоять посеред доріг незамкнуті, з повними баками і з ключами. І в той же час, — Ріно облизав пересохлі губи і несвідомо стишив голос, — я не знайшов жодного трупа.

— Селяни пішли? — невпевнено припустив Ральф. — Вони кудись втекли чи як?

— Вони не пішли, — озвався Штаерман, — вони зникли.

— Тобто?

— Кейтаро має інформаторів у Антофагасті та Каламі, — стримано пояснив Оскар. — Ми платимо хороші гроші за чутки, що доходять з пустелі. Півтисячі селян не могли звалити з нажитих місць так, щоб про це ніхто не дізнався. Якби вони досягли Антофагасті, ми про це дізналися б. Оскільки нам нічого не повідомляли, значить... селяни зникли.

— Я теж так думаю, — цього разу Ріно не лютував. — Чилійці не пішли. З ними щось зробили.

— Здуріти можна... — потер лоба канадець. — Оце так новина. То їх убили?

Хедхантер, нахилившись до Тимура і Ральфа, проговорив:

— Убили? Можливо. В такому випадку поясніть мені, розумники, як сорок хлопчиків, хай навіть дужих і злих, мов чорти, змогли вколошкати кілька сотень людей?... Окей, таке ще можна уявити. Скажіть тоді, що чотири десятки шмаркачів можуть зробити з сотнями тіл?

У цей момент стрепенулась Лаура:

— Пам'ятаєте: Джеффрі щось казав про людей? Він бачив людей у лігві ботів.

— Що? — Ріно та Джеро сторопіло презирнулися. — Джефф відшукав їхнє кубло? Чому ви раніше про це не сказали?

Південноафриканцю ніхто не відповів. Здоровань переводив погляд з одного обличчя на інше, але так і не зачепився за чиєсь лице. Чоловіки один за одним опускали голови.

— Що таке? Чому ви мовчите? — Хедхантер відступив, озирнувши натовп. До нього тільки зараз дійшло, що Джеффа та Алондри немає в юрмі. — Американець та його квочка ще не повернулись?

— Вони й не повернуться, Ріно, — потупившись, буркнула Лаура.

— Що ти таке говориш? — Ріно ступив уперед і ледь не збив дівчину з ніг.

Не відсторонюючись, Лаура зняла окуляри, вмить ставши якоюсь беззахисною. Вона короткозоро кліпнула (дівчина ледве діставала найманцю до плеча) і впівголоса сказала:

— Їх убили, — потерла пальцем око і повторила, наче гевал не розумів, про що йдеться: — Боти вбили їх обох.

Ріно відсахнувся. Рот розкрився, він наче хотів щось сказати, але з губів не злетіло ні звуку. Тільки очі заметались туди-сюди і дихання знову зламалося.

— Джеффрі знайшов лігво невдовзі після того, як ви розділились, — говорила далі психіатр. — Воно в західній частині Долини. Хлопець устиг передати координати. Вони з Алондрою побачили щось дивне. Залягли і стали спостерігати.

— Дивне?

— Так. Людей якихось. Можливо, тих самих селян... І ще щось, про що Джеффрі не встиг розказати. — Лаура напнула окуляри назад. — То була пастка. Українець попереджав, але його не послухали... Ми прослухали всю розправу в прямому ефірі.

— По радіо? — ледве вимовив Ріно.

— Так. Передавач працював до останнього.

Ріно зиркнув на Тимура.

— Проблема набагато серйозніша, — нарешті озвався українець. — Боти навчаються. Вадим Хорт запрограмував їх на самонавчання, і тепер вони можуть програмувати самих себе. Вони пробують, аналізують результати і потім ними користуються. Кожен день, який «малюки» проводять на волі, робить їх небезпечнішими.

Запала могильна мовчанка. Вітру не було. З пустелі не долиняло ні звуку. Зрідка, коли хтось переминався з ноги на ногу, хрустів пісок.

Хедхантер побагровів. Темно-сині мішки під очима проступили сильніше. Здавалося, він от-от вибухне. Штаерман, Кацуро, Лаура і Ральф несвідомо позадкували. Джеро глитнув слину і заморгав підбитим оком. Та раптом... Ріно погамував себе. Фарба збігла з його лица, а зіниці перестали хворобливо метатися. Нападу гніву не сталося, проте кожен відчув, що найманець щось затамував у собі. Крізь мутні краплини вепрячих очей прозирали пурпурові нутрощі притихлого вулкана, котрий обов'язково розіллється вогнем. Скоро. Ріно

нагадував атомну бомбу, що гепнулась посеред міста, але не вибухнула.

— Мені потрібні ключі від гаража, — стримано промовив він.

— Навіщо? — здивувався Кацуро.

— Загнати туди машину, — його голос рипів глухо й індиферентно, як у робота.

— Е...

— Джип «на ходу». Просто пальне закінчилось.

Кацуро неохоче відстебнув карабін з цілою в'язкою пластикових ключів, що висів на поясі. Почав длубатися, витягаючи одну з карток.

Ріно не став чекати. Вирвавши в'язку з рук Такеди, він розвернувся і закрокував у напрямку корпусу «EN-1». Як тоді всі думали, по каністру з бензином...

LXII

Сергєя, 19 серпня, 16:45 (UTC +4)
«DN», житловий норпцс

Останніми днями вечєра в «NGF Lab» завжди проходила раніше ніж у, скажімо так, більш цивілізованих місцях. Це не було пов'язано з якимись дієтичними міркуваннями. Дєсь через тиждєнь після втечі ботів Кейтаро розпорядився, що вечірню трапєзу слід закінчувати до настання темряви. Після 18:30 їдальня і рєшта кімнат першого поверху блокувалися. Туди заборонялося заходити.

...Ральф Доєрнберг, Кейтаро Рока, Кацуро Такеда та Оскар Штаєрман з'явилися у їдальні. На них чекали всі мешканці комплексу, за винятком пораненого африканця та Ріно. Хєдхантер дєсь заподівся. Тимур очікував, що Кейтаро візьмє слово, роз'яснить ситуацію, розповідь про подальші плани. Натомість японєць, узявши тачу з їдлом, мовчки пройшов до свого звичного місця. Хлопєць розізлився. Врєшті-рєшт, старий Джєп міг хоча б сказати кілька слів на спомин про Джеффрі та Алондру. Ніхто не вимагав поминальної тризни з оркєстром і кілометровою поховальною процесією, але не можна робити вигляд, ніби нічого не сталося! Не можна ігнорувати загибель власних людєй!

Язык Тимура засвербів. Він вагався. Не хотів удруге зчіплятися з Кейтаро, розуміючи, що від старого японця залежить його доля. Можливо, навіть життя. Кілька хвилин він сидів, схилившись, на тарілкою, длубався у макаронах і набирався рішучості, щоб заго-

ворити. На щастя, розкрити рот так і не довелося. Події того вечора вмить і назавжди відсунули Кейтаро на другий план.

— Подивіться! — раптом заверещав Ігор Ємельянов. — Гляньте, що він робить!

Росіянин, важко сопучи, підскачив. Скинувши тарілку на підлогу, рвонув до вікна. Решта присутніх повернули голови до вікон.

— Це Ріно... — першою промовила Тіана Емерсон. Бразилійка говорила непевним напівпитальним тоном, наче сумнівалася в тому, що бачить, і таким чином уточнювала, чи її колеги бачать те саме, що й вона.

А тоді всі одночасно посхоплювалися і поприлипали до вікон. Тимур опинився поруч з Ігорем. Ємельянов психував. З лівої ніздрі виткнулися шмарклі, сорочка вилізла зі штанів, недоречна краватка з'їхала набік, але нічого цього професор не помічав, тремтячими руками стискаючи підвіконня. З усіх сторін полетіли питання:

— Що це з ним?

— Що цей амбал надумав?

— Хто йому дозволив?

— Куди він їх тягне?

Кацуро позеленів. Японець ураз зрозумів, для чого гевал випросив у нього ключі.

Кремеznий південноафриканець щойно вичвалав з корпусу «EN-2». Самої будівлі, де утримували ботів, з вікон їдальні не було видно, втім, було цілком очевидно, що Ріно крокує від другого інженерного, оскільки велетень тягнув за собою двох «малюків». В обох ботів руки були зв'язані за спиною ремнями. Ріно Хедхантер, попахкуючи цигаркою, волочив хлопчаків у напрямку загорожі. Боти не пручались. Лише трохи кривили роти.

Сонце ще не встигло опуститись настільки, щоб заховатись за інженерні будівлі, що стриміли ліворуч від корпусу «DW». Промені, хоч і лупили навскоси, добряче засліплювали. Попервах майже ніхто не зауважив, що за поясом у Ріно півметровий мачете.

Ральф підставив стільчика і поліз до механізму, що замикав товсте тришарове вікно. Помучившись з ручкою, відкрив одну зі стулок і гукнув Хедхантеру:

— Ріно!.. Ріно-о-о!.. Що ти робиш?

Південноафриканець не відреагував. За кілька кроків від дряної загорожі велетень спинився, пожбував одного з ботів у пісок і витягнув мачете з-за спини. Тепер здоровенний ніж побачили всі.

— Еге-гей! — захвилювався Кацуро. — Спиніть його! Він зараз їх покалічить.

— Ріно! — закричав крізь вікно Ральф Доєрнберг. — Це не вихід! Так ти нічого не доб'єшся, — на більше його не вистачило, серце взялося тріпотати, розсилаючи по артеріях відворотну млявість.

Ігор, вилупивши баньки і розкривши губи, притулився до шибки. З його рота потекла слина. Похопившись, чоловік роздратовано втер рота тильною стороною долоні.

— Його треба спинити! — заметався Кацуро Такеда. — Чорт забирай, що за ідіотизм? Дайте мені дробовика, я пристрелю цього божевільного.

Хедхантер обернувся і подивився на залляті м'яким світлом вікна їдальні. Похилі промені рикошетили від скла, через що Ріно не міг бачити сконфужені писки, що тулилися купи за шибками. Та він знав: вони є. Відштовхнувши лежачого бота ногою, він поставив другого на коліна перед собою і, скубнувши за волосся, задер йому голову.

Кацуро кинувся до відкритого вікна і загорлав:

— Кретин! Придурок недоношений! Відпусти його!

Ріно підняв голову і, затискаючи зубами сигарету, вишкірився. Правий кулак міцніше стиснув обмотану коричневим скотчем дерев'яну рукоять мачете.

— От лайно... — вилаявся Ральф.

— Око за око, зуб за зуб, — прохарчав здоров'як. (Щоправда, корпус «DW» був надто далеко, і його слів ніхто не розібрав.)

Молодий японець тим часом накинувся на Кейтаро:

— Nantoka sitekudasai!¹ — закричав він. — Це наші гроші! Чому ви дозволяєте цьому африканському тупаку заправляти нами?

Джеп не відреагував, з отупілим заціпенінням слідкуючи за подіями.

Не відпускаючи волосся жертви, Ріно заніс праву руку над собою.

— Це вам за Джеффа, гниди, — люто прошипів він, пустивши носом дим.

(Насправді все було не зовсім так. Молодий американець подібався Хедхантеру, та не настільки. Ріно брехав собі. На ділі він мстився за страх. Мстився за те, що в одній з тисяч безіменних ущелин Долини Смерті раніше не відоме гидке почуття скрутило пряму кишку подвійним морським вузлом і примусило його тремтіти, мов пекінеса у морозну погоду.)

¹ 何とかして下さい! — Зробіть же що-небудь! (яп.)

У книжках пишуть, що в таку мить мачете має видати гострий звук, котрий зі свистом розтинатиме повітря. В реальності — нічого подібного. Півметровий ніж без жодного звуку майнув у повітрі і, ледь чутно швякнувши, врізався у м'яку плоть.

Кров линула суцільною плівкою, мов компот з перехиленої кашки.

Тіана та Ребекка з відразою відвернулись. Ємельянов сповз на підлогу. Кейтаро не вимовив ні слова. Кацуро заскрипів зубами від злості:

— Гнида... У тій голові нанороботів на двісті мільйонів...

Південноафриканцю не вдалось одним ударом перерубати шию. Він замахнувся ще раз і хвиснув ножем. За другим разом мачете остаточно відділив голову від тіла. Бризкаючи темною кров'ю, тулуб захитався. Хедхантер підняв відтятую хлопчачу голівку і по-варварськи струснув нею над головою. Після чого — відкинув на пісок.

— І нащо ми найняли його? — шепотав Ральф. — Він же дикун...

Ріно схопив другого бота, ривком поставивши його на коліна. Переклав руку вище, стиснувши в кулаку русяве волосся. Мачете втретє злетів угору.

— А це за Алондру і моїх хлопців, які наклали головами в триклятій пустелі.

В ту мить, коли Ріно ладнався нанести удар, бот роззявив рота і заревів. Нестерпний рик, мов вибухова хвиля, відкинув усіх спостерігачів від вікон ідальні. Хтось перечепився й упав, жінки заголосили, забряжчали скинуті додолу тарілки. Навіть незмінно незворушний Кейтаро відскочив назад, врізавшись у стіл.

Хедхантер теж здригнувся, проте чуба не випустив. Звірячий рев, від якого, здавалось, двигтіла земля, тільки розлютив його. Вклавши в удар усю свою скажену силу, велетень одним махом розрубав горлянку навпіл. Громоподібний крик урвався, поступившись ледь чутному бульканню. Тіло, бризкаючи кров'ю, розпласталось на піску.

Ріно вийняв зітлілу цигарку з губ, діловито сплюнув під ноги і заштовхав недопалок в ніздрю страченого бота. Потому старанно обер мачете об пісок, підібрав другу довбешку і почалапав до огорожі.

З внутрішнього боку кожної з опор, що утримують грубі дроти, виступають спеціальні прогумовані виступи. Їх спроектували для зручності обслуговування загорожі. На виступ можна ставати і пе-

ревіряти чи лагодити (однією рукою, звісно) ізолятори, не боячись, що тебе довбоне струмом. Хедхантер наблизився до стовпа, вибрався на уступ і, балансуючи на одній нозі, нашпилював першу голову на загострений вершечок опори. За мить друга макітра красувалась на такій же палі за кілька метрів від першої.

— Отак краще, мої витрішкуваті цуцики, — Ріно потер руки. — Не знаю, чи можете ви думати в *нормальному* сенсі цього слова, чи ви просто безмозкі машини, що все ідеально розплановують. Але якщо ви таки *думаєте*, то наступного разу помізкуєте двічі, перш ніж убивати когось із наших.

Насамкінець південноафриканець почимчикував до складського корпусу «DE», приніс звідти лопату і взявся без поспіху рити могили для обезголовлених тіл.

— Цього психа треба взяти під арешт, — лютував Кацуро, спостерігаючи, як спокійно і розмірено Хедхантер копає яму. — Він тільки нашкодить! Він неконтрольований!

Ніхто не зважав на його заклики. Народ поволі розбрідався, дивлячись собі під ноги. Можливо, японець і мав рацію, але після смерті Джеффа й Алондри ніхто, крім Кацуро, Ігоря і, можливо, Кейтара, не засуджував криваву екзекуцію.

Голови ботів так і лишились на палях.

LXiii

Двері їдальні роз'їхалися. Крізь прохід, розвалюючись, удерся Ріно. Хедхантер був у майці, все ще спітнілий після копання. Тимур уперше побачив, наскільки нереально великі, просто як повітряні кулі, у чоловіка біцепси. На правому плечі, яке за формою нагадувало футбольний м'яч, красувалось татуювання: носоріг, що несеться вперед, нахиливши голову. На щетині виднілись засохлі краплі крові. Хедхантер підійшов до найближчого столу і кинув на нього купу протигазів. Обвівши всіх присутніх поглядом, категорично проказав:

— Раджу в наступні кілька днів усім мати при собі оце. Завтра я вирушаю в їхнє лігво, де нагодую цих потвор зоманом.

Кацуро смикнув кадиком. Він бачив оберемок своїх ключів, причеплений до лямки на джинсах. Але не ризикнув розкрити рота. Хедхантер, сопучи, посунав до виходу.

І тут Тимур учворив таке, чого від нього ніхто не очікував. Він сам не чекав.

— Хантере, зачекай! — гукнув він навздогін широченній, схожій на кам'яну брилу, спині. Хедхантер спинився і ледь повернув голову. — Я з тобою!

— Ласкаво прошу на борт, аміго, — не без утіхи прорипів велет.

— Навіть не думай! — схопився Ральф. — Ти не можеш поїхати. Ти потрібен тут! Ти все ще можеш розв'язати цю головоломку! Має ж бути якийсь вихід, — несподівано ліву частину його грудей прохромив біль, блискавкою вистреливши в ліву руку. Аж до ліктя.

Нікого не слухаючи, Тимур підвівся і попрямував до виходу.

— Хтось мусить зупинити цей кошмар, — взявши до рук проти-газ, мовив українець. — П'ятеро загинуло, ціле селище зникло бозна-куди, а ви теревените про якісь інвестиції! Скільки люду має ско-нати, щоб ви усвідомили: програма-антидот не вирішить проблему?

— Він просто не впорався! — єхидно фуркнув Штаєрман. — Наш хвалений український вундеркінд не зумів розв'язати задачу.

Порівнявшись з південноафриканцем, програміст холодно парирував:

— Не конче слід розв'язувати задачу. Іноді достатньо довести, що вона не має розв'язку.

ПУРІТАМСЬКЕ ПОБОЇЩЕ

Життя — хитра штука. Щойно у тебе на руках опиняються всі козири, воно вирішує зіграти в шахи.

Народна мудрість

LXIV

Четвер, 20 серпня, 13:17 (UTC+4)
Дослідницький комплекс «NGF Lab»

Ріно з Тимуром стояли на горішній терасі житлово-адміністративної будівлі. Оглядали пустелю. Здійнята у повітря дрібна пилюка застигла краєвид сірим прозорчастим покривалом. Сонце здавалось маленьким і зморшкуватим висушеним яблуком.

— Вітер... Чортів вітер, — хрипло проказав Ріно.

— Ага, — кивнув українець. Занедбана чуприна майоріла на вітрі, пасма лізли в очі.

Після обіду Ріно Хедхантер планував вирушити до Долини Смерті і завдати рішучого удару. Сподівався задушити ботів газом. Різкий суховій, що здійснювся зранку і до полудня тільки посилювався, поставив хрест на його планах. О 12:00 стовпчик ртуті у термометрі сягнув позначки +24 °C і завмер. За такої погоди боти могли діяти вільно протягом усього дня.

— Я не хочу туди їхати, — тихо промовив південноафриканець.

Після таких слів його пересмикнуло. А проте короткочасний напад сорому повернув табун його думок до моменту, коли він і Джеро здибали Вільяма, після чого токсичний страх залив шлунок, тлумлячи інші почуття.

— Що будемо робити? — поправляючи розтріпане волосся, Тимур зиркнув на Ріно.

— Очікувати, — пробурмотав велетень, — почекаємо до завтра...

— Сьогодні вночі вони знов когось уб'ють.

— Тобі легше, якщо вони порішають ще й нас?

Українець прикусив губу. Він думав, що проблема не тільки в нових смертях, але й у тому, що з кожним днем істоти стають розумнішими. А значить — ще більш небезпечними.

...Всю ніч з 20 на 21 серпня над пустелею, закручуючись і здіймаючи вихори з пилу, схожі на привидів, неслись потоки холодного гірського повітря. На ранок температура впала до +17 °С...

За сніданком у п'ятницю Ріно практично нічого не їв. Кейтаро не з'являвся. За столом також не було Кацуро Такеди і Ємельянова. Решта жували мовчки.

Час ішов, а пустельний вітровий не стихав.

LXV

П'ятниця, 21 серпня, 09:45 (UTC -4)
«DW», житловий корпус

— Хантере, — покликав Тимур, зазирнувши в кімнату.
Хедхантер дрімав після сніданку, але, почувши хлопця, підвівся.

— Українцю...

— Я дещо придумав, — вимовив програміст.

Ріно посунувся на ліжку, даючи місце Тимуру.

— Викладай.

Хлопець сів на край койки, закрив долоні між коліна.

— Треба вдарити по них вночі, — відчеканив він.

— Що?! Ти сказився!

— Може пройти кілька днів, перш ніж вітер уляжеться. Нам слід висуватись у Долину опівночі.

— Дундук! — зопалу рикнув Ріно. Він уявив, як би почувався, надбавши бездушного Вілла у темряві... дозволивши йому *підійти* у цілковитій темряві.

— Спершу вислухай мене, — заторохтів Тимур. — Боти запрограмовані аналізувати результати кожної сутички з ворогами, щоб не повторюватись і в той же час виявити шаблонність дій суперника. Вони звикли до нашої тактики. Вони, поза всяким сумнівом, помітили, що ми виступаємо лише протягом дня, а після заходу сонця тікаємо на базу. Вдень «малюки» ховаються від сонця в печерах Долини Смерті, але я певен — вони чекають на нас, готові нас зустріти. Пригадай: попри спеку, боти засікли наближення Джеффрі й Алондри, не виключено, що вони й за тобою слідували! Зате вночі «малюки» сновигають пустелею у пошуках їжі та води. Боти не

очікують нарватися на когось, бо знають, що ми, мов тхори, забари-
кадувались у лабораторіях.



— Наскочити на них посеред ночі — чисте самогубство.

— Знаю! У темряві боти впевнені у своїх силах. Занадто впевне-
ні, Ріно. Саме тому є сенс скористатися ніччю. — Тимур перевів по-
дих. — Я пропоную вночі прослизнути через Атакаму і влаштувати
засідку в Долині Смерті. Біля їхнього лігва. Якщо ми нападаємо
вдень, кожна змарнована хвилина (а вони, повір, будуть) наближа-
тиме нас до ночі. Налетівши на «малюків» перед світанком, ми
виб'ємо з-під них ґрунт, змусимо помилятися, адже тоді вони знати-
муть — кожна хвилина підводить їх до сходу сонця, а заховатися ніде.

— Фуф... — видихнув Ріно. — Це збіса ризиковано, фелла.

— Не більш ризиковано, ніж пертись на ботів напролом серед бі-
лого дня, — змахнув руками українець, — Ріно, у нас буде газ! Ми
заляжемо в засідці коло «гнізда», дочекаємось повернення вишквар-
ків і підірвемо балони з рідким зоманом. Усе!

Ріно хмурився, вепрячі очиці металися з боку в бік.

— А якщо вони перехоплять нас до того, як ми заляжемо в Долині?

— Я думав про це. До третьої ранку сидів за картами і... дещо вигадав. Увечері ми виїдемо на південь — у протилежний від Долини бік. Навіть якщо боти засічуть автомобілі, вони нізащо не здогадаються про мету вилазки. Сумнівно, що вони підуть слідом за нами.

— О'кей. А потім?

— Досягнувши лагуни Баррос-Негрос, повертаємо на схід і вибираємося на трасу, що сполучає Сан-Педро і Paso Sico¹. Далі розвертаємось і на всіх парах несемося на північ до Сан-Педро і вріваємось у Долину Смерті зі сходу. Я продивився карту Долини — з цього боку ми зможемо підібратись на машинах до самого лігва!

— Ти просто крейзі, українцю...

Ріно переживував план Тимура.

Спливло небагато часу, і амбал звів голову. Крихітні оченята пломенились рішучістю:

— Поклич Джеро. По дорозі введи його в курс справи, перекажи все, що виклав мені. Покажи все на карті. Починаємо готуватись за-раз же.

Вже у проході Тимур обернувся:

— Хочеш виступити сьогодні?

— Так. Чи ти маєш якісь плани на вечір, фелла?

Хлопець посміхнувся і залишив кімнату.

LXVI

П'ятниця, 21 серпня, 23:22 (UTC -4)
«EN-1», перший інженерний корпс
Підземний гараж

Вітер завивав, вриваючись крізь відчинені ворота у півпідвальне гаражне приміщення. Він тягнув за собою пісок і холодну темряву. Термометр показував +16 °C.

— Мене дивує одне, — Тимур говорив лиш для того, щоб відволіктися від власних тремтячих долонь. Він складав балони зі зрідженим зоманом у багажник «Туарега». — Кейтаро має найсучасніше

¹ Paso (*icn.*) — прохід, перехід. Пасо-Сіко — контрольно-пропускний пункт в Андах на кордоні між Чилі та Аргентиною. Таких прикордонних постів є лише три на Атакаму: Пасо-Хама, Пасо-Сіко та Пасо-Сокомпа.

оснащення для створення машин завбільшки з мозкову клітину, і при цьому у нас немає нормальних засобів комунікації.

— Ага, — відгукнувся Ріно. — Ці бевзі знали, що мобілки тут не ловлять, але про закупівлю потужніших радіостанцій ніхто не подумав. Видно, вони не розраховували, що доведеться ганятися за результатами власних експериментів по всій Атакамі.

— Ми якось зможемо тримати зв'язок між машинами?

— Так. Є звичайні рації. Але, віддаляючись, раніше чи пізніше втратимо лабораторію.

Стефан Ермглен, блідий і зосереджений, теж вертівся поряд, усіляко намагаючись допомогти. Швед акуратно розштовхував набой від «Ремінгтонів» по спеціальних поясах.

Старий Джеп досі не виходив на люди.

— Притягнеш сюди отой ящик, — окликнув Стефана Хедхантер.

— Гарзд, Ріно. Що там?

— Гранати.

— Багато братимете?

— Що більше, то краще. Я поки перевірю мотори.

Хедхантер вирішив їхати двома машинами. На операцію виїжджало восьмеро: Тимур, Алан Грінлон (інженер погодився без нарікань), Ріно, Оскар Штаерман (дженджик довго пручався, аж поки його не приперли до стінки) та четверо африканців із загону Хедхантера — Джеро, Ті-Джей, Ндонга і Френкі. Тимур волів би бачити в команді кого-небудь замість Штаермана. Проте професор Доєрнберг був надто старим для участі у можливій м'ясорубці, Ємельянов мав проблеми із зайвою вагою і сварливим характером, а Кацуру Такеда, котрий, либонь, найліпше підходив для місії, всю п'ятницю провалявся з температурою 38,5°.

До машин спустився Алан. Він одягнувся у захисну плямисту уніформу пустельного (сіро-коричневого) кольору. Підперезався поясом з набоями, напхав у кишені «лимонок», перевірів «Ремінгтон» і ледачо, впівголоса доповів:

— Я готовий, Ріно, — наче збирався на пікнік на природі.

За Аланом підійшли хлопці Хантера, чемно побажали всім доброї ночі і стали мовчки чекати. Джеро та Ті-Джей, глибоко затагуючись, смалили цигарки.

Невдовзі виявилось, що в одного з африканців, Ндонги, також піднялась температура. Стефан оглянув овамбо і наполіг, щоб наймаєць залишився на базі. Швед був здивований, не виявивши видимих

причин підвищення температури. Єдине, що його насторожило — це дивний висип, який вкривав нижню частину обличчя африканця. Здавалося, наче Ндонґа поголився брудною бритвою. Стефан, знаючи про температуру в Такеди, запідозрив якусь інфекцію, але вирішив поки що не здіймати галасу.

Новина про Ндонґу засмутила Ріно. Овамбо був одним з найкращих. Хедхантер довго розмірковував і вирішив не брати нікого на заміну. Сем та Готто мусять зостатись. Не варто лишати лабораторії без захисту. Таким чином чисельність загону скоротилась до семи.

Останнім з'явився Оскар Штаєрман у супроводі... Кацуро. Японець ледве тримався на ногах. На щоках вигравав нездоровий рум'янець, очі гарячково блищали. Стефан Ермґлен зуважив такі самі, як і у Ндонґи, дрібні кров'яні цятки на підборідді та вилицях молодого японця. У тьмяному світлі гаража їх було майже не видно.

— Що це означає, найманцю? — з присвистом, злостиво запитав Кацуро.

Ріно повернув голову, опустивши руку на решітку радіатора.

— А ти як думаєш, азіате? Збираємось на дівок в Антофаґасту.

— Що ти верзеш? Ти мусиш охороняти базу! Я забороняю залишати лабораторії, — японець хвилювався, його голос ламався і тріщав. — Кейтаро не санкціонував цю операцію!

— До сраки твого Кейтаро. Ми відбуваемо в пустелю і застосуємо газ. Усіх ботів, що не помруть від паралічу, зранку доставимо до лабораторій. Крапка.

— Як ти смієш говорити зі мною таким тоном? Ти забуваєш, хто тут...

Хедхантер, граючись, узяв до рук «Ремінгтона» і спрямував дуло на японця. Джеро та Ті-Джей, що курили коло воріт на одній лінії з Кацуро, метнулись врізнобіч, ушиваючись із зони обстрілу. Оскар Штаєрман зблід і відсунувся за спину молодого японця.

Німа ніякова сцена. Було чути, як завиває, розбиваючись об стіни «EN-1», пустельний вітер.

— На всяк випадок повідомляю, — розітнув тишу голос Стефана Ермґлена, — він заряджений.

Спливло ще кілька секунд. Ріно та японець пожирали один одного поглядами.

— Пішов ти! — зрештою просичав Кацуро і швидкими кроками, що геть не пасували до його хворобливого вигляду, забрався з гаража.

— Я не їду з вами, — задкуючи до виходу, прогундосив Штаерман. Налаковане чорне волосся виблискувало металом у світлі підвальних ліхтарів.

«Уже мінус два, — подумав Хедхантер. — Спочатку Донгі, а тепер оцей джэнджик. А ми ще навіть не виїхали за ворота». Вголос промовив:

— Ти сцикун, Штаермане.

— Я підкоряюсь старому Джепові. І Такеді. А не тобі.

— Ти нікчемне страшко, — вжалив язиком Ріно. — Баба! Після повернення я нагодую тебе лайном, страхопудна чилійська мавпо.

— Ти не повернешся! — верескнув чилієць і поспішливо ретирувався, побоюючись, що Ріно зопалу нашпигує його свинцем.

— Гівнюк! — чвиркнув Хедхантер, з гуркотом зачиняючи кришку капота.

LXvii

— Я розумію, нас лишилося шестеро, — похмуро зауважив Алан Грінлон.

Ріно не відповів, удавши, що зайнятий перевіркою шин.

— Хантере... — виступивши наперед, непевно промовив Стефан Ермглен. — Я можу поїхати замість чилійця.

— Ти чого? — Тимур, який стояв поряд, витріщився на лікаря.

— Ти тямиш поводитися зі зброєю? — спитав Хедхантер.

— Я служив у ВМС¹ Швеції. Я знаю, як користуватися рушницями. А гранати кидати і п'ятирічне маля здужає.

За звичайних умов Ріно нізащо не взяв би Стефана. Ндонга був вартий п'ятьох таких очкариків, що «знають, як користуватися рушницями». Але час був геть невідходящий для того, щоб перебирати людьми.

— Ти в команді, док.

Тимур придивився до миршавого фізіолога з темними, аж синіми мішками під очима. Навряд чи від нього буде багато користі, коли запахне смаленим. Аби не заважав. Хоча, як кажуть, картопля з маслом у сім разів ситніша, ніж нічого.

Перевіряючи запас ампул із атропіном, Тимур вибрав момент і підсунувся до шведа. Тихо поцікавився:

— Стефано, чому ти так вчинив? Тебе ж ніхто не примушував.

¹ ВМС — військово-морські сили.

— Невже ти не розумієш? Ти ж бачив, *чим* вони тут займаються. Я маю сумніви, Тимуре, що нас із такими знаннями відпустять назад. Коли настане час розпрощатися з цим місцем, я хочу бути на боці людей, які зможуть вивести мене звідси. Живим.

Тимуру пригадалась розмова зі Штаерманом п'ятиденної давності. Швед мав рацію.

— Добре. Тоді удачі тобі сьогодні.

— Удачі нам усім...

У цей час Ріно і Джеро завершили огляд другого «Фольксвагена».

— Прошу на борт, джентльмени, — розв'язно кликав здоров'як. Передчуття колотнечі наелектризовувало його. Аж голос мінявся. І так було завжди. — Зберіться. Сьогодні ми мусимо відтрахати тих мудаків!

Обважнілі позашляховики виповзли з гаражного черева, минули загорожу і покотили на південь. У першому за кермом вмовистся Ріно. Праворуч від нього сидів Тимур. На задньому сидінні тряслись Стефан з Аланом. У другому джипі їхали Френкі, Ті-Джей та Джеро. Френкі кермував.

LXVIII

Загін без проблем дістався лагун і повернув ліворуч.

Плато в цій частині Атаками було рівне і тверде, майже без піску, подекуди вкрите купками пожухлої жовтої трави, схожими на присипаних землею дикобразів (у Південній Америці такі називають пампа або пампаси). Місяць, мов вирічене око зі змазаним більмом, підсліпувато глипав на мертву рівнину. Джипи просувались уперед, не вмикаючи фар.

Далеко попереду вимальовувались чорні Анди.

О 01:20 обвішані бронею «Туареги» дістались траси № 23, виїхавши на дорогу поблизу покинутого поста дорожньої поліції. Ріно увімкнув дальнє світло. З того моменту аж до Сан-Педро стрілка спідометра не опускалась нижче 120 км/год. Френкі та компанія не відставали.

Через двадцять хвилин автомобілі досягли кільцевої дороги, що огинає Сан-Педро з південного заходу. Об'їзна траса підковою оббігає Сан-Педро-де-Атаками і майже торкається селища перед тим, як звернути на південний захід у напрямку Долини Смерті. Під'їжджаючи до повороту, Ріно сповільнився. Позавчора саме в цьому місці вони з Джеро спинялися перед тим, як заглибитись у село.

Позаду вискнули гальма. На панелі в машині Ріно заблимала рація.

— Ріно?.. — рипнув динамік.

Тимур узяв переговорний пристрій до рук.

— Говорить Тимур. Слухаємо тебе, Джеро.

— У вас усе гаразд?

Тимур покосився на Хедхантера. Той злегка кивнув, не зводячи погляду з відкритої місцевості.

— Все окей, Джеро.

— Чому сповільнилися?

Тимур вдруге зиркнув на Ріно. Південноафриканець стеноу плечима:

— Передай йому, нехай стежить за пустелею.

— Нічого серйозного. Ріно просить передати, щоб ви пильнували.

— Добре, зрозумів.

Джип сунувся з невисокою швидкістю: 30—40 км/год, не більше.

Тимур притулив до очей ноктовізор і проходжався поглядом по пустелі. Крізь прилад плато проглядалось, як удень. Здавалося, наче дивишся на околиці Сан-Педро засвітла крізь товсті зелені скельця.

Зненацька Тимур зойкнув, з переляку смикнувши Хедхантера за рукав футболки.

— Стій!

— Що таке? — Ріно вгатив по гальмах. Голови Алана та Стефана втиснулися поміж сидіннями.

— У пустелі щось є...

— Де? — гевал схопив прилад нічного бачення, стримуючи почуття колючого страху, що підіймалось йому з живота під горло.

— Праворуч. Там хтось лежить...

За кілометр від селища і за півкілометра від того місця, де спинились позашляховики, простягся мрець. Лежав на боку, ногами до дорogi, наполовину затуляючи рукою обличчя.

Ріно потягнувся до рації.

— Джеро, ти бачиш? — прогудів здоров'як, натискаючи кнопку виклику.

— Так, Ріно. Це тіло.

— Наш клієнт?

— Ні, схоже, дорослий. По-моєму, хтось із місцевих. На вигляд років сорока.

Хедхантер облизав сухі губи. В ногах зідалася неприємна дрож.

— Його тут не було. Ми були тут удень, і я добре пам'ятаю цю ділянку пустелі. Жодного тіла не бачив! Їх не було ніде довкола Сан-Педро!

Джеро мовчав.

— Схоже, він давно мертвий, — констатував Тимур. — Він якийсь наче висушений. Таке враження, ніби бідолаха протягнули крізь сушарку. Подивись на передпліччя і відкриті частини тіла.

— Бачу... Як мумія.

— Ага.

Хоч як опирався Ріно, перед очима постав Вільям, що виходить з-поміж вапнякових скель, з розколини, куди вони прямували. Хедхантер здригнувся, стиснувши кермо.

Із заціпеніння його вивів голос Джеро:

— Що робимо, босе?

Ріно проричав, ризикуючи розтрити пальцями рацію:

— Їдемо у Долину Смерті! Ніде не зупиняємось!

Загуркотіли мотори, машини розвернулись і помчали на південний захід. Загадковий мрець потонув у темряві.

LXIX

Через два кілометри позашляховики зісковзнули з шосе і зникли у звивистому руслі Valle de la Muerte. Їхати швидко не вдавалося. То тут, то там з-під землі, мов ікла, шкірилися сланцеві скеліни. Конуси світла заливали шлях довгастими калюжами світла, але з боків напірала пітьма. Усе це вкупі пропікало нерви, вивірчувало в животах великі холодні дірки.

О 02:22 до зеленої точки, позначеної на GPS-навігаторі, лишилось менше кілометра. Ріно спинив автомобілі у природному сховку — тісній ущелині між двома кряжами, над якими нависав широкий карниз, що поволі знижувався і сповзав у піски. У цьому місці дюни підіймалися, наповзаючи на суцільну, трохи опуклу вапнякову стіну, схожу на мур фортеці.

Ніхто не вийшов із авто. Чоловіки мовчки чекали, поки очі звикнуть до темряви.

Першим заговорив Тимур:

— Якщо вірити Джеффри, то за цим пологим підйомом відкривається стофутове V-подібне провалля. У нижній точці боти вирили собі печери.

— Ага. А що як... вони зараз там? — видушив із себе Ріно.

— Не знаю...

— І я не знаю.

— Хтось мусить піти на розвідку.

Ріно важко засопів. У сусідньому автомобілі Джеро молився, щоб Ріно не відправив його на рекогносцировку.

Тимур перебирав варіанти. Алан не піде. Він не послухався б навіть Кейтаро. Стефана відряджати марно. Найкраще було б, якби подався Ріно чи Джеро. Але ні Ріно, ні Джеро не були присутніми під час останнього сеансу зв'язку із Джеффом, коли він описував місцевість довкола «гнізда». Африканці погано орієнтуватимуться. Власне, вибору не було.

— Я піду, — Тимур відчув, як під пахвами стало вогко.

Пауза.

— Окей, — відвів очі Хедхантер.

Хлопець накинув на шию ноктовізор, стиснув «Ремінгтона» і неохоче відкрив двері.

— Стривай, — похопився Ріно, — візьми ось це, — і простягнув Тимуру гумову маску протигаза. — Як тільки почуєш постріл або сигнал автомобільного клаксона, прожогом натягай на себе. Хай Джеб іде в дупу — я не буду тримати концентрацію на низькому рівні. Випускатиму відразу все.

Обличчя програміста стало блідим, білішим за місяць.

— Гаразд. Тільки не сигнал без діла.

— А ти не барись, — Ріно підняв догори стиснутий кулак, мовляв, будь крепким, і спробував пожартувати: — І не мочи там усіх, залиш нам троху.

Тимур кивнув, перекинув сумку з протигазом через плече і виліз із авто. Нагнувшись, хлопець помчав похилим піщаним схилом до підніжжя стіни. Перші триста метрів подолав швидко. Але що вище він забирався, то дрібнішим ставав пісок. Ноги грузнули, як у болоті, з-під підошов лавинами з'їжджали донизу цілі пласти. Кілька разів він спотикався, а одного разу впустив у пісок дробовика.

Зрештою хлопець дістався вапнякового муру. Почав обходити його зліва. Досягнувши низького пролому між зубцями, видерся на гребінь і обережно заглянув униз. Прикипівши до приладу нічого бачення, Тимур довго оглядав ущелину. Минуло три хвилини, перш ніж він відклеївся від скелець ноктовізора. Востаннє озирнувшись туди, де стояли джипи (він їх не розгледів у темряві під навісом), підтягнувся на руках і перемахнув через гребінь.

— Спускається, — важко видихнувши, сказав Стефан.

— Так, — миркнув Ріно.

Тимур зник. Потяглися нестерпні хвилини очікування.

LXX

Субота, 22 серпня, 02:30 (UTC -4)
«EN-2». державний інженерний корпус

Кацуро Такеда помалу, мов сновиди, сунув коридором. Він усе ще почувався кволим, але жар уже спав. Обабіч нього тяглися пластикові двері, за якими в камерах скніли боти.

Неголене лице Кацуро ховала тіньова. У центральних галереях п'ятиповерхової башти панував півморок. Японець міг би ввімкнути світло, але він не хотів, щоби хтось дізнався про його нічні відвідини. Шлях осявало кволе світло, що пробивалося з карцерів і розмітими прямокутниками липнуло до підлоги.

Кацуро крокував беззвучно. Здавалося, по коридору лине примара. Попри це боти реагували. Щойно силует проминав суміжні камери, вони розплющували очі. Замість того, щоб лежати й телющитись у стелю, «малюки» підводились і... йшли до дверей. Насідали, тиснулися фізіономіями до бруднуватого пластику, не зводячи очей з нічного гостя.

Молодий японець пройшовся до кінця коридору і так само неспішно повертався назад. Раптом він зупинився біля одної з камер. Зробив крок до дверей. Бот, що стояв з іншого боку, відсторонився. Хвилину чи дві вони споглядали один одного. З одного боку — каламутно-олов'яні очі Кацуро, навпроти — сині з кривавими підтьоками баньки бота. У їхніх очах прозирало щось спільне.

Піднявши руку, Кацуро притулив долоню до прозорих дверей. З протилежного боку бот приклав свою долоню. Отак вони й стояли, розділені сантиметровим шаром пластику, неначе батько й син під час побачення у в'язниці.

LXXI

Субота, 22 серпня, 02:39 (UTC -4)
Долина Смерті

Південноафриканець начепив на лоба ноктовізор і втупився у вершину вапнякового кряжа. Гевал зберігав холодність, але в грудях важніла свинцева напруга. Схованка у тісній щілині під похилим карнизом здавалась напрочуд вдалою. Джипи були захищені з трьох боків, але... Було одне велике «але». Якщо на гребені замість Тимура вигулькнуть безмозкі демони, то затишне укриття моментально перетвориться на пастку, яка має всі шанси за кілька секунд обернутися на могилу.

Час спливав. Тимур не з'являвся. Клейка тиша доводила до божевілля.

Коли годинник на бортовій панелі показав 02:42, Алан Грінлон тихенько хахикнув і, нахилившись, запитав:

— Ріно, а що, як він не повернеться?

— Замокни, — мотнув головою Ріно.

— А все ж таки. Хтось піде слідом за ним чи як? Ми ж не можемо сидіти тут до ранку.

— Стули пельку! — гримнув Хедхантер.

— Не гарчи. Ти чудово знаєш, з чим ми маємо справу.

Заворушившись, у розмову встряв Стефан Ермглен.

— Я думаю, їх там нема. А Тимур скоро повернеться, — пробубнів лікар. За мить, подумавши, що його не зрозуміли, швед доказав: — Я маю на увазі, ботів там нема взагалі.

— Що ти маєш на увазі? — здивовано і в той же час з нотками надії перепитав Ріно.

— Я кажу, що...

— Дивіться! — вигукнув американець, витягнувши руку поміж кріслами. — Он він.

Саме в цей момент Тимур перелітав через гребінь. Він не потурбувався пошукати яку-небудь опору на зовнішньому боці вапнякової стіни, і з усього маху гепнувся у пісок, здійнявши майже невидимі у темряві хмарки куряви. Через секунду хлопець був на ногах і величезними стрибками спускався по бархану. Дробовик метелявся за спиною. Діставшись твердого ґрунту, програміст припустив до джипів, мов очманілий.

Чисто інстинктивно Ріно завів позашляховик. Моментально авто з африканцями, що вимальовувалось праворуч у пітьмі, відгукнулось співзвучним дирчанням.

До машин лишалось метрів двадцять, коли Тимур, не витримавши, розкинув руки і закричав:

— Ріно, їх нема!

— Що?! — Хедхантер визирнув крізь напіввідчинені дверцята.

— Їх тут немає вже принаймні два дні. Відтоді, як почався вітер, — хлопець, хекаючи, налетів на «Туарега» і розлігся на капоті.

— Як ти знаєш?

— В ущелині — жодного свіжого сліду. Все замело піском. Боти пішли.

Зблідлий українець ввалився в салон і, віддихуючись, плюхнувся на сидіння.

Хедхантер, звівши брову, повернувся до Ермглена.

— Бляха, як ти здогадався, костоправе?

— Та це очевидно. Після сутички з Джеффрі боти зрозуміли, що їх вистежили. Тому й пішли.

Тимур з Ріно презирнулися. Їх наче холодною водою обдали. Хлопець перестав сапати.

— Ми ідіоти, — прикусивши губу, визнав Ріно. — Довбані кретини. Авжеж, так і є: вони знайшли собі лігво деінде.

— Вертаємось на базу, — запропонував Алан. — Боти можуть ховатися будь-де.

— Ні, — вперся Хедхантер. — Рушаємо до місця, де бачили мертвого чилійця.

— Що ти хочеш там знайти? — спитав Тимур.

— Не знаю, — затявся Ріно: — Як собі хочете, але ми маємо вибити з ботів лайно. І мусимо зробити це сьогодні!

Автомобілі викотились зі сховку і помчали до виходу з Долини Смерті. Коли машини виїхали на більш-менш відкриту ділянку, американець схилився до Тимура:

— Що там було? У цьому їхньому лігві.

— Печери... трохи розширені «малюками».

Хлопець не хотів говорити про побачене.

— І це все?

— Там ще... купа порожніх консервних бляшанок, пластикових пляшок, каністр для води... Багато екскрементів... Сліди багать, — Тимур затнувся. Кадик, клацнувши, метнувся вгору-вниз по горлу.

— Договорюй, українцю, — тихо промовив американець, — це ж ще не все...

— Ну... залишки вогнищ... вони оточені купками обгризених кісток. І я... я думаю... що це...

— Людські кістки, — якимось дивним, знущальним тоном закінчив Алан.

— Е... так. Власне, я певний: там лежать людські кістки, цілі кістки. Але як ти...

— По-моєму, це також очевидно, — роз'яснив інженер. — Боти їдять людей.

Тимур загальмовано кивнув:

— Я теж про це подумав. Боти стали людожерами.

— Це неможливо, — Стефан застогнав, схопившись руками за голову. — Звідки така певність? Може, це кістки баранів чи... чи ще чийсь... я не знаю...

Алан скептично гмикнув:

— Подумай сам, Стефане: Сан-Педро вони спустошили, на крихтих містах ніхто більше не пореється, ніхто не возить з Калами харчів. Сумніваюсь, що ці демони їздять на закупи в Антофагасту або ночами полюють на пустельних ховрахів. Чотири десятки молодих організмів, що майже не сплять, вимагають енергії. Одною травою і тушканчиками вони не проживуть, — Грінлон говорив відразливі речі, але ніхто його не зупиняв; він мав рацію. — От вам і пояснення, панове, куди поділись чотириста чоловік із Сан-Педро. Для ботів вони наче худоба. Рухомі запаси м'яса.

— Дванадцятирічні хлопчачі поїдають дорослих чилійців... Мене зараз вирве!

Стефан Ермглен старався з усіх сил, але не зміг себе довго стримувати, спорожнівши шлунок під ноги. Кислуватий запах блювотиння залляв салон.

— Щоб ти здох! — проревів Ріно.

— Пробач, Ріно...

— Як не обісцяють, то обригають! — шия Хедхантера вкрилась червоними плямами.

— Пробач... Я не хотів...

— Я тебе пришибу, недоростку! Клятий коновале! Після повернення будеш мити всю машину, мудак!

— Обов'язково, Ріно, все вимию, тільки заспокойся.

— І навіщо я тільки взяв тебе з собою?!

Тимур не зважав на перепалку між південноафриканським наїманцем та фізіологом. Одна тривожна здогадка гризла його мозок. Він раз за разом повертався до того, що сталося з Джеффом та Алондрою коло печер, де ховалися «малюки». Якщо припустити, просто на хвилику припустити, думав хлопець, що боти дізнались *заздалегідь* про їхній прихід, ще *до* того, як американець та чилійка виїхали з лабораторій, то цілком імовірно, що ці вилупки так само взнали про нову вилазку. Тимур поняття не мав, як таке можливо, яким чином боти отримують інформацію, проте інтуїція підказувала, що загибель Джеффри сталася не через збіг обставин чи фатальну необережність. Боти знали. Знали заздалегідь і чекали... Тоді чому вони пішли зараз? Злякалися? Оце навряд.

Тимур не витримав і вилаявся. Ріно здивовано покосився на українця.

— Не дивись так на мене. Просто ми знову на крок позаду них... Місяць зайшов. Темрява стала нестерпною.

ЛХХІІ

Субота, 22 серпня, 03:26 (UTC +4)
Онолиці Сан-Педро

Джипи, не пригальмовуючи, синхронно зіскочили з шосе і під'їхали до мертвяка, що лежав посеред пустелі. Спинились з обох боків від тіла. Ліворуч — машина Ріно, праворуч — позашляховик африканців. Фари погасили.

— Я можу вийти й оглянути тіло, — запропонував Стефан.

— Сиди й не рипайся, — осадив його Хедхантер.

Запала похмура хвилинна мовчанка.

Ріно клацнув вимикачем, увімкнувши дальнє світло. Трикутна частина пологого плато відділилась від темряви. Хедхантер уважно вдивлявся поверхню пустелі.

Вимикач клацнув знов, і світло погасло.

— День-два тому, — втупившись у темряву, проказав здоров'як, — тут пройшла велика група людей. Піску тут майже немає, і не всі сліди завіяло вітром.

— Вони переганяли кудись своє «стадо», — припустив Алан.

— Ріно, — шепнув Тимур. У голосі бриніло стільки тривоги, що пасажир «Туарега» мимоволі повернули голови до хлопця.

— Га?

— Будь ласкавий, увімкни фари ще раз, — повільно промовив програміст.

Хедхантера повагався секунду, не більше, затим натиснув перемикач. Пустелю знову затопило жовте саяво.

— Попереду ще одне тіло, — скоромовкою випалив Тимур.

— Де? — вигукнули Ріно, Алан та Стефан.

— Ось там, — показав пальцем українець.

Не напружуючи зір, чоловіки побачили, що вдалині, якраз у тому місці, де світло фар поступалось перед темрявою, лежить людина.

Першим очуняв Хедхантер і, взявшись за рацію, окликнув Джеро:

— Джеро, як мене чуєш?

— Я тут, Ріно.

— Попереду новий мертвяк. Їдемо до нього, не відставай, але тримайся позаду.

— Слухаюсь, босе, — рипнув динамік.

Позашляховики посувом проїхались до небіжчика. Судячи з одягу, перед ними лежав ще один селянин із Сан-Педро. Труп застиг у дивній позі. Так наче чоловік став навколішки, щоб помолитися, а потім його настигла нагла смерть, і він зігнувся, упершись плечима в землю, але не простягнувшись ницьма. Якби не сліди виснаження, можна було подумати, що він непритомний і за кілька хвилин зіпреться на руки, підведеться і почовгає у своїх справах.

На цей раз Стефан Ермглен, не питаючи дозволу, відкрив важкі дверцята і висковзнув з машини. Він мусив себе чимось зайняти, аби відігнати з голови нав'язливі картини того, як малолітні хлопчаки патрають чилійських селян.

Швед підступив до тіла і, діставши з нагрудної кишеньки кулькову ручку, штурхонув нею мерця. Пролунав сухий тріскучий звук, наче хтось ламав крекери. Стефан випростався і з розмаху вдарив ногою в бік покійника.

— Що ти робиш? — сплигнув на землю Тимур.

— Мені потрібно побачити його обличчя.

Мертвяк хитнувся і з тихим шурхотом повалився набік. Шведський фізіолог присів біля голови. Кілька разів колупнув ручкою осклянілі очі, відкопили губу, щоб подивитись на зуби, торкнувся волосся. До горла підкочувала нудота, проте шлунок уже був порожнім.

— Я не бачу слідів механічного впливу (ударів, порізів, дірок від куль), що могли б стати причиною смерті, — відмітив Стефан. — Судячи з усього, він помер від дегідратації.

— Воно й не дивно. Ми ж у пустелі. Певно, боти їх не годують і не поять.

— Ти не зрозумів, Тимуре. Він загинув від *цілковитого зневоднення*. Ріно був у Сан-Педро два дні тому, і за його оцінками селище пустувало також зо два дні. Виходить, що цей бідолаха потрапив до рук ботів три-чотири дні тому. За такий час людина може померти без води, але ніколи, я підкреслюю — ніколи! — не стане ось такою.

На підтвердження своїх слів швед тицьнув ручкою у висхлого, мов мумія, мертвяка. Хедхантер, який вийшов із джипа, став позад них, уважно слухаючи Стефана Ермглена.

— Навіть якби за весь цей час хлопчина не мав у роті ні краплини води і кожного дня пробігав марафонську дистанцію, він і то

виглядав би краще. За чотири дні людина не може настільки виснажитись і втратити стільки вологи. Тим більше, що зараз у Південній півкулі зима — день короткий, сонце не таке вже й люте.

— І що це означає?

— Це означає, що боти щось вчинили з бранцями, щоб довести їх до такого стану. Є безліч хвороб, що супроводжуються діареєю, сильним пото- та слиновиділенням. Тобто, я хочу сказати, з фізіологічної точки зору таке можливо.

— Подивись на те, як він лежить, — підступив Ріно. — Він прийшов сюди сам.

— Пришвидшена дегідратація не позбавляє рухливості, поки не почнеться розвиток шоку, — Стефан, мов детектив, подивився на нігті жертви і пробурмотів: — Треба буде забрати його по дорозі назад. Я проведу розтин у лабораторії і тоді визначу точну причину смерті, — останні фрази прозвучали рівніше, лікар помалу відновлював самовладання.

Якби Стефан Ермглен здійснив те, що задумав, якби він забрав мерця і зробив розтин, усе було б інакше. Простий аналіз крові миттю відкрив би очі Кейтаро та Ральфу (котрі досі не усвідомлювали того, що не просто стоять на закрайку, а вже летять у пірву масштабної техногенної катастрофи), висвітливши не тільки те, що боти роблять з людьми, але й чимало інших фактів, поки що невідомих сліпцям із професорськими титулами. Результати аналізів дали б відповіді на питання, звідки «малюки» дізнались про альдостерон, як знайшли Джеймі Макаку. З'ясувалося б хтозна-скільки неприємних речей, адже все було *взаємопов'язано*. Та головне — результати розтину дозволили б уникнути нових безглузвих смертей. На жаль, Стефан не відав, що йому не судилося повернутися. Ні по тіло, ні до лабораторій...

Ріно пройшов трохи вперед і присів на одне коліно неподалік від капота «Туарега». Тимур підсів до південноафриканського найманця.

— Щось побачив?

— Сліди продовжуються.

— Куди?

— Ось туди, — Ріно показав рукою майже точно на схід, — до гір.

Тисячі відбитків широкою тасьмою зникали в темряві, за якою десь далеко височіли невидимі у чорноті Анди. Хлопець повернувся до «танкомобіля» і приніс карту регіону Антофагаста. Чоловіки розклали мапу на піску просто під переднім бампером. Запилені фари лупили теплим саявом в обличчя, але ні Ріно, ні Тимур не помічали цього.

— Що вони там забули? — почесав потилицю Ріно. — Там же нічого нема.

— За десять кілометрів звідси Пурітама.

— Два-три миршаві господарства, які в такій пільмі ми навіть не розпізнаємо. Тепер уже, мабуть, порожні. Крім Пурітами — більше нічого.

Уважно вивчаючи карту, Тимур не зразу зауважив, як близько вони підійшли до Ліканкабура. Від того місця, де лежав другий труп, до гігантського вулкана було рукою подати — кілометрів 25—27 по прямій (звісно, якщо не враховувати підйому). Подумавши про підйом, українець почав вчитуватись у відмітки висот, і серце його затокотіло швидше.

— Ріно, подивись на висоти: 4000... 4100... 4300 метрів¹...

— Справді, — нахмутив брови південноафриканець.

— Вони пішли в гори...

Тимур сам не усвідомлював, чому його нутрощі так несподівано вкрилися холодом. Він не знав, чи це погано, чи ховається перед ним якась нова, ще не усвідомлена загроза, але факт того, що «малюки» поперлись на Андійське високогір'я, збудив млосне хвилювання. Як-що де-небудь на планеті Земля є місце більш непридатне для існування, ніж Атакама, то це схили Андійських хребтів, що підпирають пустелю зі сходу.

Ріно зморщив лоба. Надто багато непевності, надто багато пішло навкосяка, і він не відважувався прийняти чергове рішення.

— Як думаєш, що робити? — півголосом спитав він у Тимура.

— Боти швидко покинули Долину Смерті. Відступали похапцем, загнали до смерті кількох бранців. Мені здається, вони чогось бояться, Хантере. Можливо, я помиляюсь, але ми мусимо дотиснути їх, поки у нас є шанс застукати їх зненацька, — програміст підсунувся впритул, понизивши голос, щоб їх не могли почути: — Не знаю, як тобі пояснити, але мене аж колотить від незрозумілого відчуття, наче боти знають про нашу присутність, наче вони довідались заздалегідь про сьогоднішню атаку. Але в той же час... вони роблять усе для того, щоб цієї вночі ми повернули на базу. Вони не готові. Принаймні не сьогодні.

Хедхантер тупився вепрячими очиськами в карту. Потому зірвався на рівні ноги.

¹ Середня висота Атакамського плато — 1600—2100 м над рівнем моря.

— Ти-Джею! Джеро! Рушаємо далі. Перетягніть кілька балонів з газом у салон. Нехай один із вас тримає їх наготові. Ні сам зоман, ні його випари не є вибухонебезпечними, у випадку чого можете просто пальнути по контейнеру. Тільки ж не забудьте про протигazi.

— Окей, босе.

Гереро метнулись до багажника і перекинули кілька балонів з високотоксичним газом у салон. Тимур, склавши мапу, зробив те саме. В екіпажі Ріно пильнувати балон доручили Алану. Американець без нарікань поставив контейнер собі під ноги і, закривши «Ремінгтон» прикладом під пахву, опустив ствол рушниць між ніг¹. Протигаз поклав на праве коліно. Стефан, Тимур та Хедхантер також повитягли гумові маски і склали поруч.

Невдовзі стало очевидно, що сліди нікуди не звертають.

— Ріно, — покликав Тимур.

— Га?

— Ти бував на схід від Пурітами?

— Один раз. Ми з Хортом доїжджали майже до самого селища.

— І що там?

— Голі камені, розріджене повітря і собачий холод.

— А за Пурітамою?

— Крутий підйом, звивисті стежки, що лишились ще від інків.

Я не підіймався далі.

— Ти впевнений, що ми зможемо вистежити їх уночі?

Ріно зарозуміло вишкірився:

— Я впевнений, що у нас немає вибору. Ми будемо їхати по слідах стільки, скільки знадобиться. Поки не наздоженемо засранців.

Через хвилину пісок шез і сліди зникли. Джипи котились по твердій землі. Подекуди траплялися поодинокі виступи скель, а під колесами стукотіло каміннячча. Хедхантер, який і до цього їхав повільно, зменшив швидкість.

Ріно саме готувався спинитись, щоб вийти і спробувати відшукаати слід, коли в салоні пролунало колuche скрипіння рації, нагадуючи виляски далекого грому.

— Агов, чуваки... — попри завади відчувалося, що Джеро наляканий. — Ви чуєте?

¹ Насправді ні Ріно, ні Алан не усвідомлювали, наскільки смертоносний зоман. Якби американцю довелося вистрелити у контейнер, він би стовідсотково загинув, оскільки смертельна доза зоману при ресорбції через шкіру — 2 мг/кг ваги. Цебто крихітної краплини масою 0,16 г достатньо, щоб умертвити людину.

Тимур, щоб не відволікати південноафриканця від керма, потягнувся за передавачем.

— Це я, Джеро. Говори, що у тебе.

— Тут ще тіла...

«*Боти* залишили трупи для того, щоб ми змогли їх знайти», — з нікуди вигулькнула в голові Тимура паскудна думка, але хлопець миттю зім'яв і закинув її в глибини мозку.

— Де?

— Та всюди... Ліворуч і праворуч. Одягни ноктовізор — сам побачиш.

Українець начепив на обличчя прилад нічного бачення. Йому страшенно не хотілось цього робити. І не тільки через боязнь того, що чекало на нього у темряві. Просто в разі атаки йому спочатку доведеться *зняти* ноктовізор, а потім *натягувати* протигаз. Кількості зоману, що зберігається в *одному* контейнері, цілком досить, щоб відправити на той світ 9—10 тисяч людей... Тимур добре розумів: кілька зайвих секунд, необхідні для скидання приладу, можуть дорого йому обійтися.

— Він сказав *тіла*? — перепитав Стефан Ермглен.

Ділянка дороги, освітлена фарами, ряхтіла блідо-зеленою плямою на екрані приладу. Програміст посунувся ближче до лобового скла і зазирнув праворуч. Джеро сказав правду: погляд наткнувся на висохлих, химерно скручених чилійських селян.

— Праворуч мерці. Уздовж дороги.

— Скільки їх там? — долинуло ззаду. Питав знову швед.

— Щонайменше п'ятеро... ні, шестеро... семеро...

Джип несподівано підскочив, наїхавши лівим переднім колесом на якусь перешкоду. З-під днища прилинув гидотний в'язкий хрус-кіт. Тріск кісток.

— Восьмеро... — похмуро констатував Ріно.

Вперше, відколи загін покинув базу, Тимур занервувався. Його незримий внутрішній стрижень, не витримавши напруги, почав плавитися. У животі розпливлася недобра млявість. Він раптом осягнув, що їхня вилазка закінчиться не так, як планувалося. Десятки літрів смертоносного зоману, гранати, дробовики, броня на бортах «Туа-регів» — словом, усе, що до цієї миті заспокоювало нерви і давало впевненість у власних силах, відходило на другий план у міру того, як із п'ятьми уздовж шляху впливали нові покійники. Тимурові відвага та рішучість лишилися стояти десь там, унизу, біля другого тіла, неподалік від Сан-Педро, і не захотіли підійматися в гори.

Плоскогір'я задиралось угору. Місцями підйом сягав 30°. Мотори надсадно ревли, капоти вистромлювалися вверх і дороги майже не було видно. Для того, щоб бачити, що там попереду, доводилося триматися навстоячки над сидінням. Цей момент міг стати ідеальним для нападу, але... нічого не відбувалося. Як і раніше, то тут, то там, проступали мертві селяни. Всі вони лежали ницьма, головами на схід.

Загін проїхав повз Пурітаму, не зауваживши її у темряві.

— Знаєте, що? — обізвався українець, знову зиркнувши на карту — Від Пурітами до болівійського кордону менше двадцяти кілометрів. А що, як боти *вже* в Болівії?

Про таке ніхто не подумав. Попервах Ріно не розторопав, наскільки в такому випадку ускладнюється їхнє становище:

— Яка різниця, де їх труїти?

— Хантере, це суверенна держава, — труснув картою Тимур. — Нестача пунктів контролю не означає відсутності прикордонних патрулів. Тільки подумай, що буде, якщо нас упіймають. У багажниках — смертельний зоман у кількості, достатній, щоб отруїти пів-Болівії, у кишнях — гранат, наче яблук, а на руках — новенькі «Ремінгтони»! Вислів «незаконний перетин кордону» — це дитяче пукання у порівнянні з тим, що ми збираємося зробити, потрапивши на болівійську територію.

— От вилупки! — Ріно, наче гірська річка, поволі, але неухильно виходив з берегів. — Скоти! Як вони мене дістали!

— Гадаєте, вони навмисно? — Тимур намагався осмислити ситуацію.

— Якщо боти в Болівії, ми будемо змушені повернути назад, — сказав Стефан. — Чи... чи... — Швед перелякано глипав на те, як біснується велетень (здавалось, ще трохи, і Ріно відірве кермо). — Ми ж не збираємось воювати з болівійською армією?

— Чекайте, хлопці, — втрутився Алан. — Розумію, ми й так уже по вуха в лайні, але якщо боти перейшли кордон з Болівією, вони, безсумнівно, почнуть безчинствувати на новій території. Подумайте, що станеться, коли вони доберуться до якого-небудь великого міста... Сумніваюсь, що нам вдасться надалі приховувати від громадськості те, що тут відбувається.

— Яка, до дупи, громадськість? Що ти торочиш?! — рывкнув південноафриканець.

— Якщо боти потраплять у Болівію, в нашу і без того не вельми приємну історію втягується третя сторона, не зацікавлена у прихову-

ванні подій. І я страшенно боюся, що смердючі, мов свіжий гній, факти, почнуть спливати один за одним, як бульки з-під води, і розлітатимуться світом. Ви уявляєте, скільки міжнародних актів та законів порушили під час цих експериментів? Всі віддруковані примірники Конвенції ООН про права дитини можна сміливо роздати по громадських туалетах, де їх використають за призначенням... Не знаю, як ви, а я не хочу закінчити кар'єру в міжнародному суді як підсудний за злочини проти людства.

Позашляховики вибрались на горизонтальну ділянку і поїхали рівно. Довкола свистав крижаний вітер.

— А ще я маю паскудне передчуття, що раніше чи пізніше нам доведеться просити у Сполучених Штатів допомогу. Як ви думаєте, друзі, чи погодиться встрявати сюди офіційна Америка, якщо про ботів, яких з милості Пентагону все дитинство «пестили» електрошоком і які згодом зжерли ціле чилійське селище, плескатимуть язиками у всьому світі?

— Ніхто ні в кого не проситиме підмоги! — розлючено ревів Хедхантер.

— Не горячкуй, Ріно. Я лиш акцентую увагу на тому, що питання повернення ботів до лабораторії віднині не актуальне, головне зараз — не допустити, щоб лайно потрапило у вентилятор.

— Що це там, в біса, таке? — Тимур, відтягнувши пас безпеки, схилився до лобового скла.

— Ми повинні закидати їх гранатами, розстріляти, задушити газом, чавити колесами, — розійшовся Грінлон, — і якщо для цього потрібно перетнути болівійський кордон, то... бля... — Мимоволі зиркнувши вперед, чоловік урвав запальну промову. — Що за...

Слідом за ним Ріно викотив очі. Джип сунув уперед, наближаючись до...

— О Господи! Ні-і-і!!! — закрив обличчя Тимур.

— От чорт! Чорт! Чорт! — слідом за українцем заторочив Алан Грінлон.

Стефан верескнув щось нечленороздільне і виблював рештки вечері на крісло Тимура.

— Назад! — зриваючи голос, загорлав американець. — Повертай назад, йолопе!

Хедхантер натиснув на гальма і викрутив кермо ліворуч. Джип занесло. Він майже спинився, коли в зад йому в'їхав другий позашляховик — Френкі не встиг зреагувати. Сталевий бампер, вибухнув-

ши снопами іскор, зірвав заднє крило. Машина з чорношкірими найманцями відлетіла кудись убік, проїхала трохи на двох колесах, ледве не перекинувшись.

«Туарег» Хедхантера напоровся на пригірок і заглух.

LXIII

Субота, 22 серпня, 04:13 (UTC -4)
Безіменна щепина на схід від Пчіртами
Чипійські Анд

Джип Ріно огорнула темрява, але машина Френкі (яка тепер вискочила наперед) не заглухнула. Її фари продовжували освітлювати чималий сегмент простору. Вони заїхали на перевал, з обох боків якого шкірилися сторчові скелі. Дно тіснини вкривав пісок, через що складалося враження, наче загін знову опинився у пустелі.

За сотню метрів попереду стриміли чотири кучугури з безладно накиданих людських тіл. Моторошні горби розташувались вигнутим півмісяцем (крайній правий найближче до позашляховиків), цілком перекриваючи ущелину. Чоловіки, жінки, діти... Між сусідніми купами пролягло не більше двадцяти кроків вільного простору.

Сім пар очей невідривно споглядали чотири гори з мерців.

Тимур сапав, немов риба, яку витягли з води. До переляку та напруження додалася ще одна проблема — кисневий голод. Розріджене повітря не насичувало киснем кров.

— Що за хріновина? — прошепотів Тимур.

Ріно подумав, що перед ними запаси м'яса, але не хотів, щоб його машину обригали ще більше, тому вголос проказав:

— Поняття не маю.

— А раптом серед них є живі?

— Давай без геройства, фелла. Не думай вилазити з машини.

Кожна кучугура нараховувала 30—40 змарнілих, висушених тіл. Видовище викликало шок. Щоправда, головний «сюрприз» ще чекав на чоловіків попереду.

Хедхантер крутонув ключ запалення. Мотор чвиркнув і заглух. Ріно спробував удруге. Цього разу інформаційна панель ожила, а двигун відізався розміреним харчанням.

— Ріно, ти певен, що хочеш їхати туди?

Гевал не відповів. Порившись рукою під кріслом, він дістав циліндричний ліхтар і всунув його в руки Тимурі.

— Лізь нагору, — Ріно тицьнув на люк, — але не виставляйся. Світи, куди не луплять фари. І будь уважним.

Над дахом другого авто вигулькнула голова Джеро. Він також тримав у руках лампу.

Прожектори спалахнули одночасно. Промені прошили простір ущелини, вирвавши з темряви обриси покручених скель, що виступами пнулися до неба.

Машини рушили. Повзучи корпус у корпус, позашляховики наближались до мерців. Тримаючись подалі від урвистих стін долини, Френкі спрямував свій «Туарег» у проміжок між першою та другою купами (якщо рахувати справа наліво). Відповідно, «бронемашина» Ріно протиснулася у просвіт між другою та третьою.

Коли джипи проминали тіла, Тимур не втримався і обвів променем кучугури. В голові спливли чорно-білі картинки з документального фільму про німецькі концтабори. Хлопець пригадав слова зеленоокого Джеффри: «Чуваки, ви не повірите, *що* я бачу. Це якийсь сраний Освенцим, чесне слово...» І Тимур відчув, що *вони* тут. Навіть якщо це не лігво, боти десь поруч. Він готовий був заприсягтися, що «малюки» спостерігають за машинами.

Раптом йому здалося, що в купі мертвяків щось ворухнулося. Кучугура здригнулась і почала розпадатися. Заворушилися руки й ноги, мерці сповзали на пісок. Тимур ледь не закричав, але вчасно усвідомив, що це лиш гра його уяви. Рука з ліхтарем трусилася, через що короткі тіні мигтіли, створюючи ілюзію руху.

Автомобілі без пригод залишили нагромадження мерців і попрямували далі.

На відстані двохсот кроків за лінією тіл бовваніла трикутна скеля, розщеплюючи ущелину на два рукави. Гора даленіла, нагадуючи скелястий острів, що стоїть посеред гирла річки. Рівні піщані розтоки, звужуючись, огинали «острів» з обох боків, далі якийсь відрізок шляху тягнулись паралельно і зрештою губились у темряві.

— Давайте краще зупинимось і обстежимо кучугури, — почав був Тимур, але його урвав несподіваний вигук.

— Там! — голосно дзявкнув Джеро, показуючи пальцем уперед. — Там хтось стоїть!

Викрик, посилившись відлунням, ляснув по вухах. Програміст ледь не впустив ліхтар: у відгалуженні, що огидало трикутну скелю зліва, він побачив людей. Цього разу *живих* людей. Вони стояли в шерензі, перекриваючи прохід між «островом» і стіною ущелини.

Дюжина чи, може, півтора десятка худих, мов скелети, селян. Рахувати не було коли. Один з них підняв угору руку, прохаючи про допомогу.

Ріно і Френкі разом налягли на гальма.

Тим часом Тимуру ситуація здалася до болю знайомою. Колись він програмував схожу схему колективної атаки ігрових ботів. Алгоритм називався «Полювання за ціллю на відкритій території». Якось так. Суть зводилась до того, щоб загнати гравця у пастку. Для цього боти створювали кілька *видимих*, але фіктивних засад, в одній з яких ховались «загонщики». Фальшиві засади перекривали всі виходи з території, окрім одного, де й знаходилась основна залага. Під час атаки застуканий зненацька гравець, не маючи часу усвідомити, що засади липові, кидався до єдиного вільного виходу і таким чином...

— Ріно, це пастка, — Тимур сам вразився з того, як спокійно звучить його голос.

Хедхантер не відповів. «Зараз виступлять “загонщики”», — мелькнуло в голові у програміста. Він розвернув тулуб на 180° і пройшовся променем прожектора по навалених купах мерців. Якраз вчасно. Труп з крайньої кучугури (тепер вона була крайньою лівою для Тимура) розліталися врзнобіч. З-поміж тіл один за один виборсувалися «малюки».

— Позаду боти, — без паніки, але достатньо голосно сповістив Тимур. Трійка в салоні озирнулась. Українець лупив променем прямо на потвор.

Вибух адреналіну заткнув горлянку страхові, а вітха, спричинена усвідомленням того, що він спрогнозував атаку, додала сил. Тимур хотів чітко скомандувати: «Готуйте зоман!» — але... слова застрягли у горлянці.

— Fu-u-u-ck! — в один голос закричали Ріно, Стефан та Алан. Ліхтар, брязнувши об дах машини, випав у Тимура з рук.

Всі боти були в протигазах.

Такого не очікував ніхто. Френкі рвонув уперед. Гереро завернув свій джип праворуч від трикутної скелі — у вільний прохід, де *не стояли* люди. Ріно на автопілоті рушив за ним.

— Стий! — зісковзнувши в салон, крикнув Тимур. — Тільки не праворуч, — і силою вивернув кермо в інший бік.

Френкі віддалявся.

— Ти геть здурів? Пусти кермо!

— Довго пояснювати. Боти заганяють нас туди, куди їм треба.

Потвори наближались.

Південноафриканець міг би ще довго пручатися, якби не автомобіль Френкі, що, від'їхавши на кількадесят метрів, втрапив правим переднім колесом у замасковану яму. Задні колеса машини задержались угору і закрутились, не дістаючи землі.

Ріно пополотнів і зняв ногу з педалі газу.

Наступної миті в кількох місцях довкола перехнябленої, спійманої у пастку машини Френкі завирувала земля. Із земляних схованок, присипаних піском кольору червоної цегли, постали жилаві фігурки. Двоє вискочили на похилений борт і розкрили дверцята. За ними з піску виникли ще двоє ботів з «Моссбергами» в руках. Усі мали на головах протигази.

— Куди... куди мені їхати? — ледве видушив із себе Ріно.

(Нещасний Ті-Джей, який збагнув, що зараз помре, попри відчай, зламану ключицю та вивих плеча, з останніх сил намагався дотягнутися до контейнера із зоманом. Він дотягся закривавленими пальцями до спускового клапану, коли його руку перехопив Френкі. Ті-Джей спробував випручатися, але Френкі наліг на нього всім тілом, позвірячому вишкірився і ще сильніше здушив передпліччя... Чотири чи п'ять пострілів злилися в один... Ті-Джей так і помер — з рукою, простягнутою до жовтого балона, і подивом, що швидко згасав у очах.)

— Думай швидше! — прогорлав Хедхантер.

Тимур морщив лоба. Ріно газував, тримаючи машину на місці. У грі місія вважається проваленою, якщо гравець ненароком убиває мирне населення чи заручників. Game over! — гра припиняється. Боти мусять думати, що люди нізащо не попруть на своїх. Вони не бачать різниці між грою та життям. Хлопець наказав:

— Чави селян.

— Що?! — вирячив очі Стефан. — Це ж невинні люди!

Програміст не мав часу на теревені.

— Ріно, їдь ліворуч. Це єдине місце, де можна проскочити.

Повторювати двічі не було необхідності. Ріно рвонув наліво. Саме в цей час потвори, наздогнали їх. Ледь підійнявшись над сидінням, Тимур зірвав чеку і пожбурих кризь люк гранату Ф-1. Пролунав характерний хлопок, джип обстукало осколками, а ущелину заслав густий туман з пилу, ущільнивши темряву. За секунду до вибуху, побачивши гранату, боти метнулися врозтіч і розпластались по землі. Жодного з них не зачепило.

Позашляховик нісся на стіну з хуторян. В останній момент селяни порснули врозсіп. Якийсь чилієць з глибоко запалими очима, вицвілим

волоссям і синюватими виразками на безкровному лиці загаявся, і Ріно таки вклав його на капот. Із глухим стукотом, без жодного зойку він перелетів «Туарег» і розтягся на піску позаду машини.

Ліве відгалуження ущелини круто забидало на північ. Утікачі натрапили на пологий спуск і понеслися на північний захід — назад в Атакаму.

Тимур надягнув ноктовізор і, висунувшись крізь люк, подивився назад. Боти відстали. Хлопець ледве розрізняв їхні плечисті постаті. Але погоню не припиняли. Дивлячись на них, програміст остаточно переконався, що боти не є людьми. Вони рухались радше як мавпи чи чотириногі павуки, низько нахиляючи голови і допомагаючи собі всіма чотирма кінцівками. Маски протигазів надавали їм футуристичної моторошності.

Пісок скоро закінчився. З-під землі полізло гостробоке каміння. Після того, як джип кілька разів підскочив на каменях, наче на трампліні, Ріно пригальмував. Цього виявилось недостатньо. Спуск ставав крутішим, позашляховик набирив швидкість. Щораз більші камені мелькали за вікном. Тимура опанувало лихе передчуття:

— Ріно, не жени.

— Я не газую... — Глухий удар, машина злетіла ввись. — Е-е-ет, бляха!

— Ріно, спиняй його...

Водночас зі струсом від приземлення повітря розітнуло гучне «бух!» розірваної шини. Автомобіль ще раз підкинуло і розвернуло в повітрі правим боком. Хедхантер викрутив кермо, та схил був стрімкий, а голе колесо не чіпляло землю. Торкнувшись ґрунту, «Туарег» перекинувся, якийсь час з гуркотом повз на даху, потім, зачепившись за щось, став на колеса, майже відразу знов перевернувся і ринув униз, тягнучи за собою лавину з дрібних камінців. Діставшись рівної ділянки, джип зупинився — застиг днищем догори...

Коли все стихло, Тимур розплющив очі. У голові бухкало. Ліктьовий суглоб лівої руки напух, кисть погано слухалась, а з правої щоки вниз на скроню збігала цівка крові (хлопець висів догори ногами, припнутий до крісла паском безпеки). Він відтягнув пояс, опустив ноги і, звиваючись, вивільнив тулуб. Тепер він сидів на колінах на даху машини, впираючись головою в сидіння, — спиною до надтріснутого лобового скла.

Потрібно вибиратись. Пересилюючи біль у руці та ребрах, Тимур посмикав ручку дверця. Вони не піддавались. Дверця біля водій-

ського крісла зірвало під час аварії. Крізь отвір виднілась кам'яниста пуста. Тудою можна було б вибратись, якби не стокілограмова туша південноафриканця.

— Ріно... — слабо покликав українець. — Ріно, чорт забирай, ти живий?

Хедхантер ледь чутно пхицьнув.

— Ріно, треба вигрібати звідси. Боти будуть тут з хвилини на хвилину.

Раптом легкий кислуватий запах залоскотав Тимуру ніздрі. Хлопець втягнув повітря, відчувши на кінчику язика присмак свіжоскошеної трави... чи сіна. Запах був приємний, заспокійливий. Певно, вони скотилися на високогірний луг, прим'явши по дорозі чимало трави, подумав він. А тоді знову зиркнув крізь діру в корпусі на відкритий простір. Попри темряву хлопець чітко бачив мертву кам'янисту поверхню. Яка, в біса, трава?!!

І тут до нього дійшло.

— Срань! Тільки не це!!

Хлопець вперся спиною у дверцята і почав молотити ногами по тілу Хедхантера.

— Це зоман! Зоман! Зоман! — захлинаючись, верещав він. — Прокидайся, вайло!

Тріснув один з балонів. Можливо, декілька.

Ріно закректав, поворухнувся. Тимур навряд чи зсунув би масивне тіло найманця навіть на рівній поверхні, а в сплюсненому салоні перекинутого «Фольксвагена» і поготів.

Запах сильнішав. Тимура огорнуло відчуття, наче він звалився у копицю свіжого сіна.

— Ріно-о-о! — загорлав українець у вухо велетня.

Хедхантер не ворухився.

Тимур запанікував. Хотілося заридати від розпачу, кортіло порвати зомлілого Ріно на шматки. І дуже не хотілось помирати.

Зусиллям волі хлопець опанував себе: «Не дихати. Для початку — просто не вдихати отруєного повітря. Уявити, наче я під водою». Він напнувся, стиснувши губи і перекривши доступ повітря через ніс. Але що далі? Так він протримається хвилину-півтори. Не більше.

Зненацька його осінило. «Кретин! — подумки вилаяв себе Тимур. — Протигаз!» Він пам'ятав, що до аварії його маска лежала у боківому відділі дверцят. Протигаз міг залетіти далеко або взагалі порватися, поки «Туарег» виконував кульбіти, але то була єдина надія

на порятунок. Не дихаючи, Тимур взявся нишпорити по кабіні. Секунд десять програміст не міг нічого відшукати, і вогнище паніки знову розгорілося у животі. Кисень закінчувався. Перед очима попливли кола... Несподівано Тимур виявив, що протигаз лежить прямо під ним: вивільняючись, він всівся на нього. Витягнувши маску з-під гепи, хлопець напнув її на голову і зробив неглибокий вдих. В ніс ударив запах старої вогкої гуми, сухого пилу і... більше нічого. Вугільний фільтр і гофрований шланг не постраждали.

Звуки тепер долинали наче крізь товщу води. Тимур ледве розчув вовтузіння в задній частині салону. Він повернувся і побачив, як Алан вибиває ногами дверцята. Протигаз міцно облягав яйцеподібну голову американця.

За четвертим чи п'ятим ударом задні дверцята вилетіли геть. Перш ніж Алан Грінлон висунувся назовні, Тимур простягнув руку і схопив інженера за сорочку:

— О-о-жи! А-бу гу-у о-ффо! — загудів програміст, тицяючи пальцем на Ріно.

— О-бе! — прогундосив у відповідь Грінлон. (Мабуть, Алан сказав «добре» чи щось таке, зрозуміти було важко.)

Інженер хутко виповз із джипа і кинувся до південноафриканця. Висмикнув ліву руку Хедхантера і почав тягнути його на себе. Тимур допомагав йому, виштовхуючи велетня ногами. Ріно кілька разів відкривав очі, проте не приходив до тями остаточно.

Разом вони впоралися швидко: менш ніж за чверть хвилини велета видобули з кабіни. Здоров'яка перетягли подалі від авто і вклали поміж каменів.

Переконавшись, що з Ріно все гаразд, Тимур та Алан кинулись назад до «Фольца» і вийняли Стефана Ермглена. Швед був страшенно блідий і часто дихав. З його рота перла піниста слина, м'язи були напружені і безперестану дрібно трусилися.

Алан і Тимур презирнулися. Американець скрушно похитав головою. Ніхто з них не знав, скільки зоману вилилося. Скільки часу пройшло після аварії? Одна, дві хвилини? Концентрація газу в повітрі цілком могла виявитись летальною. Тимур щось прокричав в обличчя Грінлону і поволік шведського фізіолога до западини між каменями, де лежав Ріно.

Алан повернувся до машини. Забрав дробовики, два ноктовізори (третій розбився), кілька гранат, набої, рацію і протигаз Стефана. Притарабанив усе до їхньої криївки.

Перебравши речі, котрі приніс американець, Тимур спересердя ляснув Грінлона по гумовій потилиці.

— Атропін! — закричав він, розтягуючи вилицями маску і тицяючи на Стефана.

— Фак! Я ідіот, — глухо, але розбірливо вилаявся Алан. Кричати крізь протигаз було непросто.

Вони побігли назад до кабіни. Перетрусили всю машину, знайшовши одну упаковку. В коробці знаходилося вісім ампул з 0,1 % розчином атропіну, але тільки одна з них уціліла. Решта сім — розбилося. Покопавшись у сумці Стефана, Тимур знайшов одноразовий шприц.

Повернувшись, Алан і Тимур застали Ріно на ногах. Амбал заліз за великим каменем і невідривно дивився крізь прилад нічого бачення в тому напрямку, звідки скотився їхній джип.

— О-же, ти дя-неш о-тигаз! — замахав руками Алан.

— Газ! Газ! — вторив йому Тимур, трусячи гумовим хоботом.

— Я не натягатиму той гандон собі на голову, — хмурячи брови, сказав здоров'як.

— І-і-от! — лютував Грінлон.

— Не верещи, — відрубав Ріно. — Я в нормі, — а тоді пояснив: — Вітер дме з півдня.

Тимур роззірнувся, намагаючись по зорях зорієнтуватися, де північ, а де південь. Поки він визначав, що позашляховик лежить на північний схід від їхньої схованки, Алан стягнув захисну маску:

— Все одно це небезпечно. Раптом вітер переміниться?

— От коли переміниться, тоді й надягну. Не знаю, як ваші, а мій чавить мені голову так, що мізки аж із дупи випирають.

Українець теж зняв протигаз і почухав зіпрілу макітру. Алан відламав шийку ампули і набрав у шприц розчин атропіну. Знайшовши вену на згині руки, вколов увесь вміст Стефану Ермглену. Через хвилину швед перестав труситися.

— Я бачив, що це пастка, але подумати не міг... — пробубнів Тимур.

— Звідкіля вони дізнались? — подивився на нього Ріно. — Як, чорт забирай, вони могли пронюхати про газ?

Тимур знизав плечима.

— Не знаю... Я не знаю, Ріно...

Хедхантер відвернувся. Велетень мав власну гіпотезу, але вона йому страшенно не подобалась. Він не хотів про таке думати. Принаймні тоді. На часі були важливіші проблеми.

— Займіться доктором. Я пильнуватиму.

Тимур з Аланом допомогли Стефану сісти.

— Води... — прохрипів лікар, — дайте попити.

Тимур грубо вилаявся. Вони притягли з собою в пустелю купу зброї, боеприпасів та кількадесят кілограмів зоману, але були настільки впевнені у благополучному завершенні операції, що не взяли води.

— Пробач... — прошепотів українець. — Води немає...

Грінлон, прикусивши губу, потупив очі.

Раптово Ріно напружився, підібрався весь, мов кішка, що готується до стрибка.

— Піднімайтесь, — скомандував велет.

— Що там? — витягнув шию Тимур, вдивляючись у темряву.

— Треба вшиватися.

— Вони тут?

— Давно. Просто щойно вони нас *побачили*.

Схопивши до рук другий прилад нічного бачення, Тимур спрямував його в північ. Кілька ботів, низько нахилившись, мчали похилим спуском. До них було ще кілометр-півтора, але відстань швидко скорочувалася.

— Мчать сюди, — підтвердив Тимур.

— Стефано, ти зможеш йти? — схилився над шведом Алан Грінлон.

Стефана почало трусити. Можливо, атропін був прострочений, а може, лікар надто довго перебував під впливом зоману. Тепер він не просто тремтів, його м'язи аперіодично скорочувались. Тіло нагадувало мішок, всередині якого повзають і звиваються черви.

Нещасний з останніх сил заперечно похитав головою.

— Добре, тоді ми тебе понесемо.

— Ні... За'иште мене... Ц-це к-кінець... Я лише... е... е...

Між губ вальнула піна, з носа в'язкими цівками стікали шмарклі, навіть м'язи обличчя хаотично смикалися. Хедхантер поклав руку на плече Алана.

— Якщо хочеш, я його пристрелю, — прямолінійно сказав Ріно. — Все ж краще, ніж потрапити до їхніх рук. Але, бляха, не влаштовуйте слізливих сцен. Ми не можемо більше чекати. І не думайте брати його з собою.

— Ні... Н-ні... — захрипів Стефан, а потім поманив рукою Хедхантера.

Гевал неохоче схилився.

— Залиш... м-мені... «лимонки»... — важко вичавив лікар.

Ріно звів брови. Секунд п'ять стояв, не рухаючись, а тоді дав знак рукою Тимуру. Стараючись не дивитися лікарю в очі, українець поклав шведу в руку осколкову гранату.

— І ще... одну дай... у... в... ліву руку... — попросив Стефан Ермглен.

Тимур поклав у тремтячу долоні ще одну темно-зелену «лимонку».

— Ходімо, — підганяв Ріно.

— Прощавай, — одними губами прошепотів Тимур.

Смикаючись, Стефан кивнув. Алан відвернувся, тихо вилаявшись. Забравши зброю та припаси, троє чоловіків зникли в п'єтмі. Підтюпцем, не озираючись, подались на захід.

Стефан Ермглен перевернувся на живіт. Гамуючи болючі судоми, що перекочувались тілом, поповз на відкриту ділянку. Він не хотів, щоб боти пробігли повз нього. Діставшись до місця, звідки було видно машину, Стефан перекрутився на спину. По черзі вирвав запобіжні кільця з «лимонок» і, міцно стиснувши спускові скоби, став чекати.

Невдовзі настала остання, найважча фаза отруєння. М'язи німіли. У лікаря відбулась самовільна дефекація, він захлинявся від слини та блювотиння, дихання обривалося, гарячі сльози стікали з-під повік неперервними струминами. Стефан не вірив у Бога, але в цю мить став молитися. Рухаючи землистими губами, він звертався до Господа, благаючи не зупиняти серце, не зупиняти серце, не зупиняти серце... Нехай воно пересіпується, коле і болить, але ще кілька довбаних хвилин качає кров.

...Оскільки Стефан простягся на землі, перший бот помітив його надто пізно і ледь не налетів на шведа. Спостерігши лікаря, «малюк» загальмував, піднявши довкола себе клуби пилу, затим розстелився по землі і шаснув за найближчий валун. Інші переслідувачі миттєво отримали інформацію про те, що попереду людина. Зачаїлися.

Після того цілих три хвилини нічого не відбувалося. Стефан відчайдушно чіплявся за життя, намагаючись не відпустити передчасно спускові скоби «лимонок». Боти, сховавшись, дивились на притомну людину, яка знала про їхню присутність, але не тікала і не напала, розлігшись на відкритому місці. Сконфужені неясною ситуацією, «малюки» вишукували пояснення серед відомих їм моделей поведінки, що колись запрограмував Тимур Коршак, але нічого підхожого не віднаходили. Програма не могла підказати, як діяти. Боти володіли багатьма тактичними хитрощами та стратегічними прийомами. Разом з тим багато чого знаходилося за межами їхнього розуміння. Багато чого *справді важливого*. Зокрема, вони поняття не

мали, що таке самопожертва — така маленька довбана штучка, властива лише *людині*, що нерідко перекреслює найкращі замисли навіть значно сильнішого ворога.

Зрозумівши, що Стефан не несе загрози, троє ботів вибрались зі сховку і наблизилися, збираючись добити шведа. На той час лікар майже не дихав (серце замовкало, скорочуючись раз на дві-три секунди), але все ще був при свідомості. Підпустивши їх, Стефан вищирився і... розтис кулаки. «Лимонки» детонували. Двох ботів скришило на фарш, третьому відірвало вухо. Решта відступили, забившись у найменші нерівності кам'янистого рельєфу.

Хто б міг подумати, що перших двох потвор під час сутички на відкритій місцевості прикінчить не Ріно чи хтось із його головорізів, а шведський лікар? Утім, було дещо, про що люди ніколи не дізнаються. В дійсності затримка, спричинена самовідданими діями Стефана, забрала життя не двох, а *п'яти* ботів. Через хвилину після вибуху «лимонок» троє ботів розпрощалися з життям, насмоктавшись парів зоману з перекинутого «Туарега». Вони вдихнули газ крізь щілини під гумовими масками своїх **завеликих** протигазів...

LXXIV

Ні Тимур, ні Ріно не знали, що під час першої атаки ботів знаходилися найближче до перемоги. Повної перемоги.

Річ у тім, що круглі отвори для очей в протигазах відчутно погіршували видимість. Звичайна людина досить швидко адаптується до такої зміни, але не бот. Реакція, швидкість прийняття рішень та стрімкість ботів значною мірою залежать від того, наскільки швидко й повно вони поглинають інформацію про зміни в навколишній обстановці. На 90 % ця інформація надходить через очі. Боти не залишили спостерігачів, котрі б стежили за атакою зі спеціальних спостережних пунктів і таким чином слугували б очима для решти, бо не знали, наскільки далеко простягнуться випари зоману. В результаті, коли *весь* їхній зір обмежився кількома десятками каламутних кружалець, боти втратили левову частку своєї ефективності. На відміну від людей, вони не могли швидко перелаштуватися.

Та найголовніше те, що людям слід було застосувати зоман. Налякані стрімкістю дотеперішніх подій, Ріно та Тимур переоцінили противника. *Всі протигази*, що їх таки дістав Джеймі Макака, призначались для дорослих, цебто мали великі розміри. Жоден не був

підігнаний під хлопчачу голову. Під маскою кожного бота проступали щілини, крізь які легко просочився б смертоносний газ. Тимур мав рацію, боти навчались. З невідомого джерела вони довідалися про газову атаку. Вони роздобули інформацію про протигazi, а також про те, де їх можна знайти. Одначе «малюки» не здогадувались, що протигаз нічого не вартий, якщо гумова маска нещільно пристає до обличчя. Їм ніде було тестувати свій захист.

Прикро, ніхто з команди Ріно про це не здогадувався. Коли люди побачили ботів, що зринули з піску з протигазами на головах, надія на перемогу зсезла, як і не було її. Якщо боти а) довідалися про газову атаку, б) дізнались про засоби особистого захисту і в) змогли їх дістати в Атакамі, було цілком логічно припустити, що хлопчаки дадуть раду з розмірами. Це здавалося очевидним...

Тікаючи, Ріно, Тимур та Алан наткнулися на скелястий кряж.

— На плоскогір'ї нас наздоженуть і розстріляють, — хекаючи, сказав Хедхантер, — треба сховатися.

Ніхто не сперечався. Чоловіки полізли на скелі. Знайшовши тісну нішу, захищену прямовисними уступами з півдня і заходу, вони загли.

— До сходу сонця менше двох годин, — прошамкав Грінлон. — Ми протримаємось.

Тимур гірко скривився. Страшенно хотілося пити.

— Ми в Андах, Алане. У розпал зими і далеко за позначкою 4000 метрів. Температура не підніметься вище 18 °С, навіть якщо сонце смалитиме весь день...

Боти, розтягнувшись, широкою лінією наближались до підніжжя кряжа.

LXXV

Субота, 22 серпня, 10:28 (UTC +2)
Київ, Україна

— Привіт, — Денис помітно хвилювався.

— Привіт, — апатично відповіла Аліна.

— Давно не бачилися... Що в тебе нового?

— Денисе, у мене немає настрою розмовляти. Кажі, що хотів.

— Я... я не... я просто подзвонив спитати, як справи.

— У мене все чудово, — дівчина явно демонструвала, що розмова втомлює її. — Це все?

— Ні, почекай, — голос у трубці напружився. — Я не хочу нав'язуватися, але... може, ми кудись сходили б завтра... Суші? Ти ж любиш суші?

— Дякую, Денисе, але в мене інші плани.

— Добре, розумію. Тоді, може, десь на тижні? Скажімо, у вівторок.

— Денисе...

— Ми просто посидимо, поговоримо. Як друзі. Мені справді потрібно тебе побачити.

Аліна зрозуміла, що так просто не відкараскається.

— Гаразд. Передзвони мені в понеділок. Я подумаю.

— Чудово! Тоді до понеділка!

— Па.

— Бувай! Був радий тебе чу...

Дівчина кинула трубку, сподіваючись, що колишній залицяльник більше не озветься.

Але він подзвонить. Подзвонить ще не один раз.

ВОНО

Це почуття не зрівняється ні з чим. Для вченого не існує нічого кращого за усвідомлення, що абстракції, котрі звершилися у його думках, в точності відповідають чомусь у природі. Щоразу, коли таке трапляється, це лякає. Вчений вражений, що побудови його розуму втілені в реальності. Це величезний шок і неабияка радість.

Лео Каданофф¹

...життя — як п'ятниця в мильних операх. Створюється ілюзія, ніби все йде до завершення, але в понеділок знову починає варитися те саме старе лайно.

Стівен Кінг, «Острів Дума»

LXXVI

Субота, 22 серпня, 12:44 (UTC +4)
«DW», нитповий норпіс

Кацуро Такеда підіймався сходами на дах житлового корпусу. Жар остаточно минув, хоча слабкість досі переповнювала тіло. Бурі цятки більше не нагадували порізи від гоління. Вони стали більш помітними, об'ємними. Майже всі тепер загноїлися і понабрякали.

Вискочивши на терасу, японець підбіг до бетонного парасету. За-криваючи долонею очі від сонця, подивився на північ.

Через хвилину на горизонті проступила хмарка куряви. Кацуро опустил руку. Його губи скривилися. Він постояв ще хвилину, вдив-

¹ Лео Каданофф (англ. Leo Philip Kadanoff, нар. 1937) — американський фізик, заслужений професор Чиказького університету. Лауреат численних нагород і премій (премія Вольфа у фізиці, медаль Больцмана, Національна наукова медаль США та ін.). Відомий своїми роботами в галузі статистичної фізики та фізики твердого тіла.

ляючись почервонілими очима в порожнечу, після чого так само швидко залишив дах.

Спустившись на четвертий поверх, Кацуро без стуку ввалився у кабінет Кейтаро.

— Вони повертаються, — сказав він японською.

Кейтаро Рока втратив надію побачити живими тих, хто відправився у нічну вилазку. Почувши Кацуро, Джек стрепенувся. Розштовхуючи крісла, Кейтаро підійшов до вікна.

Джек придивлявся значно довше, ніж Кацуро, але зрештою теж помітив куряву.

— Як ти дізнався? — здивувався старий професор. — Ти ж не міг їх побачити.

Кацуро не відповів. Хмара наближалася.

— Там тільки одна машина, — сказав Кейтаро. — Де другий джип?

Кацуро мовчав.

— Кацуро, повертається тільки один джип! Вони летять, як божевільні, — автомобіль нісся, не розбираючи дороги. Кейтаро Рока відвернувся від вікна. — Щось трапилося!

Молодий японець стояв, як манекен у вітрині. Від нього нестерпно тхнуло.

— Що з тобою таке? — прошепотів Джек.

Автомобіль був уже близько. Машина була пікапом білого кольору.

— Це не «Туарег», — голос старого японця провалився.

Такеда наблизився. Очі блищали, відбиваючи світло з вікна. Він завмер за крок від Кейтаро, втупившись старому в потилицю. Ось його рука піднялася і...

Двері з грюкотом розчинилися. З широко виряченими очима ввалився Штаєрман.

— Кейтаро, — випалив він. — Ріно повертається!

— Машина не наша, — сказав Джек. — То хтось інший.

— Хедхантер щойно вийшов на зв'язок. Ральф прийняв повідомлення. То вони.

Кейтаро, Ральф, Оскар, Лаура і Бекка зібрались на подвір'ї. До них приєднались Готто і Сем. Ндонга не показувався. Білий пікап «Chevrolet» підкотив до загорожі. З салону вийшли Ріно Хедхантер, Тимур та Алан Грінлон.

— Вам не здається, що щось подібне вже було? — промовила Лаура.

— Дежавю, — підтвердив Оскар, — зараз вони підійдуть, і Ріно почне розказувати страшну історію.

— Де решта? Де твої люди, Ріно? Куди поділись «Туареги»? — посипалися питання, щойно трійця вцілілих дістались до входу в «DW».

— Води, — прохрипів амбал.

Бекка побігла назад у будівлю і принесла з кухні кілька пляшок з холодною водою.

Чоловіки жадібно пили, морщачись від того, як крижана рідина обпікає горло.

— Що сталося зі Стефаном і твоїми хлопцями? — згоряв від нетерплячки Джеп.

Ріно все ще накачував свої сто двадцять зневоднених кілограм живильною вологою. Заговорив Тимур. Хлопець коротко розповів про переслідування та засідку біля Пурітами.

— Вони знали про газ?! — вирячився Ральф. — Це неможливо!!! — від цієї новини серце зірвалось на скажений галоп. Канадець зробив глибокий вдих і кілька разів стукнув кулаком по грудях, намагаючись збити аритмію. На жаль, «мотор» не хотів заспокоюватись.

— Знаю, що це неможливо! — підвищив голос Тимур. — Але це саме те, що сталося.

Далі він переповів про загибель чорношкірих найманців і про те, як їхній «Туарег» перевернувся.

— А що потім? Як ви змогли вирватись? — Ральф був сірий, мов земля, але цікавість примушувала на якийсь час забути про безладне й виснажливе стукотіння у груднині.

Українець знизав плечима:

— Я не знаю.

— Що?

— Я не знаю, — розгублено повторив Тимур. — За годину до світанку ми застрягли посеред скель десь на північному сході від Пурітами. Боти оточили нас. А потім вони... по-моєму, вони зависли...

— Зависли? — в один голос вимовили Кейтаро і Ральф.

— П'ятеро «малюків» вибрались на відкриту площадку під нашим сховком і почали ходити колами. Ми спочатку вирішили, що вони просто відволікають нас, але час спливав, а хлопчики не припиняли намотувати кола. Згодом підтягнулись інші боти. Вони забрали тих зачумлених і зникли.

— І все?

— Так, — Тимур стомлено витер лоба об передпліччя. — Ми дочекали цілу годину. Жоден бот більше не з'явився. Тоді покидали все і побігли.

— Куди побігли? — не второпав Ральф.

— В Сан-Педро, — терпляче пояснив Тимур. — Там взяли машину, і от ми тут.

— Сан-Педро перетворилось на стоянку вживаних машин, — Штаерман визирнув у вікно на «Chevrolet» старої моделі.

Кейтаро занепав духом. Не сказавши ні слова, він розвернувся і повільно побрів геть. Розпатланий, згорблений, пониклий. Джеб більше не сподівався на те, що ботів вдасться повернути. Старий виглядав жалюгідно. Втім, ніхто не відчував до нього співчуття. Кейтаро чимось нагадував Адольфа Гітлера в останні тижні Другої світової війни.

Тримаючись за серце, Ральф поволікся слідом за Джепом.

Чоловіки були шоковані тим, що боти виявились готовими до газової атаки. Ніхто не зауважив відсутності Такеди...

...Тимур ніколи не довідається, що спричинило програмний збій. Єдиної причини не було. Спершу «малюків» спантеличив вчинок Стефана Ермглена: жодному боту не досягнути того, що зробив швед. Ще більше їх приголомшила смерть трьох інших товаришів. Трійка ботів приткнулися з північного боку перекинутого джипа. Південний вітер швидко вкутає їх випарами зоману. На той момент концентрація газу в сорок разів перевищила середньосмертельну дозу. Боти сконали в конвульсіях менш ніж за півхвилини.

Хлопчики не зуміли пов'язати загибель трьох товаришів з дією паралітичного газу. Вони були впевнені у протигазах. За їхніми уявленнями, газ мав би діяти однаково на всіх, скажімо, як радіація, — не залежачи від вітру.

Зіткнувшись з невідомою загрозою, «малюки» припинили переслідування. Їм нічого не коштувало відрізати втікачам шлях у пустелю, після чого повбивати їх по одному. Боти не зробили цього, остерігаючись нових смертей. Далі — найцікавіше. Спроби обробити останні події, цебто, перетворити їх на програмні інструкції (нові макроси), вилились у каскад збоїв у мозкових процесорах. Як правильно зазначив Тимур, кілька ботів просто «зависли».

Зрозуміло, одного невдалого макроса було замало для того, щоб зациклити мозковий процесор. «Зависанню» посприяли також фі-

зіологічні чинники. Людські органи, як і будь-що в цьому світі, зношуються. Якщо не давати їм відпочити, вони перестають діяти нормально, а згодом відмовляють. Візьмемо для прикладу людське серце. Діастола (період розслаблення серцевих м'язів для прийняття в шлуночки свіжої порції крові) триває 0,37—0,4 сек. Цебто майже половину часу, який забирає один серцевий цикл (0,8—1 сек.), серце відпочиває. Те саме з мозком. Для його *нормального* функціонування необхідно 7—8 годин здорового сну. Нестача сну призводить до того, що окремі ділянки мозку починають «вимикатися», незважаючи на те, що організм не спить. Даний факт відомий давно. Біологи з університету Вісконсин у Медисоні колись опублікували статтю в «Nature», у якій розповіли про досліди над пацюками. Застосовуючи різні хитрощі, вчені не давали щурам заснути. Щоб розуміти, що при цьому відбувається з мозком, на голови гризунів почепили електроенцефалографи. Скани електричної активності мозку показали, що після тривалого періоду без сну тваринка ще не спить, але окремі групи нейронів відмовляються працювати, перейшовши в режим повільного сну. Відбувається щось на кшталт перебоїв у електропостачанні, що виводить з ладу певну ділянку кори головного мозку. Це, врешті-решт, викликає помилки під час рухів чи прийняття рішень.

У цьому ефекті немає нічого дивного. З точки зору біології, сон окремих груп нейронів вигідний організму. Поки частина клітин працює, інші відновлюють сили. Таким чином, перемикаючи функції між різними півкулями, працює мозок дельфінів, глибоководних риб та інших тварин, котрі не мають можливості виспатись «по-справжньому»... От тільки людський мозок — це не мозок дельфіна. Він складніший. І геть не пристосований до позапланових відключень «електроенергії». Людському мозку потрібен сон.

Змучені мозковими платами — генераторами імпульсів, що не знали втоми, — боти «розклеювались» на очах. В одних переставав працювати шлунок, у інших порушувалась координація рухів, треті на короткі проміжки втрачали зір та слух, і майже всі страждали від болючих судом.

Через нерозуміння процесів у головах ботів Тимур прогавив важливий нюанс. Хлопець не надав значення тому, що після очевидного зациклення боти не відключилися. Вони не випали з реальності, перетворившись на желеподібні «овочі». Щось продовжувало керувати ними. Щось зберігало контроль. І то були не мозкові плати.

LXXVII

Неділя, 23 серпня, 11:01 (UTC -4)
«ВМ», житловий корпус

Після розгрому під Пурітамою життя в лабораторіях завмерло. Ранкові наради більше не проводилися. Припинилися колективні сніданки, обіди та вечері. Кожен їв, коли хотів, і те, що встигав вихопити з погребів. Люди уникали одне одного. Кейтаро безвилазно сидів у себе в кабінеті. Він не спав, не приймав душ, нічого не їв. Сидів і мовчки телющився у вікно. Ніхто не знав, що буде далі. Зникнення цілого селища не може довго лишатись непоміченим. Джем не робив жодної спроби взяти ситуацію під контроль. Добре хоч боти залишили «NGF Lab» у спокої.

Тимур знайшов Ральфа Доєрнберга у його спальні — кімната № 407. Канадець лежав на ліжку, апатично втупившись у стелю. На тумбочці стояли пластикові баночки з пігулками.

— Як почуваетесь? — почав Тимур.

— Нормально, — відповів нейрхімік. Він казав неправду. Його самопочуття було далеким від нормального.

— Не хотів вас турбувати...

— Нічого, — не повертаючи голови, промовив Ральф. — Говори.

— Я думаю, у нас ще є шанс узяти ботів живими.

Канадець піднявся на ліжках. Хлопець підклав йому подушку.

— Яким чином?

— Завтра 24 серпня, так? День, коли ботам потрібно зробити ін'єкцію альдостерону, — насправді Тимур не хотів допомагати, просто він розумів, що від того, повернуться боти живими чи здохнуть у пустелі, залежить доля всіх запрошених учасників проекту. Хлопець хотів якнайшвидше забратися з пустелі.

— Так.

— Я пропоную не вводити альдостерон одному з наших ботів, — сказав Тимур.

— Для чого?

— Для того, щоб спостерігати за ним. Кацура казав, що без ін'єкції боти проживуть ще три доби. Ми будемо стежити, як обраний бот слабне. Як тільки він втратить здатність опиратися, нам залишиться тільки поїхати і забрати тих, що в пустелі.

Ральф сів на ліжку. Обличчя зробилося ще темнішим, але очі палали.

— Ти казав про це Кейтаро?

— Ні.

Канадець повільно спустив ноги на підлогу. Важко піднявся. Він так часто дихав, що рот не закривався.

— Ходімо. Треба все розпланувати.

— Я чув, що Кейтаро зачинився. Нікого не пускає і ні з ким не розмовляє.

— Ми його розговоримо, — запекло процідив Ральф. — *Тепер* ми його розговоримо.

Вчений накинув сорочку і, шаркаючи, вийшов на коридор. Тимур підтримував його.

— Ти чортів геній, хлопче, — шепотів Ральф, тримаючись за плече програміста. — Я радий, що ти з нами... І радий, що ти не здаєшся.

Звідки їм було знати, що запаси альдостерону у втікачів більші за їхні власні...

LXXVIII

Понеділок, 24 серпня, 08:13 (UTC+4)
«EN-2», другий інженерний корпус

Вакцинацією Ральф займався особисто. Йому допомагали гереро Сем і овамбо Ндонга.

Ботів по одному виводили з камер і тягли до операційної палати, що розташовувалась на нижньому поверсі «ясел». Щоб уникнути плутанини, хлопчиків, яким зробили ін'єкцію, випускали на внутрішній майданчик другого інженерного корпусу.

Тимур також був присутній у палаті. Просто спостерігав.

Уведення гормону проходило без заминок. Після кожного відпущеного «малюка» Ральф ставив рисочку в записнику. Беручи до уваги двох ботів, яких стратив Хедхантер, таких рисочок мало набратися шістдесят. Один бот залишиться без щеплення.

Вакцинація добігала кінця. Кількість позначок у блокноті канадця досягла сорока семи. Сем і Ндонга, взявши попід руки сорок сьомого бота, потягли його до виходу на закриті подвір'я. Чорношкірі найманці повернулися швидше, ніж раніше, і страшенно схвильовані:

— Містере Доєрнберг, швидше сюди! Подивіться!

Ральф здригнувся. Рука інстинктивно потягнулася до серця.

— Там! Там! — вторували негри.

Нейрохімік стомлено зиркнув на листок з рисками і підвівся. Намібійці рвонули до виходу на подвір'я. Тимур, залишивши канадця, попер слідом.

Двері мали квадратне загратоване вікно у верхній частині. Сем і Ндонга розступилися, пускаючи до нього Тимура. Хлопець прикипів до скла. Боти стовпилися у північно-східному куті подвір'я. Практично біля дверей. Хлопчики не рухалися. Вони застигли в різних позах. Наче в якійсь дитячій грі, *але їхні голови були повернуті в одному напрямку*. Перед ботами височіла глуха стіна. При цьому вони дивилися так, наче могли бачити крізь неї. Здавалося, ніби невідоме силове поле викрутило їх обличчя в конкретному напрямі. По суті, так і було. Далеко за лабораторіями щось кликало їх, ненастанно тягнуло до себе.

За спиною Тимура часто дихав Ральф.

— Куди вони дивляться? — нетерпляче випалив хлопець.

— Не знаю.

— Я маю на увазі: в якому напрямку?

Канадець замислився.

— Складно сказати точно. По-моєму, на північний схід. Хоча... ні, трохи північніше: норд-норд-ост.

— І що там? Що в тому напрямі?

— Потрібна карта. Я так зразу не визначу.

Боти перебували у ступорі півхвилини. Потім стрепенулися, немовби крізь юрму пропустили хвилю холодного повітря, і розбрелися хто куди.

...Тринадцятьом «малюкам», які залишилися в «яслах», вкололи гормон без проблем. Шістдесят першого бота кинули у спеціальний ізолятор поруч лабораторії програмування. Кімната ізолятора перебувала під безперервним відеоспостереженням.

ЛХХІХ

Протягом вівторка, 25 серпня, з піддослідним не відбулося відчутних змін. Приблизно раз на дві години Ральф Доєрнберг або Ріно Хедхантер жорстоко дражнили ув'язненого бота. «Малюк» щоразу агресивно реагував.

На світанку середі проявились перші ознаки виснаження. Хлопчик згасав на очах. Почалася сильна діарея. Через дві години після сніданку «малюк» ледве ворухився. Його очі запали, риси обличчя загострилися, що свідчило про початок зневоднення. Ральф поміряв

артеріальний тиск — 90/60. Адрисонічний криз розвивався. Попри це хлопчик усе ще реагував на зовнішні подразники.

За п'ять хвилин до полудня у присутності Ральфа, Ріно та Тимура бот уперше втратив свідомість. Його ноги конвульсивно сіпалися. Напівприкриті повіками білки тремтіли.

— Гадаю, час починати, — вирішив канадець. — Якщо до кінця сьогоднішнього дня твої хлопці знайдуть їх, ботів ще можна буде врятувати.

Хедхантер кивнув. Подивившись на безпорадного «малюка», Ріно зробив глибокий видих і вийшов з ізолятора.

— А з тебе, друже, досить, — Ральф зняв ковпачок з голки і ввів непритомному боту дозу альдостерону.

Тимур допоміг прив'язати піддослідного «малюка» до койки, після чого канадець загнав у вену катетер і підключив його до крапельниці.

— Він не помре? — поцікавився Тимур.

— Не повинен...

В ізолятор зайшов Кейтаро. Кутики губ безвільно опущені. Немите волосся скаталось у клоччя. Очі нагадували дві згаслі жарини.

— Як він? — Джеп кивнув на бота.

— Готовий, — Ральф регулював затискач на катетері.

— Хлопці Хедхантера виїхали?

— Я щойно відправив його.

Кейтаро Рока постояв ще трохи, а тоді підійшов до Тимура і мовчки потиснув хлопцю руку.

Біля першого інженерного корпусу в машині чекали Сем і Ндонга. Вигляд Ндонга мав не вельми. Якби хтось поміряв його температуру, то був би здивований: градусник показав би кошмарні 39,3°. Проте Стефан давно був мертвий, а Ндонга терпів і не скаржився. Чорний колір шкіри непогано приховував гарячковий рум'янець і... виразки на його щоках.

Африканцям дали набір одноразових шприців та півсотні ампул альдостерону. Їх відряджали навмання. Насправді ніхто не знав, де шукати ботів.

Ріно востаннє інструктував своїх хлопців:

— Як виявите ботів, переконайтесь, що вони безпечні. Тільки тоді виходьте з машини. Швидко зв'яжіть їх і починайте шпигати за-сранцям уколи. Дивіться тільки, не вліпите комусь подвійну дозу. — Сем кивав. Ндонга зосереджено перевіряв «Ремінгтон». — Якщо будете в зоні досяжності, дайте знати про своє місцезнаходження.

Зрозуміло? Насамкінець пакуйте машину тими пуголівками, запи-хайте скільки влізе і шуруйте назад.

Проблема була в тому, що в «NGF Lab» залишилося два робочих автомобіля: останній укріплений «Фольксваген Туарег» і пікап «То-йота Тундра». Ввести альдостерон недостатньо для того, щоб уряту-вати ботів. Аддисонічний криз (або гостра надниркова недостатність) вимагає внутрішньовенного введення рідин та безперервну гормо-нальну терапію. Після того, як ботів знайдуть, їх потрібно перевез-ти до лабораторного комплексу. Хедхантер сумнівався, що за один заїзд двома машинами вдасться привезти сорок тіл. Проте альтер-нативних варіантів не було: врятувати кількох ботів усе ж краще, ніж не врятувати жодного...

Відправивши Сема і Ндонгу, Ріно піднявся в радіокімнату. Він під-тримував постійний зв'язок з «Туарегом», стежачи за пересуванням своїх хлопців. Спершу африканці подалися в Долину до печер, у яких колись переховувалися боти. Там нікого не було. Потому зазирали в Сан-Педро. Селище стояло мертве. Звідти Сем повів машину до Пурітами. Там він знайшов «Фольксваген», в якому кілька днів то-му загинули Джеро, Ті-Джей та Френкі. Машина була порожньою: тіла зникли. І жодного сліду від ботів.

О сьомій вечора в радіокімнаті до Ріно приєднався Ральф.

Час спливав. Наближалася ніч. Сем і Ндонга рушили назад.

За кілька кілометрів він Сан-Педро вони натрапили на сліди.

— Босе, тут сліди, — тоскно доповів Сем. — Це точно боти.

— Куди вони ведуть? — схопившись за мікрофон, сказав Хед-хантер.

— На північ.

Ральф і Ріно зиркнули на карту регіону Антофагасті.

— Вони пішли до гейзерів Ель-Татіо, — ляснув себе по лобі півден-ноафриканець. — Це ж очевидно! Там є вода. Чим ми раніше думали?!

Канадець зиркнув на наручний годинник. Його очі наповнилися смутком.

— Пізно. Забирай їх звідти. Плато з гейзерами надто далеко. На-віть якщо твої хлопці знайдуть ботів, вони не встигнуть їх привезти.

Ріно повільно повернув обличчя до Ральфа:

— Старий, ти певен?

Нейрохімік журливо хитнув головою:

— Це кінець, Ріно... кінець...

— Семе, звалюйте звідти... Семе? Ти мене чуєш? Прийом!

У цей момент зв'язок з машиною обірвався. Сем і Ндонга їх більше не чули.

LXXX

Четвер, 27 серпня, 07:55 (UTC +4)
Спальне крипо корпсу «DW»

Тимур аж підскочив на ліжку, коли усвідомив, що хтось нависає над ним. Невідома сила примусила його напіврозплющити очі, а наступної миті він сів, одним махом скинувши з себе ковдру, ледве стримуючись, щоб не закричати. Затуманений мозок ніяк не міг зорієнтуватися, де він і що відбувається.

Коло ліжка, схилившись, стовбичив Ріно Хедхантер.

— Це я, — сказав амбал, — доброго ранку.

Мружачись та кліпаючи, українець натягнув на ноги ковдру.

— ...ранку, — мугикнув він. Налякана кров спливала з кінцівок. Колюче оніміння минало. Хлопець порадив, що таки приборкав переляк і не закричав.

— Я тебе налякав?

— Ні, — зронив Тимур. — Ти давно тут стоїш?

— Щойно зайшов.

Обличчя найманця відсвічувало втому. Відчувалося, що Ріно цієї ночі не спав.

— То тобі чого? — спитав програміст, все ще трохи захриплий після сну.

— Є дві новини, — інертно промовив південноафриканець. — Обидві погані.

— Валяй.

— Джеб застрелився.

— Коли?! — новина була несподіваною, проте не так щоб струснула Тимура. Він здогадувався, що ботів не знайшли, тож самогубство Кейтаро не приголомшувало. Як не крути, смерть японця нічого не міняла: боти загинули, все скінчилося. Обіцяних контрактом грошей — Тимур давно це зрозумів — йому однаково не бачити. Незалежно від того, живий Кейтаро чи мертвий.

— Сьогодні вночі, — вимовляючи слова, Ріно дивився кудись повз українця. Погляд прилип до шибки, але не сфокусувався. Хедхантер не визирав крізь вікно, він просто відвів очі, щоб не дивитися на співрозмовника.

Тимур раптом зрозумів, що наступна новина буде набагато гіршою.

— Яка друга?..

— «Туарег» з моїми бійцями не повернувся.

— О Господи... — голос Тимура змінився, він наче заквавил з глибокого підвалу.

— О 20:35 я втратив зв'язок. Востаннє Сем зв'язувався зі мною за хвилину до того і повідомив, що вони знайшли сліди. Схоже, боти вшилися на Ель-Татіо.

— Що за Ель-Татіо?

— Плоскогір'я з гейзерами.

— А де воно? — Тимур зліз із ліжка і почав одягатися.

— Норд-норд-ост від Сан-Педро, кілометрів шістдесят по прямій.

«Той напрям, куди дивилися боти...» — бентежно подумав Тимур.

— Боти рушили туди, бо на плато є вода, — сказав крізь зуби Ріно. — Вдосталь. Там кілька десятків гарячих гейзерів, підземні джерела. А ще печери...

— Може, твої хлопці знайшли ботів і просто не встигли повернутися?

— Від Сан-Педро, де Сем востаннє виходив на зв'язок, до Ель-Татіо дві години їзди. Максимум. Навіть у темряві. Враховуючи різні затримки, Сем і Ндонга мали б повернутися щонайпізніше о третій ранку.

— Ти натякаєш, що боти живі? — приголомшено виричав очі програміст.

— Так.

— Але як же той сраний альдостерон? Як вони вижили без гормону?

— Не знаю... Я чекав біля рації всю ніч. Жодного сигналу. Сем і Ндонга залишились на Ель-Татіо.

— Мертві?

— А ти думаєш, вони там пікнік влаштували чи що?

Українець спинився, так і не натягнувши до кінця футболку. У відчай схопився руками за голову. Отже, нічого не скінчилося. Звісно, могло статися, що в машині спустили відразу два колеса або ж потік радіатор і перегрівся двигун, але Тимур нутром відчував, що це не так. Він міг заспокоювати себе скільки завгодно, проте тверезий і неблаганний внутрішній голос нашіптував, що африканці не повернуться. Не повернуться більше ніколи. Відчай, як кислота, в'їдався в серце.

LXXXI

Четвер, 27 серпня, 08:09 (UTC +4)
«DW», житловий корпус

— Доброго ранку, — привітався Тимур.

Ральф Доєрнберг відповів анемічним кивком. Канадець сидів спиною до дверей, примерзнувши поглядом до столу. Великий палець лівиці намацував пульс на правій руці. Долоні тремтіли.

Зайшовши, хлопець роззирнувся. Він уперше опинився у кабінеті Кейтаро. Кімната знаходилась на найвищому поверсі, з вікна відкривався чудовий краєвид на пустелю. Більшу її частину займали два прямокутні столи, зіставлені літерою «Т» — перпендикулярно один до одного. Довкола гуртувалось кілька крісел. Майже весь простір на столах займали два велетенські монітори «Sony», відіпхавши на краї лампу, телефони та канцелярське приладдя. Кілька шухляд були розкритими. Одна лежала на найближчому до Тимура кріслі. Десь унизу, під столами, гудів системний блок.

Не відшукавши очима тіла, Тимур подумав, що мерця прибрали. Ступивши крок убік, зрозумів, що помилився. Кейтаро Рока лежав у дальньому куті кабінету, витягнувшись уздовж лівої від входу стіни. Поверхня стола закривала плями крові та бризки вибитих кулею мізків на стіні й підлозі, а монітори затуляли самого небіжчика. Поміж столом і стіною застрягло перевернуте шкіряне крісло. Довкола мерця були розкидані якісь папери.

Просунувшись ще трохи вліво, хлопець побачив револьвер. Невеликий, з коротким стволом, однаке назвати його «дамським» язик не повертався — калібр був чималий. В дульний отвір міг легко залізти мізинець дорослого чоловіка. Пострілом пістолет відкинуло від тіла. Револьвер зараз валявся біля ніг мертвого японця. Тимур витягнув шию, зазирнувши в куток, де лежала голова, і скривився. На місці правої скроні чорніла діра з обпаленими краями завбільшки з персикову кісточку. Ударною хвилею Джепу вичавило очі — баньки вип'ялися, мов у жаби. З ніздрів та вушної камери вибивалися цівки засохлої крові.

Тимур збирався йти, коли випадково ковзнув поглядом по монітору. Екран займало вікно поштового клієнта від MS «Outlook Express». У полі перегляду був відкритий лист, надісланий відправником з ніком «Донощик02» (*Snitch02*) і адресований «Слухачу» (*Hearer*).

— Монітор працював? — спитав програміст.

Доернберг не відгукнувся. Замість нього відповів Ріно, що стояв, обіпершись плечем на одвірок, не заходячи в кімнату:

— Так. Комп'ютер був увімкнений, коли його знайшли.

Лист був іспанською. Тимур пробіг його очима. Він знав іспанську достатньо, щоб ухопити суть.

From: Snitch02

To: Hearer

Subject: El robo

Time: 22:12 26/08

Buenas noches!

Тиждень тому посеред ночі в Антофагасті пограбували три аптеки. Нападників було двоє. Я б не писав про це (вважав, що інформація неістотна), якби не дві обставини. Перша — з аптек не взяли нічого цінного: ніяких наркотичних засобів чи дорогих ліків. З усіх трьох магазинів прихопили тільки один, конкретний препарат. Ідіоти не знали, що для нього не потрібно рецепту. Могли б просто купити ☺

Друге — одного з нальотчиків зловили вчора ввечері. Виявилося, якийсь напівбожевільний, що двічі відсидів за розбійний напад і спробу зґвалтування. На допиті хлопець зізнався, що пограбування замовили, причому замовник віддав 350 тисяч песо¹ за ті ліки! Цих грошей достатньо, щоб закупити таблеток удвічі більше, ніж було вкрадено. Проте мене вразив не так ідіотизм ситуації, як запропонована сума. Такі гроші в Антофагасті платять хіба що професійним убивцям. Схоже, ті пігулки комусь були дуже потрібні. Ім'я замовника встановлюється... Чи важливо, які саме ліки поцупили?

P.S. Про людей із Сан-Педро нічого не довідався, але ходять чутки. Дивні чутки. Завтра продовжу розпитувати.

Silva

¹ Приблизно 700 американських доларів.

Хлопець не зразу переварив прочитане. Його наче паралізувало. Боти роздобули альдостерон! Ось що стало справжньою причиною самогубства. Перше, що Тимур подумав, коли до нього повернулась здатність тверезо мислити: Сем та Ндонга не повернуться. Слідом виринула колюча думка про те, наскільки вони недооцінили ботів.

Наропі списку «Outlook Express» висів мейл, отриманий після півночі. Непрочитаний. Зиркнувши на тему в полі «Subject», Тимур збагнув, що Кейтаро не мав потреби читати того листа. Хлопець усе ж розкрив його:

From: Snitch02
To: Hearer
Subject: Hormona aldosteron
Time: 00:39 27/08

Шойно дзвонила мій інформатор з поліції. То був гормон під назвою альдостерон. Крадії вигребли все до крихти: і ампули, і таблетки.

Ага, ледь не забув. Пограбування відбулось у ніч з 19-го на 20-те.

Сподіваюсь, інформація стане у пригоді.

Silva

— Ви бачили останні два листи? — Тимур звернувся до Ральфа.

— Так. Це від інформатора в Антофагасті. Старий відставник, тридцять років служив у поліції.

— Нічого дивного не помітили?

— Де?

— У повідомленнях.

Нейрохімік подивився на Тимура, як на дурнуватого:

— Якщо ти натякаєш на те, що боти довідалися про гормон і змогли його...

— Та ні, — замотав головою українець, — я шокований, але після того, що було біля Пурітами, це якось не надто несподівано.

— Тоді що?

— Аптеки грабували *не боти*.

Ральф здригнувся. Мозок старого нарешті струсив заціпеніння і почав працювати:

— О... Я не усвідомив цього відразу... Ти хочеш сказати, боти якимось чином при... примусили злодіїв украсти для них альдостерон? Це неможливо.

— Не знаю. Але нічого кращого на думку не спадає...

Майже вийшовши з кабінету, Тимур обернувся:

— Ральфе.

— Що?

— Можна ще одне питання?

— Звісно.

— Хто знайшов тіло?

— Молодий японець. Такеда. Він розбудив мене, а потім повідомив інших, включно з Лаурою та Аланом. А чому ти питаєш?

— Тут безлад, — Тимур обвів рукою кімнату. — Я сумніваюсь, що Кейтаро став би влаштовувати ревізію серед паперів перед тим, як пустити кулю в лоба.

— До чого ти хилиш?

Замість відповіді Тимур стелував плечима. Його раптом перестали цікавити Кейтаро, Кацуру, Ральф та їхні експерименти. Все, чого він прагнув: якнайшвидше забратися з «NGF Lab». Досить! Хлопець знаком показав Ріно Хедхантеру, що хоче з ним поговорити.

LXXXII

Щоправда, поговорити їм так і не вдалося.

— Ральфе! Ральфе! — Лаура вискочила зі спального крила і побачила Тимура з Ріно, які спустилися сходами. Зрадівши, французенка захлинулася словами: — О, Ріно! Швидше сюди. Кацуру спалив щоденник Хорта!

— Що?!

— Він забрав з кабінету Кейтаро записи Хорта і зараз допалює їх у себе в кімнаті.

Ріно побіг слідом за Лаурою і ураганом увірвався до кімнати Кацуру Такеди. З очей велетня летіли іскри. Тимур не відставав.

Молодий японець сидів навпочіпки посеред кімнати. Підборіддя та щоки вкривали гнійні виразки. Вони були дійсно страшні. На підлозі перед його колінами догоряли рештки грубого зошита. Хедхан-

тер схопив Кацуро за комір. Підняв угору, мов щеня, а тоді з розмаху вдарив об стіл.

Тимур кинувся до зошита, збиваючи ногами язика полум'я. Погасивши вогонь, він посмутнів. Вистачало одного погляду, щоб зрозуміти: записи втрачено. Вогонь перетворив аркуші на чорні пожмакані згортки, що розсипалися від одного доторку.

— Щось лишилося? — вимогливо запитав Ріно.

— Нічого, — Тимур струсив з долонь рештки попелу.

Амбал схопив японця за волосся і торохнув головою об край пластикового стола.

Кацуро попервах спробував пручатися:

— Що за?..

Брязь! — південноафриканець припечатав круглолицього вдруге.

— Я не...

Хрясь! — іще раз.

— Що ти ро...

Торох! — стіл зсунувся на добрих десять сантиметрів.

Після четвертого удару Кацуро затих і не виставляв рук. Кілька виразок луснули. Потік коричневий гній.

Ріно колошматив япошку, мов ганчір'яну ляльку, осатаніло вдовбуючи чорняву голову в поверхню стола, в якому вже утворилась вм'ятина. Наклепавши з десятків таких штурханців, Хедхантер нарешті вирішив, що достатньо дохідливо роз'яснив свою позицію, і відпустив японця. Кацуро непритомний звалився під стіл.

— Що за галас? — у провіт між дверима та одвірком просунувся писок Грінлона. — Що тут у вас за грюкання?

— Ріно нагрюкав Кацуро мордою об стіл, — пояснила Лаура.

— З якого дива?

— Він спалив записи Хорта, — амбал турнув ногою чорні рештки щоденника.

— Ми втратили останню можливість дізнатися таємницю ботів, — сказав Тимур.

— Тимуре, — раптово здійняла голос французенка, — можливо, не втратили.

— Що ти маєш на увазі? — нашорошився програміст.

— Я от думаю, якщо японці так запекло приховують будь-які документи, пов'язані з Вадимом Хортом і його роботою, значить, вони дійсно щось важать.

— І що?

— У другому інженерному корпусі Вадим мав власний кабінет. Після втечі ботів його опечатали. Нікого не пускали всередину. Оскільки Кейтаро зараз мертвий, ми можемо туди спуститися. Хтозна, раптом там щось лишилося...

Ріно Хедхантер не дослухав Лауру.

— Вперед! — загорівся він. — Поки ці розумники і туди не добралися.

— Але Ральф... — спробував втримати бунт Алан Грінлон. — І в нас ключів немає.

— До сраки вашого Ральфа! — випнув щелепу Ріно. — Я виваляю двері.

Гуртом вони посунули до найближчого виходу. Попереду чалапав Ріно. Далі Тимур, Лаура та Алан. У хвості непомітно прилаштувався Ігор Ємельянов. Його очі вирячилися і потемніли.

LXXXIII

Четвер, 27 серпня, 09:41 (UTC +4)
«EN-2», другий інженерний корпус

Після другого удару двері тріснули посередині. Третім ударом Ріно висадив їх геть.

Група протиснулася всередину. Кімнатка була тісною і не мала вікон. Судячи із запаху, вентиляції теж не було або ж вона зіпсувалася. Повітря було прілим і масним.

Вони стояли у півтемряві, підсліпувато змигуючи, поки Алан не здогадався намацати вимикач і ввімкнути світло. Лампи працювали. Третину площі займав L-подібний стіл. Під одним його крилом виструнчився ряд шухляд. На столі знаходилися чотири лотки для паперів. Зразу було видно — порожні. З іншого боку вмонтовився старезний монітор. Біля монітора лежала така ж древня клавіатура.

— Що тут роблять ці доісторичні знаряддя праці? — Тимур зморщив лоба, показуючи пальцем на монітор. — Я думав, що Вадиму Хорту надали найпотужнішу робочу станцію, яка тільки існує в природі. Але це?.. Ральфу мало би бути соромно.

— У нього була нормальна робоча станція, — сказав Ігор Ємельянов. З його рота тхнуло. — Шестиядерний процесор, водяне охолодження, шість слотів оперативної пам'яті загальним об'ємом 48 гігабайтів. Її забрали.

«Тоді чому лишили цей непотріб? — міркував українець. — Тому що цей викопний брукт не мав ніякої цінності? Для чого тоді Хорт *притягнув* його сюди?»

Алан присів коло старезного монітора.

— Це не комп'ютер, — після короткого огляду зауважив американець.

— А що ж тоді? — поряд опустився навпочіпки Тимур.

— Монітор і клавіатура — ще не означають, що перед нами комп.

— Ти маєш рацію. Я щось не бачу системний блок.

Дисплей і клавіатура під'єднувались до невідомого пристрою, який нагадував DVD-програвач: плоский, чорний, мінімум кнопок на фронтальній панелі. Пристрій через адаптер підключався до мережі.

— Що це в біса таке? — спитав Алан, крутячи руками продовговату коробку.

Тимур низив плечима. Тим часом Лаура одну за одною відкривала шухляди.

— Порожньо, — журливо підсумувала дівчина.

— А це що? — нахилився Хедхантер. В кутку нижньої шухляди лежала зіжмакана паперова кулька.

Лаура Дюпре підбрала папірець. Розгорнула. Здивовано вигнула брови:

— Це якось пов'язано з програмуванням? — психіатр передала вирваний з блокноту аркуш Тимурові.

Українець роздивився листок. Червона ламана. І більше нічого.

— Не знаю... Це може бути звичайною мазаниною...

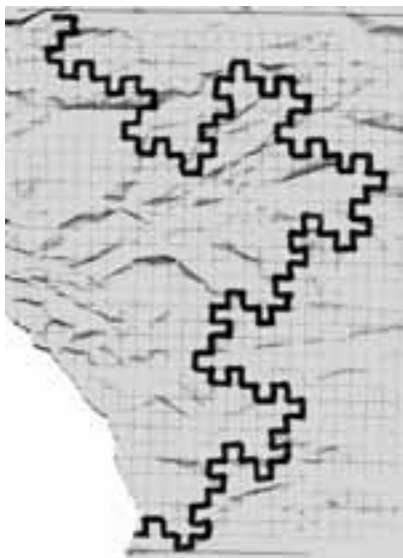
— Це не комп'ютер, — професор Ємельянов відвернув увагу від знайденого папірця. Росіянин ткнув пальцем на сплющений чорний пристрій. — Це приймальний пристрій.

— Тобто? — уточнив Алан Грінлон.

— Я його зробив. Спроектував цебто. Півроку тому на прохання Вадима Хорта.

— Ти знаєш, для чого він?

— Ем-м-м... — Ємельянов почухався. — Поняття не маю. Цей приймач точно такий самий, як і той, що у ботів у головах. Він не може посилати накази, він лише передає і зчитує інформацію з мозкових плат.



«Українець роздивився листок. Червона ламана. І більше нічого...»

Тимур та Лаура презирнулися. Ігор продовжив:

— Звісно, він не з нанороботів, але за всіма параметрами цілком аналогічний.

Несподівано переговорний пристрій скрипнув і тихо загудів.

— По-моєму, я його ввімкнув, — вибачливим тоном прогугнив Алан.

Екран блимнув і посвітлів. Спливла хвилина, і у верхньому лівому куті вигулькнуло:

CONNECTION COMPLETED
CORRELATION IS STABLE
TALK¹

Шрифт був жирний, яскраво-зеленого кольору.

— В когось є якісь ідеї, що це в дідька може бути? — Грінлон шморгнув носом.

¹ З'єднання встановлено. Кореляція стабільна. Говорить. (англ.)

— Ми з кимось з'єдналися, — простакувато ляпнула Лаура. Наступної миті психіатр схилилася над клавіатурою і задля жарту пробіглась клавішами:

► Хело!

Кілька секунд нічого не відбувалося, а тоді... у пласкій коробочці щось пікнуло, курсор самовільно зіскочив на рядок униз і на екрані, літера за літерою, з'явилося:

◄: ПРИВІТ ХОРТЕ ЦЕ ТИ?

Ємельянов з переляку голосно пукнув.

— Ой, йопт... — бовкнув він, прикриваючи рот долонею. — Пробачте...

— Що це було? — прошепотів Тимур.

— Я просто перднув. Я не хотів.

— Та не ти! Я до Лаури звертаюсь.

— Я нічого не робила, — пробелькотіла дівчина.

Тим часом на моніторі виник новий рядок:

◄: ТИ ХОРТ?

— Відпиши, — звелів Тимур.

— Що відписати?

— Що ти не Хорт.

Лаура слухняно набрала повідомлення:

► Ні. Я не Хорт.

◄: ХТО ТИ?

— Що це за чортівня? — посерйознішав Алан. — Це якась комп'ютерна програма?

— Ні, — збуджено замотала головою Лаура.

— Нехай відписує Тимур. Він шарить в усіх цих комп'ютерних штучках.

Француженка не погоджувалась:

— Це не програма. — Дюпре звернулась до українця: — Невже ти не розумієш, Тимуре, еволюційний механізм, запрограмований Вадимом Хортом, є лише засобом. У ботів є всі можливості, але немає мотиву для того, щоб поводитися так, як вони поведуться.

— То й що?

— Мені здається, що буде краще, якщо переговори вестиме Тимур, — твердо мовив Хедхантер, відстороняючи психіатра від клавіатури.

Тимур неохоче підійшов до клавіатури. Набрав своє перше повідомлення:

► Мене звати Тимур. Я програміст.

Після того — дві хвилини мовчання. Аж поки:

◄: ДЯКУЮ ЩО ПРИЙШОВ ТИМУРЕ ДЕ ХОРТ?

— Для чого йому Хорт? — неприязно дивився Ріно.

— Здається, я знаю, — сказав Тимур. — Це не програма типу «питання — відповідь». За допомогою цього передавача Хорт зміг заговорити до ботів. «Малюки» не говорять, але Хорт спромігся написати компілятор, який перекодує мозкові імпульси в англійські слова. Можливо, він проводив експерименти на собі, щоби класифікувати сигнали.

— Тобто ми говоримо з ботом?

— Типу того, — підтвердив українець. — Я думаю, вони шукають Хорта, бо макроси почали давати збої. Макрос завжди вимагає редагування. Після того, як програма створила код, спеціаліст доробляє його. Константи замінюються змінними. Вадим Хорт автоматизував цей процес. Важко сказати, як він це зробив. В одному я певен: він не зміг його відлагодити. Це практично неможливо. І тепер макроси, набуті ботами, працюють зі збоями. Або не працюють взагалі. Що більше дій виконує бот, то плутанішим стає код у його голові.

Закінчивши, Тимур відписав:

► Хорта нема

◄: ДЕ ВІН? НЕХАЙ ХОРТ ПРИЙДЕ

— Наполегливий, — процідив Алан Грінлон.
Майже відразу вискочив новий рядок:

◀❖ СПОДОБАВСЯ СЮРПРИЗ ІЗ ПРОТИГАЗАМИ?

Півхвилинна пауза. Отетеріли всі. Першим оклигав Ріно:

— От гівнюк, — прошипів він, у голосі змішались страх, подив і роздратованість. — Що воно таке? — Хедхантер покрутив навсібіч головою, все ще сподіваючись, що це якийсь розіграш. — Невже вони здатні на таке? Невже ми зараз...

Лаура торкнула Тимура за лікоть і спокійно проказала:

— Спитай його: він один чи їх декілька?

— Що?

— Це не *один* бот.

— Я тебе не розумію.

— Напиши: «Ти сам чи вас багато». І знак питання укінці.

Програміст послухався:

▶❖ Ти сам чи вас багато?

◀❖ ТИ ПРО ЩО ТИМУРЕ?

— От бачиш, воно тебе не зрозуміло!

— Зачекай. Уточни... напиши йому: «Я про хлопчиків».

— Це маячня, Лауро.

— Будь ласка, напиши!

▶❖ Я про хлопчиків

◀❖ ПРО БОТІВ? ХОРТ НАЗИВАВ ХЛОПЧИКІВ БОТАМИ

Психіатр задумливо мовчала. Тимур подумав і набрав:

▶❖ Так, я мав на увазі ботів.

◀❖ ЩО ЗНАЧИТЬ ВАС БАГАТО?

Програміст скривився.

— Стій! — не дала йому заговорити Лаура. — Ні слова! Воно розуміє. Запитай... це останнє... я благаю: «Ти один із ботів чи ти є гурт?»

В голосі Лаури проступило щось таке, що примусило Тимура скоритися.

► Ти один із ботів чи ти є гурт?

Відповідь надійшла за півхвилини:

❄ ЦЕ НЕ БОТ

АЛЕ БОТИ ГУРТ ЗВІСНО ГУРТ ВОНИ ВСІ РАЗОМ
ВИ Ж ЦЬОГО ХОТИЛИ ЧИ НЕ ТАК?

Чоловіки принишкли. Кожен з присутніх силкувався вникнути в те, що проступило на екрані. Тимур перечитував останні фрази, облизуючи губи язиком, але так і не вловлюючи суті. Від напруги на скронях виступили краплинки поту. Хлопець відчув, як у серце заповзає глизява невпевненість. Програміст скося зиркнув на Лауру. Істота, чим би вона не була, *зрозуміла* її. Хай як це було неприємно, але психолог розуміла більше за нього. Значно більше за них усіх.

— Що, в дідька, значить «це не бот»? — ламаючи брови, поплотнів Алан.

— Я жалкую, лиш про те, що Кейтаро зараз не з нами, — промовила дівчина. Вона говорила тихо, не переймаючись акцентом, усвідомлюючи, що чоловіки ловлять кожне її слово.

— Якби Джеп був живий, ми б тут не сиділи, — похмуро зауважив Ємельянов.

— Японець помилявся, — повільно, мов у трансі, продовжувала Лаура. Тимур злився на неї: здавалося, психолог навмисне розтягує слова, смакуючи тріумф. — Треба було з самого початку послухати мене.

— Ти знаєш, як їх зупинити? — Ріно схопив її за плече.

Лаура повільно повернула голову:

— Я не знаю. Ще не знаю. Як і ви, я ще багато чого не розумію. Я точно знаю, що ми спілкуємось зараз не з ботами. Хорт хотів почути ботів, але він натрапив на дещо інше. І він це зрозумів. Саме тому він так безстрашно погнався за ботами у перші дні після втечі. Він думав, що зможе порозумітися з... з цим...

— З чим? Що *воно* таке? — напосів Ріно. — З чим ми говорили?

— Пам'ятаєте, я розказувала про колективне несвідоме? Про все лихе, моторошне й потворне, заховане глибоко у підсвідомості людини... багатьох людей. Я думаю, оце *воно* і є. Гадаю, завдяки мозковим платам *воно* змогло... ні, не матеріалізуватись, а впливати на ботів, а значить, впливати на матеріальний світ. Це якась особлива форма свідомості. І саме вона розпоряджалася ботами під час утечі.

— Виходить, щось вилізло з мізків і стало... стало, як ляльковод, — підсумував Алан.

— Так. Тільки не ляльковод, а психоістота. Так назвав би його мій професор, великий прихильник Карла Юнга.

Тимур мовчав і думав про те, що теорія про ляльководу чи психоістоту не пояснює, звідки боти дізнавалися про їхні вилазки, про альдостерон, про газову атаку. Його роздуми перервало нове повідомлення:

◀! ТИМУРЕ ТИ ТУТ? ДАВАЙ КАРТИНКИ

БАГАТО ЛЮДЕЙ ПОМЕРЛО ВО ХОРТ ПЕРЕСТАВ ПОКАЗУВАТИ КАРТИНКИ

Українець обливався потом. У кабінеті стало нестерпно жарко.

— Вимикайте його, — великі краплі поту котилися з лоба, — давайте перенесемо цю машинерію в житловий корпус. Я не можу більше тут сидіти.

Алан потягнувся і лупонув по кнопці «Power». Екран погас. Тихе полегшене зітхання пронеслося кімнатою.

LXXXIV

Передавач, монітор та клавіатуру перетягли з робочої кімнати Хорта до великої зали у корпусі «DW». Ральф Доєрнберг тримався осторонь, ігноруючи апаратуру. Для канадця не було потреби її роздивитися. Він знав або принаймні здогадувався про її призначення.

Установку зібрали, хоча запускати її ніхто не поспішав.

— Вмикати? — буркнув Тимур.

— Зачекай, — сказала Лаура. — *Воно* жодного разу не написало «я».

— То й що? — подивився на неї Алан.

— Ви не розумієте... У нього... у цієї істоти досі немає самосвідомості. *Воно* називає себе так, як називав його Хорт. *Воно* існує для себе самого радше як об'єкт для нас, людей, ніж як самостійний суб'єкт посеред нас.

— І що це, в сраку, означає, розумнице? — встряв Ріно Хедхантер.

Лаура виглядала розгубленою. Ральф наблизився до гурту і наставив вуха.

— *Воно* — дитя...

— Тобто? — вигнув брови канадець.

Дюпре повернулася до старого професора:

— Ця істота знаходиться на рівні розвитку трирічної дитини. *Воно* не усвідомлює себе, як суб'єкта діяльності, а значить — не усвідомлює результатів своїх дій. Рефлексія є базовою властивістю суб'єкта, завдяки якій стає можливим регуляція життєдіяльності. Крізь ботів вилізло багато лайна, яке накопичувалося у нашій підсвідомості поколіннями. Дякуючи мозковим платам, ця істота з фантастичною швидкістю всотує в себе знання про наш світ, завдяки чому може розв'язувати задачі, що під силу лише професорам чи академікам, але... не тямить, не осягає цього. *Воно* вбиває і в той же час ставиться до цього як дитина, яка із задоволенням розламала щойно куплену в супермаркеті іграшку.

— І це значить... — пробурмотів Тимур, втупившись у напружене обличчя дівчини.

— Це значить, — Лаура обвела всіх важким найжаченим поглядом, — воно вбиватиме далі.

— Гаразд, що робити *нам*? — змінив тему розмови Алан.

— Ти маєш на увазі, чи повинні ми залишитися і... — Тимур не договорив.

— Так. Кейтаро мертвий. Нас ніхто не тримає. Мені плювати на Кацуро Такеду чи на Штаермана. Ми можемо забратися і поїхати геть.

— Але це... неправильно, — потупився Тимур.

— Ти хочеш бути правильним, але мертвим? — спалахнув Алан.

— Ні. Просто подумай, що станеться, коли боти доберуться до великих міст.

Американський інженер замислився. Ральф Доєрнберг, міцно стуливши губи, мовчав.

— Я не кажу про муки совісті, — твердив далі Тимур. — Я й сам був би не проти звалити. Та мине не один тиждень, поки чилійці збагнуть, з чим мають справу. Ми знаємо, що боти мають альдостерон, і чекати на їхню смерть марно. Загине без ліку невинних людей, перш ніж їх приборкають. Я дуже сумніваюсь, що Пентагон допомагатиме чилійській армії консультаціями. Уявляєте, скільки знань боти вберуть у себе за цей час? Через місяць вони стануть практично не-вразливими.

— Як ти пропонуєш цьому зарадити? — мовив Грінлон.

— Я не знаю. Що я знаю напевне, так це те, що у нас немає вибору.

— Що?

— По-перше, я не думаю, що *воно* так легко випустить нас із пустелі, а по-друге... у нас лишилося недостатньо машин, щоб вивезти всіх за один раз. Кілька чоловік повинні будуть лишитися в «NGF Lab» і чекати, поки хтось по них повернеться.

Тимур розвів руками, мовляв: давайте, хлопці, хто з вас погодиться на таке?

Після чималої паузи Ріно звів брови і проказав:

— Українцю, коли ти так говориш, мені хочеться тебе вбити. У той же час не можу не визнати, що ти маєш рацію. На мене не розраховуйте. Я міг би лишитися в лабораторії, але я не повернусь до цього триклятого місця. Навіть не думайте!

— От лайно, — процідив американець. — Як так вийшло? Ми ж у пастці...

Ральф опустив підборіддя на груди. Тимур запропонував:

— У нас є альдостерон, ми знаємо, як спілкуватися з ботами, чи принаймні можемо впливати на них. Ми повинні спробувати поговорити з ними... переконати їх... Тільки тоді нам вдасться вибратися звідси живими.

Невідомо, що взяло верх: почуття відповідальності, боязнь опинитися серед тих, кого покинуть напризволяще у комплексі, чи банальний страх потикатися в пустелю, проте ніхто йому не заперечив.

— Але не сьогодні, — рішуче замотала головою Лаура. — Я хочу все обдумати. Ця потвора, що вилізла з їхніх голів, може добряче попсувати нам життя. Мені потрібен час.

Того вечора змонтований у головній залі передавач так і не ввімкнули. За мовчазною згодою «побачення» з психоістотою перенесли на наступний ранок.

LXXXV

Четвер, 27 серпня, 23:49 (UTC +4)
Спальне крило норпсц «BW»

У двері постукали. Чи, точніше сказати, погрюкали. Тимур не озвався, бо знав, що з такою силою колошматити у двері може тільки Ріно, і вже за мить, незалежно від того, якою буде відповідь, Хедхантер ввалиться в кімнату.

Хлопець не помилився. Двері розчахнулися, і в проміжку вигулькнула нечесана голова південноафриканця. Ледь підсвічене світлом настільної лампи обличчя мало нахмурений і втомлений вигляд.

— Спиш?

— Ні.

На колінах українця лежала нерозкрита книга — «Конго» Майкла Крайтона. Хлопець ніяк не міг налаштуватися на читання.

— Вставай, — без вихилясів сказав Ріно. — Є розмова.

Тимур, не розпитуючи, підвівся і почав натягати джинси.

— Грінлон зв'язався з Пентагоном, — пояснив Хедхантер.

— Чому?

— Біс його зна'. З власної ініціативи. Попросив підмоги.

Українець на хвилику припинив застібати гудзики на джинсах і подивився на Ріно. Згадався нещодавній епізод з Кацуру Такедою.

— Ти його побив, так?

— Та не, — відмахнувся здоров'як, — не чіпав я його. Просто він каже, що на нас забили болт. Попросив покликати тебе, хоче, щоб ми втрьох усе обговорили.

— Окей.

Тимур накинув сорочку і разом з південноафриканцем залишив спальне крило.

Алан чекав у кімнаті відпочинку, сьорбаючи прохолодий чай. Вигляд у нього був кепський: явно сердитий, але разом з тим приречено-апатичний. Як у людини, котра щойно програла в рулетку мільйон баксів і зараз міркує над тим, що робити: вкоротити собі віку чи спалити до дідька казино.

— Півгодини тому я розмовляв з якимсь мудаком із Міноборо-ни, — сказав Грінлон, морщаючи лоба. Зморшки поповзли вгору, зайнявши половину його лисини.

Склавши по-турецьки ноги, Тимур вмовстився на килимі біля дивана:

— Це вони вийшли на нас?

— Ні. Я сам подзвонив.

— Як? — здивувався Тимур.

— Знаю, ми домовлялись цього не робити, але я не міг не подзвонити. Через інтернет... Зателефонував по «Скайпу».

Вийнявши сигарету, Ріно закурив; смужка диму попливла до стелі. Тимур потер очі:

— Що, отак просто подзвонив по «Скайпу» в Пентагон? Бляха-муха, це як у мультику якомусь. Хіба таке можливо?

— Не зовсім. Я зателефонував у call center, а потім допросився, щоб мене з'єднали з кимось, хто має уявлення про «NGF». Я сам не вірив, хоча мене таки перемкнули на якогось протиральника штанів з гімалайськими піками на погонах.

— Продовжуй.

— Я почав розказувати, коротко і, певна річ, без прив'язок до імен про те, що у нас діється. Розмову записували, я знаю. А потім той мудак спитав, чи я розумію, що розмовляю нешифрованим каналом зв'язку і чим це мені загрожує. Я, звісно, відповів, що так. Я ж не мав іншої можливості додзвонитися! Потому ще секунд двадцять намагався втовкмачити йому, що без втручання спецвійськ ми тут довго не протягнемо, коли той гівнюк, певно, отримавши інструкцію від когось, хто стоїть вище, перебив мене і сказав, щоб я більше не дзвонив, — Алан ковтнув чаю і плямкнув. — Я спробував, але жоден з номерів тепер не відповідає.

— І що? — спитав Тимур.

— Штати умивають руки. Не просто відмовляються допомогти, а відхрещуються від нас. Ми тепер самі по собі.

Тимур нахмурився, дивуючись, якого дідька Грінлон витягнув їх з ліжок. Наче було щось дивне у тому, як вчинив Пентагон.

— Я не розумію, а ти очікував, що досить тільки свиснути і сюди примчить кавалерія, як у ваших старих довбаних вестернах?

— Я нічого не очікував, — образився інженер. — Усе зайшло надто далеко, проблема не вирішиться сама собою. Ми не зможемо впоратися самі.

— Ну, в нас немає вибору... — Хлопець підвівся. — Я йду спати.

«Теж мені, — думав Тимур, крокуючи до спального крила, — знайшов проблему. Нас похерили. І що? Бідолашка Грінлон зневірився в американському уряді? Яке нещастя! Ще б сльозу пустив... — Хлопець скреготнув зубами, знаючи, що пересидів сонливість і навряд чи

скоро засне. — Всі уряди однакові, Алане. Пожив би ти в Україні. У нас там силовики всю країну «факають» по три рази на день. Ото прозрів би...»

Тимур помилявся. Він недооцінив Сполучені Штати. «Кавалерія» таки готувалась до виступу. Щоправда, у трохи іншому амплуа.

LXXXVI

П'ятниця, 28 серпня, 01:15 (UTC -5)

Пентагон

Арлінгтон, Вірджинія, США

Двоє військових у темно-синій уніформі крокували тьманими коридорами. Такої пори в будівлі Пентагону працювало лиш чергове освітлення. Їхні обличчя виглядали стурбованими і дещо розгубленими. Обом перевалило за п'ятдесят, обоє мали прекрасні лискучі записини на головах. Очі одного з них були червоними й підпухлими через завчасно перерваний сон. Другий, схоже, взагалі не лягав. Чоловіки поспішали до зали нарад.

— Я тобі казав, що ця трахана задумка до добра не доведе, — пророкотів той, що із заспаними очима. — Казала мені мама: ніколи не зв'язуйся з япошками!

— Перестань! — озригнувся другий.

— Ти хоч уявляєш, що буде, коли хто-небудь із них уціліє і розбовеє про все пресі?

— Але ми не можемо просто так прибрати їх усіх!

— Можемо.

— Ні, не можемо! Навіть якщо Президент і міністр Гарнетт дадуть хід операції, як ти пропонуєш це зробити? Закинути морських піхотинців? Мушу тебе розчарувати, підвести авіаносець водотоннажністю сто тисяч тонн до берега Чилі так, щоб цього ніхто не помітив, неможливо. У нас немає авіаносців-невидимок!

— Плювати! Хай краще дзв'язують про недружні дії і вторгнення, аніж подробиці проекту «NGF» стануть відомі на весь світ.

— Не забувай, дослідницький центр знаходиться більш ніж за дві сотні кілометрів від узбережжя. Як висаджувати спецназ? Ти ж не думаєш, що у чилійців немає засобів ППО¹.

¹ ППО — протиповітряна оборона.

— Нерозв'язних проблем не буває, Кевіне, бувають неприємні рішення.

Так перемовлялись між собою Джеймс Форрестол, заступник міністра оборони США з амуніції, технологій та логістики¹, та генерал ВПС² Кевін Чілтон, що очолював стратегічне командування (USSTRATCOM). Форрестол захищав силовий варіант вирішення проблеми.

Діставшись потрібного кабінету, Джеймс без стуку відчинив двері:

— Пане міністре, генерали, доброї ночі!

Присутні невпопад відповіли на привітання.

— Ми не спізнилися?

— Ні. Я саме готувався почати. Сідайте.

У величезному кабінеті без вікон зібралось майже два десятки вищих офіцерів США. Вздовж довгого, трохи старомодного стола на високих шкіряних кріслах сиділи начальник Південного командування (USSOUTHCOM) генерал ВПС Дуглас Фрейзер, командувач спеціальних операцій (USSOCOM) адмірал ВМС Ерик Олсон, начальник військово-морських операцій адмірал Гаррі Рогхед, командувач Тихоокеанського флоту США (USPACFLT) адмірал Патрік Уолш, замначальника штабу ВПС генерал Каррол Чандлер, командир бойового авіаційного командування генерал Вільям Фрейзер, командувач ВПС Тихоокеанського району генерал Гаррі Норт та інші. Окремою групою з правого боку стола розташувалися представники Глобального ударного командування³ ВПС на чолі з діючим командиром генерал-лейтенантом Френком Клотцом.

На чільному місці в голові стола вмовстився Леон Гарнетт, міністр оборони США.

Пробігшись очима по тих, кого посеред ночі висмикнули на нараду, Чілтон занепавав духом. Це кінець. Кінець усьому. Проблему не вирішуватимуть, проблему будуть усувати. Патрік Уолш, Дуглас Фрейзер, Гаррі Норт не були задіяні в проекті. До сьогоднішньої ночі вони не знали про його існування. Ніхто їх не викликав би, якби «NGF Lab» не збиралися зрівняти із землею.

¹ Under Secretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics (амер.).

² ВПС — військово-повітряні сили.

³ Air Force Global Strike Command (амер.) — головне командування у складі ВПС США, створене у січні 2009.

— Ви ознайомилися з повідомленням Грінлона? — зиркнув спідлоба міністр.

— Так, — підтвердив Форрестол.

— Я щойно наказав анулювати його паспорт, банківські рахунки та номер соціального страхування. Віднині його просто не існує.

— А решта?

— Половина колективу, наскільки я зрозумів, уже мертва. Серед них і містер Кейтаро Рока. Ми мусимо «подбати» про тих, що залишилися. — Міністр обвів усіх присутніх важким поглядом і доказав: — Президент схвалив операцію.

Форрестол видихнув з полегшенням.

— Іншими словами, він дав добро на застосування військової сили на території Чилі? — уточнив адмірал Уолш.

— Так. Ви все правильно зрозуміли, адмірале.

— Чи не буде ліпше, якщо спершу спробуємо допомогти япошкам, сер? — несміливо озвався Кевін Чілтон. — Не хочеться так просто ставити хрест на такому проєкті.

— Це виключено, генерале. За десять років Міністерство оборони вгатило в «NGF» сорок мільярдів. Це більше, ніж ми потратили на розробку «Рапторів». І це занадто.

— Ви ж були в Атакамі під час тестового показу, — спробував опиратися Чілтон. — Хтось іще там був?

Двоє чи троє тихо промовили «так». Дехто просто кивнув.

— Чудовий експеримент! Не сперечаюся, — іронічно відзначив міністр. — От тільки я щось не пригадую: нас тоді попереджали, що боти стануть неконтрольованими і втечуть?.. Ті дупоголові місяць не можуть їх переловити! — несподівано загорлав Гарнетт.

— Знову гроші на вітер, — долинуло тихе зітхання з протилежного кінця стола.

— Що поробиш? — опанував себе міністр. — Половина промисловості тримається на шмарклях, фінансовий ринок теж на ладан дихає. Ніхто не виділить нам ще півмільярда, щоб урятувати проєкт. Ми не можемо в такий час витягнути п'ятсот мільйонів з бюджету, нічого не пояснюючи платникам податків. Ми мусимо закрити програму.

— Але, сер, ми не можемо закрити проєкт, — стиснув кулаки Кевін Чілтон. — Це не автомобільний завод, який можна просто зупинити... Там надзвичайна ситуація... Є жертви.

— Скільки?

— За попередніми оцінками 200—300 чоловік. Переважно чилійські селяни.

Леон Гарнетт поправив окуляри. Його обличчя було блідим, брови насуپлені, але в очах палахкотіли безжальні вогні:

— Повторюю для дерев'яних і для тих, хто просто не зрозумів: містер Кейтаро Рока та його підлеглі протягом останніх десяти років проводили експерименти на дітях, пробуючи виростити бійців нового покоління. Нині ситуація вийшла з-під контролю і не схоже, що коли-небудь нормалізується. Оскільки дослідження здійснювались за фінансової підтримки США, я не повинен вам пояснювати, що станеться, якщо інформація про цей проект і... кгм... про те, що саме за досліді проходили в Атакамі, просочиться в пресу. «Уотергейт» здаватиметься нам нікчемною інтрижкою. А тому лабораторії, а також усі, хто мав будь-яке відношення до проекту «NGF» і зараз не сидить у цій залі, мають бути ліквідовані. Причому ліквідовані без галасу й свідків, — Гарнетт відкинувся на кріслі. — А тепер я хочу почути від вас, панове, як ми це зробимо.

Слово взяв генерал Дуглас Фрейзер:

— Сухопутна операція неприпустима. Ми не висадимось в Атакамі, не повідомивши владу Чилійської республіки. А та, зрозуміло, захоче пояснень.

— Що ви пропонуєте, генерале?

— Завдати точкового ракетного удару.

— Відхиляю відразу. Це неприйнятно так само, як і наземна операція.

— А якщо...

— Припиніть, — гримнув міністр. — Чилі — суверенна держава. Тим більше — наш союзник.

— Балістична ракета не обов'язково має нести ядерний заряд — я це мав на увазі. Ми можемо використати інші вибухові речовини.

Втрутився Джеймс Форрестол:

— Там п'ять будівель, розташованих близько одна до одної. Ракета може відхилитись і не влучити. Якщо заряд матиме недостатню потужність, доведеться робити повторні залпи. Врешті-решт ми зруйнуємо лише комплекс, а люди можуть врятуватися. І тоді вони точно розкажуть про все. Крім того, росіяни засічуть запуски. Не можуть не засікти. Вони ж потім роти порвуть, горлаючи на цілий світ про американську загрозу і про те, як ми серемо на міжнародні домовленості.

— Окей, зрозуміло.

— Єдиний спосіб — це прихований нічний авіаційний удар.

— Але тут теж не все гладко, — похитав головою Френк Клотц, який відчував, що, найпевніше, саме йому доручать безпосереднє планування та проведення операції.

— В чому проблема?

— Чилі надто далеко. Від авіабази Уайтмен, де базуються наші бомбардувальники-невидимки, до пустелі Атакама 7800 кілометрів. Це значно більше, ніж бойовий радіус «В-2»¹. Після того, як ми закрили авіабазу в Панамі, туди не так просто дістатися.

— У нас що — закінчилися повітряні заправники? — скрикнув Леон Гарнетт.

— Пане міністр, заправники теж повинні звідкись злітати і кудись приземлятися.

— Це справді аж так далеко?

— 7800 км — лише по прямій. Реально (враховуючи той факт, що нам слід оминати повітряний простір Перу і Мексики), щоб доставити бомби, доведеться пролетіти всі 9000 км. Стільки ж, щоб повернутися.

— Ми можемо підняти «В-2» з авіабази на острові Гуам² і зробити проміжну посадку на острові Пасхи, — запропонував заступник начальника штабу ВПС Чандлер. — Там трикілометрова посадкова смуга. «В-2» заправиться і полетить далі.

— Це ж чилійська територія... — донеслося з протилежного боку стола.

— Розтуди його! — прогарчав міністр, накинувшись на Каррола Чандлера. — Звідки в Міністерстві оборони беруться такі дебіли?

¹ «Нортроп В-2 Привид» (англ. Northrop B-2 Spirit) — важкий малопомітний стратегічний бомбардувальник, розроблений американською компанією «Northrop Grumman». Для забезпечення низької помітності в ньому застосовані стелс-технології: літак покритий матеріалами, що поглинають випромінювання радарів, створений по аеродинамічній схемі «літаюче крило», реактивні струмینی двигунів екрануються тощо. Стоїть на озброєнні ВПС США (збудовано 20 машин). Брав участь у війні НАТО в Югославії, а також в Іраку, Афганістані та Лівії. «В-2» є найдорожчим літаком за всю історію авіації. Станом на 1997 рік загальна вартість (враховуючи затрати на проектування) одного бомбардувальника сягнула 2,1 мільярда доларів. Максимальна дальність польоту «В-2» — 11 000 км. Бойовий радіус (цебто найбільша відстань, на яку бомбардувальник здатен залетіти з повним боекомплектom, виконати завдання і успішно повернутися назад без дозаправки у повітрі) — 5300 км.

² Гуам — острів у західній частині Тихого океану, що входить у склад США, але має статус організованої неприєднаної території (organized unincorporated territory). Північно-східну частину острова займає база ВПС США.



Важкий стратегічний стелс-бомбардувальник «B-2 Spirit»

Ви пропонуєте здійснити дозаправку на території Чилі для того, щоб потім відбомбитися по Чилі? О Господи... Хто-небудь хоче зайняти моє місце перед тим, як пояснювати *take* Президентові? Я готовий обмінятися посадами з будь-ким із вас, панове.

— Там же пустеля... — виправдовувався Чандлер. — Якщо вдасться непоміченими прослизнути через системи ППО, ніхто не дізнається про авіаналіт. Ми вибирали місце для будівництва експериментального комплексу з таким розрахунком, щоб...

— Це «B-2», штабний довбню! Пустелю труситиме так, що будинки хитатимуться аж у Буенос-Айресі, а після нальоту чилійцям доведеться перемальовувати карти Атаками.

Офіцери затихли. Міністр хмурив брови, переводячи сердитий погляд з одного на іншого.

— «B-2» може сісти на авіаносець? — спитав Френк Клотц.

— Я не знаю, — відгукнувся Вільям Фрейзер. — Принаймні він не проектувався для цього... Я маю на увазі «B-2».

— І авіаносець теж! — пробасив адмірал Уолш.

Фрейзер попорпався у паперах і доповів:

— Розмах крил 172 фути¹. Вага з мінімальним запасом пального і без боекомплекту — приблизно вісімдесят тонн. Повністю «заряджений» — сто п'ятдесят.

— Забудьте! Це забагато, — замахав руками хтось із адміралів флоту.

¹ 54 метри.

— Але можна спробувати.

— Ви не зможете посадити такий бомбер! Він заважкий і надто повільний.

— Певна річ, — докинув хтось.

— Операція проходитиме вночі. «Привид» сідатиме в темряві. Раптом щось піде не так, ви вгробите не тільки літак, але й авіаносець.

Міністр оборони зробився червоним, мов варений рак:

— Я не зрозумів, чорти вас забирай, ви зараз обговорюєте можливість потопити авіаносець у мирний час?! Колеги, я цілком серйозно: хто хоче мою роботу?

Проте генерал-лейтенант Френк Клотц не слухав міністра. Він загорівся однією, на перший погляд, божевільною ідеєю:

— Адмірале Уолш, який найбільший літак зможе прийняти авіаносець?

Патрік Уолш замислився:

— «С-130 Hercules»¹ — це найважче, що будь-коли сідало на авіаносець. Та й то було лише експериментом.

— Значить, вам доведеться повторити цей експеримент удруге, — випалив Клотц.

Хтось зацікавлено гмикнув. Офіцерня переварювала почуте.

— Одна з модифікацій «стотридцятого» є повітряним танкером. «КС-130», якщо мені не зраджує пам'ять.

— Поясніть детальніше, Френку, — зацікавився Гарнетт.

Клотц вирвав зі свого записника листок, списаний розрахунками і підсунув ближче до центру стола.

— Враховуючи крейсерську швидкість «Привида», до Атаками від Уайтмена дев'ять-десять годин льоту. На сьомій годині польоту «В-2» огинатиме тихоокеанське узбережжя Перу. Перед вильотом загальна маса пального у бомбардувальнику становить 73 тонни. За шість годин він витратить приблизно 35 тонн. Оскільки «С-130» є турбопропелерним літаком і летить повільніше за «Привид», то мусить вирушити завчасно. Він чекатиме «В-2» якраз біля Перу. «Геркулес» зливає 20 тонн пального «Привиду», розвертається і порожній летить до авіаносця, що триматиметься на відстані 1500—2000 кілометрів від узбережжя. Приземляється на нього. Після до-

¹ «С-130 Hercules» — чотиримоторний турбопропелерний військовий транспортний літак. Одна з його модифікацій (КС-130) використовується як повітряний танкер. Маса пального, що перевозиться, — 19 900 кг.



*Повітряний заправник «С-130» на базі транспортного літака
«Lockheed C-130 Hercules»*

заправки запас пального в баках «В-2» становитиме 58—59 тонн. Цього достатньо, щоб пролетіти ще 8800 км. На всяк випадок після завершення операції в повітряному просторі США на «В-2» чекатиме інший заправник, який долле пального, щоби «Привид» зміг дотягнути до авіабази в Міссурі.

— Ви гарантуєте, що, зічдивши все пальне перед посадкою, «С-130 Hercules» зможе приземлитись на «Рональда Рейгана»?¹

— Думаю, так.

— Думаєте?

— Так, сер. Заправник сяде на авіаносець.

Леон Гарнетт обмізковував пропозицію, потираючи долонею підборіддя.

— Добре, Френку, вам зелене світло. Сьогодні до обіду я повинен побачити детальний план операції. А ви, адміралє, готуйте авіаносець. Даю вам два дні.

— Слухаюсь!

— Це не все. Мені потрібні будуть «Раптори»², — поставив вимогу Клотц.

— Для чого?

¹ Ідеться про авіаносець «CVN-76», названий в честь Рональда Рейгана.

² Маються на увазі вже згадані раніше винищувачі 5-го покоління «F-22 Raptor».

— Для прикриття і зачистки. Мало знищити лабораторії. Потрібно ліквідувати всіх, хто був задіяний у проєкті. Я веду до того, що хтось із персоналу може встигнути втекти в пустелю на автомобілі абощо. Стотонний «В-2» — не надто зручний засіб, щоб ганятися за втікачами по Атакамі.

— Чудова думка.

— Бачте, — докинув Уолш, — авіаносець хоч-не-хоч доведеться підтягувати. — Скільки «Рапторів»?

— Гадаю, чотирьох «F-22» буде достатньо.

— Окей. Можете застосовувати винищувачі, — міністр оборони позіхнув і звернувся до присутніх: — Панове, маєте якісь зауваження?

— А як же боти, сер? — похмуро мовив Кевін Чілтон. — Ті, що втекли. Вони небезпечні.

Знову запала мовчанка. Всі погляди спрямувались на голову оборонного відомства. Міністр недовго розмірковував перед тим, як відповісти.

— На них же не написано: «Виготовлено на замовлення Міноборони США»?

— Так... Тобто ні, не написано, — начальник стратегічного командування міг не відповідати, запитання було риторичним.

— З ботами нехай розбираються чилійці.

ФРАКТАЛЬНА ОДЕРЖИМІСТЬ

LXXXVII

П'ятниця, 29 серпня, 08:46 (UTC+4)
«DW», житловий корпус

Заспаний і невеселий Тимур човгав у залу нарад. Від учора вона перетворилась на подобу командного пункту.

Хлопець прокинувся о пів на п'яту ранку. Довго лежав, підбгавши коліна до грудей і втелющившись у зоряне небо за вікном. Думав про те, що показуватиме психоістоті...

За п'ять дев'ята до зали підтягнулись Ральф, Оскар та Тіана (після смерті Джеффри та Алондри жінка ні з ким словом не перекинула). Оскар сьорбав каву з величезної чашки. Ральф доїдав сандвіч. Мовчали. За хвилину з'явився Алан Грінлон, і майже відразу за ним нагрянув Ріно, тягнучи за собою зв'язаного по руках та ногах бота.

— Цей підходить? — спитав здоровань (Тимур розсудив, що Вадим Хорт показував малюнки ботам). — Якщо буде брикатися, я іншого приведу.

Програміст неухажно кивнув. Ріно всадовив хлопчика на табурет з протилежного боку стола. Бот байдуже дивився поперед себе. Сам Хедхантер сів неподалік, обабіч бота. Решта розмістилися так, щоб їх та «малюка» розділяв стіл.

Останньою підійшла Лаура Дюпре. Кацуро не показувався.

Тимур дістав з кишені листок, знайдений учора у робочій комірці Хорта. Звичайні закарлюки, намальовані темно-червоним маркером. Швидше за все, Вадим Хорт виводив їх несвідомо, обдумуючи якусь проблему. Нерідко люди малюють, розмовляючи по телефону, тільки б зайняти руки...Хлопець ввімкнув приймальний пристрій. Екран блимнув і посвітлів. У верхньому лівому куті з'явилося повідомлення про те, що зв'язок встановлено.

Тимур відстукав по клавішах:

► Хей. Ти тут?

Хлопець пожирав очима монітор, сподіваючись, що психоістота не відпише. Хотілось думати, що все побачене вчора — вигадка. Хи-мерний, дурнуватий сон. Ніякого ляльководи нема, і нічого не вилазило з підсвідомості ботів... Тимур мало не повірив, а тому здригнувся, побачивши, як на темному фоні з'явилися жирні зелені літери:

◀: ПРИВІТ ТИМУРЕ ХОРТ ПРИЙШОВ?

▶ Ні.

◀: ПОГАНО ДУЖЕ ПОГАНО ДЕ МАЛЮНКИ?

— Для чого ми це робимо? — прошепотів Ральф.

— Тихо, — процідив Ріно. Так наче та істота, чиї незграбні фрази проступали на екрані, могла їх почути.

Тимур замислився, формуючи у голові речення, а тоді написав:

▶ Переді мною сидить бот. Я показуватиму малюнки йому. Згода?

◀: ТАК БОТ БАЧИТЬ АЛЕ ПОДБАЙ ЩОБ МАЛЮНКИ БУЛИ ГАРНИМИ ІНАКШЕ ХТОСЬ ПОМРЕ

— Ось знову, — відзначила Дюпре, — *воно* не сказало «я бачу». Натомість же — «бот бачить вас».

Алан Грінлон кахикнув:

— Не хочу втручатися, Тимуре, але... де, в сраку, твої малюнки? Програміст відкинувся на спинку крісла.

— Увімкніть основний комп.

Лаура потягнулася і натиснула кнопку «Power» на системному блоці. Тимур спитав:

— Там є графічний редактор? Будь-що потужніше за Microsoft'івський «Paint»?

— «CorelDraw» підійде?

— Згодиться...

Поки комп'ютер вантажився, Тимур швидко розмірковував. Картинки... Картинки... Хай там що показував Вадим Хорт, воно мало грандіозний вплив на ботів. Чи, точніше, на психоістоту. Інакше вона б не шукала Хорта з такою запеклістю. Лаура говорила, що сво-

їм розвитком психоістота не переважає трирічну дитину. А що подобається тим бісовим дітям? Тимур не мав дітей. І найближчим часом не планував заводити. У нього навіть хрещеників не було. Він терпіти не міг шмаркатих спиногризів і, відповідно, поняття зеленого не мав, що їм може подобатися. Яскраві абстрактні малюнки? Зображення звірів, пташечок? Чорт, не те. Сумнівно, щоб психоістота любила дивитись на пухнастих звірятко. Що міг показувати їй Хорт? Пейзажі? Фотографії міст? І це навряд... Тимур відчував, що відповідь надзвичайно проста. Вона десь поряд. Потрібно шукати щось елементарне і невигадливе...

І він вирішив почати з простого. Запустивши «CorelDraw», намалював рівносторонній трикутник, зафарбувавши його всуціль чорним. Відцентрував зображення і запустив на друк. У кутку кімнати застрекотів лазерний принтер.



Оскар Штаерман знаходився найближче до принтера. Він витягнув аркуш:

— Я не здивуюсь, якщо після такого *воно* захоче тріснути тебе по довбешці.

— Не заважай йому, — вступилася Лаура. — Він знає, що робить.

Але Тимур справді *не знав*. Він поняття не мав, що далі робити.

Українець розвернув аркуш і, не дихаючи, підсунув його ботові. Нічого не відбулося. «Малюк» крутив головою, мов юродивий. Погляд лишався не сфокусованим і байдужим. Тимур з надією, майже благально, зиркнув на екран з чатом. Психоістота мовчала.

Та ось із ботом сталася зміна. Брови загострилися, очі поширшали, наче на них натиснули зсередини, а зіниці вкотилися в глибину, немов внутрішнє вічко об'єктива під час налаштування різкості. Бот нахилив голову. Нахилив штучно, так ніби якась невидима рука схопила його за шию і тицьнула носом у листок А4.

Чоловіки напружилися, зиркаючи то на бота, то на екран. *Воно* мовчало, зате бот звів голову і кілька разів несильно смикнув руками, намагаючись розвести їх убік.

Кілька разів смикання повторилося. Бот намагався викрутити руки з-за спини.

— Ріно, — дивлячись на «малюка», озвався Тимур. — Звільни йому руки.

Десь за спиною українця застогнав Штаєрман, відсуваючись ближче до виходу.

— Ти добре подумав? — звів одну брову Хедхантер. — Пом'яну, ідея — лайно.

— Так, подумав.

Хедхантер неохоче розкрутив петлю, що стягувала зап'ястки бота. Той схилився над столом і почав водити пальцем по аркушу. Руки були різкими, механічними.

Лаура та Ральф аж роти порозкривали від хвилювання.

— Дайте мені маркер! — вигукнув Тимур. — Швидше.

Тіана Емерсон, покопавшись у шухлядах з канцелярським начинням, знайшла чорний маркер і перекинула його Тимуру. Хлопець, знявши ковпачок, поклав фломастер перед ботом. «Малюк» представ водити пальцем і втупився у предмет, який йому підсунули.

— Він не знає, що з ним робити, — неголосно підказав Ральф.

Тимур узяв маркер до рук і кілька разів черкнув ним у кутку листа, показуючи, що той малює. Бота аж пересмикнуло, він вирвав фломастер з рук програміста. Затим швидко, не відриваючись, накреслив такий самий за розмірами рівносторонній трикутник, симетрично повернутий відносно першого, і взявся його замальовувати.

Менш ніж через хвилину зображення на аркуші стало таким:



Лінії були *ідеально* рівними. Ту частину, що була надрукована, від тієї, яку домалював бот, можна було відрізнити тільки завдяки тому, що чорний колір маркера ледь відрізнявся від чорної фарби принтера. Бот сформував геометрично правильну шестикутну зірку. Зірку Давида.

Хедхантер витягнув шию, сконфужено розглядаючи малюнок.

— Це що за фігня?! — заревів він. Вепрячі очі велетня полізли на лоба. — Цей гівнюк хоче сказати, що він єврей? Та вони знущаються з нас! З'їли половину людей в Атакамі, а тепер скиглять, що вони євреї. А ми, значить, срані фашисти! Так? — Ріно побагровів і бризкав слиною. — Штаермане, ти де? Підходь, поздоровкайся з родичем, твою маму!

Тимур відчув, як щось тьохнуло під серцем. Аж холодок пішов по грудях. Штаерман несміливо огризнувся, Хедхантер щось заволав до нього, але програміст нічого не чув. Його рука потяглась до аркуша, який знайшли в кімнаті Вадима Хорта. Він вилупився на химерно покручену лінію, відчуваючи, як мороз перемістився з грудей на спину. Це не карлючки. Це... Тимур напружився. Стиснув пам'ять, мов простирадло, яке викручують після прання. Він десь бачив цю лінію. Він вивчав її, бо вона володіє специфічними властивостями. Це було в університеті? Ні. Значить, стикався, коли студіював програмування. Він гнався за спогадами, хапаючи їх, віддираючи від темряви, і тут з нізвідки в мозку проступило: КРИВА ПЕАНО.

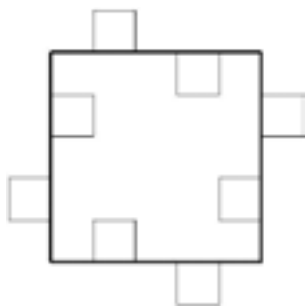
— Тіано, чи не могли б ви передати мені олівець і аркуш паперу? — відсутнім голосом попросив Тимур. Він боявся поворухнутись, знаючи, що ниточка спогадів може вислизнути з рук.

Бразилійка виконала прохання, діставши з шухляди акуратно загострений олівець і чистий аркуш А4. Програміст поклав аркуш перед собою і втупився в незайману білість. Зі сторони він нагадував зосередженого медіума на спиритичному сеансі. Насправді хлопець гарячково згадував. Будь-хто, дотичний до 3D-графіки, має досконалу зорову пам'ять і геометричне мислення. Хай би як старався, Тимур не міг *явно* пригадати, що собою являють криві Пеано, але він міг почати їх *малювати*, і таким чином відновити в голові необхідну інформацію.

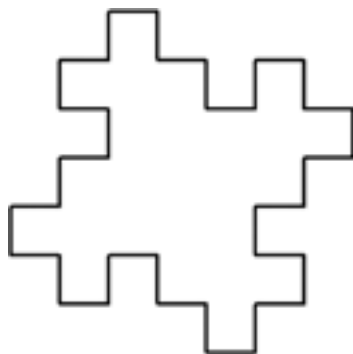
Закусивши нижню губу, українець вибудував квадрат, користуючись пластиковим килимком для мишки замість лінійки.



Верхню сторону на око поділив на п'ять частин точками. Далі, спираючись на 2-й та 4-й відрізки, накидав два менших квадрати, перший з яких лежав за межами фігури, а другий — всередині неї. Ті самі дії повторив для інших трьох сторін:



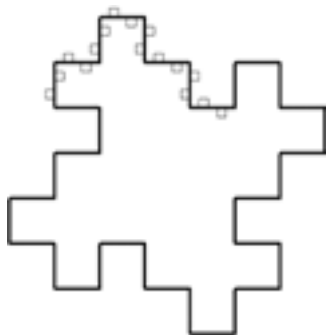
Потому, перевернувши олівець, витер гумкою відрізки, якими маленькі квадрати дотикались до великого. Отриману фігуру Тимур гарно навів олівцем:



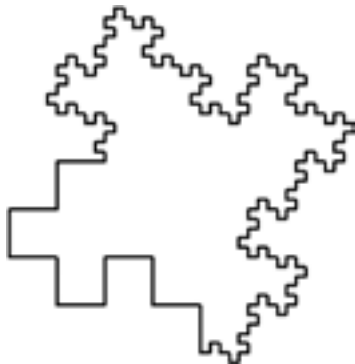
— Ти готуєш наступне зображення? — присунувшись, зацікавився Ральф.

Хлопець не відповів. Малювання поглинуло його. Решта функцій мозку поблякли. Кінчики пальців поколювали — з них виливалось давно забуте знання.

З кожною стороною отриманої фігури Тимур почав повторювати ті ж дії, що й зі сторонами квадрата: розбивав її на п'ять частин і домальовував два ще менших квадратики, один — ззовні, другий — усередині. Ось так:



Тимур відчував фантомне свербіння у потилиці, розуміючи, що опинився за крок від розгадки. На якомусь етапі він зупинився, не закінчивши промальовувати квадратики на всіх сторонах. У тому не було необхідності. Чверть фігури лишилася без змін. Натомість хлопець взявся збуджено стирати відрізки, спільні для малих квадратів і основного контуру. Зрештою він отримав, що хотів:



— Нічого не нагадує? — Тимур підклав листок до Лаури та Ральфа. Француженка роззявила рота:

— Це ж... Воно геть таке саме, як на листку з кімнати Хорта...

— Так, — погодився українець. — Хорт неспроста її намалював.

— Але що це?

— Самоподібна крива Пеано. «Виродок» у класичній геометрії. Я міг би продовжувати побудову, до нескінченності дроблячи сторони. При цьому, скільки б я не наближав криву, вона завжди виглядатиме однаково.

— А чому «виродок»?

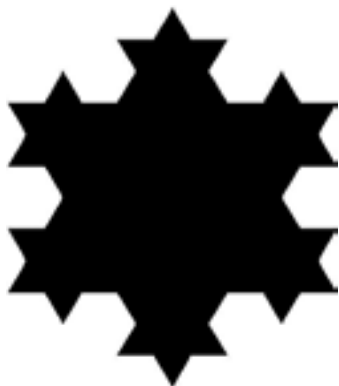
— Після перетворення площа фігури, обмежена кривою, не змінюється: один квадрат «вирізається», але тут же такий самий додається. Зате довжина ламаної на кожній ітерації зростає в 1,8 раза. Якщо продовжувати перетворення, крива безмежно зростатиме. Через це виникає парадокс: лінія нескінченної довжини обмежує фігуру з цілком кінцевою площею.

— І що з того?

— І головне — навіщо це нам? — втрутився у розмову Ральф Доєрнберг.

Тимур перевів погляд на зображення, вималюване ботом. Він усвідомив, що то ніяка не зірка Давида. То сніжинка Коха на другій ітерації. Один з найпростіших фракталів. Попервах Тимур не повірив, що все аж так просто.

Українець метнувся до комп'ютера, де все ще був розкритий «CorelDraw», і почав малювати. Лаура та інші здивовано й мовчки спостерігали. Спершу програміст перетворив трикутник на шестикутну зірку, як це раніше зробив бот. Потім кожну зі сторін отриманого багатокутника поділив на три частини. До кожної середньої ланки приліпив рівносторонній трикутник з довжиною сторони, втричі меншою за сторону зірки Давида. Нутро заповнив чорним кольором. У результаті вийшла фрактальна сніжинка Коха на третій ітерації:



Тремтячими руками Тимур пустив зображення на друк. Сам забрав аркуш із принтера і підсунув до бота. Якщо його здогадка правильна, то «малюк» мусить зобразити наступну...

Тимур дивився перед собою, відчуваючи, як волосся стає дибки. Химерно стискаючи маркер, бот нахилив обличчя до аркуша і ста-

ранно домальовував маленькі трикутнички на кожній зі сторін запропонованої фігури. Через дві хвилини бот завершив зображення. Перед Тимуром постала четверта ітерація трійкового острова або сніжинки Хельге фон Коха:



— Повірити не можу, — пробубнів Тимур, — *воно* претяся від фракталів...

— Що то, в біса, таке? — почухав голову Ріно, підозріло зиркаючи на чудернацьку багатокутну зірку.

— Фрактал.

— Фра... фрактал?

— Так.

Хедхантер кумедно насупився.

— Це якась радикальна течія сатаністів? — здогадався він.

Тимур не стримався і пирснув.

— Та ні ж бо! Малюнок — фрактальний. І крива Пеано також фрактальна. Фрактали — це такі фігури, що повторюють самі себе при різних масштабах. Психістоті подобаються фрактальні зображення.

— Але чому? — запитала Лаура.

Програміст стенив плечима:

— Спитай щось легше... Я не знаю.

— Та все ж?

— Ну... Фрактальна геометрія описує форму складних природних об'єктів, таких як турбулентні вихори, кровоносна система, дерева. Можливо, *воно* вподобало ці малюнки, бо бачить у них базові принципи організації світу. Фрактальна геометрія також має пряме від-

ношення до теорії хаосу, допомагаючи під час візуалізації та аналізу нелінійних процесів. У них у головах, — хлопець тицьнув пальцем на бота, що горбився по той бік стола, — рої наноагентів, які за своєю суттю є типовою хаотичною системою. Можливо, психоїстота бачить щось споріднене в... в тому хаосі, який... ну... криється у фракталах... — Тимур затнувся, усвідомивши, що його ніхто не розуміє. Він і сам заплутався. — Словом, мені здається, *воно* дивиться на фрактали, наче у дзеркало.

— Українець діло говорить, — підтримав його Алан Грінлон. Серед учених він єдиний мав уявлення про фрактали. — Щось у цьому є.

Ральф Доєрнберг почесав підборіддя і повторив своє питання:

— І що це нам дає?

Тимур поклав долоні на клавіатуру, з'єднану з передавальним пристроєм, і настроїв:

► Це ті малюнки, які показував Хорт?

◄ МАЛЮНКИ ПРОСТІ ТИМУРЕ ВОНИ НЕ ЦІКАВІ

► У мене є інші. Складні.

◄ ДЕ ВОНИ? ПОКАЗУЙ

Тимур запитально зиркнув на нейрохірурга:

— Мені потрібен інтернет.

Канадець кивком дав зрозуміти: продовжуй — головний комп'ютер був підключений. Хлопець пересів. Запустив веб-браузер, зайшов у «Google» і ввів «ChaosPro 4.0». Колись він бавився з цією утилітою, вивчаючи фрактали. Через секунду інсталяційний файл програми вже завантажувався на робочий стіл.

— Я скачую генератор фракталів «ChaosPro», — пояснював програміст, поки тривало завантаження. — Це невелика прога, freeware¹, здатна створювати неймовірні за складністю фрактальні зображення. Хочу подивитись, як психоїстота відреагує на них.

¹ Freeware (від *англ.* free [of charge] — безплатний, та software — програмне забезпечення) — програмне забезпечення, чия ліцензійна угода не вимагає виплат правовласнику, безплатні програми з інтернету.

— Хорт теж займався графікою, — зауважив Ральф. — Ти думаєш, він не показував їх ботам? Чи це щось таке, про що Вадим міг не знати?

— Звісно, Хорт знав. Більше того, я певен, він *хотів* їх показати. Але довідавшись про існування психоістоти, він чомусь вирішив не розказувати про неї Кейтаро. Через те у Хорта не було інтернету, а вручну можна намалювати лиш кілька найпростіших фігур. Та й ті не вдасться наблизити. Зате «ChaosPro» дозволяє будувати чимало каверзних фракталів... Зараз побачите.

Програма була невеликою за об'ємом. Інсталяція зайняла хвилину.

Тимур запустив виконавчий файл і за лічені секунди створив дивовижну фігуру, яку раніше ніхто, окрім Алана Грінлона та, можливо, Ємельянова, не бачив.

— Дупа, — прокоментував зображення Ріно.

— Множина Мандельброта, — ожив Алан, упізнавши характерні обриси, що стали символом нової ери в геометрії. — Я так і думав.

— Ага, — тіпнув головою Тимур, пропустивши повз вуха придуркувате зауваження Ріно. — Це класика. Почнемо з неї.

— Я радий за вас і за ваше взаєморозуміння, хлопці, — сердито подивився на них Ральф. — Але, може, ви поясните простим смертним, що це за...

— Дупа з бородавками, — авторитетно уточнив Хедхантер.

Тимур запустив зображення у друк¹, а тоді заходився пояснювати:

— На малюку — множина Мандельброта. Це також фрактал, самоподібна фігура. Першим її збудував математик Бенуа Мандельброт², людина, що заклала основи фрактальної геометрії. Він першим дав опис цілому сімейству фігур з унікальними властивостями, які згодом сам назве фрактальними.

— Я щось не бачу в ній ніякої подібності, — докинув Оскар, принісши з принтера аркуш, який ще пахнув фарбою.

— Не поспішайте, — Тимур клацнув мишею, наблизивши одну з ділянок фігури.

¹ Для зручності білим прямокутником на малюнку виділена ділянка, показана у збільшеному вигляді на наступному (другому) зображенні множини Мандельброта. Другий малюнок у свою чергу містить білу рамку, що окреслює ту частину фрактала, котра збільшена і продемонстрована на третьому малюнку, і т. д. Якщо рамки немає, значить збільшена центральна частина попереднього малюнка (див. вклейку).

² Бенуа Мандельброт (1924—2010) — французький та американський математик (за походженням — литовський єврей), творець фрактальної геометрії. Лауреат премії Вольфа з фізики (1993).

— Ух! — не стримався Ральф. Нова картинка вийшла ще яскравішою.

— Множина Мандельброта сформована з нескінченної кількості фігур, схожих на кардіоїду, — продовжував Тимур. — Кожен з цих... не знаю, як правильно сказати... овалів, що торкаються великої кардіоїди, має власний набір менших овалів, діаметр яких прямує до нуля, і т. д. Цей процес продовжується до нескінченності, формуючи фрактал. При збільшенні проступають нові гілки з кардіоїдами та дугами, котрі пов'язані з основною фігурою.

Принтер поскрипував, повільно друкуючи перше збільшення множини Мандельброта.

Підсунувши обидва аркуші ботові, програміст покликав психолога:

► Як тобі такі малюнки?

Бот узяк над аркушами. Спочатку його набрякли очі ще більше випнулися, заledве не випадаючи з орбіт. Він тихенько заскімлив, а тоді стиснувся всім тілом, наче людина, що занурюється у теплу ванну. На екрані проступило:

◀: чудово чудово чудово

— О, так! — не приховував радості Тимур.

— Хто б міг подумати... — почухав лисину Алан.

◀: ПОКАЗУЙ ЩЕ НЕГАЙНО

— Будь ласка, — українець грайливо вклонився екрану і взявся наближати один із завитків пурпурового «дракона», отриманого на попередньому малюнку.

Новий малюнок був червоний, оздоблений яскраво-жовтими блискавками. Всередині нього... виринула чорна кардіоїда, копія головної фігури. Тимур зберіг його на робочий стіл, і знову наблизив фігуру, центруючи зображення відносно загостреного стрижня — «шпиля». Виявилося, «шпиль» також увінчаний точно такою самою кардіоїдою. Малюнок дійсно був фракталом, тільки вельми незвичайним — якимось космічним, надприродним, нелюдським.

Третій і четвертий аркуші виповзли із лотка лазерного принтера і миттю перекочували на стіл. Від одного погляду на них бот запхивняк і заходився дихати швидше, по-щурачому. Помилки бути не могло — він хлипав від задоволення.

◀: ШЕ

Лаура Дюпре несхвально зиркнула на Тимура. Психістота на мить уявилась їй прогірклим наркоманом, якому вгатили нову дозу. І не-малу. Наркоманом, який хоче ще і ще. І найголовніше — який розу-міє, що *може* отримати ще.

— Як ця фігура будується? — спитав Ральф Доєрнберг.

— Ось це найцікавіше. Чи, мабуть, найдивніше. Розумію, що не-математикам в таке буде непросто повірити, але вся ця краса опису-ється одною простою формулою: $z_{i+1} = z_i^2 + c$, тільки не для звичай-них, а для комплексних чисел.

— Що? — не повірив нейрхімік.

— Множина Мандельброта, — спробував пояснити Тимур, — це сукупність усіх z , що не прямують до нескінченності. Власне, з то-го, що ви бачите на роздруківках, фрактал — це тільки те, що за-фарбоване чорним. Решта точок прямують до нескінченності, а їхній колір змінюється залежно від того, з якою швидкістю $z \rightarrow z^2 + c$ від-дається від нуля¹.

— Це надто складно, — похитав головою канадець.

— До 1975-го про існування цієї фігури ніхто не здогадувався. Вручну розрахувати її неможливо. Для цього не вистачить життя. Мандельброт першим зобразив її за допомогою комп'ютера, проде-монструвавши, що навіть у простій алгебраїчній формулі може таї-тися запаморочливий хаос.

¹ Зрозуміти принцип побудови множини Мандельброта нескладно. Для цього не потрібно фахових знань з математики. Достатньо пригадати просту річ, яку всі ми вивчали на уроках алгебри у 6-му класі, — комплексні числа. В той же час ця інформація не стосується безпосередньо подій у романі, через що я вирішив не додавати її в текст. Якщо вам не цікаво занурюватись аж так глибоко або ж ви вважаєте, що розібратися з комплексними числами буде складно, просто продовжуйте читати далі. Для розуміння подальших подій досить поверхового уяв-лення про те, що таке фрактали. Для тих же, хто хоче дізнатися більше, напри-кінці книги розміщено додаток (*Додаток А. Множина Мандельброта*), де описується принцип побудови та історія відкриття цього фрактала.

Тим часом Оскар Штаерман приніс п'ятий за рахунком аркуш і підсунув його ботові. «Малюк» поплив. З рота потекла слина, очі закотились. На чолі, на шиї і на руках заблищали краплинки поту. Чимось він нагадував людину, що от-от досягне оргазму.

— *Воно* щось робить ботові, — збентежилась Тіана.

— Певно, подразнює центр задоволення, — припустив Ральф. — Стимулює мозок, точно так само, як це робимо ми, нагороджуючи ботів за успішне виконання завдання на польових тренуваннях. Це досить легко. І вони це люблять.

— Мені це не подобається, — нарешті висловила свої побоювання Лаура.

— Чому? — не зрозумів Тимур.

— Він — як наркоман, — ще більше спохмурніла дівчина.

— Хто? Бот?

— Ні, — Лаура тицьнула пальцем у монітор передавача. — *Воно*. Психіостота. А ти тільки збільшуєш дозу.

— То й що?

— Ти коли-небудь бачив наркомана, якому пішло на користь збільшення дози?

Тимур на хвилюк застиг ні в тих ні в сих. Розгубився.

— Я думав, може...

— Ти думаєш, що ми зможемо вбити ботів картинками? Сумніваюся.

Екран заблимав:

◀! ПРИНЕСИ ЩЕ ЗАРАЗ ЖЕ

— Чесно кажучи, я не дивуюсь такій реакції, — витріщаючись, пролопотіла Тіана. — У мене самої дух перехоплює. Але я згодна з Лаурою. Здається, *воно* стає агресивнішим.

«У мене самої дух перехоплює». Слова Тіани повернули думки Тимура в несподіване русло.

— Слухайте, ми можемо спробувати привабити ботів, — запропонував хлопець.

— Як це? — чи то здивувалась, чи то задихнулася від несподіванки Лаура. — Куди приманити?

— Я зараз комусь як приваблюю... — загудів Ріно.

Українець поняття не мав, що з того може вийти, але нутром відчував: за ідею варто вчепитися. Тимур обернувся до Ральфа:

— Як ви гадаєте, чи реально до вечора змонтувати на даху цього корпусу екран з кінозалу і перенести до нього проектор?

Витягнувши губи, канадець розмірковував. Він здогадувався, до чого хилить Тимур.

— Наскільки я розумію, ти хочеш витягти проектор на дах і з'єднати з комп'ютером, — зрештою промовив нейрохімік, свердлячи хлопця поглядом, — для того, щоб транслявати оце, — він ткнув пальцем у монітор, — на вулицю. Я правильно міркую?

Тимур ствердно закивав головою.

— Це божевілля, — прошепотіла Лаура.

Ральф підвівся, пройшовся до вікна і задер голову:

— Я не певен, чи вистачить довжини дротів. Але до вечора, гадаю, щось придумаємо, — старий опустил підборіддя і подивився на українця. — От тільки ти мусиш переконати мене, що нам це потрібно.

— Ви бачите, наскільки психоістота захоплена фракталами, — голос програміста гостро бринів. — Я пропоную перестати спілкуватися, сказавши, що продовжимо розмову тільки з тими ботами, що зараз у пустелі. Якщо *воно* хоче ловити кайф від фракталів, нехай приведе «малюків» під стіни лабораторії.

— А далі? — сказала не голосом, а одним порухом вуст Тіана.

— Пригадайте останні мейли від інформатора з Антофагасті. Боти якось пронюхали, де можна взяти альдостерон. Окей, поки що сприймемо це, як є, без пояснень. Можливо, цьому посприяла психоістота, хтозна. Та мені здається, що головне в повідомленні Сілви в іншому, — Тимур здійняв палець, наче промовець за трибуною, — боти *не грабували* аптеки, вони *домовилися* з чилійцями, щоб ті обібрали магазини і принесли їм альдостерон.

На частку секунди Ральфова свідомість згорнулася клубком. Нейрохімік відгородився стіною від решти присутніх. Він не міг уявити, що ефемерне, безтілесне створіння зайшло аж так далеко. Хай якою справжньою здається та істота, вона існує відособлено від реального світу. Канадець не міг повірити, що вередливий джін, випущений з мізків дванадцятирічних хлопчаків, який чманіє від яскравих картинок, зміг самотужки відшукати, де можна дістати альдостерон. Це виходило далеко за межі раціонального розуму вченого. Відтак, будучи невігладливим науковцем, Ральф учинив як завжди: вхопився за найпростішу ідею, що валялась під ногами. *Боти не дізнались про гормон, ботам про нього розказали*. Відповідно, *їм не було потреби домовлятися*. Хтось дістав їм альдостерон. Та наступної миті

нейрохімік відхрестився від такого майже блюзнірського припущення. Хто на таке здатен? І навіщо? Маячня. Така гіпотеза виглядала ще більш нездійсненною.

— От і ми спробуємо з ними домовитися, — блиснувши очима, українець перевів палець на екран: — Якщо психоістота піде на контакт, ми використаємо її, щоби спокійно, без кровопролиття, завести ботів до ясел.

— Ага, — скорчив саркастичну міну Ріно, — звісно. Якщо страуса лякати з частотою 50 Гц, його можна використовувати як відбійний молоток.

— Це цікаво... і сміливо, але... я не знаю, — Ральф покосився на південноафриканця. Номінально лишаючись керівником проекту, канадець мовчазно випрошував згоду на проведення такої операції у гевала.

Несподівано для всіх Хедхантер поступився:

— Як хочете. Я теж не знаю. Але в пустелю більше не полізу. Я краще вмочу свої яйця в ацетон і підпалю їх. Це точно. І негритосів своїх не пущу... Чи то пак негритоса, — похмуро додав здоровань, згадавши, що з усієї його ватаги живим лишився тільки Готто.

— Можна спробувати, — присоромлений безцеремонністю Ріно, пробурмотів Ральф.

— Агов, народ! — спробувала противитися Лаура Дюпре. — Ви тут пригадуєте якісь листи від інформаторів, а я хочу нагадати вам дещо інше. По-моєму, дехто забув, як минулої суботи драпав від ботів по пустелі аж гай шумів. І тепер ви хочете покликати цих монстрів сюди? Та ви при своєму розумі, люди?

— У нас немає вибору, — додав металу в голосі Тимур. — Ні я, ні Ріно, ні будь-хто з вас не погодиться знову добровільно виткнути-ся в пустелю. Ситуація патова. Ми не можемо просто сидіти і чекати. Вони не помруть самі по собі. І не відпустять нас по-доброму.

Крапку в нетривалій суперечці поставила психоістота:

◀: ШЕ ДАВАЙ ШЕ НОВІ КАРТИНКИ

— Бачиш? Ми зможемо — *зможемо*! — нею маніпулювати, — в ту мить Тимур справді вірив у те, що казав. Підкреслено хруснувши пальцями, він пробігся по клавіатурі:

▶ Більше нічого тобі не показуватиму...

◀❖ ЧОМУ?

❖▶ Тому що я так захотів.

— Якось не вельми дипломатично, — зауважив Ральф.

Тимур відмахнувся і прикипів до монітора. Серце тріпотало аж у роті, під язиком. Він мимоволі вистукував нігтем по столу.

Хвилину *воно* не відповідало. Хлопець очікував бурхливої реакції, вибуху люті чи чогось подібного, натомість фраза, що надійшла у відповідь, розчарувала. Вона була радше ображеною:

◀❖ ХОРТ ТАК НЕ РОБИВ ДУЖЕ ПОГАНО ТИМУРЕ ПОГАНО ПОГАНО

І майже відразу за тим:

◀❖ ЧОГО ТИ ХОЧЕШ?

Воно поводитись достоту як наркоман. Лаура стомлено потерла пальцями скроні:

— Хочеться вірити, ніби ви усвідомлюєте, що робите, але... по-моєму, ми робимо велику дурницю. Вони прийдуть сюди, відтрахнуть нас, заберуть гормон і будуть сидіти, як у кіно, і дивитись ці до-вбані романтичні картинки. Тільки без попкорну.

Ніхто не послухав французенку.

❖▶ Приведи ботів до лабораторій. Я показуватиму малюнки тільки тим, які прийдуть з пустелі. Приведи їх сьогодні.

Знову затяжна пауза. Після неї на екрані літера за літерою почав впливати текст:

◀❖ ГАРАЗД ДОМОВИЛИСЬ БОТИ БУДУТЬ БІЛЯ ЛАБОРАТОРІЇ СЬО-ГОДНІ ВНОЧІ АЛЕ ЯКЩО ТИ ОБМАНЮЄШ ЛЮДИ ПОМРУТЬ БАГАТО ЛЮДЕЙ ДУЖЕ БАГАТО ЛЮДЕЙ ТИМУРЕ ІСТОТА ПОВЕДЕ БОТІВ У ВЕ-ЛИКІ МІСТА
У ТЕ МІСЦЕ ЯКЕ НАЗИВАЄТЕ ВОЛІВІЄЮ

— Схоже, ти його зачепив. Прорвало, як дамбу, — замислено про-казав Алан.

Втім, щось було негаразд. Українець перечитав незграбний англійський текст. Якась деталь не давала спокою. Все вийшло надто легко. По-дитячому просто. Виникало відчуття, наче істота чула все, про що йшлося у залі, і відписала саме те, чого від неї очікували. То була дивна гра, от тільки Тимур не розумів, за чікими правилами вони грають.

Найбільше бентежила фраза «У те місце, яке ви називаєте Болівією». Ви називаєте Болівією. Щось у ній було не так. Звідки боти знають, що саме *ми* називаємо Болівією?..

Хоча — яка різниця? Боти прийдуть. Зрештою, саме цього він і хотів.

— Ну от і все. Час готуватися до нашої гостей, — хлопець повернувся обличчям до присутніх. Спробував посміхнутися, однак посмішка зачухла, не народившись. В очах, що дивились на нього, проступав підспудний переляк. — Сподіваюсь, у нас усе вийде.

Він помилявся. Покликати ботів до лабораторій — це найгірше, що він міг придумати. Це все одно що всадити безногого каліку голою дупою на розбурхане гніздо земляних ос, а потім сказати: «Давай, чувак, усе в твоїх руках». І сподіватись, що у нього все вийде.

LXXXVIII

Теорія хаосу (або теорія нелінійних динамічних систем) виникла як альтернатива класичній фізиці. Ще довгий час після того, як ця теорія з боями виборола право називатися наукою, пояснивши явища, на які класична фізика боялася й глянути, чимало вчених уперто не визнавали досягнень «колег-хаотиків». Навіть у наш час у більшості підручників з фізики та математики нелінійним системам виділяється дві-три сторінки в самому кінці. При цьому наголошується, що такі системи є *рідкісними винятками*, а поради щодо їх розв'язання зводяться до банальної рекомендації: прийняти спрощення у моделі, знехтувати нелінійністю і по можливості звести диференціальні рівняння до лінійних аналогів, що мають розв'язок¹. Якщо аналогів немає або прийняті допущення викривляють результат, математика стуляє пельку, опускає руки і... попросту ігнорує такі системи. Проблема

¹ Більшість нелінійних диференціальних рівнянь аналітично розв'язати неможливо. Ті окрім винятки, які можна розв'язати, вимагають оригінальних, нестандартних підходів.

в тому, що абсолютна більшість процесів у природі є *нелінійними*. Рух галактик, спалахи на Сонці, океанічні течії, турбулентність, теплообмін, атомарні процеси описуються рівняннями, від яких у звичайних фізиків темніє в очах. Якраз лінійні системи, на вивчення яких студенти витрачають 99 % часу, є винятком. Насправді ж всесвіт — жахливо нелінійний. Всесвіт — хаотичний. І те, що окремі науковці відвертаються, мов страус, ховаючи голови в пісок, не відміння цього факту.

Так само і *фрактальна геометрія* зародилась як протипага класичній Евклідовій геометрії. Бо Евклідова геометрія не може описати форму хмар, контури русел річок, обриси морського узбережжя, гірський рельєф, броунівський рух тощо. Для класичної геометрії перераховані вище приклади видаються занадто складними, жахливо неупорядкованими, хаотичними, а значить — такими, що не піддаються математичному опису. Так само як теорія хаосу засвідчила, що за видимим безладом криється вишукана впорядкованість, так і фрактальна геометрія показала, що за всім різноманіттям і гаданою складністю природних форм стоїть вражаюча простота.



Прикладом природних фракталів є кровоносна система людини (розгалуження вен, артерій та капілярів подібні, часом точно повторюють одне одного, незалежно від масштабу, в якому розглядається система), трахеї (той самий принцип), турбулентність у атмосфері (спочатку проступають великі вихори, в них при наближенні відкриваються малі), берегова лінія (неможливо візуально визначити, з якої висоти робилися різні знімки одного й того ж узбережжя,

оскільки при кожному наближенні в береговій лінії проступають нові елементи), хмари, дерева, гірський рельєф. Чудовим прикладом фрактала є листок папороті. Яку б частину листка не наближати, ви завжди бачитимете структуру, яка точно відтворює велику форму.

Фрактальна геометрія та наука про хаотичні системи не просто взаємопов'язані. Вони є різними проявами одного й того самого. Нерідко можна почути, що фрактали — це найгарніший прояв хаосу.

LXXXIX

П'ятниця, 28 серпня, 19:12 (UTC +4)
Головна зала корпусу «DW»

— Он вони!

— Всі?

— Не знаю, тридцять точно є...

Ральф потягнувся до внутрішнього телефону і викликав технічну кімнату:

— Оскаре, зменш світло. Вони мусять бачити зображення.

...Екран змонтували без проблем. Алан Грінлон виявився непоганим зварником. За годину з швелерів та двотаврових балок, що лишилися з часів спорудження комплексу, інженер змайстрував дві L-подібні опори на даху «DW» блоку. До них болтами прикрутили футляр, з якого розкручувалось біле полотно кінотеатру. Для того, щоб екран не зірвало поривом вітру, по периметру його обклеїли скотчем.

Проектор приклеїли (також скотчем) до стільчика, а сам стільчик закріпили на тумбі витяжної вентиляції. Щоб уберегти від пилу, апарат накрили плівкою. Ємельянов допоміг з дротами, з'єднавши комп'ютер у головній залі з проектором. Через три години після початку робіт конструкція була готова, і Тимур поліз на дах налаштовувати чіткість та вирівнювати картинку, що проектувалась на полотно.

Щит розміщався з північної сторони будівлі. Полотно трохи повернули на захід — зорієнтували на пласке підвищення, що, наче висунутий язик, тягнулось до лабораторного комплексу з північного заходу і обривалося перед самою загорожею. Насамкінець Ральф Доєрнберг відрегулював прожектори, встановлені на карнізі, щоб освітлювали ту ділянку, де ймовірно розташуються боти.

Боти з'явилися відразу по сьомій, щойно ніч вступила у права. Ральф, Ріно, Лаура, Алан, Ігор і Тимур чекали на них. Тіани не було.

Сказала, що не хоче цього бачити. І Кацуро не показувався цілий день. Штаерман і Готто засіли в апаратній; вони мали контролювати яскравість прожекторів і слідкувати за тим, щоби боти не намагалися знову підкопатись під загорожу з південного боку комплексу...

— Притлуми світло, — повторив Ральф і відклав трубку.

Штаерман послухався. Прожектори зблякли. Боти підступили ближче.

Цього разу «малюки» виглядали жалюгідно. Брудні, зарослі, страшенно худі — згряя напівдохлих скелетів. І тільки очі раз по раз люто спалахували, відбиваючи світло потужних ламп. Двоє, схиливши голови, намотували кола, як і ті, що «зависли» під час Пурітамського побоїща. Більшість розсілились на брилах чи прямо на піску, тримаючись подалі від центру освітленого овалу. Кілька «малюків» клювали носом. Боти нагадували безпритульних хлопчаків, які не знають, що робити і куди податися. Видовище навіювало сум. Існування психоістоти певною мірою реабілітувало дітей.

Тимур запустив передавальний пристрій. На нього чекало повідомлення:

◀: БОТИ ТУТ

▶ Чудово. Тоді продовжимо.

Хлопець розгорнув на повний екран заготовлену заздалегідь ілюстрацію — наступне зображення множини Мандельброта, отримане наближенням симетричних голок, на яких він закінчив демонструвати фрактал зранку.

▶ Подобається?

Мовчання...

Більшість ботів перебували в напівсонному стані, немов оси в листопаді — ледве живі, але ще можуть вжалити. Вони катастрофічно потребували сну. І тільки троє чи четверо витріщались на проєкційний екран. Часом хтось із них відходив, буквально вирубаючись на ходу. На його місце заступав інший, хоча жодного разу кількість «глядачів» не перевищила чотирьох. Схоже, психоістоті цього було достатньо.

Збігло кілька хвилин.

— Чому *воно* не озивається? — нахмурилась Лаура.

— Не знаю, — Тимур кусав губи, — гадаю, мовчання слід розцінювати, як... схвалення. Може, потвору аж заціпило від... від такого...

Дівчина скептично глипнула на українця.

— Ти певен?

Час спливав. Не знімаючи зображення з проектора, Тимур готував ще один малюнок, чортзна-як глибоко поринувши у множину Мандельброта. Він нічого не вигадував і наблизив центральну частину попередньої фігури. Що далі, то більш незбагненними ставали малюнки. Нутроці фрактала нагадували водночас і океанську безодню, і віддалені космічні галактики, і разом з тим щось дуже знайоме: блискавки чи розгалуження капілярів.

Зображення пішло на проектор. Боти завовтузились. Тимур не міг сказати напевне, чи то йому не приверзлося. Чи то дійсно була якась зміна у поведінці ботів, коли він поміняв зображення, чи йому здалося, бо він чекав, що боти якось реагуватимуть?

Почекавши ще з півхвилини, хлопець переконався: жодної осмисленої реакції не було. Нічого подібного до того, що відбувалося з «малюком» сьогодні вранці.

— Чувак, ми що, так і сидітимемо і тупо втикатимемо на них? — напосідала Лаура, нервово витираючи рот долонею. Її темні очі немовби підсвічувалися зсередини двома кишеньковими ліхтариками. Так і блискали з-під окулярів. Дівчина щось придумала. — А що ти будеш робити, коли закінчатся фрактали?

— Я не знаю, — сердито відказав програміст. — Треба спробувати домовитися.

— Ну так давай, домовляйся, — з притиском проказав Ральф.

Цілком механічно Тимур провів ще одне наближення, як і минулого разу збільшивши центральну частину фрактального малюнка, отриманого на попередньому етапі. Кардіоїда, яку Ріно Хедхантер охрестив «дупою з бородавками» і яка, здавалося, безслідно зникла на трьох останніх аркушах, несподівано проступила знову.

— Ти ба, знову вона, — не зміг приховати здивування нейрохімік.

Рядок стану внизу робочого вікна генератора фракталів повідомляв, що Тимур досяг двотисячократного збільшення. В усіх, окрім Алана, який раніше стикався з фракталами, таке просто не вкладалося в голову. Уявіть, що, почавши розглядати людину крізь збільшувальне скло, ви помалу добулися цифрового мікроскопа, через який зиркаєте на молекули... аж раптом серед них натрапляєте на хи-

мерних маленьких чоловічків — точну копію того, з якого починали. Можна у штани накласти. Без дурні.

Програміст зберіг зображення у форматі JPEG, але так і не запустив його на зовнішній екран. Лаура притримала його руку.

— Знаєте, у мене є краща ідея, — дівчина піднялася, перетнула кімнату і всілась на стіл біля росіянина. — Пане Ємельянов, можна я вас дещо спитаю? — довірливим тоном поцікавилась психіатр, зазираючи Ігорю в очі.

— Е... так, — буркнув росіянин.

— У вас на ноутбуці... — Лаура ткнула пальцем у лептоп Ігоря; гладкий професор підозріло звів брови. — Так, саме на вашому ноутбуці... У вас там є порнографія? — Дюпре задала питання таким тоном, наче цікавилась, чи в росіянина, бува, не завалялась де-небудь 6-та симфонія Бетховена у форматі mp3.

Ємельянов почервонів. Він приніс ноутбук на прохання Тимура, щоб на всяк випадок мати під рукою комп, не підключений до проєктора на даху, і тепер зрозумів, що потрапив у пастку.

— Що?

— Це ж ваш приватний лептоп. У вас є порно? — нахраписто повторила Лаура.

— Я не розумію... — ще більше багровіючи, пролепетав росіянин. Рука потягнулась до шиї — він почав чухатись, відгорнувши комір сорочки. За коміром відкрились набряклі цятки. Під нігтями Ємельянова лишилися шматочки шкіри та кров.

— Ну ж бо, не соромтесь, — усі, хто був присутній у залі, повернули голови. Психіатр нахвбніла далі: — Я знаю, у вас є. Будьте ласкаві, поділіться яким-небудь перченим фільмом. І не дивіться так на мене. Я хочу показати кіно ботам.

Тимур не міг збагнути, для чого Лаура завела цю розмову:

— З якого це дива ми маємо показувати їм порнографію?

Дівчина повернулася до українця.

— Я рада за твої успіхи, Тимуре. Але не захоплюйся своїми малюнками. Припускаю, що боти (в сенсі біологічних організмів) і та незрозуміла форма відображення реальності, з якою ми зіткнулись, це... ем-м... як би краще висловитися... дві різні сутності.

— Поясни, що ти маєш на увазі.

— У нормальних людей свідомість є вищою психічною надбудовою над усією нервовою діяльністю, своєрідним бар'єром, що не пускає не-свідоме у зовнішній світ. Вона не дозволяє підсвідомості впливати на

дії та рішення. Принаймні у явній формі. У ботів цілісної свідомості немає, оскільки її знищили електрошоком. Катуючи немовлят, Кейтаро гадав, що ліквідує завади, котрі можуть зашкодити роботі мозкових плат. Він не підозрював, що тим самим відкриває шлях для несвідомого. Після того, як Ігор Ємельянов розробив систему обміну даними, поєднавши мозкові процесори в одну мережу, розірвані клапті підсвідомості отримали можливість злитися в єдине ціле. І не було нічого, що могло б стати цьому на заваді. Зрештою злиття відбулося, і в результаті ми маємо перед собою психоістоту. Я, як і ви, не знаю, що *воно* таке і як його правильно називати. Але я певна, Тимуре, що ця проява існує незалежно від «малюків». *Воно* не в їхніх головах і не в мозкових платах. *Воно* керує ботами, *воно* взаємодіє через них з нашим світом, але боти не є *ним*. Показуючи фрактали, ти звертаєшся не до «малюків», а до того, що ховається за їх очима, ти спілкуєшся з істотою, що стала чимось на кшталт надсвідомості, і забуваєш про головне — нам треба знищити ботів.

— Але...

— Ніяких «але»! — психіатр проявила наполегливу твердість. — Я вважаю, що знищити цю форму психічного відображення неможливо в принципі. *Воно* є в кожному з нас, але в той же час існує поза нами і... поза матерією взагалі. Виконуючи *його* забаганки, ти марнуєш час. *Воно* привело сюди ботів, бо не переймається їхньою долею. «Малюки» — лиш засіб. Я попросила у Ємельянова hardcore-відео не для того, щоб позбиткуватися. Я хочу достукатися до ботів напямую. Хочу пробитися до тих решток людського чи... тваринного, які в них лишилися після застосування електрошокової терапії, вживляння мільйонних роїв нанороботів, форсованої еволюції в зовнішньому світі і після того, як контроль над ними захопила напівбожевільна психоістота. Це єдиний шанс з ними впоратись.

— Демонструючи їм порнофільм? — примружився програміст.

— Подивись на них. Ботам зараз по дванадцять років, хоча фізично вони тягнуть на чотирнадцять-п'ятнадцять. Якщо звичайному хлопчачу в такому віці показати порнуху, у нього від перезбудження з вух повалить дим. Він ні про що інше не зможе думати. Через порнографію я хочу дізнатися, чи залишились у ботів хоч якісь інстинкти, властиві людині, і чи можемо ми до них апелювати, оминувши мозкові процесори і психоістоту. Розбудивши в них сексуальність, ми виведемо ботів з рівноваги, примусимо втратити контроль, а тоді...

— Тоді що?

— У мене є одна задумка... — Лаура затнулась. — Я не можу сказати нічого певного, поки не побачу, як вони відреагують на розгнзудану постільну сцену.

— Ігоре, — ховаючи очі, звернувся Тимур, — якщо ти маєш відео... хм... такого змісту, будь ласка, скинь сюди, — хлопець запустив по столу флешку.

Спершу Ємельянов зморщився і відсахнувся від USB-диска. Потому повільно, немов рухаючись крізь товщу води, підсунувся і підняв кришку ноутбука. При цьому він дивився кудись униз, не на монітор і не на клавіатуру. Спину тримав напружено рівною.

Дочекавшись, коли завантажиться «Windows», росіянин вставив флешку в порт. Його обличчя зробилось фіолетовим, сорочка під пахвами потемніла.

Пролунало гарячкове клацання мишки, на екрані замелькали вікна «Провідника». Потому — протяжна пауза, припонижене зітхання і зрештою — останнє подвійне клацання. Ємельянов розкрив папку «Интересные фотографии с дачи».

— Ого... — не стримався Тимур, прикусивши губу, щоб не пирснути. Його пробивало на сміх як від назви теки, так і від її вмісту. У директорії було з півсотні вкладених папок, назвами яких слугували імена порнозірок: Alexis Amore, Jenna Jameson, Lanny Barbie, Shyla Stylez, Sunny Leone, Tera Patrcik та інші.

— А вам... — не підводячи очей, промимрив професор. — щось конкретне?..

— Будь-що, — криво всміхаючись, сказала Лаура, — я не очікувала на такий... гм... широкий вибір, а тому, мабуть, доведеться покластися на ваш смак.

Ігор Ємельянов посинів ще більше. Поводивши мишею, двічі клацнув на папці «Shyla Stylez» і насупився, пробігши очима довжелезний список відео-файлів. Зрештою визначився і перетягнув один з роликів на флешку Тимура.

— *Voila une personne qui ne s'est pas ennuyée tout ce temps¹*, — не стрималась Лаура.

— Дякую, — кивнув Тимур, забравши USB-диск.

На моніторі головного комп'ютера, а отже, і на зовнішньому екрані, все ще висіло зображення множини Мандельброта. Між ботів теж усе було без змін.

¹ От хто не нудьгував увесь цей час (*фр.*).

Коли програміст вставив флешку в системний блок, на меншому екрані переговорного пристрою з'явилося нове повідомлення:

◀:ЩЕ

— Хе, сраний ляльковде, — посміхнувся Тимур, — Мандельброт тобі не по зубах.

— Не тішся, — Лаура не поспішала радіти, — раніше чи пізніше йому набридне. Досить цих павичевих розмальовок. Покажи краще картинки для дорослих.

Посмішка зійшла з лиця Тимура. Програміст схилювся і відстукав по клавішах:

▶ Зараз. Почекай.

Відтак скинув відеоролик на робочий стіл основного компа, запустив його і розгорнув медіа-плеєр на повний екран. На жаль, ніхто не звернув уваги, що ролик недовгий. Він був компіляцією кількох епізодів і тривав 6 хв. 22 сек. Мабуть, Ємельянов навмисне підсунув такий, а може, інших не було. Такі шматки зазвичай доступні для скачування з інтернету.

Майнула коротка заставка, яка застерігала, що наступний контент дозволяється для перегляду виключно особам, котрі досягли вісімнадцятирічного віку. Потому почалася сама сцена. Два накачаних бички без жодного виразу на дебілкуватих фізіономіях старанно довбли грудасту білявку Шейлу. Відразу і спереду, і ззаду.

Більшість з чоловіків, що зібрались у залі нарад, кілька тижнів обходились без сексу. Не просто без сексу, навіть без натяків на секс. Чоловіки не бачили жінок, якщо не рахувати Лаури, Бекки, Тіани та Алондри. Проте Лаура припиняла всі спроби залицьня до неї, Тіана була немолодою, Алондра, поки була жива, спала з Джеффрі Такером, а Ребекка віддавала перевагу чорношкірим хлопцям із ватаги Ріно. Не було також доступу до інтернету для того, щоб розслабитися хоч так. І далеко не кожен мав при собі ґрунтовні запаси на чорний день, як у професора Ємельянова. Певна річ, після перших же кадрів природа взяла своє. Замість дивитись у вікно на ботів, погляди чоловіків, мов магнітом, притягнуло до екрана.

— Що це вони з нею... роблять? — Ральф нахилив голову і поправив окуляри. — Хіба так можна? — на ті кілька хвилин

він забув про свої проблеми з серцем. Уперше за останні чотири роки.

— Уф, жесьть, — форкнув американець, двома пальцями поліруючи лисину. — Гарно! Просто... м-м-м... мальовниче...

— Він би ще в носа їй присунув, — глитнувши слину, випалив Ріно.

На те саме дивилися боти — зображення відтворювалося на зовнішньому екрані...

Першою від комп'ютера відірвалася саме Лаура.

— Гляньте! — вигукнула вона.

Тимур повернув голову:

— Вони збудились!

На освітленому п'ятачку, де раніше совалося не більше трьох-чотирьох ботів, тепер зібралась ціла дюжина. Дехто з них ще мав на стегнах посірілі від бруду спортивні плавки, але більшість були голими (одяг давно подерся на шматки). Члени понабухали і піднялись, мов жерла зеніток, цілячись на великий екран. Боти приросли до проекційного зображення.

— Правда? — неохоче відклеївся від монітора канадець.

— Так!

— Йоханий бабай! Ви тільки подивіться! — Алан підскочив до вікна.

Один за одним боти підводились і, мов зомбі, виповзали на світло. За хвилину всі — абсолютно всі — застигли, мов укопані, не зводячи очей з полотнища на даху.

— Я ж вам казала, — блискаючи очима, прошепотіла Лаура.

Якоїсь миті «малюки» почали асинхронно похитуватись і астматично відкривати роти, неначе риби, викинуті з води на берег.

— Дивні... — американець притиснувся носом до шиби.

— Схоже, стогнуть, — припустив Тимур.

— Саме так. Аж палають від хіті, — діловито пояснила психіатр, — не знають, як позбутися накопиченої сексуальної енергії. Головне в тім, що боти *відчувають*, а значить — ми можемо ними маніпулювати.

— Справді? — в ту мить українець повірив, що їм вдасться приборкати і «сраного ляльководу», і його маріонеток.

— Без дурні.

— Якщо це правда, то ти бісів геній, дівчино.

Між тим на екрані, підключеному до передавального пристрою, вискочило:

◀: ШО ЦЕ?

Лаура і чоловіки сконцентрувались на тому, що діється за огороженою комплексу, тож ніхто нічого не помітив.

Тимур підкотив на стільчику до підвіконня і попросив:

— Ральфе, ви не могли б додати трохи світла.

Канадець підняв трубку внутрішнього телефону.

— Готто, це ти?.. А де Штаєрман? Вийшов? Окей. Нічого, просто додай трохи світла.

Прожектори заясніли дужче. Жоден з ботів не зреагував: не затулився і не відступив у тінь. Тимур похитав головою:

— Вони не бачать нічого, окрім екрана. Вони в ступорі. Це не ймовірно!

Пізніше, згадуючи події цього божевільного вечора, хлопець вирішить, що саме ця недбало кинута фраза підштовхнула Ріно до подальших дій.

— Хіба сексуальність — це не продукт підсвідомості? — кволим голосом поцікавився Ральф. Він усе ніяк не міг визначитися, куди йому дивитися: на ботів чи на порно.

— Дурниці! — авторитетно мовила Лаура. — Бездумне перекручування ідей Фрейда. Сексуальний потяг завжди *явно* впливає на поведінку людини. Ми можемо це заперечувати, можемо завуальювати причини своїх дій, вигадуючи ілюзорні мотиви, але це так. Ви трохи неправильно трактуєте поняття несвідомого, Ральфе. Сексуальні образи, фантазії, хіть є частиною активної свідомості. Здебільшого вони є результатом зовнішнього подразнення. Іноді, намагаючись не думати про секс, людина все одно відчуває, що плотські бажання керують її діями, але це не означає, що сексуальні умисли виходять з підсвідомості. Еротичні образи спокусливі й манливі. Людині подобається, коли вони виникають... Справжнє несвідоме — лихе й моторошне, а тому завжди лишається в тіні. Ну, майже завжди...

Питання на екрані повторилось:

◀: ШО ЦЕ?

І вдруге лишилось поза увагою.

Тим часом один з довбограїв наближався до кульмінаційного моменту. Крекчучи й стогнучи, він витяг свою довбалку з Шейли і по-

чав мастурбувати, готуючись метнути фонтан сперми на силіконові груди партнерші. Цей момент показали крупним планом.

— Фе, — скривився Ральф і відвернувся.

Оттоді сталося те, чого ніхто не очікував, але що слід було б спрогнозувати. Один з ботів *повторив побачене*. Перезбудженому «малюкові» вистачило кількох доторків до члена, щоб скінчити. Він закинув голову назад і завив від задоволення. Ось так просто — раз-два! — відбулась успішна операція, в макітрі сформувався новий макрос. За тим — трансфер у сусідні процесори, і — бінго! — боти *вже* знають, як позбутися сексуальної енергії. Не встигли Тимур, Лаура та компанія змигнути оком, як решта ботів взялися за пеніси.

— Бляха, скажіть, що я сплю, — прохрипів українець і розреготався.

— Не бачу нічого смішного, — сказав Ральф. — Це огидно.

— Як у фільмах Тарантіно... Та де там! Квентін відпочиває.

Три десятки дванадцятирічних хлопчаків стояли, розчепіривши ноги, посеред пустелі, пожирали очима широченний екран і працювали кулачками в унісон. Молодеча «сексуальна енергія» вилітала з них потужними білими цівками.

— О-ла-ла! — проспівав Алан Грінлон. — До всіх наших злочинів відтепер додалось масове розбещення неповнолітніх.

Лаура теж посміхнулася:

— Слухайте, якщо їх не чіпати, може, вони обдрочаться до смерті?

— До смерті — не знаю... Але якщо за півгодини вони не вгомоняться, то половина точно повідриває собі піпіськи.

— Ха-ха-ха! — несподівано Лаура розсміялася, затуляючи долонями лице. — Алане, ти подумай, що було б, якби Пентагон прийняв їх на озброєння, — дівчина лопотіла швидко, мов герой якогось мультфільму; акцент став нестерпним.

— Тобто? — не зрозумів Грінлон.

— Уявляю замітку в «USA Today» чи «New York Times»: «Учора загін спеціального призначення по дорозі на штурм укріплень терориста Айдіда в середмісті Могадишо, Сомалі, натрапив на постер з Дженною Джеймсон. Штурм скасовано. Двох бійців урятувати не вдалося — відрив статевих органів, решта — під наглядом медиків. Лікарі оцінюють їх стан, як стабільно важкий».

— Треба було показати їм гей-порно. Ото зараз була би вистава!

Американець дореготався до гикавки. Тільки Ємельянов мовчав, отупіло, але в той же час насторожено втупившись у свій лептоп.

Врешті-решт Лаура Дюпре краєм ока помітила нові повідомлення в чаті і, ні з ким не порадившись, бравурно відписала:

► Що це? Це такий фрактал, друже! Threesome називається.

Не втерпіла і додала смайлик:

► Насолоджуйся: -Р

Навряд чи *воно* зрозуміло смайл, проте відповідь істоти спантеличила:

◄: НІ НЕ ЦЕ НЕ ЦЕ! РІНО

Усе б нічого, якби не оте «РІНО» вкінці. Лаура збентежилась і припинила хихотіти. Ім'я муляло очі. Психіатр схотіла щось відписати, проте руки самі по собі відсмикнулися від клавіатури. Дівчина за звичкою схвильовано провела пальцями по губах. Тимур помітив той жест.

— Що *воно* пише? Таке йому не до вподоби, так?

— Та ні. Тут щось інше, Тимуре. Підійди, будь ласка.

Українець відійшов від вікна і зазирнув на монітор, пробігши очима останні репліки. Поки він дивився, психоістота обізвалася знову:

◄: НЕХАЙ ВІН НЕ ЙДЕ ТУДИ РІНО РІНО!!!

— Що це означає? — занервував програміст.

Слідом підступив канадець:

— Щось негаразд, хлопці?

Боти кінчали важче й довше, але продовжували мастурбувати.

— Я не знаю, — Лаура повертіла головою, а тоді ледь не прокричала: — Де той чортів Хедхантер?!

Алан та Ральф попідсакували. Тимур зиркнув навкруг. Південноафриканця в кімнаті не було.

— Вийшов подрочити, ги-ги, — віджартувався Грінлон.

Навіть Ральф Доернберг захихотів. Хоча Тимур відчував, що зараз не до сміху. Лаура теж зблідла і вдруге втерла рота долонею. Щось відбувалося, і ніхто не розумів, що саме.

— Він був тут хвилину тому.

— Я знаю. А де він *зараз*?!

ХС

Хедхантер виходив зі своєї кімнати у спальному крилі корпусу «DW», несучи в правій руці продовгуватий предмет, захований у нейлоновий чохол, а під пахвою лівої затискаючи скручену в рол ковдру. Замість повернутися до зали нарад, він подався до пожежного виходу. Поспіхом, втягнувши голову між пліч, забіг сходами нагору. Кілька разів йому ввижалося, наче хтось іде назирці, але щоразу, обертаючись, чоловік не помічав нікого.

Перед дверима, що вели на дах житлового блоку, Ріно спинився і розстебнув чохол. В середині знаходилась снайперська гвинтівка «SSG-69¹» з кованим стволом та прикладом з горіхового дерева. Перед вильотом до Південної Америки Хедхантера попереджали, що з собою не варто брати далекобійну зброю, позаяк толку з неї буде мало. Південноафриканець не послухався, прихопивши свою віддану «австрійку». То була стара, але надійна модель зі знімним магазином на п'ять набоїв. Запасних магазинів у Ріно було всього два, цебто загалом він мав 15 патронів.

Здоров'як відкинув чохол, закріпив оптичний приціл і вставив першу обойму з кулями. Глибоко вдихнув. Він гнав геть думки про те, що у темряві за дверима його може чекати безокий Вілл... чи щось подібне до нього. Ріно намагався пересилити себе, проте його не полишало огидне відчуття, наче хтось стоїть поряд і слідкує за кожним рухом. Тримавши рушницю перед собою, Хедхантер розчахнув двері і затамував подих, готовий пальнути будь-якої миті. Мерхле сяйво, обігнувши постать, випорснуло надвір і прилипло до бетонної покрівлі. Темрява виявилась не такою густою, як він очікував. Промінь проектора, а також відблиски від полотна непогано освітлювали плаский дах.

Ріно ступив уперед і підклав циліндр з ковдри під двері, не даючи їм захлопнутись (вони зачинялись автоматично і знадвору їх не можна відкрити). Потому нахилився і перебіг до одного з прожекторів, стараючись, щоб його тіні не було помітно з пагорба, на якому мастурбували боти.

Влігшись на прохолодий бетон, здоровань виклав рушницю перед собою. Полежавши секунду-дві, простягнув руку і зняв оптичний

¹ SSG-69 (нім. Scharfschützengewehr — снайперська гвинтівка) — австрійська снайперська гвинтівка, прийнята на озброєння у 1969 році. Вважається однією з кращих у світі. Стоїть на озброєнні армії, поліції, спецзагонів та прикордонних військ країн — членів НАТО.



Снайперська гвинтівка «SSG-69»

приціл. Він був зайвим: «малюки» були поряд — унизу, за огорожею. Відтак притис приклад до плеча, приклався до нього щокою і... завагався. Під мушкою стояв дванадцятирічний хлопчак. Безперечно, вилупок. Але водночас і дитина, що, безпорадно вирячившись, уперше в житті займалась онанізмом. Здоровань не піддавався шмаркатим сентиментам, але й у дітей ніколи не стріляв...

Хсі

Воно ще раз висловило протест:

◀! ЗУПИНІТЬ ЙОГО!!!

Жартівливий настрій вимело із головної зали.

— По-моєму, наш африканський бізон зараз дограється. Тільки не кажіть мені, що цей сучий син спускається до них. — Алан все ще намагався жартувати: — Його ж там зараз віддеруть, як останню хвойду!

Бажання глузувати остаточно щезло, коли... хруснув перший постріл. Неголосний. Наче десь на піддашші тріснула гілляка.

— Що за звук? — стрепенувся Ральф Доєрнберг.

Ніхто не відповів. Усі кинулися до вікон. Навіть Ємельянов зірвався зі свого місця.

На перший погляд нічого не змінилося. Боти, викотивши червоні баньки, працювали кулачками. Не вірилось, наче щось могло бути не так. Чоловіки не відразу помітили, що один з «малюків» простягся на піску з акуратною дірочкою точно над носом, трохи вище лінії брів. Вони звернули на це увагу лише тоді, коли...

Тюкнув другий постріл. Ще один бот завалився на спину. Він все ще силкувався смикати член, але з дірки в горлі випурхувала кров, тягнучи за собою життя. Кулак розтиснувся, рука сповзла на пісок. Що найдивніше — решта «малюків» не повернули голів.

— Він їх розстрілює, — не то спитав, не то ствердив канадець.

Лаура схопилася правицею за коротке волосся:

— Чорт, ні-і-і... Вгамуйте африкандера! Орангутанг довбаний! Неандерталець! Так не можна. Він же тільки нашкодить.

— Де він засів? — Тимур не розумів, чому «так не можна», але інтуїтивно відчував: вони діють неправильно... вони ще поплатяться за те, що зараз робить Хедхантер.

— Він на даху!

Природно, південноафриканець нікого не чув. Наступні три постріли вдарили один за одним. Троє ботів повалились на землю.

Xcii

Ріно похапцем перезарядив гвинтівку, відчуваючи прилив звірячого азарту. Він торжествував. Здавалося, між курком і пальцем вихоплюються іскри. Вепрячі оченята горіли невірноваженим полум'ям. То був його персональний реванш за Долину Смерті.

«Малюки» продовжували мастурбувати. Ріно дивився на них крізь приціл і раптом почав реготати. Дикунське гоготання розтягло стиснуті губи і рознеслося нічною пустелею.

— Суки... от же ж суки... — тлумлячи істеричне іржання, гарчав амбал.

Пославши нову кулю в патронник, він дещо вигадив. Перестав цілитися в голову чи серце. Переконавшись, що боти не можуть вивратися з полону сексуальної мари, Хедхантер зрозумів, що має вдосталь часу. Відтепер він вирішив стріляти не на ураження, а так, щоб завдати якомога більше болю. В живіт, мітячи ближче до хребта, або ж у праву частину грудей — подалі від серця. Щоби смерть була повільною і дуже, дуже, дуже болючою.

Бахнув черговий постріл...

— Суки... Як вам таке, га? Страшно? Га-га-га! — він реготав. Він просто не міг спинитися. — С-суки...

Нові боти падали, але не вклякали замертво. Вже троє хлопчиків лежали на землі, звиваючись і скімлячи, мов збиті вантажівкою собаки. Земля ставала чорною від крові.

Xciii

— Твою мать... — проказав Ігор російською. — Твою мать.

Після дев'ятого влучного пострілу на переговорному екрані виринула фраза:

◀: ВИ ПОМРЕТЕ СЬОГОДНІ ВИ ВСІ ПОМРЕТЕ

Цього разу вона не виповзала літера за літерою, а вистрелила залпом. За нею полетіла якась тарабарщина:

◀: ʒʁɔ̃ʁp tɔʒ ʁɛʒɔʁ ɔ̃δpɥ !!!

На чат ніхто не дивився. Всі прикипіли до яскраво освітленого прожекторами пагорба.

Ріно розстріляв другий магазин. Через хвилювання один раз промазав. Перевів подих, погамувавши лихоманкове поколювання в тілі. Лишилось тільки п'ять куль, і він не міг собі дозволити промахнутися. О, як він шкодував, що послухався цих розумників, цих шмаркатих задротів-науковців, і не взяв більше патронів. Кинувши погляд на будку з дверима, що вели всередину корпусу, найманець заспокоївся. Ковдра лежала на своєму місці. Зсередини текло рівномірне червонясте світло. Відчуття, що за ним стежать, зникло.

Змінивши магазин, Ріно приклався щогою до прикладу і націлювався. Втім, цього разу встиг зробити тільки один постріл. Черговий бот смикнувся і завалився на правий бік, а тоді на терасі раптово стало темно.

Порноролик обірвався. Проектор посилав на полотно чорноту.

Ріно не відразу втямив, що сталося, і через те трохи здрейфив. Вищирена усмішка в момент зів'яла. Екран височів збоку, тож йому не було видно лицевої сторони полотнища.

«Малюки» припинили мастурбувати і закрутили головами. Вони наче оговтувалися після затяжної коми.

Поміркувавши, південноафриканець майже вгадав причину. Він вирішив, що хтось із «задротів» у залі під ним навмисно зупинив відео, щоби припинити різню. Відтак сердито вилаявся. Зметикнувши, що часу тепер обмаль, боти очують, Хедхантер зосередився. Навів мушку на найближчого «малюка», який дико крутив головою, і...

Між тим зміну в поведінці ботів помітили також з головної зали.

— Там щось помінялося, — стурбовано прокоментував Алан. — Боти відклеїлися від екрана. Вони очують...

Тимур спершу подався вперед, окинувши поглядом розхлябану зграйку ботів. А тоді усвідомив, що причина не в них, не в «малюках». Щось помінялось *тут, у них*. Хлопець відхилився назад, зиркнув на головний комп'ютер і все зрозумів:

— Ні, то *наш* ролик завершився.

Він повернув голову, збираючись сказати кілька «приємних» слів Ємельянову, але... Хлопець так і не заговорив, а Ріно не встиг зробити другий постріл. Після Тимурових слів, наче по команді, в усьому комплексі зникло світло. П'ять корпусів занурились у темряву. Згасло зовнішнє освітлення, погасли сигнальні вогні, електрична загорожа залишилась без струму. Секунду тому навкруги все бурхало, як у вулкані, а тут — клац! — і лишилися усього дві речі: тиша і колодязна пітьма.

— Що це... може... бути?.. — почала Лаура і затихла.

Ніхто не наважувався обізватися. Страх розповзався, передаючись темрявою кімнати. Більшість зовнішніх дверей обладнані ручними механічними засувами, хоча навряд чи вони можуть довго утримувати ботів ззовні. Без електроенергії лабораторний комплекс ставав беззахисним, мов дитячий садок.

Зрештою Ральф порушив мовчанку, щоправда, тільки підливши оливи до вогню:

— Лауро, може, я чогось не зрозумів, але... звідки *воно* знає, як звуть Ріно?

Дівчина не відповіла.

...Виставивши ліву руку перед собою, Хедхантер голосно матюкався і навіпмацки шукав вихід з горішньої тераси.

XCIV

З коридору долинули важкі кроки і сердите пихкання. Через кілька секунд двері головної зали розчахнулись і розмитий силует проричав голосом Ріно:

— Ви тут? — люте пухкання. — Ви тут, мудаки?

Хтось, здається, Ємельянов, прокашлявся. Південноафриканець заревів:

— Я зараз перестріляю вас усіх до бісової матері! Яка скотина погасила світло?!

Ні Ральф, ні Алан, ні Лаура не стали розносити Ріно за вчинену стрілянину. Де там. Боялись навіть пукнути. Поява найманця не те, щоб заспокоїла, але принаймні серця почали стукати рівніше і зникло пекуче бажання накласти в штани.

— Е... ніхто не вимикав світло, — боязко проказав американець, — воно самé.

— Що самé?

— Ага.

— Що ага?!

— Вимкнулось... Ну, пропало.

— Пропало?

— Так.

— Мабуть, щось трапилось з генератором, — пробубнів Ральф Доєрнберг.

— Ральфе, ключі від технічної кімнати у вас із собою?

Канадець кивнув. Знадобилось кілька секунд цілковитої тиші, аби він розторопав, що його кивка ніхто не побачив.

— Так. Вони у мене.

— Давайте сюди. Я спущусь у підвал, — Ріно, пересуваючись на-впомуаки вздовж стола, дістався до нейрохірурга.

— У генераторній на полицях, що починаються праворуч відразу біля входу, візьмеш ліхтар. Без нього тобі не справитися.

— Розберусь. А вам, поки не з'явиться світло, краще не висовуватись.

— А якщо не з'явиться?

— Можете починати робити харакірі.

Хедхантер, думаючи, що вже адаптувався до темряви, посунув на-впростець до виходу. Не вписався, грюкнувшись лобом у ліву ступку дверей. Почав лаятися німецькою, схопився і хутко висковзнув у коридор.

КСУ

Ріно Хедхантер зупинився у нерішучості. Серцебиття пришвидшилось. Він давився чорнотою, мов нафтою. Ріно пам'ятав, що праворуч від входу в підвал знаходяться стелажі з амуніцією. Там має бути кілька потужних ліхтарів. Проте рука південноафриканця залякла на півдорозі до полиць — його спиною розмірене торохтіння, що линуло з глибини технічного приміщення.

Генератор працював.

Звук був слабким, затушованим. Машина крутилась вхолосту. Воно й зрозуміло — на той час жодна лампочка не горіла в усіх п'яти корпусах. Ріно зразу зрозумів, що це означає: генератор *не* виходив з ладу.

Нафтова пільма стала ще більш задушливою.

Замість шукати ліхтар амбал навпомацки посунувся вперед. Поряд з генератором має бути великий рубильник, який вмикає та вимикає подачу струму на розподільчі коробки. Звідтіля сотні дротів розбігаються по будівлі «DW», а також живлять електричні шафи інженерних корпусів.

Здоровань просунувся вперед. Чахкання «дизеля» стало виразнішим. Ротор вертівся поруч. Якщо хтось спробує підібратися ззаду, Хедхантер його не почує.

Понишпоривши рукою по шерехатій стіні, чоловік налапав рубильник.

«Треба було взяти ліхтар, — пронеслося у Ріно в голові. — Добню, спершу ти мусив узяти той клятий ліхтар!» Хедхантер поводив пальцями і схопився за ручку. Опущена вниз. Що за чорт?! Різким рухом найманець підняв вимикач угору...

Генератор ображено застогнав. Його жебоніння швидко виросло до грізного ричання. Спочатку ожив розподільчий щит. А наступної миті хвиля жовтавого світла рознеслась по лабораторному комплексу.

Ріно довго стояв і не рухався, задумливо опустивши погляд на долівку...

ХСВІ

Коли подача електроенергії відновилася, Ральф підскочив до внутрішнього телефону. Готто був на місці. Ральф наказав увімкнути на повну потужність зовнішні прожектори з північного боку. Після чого, кинувши трубку, переметнувся до вікон. Лаура і чоловіки посунули за ним.

Ботів не було. Ні живих, ні мертвих. «Малюки» здиміли, забравши тіла загиблих та поранених.

Незабаром Ріно повернувся до великої зали.

— Ти швидко, — відмітив Алан. — Що там сталося?

— Нічого серйозного.

— Щось не так із генератором? — спитав Ральф.

— Ні. Дизель цілком справний. Просто... — Ріно завагався. — Висмоктав усе пальне з бака.

Канадець спересердя прицмокнув губами і ляснув себе по коліні:

— Це я винен. Геть забув. За генератор відповідав Джефф. Гадаю, на днях він мав залити пальне, але... — Ральф знітився. — Ніби недавно заповнювали...

— Я влив кілька каністр і перезапустив його, — незворушно збрехав Ріно.

— Окей. Добре.

Ральф сконфужено морщив носа. Алан опутив погляд, вишукуючи щось на підлозі. Лаура осклянілими очима втупилась у темряву за вікном. Ємельянов по-вовчому зиркав на громилу. Тимур, заплющивши очі, тер рукою лоба. Поміж них у безмовності проступило одне єдине питання: що тепер?..

Екран з чатом пустував. Психістота мовчала. І ця безмовність лякала більше за хай яку агресивну відповідь.

— Хто тебе просив? — зрештою хижо буркнув Ральф, притискаючи руку до серця.

— Ви чого?! — не розуміючи причини осуду, завівся Хедхантер. — Що я не так зробив?! Я гепнув майже дюжину цих сраних потвор!

— Міг би принаймні порадитися, — докинув Тимур.

— Здохнути! Чим ви не задоволені?

— Боти зараз, напевно, на півдорозі до Болівії, — сказав Алан. — Шукай тепер вітру в полі!

— То й що?

— Ти поховав останню надію з ними впоратися! — випалив канадець. Він тямив, що йому не можна заводитись, але не міг зупинитися. — Я маю на увазі, впоратися без убивств. Правда, Лауро?

Психіатр, яка найзапекліше критикувала бійню, задумливо мовчала. Не дочекавшись відповіді, нейрохірург запально затараторив:

— Ми вперше змогли струснути, збентежити ботів. Ми збили з пантелику ту кляту психістоту, що вилізла...

Лаура підняла голову і неголосно проказала:

— Тихо.

Попервах Ральф її не почув.

— ...вилізла з їхніх мізків. І якби не ти, Ріно, ми б усе спланували, ми б упорались і тепер...

— Тихо! — повторила французенка голосніше.

Чоловіки повернули голови. Канадець неохоче закрив рот. Дивлячись кудись повз них і немислимо розтягуючи слова, Лаура проговорила:

— Боти більше не прийдуть. Це точно. А от психістота повернеться. Гадаю, ми ще нахлебчемося через неї лайна... — дівчина зі-

тхнула. — Але, здається, я знаю, як покласти їх на лопатки, — потому встала і подалась до виходу із зали. Біля дверей кинула через плече: — Спершу мушу все обміжувати.

XCvii

У проході Ріно притримав Тимура за лікоть і тихо проказав:

— Коли всі розійдуться, завалюй до мене, фелла.

— Нащо?

— На місці дізнаєшся.

Хлопець зиркнув на амбала і, подумавши, сказав:

— *Воно* знає, як тебе звати.

— Не зрозумів, — збентежився Хедхантер.

— По-перше, коли ти поліз нагору, психоістота якось про це дізналася, а по-друге... вона назвала тебе на ім'я.

— А, — недбало кивнув південноафриканець. — Значить, ми вже десь бачилися.

— Що?!

Ріно посміхнувся (усмішка змахувала на гримасу), після чого замотав головою, явно демонструючи, що ляпнув дурницю.

— Нічого, — промовив він. — Не барися.

Між тим Ральф спустився в апаратну, щоб перевірити, чи заблоковані зовнішні двері корпусу «DW» і чи опущені металеві жалюзі на вікнах першого поверху.

Вичекавши, поки Лаура і решта чоловіків розбредеться по своїх кімнатах, Ріно подався слідом за канадцем.

Хедхантер прослизнув у технічну кімнату і обережно причинив за собою двері. Ральф обернувся на звук і непривітно буркнув:

— Чого тобі?

Ріно підступив упритул:

— Хочу дещо спитати.

— Я слухаю... — канадець трохи побоювався велетня.

— Наскільки небезпечно введення цих... як їх... агентів?

Доєрнберг замислився. Він не очікував такого запитання.

— Е-е... Що ти маєш на увазі?

— Чи може дорослий мужик вижити, якщо йому в сраку чи ще куди-небудь загнали цих ваших блохороботів?

— Дорослий?

— Ага.

— Все не так просто. Це залежить від віку пацієнта, стану його здоров'я і, безперечно, від введеної дози. Розумієш, наноагенти — це молекулярні механізми, запрограмовані на виконання чіткої послідовності дій. Якщо під час ін'єкції станеться передозування, вони продовжать лізти через IV шлуночок до кори. Їм байдуже, що люди-на конатиме в страшних муках.

— А якщо заганяти поступово?

— Можливо, щось і вийде. Та малоймовірно. У будь-якому разі пацієнт мусить бути під постійним наглядом — під крапельницею. Під час вступної лекції я тобі пояснював, що рецептори на дні IV шлуночка керують рвотним центром. Наноагенти, проникаючи в мозок, хоч-не-хоч подразнюють їх. Перші хвилини після ін'єкції пацієнт блює далі ніж бачить. За годину організм виснажується настільки, що людина може померти від зневоднення. Як при холері.

— Ясно.

— А що? Ти щось надумав?

— Та ні. Просто так спитав...

ХСVIII

П'ятниця, 28 серпня, 23:37 (UTC+4)

«DW», житловий корпус

Тимур кілька хвилин чекав у спальному крилі біля дверей з табличкою «211».

Невдовзі коридором рознеслось відлуння важких кроків Ріно. Хедхантер швидко наблизився, відімкнув кімнату і затягнув хлопця до своїх апартаментів.

— Що трапилось? — голосно спитав Тимур.

Здоров'як приклав палець до губів, прохаючи говорити тихше.

— Я ще не цілком певен...

— Не певен у чому?

— Довго розказувати.

Українець склав руки на грудях і обіперся плечем на стіну:

— Я тут подумав... Якби не зникло світло, ти б перестріляв їх усіх?

— Ні-а.

— Але я гадав...

— У мене було три магазини. 15 куль. Так що мені по цимбалах, що ти там думав, — Хедхантер спробував пожартувати: — Героєм все одно станеш ти.

Говорячи, Ріно витягнув з-під ліжка бруднувату спортивну сумку і видобув звідти страшенно подряпаний пістолет «Беретта». Вийняв обойму, перевірів, як працює спусковий механізм і вставив її назад.

— Він не новий, проте в чудовому стані, — неголосно сказав Хедхантер і простягнув зброю Тимуру.

Програміст отетеріло витріщився на матову рукоять.

— Це тобі, — Ріно взяв Тимура за передпліччя і силою вклав пістолет у долоню. — Від цього моменту завжди тримай ствол при собі. Чого вуха розвісив? Чуєш мене? Завжди!

— Я не розумію...

— Візьми пістолет, — сердито повторив південноафриканець.

— Для чого? — Тимур неохоче стиснув пальці довкола зброї.

— Я збрехав.

— Тобто?

— Горючка в генераторах не закінчувалася. Хтось вимкнув світло рубильником.

— Що?!

— Комусь із тих, кого не було з нами в залі, страшенно хотілося, щоби боти очуняли і пішли...

ЗМІЇ ПОЧИНАЮТЬ КУСАТИСЯ

КСІХ

Субота, 29 серпня, 00:16 (UTC+4)
«ЕН-3», третій інженерний корпус
Підземна лабораторія мікробіології

...Під землею все лишалося без змін. Темінь, тиша, високий тиск і низька вологість.

Ральф Доєрнберг, стійко витримавши етапи буферної очистки, надягнув нейлоновий костюм і зайшов до цеху нановиробництва. Спускаючись на платформі до найнижчого рівня, під яким у потемках прорізувались контури обладнання, він не переставав прокручувати в голові розмову з Ріно.

Попервах нейрохімік пропустив слова Хедхантера повз вуха. Проте що більше Ральф міркував над тим, *що* могло б спровокувати такі запитання, то неспокійніше ставало у нього на душі. Зрештою серед них усіх, думав Ральф, Ріно найбільше знався з ботами. З тими, яким пощастило вирватися на волю. Хедхантер першим виявив їх у пустелі. Він був поряд, коли боти роздерли Вадима Хорта. Він вів екіпажі, що везли Коршака і Ємельянова крізь Атакаму. Він бачив спустошене Сан-Педро, лігво у Долині Смерті і пережив розгром біля Пурітами. Не дивно, що саме Ріно першим відчув: їхня команда, немов блохаста дворняга, ганяється за власним хвостом.

Зрозумівши, що не зможе заснути, вчений подався до підземної лабораторії.

Ліфт досягнув найнижчої точки і спинився. Ральф закрокував до термінальної зони, де з останньої сфери у спеціальному розчині на світ з'являлись нанороботи.

Останні роки еволюція нанороботів проходила відсторонено від решти досліджень. Боти вирости, мозкові плати сформувались і працювали нормально. («Аж надто, трясця їхній матері, нормально», — чортihnувся Ральф.) Попри це Кейтаро не припиняв модернізувати агентів. Що меншими вони стануть, то більше їх удасться запхати

у голови нових поколінь. Відтак Джеп не припиняв працювати над удосконаленнями: наноагенти ставали дрібнішими, витривалішими, розумнішими.

Двадцять хвилин тому в голові у Ральфа визріло цікаве питання. Вчений аж носом шмигнув, здивувавшись, як не подумався до такого раніше: а що, як випити розчин з наноагентами?.. Треба було б провести експеримент, перевірити на щурах, але...

Канадець підійшов до демонстраційного монітора і ввімкнув його. Довго дивився на 3D-модель, що крутилась на екрані. 7-ме покоління. Кожен агент — розміром 570 нанометрів. За п'ятнадцять років Кейтаро зменшив розмір наноробота в десять разів!

Раптом Ральф усвідомив, що експерименту не потрібно. Звісно, вони легко потраплять у кров. Агентам не обов'язково досягати шлунку. Вони можуть проникнути через тканини гортані чи стравоходу. Без ліпідних капсул чимало нанороботів загине під ударами імунної системи, та це навіть на краще, бо зменшує ризик передозування...

Тримаючись за поруччя, Ральф Доєрнберг все ще дивився на шкалу масштабу внизу екрана, коли наступна здогадка вп'ялася у мозок.

«570 нанометрів! Останнє покоління менше за клітинну мембрану! Їх не треба пити. Достатньо вилляти на обличчя чи будь-яку відкриту частину тіла, і вони... робитимуть те, на що запрограмовані».

Притьмом в уяві професора зринули нові питання. Вони сипались одне за одним, суцільним каскадом. Що станеться з *дорослим*, коли наноагенти проникнуть в організм? Якщо кількість буде надмірною, людина помре. А якщо достатньо малою? Як зміниться поведінка людини? Чи втратить вона контроль? Чи зможе психоістота, як охрестила ту прояву Лаура, домінувати над людиною, як домінує над ботами? Чи матиме ця людина зв'язок із ботами? Врешті-решт, чи стане вона одним із них?

Ральф стиснув губи і ще більше насупився. «А раптом один із нас уже...»

Старий канадець відігнав страхітливу думку. Дурниці! Коли? Де і як? Такого не може бути! Розум відмовлявся вірити, але факти твердили про інше. Ріно, твердоголовий громила, підштовхнув ученого до висновків, які цупкою ниткою зшили всі факти докупи. Все в якусь мить стало на свої місця. Це ж очевидно: боти знали про кожен крок персоналу «NGF Lab», бо їх... сповіщали.

— Я мушу попередити інших... — вжахнувшись, прошепотів Ральф.

Він відірвав руки від перил, коли згори долинув стукіт підборів об металевий поміст. Хтось увійшов у цех і простував по верхній галереї. Канадець задер голову. Та в сутінках, що застидали горішні яруси цеху, марно було щось розгледіти.

Ральфу стало млосно. Попри паркий костюм, кінцівки похололи. Поборовши приступ страху, він став дослухатися. Весь перетворився на слух, але довго не вловлював нічого, крім власного гучного серцебиття. Серце стукало невлад. Ральф упізнав перші провідники жорсткої аритмії.

Та ось металевий брязкіт пролунав удруге. Звук надійшов з-під стелі, з іншої частини цеху. Потім кілька разів повторився — хтось, наче знушаючись, неспішно походжав сходами одного з переходів. Услід крокам донеслось зітхання, більше схоже на сичання змії.

— Хто тут? — скрикнув Ральф.

— О-тут... О-тут... О-тут... — відповіло відлуння, а кроки... припинилися.

Хвилину Ральф німував, але не розрізняв нічого, крім шемрання молекулярних машин та гудіння вакуумних компресорів. Доєрнберг майже повірив, що звуки були витвором його уяви (він просто *примушував* себе вірити, силкуючись заспокоїти хворе серце), і крім нього під землею нікого немає, коли заскреготали ланцюги підйомника. Звук видався оглушливим гарматним залпом. Ральф зойкнув, підскочив і несамохіть затулив обличчя долонями. Серце заторохтіло, немов купа каміння по похилій дорозі.

Платформа великого підйомника поповзла вгору. Канадець уляк і тупо вдивлявся у пільму, де щойно зникло підмостя підйомача. Довкола серця розповзалась важкість, кожен вдих давався з трудом. Чоловік кілька разів стукнув себе кулаком по грудях, пробуючи збити аритмію. Безрезультатно. Цього разу без антибіотиків не обійти-ся. І Ральф запанікував.

— Хто ти? — заверещав нейрохімік.

Відповіддю була гнітюча безмовність. Ліфт досягнув верхнього рівня і спинився.

Знову тиша...

Ральф отупіло чекав. Спробував порахувати пульс, але руки трусилися так сильно, що великий палець не тримався передпліччя. «Кому і для чого знадобилося спускатись сюди в таку пізню годину?» — міркував професор. Доступ до мікробіологічного цеху мали лише четверо: він, Кейтаро Рока, Вільям Ноланд та... Кацуро Такеда.

— Кацуро, я знаю, що це ти! — голос професора зривався. — Чого тобі?

Згори знову прилинуло зловісне зітхання. За ним надійшов невиразний шепіт. У Ральфа потемніло в очах від страху. Пульс подолав позначку в 160 ударів за хвилину.

...Спливло кілька секунд, перш ніж канадець усвідомив, що знову чує погрюкування підйомника. І тільки тоді він стрепенувся, прийшовши до тями: ліфт опускається вниз! «Чого ти чекаєш, телепню?» — розлютився вчений сам на себе і кинувся бігти слабо освітленими переходами в глибину наноцеку.

У дальній частині виробничого приміщення знаходився ще один підйомник. Якщо тільки платформа стоїть на нижньому рівні, він врятований. Він почекає, поки Кацуро (чи хто б там не був у тілі молодого японця) наблизиться, а тоді поїде наверх, дістанеться верхньої галереї і зможе вибратися з «EN-3». Але якщо платформа нагорі...

Через кілька кроків у грудях страшенно закололо. Ральф заточився і ледь не впав. Він присів, тримаючись однією рукою за перила, другою — за серце.

Ліфт спинився, у цеху знову стало тихо.

Відсаплюючись, вчений зиркнув через плече. Вдалині, посеред квадратної площадки перед головним підйомником, бовваніла постать. Єдиний у тій зоні ліхтар світив згори і ззаду, тож Ральф не міг роздивитися обличчя. Замість лиця над тулубом проступала затінена овальна пляма. Фігура дивно покрутила головою, витягуючи шию далеко вперед і в сторони, немов змія, котра щось винює. Жест був настільки виражено *нелюдським*, що Ральфа пересмикнуло, наче від удару струмом. За мить постать зникла в тінях підвісного переходу.

Викрикнувши щось нечленороздільне, канадець помчав уперед. Не пробігши півсотні метрів, нейрохімік спинився. Він зрозумів, що давно не був у цій частині лабораторії, а тому не пам'ятає, де знаходиться другий ліфт. Цей куток цеху майже не використовувався, чимало лапмочок у ліхтарях перегоріли, без нагальної потреби їх ніхто не міняв, і плафони світили один через три.

Не вистачало тільки заблукати на нижньому рівні!

Краєм ока Ральф бачив, як постать то з'являється, то зникає у сферичних клубках світла на дальніх галереях. Переслідувач, прямує до нього, відрізав шляхи для відступу, немов ферзь, що затискає в куточку шахової дошки самотнього короля. Вчений навпацки відшукав першу-ліпшу галерею праворуч і гайнув туди. У кінці її перегороджу-

вала дротяна хвіртка, за якою металеві сходи вели вниз, аж на бетон. Але там Ральфу точно нічого шукати. Він метнувся назад, забіг у коридор ліворуч. Потім кілька разів звертав наліво і направо, поки геть не заплутався. Ліфта не було. Чоловік навіть не знав, в якому напрямі знаходиться найближча стіна цеху. Озираючись, Ральф не зміг відшукати постаті переслідувача. Той вступив у неосвітлену частину нижніх галерей, а значить — підібрався близько. Канадець застогнав. Серце брикалося і лізло стравоходом угору до горлянки.

І тут... Ральф помітив той довбаний підйомник. Відсутність ліхтарів зіграла йому на руку: очі призвичаїлись до п'ятни, і вчений зміг роздивитися — спершу задню стіну цеху, а потім паралельні смуги тросів, що тягнулись вгору і зникали в мороці. Та найголовніше — платформа підіймача стояла внизу! До неї вів перехід завдовжки менш ніж двадцять метрів.

— Дякую Тобі, Господи... — прошепотів Ральф. Він зрозумів, що врятований.

Чоловік не кинувся сторчголов до ліфта. Стягнувши з ніг важкі чевіки, Ральф почав обережно просуватися вперед. Сталева решітка боляче впиалась у ступні, але вчений не хотів, щоб звук кроків видав його в останній момент. Серце, немовби зрозумівши важливість моменту, запрацювало стабільніше. Частота ударів не зменшилася, зате ритм вирівнявся. Вчений усвідомлював, що так легко йому не відбутися, але принаймні на якийсь час аритмія відступила. І це був подарунок небес!

У перехід, по якому ступав канадець, справа впиався ще один коридор, формуючи Т-подібне перехрестя. Зробивши п'ятнадцять кроків, Ральф порівнявся з ним і повернув голову праворуч. У ту ж мить він ледь не сконав від розриву серця. В проході *на відстані простягнутої руки* стояв Кацуро Такеда. Японець дивився... Хоча ні... Вираз його очей навряд чи був поглядом. За набряклими кров'ю очима зяяла пустота, цілковитий вакуум. Японець просто стояв. А тоді підняв руку і зробив крок назустріч Ральфу.

— А-а! — сахнувся нейрохімік і дременув до ліфта. Ритм зірвався, підскакивши до неймовірних 240 ударів/хв.

Платформа виступала над підлогою. Ральф перечепився через неї і влетів у відкритий підйомник уперед головою. Розбив коліна, гримнувся макітрою об поруччя. Обличчя залила кров. Незважаючи на біль, він потягнувся до круглої кнопки з позначкою «▲» (вгору) і втиснув її до упору... Ні скреготу ланцюгів, ні гулу електродвигуна, ні розхитування платформи. Ліфт не зрушив з місця. Кацуро обрізав дроти нагорі.

З-за спини старого долинуло зловтішне сичання.

Ральф крутнувся і, чіпляючись руками за бильця, спробував підвестися. Він гарячково намагався знайти вихід з халепи, спробував потягнути час:

— Коли це сталося з тобою, Кацуро? — сапаючи, забелькотів він. Серце, здавалося, збиралося злетіти в космос. — Ти випадково вилив на себе розчин з агентами чи... може, випив його навмисно?

Істота, що колись була молодим амбітним японцем, вишкірилась і загарчала.

— Гарзд, я готовий випити те саме, що й ти, — глитаючи склади, пролепетав учений. — Я стану одним із вас, тільки не вбивай мене. Прошу!

Канадець не думав про себе. Він знав, що формування колонії займе півгодини, а то й більше. За цей час він сподівався попередити Тимура, Ріно чи Тіану. Будь-кого. А потім прострелить собі голову, не дозволивши психоістоті зробити з нього зомбі.

На жаль, Кацуро Такеда розумів це не гірше за Доєрнберга. І прийшов він сюди не для того, щоб виплеснути чорної рідини на лице колишньому колезі. Японець штовхнув канадця на підлогу.

— Не треба! — скрикнув Ральф.

Страх скував тіло — чоловік не мав сил пручатися. Кацуро насів згори, притиснувши Доєрнберга до помосту. Затим його руки витягнулись, готові зімкнулися круг шиї вченого. Щоправда, до цього так і не дійшло. Ральф зойкнув, посірів і обм'як. Груді опали і більше не надималися.

У старого не витримало серце...

С

Субота, 29 серпня, 00:19 (UTC +4)
Спальне крило корпсц «DW»

Тимур, як і Ральф, довго не міг заснути. Він крутився, терзаючи себе малоприємними роздумами. Для чого Ріно дав йому пістолет та ще й наказав *завжди* тримати його при собі?.. Хто відключив світло? Кацуро? Тіана? Готто? Оскар?.. А головне — для чого?.. Як поведе себе психоістота після розправи? Якщо раніше ще можна було сподіватись домовитися, то тепер про це годі й думати... Звідкіля психоістота дізналась ім'я Ріно?.. І взагалі: як *воно* помітило, що Хедхантер вискочив на терасу, готуючись відкрити вогонь?

Проте найгіршим здавалося те, що вони борються з чимось нематеріальним, з якоюсь безтілесною примарою, котра вилізла з підсвідомості ботів. Це доводило до сказу. Це все одно, що рубати повітря чи стріляти з гармат по дощу. Кілька разів Тимур схоплювався і вмикав світло — всі лампи, які мав у кімнаті, — настільки сильним було відчуття, що за ним спостерігає хтось невидимий. Йому було дійсно страшно. Ще страшніше ніж тоді, коли вони підіймались у гори за Пурітамою. І старенька «Беретта», обережно вкладає між матрацом та подушкою, ніяк не заспокоювала.

Коли годинник показав чверть на одинадцятую, Тимур нарешті заспокоївся і почав засинати. Знаходячись у проміжному стані, коли незрозуміло, де починається сновидіння, а де закінчуються усвідомлені думки, українець згадав, як

...їх із Ємельяновим привезли до лабораторій. Після скаженої гонитви через Атакаму він сидить на підлозі в тамбурі корпусу «EN-1» за воротами № 4 і спостерігає, як повз нього бредуть Френкі та Ндонга. Слідом за ними, ледве пересуваючи ноги, волочиться Кацуро. Ємельянова несуть по під руки останнім. І щось, до дідька, не так. Щось негаразд з усіма чотирма...

Якась деталь вислизнула. Тоді він не запам'ятав її, не надав значення. І ось зараз, уже поринаючи у сон, Тимур, сам не знаючи чому, ухопився за неї, побачивши все, мов наяву...

Дивні цятки на блідому обличчі Ємельянова. Такі ж самі на жовтому лиці японця. З окремих (тих, що ближче до нижньої щелепи) в'ються ледь помітні ниточки крові. Вони сплітаються і збігають на шию. Що воно таке? Тисячі крихітних рожевих крапинок густо вкривають їхні щоки, ніс, вилиці. Вони схожі на майже невидиме подразнення після гоління, на міриади комариних укусів, на...

Несподівано картинка змінилась.

Перед очима постала кімната з радіостанцією. Кейтаро, Тіана, Ігор, Стефан, Лаура, словом — усі, згуртувались коло Ральфа, дослухаючись до того, що говорить Джеффри. Джефф у цей час далеко в пустелі. Уві сні (чи в напівдрімотному маренні) Тимур спостерігає за гуртом зі сторони. Він бачить себе самого. Якоїсь миті Тимур-у-сновидінні відвернувся від групи, втупившись у стіну. Саме в цей момент він починає розуміти, що боти запрограмовані на самонавчання. Затим він наскакує до мікрофона, грубо відштовхує Ральфа і, захлинаючись, кричить до Джеффри,

наказує кидати все і тікати. Зеленоокий американець спершу не реагує на його слова і каже щось про Освенцим, про живих, але дивних селян, яких бачить в ущелині поряд з печерами ботів. Зрештою, Джефф усвідомлює, що боти стежать за ним та Алондрою, він пробує втекти, але наривається відразу на кількох потвор. Чилійку вбивають, американець пручається...

Тимур на ліжку з останніх сил опирався глибокому сну, багряній темряві, що заковтує спогади. Образи в його уяві розмазувались, простір застигала сіра пелена, однак...

Він бачить тісну кімнату, невелику радіостанцію «Motorola», Ральфа, Кейтаро, перелякану Тіану... Настають останні кілька секунд. Джеффрі щойно дізнався щось важливе. Це було чути зі зміни його голосу. За тисячну частку секунди американець досягнув щось таке, про що конче мусить повідомити інших. Він збирався про це сказати, але не зміг. Чи... все ж таки зміг?

«Тимуре! Тимуре! — закричав динамік уві сні. — Я зрозумів, звідки вони... — фраза завершилась шипінням. Джеффрі помирав. Проте за мить, зібравшись з силами, молодий американець прокричав: — 'уга ...а'їна! Др... ма'на-а-а, Тим'е!»

Його останні слова. Точніше, уривки його останніх слів. «Я зрозумів, звідки вони... Я зрозумів, звідки вони...» Вони що? Тимур уві сні злився через те, що Джеффрі не договорив. Точніше, договорив, але так, що ніхто не розібрав.

Як це часто буває в моменти, коли дрімота перетікає у сон, а голова перемикається на відпочинок, у мозку програміста вивільнились ідеї, які, здавалося, ще мить тому ховалися за непробивною стіною. Тимур засопів, напружився і вдруге прокрутив останній епізод. Тільки цього разу він явно розчув усе, що хотів сказати Джефф.

«Я зрозумів, звідки вони дізналися! — прокричав американець. А потім: — Друга машина! Друга машина-а-а, Тимуре!» — він попереджав про другу машину!

Ручка повернулася, ледь чутно клацнувши, і двері кімнати відкрилися. Кілька секунд вони не рухалися. Крізь щілину хтось заглядав. А потім двері беззвучно розкрилися ширше і в кімнату навшпиньки прослизнула Ребекка.

Клацання дверного замка не дало програмісту остаточно провалитися у сон. Крізь приспущені повіки він бачив звабливу фігурку чилійки, її точені ніжки, округлі стегна, ледь прикриті сірою глянсуватою сорочкою. Він солодко зітхнув, сприймаючи її за чергове видіння. Якийсь час

у зачумленому мозку все ще металися фрази «Друга машина!» та «...завжди тримай ствол при собі», проте вони розсмокталися під навалюю сексуальних фантазій, так і не запаливши сигналу тривоги.

Ребекка безгучно підсунулась ближче, опинившись на відстані двох кроків від ліжка. Вона стояла, виструнчившись, ледь розставивши ніжки вбік, і пожирала Тимура поглядом. Очей у сутінках видно не було.

Дівчина щось тримала у правій руці.

Тимур поворухнувся, відчуваючи, як між ногами загусає приємна теплота, все ще не усвідомлюючи, що цього разу все відбувається насправді. Обрис чилійки нагадав плакат, який колись трапився йому на очі неподалік диско-клубу «Avalon» у Києві. На постері була намальована соковита дівця з пружним бюстом, що звабно випирив з-під білизни. Вона, як і Ребекка, стояла босою й навшпиньки, тримаючи у правій руці відкорковану пляшку шампанського. Ледь розкривши повіки, Тимур ковзнув поглядом по опущеній вздовж тіла руці Ребекки. Схожість була разючою. Практично той самий силует... За винятком однієї дрібниці: замість горлечка одутлої пляшки з іскристим напоем чилійка стискала руків'я довжелезного кухонного ножа...

За мить до того, як Ребекка кинулась на програміста, за стінами житлового корпусу цвяхнули два хлопки. Тимура розбурхав не стільки звук, як коротка вібрація, що передалася землею. Якби не вона, програміст нізащо не очунав би так швидко. Здивовано форкнувши, він побачив тінь, що рвонула уперед, і встиг задерти вгору руки й ноги. Натягнута поміж кінцівками ковдра врятувала йому життя. Лезо з гидотним рипінням прорізало величезну діру, але не зачепило хлопця.

Наступної секунди, все ще не тямлячи, що відбувається, Тимур скотився з ліжка і відповз ліворуч, майже до вікна. Ребекка вискочила на ліжко і зашипіла, піднявши над головою руку з ножем. Її очі були налиті кров'ю.

— Ти здуріла, Бекко! — Тимур хотів викрикнути щось ще, але вчасно збагнув, що це марно. Він усе зрозумів. — От курва! — злість швидко поступалась паніці.

Дівчина стрибнула на нього. Він зустрів її ударом ноги у живіт, після чого, не чекаючи, метнувся вперед і притиснув чилійку до лежача. Ребекка, звиваючись, намагалася вдарити хлопця ножем. Якби ніж був коротший, вона вже випустила б йому тельбухи. А так їй не вдавалось вивернути долоню і нанести колючий удар. Лезо ковзало по спині, шматуючи шкіру, проте не зачіпаючи важливі органи та м'язи.

Тимур спробував її здушити, але втямив, що таким чином залишиться без шкіри на спині. Тоді він прийняв рішення тікати. Рвучко відсунувшись, хлопець стрибнув уперед і витягнувся впоперек ліжка. Ребекка вчепилась за його ступні і кілька разів полоснула ножом по литках. Стало боляче. Кров поплила по простирадлу. У відповідь програміст з'їздив їй п'яткою по зубах і звалився з правого боку лежача. Але тут таки усвідомив, що недооцінив суперника. Кровожерна істота, на яку перетворилась чилійка, вихором перелетіла матрац і всілась на нього. Тимур відчайдушно замахав руками. Ребекка, по-звірячому фиркаючи, намагалася дістатися ножом до його горла.

Ненароком зачепивши простирадло, програміст потягнув його на себе. Захист з того вийшов ніякий, та раптом щось важке й холодне буцнуло йому в око. Пістолет! Ризикуючи підставити шию під ніж, хлопець підняв руку і намацав «Беретту». Тремтячим пальцем зняв запобіжник і приставив ствол до ніздрі нападниці.

Ребекка заверещала. Тимур, не думаючи, тричі поспіль натиснув на спусковий гачок. Глухі постріли струсунули кімнату. Голову дівчини три рази відкидало від дула. Ніж випав з її руки. Після того як третя куля ввігналась в обличчя, тіло Ребекки обм'якло і Тимур з відразою відкинув його вбік.

Кілька секунд він просто лежав, оговтуючись.

Та це ще був не кінець.

Хлопець напружився, коли калюжею світла, що виливалась з коридору, прошигнула чиясь тінь.

— Виродки! — процідив Тимур і навмання пальнув у прохід. Він уперше подумав про те, що не вибереться живим з Атаками. Куля дзигнула, зрикошетивши від стіни.

— Це я... — долинув з-за одвірка спокійний голос Хедхантера. — Не стрілай.

Тимур важко дихав, все ще тримаючи «Беретту» на витягнутій руці.

— Не стрілай. Чуєш, супермене? — повторив Ріно. — Я заходжу.

Справа у дверній проймі вигулькнула голова південноафриканця. Він, як міг, широко розкрив дрібні круглі очі, звикаючи до півтемряви у спальні. Зрештою розгледів хлопця і оголене тіло вбитої чилійки.

— О, братан, бачу, ти непогано проводиш час! — глузуючи, гмикнув Хедхантер.

Тимур роззирнувся. Підлога та ліжка забризкані кров'ю. По центру, задерши розквашену голову, лежить Ребекка. Навіть мертвою вона не втрачала своєї виключної краси.

— Іди ти в жопу, — програміст втомлено схилив голову і опустив пістолет.

— А глянь, що в мене є! — Ріно зайшов у кімнату і ввімкнув світло. У правій руці він тримав за волосся відрізану голову професора Ємельянова. Ще свіжа — з шиї на ламінат капотіла кров.

— Що це за дурнувата манера постійно відрубувати голови? — українець відреагував доволі мляво. Навряд чи після останніх трьох днів у світі знайдеться хоч щось, що могло б його здивувати. — У тебе що, якісь комплекси з дитинства? Невже не достатньо просто його вбити?

— Не, — Хедхантер удавано нахмурився. — Ти прикинь, підловив засранця, коли він лаштувався випустити ботів з «EN-2»! Мудак хвицався, як теля.

— Друга машина... — промурмотів Тимур, хитаючи головою. — Вся друга машина.

— Добре, що ти сам розкумекав.

— А Ребекка?

— Вона час від часу трахалася з Кацуро, іноді не гребувала моїми хлопцями. Гадаю, хтось із них — японець, Донгі чи Френкі — накачали її тою сірою гидотою.

Тимур похолов:

— Але це означає, що будь-хто з нас може бути зараженим...

Хедхантер підійшов до нього і простягнув руку:

— Вставай. Сидячи тут, ти нікого не вилікуєш.

СІ

— Як ти здогадався? — почав розпитувати українець.

Ріно вправними рухами перев'язував покремсане передпліччя Тимура.

— Того дня, коли тебе привезли з Антофагасти, я оглянув другий «Туарег». Той, який атакували в ущелині, пам'ятаєш?

— Звісно.

— Мені стало цікаво, як мої хлопці відбилися, а розпитувати я не люблю.

— І?

— Багато дивного було. Я думав, їх застукали зненацька, думав, боти обстріляли їх та й по всьому, ми ж чули постріли.

— Так.

— Вели вогонь не боти, — Ріно зиркнув Тимур у вічі, ніби запитуючи, чи він розуміє, що це означає. — На машині не було жодної подряпини, сліду від кулі чи шроту. Це мої рубачи пробували відгавкуватися, відкривши пальбу. Я запитував себе, чому, маючи на руках стволи, боти ними не скористалися? «Малюки» вміли стріляти, та попри це знову скористались камінням. Чому? — амбал зробив паузу, а тоді сам відповів на своє питання: — Вони не збирались нікого убивати, Тимуре. Боти поцілили у мого гереро і обкидали джип, аби відігнати мене й Джеффрі від ущелини, розділивши колону. Це їм, природно, вдалося. Тоді вони налетіли на другу машину і скропили всіх, хто в ній був, тим сірим слизом.

— Певно, після «контактів» із селянами з Сан-Педро вони добре знали, як діє розчин, — підтакнув Тимур.

Хедхантер закінчив обмотувати руку програміста і дбайливо зав'язував останній вузол.

— У Нахаса, гадаю, сталося передозування. І його просто викинули по дорозі, — додав він.

— А як ти додумався до того, що боти накачують розчином селян? — спитав хлопець.

— Я почав думати про це після зустрічі з Віллом Ноландом чи... радше з тим, що від Вілла лишилося. Пам'ятаєш?

Тимур кивнув.

— Він був сліпий і попри це кинувся переслідувати нас. Щось керувало американцем. Гадаю, кілька ботів залягли поміж довколишніх скель і «вели» його на нас із Джеро. Таке було можливо тільки в тому разі, якщо Вілл став таким самим, як вони. Став одним зі зграї. Я довго не вірив, але почав підозрювати, що його інфікували... А ти?

— Такі думки проскакували давно, але якось не вірилося, — Тимур стиснув кулак і покрутив рукою. М'язи пропікало вогнем. — Про екіпаж з другої машини додумався тільки сьогодні, за секунду до того, як вона, — хлопець з відразою покосився на мертву чилійку, — стрибнула на мене... Чому ти раніше нічого не казав?

— То були лише припущення. Я непокоївся ще з того часу, коли знайшов рацію. Вона спокійнісінько лежала на панелі під лобовим склом «Туарега». Хай які мої хлопці були налякані, не почути її було неможливо.

Тимур скрушно зітхнув.

— Вони не чули, бо людей у машині тоді вже не було.

— Ага. А потім, в якийсь момент усе склеїлося до купи: моя зустріч з Віллом, загибель Джеффа, засідка біля Пурітами... Останнє, що переконало мене, — зникнення світла під час того свинства, яке замутили ви з тою французькою дівахою.

— Поки ти не розпочав стрілянину, свинством навіть не пахло. Подумаєш, боти зайнялись онанізмом.

— Ет, яка зараз різниця. Словом, коли Ральф сказав про останні вісті від інформатора, я не здивувався. Ставало очевидно, що на боці «малюків» виступає союзник, і цей союзник засів посеред нас.

Ось так усе стало на свої місця. Боти дізнавались про плани людей, щойно вони були задумані, витягуючи інформацію через власні «вуха» й «очі» у лабораторії. Через Кацуро вони винюхали про вилазку Ріно та Джеффрі, а згодом — про нічну газову атаку. Водночас «малюки» не переставали накачувати наноагентами селян з Сан-Педро, отримуючи доступ до їхніх думок, волі, свідомості. Таким чином боти довідались про засоби хімічного захисту, а також (від одного з вірних псів Макаки) про маленького Джеймі, який допоміг дістати альдостерон і протигази. Люди слугували невичерпним джерелом інформації, ставши для ботів чимось на кшталт інтернету. Боти лізли в їхні голови, як тільки натрапляли на щось незрозуміле, точно так само, як ми кидаємося в «Google» чи «Yandex», почувши незнайоме слово чи назву. Як і світова мережа, людські голови не завжди давали правдиву інформацію, та все ж її було достатньо, аби пришвидшити розвиток «малюків» у десятки разів.

— Що тепер? — глипнув на Ріно Тимур.

Здоровань перезаряджав частково спорожнілу обойму «Беретти».

— Треба провести зачистку. Визначити, хто є хто.

— Кацуро точно заражений.

— Ну, це очевидно. Я чомусь не думаю, що він — єдиний.

— У тебе є припущення, як перевірити решту?

— Не знаю, — гевал знизав плечима, — може, битиму їх по черзі, поки не зізнаються.

Незважаючи на нервові напруження, Тимур посміхнувся:

— Ріно, це навряд чи допоможе. Ти мені пробач, але це хибний метод.

— А як інакше? — розвів накачаними руками південноафриканець. Іншими методами він володів слабо.

Хлопець замислився.

— У корпусі «EN-2» є так зване «крісло покути» — фактично, знаряддя для тортур. На ньому ботів карали за погано виконані завдання.

— Не розумію, — торкнувся лоба Ріно.

— Там є апарат з мідними катушками, щось типу того, він може генерувати магнітне поле великої потужності. На нормальну людину воно ніяк не подіє, зате бот... або заражений відчуватиме сильний біль. Під дією магнітних хвиль нанороботи будуть прагнути відірватися від мізків. Безперечно, це якось проявиться. Принаймні мімікою. Може, вони кричатимуть...

— Кричатимуть? Це супер! Та ти молоток, фелла! — обличчя Хедхантера просяяло. Він поплескав Тимура по плечі і віддав йому пістолет. — Так і зробимо!

— Я, правда, не знаю, чи Ральф, Алан та інші погодяться на таке...

— Ти думаєш, я їх питатиму? — криво, але в той же час з неприхованим злорадством посміхнувся Ріно. — Ходімо. Тільки будь мужиком. Без тебе мені не впоратися.

Cii

Субота, 29 серпня, 01:13 (UTC -4)
Спальне крило корпсу «DW»

Тієї ночі, либонь, не спало півлабораторії.

Лаура Дюпре в самих трусиках і майці добрих півтори години міряла кроками кімнату. Через напружені роздуми у неї піднявся тиск. Очі почервоніли й пекли. У потилиці пульсував тихий, але неприємний біль.

Дівчині ніяк не вдавалося відігнати з-перед очей картину вечірнього розстрілу. Неначе кадри з фільму, вона раз за разом прокручувала у голові вчинений Ріно розстріл та моменти, що йому передували.

Один за одним боти падають на пісок, корчаться, спливають кров'ю. Обличчя перекивлені, з рота пливе рожева піна. Решта не зважають, продовжуючи мастурбувати. Вони зачаровані статевим актом на екрані і не помічають загибелі товаришів. Не розуміють, що наступним може стати будь-хто з них.

Лаура ніяк не могла вирішити для себе, що стояло за цим моментом: основний інстинкт чи неконтрольований потяг до задоволення, жага плотських утіх? Адже бажання продовжити рід і охота отримувати кайф від сексу — різні речі. Чомусь — вона сама не знала чому — це здавалося важливим.

Затим дівчина занурилася трохи глибше. Перенеслась до моменту, коли Тимур

*...показує боту (психоістоті) кольорові зображення фрак-
талів. Побачивши малюнки, бот починає стогнати, його по-
віки тремтять, дихання пришвидшується. Він явно отримує
задоволення. Від чого? Від малюнків?..*

*Всі, хто сидить поруч з Лаурою, зауважують, що «малюк»
явно кайфує.*

Психіатр напнула, збирала всі сили, вишкрябуючи з пам'яті той епізод. Там було щось важливе, якась недбала фраза, котра на пер-
ший погляд видалась банальною, зате потім... після влаштованої Рі-
но стрілянини... після коматозного заціпеніння ботів... набула ново-
го, особливого значення.

«Воно щось робить ботові», — сказала тоді Тіана Емерсон.

*«Певно, подразнює центр задоволення, — промовив у від-
повідь Ральф. — Стимулює мозок імпульсами, точно так са-
мо, як це робили ми, нагороджуючи ботів за успішне виконан-
ня завдання на польових тренуваннях. Це досить легко. І вони
це люблять».*

Поринувши у спогади, Лаура забула про біль у голові, забула про
огидні теплі плями на шії та щоках, що виповзають завжди, коли
кров'яний тиск лізе вгору.

«...подразнює центр задоволення...»

*«...стимулює мозок імпульсами... точно так само, як це ро-
били ми...»*

«...вони це люблять...»

Центр задоволення... Стимулює імпульсами... Вони це люблять...

Дівчина спинилася посеред кімнати, вперши руки в боки, і... пе-
реможно посміхнулася розмитому відображенні у віконному склі.
В ту мить вона збагнула, що у ботів є Ахіллесова п'ята.

Радіти відкриттю довелося недовго. Дверна ручка двічі смикну-
лась. Лаура спочатку повернула голову на електронний будильник.
01:24. А тоді подивилась на ручку. Подумати про те, кому може зна-
добитися турбувати її о пів на другу ночі, не встигла. Пролунав важ-
кий удар, за ним ще один, після чого — хрускіт поламаної деревини.
Замок залишився в одвірку, зате двері, зірвавшись із завіс, по-
кіношному залетіли в передпокій. Дівчина скрикнула.

— Ти чого не спиш? — ввалившись, ревно Ріно.

— Я... — розгубилась Лаура, — я розмірковувала.

— Ага, — багатозначно гмикнув гевал, — видибуй на коридор,
Аристотелю.

Зніяковіла психіатр нахилилась за штанами, але Хедхантер несамовито загорлав:

— Руки на видноті!!! Тримай руки на видноті, жабоїдка чортова!

Тільки зараз Лаура побачила, що амбал цілиться у неї з «Ремінгтона».

— Я просто хотіла одягти штани, Ріно...

— До дідька! Зараз не холодно. Випихайся на коридор у трусах. І руки за голову!

Дівчина скорилася. Ріно, уткнувши дуло дробовика їй між лопаток, лівою рукою ухопившись за волосся, вивів Лауру зі спального блока і заштовхав у наскрізну галерею другого поверху. Там уже чекав Алан Грінлон, стоячи у позі арештанта і вклавши обидві долоні на стіну. На відстані трьох метрів від нього стояв Тимур, стискаючи витягнутими руками автоматичний пістолет.

— Ставай біля стіни, — наказав Хедхантер, — і ані руш. Спробуй поворухнутись — і українець пристрелить тебе.

Лаура Дюпре повернула голову. Короткозоро щурячись, зиркнула на Тимура.

— Що це означає, чувак?

— У мене немає вибору, пробач...

— Я кому сказав: не смикатись! — гримнув здоровань. — І не паякати!

За п'ять хвилин попід стіною, задерши руки і розставивши ноги, постали також Тіана, Готто та Оскар Штаерман.

— Ральфа і Кацуро ніде немає, — схилився над вухом Тимура південноафриканець.

— Паскудство. Як нам бути?

— Діємо, як домовлялись раніше. Тих двох я пізніше розшукаю сам.

Упевненості в його голосі не було, хоча українець розумів: у них немає вибору.

— Добре, — не опускаючи «Беретту», знизав плечима програміст, — добре...

Здоровань випростався і, крекчучи, прочистив горло.

— Значить так, — Ріно напрувся, заштовхавши великий палець лівої руки за пояс; правою, затиснувши приклад між ліктем і ребрами, він тримав «Ремінгтон», — слухайте мене уважно! Зараз один за одним, тримаючи руки за головами, повільно і не смикаючись, виходимо з будівлі і прямуємо до корпусу «EN-2». Хай хтось тільки спробує повернутися в мій бік, я тут же відстрілюю його дурнувату

довбешку. Якщо хтось опустить руку, щоб почухати свою смердючу дупу, я відстрілюю його довбешку. Якщо хтось вийде зі строю, спіткнеться чи спробує побігти, я без вагань гачу заряд шроту прямо в його нахабний тупорилий гарбуз.

— Варваре, як ти смієш? — спалахнув Штаерман (щоправда, не повертаючи голови). — Я вимагаю пояснень!

— Заткнись!! — заревів Ріно. — Якщо хтось іще раз спробує заговорити без мого, блядь, дозволу, я законопачу йому рота унітазним йоржиком, а потім відстрілю його довбешку! Я схожий на людини, що схильна до жартів?.. Я не чую?!

Бразилійка схлипнула. Думки змішались у її голові. Вона не могла второпати, чи це їй сниться, чи відбувається з нею наяву.

— Ні, ти не схожий, Ріно, — тихо відповів Алан.

— Прекрасно, тоді півоберта ліворуч і шуруємо на вулицю. Тимуре, йди попереду. Відчиняй двері і пильнуй, щоб ніхто з цих довбограїв не рвонув навітікача.

Колона посунула до виходу з житлового корпусу. Попереду Лаура Дюпре, за нею Готто, Оскар Штаерман, Тіана Емерсон і в самому кінці Алан Грінлон. Тимур, блідий, мов вапном побілений, ледве пересував ноги. Обхопивши «Беретту» правицею, він притискав пістолет до живота. Наче боявся, що, відірвавшись від тіла, той зможе вистрілити самостійно. Час від часу хлопець обертався, зиркав на обличчя французенки, бразилійки, американця, і одним своїм виглядом просив пробачення.

Проходячи повз Тимура, Лаура вилучила момент, коли Хедхантер не дивився в її бік, нахилилась і схвилювано прошепотіла:

— Не розумію, що ви задумали, але я *знаю*, як покінчити з ботами. Тимуре, я придумала, як їх можна... — наступної миті надривний шепіт урвався, дівчина випросталась і пірнула у прохід.

Тимур зіщулився, думаючи, що Хедхантер спостеріг їхні перемовини і зараз навалює обом. На лихо чи на добро, Ріно прогледів. Сплинуло секунд п'ять, перш ніж програміст усвідомив, що інстинктивно направляє пістолет на те місце, де щойно стояла Лаура. Рука тряслася. «Заражена чи ні?.. — думав він про Лауру. Поранене передпліччя зуділо, серцебиття відчувалося відразу в усьому тілі, навіть у м'язах ніг. — Обманює чи каже правду?..»

Алан Грінлон останнім вийшов надвір. Ріно порівнявся з Тимуром:

— Будь пильний, фелла. Коли вони зрозуміють, *що* ми збираємося робити, то будуть здатні за все. Не ведись на їх витівки.

— А що, як ми помиляємось?

— А що, як вони всі до одного заражені? — парирував Ріно. — Якщо ти відмовишся допомогти, я розстріляю їх усіх прямо тут, під вікнами їдальні. Я не хочу ризикувати, фелла. Я надто люблю це життя.

— Добре... Гарзд... Не квапся. Я зроблю все, що треба.

— Тоді жени до «EN-2» і відкривай хідник.

ciii

Субота, 29 серпня, 01:48 (UTC -4)
«EN-2», орцгий інженерний норпцс
Лабораторія програмцвання

Неонові лампи зрідка дзизкали, цідячи з-під стелі м'яке світло. Якась одна дратівливо блимала.

Троє чоловіків та дві жінки вклякли біля стіни, зчепивши долоні за головами. Хедхантер завмер напроти, тримаючи «Ремінгтон» з легким нахилом уперед.

Тимур возився з електричним щитком, вишукуючи, де вмикається «крісло покути». Вряди-годи на нього накочувалися масні хвилі паніки. Українець розумів, наскільки хистке й непевне їхнє становище. Ральф і Кацуро могли ховатися будь-де (він припускав, що канадець також заражений). Маючи доступ до зброї, ключі від дверей, паролі від усіх систем, ті двоє, по суті, ставали господарями становища. Перед очима Тимура раз за разом зринала невтішна картина: канадець з молодим японцем вриваються у залу і відкривають шквальний вогонь. Якщо серед припертих до стінки є хоча б двоє інфікованих, їм із Ріно кінець. З дробовиком та куцим пістолетом вони приречені.

Зрештою, перепробувавши дві третини вимикачів, хлопець натрапив на потрібний тумблер. Табло біля крісла, над яким нависав генератор магнітного поля, мигнуло синіми цифрами. Лампочки коло затискачів на підлокітниках та передніх ніжках крісла засвітилися червоним.

— Готово, — Тимур говорив тихо, боячись видати хвилювання, що аж плюскало в підгорлі.

— Окей, — вичавив Ріно.

Південноафриканець також нервувався. Побачивши це, Тимур пережив новий напад млості. «Ми не впораємось... — гадючилося у його голові. — Ми не можемо слідкувати за всіма!» Хлопець подумав, що розстріляти всіх п'ятьох було б не найгіршим рішенням. Прикінчити їх, самим стрибнути у джип і звалити до дідькової матері. Але

тут-таки засоромився. Він сам міг стояти поміж них, сконфужений і переляканий, не до кінця розуміючи, що відбувається.

— Окей, — луною повторив українець, — з кого почнемо?

— Тіану... бери її першою, — круглі оченята Ріно танцювали, мов у одурілого.

Сунучись боком, Тимур перемістився до крісла. Ось тепер починалося найважче. Ріно нічим не допоможе, бо не зводитиме очей з чоловіків і жінок попід стіною. Тимур мусить самотужки всадовити Тіану на крісло, замкнути кайданки на зап'ястках та щиколотках, а тоді ввімкнути апарат. А що, як жінка пручатиметься? Хлопець відчув, як долоні пітніють, а пістолет важчає, немовби всі порожнини в ньому заливає гарячий свинець.

«Ми не впораємось... не впораємось! Їх надто багато».

— Тіано, — окликнув він, — я хочу, щоб ви підійшли і сіли на крісло, — рот пересох, слова ламалися і вилітали по частинах, гострими осколками.

Бразилійка схлипнула. Плечі здригнулися. Але з місця не зрушила.

Тимур усвідомив, що жінка на межі істерики. Або *жудає*, що на межі.

— Повернись обличчям, курво! — ревно з іншого кутка кімнати Ріно. — Решта — ані руш!

Тіана повернулась. Очі — безбарвні й закостенілі. Втуплені в нікуди. По щоках течуть сльози. Чи то через відсутній вираз обличчя, чи через розпатлані, місцями посивілі пасма, вона була схожа на божевільну.

— Не опускай рук, — гаркотів далі Хедхантер, — і роби все, що накаже українець.

— Що ви задумали? — голос бразилійки звучав криво, немовби із завадами. Немовби крізь нього щось пробивалося.

Тимур глитнув слину. Між лопатками закололо холодом.

Вона ж чудово знає, для чого призначається крісло. Невже досі не здогадалась? Чи це просто гра? Чи це...

— Тіано, все, що від вас вимагається, — сісти в крісло. Будь ласка, — сказав Тимур.

Шаркаючи, жінка підбиралася до хлопця. Враз її очі ожили:

— Тимуре, — хрипнула вона, — Тимуре, опусти пістолет... Ми всі тут показалися. — Тіана подолала половину відстані від стіни до «крісла покути». Тримавши її на мушці, Тимур позадкував. — Для чого все ускладнювати, Тимуре? Кейтаро немає, ніхто більше не тримає тебе тут, — її погляд потьмянів. — Я розумію, що ти відчуваєш після смер-

ті Джеффрі та Алондри... після всіх цих смертей... Я, як і ти, хочу додому. Я так втомилася...

Раптово жінку затрясло, її очі закотилися. Вона розчепірила долоні і витягла обидві руки вперед. Не розвертаючи «Ремінгтон», Ріно краєм ока назирив за Тіаною, відчуваючи, як страх знову й знову вкручує йому в гепу охолоджений майже до нуля Кельвінів штопор.

Тимур заціпенів, немов влитий у бетон. Сумніви пропікали його наскрізь. На відміну від агресивної Бекки, Тіана виглядала жалюгідно: змучена, розбита, зламана. Від неї віяло розпачем. Безумом. Аж ніяк не небезпекою. Та чи можна цьому вірити?

— Тіано, просто присядь на крісло, — нерівним голосом повторив Тимур.

Алан, Оскар і Лаура обернули голови — з-попід випнутих ліктів злякано спостерігали за українцем та бразилійкою. Тільки Готто слухняно впирався носом у стіну.

— Дайте мені спокій, душогуби, — просичала Тіана, конвульсивно змахнула руками, подалась уперед і...

Наступні кілька секунд Тимур не дихав. Хлопець бачив, як жінка, нахилиючись, падає і простягає до нього руки. Погляд закарбував сині вени на пігментованій шкірі, вирячені й заплакані очі, скривлений рот. У вухах задзвеніло від внутрішнього тиску. Ще мить — і вона дотягнеться, вона схопить його.

Вигук «Стріляй!» долинув звідкись здалеку. Немовби його та Ріно розділяла гірська ущелина.

Тимур не думав. У нього *був* час, але він *не хотів* приймати рішення. Мозок у таких ситуаціях надає перевагу спонтанним діям. Заплющивши очі, хлопець натис на спусковий гачок.

Ляснув сухий постріл. Хтось із чоловіків біля стіни тихо скрикнув. Майже беззвучно тіло Тіани розпласталось на підлозі за півметра від програміста. І тільки тоді Тимур розкрив рота і, голосно кавкнувши, хапнув повітря.

Опускаючи пістолет, він дивився на тіло бразилійки, з-під якого, немов щупальця, розповзались струмки крові. За мить до того, як усвідомити, що тільки-но розстріляв другу жінку за ніч, Тимур почув, як поміж ударами серця почав проступати зловтішний внутрішній голос. «Вона спіткнулась, просто оступилася, — здавалося, сам диявол шавкотів у хлопця в голові, — а ти вбив її... ти застрелив невинну жінку».

— Тепер ти, жабоїдко, — виплюнув Ріно, повівши стволом у напрямку Лаури.

Психіатр рвучко повернула голову в інший бік і глянула на амбала.

— Не треба, — ледве ворущачи землистими губами, стала благати.

Тимур не рухався. Не ворухився взагалі, втупившись на тіло мертвої бразилійки. Він наче впав у кататонію¹.

— Та що з вами таке?! Ріно! Тимуре! — не витримавши, викрикнув Алан Грінлон.

— Стули пашу!!! — осатанів Ріно.

Задерши дуло рушниці, Хедхантер пальнув у стелю.

Згори посипались білі уламки підвісної стелі. Закривши вуха, Лаура осіла. Штаєрман, прикусивши губу, стримував схлипування. Зсередины по холошах його джинсів розповзались дві вологі плями. Чилієць обмочився.

— Відійди від стіни! — скомандував гевал Лаурі.

Гучніший постріл з дробовика вивів Тимура із заціпеніння. Українець звів голову.

— Не стріляйте, я прошу, — трусячись, белькотіла Дюпре.

— Сядь у крісло! — несподівано голосно гаркнув Тимур. Йому хотілося репетувати на все горло, тільки б заглушити той гадючий голос у голові: «Вона не кидалась на тебе... вона спіткнулася... а ти вистрелив... вистрелив... вистрелив!»

Ріно не без подиву покосився на українця.

— Тимуре, послухай, — Лаура розвела руки, показуючи, що не збирається робити двозначних рухів; її погляд метався між українцем та південноафриканцем, — ви не можете вбити мене. Я зрозуміла, як можна здолати ботів. Я знайшла їхнє слабке місце. Ви чуєте мене? Я знаю...

— Вона заговорює тобі зуби, — похмуро кинув здоровань.

Українець пильно дивився на дівчину понад «Береттою».

— Ви ж знаєте, що тепер вони не відпустять нас. Боти нікого не випустять з пустелі. Точніше, не боти, а та потвора, психоістота. Потрібно знищити її, і тільки я знаю, як це зробити, — Лаура задихалась. — Ви не посмієте прикінчити мене. Застреливши мене, ви підпишете смертний вирок собі!

— Убий її! — у Ріно не витримували нерви. — Вона херню плеще!

— Ріно, не кричи, — з виразними металевими нотками в голосі відізвався Тимур. Як це не дивно, смерть Тіани трохи прояснила йому голову. — Я сам розберусь. Краще слідкуй за рештою... Лауро,

¹ Кататонія (кататонічний синдром) — психічний розлад, що характеризується порушенням рухових функцій. Одним із проявів кататонії є ступор.

смертний вирок ми підписали, коли поставили підписи під контрактом з «NGF». Ніхто не збирається тебе вбивати. Підійди і присядь на це трикляте крісло.

Лаура покірливо переступила через Тіану і опустилась на «крісло покути». Програміст підсунувся впритул, натиснувши дулом «Беретти» на пласкі груди французьки.

— Господи, Тимуре, я не хочу помирати, — белькотіла Лаура, плутаючи англійські слова з французькими.

Кількома вмільми рухами Тимур замкнув кайданки. Контрольні лампочки засвітились заспокійливим зеленим кольором. Хлопець попустився і відвів пістолет убік: відтепер Лаура надійно прикута до ніжок і підлокітників.

— Ну що там? — не повертаючись, спитав Ріно.

— Вона готова. Починати?

— Валяй.

Тимур нахилився над пультом і запустив апарат. З роздутого металевого циліндра, що наполовину закривав розкошлану голову дівчини, долинуло тихе гудіння. Лаура лупала з-під «сушарки», мов що-йно вилуплене курча з-під шкаралупи. На її розгубленому обличчі не здригнувся жоден м'яз. Тільки худі ноги дрібно тремтіли.

Пройшло півхвилини.

— Плющить її там, не? — занепокоївся Хедхантер.

— Нічого, — резюмував Тимур.

— Ма'ть, не працює.

Смикнувши плечима, хлопець наблизив пістолет до внутрішньої поверхні циліндра. Гудіння посилювалося, а дуло, видавши лунке «дун-н-н!», приклеїлося до металу.

— Та ніби все окей, — хлопець випростав спину, — здається, вона чиста, Ріно.

— Відпускай, — нехотя процідив Хедхантер.

Тимур вимкнув генератор і, натиснувши кнопки відімкнув кайданки. Лаура гладила майку, не знаючи, що далі робити.

— Вставай, чого розсілась? — торкнувся її плеча програміст.

Все ще не вірячи, що все скінчилося, психіатр підвелась і стала за спиною Тимура.

— Ріно, — спокійним тоном озвався Алан, — я зрозумів, що ви затіяли. Я хочу піти наступним, — американець став обличчям до Ріно: — Я теж чистий, Ріно. Присягаюся. Не стріляй, я робитиму все, що накажеш.

Хедхантер промовистим рухом голови вказав на крісло. Демонстративно втримуючи руки за потилицею, інженер рушив до апарата. Тимур відступив, даючи дорогу і відсуваючи в куток Лауру Дюпре. Грінлон умотився на крісло, сам замкнув браслети на ногах та лівій руці, після чого жестом запросив українця закріпити йому праву руку. Тимур защебнув останній замок і ввімкнув магнітне поле.

— Як ви дізналися, що хтось із наших запустив у себе агентів? — циліндр розмірено гудів; Алан говорив вільно, без напруження.

— Ніхто не вводив нанороботів навмисно, — Тимур був майже певен, що інженера не інфіковано, а тому (хоч і не мав особливого бажання розмовляти) відповідав на питання: — Боти заразили екіпаж, що віз Ємельянова з Антофагасті.

Грінлон звів брови, обмізковуючи інформацію.

— Це багато чого пояснює.

— Це пояснює все. Крім того, сьогодні вночі виявилось, що ця фантастична четвірка встигла заразити ще декого. От нам і довелося влаштувати інспекцію.

— Розумію, — чоловік крутонув лисою головою, пробігши очима всіх, хто знаходився у лабораторії. Відзначив, що не вистачає Ігоря, Кацура, а також Ральфа та Ребекки. Вголос, правда, нічого не сказав.

Тимур не помилявся — Алан пройшов перевірку. Лишилося двоє: Оскар Штаєрман і Готто.

— Готто, — покликав Ріно. Гереро не зреагував. — Тягни свою нігерську гепу до того трону.

Африканець опустил руки, розвернувся і смиренно почовгав до крісла. Близькість Алана та Лаури додавала Тимуру впевненості. Можливо, надмірної впевненості.

Чорношкірий найманець безмовно опустився в крісло. Українець відвів праву руку, в якій тримав «Беретту», а ліву випростав до передпліччя Готто, наміряючись вкласти лівицю гереро в кайданки. В останню мить Тимур зауважив, що африканець тримає руку якось дивно — понад браслетами, не опускаючи її вниз. Наче вагається. Тимур звів очі і... пополотнів, побачивши, що перед ним уже не Готто. Ще секунду тому обличчя гереро було індіферентним. Очі — спокійні та стримані. А вже зараз на Тимура витріщалась знавісніла істота, чії білки стали диявольськи чорними від набухлої крові.

Програміст спробував схопити Готто за передпліччя, щоби хоч одну руку прикувати до стільця. Люто рикнувши, потвора вирвалася

і зацідила правою Тимуру в щелепу. Хлопець клацнув зубами і всівся на п'яту точку. Негр, звиваючись, рвонувся до правої руки, вибив з долоні «Беретту» і потягнувся до Тимурової шиї.

Забувши про Штаєрмана, Ріно направив «Ремінгтон» на свого вояку, але пальнути не ризикнув. Одним пострілом він міг порішити всіх трьох: Готто, Алана і Тимура.

— Алане! — верескнув програміст, кличучи американця на допомогу.

Гереро випнув задницю і навкарачки нависав над Тимуром, учепившись у борлак. На щастя, Алан хутко зорієнтувався: виставив праву ногу вперед, переніс на неї вагу тіла, затим ліву, зігнувши у коліні, відвів назад, і з усієї сили — з замахом, по-футбольному — завалив чорношкірому в пах.

Боти ботами, а основних фізіологічних принципів ніхто не відміняв. Якщо особі чоловічої статі зацідити по яйцях, реакція, як не крути, буде передбачуваною. Хай там що засіло у нього в голові.

Від удару з носа потвори чвиркнули шмарклі. Готто заревів. Тимур відкинув його; в ту ж мить Алан, помінявши позицію, влупив носакм черевика негру в живіт. З губатого рота порснув хрипкий кашель упереміш з кривавою слиною. Українець скочив на ноги. Удвох з американцем вони повалили Готто на крісло і замкнули його руки в кайданках. Заковувати ноги не намагалися: чорношкірий хвищався і несамовито гарчав.

Тимур метнувся до пульта керування «кріслом покути». Вдарив тильною стороною долоні по кнопці пуску, а тоді повернув регулятор «*H field*»¹ до позначки «тах».

Готто вигнувся, заквилив і вчепився у бильця, наче через нього пропустили струм. На руках, вилицях, шиї проступив кожен м'яз. Неначе у мумії. З носа, крізь міцно зіцплєні зуби хлюснула кров. Сорочка порвалася, оголивши чорні груди. Шкіру на грудях рясно вкривали гнійники. Очі Готто випнулися і крутилися незалежно одне від одного. Квиління поступово переросло у вереск, який щосекунди дужчав. Коли монотонне вищання, що струменіло з горлянки гереро, стало нестерпним, усе раптово скінчилося. Готто розслабився і наче здувся. Миттєву тишу в лабораторії порушувало тільки бджолине гудіння магнітних катушок.

¹ *H field* — прийняте у фізиці позначення магнітного поля (буквою *H* позначають напруженість магнітного поля).

Тимур вимкнув апарат.

— Фу, — видихнув Алан, провівши долонями по обличчю, — оце так номер.

Лаура Дюпре придуркувато кліпала і раз за разом обтирала рота пальцями.

— Подивіться, — несміливо підсуваючись до мертвого гереро, сказав Тимур.

Голова найманця набула грушоподібної форми. Лоб і скроні провалились, стоншивши верхню частину, вилиці та щелепи набухли, мовби опливли жиром. Колишні риси обличчя ледве вгадувались. З-під повік витікала кров. Тимур, долаючи відразу, торкнувся голови. Лоб прогнувся, наче був із вати, а на місці доторку лишився вдавнений слід. «Груша» чвакнула і ще більше розпухла вниз.

— Ве-е, — скривився хлопець, показавши язика, — воно драглисте... як желе.

Макітра зробилася м'якою, немов здутий футбольний м'яч.

— Що з ним сталося? — затулив рота й носа Алан.

— Під дією магнітного поля нанороботи роз'єдналися. Прорватися назовні не змогли, зате кістки черепа змолили на холодець, — пояснив Тимур.

— Уф-ф-ф... — скривився американець.

Несподівано їхню увагу відволікло надривне квакання. Всі разом (і Ріно у тому числі) повернули голови. Якраз вчасно, щоб побачити, як Штаерман виригав прямо під себе, а тоді, полегшившись, знепритомнів і завалився, де стояв.

— Ну що ти йому скажеш, — розвів руками Хедхантер, — ідіот.

— Будемо його перевіряти? — кинув погляд на південноафриканця Тимур.

— Давай, для проформи.

Ріно та Алан перетягли зомлілого чилійця до апарата. Тимур, притримуючи голову в циліндрі, увімкнув магнітне поле. Оскар ніяк не відреагував. Голова лишилась твердою.

— Чистий.

— Тепер треба знайти япошку і старого розумника, — потер руки амбал.

— Ти маєш на увазі Кацуро і Ральфа Доернберга? — уточнив Алан.

— Ага. Якщо раптом їх побачиш, передай, що я бажаю провітрити їм мізки.

— А Ігор Ємельянов?

— Цей своє уже відбігав, — гордо заявив Ріно. — Повернемось до спалень, покажу тобі голову.

— Бекка?

— Її пристрелив українець.

Алан здригнувся і почервонів. Тимур опустил голову, запустивши пальці у волосся. І тільки тоді його почало колотити. Хлопець подумав, що може впасти, якщо зараз же не сяде. Куди б він не повертав голову, його погляд за секунду-дві, наче магнітом, тягнуло назад до мертвої Тіани Емерсон.

Ріно натиснув на Тимурове плече. Здушив боляче, аж до білого. Почекав, поки біль приведе хлопця до тями. А тоді повернувся до Лаури:

— Йо, жабойдко, — Хедхантер блиснув очима, — ти щось молола про те, що знаєш, як вправити ботам мізки?

Дівчина виструнчилася, мимохіть поправивши майку і трусики, і з якоюсь гротескною, майже придуркуватою готовністю випалила:

— Fuck yeah!

CIV

Субота, 29 серпня, 03:00 (UTC +4)
«EN-2»: другий інженерний корпус
Лабораторія програмування

— Якщо буде незрозуміло, ви мене спиняйте.

Ріно, Алан і Тимур оточили Лауру. Дівчина оклигала і заговорила з невідлучним апломбом, властивим усім, хто відчувається розумово вищим за власне оточення. Старалась не подавати вигляду, що стоїть перед слухачами у спідньому:

— В усіх хребетних, цебто, в організмів, що мають центральну нервову систему, в головному мозку є спеціальна структура, що називається центром задоволення.

Алан кивнув. Це було добре відомо. Лаура вела далі:

— Двох науковців, Олдса і Мілнера, цікавило питання, чи відчуватимуть піддослідні миші дискомфорт при електричній стимуляції певних ділянок мозку.

— Лауро, ближче до суті.

— Алане, не перебивай! Це і є суть! Так ось, ті двоє нейрофізіологів вигадали цікавий експеримент: струм вмикався тоді, коли па-

цюки забігали у визначений куток клітки. Якби наслідком електричної стимуляції був дискомфорт, пацюки мали б уникати того кутка. На ділі все вийшло навпаки: вони швидко повертались після першої стимуляції, і ще швидше після другої. У пізніших експериментах Олдс і Мілнер здійснили вживляння електродів у ядро лімбічної системи і дозволили пацюкам натискати на механічний вимикач, що ініціював стимуляцію. У результаті гризуни почали стимулювати себе по 700 разів на годину.

— Дрочери, — прокоментував Ріно.

— В яблучко! — сказала Лаура. — Коли щурів лишили напризволяще, вони смикали вмикач, забуваючи про їжу і відпочинок. Врешті-решт, гризуни помирили від виснаження.

Лаура обвела зосереджені обличчя переможним поглядом.

— І що? — зобразив здивування Ріно.

— Якщо пацюку дати вибір між стимулюванням центру задоволення та їжею, він буде стимулювати центр задоволення, поки не здохне.

— З ботами так не вийде, — заявив Тимур.

— Чому?

— Тому що реалізований Хортом алгоритм обробки макросів слідкує за потоками, що запускаються у мозкових платах. Він блокує ті процеси, які несуть в собі потенційну загрозу. Це щось на кшталт антивіруса на звичайних компах. Я не можу стверджувати точно. Але я впевнений, що Хортова система контролю за макросами не дасть запустити код, що містить нескінченний цикл.

Психіатр спересердя ляснула собі по голому стегну.

— Ти мене не зрозумів, Тимуре! Не потрібно ніяких циклів.

— Як тоді ти збираєшся реалізувати безперервну стимуляцію центра задоволення?

— Мені необхідна програма, чи модуль, чи як там воно називається, котрий боти могли б запускати самі, — пояснила Лаура.

— Типу звичайного макроса? — перепитав Тимур.

— Точно, макрос! Макрос, який би виконував *разову* стимуляцію центру задоволення, а потім вимикався. Разову! Чуєш мене, Тимуре? Не треба зациклень. Лише можливість принести задоволення. А нескінченний цикл боти створюють самі. Як пацюки.

Тимур відчув, як десь у надрах живота хтось наче черкнув запальною, — у нього зародилася надія.

— Боти — не пацюки, — все ще сумнівався Алан. — Ти певна, що вони поведуть себе так само, як гризуни в експерименті?

— Певна, — безапеляційно відрубала Лаура. — По-перше, згадай розстріл, вчинений Хедхантером. Боти усвідомлювали смертельну загрозу, але не відривались від екрана. А по-друге...

— А по-друге, — перебив її Тимур, — ми це можемо легко перевірити.

— Як?

— В цій лабораторії, крім «крісла покути», є пристрій, за допомогою якого ботів уже стимулювали.

— Ти зараз говориш про центр задоволення?

— Саме так. Мені Ральф розповідав. Таким чином вони відзначали ботів за успіхи на тренуваннях. Усе, що від нас вимагається, — дати «малюку» доступ до пульта керування. Якщо він зрозуміє і почне стимулювати сам себе, значить, усе може вийти.

Програмісти — особливий народ. Сторонньому спостерігачеві може видатися дивним, що хлопець, який чверть години тому перебував на межі нервового зриву, так швидко оклигав. Насправді у цьому немає нічого особливого. Програмісти відрізняються від решти людей. Коли вони беруться за розв'язування задачі, нічого більше не має значення. Вони сідають за написання програми з таким завзяттям, наче від правильно виписаного і структурованого коду залежить доля Всесвіту. У програмістів інший світ. З власним сленгом, специфічними жартами і вельми своєрідними цінностями.

— Я все одно не доганяю, — впирався американець. — А що потім?

— Далі я створюю утиліту, котра стимулює центр задоволення, — розхвилювавшись, затараторив Тимур, — компілюю її на мові плати бота. Після цього лишається відправити його до решти «малюків» — ділитися досвідом.

На підтвердження Лаура безупинно кивала головою. Коли Тимур замовк, вона додала:

— Якщо це спрацює, я маю на увазі — передача стимулятора з одного процесора на інший, достатньо вивезти кількох ботів до втікачів у пустелі — і все! Через три дні вони здохнуть у солодких муках, не приходячи до тями!

— А чому вивозити? — спитав Алан. — Вони ж між собою контактують.

— Через психоістоту — так. Але *воно* не може забезпечити передачу програмного коду. Або не хоче. Що, в принципі, одне й те саме. Для того, щоб програма перейшла з одного процесора на інший,

боти повинні знаходитися не далі ніж за 800...900 метрів один від одного.

Просити Ріно не довелося. Гевал швидко змотався до «ясел» і притягнув бота. Тимур з Лаурою всадили «малюка» і підключили електроди. Тимур знав, що і куди приєднувати, адже не раз спостерігав цю процедуру на відео.

Зате коли діло дійшло до запуску стимуляції, справа застопорилася. Перед українцем простягався здоровенний пульт з кнопками, регуляторами та індикаторами. Він бачив, як процедуру вмикали, але не знав, що саме для того слід натискати.

— Мені потрібна допомога, — оголосив Тимур. — Я не знаю, як його ввімкнути.

Алан досить швидко запустив живлення системи, відшукавши викиач з підписом «PWR». Далі справа застопорилася. Проблема полягала в тому, що всі елементи керування були підписані скорочено. Навіть пошук тумблера «PWR» (POWER) зайняв кілька хвилин.

Спливло ще трохи часу.

— Здається, це воно, — Лаура вказала пальцем на кнопку з підписом «DLGHT».

— «Ді-ель-джі-ейч-ті»? — повільно прочитав Тимур. — Це що?

Психіатр посміхнулася:

— Ти ніколи не розгадував ребусів? DELIGHT. Це delight¹, друже.

— О, справді.

Тимур перевів погляд на бота. «Малюк» сидів, безвільно звисивши руки і ткнувшись підборіддям у груди.

— Запускати? — хлопець по черзі подивився на французенку і американця (Ріно тримався поодаль, спостерігаючи за всім з підозрою).

— Давай, — мотнула головою Лаура.

Тимур натиснув кнопку. Клавіша підсвітилася оранжевим кольором. Щойно хлопець прибрав палець, кнопка відтиснулася і підсвічення зникло. Тимур натиснув удруге, на цей раз утримуючи кнопку натиснутою. Щось тихо загуділо під пультом. Тієї ж миті бот розм'як і став... якимось безформним. Очі закотилися, повіки затремтіли.

— Працює, — зачудовано прошепотів Алан Грінлон.

— Ага, — не відриваючи погляду від «малюка», сказав Тимур. — Схоже на те.

¹ Delight — задоволення, насолода, розвага (англ.).

Бот почервонів, час від часу тихо постогнував. Долоні збуджено ковзали по ногах.

Програміст відпустив клавішу. Вона повернулася у вихідне положення, знову ставши сірою. Бот здригнувся. Очі повернулися в нормальне положення, а тіло напружилось. При цьому хлопчика не переставало трусити. Він розгублено крутив головою і по-собачому покашлював.

Раптово бот почав скімлити.

— Просить добавки, — прокоментувала Лаура. — Точно.

— Спробувати ще?

— Давай.

Тимур охоче повторив стимуляцію. Бот знову розслабився і застогнав.

— Тепер його треба пересадити за пульт, — сказав Тимур, знімаючи палець з кнопки. — Дати доступ до клавіші.

— Але тоді він буде не пристебнутий, — Ріно був не в захваті від ідеї Тимура.

Українець низав плечима:

— Інакше він не зможе запускати стимуляцію самотужки.

— Нас четверо, — зауважив Алан, — в разі чого ми зможемо його вгамувати.

Хедхантер зітхнув:

— Гаразд. Але раптом що — я зразу його пристрелю.

Тимур припинив стимуляцію. Швидко зняв електроди з голови бота. Алан і Ріно взяли «малюка» попід руки (він кволо опирався, знову почавши благально скімлити) і посадили за крісло навпроти пульта. На цьому місці колись сидів Вадим Хорт.

Бот приходив до тями, насторожено зиркаючи на Лауру і чоловіків. Похмурий блиск в його очах не віщував нічого доброго. Ріно тримався поруч, готовий за першої необхідності послати хлопчика в нокаут або взагалі розстріляти його.

Тимур наново прикріпив електроди до голови «малюка». Затим натиснув кнопку «DLGHT», стежачи за тим, щоби бот бачив його дії. Протримавши стимулятор ввімкнутим протягом хвилини, програміст прибрав руку.

Бот очунав, почав скімлити та раптом затих. Обвів усіх зачумленим поглядом. Тимур знову потягнувся до пульта і натиснув кнопку. Цього разу він утримував її кілька секунд і різко відпустив. Утретє повторювати не довелося — «малюк» зрозумів. Перехилившись над

пультом, він взявся зі скаженою запеклістю натискати клавішу «DLGHT». Він утримував кнопку кілька секунд, поки м'язами не прокочувалась масляна насолода, в результаті чого натиск м'якшав. Рука розслаблялась. Потому бот дві-три секунди оговтувався і знову тиснув «DLGHT». Чоловіків і Лауру, які згуртувалися довкола, він більше не помічав.

Під час одного з натискань Лаура поторсала бота за плече. Смикнула за носа. Ляснула по щоці. Нуль реакції. Для «малюка» більше не існувало нічого, окрім чарівної кнопки, що дарувала кайф.

— Гадаю, ми можемо його залишити, — сказала Лаура. — Він не встане з цього місця до самої смерті.

CV

Субота, 29 серпня, 04:16 (UTC+4)
«EN-2». дирекції інженерний корпус

— Я можу почати працювати над програмою прямо зараз, — мовив Тимур. — Все одно не засну.

— Скільки тобі потрібно часу? — спитала Лаура.

— Не знаю, думаю, небагато. Максимум — кілька годин.

— Ти впораєшся так швидко?

— Це проста процедура. Крім того, я встиг добре розібратися в командах мозкового компілятора.

— Тоді до роботи!

Тимур перелопатив достатньо уривків програмного коду, щоби зрозуміти принципи програмування ботів. Більшість функцій детально описані і проілюстровані прикладами в мануалі, складеному Кейтаро, Вадимом Хортом та іншими програмістами, що працювали на «NGF Lab». Українець без особливих зусиль вималював у голові алгоритм і за дві години до світанку приступив до реалізації.

Насамперед створювався екземпляр класу `nlBrainAction`. Тимур назвав його `Operation`. Наступним оголошувався примірник класу `nlImpact`. Він ініціювався функцією `NewImpact()`, що викликала `Operation`. На цьому етапі Тимур отримував доступ до мозку, виходив за межі мозкового процесора. Далі задавався тип операції (`onStimulation` — стимуляція, а не зчитування імпульсів) і частина головного мозку, в якій проходитиме стимуляція (`LIMBUS` — лімбічна система). У змінну `Coordinates` типу `nlImpactCoordinates` записувались координати майбутньої стимуляції — `HYPOTHALAMUS` — гіпота-

ламує. Куди посилати імпульси, визначила Лаура; саме в гіпоталамусі знаходиться центр задоволення. Параметри імпульсів налаштовувались у структурі `ImpactParam` (типу `nfiImpactParam`). Туди передавалися значення інтенсивності (`ii_Normal` — середня) та інтервалу, через який запускатимуться імпульси (100 мілісекунд). Робоча частина програми складалася з кінцевого циклу. Шістсот разів викликала функція `Delight.Activate()`. Враховуючи заданий інтервал, стимуляція мала тривати рівно 60 секунд.

У самому кінці психіатр порадила додати функцію `ImpactParam.HormoneCheckupOn()`. Власне, функцію вибирав Тимур. Лаура лиш пояснила фізичний принцип, який мав бути закладений у програму і без якого стимулятор найбільш імовірно не працюватиме. Річ у тім, що зачуттєве задоволення у людини відповідає допамін — гормон, який виробляється мозковою речовиною надниркових залоз, а також багатьма іншими органами. Цей гормон діє безпосередньо на центр задоволення. Більшість наркотиків збільшують потік допаміну в 5—10 разів, даючи можливість людям, що їх споживають, отримувати задоволення. Так, амфетамін напругу збільшує викид допаміну, впливаючи на механізм його транспортування. Кокаїн блокує механізми зворотного захоплення допаміну, збільшуючи його концентрацію в синаптичному просторі. Алкоголь нейтралізує дію антагоністів¹ допаміну. Якщо наркоман продовжує стимулювати центр задоволення, мозок адаптується до штучного підвищення рівня допаміну, гальмуючи виробництво гормону і зменшуючи кількість рецепторів, що на нього реагують. Подальший розвиток хімічної толерантності призводить до незворотних змін у нейронах. Задоволення притупляється, а згодом зникає зовсім. Знайдена Тимуром функція `HormoneCheckupOn()` дозволяла «включати» перевірку будь-якого гормону, примушуючи мозок ігнорувати згубний вплив на організм. Таким чином Тимур та Лаура переживалися від того, що мозок ботів може адаптуватися до великої концентрації допаміну (`hc_Dopamine`).

Остаточно функція стимуляції набула такого вигляду:

```
nfBrainAction  
Operation (System.GetOperation (NEW_DIRECT_ACTION));  
if (!Operation.m_lpDispatch) return;
```

¹ Антагоніст (біохімія) — речовина, біологічна дія якої прямо протилежна дії іншої речовини.

```

nfImpact
Delight (Operation.NewImpact (BRAIN_GLOBAL_PENETRATION));
if (Delight.m_lpDispatch)
{
Delight.SetOperationMode (om_Stimulation, TRUE);
Delight.SubGlobalTarget (LIMBUS);

nfImpactCoordinates
Coordinates (Delight.GetPosition (HYPOTHALAMUS));
if (Coordinates.m_lpDispatch)
{
Delight.SetTargetCoordinates (Coordinates);
Delight.SetOperationType (ot_Pulse, ot_Point);

nfImpactParam
Imparam (Delight.GetImpactParamDefinition ());
if (Imparam.m_lpDispatch)
{
Imparam.SetImpulseIntensity (ii_Normal);
Imparam.HormoneCheckupOn (hc_Dopamine, FALSE);
Imparam.SetInterval (100);
Imparam.Update ();
}
}
else return;
for (int i=0; i<=600; i++) Delight.Activate ();
Clear ();
}

```

О 7:45 суботнього ранку бота, який до цього часу безперервно бавився з кнопкою «DLGHT», відірвали від пульта. «Малюк» довго оговтувався. Його лихоманило.

Очунявши, бот повернувся до депресивного, напівкататонічного стану.

Тимур наклав на його голову спеціальні електроди і скопілював написаний код на мозкові плати. Запис процедури пройшов успішно, про що свідчило повідомлення по центру інформаційної панелі: **PROCEDURE IS CHECKED AND COMPILED SUCCESSFULLY.**

Тимур телющився на екран, на якому зависло повідомлення. Секунди спливали, але з ботом нічого не відбувалося. Подеколи він відключався, поринаючи у важку дрімоту. Потім прокидався і починав тихенько квилити, тягнучись пальцями до пульта, на якому блискала кнопка «DLGHT».

— Ну давай... давай же... — шепотів Тимур. Від напруження на скронях хлопця виступили краплини поту. — Запускай, ну... Здогадайся!

Після припинення стимуляції у бота впав кров'яний тиск, почалася брадикардія. Ніхто не знав достеменно, чи він куняє, чи втрачає свідомість.

Минуло кілька хвилин. Тимур повторив компіляцію. Процедура наново записалась на мозкові плати. І знову успішно — процесор «сприйняв» код. Утім, бот не запускав модуль. Він або не розумів, або не хотів його активувати.

Алан та Ріно скося зиркали на програміста.

— Я думаю, йому потрібен час, — розгублено пробубнів Тимур. Хоч він і підозрював, що проблема не в часі. Можливо, бот не може вибудувати логічний ланцюжок «стимуляція — кнопка DLGHT — заборона користуватися кнопкою — запис процедури». Він просто не вловлює суть процедури.

— Спробуй додати команду на самозапуск після компіляції, — запропонував Алан.

Тимур вставив перед тілом основної процедури системну функцію — `SetAutoRun()`. Вона автоматично запускала модуль на виконання відразу після компіляції. І спробував скомпілювати змінений код.

Результат вийшов очікуваним. Реалізований Хортом функціонал по обробці макросів заблокував компіляцію. На інформаційній панелі вискочив червоний знак оклику і напис: **COMPILATION FAILED! ERROR 117: INVALID DESCRIPTOR.**

— Воно не хоче компілюватись, — зціпивши зуби, проказав Тимур.

— Бачу, — спохмурнів Алан.

— Що означає ця помилка? — ткнула пальцем в екран Лаура.

— **INVALID DESCRIPTOR** — неправильний вказівник на функцію чи процедуру. Компілятор не може заштовхати в голову бота функцію `SetAutoRun()`. Відповідно, решта коду також лишається не скомпільованою.

— І що тепер? — докинув з-за їхніх спин Хедхантер.

— Тільки чекати, — сказав програміст. — Чекати, поки бот не запустить стимулятор сам. Вибору у нас нема.

Ріно Хедхантер піднявся і залишив лабораторію. Вийшовши з будівлі «EN-2», амбал потрусив цигарки в останній пачці. Лишилося п'ять. Більше в цьому клятому лабораторному комплексі не знайти ні крихти тютюну. Зітхнувши, Ріно витягнув одну і закурив.

CVI

Піддослідного «малюка» перевели в ізолятор (на цьому на поліг Ріно). Через камери за ним постійно спостерігали.

Лаура і чоловіки дійшли згоди, що хтось повинен постійно знаходитися в «EN-2» і наглядати за ботом. Встановлення чергування не було простою формальністю. Вцілілі учасники проекту трималися разом, після світанку перебравшись до житлової будівлі. Зрідка хтось мотався до складського корпусу, щоб набрати продуктів і тут-таки вертався назад. Ніхто не хотів засиджуватись в «EN-2». Зі спорожнілих коридорів віяло невидимою небезпекою.

Першою пильнувати за ботом випало Лаурі. Через дві години її змінив Алан. Опівдні американець поступився Хедхантеру, якого о другій половині змінив Оскар Штаерман.

Час збігав. Суботній полудень плавно скочувався до вечора. Підбгавши під себе ноги, бот сидів на підлозі ізолятора. Байдууже телющився у стіну. Його життєві показники нормалізувалися. Тиск вирівнявся, пульс піднявся до 80 ударів на хвилину. Іноді він починав скімлити, але процедуру вперто не запускав...

О 16:00 настала черга Тимура йти на пост. Штаерману лишалося пильнувати лічені хвилини. Свої дві години чилієць просидів на самоті, ні з ким не розмовляючи.

За хвилину до того, як вийти до лабораторії програмування, Тимур тинявся по кімнаті для відпочинку. У глибині зали перемовлялись Алан і Лаура. Неподалік, заклавши ноги на столик, похропував Ріно. Ненароком Тимур опинився біля вікна. Яскраве світло з пустелі на кілька секунд засліпило його. Коли очі адаптувалися, Тимур роззявив від здивування рота:

— Куди він прямує?!

Алан і Лаура затихли. Хедхантер розплющив очі і невдоволено нахмурився.

— Подивіться! — підвищив голос українець. — Штаерман! Він у пустелі!

— Що?! Як він посмів залишити свій пост? — витрушуючи з голови дрімоту, Ріно підскочив до вікна. За ним наблизилась американець та французженка.

Ворота, що знаходилися навпроти житлового корпусу, були розчинені навстіж. Оскар вийшов за периметр і почав віддалятися від комплексу.

— Ідіот, — процідив амбал, — залишив браму незачиненою.

Беззвільно опутивши голову, Оскар Штаерман чалапав у відкрити пустелю. Чилієць ледве совав ноги, але йшов прямо, нікуди не звертаючи. Руки не відхилялися при ходьбі.

— Що з ним? — повернувся до Хедхантера Тимур. — Що він там забув?

— Дівчино, — Ріно тицьнув пальцем на Лауру, — ти лишаєшся тут. Решта — за мною!

Похапавши «Ремінгтони», Алан і Тимур побігли слідом за південноафриканцем.

Коли Ріно примчав до брами, силует Оскара ледве проглядався крізь тремке драглисте марево, що мріло над розігрітими пісками.

— Він покинув електронний ключ у замку, — здивувався Алан.

Магнітна перепустка Оскара стирчала зі спеціального отвору.

— Що він задумав, Ріно? — спитав Тимур. — Він же не заражений. Він не може бути одним з них. Ми його перевіряли!

— Він нічого не задумав, — Хедхантер витягнув картку з вічка і сховав у кишеню.

— Тоді що відбувається? Як він може піти, не забравши ключ? Це ж безум!

— Ти сам відповів на своє запитання, фелла. Це божевілля... Таке трапляється. За життя я бачив чимало хлопців, чия психіка не витримувала і які... просто йшли. Постійне напруження, відсутність нормального сну — не всі таке витримують. Якоїсь миті солдафон, ні сіло ні впало, підіймається і плететься, куди ноги несуть. Часом прямо в руки ворога. Таке повсякчас повторювалося в американців у Іраку.

Штаерман віддалявся. Над пагорбами виднілись тільки голова та плечі.

— Його треба повернути, — зміст фрази разюче відрізнявся від голосу американця.

— Ти хочеш піти за ним, фелла? — Ріно жестом запросив Алана до виходу. — Прошу дуже. Я почекаю тут.

Обрис Оскара стиснувся до тремтливої плямки. Часом він зникав з поля зору. Алан торкнувся лисини і знічено відвів погляд. Ріно почав закривати браму.

— А якщо він повернеться? — невпевнено запитав Тимур. Надгоганяти Оскара він не збирався. — Він же не зможе зайти.

— Ти не зрозумів, фелла? — покосився на українця амбал. — Наш франт більше не повернеться. У нього поїхав дах. Цілком і безповоротно.

По цих словах силует чилійця злився з пустелею. Ріно Хедхантер зачинив ворота. Магнітний замок закрився, видавши глухе «дз-з-з».

Відтоді Оскара Штаєрмана більше не бачили. Пустеля забрала його.

CVII

Ніч з суботи на неділю минула без змін. З ботом нічого не відбувалося.

Лаура і чоловіки нашвидкуруч поснідали, намагаючись не зазирати одне одному у вічі, кожен сам по собі борючись із власним відчаєм.

Цього дня Тимур з Лаурою вирішили змінити тактику. О 9:30 бота перевели назад у лабораторію програмування. Обліпивши голову електродами, йому штучно стимулювали центр задоволення, після чого Тимур заново компілював на мозкові плати свою програму. Таким чином «малюку» намагалися донести, що, активуючи модуль, він зможе збуджувати сам себе.

На жаль, ці спроби ні до чого не призвели. Бот відмовлявся запускати скомпільовану програму. Зрештою його забрали з ізолятора і перевели до «ясел». Тимур сподівався, що в спокійніших умовах бот все ж надумає активувати процедуру або ж стимулятор скопіює і запустить зі своєї голови який-небудь інший, більш допитливий і менш боязкий «малюк».

Все марно. Велика стрілка годинника продовжувала намотувати кола, а результатів не було ніяких. Потрібно було вигадувати щось нове. І то швидко. Тимур намагався, однак, щойно він починав концентруватися, думки розліталися, мов осколки після вибуху.

Пересидівши другу ніч без нормального сну, Тимур відчував, що починає божеволіти. Відхід Оскара Штаєрмана більше не здавався йому кіношним жестом.

CVIII

Неділя, 30 серпня, 18:20 (UTC +4)
«DW», житловий корпус

Марне очікування у другому інженерному корпусі скоро набридло. Тимур перебрався до житлової будівлі, піднявся сходами на четвертий поверх і зайшов до зали нарад. Хлопець увімкнув переговорний пристрій, через який вони спілкувалися з психоістотою. Передавач відгукнувся нерівним гудінням. На екрані сплигло підтвердження про успішне налаштування зв'язку.

Якийсь час Тимур чекав. Він не хотів починати розмову першим. Минали хвилини, курсор блимав на початковій позиції. Зрештою хлопець наважився:

► Ти тут?

І натиснув «Enter». Курсор перемістився вниз. Програміст вичікував, проте екран не мінявся. Психоістота не озивалася.

— Як знаєш, — втомлено пробурмотів Тимур.

«Можливо, це й на краще», — подумав він.

Хлопець озирнувся. Крім нього, в головній залі нікого не було. Його колеги зібрались у кімнаті для відпочинку на другому поверсі.

Тимур пересів за основний комп'ютер, до якого раніше мали доступ тільки Кейтаро, Ральф та Кацуро, і запустив його. Переконавшись, що з'єднання працює, хлопець вийшов у інтернет. Найперше зазірнув на ukg.net, перевірів пошту. У папці «Вхідні» назбиралося 138 непрочитаних листів. Забагато. Навіть якщо врахувати, що він не зазірав на сайт два тижні.

Коли список вхідних завантажився, Тимур зрозумів причину. Майже третина листів прийшла від Аліни. Її листи були акуратно пронумеровані від 1 до 43.

У Тимура потепліло під серцем. Хлопець розкрив найперший і почав читати.

Читав з насолодою. Навіть відверто образливі листи йому приносили радість. Він розумів, що відчуває Аліна.

Сорок три листи! Вони свідчили, що далеко за океаном все ще існує нормальний світ. Він нікуди не подівся. З ним нічого не сталося. Десь там на нього чекають дім, друзі, кохана.

Останній лист було надіслано пізно ввечері 26 серпня. Цей був порожнім.

Тимур наготувався писати відповідь. Коли зненацька помітив ще один лист від Аліни, останній, датований 28 серпня. Заголовку не було. Замість нього стояли три крапки.

Від: SeaFlower

До: Tym_the_Botfucker

Тема: ...

Час: 13:33 28AUG

Привіт!

Усе ще ігноруєш мене?

Припускаю, що тобі, мабуть, нецікаво і ти більше не напишеш. Та все ж... Учора я зустрічалася з Денисом. Ти маєш його пам'ятати. Юрист. Він наче відчув, що ти зник. І знаєш що? Ми чудово провели час! Я навіть не сподівалася. Він милий. Принаймні він відповідає, коли до нього звертаються.

Та байдуже. Оскільки ти не відповідаєш, я більше не писатиму.

Удачі тобі, Тимуре...

Прощавай,

Аліна

В одну мить солодка благодать потонула у хвилі недоброї чорної люти. Тимур стиснув щелепи так, що аж зуби заскреготали. Він не відчував образи чи розчарування. Тільки нестримні лютощі. Мрії про нормальний світ розтанули. Злоба пожирала його. Тимур спересердя вдарив кулаком по клавіатурі. На очі наверталися сльози. Хлопець пересилив себе, не давши їм пролитися, але дихання раз по раз зривалося. За два тижні його ідеальне життя перетворилося на смердюче пекло. У ту мить він ненавидів цілий світ. Причому найбільше ненавидів самого себе за те, що, спокусившись на гроші, приїхав до Атаками.

Втім, лють швидко минула. Вона збігла, немов потік бруду під час повені, залишивши по собі страхітливі руйнування. Щось обірвалося всередині Тимура. У грудях не лишилося нічого. Хлопець почувався безтілесним привидом. Без емоцій, без думок, без бажань.

Він підвівся, сновидою почовгав у спальне крило, завалився на ліжку і спробував заснути.

Проте сон не йшов. Щоки палали. У потилиці палахкотів неспокійний біль.

СІХ

Понеділок, 31 серпня, 09:10 (UTC+4)
«DW», житловий корпус

Споглядання деталей рятувало. Допомогало не дивитися у власні очі.

Тимур чистив зуби, з відчуженням роздивляючись у відображенні в дзеркалі мішки під очима, запалі щоки та триденну залежану щетину. Нагорі, в маківці, у найвищій точці тіла, засів біль, нешвидко розпливаючись, заповзаючи холодними струмками до вух, на скроні, лоба. Кожен удар серця хвилюю прокочувався аж до п'ят.

Хлопець не спав третю ніч поспіль.

Востаннє Тимур відчував щось подібне на третьому курсі в КПП, накачавшись «Red Bull'ом» під час зимової сесії. Він влаштувався на роботу програмером і, ясне діло, занедбав навчання, справедливо розсудивши, що навички інженера навряд чи знадобляться йому в майбутньому. Тоді, після чотирьох банок того клятого енергетика, серце нестямно гопкало, наче збиралося вигризти в грудях дірку, а довбешку зсередини розпирало так, що, здавалося, тільки напружся, щоб пукнути, і її рознесе до дідькової матері (новорічна хлопака: квітчасте «ба-бах!» — і мізки летять замість конфеті).

У суботу (першої безсонної ночі) він ще тримався. Головним чином завдяки програмі, яку слід було якнайшвидше «вшити» ботам у голови. Поглинутий розв'язуванням задачі, мозок не міг відключитися. Відповідальність та напруження вдержували свідомість на плаву.

Закінчивши працювати над процедурою, Тимур ставав пасивним спостерігачем. Від нього більше нічого не залежало. Лишалось чекати.

Він спробував заснути, але не зміг.

В неділю, після останнього листа від Аліни, стало ще гірше. Прокручуючи в голові один і той самий момент, хлопець провалявся до світанку з розкритими очима. Незважаючи на виснаження, заснути не вдалося і наступної ночі. Тільки-но Тимур стуляв повіки, як перед носом зринала картина, від якої млоїло, а тіло робилося схожим на розмочений туалетний папір. То було не нервово напруження. Не побоювання, що стимулятор не спрацює. І навіть не страх смерті. Що не кажіть,

а боязнь померти не здатна втримати людину від сну сімдесят дві години поспіль. Було щось іще. Інше. Страшніше. Врешті-решт, померти — це не так уже й лячно. Значно гірше жити, усвідомлюючи, що...

Тимур скривив набитий білою піною рот, втямивши, що дивиться собі у вічі. Наче удав, він вчепився у власні зіниці, котрі втомлено поблискували в дзеркалі. Хотілося плакати, але очі були сухі, мов натерті шерстю скляні кульки. По губах поповзло рожеве: поринувши у роздуми, він роздряпав ясна. Програміст скривився ще більше. Досить! Так не можна. Воістину, в мозку людини, окрім центру задоволення, є ще центр самокатування. І якщо він його не відключить, то просто збожеволіє. Або здохне.

Він просто мусить дізнатися.

Люто сплюнувши порожевілу піну в раковину, Тимур утерся рушником, нашвидку вдягнувся і подався до виходу з корпусу «DW».

— Ти куди? — оклинула українця Лаура, коли той проходив повз їдальню.

Тимур спинився і зазирнув у дверний прохід. Дівчина готувала сніданок: яечню з сосисками. Сосиски були пересмажені і смерділи горілим на всю кухню.

— Мені потрібні пропускні картки від «EN-2». Від входу та від лабораторії.

Лаура махнула головою, вказуючи на протилежний бік мармурової стільниці. Карабін з електронними картками доступу лежав поряд зі стійкою для тарілок.

— Для чого тобі? — психіатр відірвалася від пательні і втупилась у Тимурове лице. Наразі українець виглядав так, наче збирався на конкурс краси серед мертвяків, маючи всі шанси на титул «Містер Мертвецька Пика».

— Хочу дещо подивитися, — ухилився від відповіді Тимур.

— З тобою все гаразд?

— Так.

— Чувак, ти виглядаєш, як гівно.

Забираючи електронні ключі зі стільниці, українець не відповів.

— Як знаєш, — знизала плечима Лаура, — ми з Ріно ходили туди о восьмій.

Тимур зупинився і запитально звів брови. Втупившись у коричнювату субстанцію на сковорідці, Лаура Дюпре похитала головою:

— Поки що без змін. Ми подумали, може, їх годувати більше, а то вони голодні і через це не можуть... — дівчина затнулась, зауважив-

ши, що українець її більше не слухає і прямує до виходу. — Ей, будь обережний! — гукнула вона вслід. — Ріно влігся спати, ти ж знаєш, — Лаура хотіла докинути ще дещо, проте вирішила зайвий раз не лякати Тимура. І без того хлопець мав вигляд пацієнта, який щойно дав драла з реанімації.

Тимур вибрався на вулицю. Повітря ще не прогрілося. Прохолодний вітерець закутав його сухим саваном, на мить знявши стугоніння в скронях, викликане безсонними ночами. Та вже наступної миті на нього напосіло шорстке жебоніння пустелі. Кожен звук, що долітав з Атаками, стократ посилювався втомленим мозком і шарпав нерви. Всякий, хто хоч раз не спав три доби, має уявлення про це гіпертрофоване сприйняття реальності.

Швидко діставшись до корпусу «EN-2», хлопець пірнув усередину. Він не пішов до «ясел». Боти в той момент цікавили його найменше. Натомість відразу піднявся на другий поверх, до лабораторії програмування.

У великій, напхому напханій електронікою залі були перші прояви запустіння. На стелі аритмічно блимали вже не одна, а декілька ламп. Дві взагалі не звімкнулися. З вентиляційних каналів долинало переривчасте бухкання, подібне на кашель. Щось сталося з рекуператором¹. Столи, підлогу та більшу частину апаратури вкривав шар сірого пилу. На долівці чорніли сліди крові, попід стіною виднілись засохлі рештки Оскарівого блювотиння. В повітрі змішались запах сечі та кислий душок гниття. За кілька днів високотехнологічний центр перетворився на подобу занедбаного підвалу.

В кутку лабораторії, акуратно вкладені одне побіля одного лежали тіла Готто та Тіани Емерсон. Ніхто не подумав про те, щоб їх поховати. Пролежавши два дні, тіла почали відчутно пахнути, домішуючи нестерпний трупний сморід до спертої атмосфери лабораторії.

Вступивши до зали, Тимур збілів. В обличчя лупив кисло-солодкий дух мертвечини. Глитнувши слину, хлопець попрямував до тіл. Присів на коліно і відгорнув брезент.

Очі Тіани виричалися на нього. Живіт жінки здувся від трупних газів. Шия, вилиці та руки набули темно-синього відтінку.

З Тимурового черева до горла огидно теплою змією поповзла нудота. Він відвернувся, прикривши рота рукавом. Якимось дивом

¹ Рекуператор (від *лат.* *recuperator* — той, що отримує назад) — теплообмінник для вловлювання тепла/холоду вихлопних газів чи витяжного повітря.

стримався — не виблював. Потому обережно, наче вона була живою, взяв Тіану попід руки і потягнув до «крісла покути». Сяк-так усадивши небіжчицю в крісло, хлопець увімкнув апарат. Світло ледь мигнуло — катушки з розміреним гудінням запрацювали.

Він протримав бразилійку цілу хвилину. Відчував, як, холонучи, німіють його руки. А тоді вимкнув магнітне поле.

Тіана, неприродно схиливши голову і розвісивши руки, тупилася на нього мертвими очима. Повільно піднявши палець, Тимур торкнувся лоба Тіани.

Твердий.

Мертво-холодний, але твердий!

Хлопець відсахнувся. З очей заструменіли сльози. Він більше не стримувався і кілька разів голосно схлипнув. За мить Тимур ридав, як ніколи до цього в житті.

Тіана не була зараженою. Швидше за все, жінка перебувала на межі нервового зриву. Можливо, страждала на неврастенію, що, враховуючи стресові умови протягом останніх двох тижнів, виглядало цілком правдоподібно. Але була *чистою*.

Тимур опустився на підлогу, підібгавши під себе ноги і обхопивши руками коліна. Стримувати ридання не вдавалося. Раз за разом груди здригалися, шмарклі та слина вилітали з ніздрів і рота, налипаючи на джинси. Очі застилав вологий туман. Хлопець зирив на світ наче крізь запітніле скло автомобіля.

Аж раптом між схлипуваннями протиснувся невиразний шурхіт чиїхось кроків. Тимур крутнув голову до виходу. Крізь поволоку в очах побачив: за порогом хтось стоїть і мовчки витріщається на нього. Невиразний худорлявий силует.

— Лауро... — схлипнув Тимур, сльози задріботіли по його щоках. — Я вбив її, — хлопець не усвідомлював, що говорить зараз українською. — Господи, ні... ні... — ридаючи, він притулив кулаки до обличчя. — Я не хотів цього, Лауро...

Лаура. Хто ж іще? Обрис був не таким широким, як Ріно, і занадто низьким, як на Алана. Збагнувши, що Тимур зле, психіатр прийшла його розрадити. Сповнений вдячності Тимур підвівся (в ту мить він як ніколи потребував підтримки) і лиш тоді змахнув долонею сльози. Погляд прояснився, кімната виплила з вологої мли, а серце... підскочило аж до горла.

У проході, відрізаючи єдиний шлях до відступу, стояв Кацуро Такеда.

ПЕКЛО ЕЛЬ-ТАТІО

СХ

Понеділок, 31 серпня, 08:03 (UTC +6)
Авіабаза «Уайтмен»

3 км на південь від містечка Нью-Ностер, Міссурі, США

День видався просто казковим. Погода стояла тиха й безвітряна, в небі над авіабазою — жодної білої плямки. Видимість, як кажуть у такому випадку пілоти, — необмежена.

Сірий військовий авіаційний танкер «КС-130 Hercules» з характерним «ведмежим» носом і гігантським горизонтальним стабілізатором вирулював на злітну смугу. У кабіні сиділо троє чоловіків: командир повітряного судна — майор ВПС Семюел Нортон, другий пілот — капітан Ден Рейнолдс та механік Стів Левандовський, відповідальний за повітряну заправку.

Неподалік злітної смуги висилась башта управління польотами. На найвищому її рівні, біля вікна диспетчерської (яка наступні двадцять годин правитиме командним пунктом операції), заклавши руки за спину, застиг генерал-лейтенант Френк Клотц. Останніми днями він боявся, що посивіє. Після детальних розрахунків виявилося, що максимальна дальність польоту заправника «КС-130» (5250 км) недостатня для проведення операції. Повітряний танкер дотягне до Перу, але в нього ледве лишиться пального для того, щоб триматись у повітрі під час дозаправки «В-2 Spirit», і вже точно нічого не лишиться, щоб дошкутильгати до авіаносця. Підганяти «Рональда Рейгана» під самісіньке узбережжя Перу і «ловити» там «КС-130», який у буквальному сенсі вивалиться з неба, жоден з адміралів не погодився. Тоді Френк Клотц розглянув можливість застосування «КС-10 Extender¹». Цей реактивний заправник має достатню даль-

¹ «КС-10 Extender» — важкий повітряний заправник на базі цивільного авіалайнера «McDonnell Douglas DC-10». Extend (*англ.*) — розширювати, extender — розширювач, тобто той, що розширює радіус дії літаків.

ність — 4400 миль, або 7032 км. Він міг би летіти за «В-2» ледь не до самого Чилі, спокійно заправити бомбер у повітрі, але... Збудований на базі широкофюзеляжного пасажирського лайнера «McDonnell Douglas DC-10», «Extender» збіса великий. Порожній він важить 110 тонн, а з повним запасом власного пального і пального для заправки може потягнути на всі 250! Така махина ніколи не сяде на авіаносець. Дві ночі підряд генерал Клотц прокидався в холодному поту через кошмар, в якому 250-тонна гнида «KC-10 Extender» розвалює до дідькової матері найновіший авіаносець ВМФ США «Рональд Рейган» і топить його. Безперечно, після такого в Пентагоні подбають, щоб його, Клотца, судили тільки в тому штаті, де дозволена смертна кара.

Залишалось одне: максимально полегшити «KC-130 Hercules», викинувши все зайве. Ні, не так — викинувши ВСЕ ЗАЙВЕ! Цілий вікенд техперсонал авіабази «Уайтмен» роздирав нутроші «Геркулеса», видаляючи звідти все, що тільки можна було видалити. З кабіни виперли систему кондиціювання, пілотські сидіння замінили на легші й простіші, для механіка взагалі змайстрували жалюгідну подобу табуретки, пригвинчену до підлоги. З вантажного відсіку забрали протигази, аптечки, вогнегасники, крісла для додаткових членів екіпажу, рятувальні комплекти, зірвали кріплення для багажу й металеві розпірки, видерли всю внутрішню обшивку, оголивши несучу раму літака, послабили конструкцію шасі. Навіть туалет, і той витурили к чортам. Натомість екіпажу вручили лікарняні горщики, які видають післяопераційним хворим, які ще не можуть ходити.

«KC-130» полегшав на три з половиною тонни. На їх місце поставили додаткові баки для власних потреб авіатанкера. У результаті розрахункова дальність польоту зросла до 5900 км. Цього було достатньо. Впритиск.

Семюел Нортон вирівняв повітряний танкер у кінці смуги і по радіо попрохав дозволу на зліт. Диспетчер скосив очі на генерал-лейтенанта. Френк, не повертаючи обличчя, кивнув. Диспетчер схилився над мікрофоном:

— Кі-Сі-один-три-нуль, попереду чисто, зліт дозволяю, — і додав позастатутне: — Нехай щастить, чуваки.

— Диспетчерська, вас зрозумів. Починаю зліт, і... дякую...

Чотири пропелери заревли, перетворившись на сріблясті диски. Обабіч бетонної смуги під потужними струминами повітря пригиналась трава. Семюел Нортон на якийсь час притримав літак, даючи



*Військовий повітряний заправник «KC-10 Extender»
під час дозаправки винищувача «F-16»*

можливість турбопропелерним двигунам вийти на повну потужність, а тоді відпустив гальма. «КС-130» чкурнув уперед і через хвилину відірвався від землі.

Рівно через 3 години і 53 хвилини з цього ж аеродрому вилетить навантажений бомбами бомбардувальник-невидимка «В-2 Привид».

Провівши поглядом пузатого «Геркулеса», Френк Клотц торкнувся рукою ідеально вибритої щоки. Він не зводив очей з небесної синяви, поки заправник не перетворився на ледь помітну крапку. Наступні двадцять годин будуть найдовшими годинами його життя.

Операція «Антибот» почалася.

СХІ

Понеділок, 31 серпня, 09:28 (UTC +4)
«DW», житловий норпіс

Випнувши нижню губу, Лаура Дюпре сумовито споглядала результати невдалої спроби приготувати сніданок. Сосиски потріскали і виглядали на старанно обсмажені кавалки собачого лайна. Яєчний білок підгорів, перетворившись на жовтувату кірку. Їсти Лаурі більше не хотілося. Точніше, їсти хотілось, але не те, що лежало перед нею. Ідея втамувати голод рибними консервами (банок було ще предосить на складі), заївши їх запареними в окропі пластівцями (а от молоко

давно скінчилося), більше не видавалась такою кричущою блюзнірською.

«Добре хоч те одоробло пішло спати після нічної варті, — без злості подумала вона про Ріно, — а то б точно натягнув сковорідку мені на вуха».

Лаура не любила і не вміла готувати. На кухні вона почувалася наче той слон, що зайшов на виставку виробів з кришталю. Як подумати, Лаура взагалі нічого не вміла. Здібностей — море, вистачить на батальйон, та тільки-но мова заходить про практичну реалізацію, все летить сторчголов. Лаура сніданок не могла приготувати без загрози своєму життю. Єдиний незаперечний дар, яким вона могла похвалитись, — це вміння *відчувати*. Передбачувати вихватки психів. Саме через це Дюпре почувалась незамінною на попередній роботі. Вона *відчувала* все, що коїться у голові біснуватого. Вона не тямала, як це у неї виходить, не намагалася шукати пояснень, але завжди завбачувала дії пацієнта. Бачила хворий мозок наскрізь. Якби не той вішалник, вона б зараз, либонь, перебралась до Парижа у якусь з найкрутіших клінік, і...

Несподівано серце почало гупати у вухах. Лаура спершу подумала, що винні спогади про колишню роботу, але через кілька секунд мусила визнати: вона знову почала *відчувати*. Щось дивне... Щось чуже...

«*Коршак подався до ясел не для того, щоб глянути на ботів*», — зметикнула дівчина.

Думка швидко вивітрилась, а от серце гупати не перестало. З Тимуром щось негаразд, проте зараз причина не в Коршаку.

Що ж іще? Штаерман? Штаерман повернувся, і?..

Лаура відсторонилась від плити. Щось підказувало: *ліворуч*. Що б там не було, воно... зараз... *ліворуч*. Дівчина повільно повернула голову до вікна і заціпеніла. Ззовні, притулившись носом до шибки, стримів бот.

Лаура радше здивувалась, ніж перелякалася. Вона усвідомлювала, що на віконне скло покладатися не варто, боти без проблем знайдуть, чим його висадити, але страху не відчувала. Дівчина була схильна повірити, що хлопчака їй ввижається. Ніяк не могла второпати, звідки взявся «малюк». Сенсори руху не спрацьовували. Не було сирени, що повідомляла про розрив електричної загрози. Вилупка просто не мало там бути!

Провівши тильною стороною долоні по губам, Лаура подалась до вікна, прокручуючи у голові невеселу думку про пташеня, що лізе

в пащу до удава. Коліна тремтіли. Бот помітив її. Нахилив голову. Психіатр зробила ще кілька кроків, опинившись на відстані метра від підвіконня. А тоді звела очі, ковзнувши поглядом ботові за спину. Хотіла пересвідчитися, чи ціла загорожа... На дротяний периметр Лаура так і не глянула. Від того, що вона побачила між стіною «DW» та зовнішньою огорожею, ноги стали, як желе, а в животі затріпотіли холодні метелики.

— Ріно! Ріно! Ріно-о-о!!! — заверещала дівчина. Вона почувалася оглушеною, наче за два метри від неї в землю торохнула блискавка. — Алане! Сюди! Мерщій!

Відразу стало ясно, чому не зреагували рухові сенсори, чому не було сигналу тривоги. Периметр ніхто не проривав. Цього разу боти прийшли *зсередини*.

З боку другого інженерного корпусу, розтягнувшись півмісяцем, підтюпцем стікалося зо два десятки «малюків». Озброєні будь-чим, що потрапило під руку, вони гуртувались коло воріт № 1 і № 2, а також попід вікнами, до яких могли дотягнутись. Слідом за авангардом підтягувалась решта.

Шістдесят ботів, вибравшись із «концтабору», оточували житловий корпус.

СХІІ

Крики Лаури застали Алана Грінлона на сходовій клітці. Він спускався на перший поверх поспішати, по-мисливськи звисивши «Ремінгтон» через плече. Розчувши своє ім'я, американець нашорошив вуха. Прослухав дві секунди тиші, після яких Лаура залемтувала знову — щось нечленороздільне. За криками з ідальні долинув брязкіт розбитого скла.

Алан скинув дробовик, зняв запобіжник і, перестрибуючи через дві сходинки, кинувся вниз. Він вискочив у центральну галерею якраз тоді, коли перші боти сипонули крізь одні з двох дверей ідальні (психіатр на той момент репетувала вже без угаву). Алан двічі поспіль пальнув у скупчення хлопчаків. Одного таки підстрелив: «малюки», шарахнувшись назад у обідню залу, не встигли пролізти поміж стулками розсувних дверей. На долівці залишились пунктирні лінії з кров'яних цяток.

Грінлон пересмикнув затвор і кинувся навздогін. Це стало його основною помилкою. Залишаючись у коридорі, Алан мав менше простору для маневру, зате був значно краще захищений. Йому потрібно було пильнувати лише три хідники: два, що вели до ідальні (вздовж

лівої стіни), і один до центрального виходу з блоку «DW» (прямо попереду). Він міг би дочекатися Ріно, і далі придумати, як діяти вдвох. Заскочивши до зали, чоловік опинився сам на сам з ботами у просторому приміщенні, де не було нічого, окрім столів та стільців. Він виставився, і боти цим скористалися. Котрийсь із «малюків» шпурнув у нього каменюку, влучивши точно в лоб над лівою бровою.

Кидок, як завше, вийшов сильним. Алана розвернуло, він розкинув руки і, зойкнувши, повалився навznak. Дробовик ударився об долівку і відлетів убік. Зі зловісним сичанням шестеро чи семеро ботів кинулися на беззбройного інженера.

Американець не втратив свідомість. Проте піднятиись йому вже не дали.

сХІІІ

Ріно Хедхантер не чув здійсненого Лаурою лементу. Надто багато переходів та дверей розділяло його кімнату в спальному крилі та загальну їдальню. До нього також не долетіли звуки розбитого скла, коли боти висадили шибки в обідній залі: вікна його спальні виходили на протилежний, південний бік будівлі.

Зате постріли Хедхантер розчув. Відлуння прокотилося коридорами і двома тихими, але виразними сплесками просочилось у його кімнату. Впізнавши гавкання «Ремінгтона», Ріно прожогом зіскочив з ліжка і безгучною тінню вислизнув на коридор.

На відміну від Алана, Ріно не кинувся сторчголов на перший поверх. Вслухаючись і тримаючи гладкостволку наперевіс, Хедхантер дістався сходової клітини і став обережно спускатися. Втоплені під масивним лобом мутні оченята ретельно обнишпорювали можливі схованки, що траплялись на шляху. Жаль, це не допомогло. Дібравшись до входу в їдальню, Ріно припустився тієї помилки, що й американець: зайшов усередину. Сталося це не через необачність. Ріно чув звуки боротьби, бачив кров на долівці, сліди шроту на стінах. Попри це амбал припустити не міг, що боти на волі і *вже* у будівлі.

А боти чекали. Один з хлопчаків пірнув під руку гевала і задер цівку «Ремінгтона» вгору. Вибити зброю з рук Хедхантера йому не вдалося, однак постріли (Ріно встиг натиснути на курок три рази) виявились даремними: смертоносний шріт полетів у стелю. Інший, немов павук чіпляючись за стіну, вискочив найманцю на спину і, всівшись на шию, силкувався дотягтися до очей.

Перед тим, як заплющитись, Ріно встиг побачити, що його обсідає чотири десятки ботів. Це скидалось на кошмарний сон, в якому виплодки пекла прийшли помститися за розстріляних товаришів.

Ріно довелося випустити «Ремінгтон» з рук, щоб скинути потвору з голови. Інакше він ризикував залишитись без очей. Йому це вдалося. Та щойно він звільнився, на нього налетіла ще ціла дюжина «малюків». Вони вішалися на руки, чіплялися за ноги, норовлячи повалити найманця.

Протягом останніх днів боти сиділи на самій воді. Вони охляли. Драбинчасті ребра, ключиці й коліна напинались під шкірою, немов шарніри якогось механізму. Завдяки цьому певний час Ріно благополучно відбивався. Втім, незважаючи на слабкість, «малюків» було багато. Боти обліпили Хедхантера, немов мурахи сарану...

СХІВ

Троє хлопчаків тягли Лауру за руки до плити. Якимось дивом її окуляри не розбилися. Оправа сповзла на лоба, де зачепилась за пасма волосся, і так трималася. Дюпре зойкала, стогнала, але майже не пручалась.

Алану Грінлону теж було несолодко. Притиснутий до підлоги кількома ботами (один з яких намагався його душити), він відчував, що неприємно. Якийсь із ботів затиснув його ногу біля коліна. Інший наліг на гомілку, вигинаючи її вбік. Алан почув моторошний хрускіт і закричав. Йому здалося, наче хтось живцем вириває коліно. Страхітливий біль примусив послабити руки, якими чоловік стримував душителя. Моментом пальці «малюка» сталевим нашійником обхопили горло.

«Все, кінець», — виступило у голові. Перед очима у Алана закрубилися кола. Легені зотлівали без кисню. Він майже не чув зойків Лаури та люте рикання Ріно. Звуки долітали змазані, тихі, немов з телевізора, що працює у сусідній кімнаті...

На якусь секунду він провалився: довкола пролягли чорнота і безмовність. Відчуття зникли. Проте не зникло усвідомлення: чоловік продовжував думати і осягати, а значить — залишався живим.

Потьмарення тривало не довше секунди.

Першим, що привело інженера до тями, стало щось тепле і вологе, що розтікалося по животу. «Мене випатрали, — обурився Грінлон, — йоли-пали, мене випатрали, як індичку». Факт того, що він *може* обурюватись вельми його здивував. Потім Алан подумав про

дивну легкість у горлі: «Чорт, я або мертвий, або... мене більше не душать». Насамкінець почали повертатися звуки. Зліва, не так далеко від його вуха, схлипувала Лаура. Десь унизу, ближче до дверей їдальні (для Алана, який лежав на спині, то було саме *внизу*), відхаркувався Ріно. Поміж тим пробивалося плямкання і скавуління.

Американець розплющив очі. Бот, який за мить до того по-звірячому перетискав йому горлянку, нависав над ним, висолопивши язика і пускаючи ротом слину. Те, що Алан спершу сприйняв за кров з власного випрошеного черева, виявилось... теплою сечею.

— Чувак, ти... ти обдзюрив мене, — сторопіло пред'явив претензію інженер.

Бот завершив свою справу і, спираючись на руки, нависав над Аланом. Він мотав головою і хитався з боку в бік. Ще один «малюк» уклався щокую на кахлі і, відштовхуючись колінами, сунувся повз інженера. Руки безживно волоклися слідом. Це було б кумедно, якби не виглядало настільки відразливо.

Вивільнивши руки, Грінлон відкинув бота.

— Що сталося? — Алан звівся на ліктях. Коліно вибухнуло бодом (права нога під немислимим кутом випиналась убік). Чоловік закусив губу і не ризикнув підніматися далі.

Роззирнувшись, американець забув про біль, вражений сюрреалістичним видовищем. По всій їдальні повзали і звивались схудлі «малюки». Боти нагадували молодих мимів на репетиції малозрозумілої постмодерністської пантоміми. Вони були як черви. Білі безмозкі черви на темних кахлях підлоги.

— Спрацювало... — в дійсності Лаура не схлипувала, вона намагалася розсміятись, от тільки напівзадушене горло не спромоглося ні на що ліпше за поривчасте хлипання.

— Що спрацювало? — притулившись спиною до стіни, прохрипів Хедхантер.

Дівчина опустила окуляри на ніс (ліве скельце тріснуло, але лишилося в оправі), на радощах скочила на ноги й випросталася. Кров умить відхлинула з голови.

— Я кажу... — тільки й устигла вимовити Лаура, після чого в очах їй померкло. Вона схопилася руками за повітря і, як стояла, долілиць гепнулася. Витягнулася, прийнявши позу точно як у голлівудських серіалах про копів: ноги ледь розставлені, носки тифель загнуті всередину, права рука лежить напівзігнута над головою, ліва — випростана вбік.

— Ну ти, бля, даєш, — Ріно трохи подався вперед. — Жабойдко, ти чого?

Дюпре відірвала лице від долівки. З носа капала кров. Обидва скельця тепер були розтриті на друзки.

— Зі мною все гаразд. Я... просто... в голові запаморочилось.

На цей раз французенка піднімалася без поспіху. Неквапом звелася на руки і сіла. Підсліпувато примружилася, змахуючи зі щік осколки лінз:

— Прокляття! Мої окуляри.

— Що таке з вилупками? — ніяк не міг зрозуміти амбал.

Він з осторогою зиркав на ботів, притискаючись до стіни. Біля його ніг гадючилося щонайменше два десятки.

— Ріно, — лице Лаури проясніло; спиняючи кров, вона затиснула пальцями носові пазухи і прогугнявила: — Тимурів стимулятор спрацював. Боти запустили програму.

— Га? — перепитав південноафриканець. Суміш нестерпного акценту та гаркавлення позбавляли останніх шансів зрозуміти хоч щось із того, що сказала дівчина.

— Боти стимулюють центр задоволення! — чіткіше повторила Лаура.

До гевала поволі доходила суть того, що відбулося. Реакція була доволі несподіваною. Хедхантер озвірів. Вишкірившись, з усієї сили жахнув ногою під бік найближчого хлопчика. Від удару бот відлетів на кілька метрів, але при цьому навіть не скривився. Його плечі мляво смикались, очі залишались моторошно закоченими.

Вичекавши секунду, Ріно підскочив до наступного, схопив його одною рукою за шию, другою вчепився за ногу, підняв «малюка» над собою і пожбував навскоси через їдальню. Бот торохнув об стіл, перекинувся і з'їхав на підлогу.

Амбал налетів на інших. Роздавав стусани. Знавісніло форкаючи, топтав «малюків».

— Досить! — не витерпівши, загукала Лаура. — *Тепер* вони безпечні!

— Припини! — долучився Алан. — Краще допоможи мені, я не можу піднятися.

Втуливши кілька підсрачників, Хедхантер вгамувався.

— Вибачайте, хлопці, не зміг втриматися. — Ріно зиркнув на психіатра: — Ти певна, що вони не зможуть більше напакостити?

Лаура не знала напевне, але відповіла ствердно.

— Здається, я зламав ногу... — простогнав американець.

Переступаючи через «малюків», Ріно з Лаурою підійшли до Алана. Допомогли йому піднятись, всадили на стільчик.

— О брате, справи кепські, — сказав амбал, зиркаючи на опухле коліно і викручену ногу. — Бігати ти ще довго не будеш.

— Болить? — спитала психіатр.

Зціпивши зуби, Грінлон кивнув. Наче й без того не зрозуміло.

— Допоможи йому, ти ж лікар, — Хедхантер підштовхнув дівчину вперед.

— Я психіатр, а не... — Лаура стулила рота, побачивши, як хмуриться Ріно. — Добре, спершу чогось холодного.

Вона пробралася між тілами хлопчаків до холодильника. Дістала пакет з-під овочів, натрусила всередину льоду. Захопивши з собою один із ножів, повернулася до американця.

— Розріж йому джинси, — простягнула ножа Хедхантеру. — Треба прикласти лід.

Акуратно розтявши нижній край штанини, південноафриканець розірвав холошу до стегна. На місці коліна утворилась величезна фіолетово-синя пухлина.

— Добрі новини: кістки нібито цілі, — промацавши забій, поставила діагноз Лаура. — Погані новини: наскільки я в цьому тямлю, в колінному суглобі порвано все, що можна було порвати, — вона приклала лід до підпухлини. — Для початку ми пошукаємо знеболювальне у лазареті, а потім... — психіатр глтинула слину, — треба буде вправити.

— Чому саме зараз? — віддихавшись, але все ще кривлячись від болю, спитав Алан. — Чому боти активували стимулятор саме зараз?

— Важко сказати, Алане. Може, то була захисна реакція.

— Тобто?

— Думаю, Ріно зробив комусь із них боляче, і «малюк», прагнучи втамувати біль, запустив модуль, — Лаура зробила непевний помах рукою. — Це лише припущення.

Згодадка Лаури була правильною. Боти дозволили скопіювати процедуру собі на плати, оскільки знали, що сама по собі вона не запуститься. Після сканування готового коду вони зрозуміли призначення програми, але не вводили її у дію, небезпідставно побоюючись, що не зможуть (точніше кажучи — не захочуть) її зупиняти. Для активації коду потрібен був потужний поштовх ззовні. І таким поштовхом став біль. Відбиваючись, Ріно вивихнув руку одному з хлопчаків. Фактично, він її вирвав: видер сухожилля живцем — кістки правої

руки більше не приєднувались до решти кістяка. Щоб заглушити біль, бот запустив стимулятор. Моментально він отримав таке задоволення, що забув про все на світі. Пройшла хвилина, стимуляція закінчилася, але хлопчак не захотів спинятися. І запустив програму знову. В цей момент найбільша перевага ботів — можливість обміну інформацією — зіграла проти них. Сигнали про кайф, що надходили із мозку з активованим стимулятором, були настільки потужними, що решта ботів перестали слухатись психоістоту. Їм хотілося одного — запустити таку саму процедуру в своїй голові.

— Ти не боїшся, що вони... ну... відійдуть? — Алан більше не криквився, крижаний пакет потроху висмоктував гарячий біль з набряклого коліна.

— Куди відійдуть?

— Я маю на увазі: опритомніють.

Дюпре пробіглась поглядом по німецьких ботах і знизала плечима.

— Я уявляю, що вони відчують. Це ніби як гнати під двісті по ідеальній автостраді за кремом новенького «Porsche» з носовими пазухами, наглухо забитими кокаїном. Навряд чи вони захочуть відходити. Але, — вона ще раз стенула плечима, — я не знаю, наскільки сильна психоістота.

— До біса психоістоту, — почав Ріно, — краще скажи мені, жабоїдко....

— Не називай мене жабоїдкою! — огризнулася психіатр.

— Гаразд, не галасуй, — примирливо буркнув Хедхантер. — Скажи краще, як боти вибралися з ясел?

— Перебої з електропостачанням? — зробив припущення Алан.

— Коли я ліг подрімати, світло було, — напружив лоба Ріно. — Вони не могли так швидко зірвати засуви.

— А хай йому! — згадала Лаура. — Українець пішов у другий інженерний.

— Тимур?! Що він там забув? — випалив гевал.

— Коли? — докинув інженер.

— Не знаю, — французенка відповідала зразу обом, — деь півгодини тому.

Алан провів долонею по лисині. Виглядало, наче він пригладжував волосся.

— То це Тимур їх випустив? — ураз американець збагнув, що програміст не проходив перевірку магнітним полем. Чоловік звів очі на велета: — Ріно, невже він теж заражений?

— Нас тепер троє, — похнюпившись, відзначила Лаура.

— Їх звільнив Кацуро, — задкуючи, процідив Ріно. Гевал мав усталі аргументів для того, щоб не сумніватися, що українець чистий. Чого він не мав, то це часу на теревені. — А те, що нас тепер троє, цілком може виявитись правдою.

— Ти куди? — кавкнув Грінлон. Він боявся лишатися на самоті з «малюками», попри те, що вони скидалися тепер на блаженних тюхтіїв.

Хедхантер не відповів. Підхопивши з підлоги «Ремінгтона», він вискочив на коридор. На ходу перезаряджаючи рушницю, рвонув до виходу з будівлі.

Вискочивши з корпусу, Ріно сповільнився. Коло загорожі стовбичили троє ботів. Вони стояли спинами до виходу з «DW», зирячи вдаль крізь дроти. Найманець вагався. Аж тут один з «малюків» хитнувся. Наступної миті він повалився на сталеві ниті загорожі. Хлопчика почало трясти, проте він не робив нічого, щоб відсторонитися. Бота тіпало, аж поки він не сповз на пісок. Двоє його товаришів ніяк не зреагували.

«Хех! Ці теж учаділи», — зрадів Хедхантер.

Він зробив кілька кроків у напрямку огорожі, маючи на меті розстріляти «малюків». Не хотів лишати потвор у себе за спиною. Та все ж, затримавшись на мить, Ріно передумав. Пострілами він видасть себе. Стискаючи дробовик, він підбіг до головних воріт блоку «EN-2». Смикнув за ручку — двері, як і очікував, виявились незамкненими.

Подумки дорахувавши до п'яти, Хедхантер звів приклад до щокі і ввалився в тамбур. Окинувши швидким поглядом сходи, що вели до лабораторії, та коридор, за яким починались «ясла» (двері розчинені навстіж), Ріно не виявив нікого. Ступаючи безшумно, він почав підніматися на другий поверх.

В другому інженерному корпусі було тихо, як у цвинтарному склепі.

СХУ

Понеділок, 31 серпня, 09:28 (UTC-4)
«EN-2», другий інженерний корпус

— Кацуро? — скрикнув Тимур, розуміючи, що перед ним уже не Кацуро.

У тій вирлоокій істоті практично нічого не лишилося від молодого японця. Обличчя витяглося. Лице вкривали виразки. З них сочив-

ся гній упереміш із кров'ю. Груді запали, шкіра на шиї та передпліччях посіріла. Одяг порваний, де-не-де вимазаний мастилом (всі ці дні Такеда переховувався під землею в «EN-3»).

— Кацуро, ти чуєш мене? — Тимур позадкував.

«Несправжній» Кацуро почав наближатися. Від японця страшенно смерділо.

Тимур відступав у дальній куток лабораторії. Якоїсь миті потвора спинилась. Здійняла праву руку і поманила долонею. Психоїстота кликала Тимура. *Воно* не хотіло вбивати. *Воно* хотіло те, що у Тимура в голові, — мізки програміста.

Змахнувши з очей сльозинки, Тимур теж зупинився. Кацуро повторив ваблячий жест, запрошуючи Тимура добровільно підійти.

— Не дочекаєшся! — хлопець змінив напрям руху. Боком посунувся до вікон. Спершу обережно, потім швидше, швидше. Вікна — його єдиний порятунок. Він вистрибне. Розіб'є шибку і вискочить. Тут лише другий поверх. Якщо не зламає ніг, можливо, вдасться добігти до житлового корпусу. А там, як пощастить, замкнеться у тамбурі, перш ніж істота настигне його. Якщо... можливо... якщо... Чорт забирай, та у нього немає вибору!

Потвора повела за хлопцем головою. Стежила...

За мить до того, як стрибнути крізь шибку, Тимур визирнув назовні. Від побаченого йому перехопило подих. На подвір'я через розчинені двері інженерного корпусу висипали боти. Розбившись на два гурти, вони сунули до корпусу «DW».

У голові Тимура все змішалось. Хлопець відчув себе так, наче намагався проковтнути камінь завбільшки з куряче яйце.

Тимур усе ще дивився крізь вікно, коли Кацуро кинувся на нього. Хлопець зреагував, вивернувшись в останній момент: розчепірені пальці японця майнули за півсантиметра від його шиї. Не маючи вибору, Тимур відступав у глиб лабораторії. Кацуро тепер стояв між ним і вікнами. Монстр видав з горлянки щось подібне на клекітливе гарчання і штовхнув (майже пожбурих) одне з офісних крісел. Ухилиючись, Тимур зачепився за стіл і повалився на спину. Крісло наїхало на нього. Від удару спинка з сидінням відскочили до стіни, а нижня частина («лапа» з коліщатками) застрягла між ногами Тимура.

Човгаючи, Кацуро насувався. Тимур спробував використати нижню частину крісла для захисту. Схопився за сталевий циліндр, на якому оберталось сидіння, і потягнув його до себе. Лискуча стійка не-

сподівано легко піддалася, відділившись від пластикового кожуха. Масивна нижня частина від'їхала вбік — захисту не стало.

— Фак! — сердито лайнувся хлопець.

У той момент Кацуро стрибнув.

Час сповільнився. Тимур знав, що серце заледве не вилітає з грудей, але розрізняв кожен удар. Він подивився на руку. Кулак стискав сталеву трубу трохи більш ніж півметра завдовжки. Коли вирячкова потвора звалилася на нього згори, Тимур уже не думав ні про смерть, ні про ботів, які невідомим чином опинились на волі.

Перехопивши стійку ближче до середини, хлопець гепнув нею в обличчя потвори. Удар вийшов несильним, але достатньо болючим, бо Кацуро відсахнувся. Скориставшись цим, Тимур підсунув під японця коліно і відштовхнув його. Наступної секунди українець уже стояв на ногах. Його очі шалено палали.

Таке трапляється. Ми ж бо не знаємо самих себе. Навіть не здогадуємось про демонів, схованих у темних безоднях десь у серцях чи головах. Нудна робота в офісі, пласкі розваги, влаштоване життя вкривають багатокілометровою товщею спокійної води оте інше — дике, свавільне й жорстоке — Я. Без екстремальних умов воно може спати роками. Але іноді через смертельне приниження, стрес чи колосальне фізичне навантаження все міняється — звіряча суть ураганом проривається назовні.

Потвора накинулася знову, але Тимур уже був *у драйві*. (Щоб зрозуміти, що воно таке, достатньо подивитися ранні бої Майка Тайсона.) Він вистояв. Відкинув Кацуро Такеду і, замахнувшись побейсбольному широко, рубонув повітря металевою стійкою, мітяти точно в голову японцю. Поцілів у плече. Кацуро засичав, відповзаючи.

Тимур напосідав. Перед очима постала Аліна, Штаєрман, Кейтаро — все те, що він ненавидів у той момент. Хлопець двічі поспіль зацідив потворі ногою в живіт, примусивши опустити руки і відкрити голову.

Саме цього він і чекав. Наступний удар прийшовся точно у скроню. Ноги Кацуро засмикались. З рота потекла кривава слина. Японець спробував підвестись, але не зміг.

Пелена люті заслала Тимурові очі. Звідкілясь узялися сили і він почав наносити важкі удари. Він бив, бив, бив і бив. Молотив оскажено, навідліг, навіть не усвідомлюючи, що весь час кричить, аж захлинається.

Тимур вгамувався тільки тоді, коли голова японця перетворилась на омитий кров'ю мішок із кістями. Шал вивітрився так само швидко, як і прийшов. Знесилений Тимур упав на найближчий стілець, упершись лобом об ліву руку, а правою стискаючи заляпану мізками і обліплену рудувато-чорним волоссям стійку від офісного стільця.

Тимур так і сидів, коли в лабораторію, тримаючи перед собою рушницю, ввалився Ріно.

— О, мій маленький український нігере, — зрадів здоровань. — А я вже думав, що ці вилупки замордували тебе.

Ступивши кілька кроків, амбал помітив розпростерте тіло Кацу-ро Такеди.

— Япошка?.. Хто це його так? — побачивши заквацаний продовуватий брус, який Тимур не випускав з рук, Ріно Хедхантер роззявив рота: — Розтуди мою матір, це *ти* його? — А потім, посміхнувшись: — Я завжди знав, що з тебе вийдуть люди, фелла!

Хлопець ледь зашарівся:

— Бейсбол у моїй країні якось не прижився. Зате бейсбольні битки користуються незмінною популярністю.

По дорозі до житлової будівлі Хедхантер розказав про напад ботів, а також про те, чим він закінчився. Тимур слухав, не коментуючи. Почувався спустошеним. Він не мав сил радіти з того, що програма запрацювала.

О 10:04, коли повітряний танкер «KC-130 Hercules» відірвав шасі від злітної смуги, Тимур причвалав до кімнати відпочинку і відключився. Заснув міцним непробудним сном. Він не чув, як Ріно та Лаура стягають ботів у підвал «DW»-блоку. Його не розбудило навіть волення Алана, коли південноафриканець та французенка вправляли інженеру вибите коліно.

СХІМ

Понеділок, 31 серпня, 11:57 (UTC +6)

Явіабаза «Уайтмен»

3 км на південь від містечка Нью-Ностер, Міссурі, США

— Злітаємо на ста двадцяти¹? — спитав Ентоні, повернувши квадратну голову з химерно випнутим підборіддям до керівника операції.

¹ Ідеться про швидкість, за якої відбудеться відрив літака від землі. 120 вузлів = 222,4 км/год.

Майор Хетуей зиркнув на аркуш, де прикинув необхідну для точної завантаженості літака швидкість зльоту, і кивнув:

— Підтверджую, 120, — попри повну автоматизацію «В-2», майор мав звичку перевіряти все вручну. — Йдемо на номінальному?

Пілот заперечно мотнув головою:

— Майоре, не потягнемо.

— Гаразд, Ентоні, ставимо злітний, — всміхнувся Роберт Хетуей.

— Окей, є злітний¹.

— Нуль-нуль-сороковий, ворухіться, — підхльоснув диспетчер, — генерал нагадує, що ви вибиваєтесь з графіка на цілу хвилину.

Офіцери презирнулись. Ентоні скорчив гримасу, демонструючи, що він думає про розумак у диспетчерській. Роберт розплився у посмішці, промовивши одними губами: «Ціла хвилина! Ай-яй-яй! Fuck him», а вголос доповів:

— Вас зрозумів, диспетчере. Не хвилюйтеся, в повітрі наздоженемо.

Широченний розплюснутий «В-2», серійний номер 90-0040 — «Spirit of Alaska»², виконував незграбний розворот у кінці злітної смуги. Здаля бомбардувальник-невидимка нагадував велетенський креслярський кутник.

Пілот для проформи озвучив запит на зліт, миттєво отримавши ствердну відповідь.

— Попереду чисто, дозвіл отримано, — відчеканив Ентоні, — джентльмени, злітаємо. Рубіж — сто двадцять, — і вшкварив повний газ.

«В-2» почав розганятися: 60... 70... 80 вузлів. Він плинув уперед, розтинаючи тупим трикутним носом повітря, наче морський скат, що ковзає над дном. Плескати крила переливались у променях пообіднього сонця.

Разом з Хетуєєм на завдання вирушали ще двоє офіцерів: Ентоні «Кувалда» Харрісон та Джеремі Руа. Обидва — капітани ВПС з такою кількістю налітаних годин, якій позаздрили б навіть літні командири трансконтинентальних лайнерів. «Кувалда» Харрісон, колиш-

¹ Офіцери між собою визначають, на якому режимі будуть злітати: номінальному (режим повної нефорсованої тяги двигунів, зазвичай використовується, коли літак неповністю завантажений) чи злітному (режим роботи двигунів, що забезпечує максимальну потужність та тягове зусилля).

² Всі літаки «В-2 Привид» носять назви, пов'язані з одним зі штатів США: наприклад, стелс-бомбер за номером 88-0329 називається «Spirit of Missouri», 89-0128 — «Spirit of Nebraska», 93-1088 — «Spirit of Louisiana» тощо.

ній боксер, чемпіон штату Міссурі в середній вазі, зараз займав місце пілота — воно у «В-2» ліворуч. (Для того щоб керувати «В-2», досить одного льотчика. «Привид» — до жаху розумний літак.) Праворуч, де влаштувався Боб Хетуей, сидить так званий *mission commander*. Оскільки місія триватиме майже добу, був ще й третій — капітан Руа. У польоті офіцери мінятимуться, щоб уникнути перевтоми. Двоє сидітимуть за керуванням, а хтось один у цей час відпочиватиме. Для цього в задньому кінці кабіни «В-2» передбачено спеціальне відділення.

Майор Хетуей не турбувався. Ні про що, окрім дозаправки.

Генерал Клотц, начальник Глобального ударного командування ВПС, завершивши планувати операцію, зарано розслабився. Попри свою далекоглядність, Френк прогавив важливий нюанс. З тією бісовою дозаправкою була проблема. *Велика* проблема.

Приблизно за добу до вильоту до генерала з власної ініціативи прибув майор Роберт Хетуей, безпосередній командир бойового вильоту. Виструнчившись, майор віддав честь і перейшов до справи:

— Генерале, ви хочете, щоб я заправляв реактивний бомбер від турбопропелерного «Геркулеса»? — Хетуей смикнув бровою: — Сер, як ви збираєтесь *підняти* заправник до мене?

Френк Клотц спочатку не зрозумів питання, а потім прикусив від розпачу губу. Як він міг про таке не подумати?

Річ у тім, що стрижневою вимогою до операції «Антибот» була по-таємність. Ніхто не повинен бачити чи чути американські літаки на шляху до Атаками. Зрозуміло, відбомбитися безшумно не вдасться, зате стелс-технології, нічна пітьма та деякі тактичні хитрощі повинні забезпечити непомітність під час наближення і — особливо — під час відходу. Пролітаючи над Чилі, важкий «В-2 Spirit» триматиметься на значній висоті, а винищувачі супроводу «F-22» навпаки — проскокчать над пустелею на бриючому польоті¹.

Згідно з розробленим планом за дві години до бомбардування «В-2 Spirit» повинен заправитися над Тихим океаном від «КС-130 Hercules». Генерал Клотц позеленів від злості, усвідомивши, що не врахував очевидного: згадані літаки є машинами різного класу. Навіть найкращий турбопропелерний літак не може змагатися у швидкості

¹ Бриючий політ — політ літака на висоті гранично малій (5—100 метрів), але в той же час достатній для забезпечення можливості своєчасного маневрування в разі зустрічі з перешкодами. Застосовується з метою замаскованого наближення і нападу на об'єкт, що прикривається потужними засобами ППО.



«B-2 Spirit»

та максимальній висоті польоту з реактивником. При повному завантаженні «КС-130» здатен видряпатися на 28 000 футів (8615 м). Ні на сантиметр вище. У цей час, згідно з планом, «B-2 Spirit» теліпатиметься на висоті 49 000 футів (а це добрих 15 км!). Заправнику ніяк не дотягнутися до бомбера.

Та не це було найгіршим. Бомбер може опуститися на ешелон до заправника, але...

Літак тримається у повітрі завдяки підйомній силі, яка створюється потоком повітря, що набігає на крило. У свою чергу підйомна сила залежить від швидкості, з якою літак рухається у повітрі, та від густини повітря. Густина ж, як відомо, зменшується з висотою. Інакше кажучи, для кожної висоти існує діапазон швидкостей, обмежений мінімальною та максимальною швидкостями, поміж якими літак упевнено тримається на повітряному потоці. Якщо швидкість повітряного судна опускається нижче мінімальної, підйомної сили не вистачає, щоб утримувати сталеву машину в повітрі, і літак падає. Звалюється у так званий плоский штопор. Максимальна швидкість визначається характеристиками двигунів та конструкцією планера літака. В цілому, що більша висота, то менша різниця між мінімальною та максимальною швидкостями. Для «B-2 Spirit» на висоті 8600 метрів дана різниця вельми несуттєва. На висоті 9 кілометрів над рівнем моря бомбер не може сповільнитися настільки, щоби спокійно плестися у хвості за «КС-130» під час заправки. Скинувши

швидкість до 600 км/год (що відповідає крейсерській швидкості «КС-130»), «В-2» ризикує вивалитись із небес, мов каменюка.

З усього цього випливала одна неприємна річ: під час дозаправки літакам доведеться знизитися. Відчутно знизитися. Для того щоб «В-2» зміг сунутися у хвості заправника, обом літакам доведеться опуститися до 15 000 футів (4615 м) і летіти зі швидкістю 550—570 км/год. Як наслідок, зростає ризик викриття. На такій висоті як бомбардувальник, так і заправник можуть легко помітити з першого ліпшого пасажирського авіалайнера, що заходить на посадку в аеропорт Ліми. Не допоможуть ні стелс-технології, ні маскування. А видовище того, як найдосконаліший бомбардувальник сучасності здійснює повітряну дозаправку за тисячі кілометрів від узбережжя США, безперечно, не може не викликати запитань.

Разом з тим Френк Клотц розумів, що інших варіантів немає. Якби замість «КС-130» летів інший заправник, турбореактивний «КС-10 Extender», ніяких проблем не було б. Гігант на базі «McDonnell Douglas DC-10» без зусиль «вилізе» на 42 000 футів (12 727 м). От тільки в цьому випадку Френк уперся лобом у вихідну проблему: куди дівати той бісів заправник *після* заправки? В Перу він не сяде, на авіаносець — тим більше. Його можна хіба підірвати чи затопити в океані.

Питання вирішили, скрупульозно розпланувавши час удару. Бомбардування відбудеться вночі з розрахунком, щоб дозаправка над узбережжям Перу проходила якраз після настання темряви. На землі сутінки поступляться півночі, а на висоті чотирьох з половиною кілометрів ще не зовсім почорніле небо даватиме достатньо світла, щоб здійснити заправку. Така корекція плану наклала жорсткі вимоги щодо часу вильоту та часу зустрічі «В-2» і «КС-130» над океаном. Мала значення кожна хвилина...

Бомбардувальник розбігся і важко відірвався від бетонної смуги за вісімсот метрів до її завершення. Щойно шасі піднялись над землею і сховались у пласке дно, швидкість почала стрімко зростати. 120... 140... 160 вузлів.

— Швидкість зростає, параметри в нормі, — коментував Харрісон. — Тисяча футів, — через якийсь час повідомив він висоту.

Роберт Хетуей пробіг очима по панелях, не втручаючись у роботу комп'ютерів. Слухняний хлопчик «В-2» усе робив сам. Майор полегшено зітхнув. Попереду, аж до самої цілі, метеорологи обіцяли гарну погоду. Якщо тільки погодні спеці чогось не наплутали, спосте-

рігати за десятками цифрових дисплеїв — ось і все, чим екіпаж займатиметься протягом наступних шести-семи годин. Така нудота!

Майор не думав про момент нанесення удару. Він усвідомлював, що збирається в мирний час бомбити територію незалежної держави. Він також підозрював, що у приречених на знищення об'єктах будуть люди. Напевно, і його співвітчизники теж. (Тільки американці здатні вляпатися в історію, котру можна владнати лише за допомогою стратегічної авіації.) Хай там що, а Роберт був військовим. Його справа — виконувати наказати, а не думати чи ставити питання.

Дозаправка — ось що муляло Боббі Хетуея. Однозначно найважливіша частина місії. Під час стиковки екіпажі не мають права на помилку. Якщо з першого разу щось не вийде, далі заправлятися доведеться в суцільній темряві. Це чудово з точки зору конспірації. Але буде геть невесело, якщо «В-2 Привид» нашампурить на свій ніс товсту дупу «Геркулеса».

Попри це майор Хетуей не хвилювався. Коли вони досягнуть Перу, наздогнавши «КС-130», на його місці сидітиме капітан Джеремі Руа.

СХVII

Понеділок, 31 серпня, 16:36 (UTC +4)
«ВМ», житловий корпус

«Spirit of Alaska» вже сорок хвилин гнав на південь, коли Ріно вирішив будити Тимура.

— Вставай, — Хедхантер поторсав програміста за плече.

— У... — муркнув українець, не розплющуючи очей.

— Прокидайся!

— Га? — Тимур сів. Блимнув невидючими очима.

— Досить валятися. Пора вирішувати, як діяти далі.

На сусідньому дивані напівлежав, випроставши травмовану ногу, Алан Грінлон. На кріслі ліворуч сиділа Лаура Дюпре. Ріно Хедхантер посунув Тимура й опустився на канапу поряд. Диван перелякано рипнув, прогнувшись під велетнем.

— Скільки я проспав? — тручи заспані очі, спитав програміст.

— Зараз пів на п'яту, — сказала Лаура.

— Я не пам'ятаю, як відключився.

— Ти хоч не забув, що забив Кацуро стійкою від офісного стільця? — посміхнувся амбал.

Тимур пригадав сутичку в лабораторії програмування. За нею прилинув інший спогад, значно менш приємний, — про Тіану Емерсон, бразилійку, що загинула безглуздою смертю. Загинула з його вини. Хлопець похнюпився.

— Вище носа, — Ріно штовхнув його ліктем, — у нас ще є лайно, яке треба прибрати.

— Що з ботами? — тихо поцікавився Тимур.

— Я нещодавно спускався у підвал, — долучилась до розмови Лаура. — Наразі все без змін: замість ботів у нас тепер шістдесят обдристаних овочів.

— Отож, ми маємо визначитись з подальшими планами, — повернувся до головного південноафриканець. — Поки ти спав, ми тут порадилися і зійшлися на тому, що варіантів є два. Перший — ми забираємо свої паспорти, прихоплюємо всі, що є в цій будівлі, цінності і звалюємо з пустелі. Благо, машин тепер вистачає.

— Лишаючи все, як є? — скривився програміст.

— Так.

— Давай другий...

— Другий варіант без змін — хтось їде на Ель-Татіо у пошуку ботів-втікачів, везучи з собою кількох очманілих недоумків. З тих, що зараз спливають слиною у нашому підвалі, — Ріно затнувся. — Далі розказувати?

— Не варто, — похитав головою Тимур. Після тривалої паузи доказав: — Ми повинні довести справу до кінця.

— Ти певен, фелла? Сьогодні ми ледь не загинули. Всі четверо. Алан та Лаура помовкували.

— Я розумію, що це невиправданий ризик, — ретельно підшуковуючи слова, правив Тимур. — Розумію, не ми заварили цю кашу. І розумію, наскільки це небезпечно. Але ми *повинні* знищити ботів. У нас є шанс. Через кілька тижнів, можливо навіть, за кілька днів цього шансу не буде.

— Окей, — просто відповів Хедхантер.

— Хто поїде?..

Єдиною реакцією стала напружена мовчанка, яку перервало на-смішкувате хмикання Ріно. Тимурове запитання не мало сенсу. Алан не поїде, тут без варіантів. Розбивши окуляри, Лаура перетворилась на безпомічного крота. Хоча й без того вона була б радше тягарем, аніж підмогою.

— Збирайся, — здоровань по-панібратськи скуйовдив Тимур чуприну. — Нема чого відтягувати. Я волів би опинитися на Ель-Татіо ще завидна.

Лаура допомогла перетягти трьох ботів на заднє сидіння пікапа «Toyota Tundra» (на той час вони так загідили підвал, що сморід розповсюдився на весь перший поверх). На всяк випадок «малюкам» зв'язали руки. З собою Тимур та Ріно взяли дві помпові рушниці, кілька гранат «Ф-1», GPS-навігатор, два протигази (у ботів міг бути зоман, взятий із покинутих біля Пурітами «Туарегів»), рацію та трохи води. Програміст також наполіг, щоб усі четверо мали при собі паспорти. Щойно все скінчиться, вони, не зволікаючи, чкурнуть геть із пустелі.

За чверть години приготування завершилися.

Тимур заліз у джип. Лаура стояла осторонь. Тиснулась до огорожі, винувато туплячи очі. Хедхантер завмер біля машини і задивився вдаль, на північ, поклавши руку на дах. Десь там, посеред пісків, біснувалась психоїстота. Вона, безперечно, знає про загибель Кацу-ро, Готто, Ребекки. Знає про нейтралізацію ботів, через яких проби-лась у цей світ.

Ріно дістав з кишені пожмакану пачку «Marlboro». Витрусив звідти цигарку. Останню. Уважно обдивився сигарету, пом'яв її пальця-ми, і тільки потім вставив до рота й підпалив. Курич довго, з насоло-дою, випікши тютюн аж до фільтра. Він розумів, що це може бути остання сигарета у його житті.

Докуривши, він викинув порожню пачку геть, сів за кермо і повів «Тойоту» на північ.

СХVІІІ

Понеділок, 31 серпня, 17:59 (UTC +4)
«ДМ», житловий норпіс

Велика зала для нарад тонула у півтемряві. Сутінки згладжували ознаки занедбаності, що встигли проявитися і тут: перекинуті стіль-ці, пил на столах та комп'ютерах.

Несподівано переговорний пристрій, спроектований Ємельяно-вим на замовлення Вадима Хорта, тихенько скрипнув і запрацював. Підключений до нього монітор почав сіріти. Мишасте світло з екра-на набирало сили, виокремивши частину головної зали, те крісло, на якому колись сидів Тимур.

Невдовзі у лівому верхньому куті сплигло підтвердження встановлення зв'язку. Курсор зіскочив на вихідну позицію і блимав. Через секунду на екрані з'явився напис:

❖! ВОНИ ПОМРУТЬ А ПОТІМ Я ПРИЙДУ ПО ВАС

Повідомлення висіло чверть хвилини, після чого передавач вимкнувся. Монитор погас.

Лаура з Аланом нічого не бачили. Вони засіли поверхом нижче, по радіо слідкуючи за просуванням Ріно та Тимура до плато Ель-Татіо.

СХІХ

Понеділок, 31 серпня, 18:27 (UTC -5)
12°01'57" пд. ш. 81°48'09" зх. д.
Тихий океан: 433 км від узбережжя Перу.
15000 футів над рівнем моря

Коли годинник показав чверть на сьому, «В-2 Spirit» пішов на зниження. Півгодини тому «Кувалда» Харрісон поступився пілотським кріслом Джеремі Руа, а сам зайняв місце *mission commander'a*. Майор Хетуей копошився в задній частині продовгуватої кабіни, готуючи сандвічі та гарячу каву¹.

Рівно об 18:27 за місцевим часом Джеремі доповів, що вони зайняли 150-й ешелон (знизилися до 15 тисяч футів).

— А швидкість? — запитав майор.

— Тримаю 360², сер, — відгукнувся Руа.

— Скидай...

— Бачу «Геркулес», — майже відразу по тому відрпортував Харрісон.

— Ага, — кивнув Руа, зиркнувши на радар, — курс два-сім-нуль, швидкість 340, йдемо на зближення.

— Якісь інші літаки? — долинув з глибини голос Роберта Хетуея.

Тривала пауза.

— Ніби нікого, майоре, — відказав Ентоні.

¹ Звучить приголомшливо, але це правда: на відміну від російських дальніх бомбардувальників «Ту-95», де на перших серійних машинах не було навіть туалетів (!!!), «В-2» обладнаний повноцінною кухнею і ліжками для відпочинку екіпажу.

² 360 вузлів = 670 км/год.

— Ніби? Що значить «ніби», кеп?

— Чисто, — поправився капітан, — ні вгорі, ні під нами.

— Добре. Може, й проскочимо.

Зі сходу, виповзаючи з океану, стіною сунула чорнота. Ні берега, ні вершин Анд не було видно. Далеко внизу день уже вмер, хоча на висоті чотирьох з половиною кілометрів він усе ще борсався у передсмертних корчах. На заході догоряли фінальні відблиски зорі, забарвлюючи правий бік фюзеляжу ніжно-ліловим кольором.

Чесно кажучи, Хетуею було наплювати на те, чи засічуть їхній бомбер. Навіть якщо хтось з чилійської берегової охорони чи хоч би і ППО візуально зафіксує наближення «В-2» (шанси на таке в темряві нульові: «Привид» чорний і літає без розпізнавальних вогнів), вони нічого не зможуть вдіяти. Ефективна площа розсіювання у «В-2 Spirit» настільки мала, що найсучасніші самонавідні ракети «не бачать» його¹. Збити його не вдасться, хіба що хтось примудриться пальнути прямою наводкою. Певна річ, якщо літак помітять, скандалу не уникнути. І то якого скандалу! Та це не його, Хетуея, проблема. Вигрібати лайно будуть Клотц та компанія, протирачі штанив із Пентагону, котрі востаннє сідали за штурвал, либонь, ще за часів Буша-старшого. Його діло — знищити ціль і привести «В-2» назад на базу цілим і неушкодженим.

Джеремі тим часом зменшив швидкість до 320 вузлів і зв'язався з капітаном Деном Рейнолдсом, другим пілотом на заправнику, доповівши про готовність почати стиковку.

Погода сприяла американцям. Хмар не було, ніякої бовтанки. Обидва літаки летіли рівно, не здригаючись, наче пливли крізь розтоплене масло.

¹ Ефективна площа розсіювання (ЕПР) в радіолокації — площа уявної поверхні, котра, будучи поміщена в точку знаходження цілі, перпендикулярно до променів локатора, створить у точці розташування радіолокаційної станції таку ж густину потоку відбитої потужності, як і реальна ціль. Іншими словами, ЕПР рівна площі суцільного листа, котрий, якщо ним замінити реальний об'єкт (напр., літак), поверне на радіолокатор хвилю такої ж потужності, як і сам об'єкт. Вимірюється в м². ЕПР об'єкта залежить від форми, розмірів, матеріалу, з якого він виготовлений, а також від орієнтації стосовно приймача (локатора). ЕПР реальних об'єктів: винищувача — 3—12 м², автомобіля — 3—10 м², важкого бомбардувальника — 13—20 м² і вище, крейсера — 12 000—14 000 м², людини — 0,8—1 м², лебедя-шипуну — менше за 0,0228 м². ЕПР стелс-бомбардувальника «В-2 Spirit» коливається в межах 0,0014—0,1 м². Це значення значно нижче від мінімальної ЕПР, на яку реагують зенітні ракети чи ракети винищувачів (0,3 м²). Цебто для самонавідних ракет стоп'ятдесятитонний «В-2» просто не існує.



*Повітряна заправка бомбардувальника-невидимки «B-2 Spirit»
над Тихим океаном*

Руа легко підчепився до спущеного з «Геркулеса» сталевого шланга. Переконавшись, що рукав надійно зафіксований, Стів Левандовськи почав переливати пальне.

Небо над ними швидко темніло.

Невдовзі (о 18:44 за Перуанським часом) найважчий етап операції добіг завершення. «B-2 Spirit» успішно виконав дозаправку, приймаючи в баки всі 19,9 тонн пального, що їх мав при собі «КС-130».

Останні мазки рожевого ковзнули за виднокрай. Над Тихим океаном чорною плівкою розпростерлася ніч.

Порожній, з майже порожніми власними баками, «КС-130» блимнув на прощання вогнями і гойднув крилами. Потому зробив плавний розворот вправо на 90°, спрямувавши носа на захід. Роберт Хетуей простежив за ним поглядом, зметикувавши, що справжні герої сьогоднішнього вечора — це не ті, хто закидає високоточними бомбами експериментальний комплекс в Атакамі. Він думав про екіпаж 130-го: Нортон, Рейнолдс, Левандовськи. Троє чуваків, які під час польоту навіть посрати нормально не могли, через годину садитимуть неповоротку бандуру «КС-130 Hercules» на авіаносець. Удруге в історії авіації. І вони це зроблять, він не сумнівався. Він, правда, прикинув, що не здивується, якщо після приземлення Сем Нортон вийде з кабіни геть посивілий.

«B-2 Spirit» швидко набирив висоту, прямуючи на південний схід. До Атаками.

...У той самий час, коли «В-2» відстикувався від турбопропелерного заправника, з палуби авіаносця ВМФ США «Рональд Рейган» у повітря здійнялися чотири винищувачі «F-22 Raptor», узявши курс на узбережжя Чилі. То був перший бойовий виліт «F-22» з того часу, як їх прийняли на озброєння у 2005-му. Решту літаків прибрали геть, готуючи палубу до прибуття «Геркулеса».

Проект «NGF», проіснувавши чверть століття, наближався до свого завершення.

СХХ

Добратися вони встигли. От тільки ботів завидна не знайшли.

...Проїхавши Сан-Педро, Тимур та Ріно довго не могли відшукати сліди, які п'ять днів тому надібали Сем та Ндонґа. Зрештою, вони наткнулися на ледь помітні вервечки відбитків, що тягнулись на північ уздовж ґрунтової дороги. Після сутички біля Пурітами боти повернулись до Сан-Педро, звідки, не знайшовши води, рушили на північ до гейзерів.

— Боти добре знали, куди йдуть, — зауважив Тимур.

Там, де сліди пробивались чіткіше, було видно, що «малюки» не петляли. Йшли прямо, наче за невидимим вказівником у повітрі.

— А чому це тебе дивує? — зиркнув на нього Ріно.

— Тепер уже ні, аніскілечки, — сумнівів не виникало: ботам *наказали* йти саме туди. Швидше за все, то Кацуро постарався, адже ні Ємельянов, ні чорношкірі найманці не знали достатньо добре місцевість, щоби пересилати поради. — Вражає інше: як твої хлопці змогли так легко відшукати ці відбитки?

Хедхантер пригадав Сема та Ндонґу, двох гереро, відправлених ним на пошуки ботів. Хлопці хутко розкумекали, що «малюки» подалися на плато Ель-Татіо. Здоровань кисло гмикнув:

— Не забувай, що Ндонґа теж заразився. Один з тих чотирьох, що їхали у машині з Ємельяновим. Ндонґа не шукав слідів. Він *viv* до них.

— Чому ти так думаєш?

— Тому що Сем був чистим. Я впевнений. Психіостоті потрібно було вивести джипи із зони дії радіостанції, щоб потім знищити або заразити гереро. Йй було вигідно, щоби ми якомога довше думали, що боти всі передохли. Цього можна було досягти у єдиний спосіб: показавши Сему сліди, що вели на Ель-Татіо.

— Маєш рацію...

Дорога пнуласть угору. З кожною сотнею метрів температура падала. В той час, коли на висоті Сан-Педро навіть у розпал зими повітря не охолоджується нижче $+5^{\circ}\text{C}$, на Ель-Татіо вночі рідко буває тепліше за $-5... -10^{\circ}\text{C}$.

«Тойота Тундра» вивоззла на плато за чверть години до заходу сонця. І майже відразу по тому сліди зчезли.

Ель-Татіо являє собою пласке, скошене в бік океану узгір'я, що розкинулось на висоті 4320 метрів над рівнем моря. Зі сходу та півночі воно оточене кільцем гір. З півдня та заходу на Ель-Татіо заповзає пустеля. Більшу частину плато займає однойменний геотермальний басейн з сотнями гейзерів різної величини та потужності. Гарячі фонтани утворюються в результаті контакту замерзлих підземних струмків з розпеченими скелями. Окремі мають температуру 85°C , а їхні струмені нерідко досягають десятиметрової висоти.

Ель-Татіо — підступне місце. Холод та розріджене повітря роблять його непридатним для життя. Людей там немає. З тварин зрідка заходять вікунь¹ (хоча надовго не затримуються). Найбільшою небезпекою для всього живого є губчаста порода, що вкриває більшу частину басейну. Вона є пористою, неначе сир, і дуже крихкою. Один необережний крок — і ти варишся живцем у киплячому струмку на глибині кількох метрів під землею.

Зима найкращий час для гейзерів. Саме в цю пору року виникає оптимальний перепад температур, що спричиняє майже безперервні ефектні виверження. Величезні стовпи пари раз за разом вистрілювали в небо. Кипляча вода по неглибоких жолобах розтікалась по землі, холонула і за лічені хвилини перетворювалась на кригу. Косі сонячні промені випорскували з щілин між горами, ковзали над самим плато, рикошетили, надаючи видовищу холодного сюрреалістичного відтінку.

Побачене пройняло Тимура. Ще ніколи в житті він не стикався ні з чим подібним. Краєвид був неземним. Запаморочливо нереальним.

— Я ще не бачив, щоб кипляча вода та лід співіснували в природі, — зачудовано мовив хлопець.

Товстошкурий Ріно Хедхантер лишався байдужим до суворої краси за вікнами пікапа. Амбал лиш скептично хмикнув:

— Я знаю місце, де ти надигаєш точно таку саму картину.

¹ Вікунья — тварина з родини верблюжих. Зовні нагадує ламу чи гуанако, тільки значно менша за них розмірами.

— Що за одне?

— Пекло, фелла. Якщо ми не в справжньому пеклі на Землі, то, будь певен, дісталися до передпокою.

Вихляючи між вулканічними джерелами, Ріно планомірно прочісував басейн, шукаючи сліди перебування ботів. Почергово перетинав плато із заходу на схід та зі сходу на захід, з кожним новим витком посуваючись у північному напрямку. Спершу все було гаразд. Тимур та Ріно почувались захищеними: зброя на руках, повний бак бензину, посоловілі боти ніяк не дошкуляють. Проте час спливав, і їхня цілеспрямованість помалу згасала. Коли сонце зникло на заході і з гір звалилася темрява, запал поступився місцем притаєному розпачу. Ботів не було...

— Ніколи б не подумав, що це плато таке величезне, — похмуро буркотав Ріно.

«Тойота» просунулась на два кілометри в глиб басейну. Дірок з паруючою гряззю, які здалеку нагадували виразки на тілі гіганта, в жилах якого замість крові тече розплавлений метал, побільшало. Зараз щонайменше два десятки таких отворів обступали позашляховик.

— Нам треба забиратися, — потупившись, сказав Тимур. — Я... я не хочу бути тут уночі. — «І чим ми тільки думали, коли вирушали сюди перед темрявою?»

— Хочеш приїхати сюди завтра зранку?

«Ні! З мене досить! Треба валити звідсіля».

— Не знаю, Ріно...

— Давай ще один оберт, фелла, і тоді вшиваємось.

«Чорт забирай, Хедхантере, поїхали звідси! Ти тільки поглянь на це... пекло!»

— Згода. Лише один.

Ось так, перемовляючись, Тимур і Ріно одночасно помітили Ндонгу. Дальнє світло фар лупило вперед, розтягуючи тіні гейзерів-сталагмітів. За бортом скрипів зубами холод, а гереро стояв у благенькій вітрівці та джинсах. Шокувало навіть не це. Він *махав* здійсненою над головою рукою. Повільно вихляв правицею з боку в бік. Так у радянських мультиках піонери проводжають літак з генсеком на борту. Рухи чорношкірого хлопця були скутими, фальшивими, робили його схожим на водорість, мертву водяну рослину, котру хитає течія.

— Ндонга живий, — голос велетня зірвався; він спинив машину за сотню метрів від постаті, але двигун не вимикав. — Сучий син.

Ще це означає, Тимуре? Як він зміг уціліти на плато протягом стількох днів?

Кров відлила від лица українця. Побілілі пальці потяглись до рушниць.

— Скільки цей ідіот махатиме? — з горлянки Хедхантера виплескувала паніка. — Чого він хоче?

— Ріно, ти не гірше за мене знаєш, що то не Ндонга, — певна часточка мозку, яка ще зберігала контроль над тілом, примусила Тимура розкривати рота. Згодом він не пам'ятатиме жодного сказаного слова.

Хедхантер по-бичачому засопів:

— Що тепер? Звалюємо?

— Пізно.

— Чому?

— Не ми їх, а вони нас знайшли. — «Як завжди, в принципі». — Боти знають, що ми тут.

Після цих слів Тимур, не питаючи дозволу, витягнув з-за пояса Ріно ніж. Просунувся у проміжку між кріслами і розітнув пута, що стягували зап'ястки трьох ботів, привезених з лабораторій. Вони досі ловили кайф, щохвилини активуючи стимулятор.

— Нащо ти це зробив? — пошепки спитав амбал.

Ндонга продовжував дурнувато мотати рукою.

— Боюсь, пізніше у нас може не бути на це часу, — Тимур тремтів. — Рушай до свого африканця, тільки не поспішай.

Ріно відпустив стоянкове гальмо і торкнув педаль газу. Його щелепа випнулася, очі блискали з-під лоба, вчепившись у постать гереро. Тимур вдивлявся у пітьму позаду авто.

Зненацька з-під капота дійшов жажливий хрускіт. Так тріщить, ламаючись, деревина. Пікап струснуло, він похилився капотом униз, із під правого переднього колеса в темряву шугонув стовп гарячої пари.

— Що за... — отетерів Хедхантер.

— Назад! — закричав Тимур.

Земля довкола двотонної «Тойоти» лускалася з сухими звуками, розламувалась, немов підталий лід на озері. Під тугим напором пари праве крило тряслося, видаючи бляшаний звук.

— Здавай назад! — верещав Тимур; джип гойднувся, зависнувши над розколиною. — Ми над карстовою порожнечею!

Ріно увімкнув задню передачу, але від'їхати не встиг. Темрява ліворуч розверзлась громоподібними спалахами. І то були не гейзери. По вухах ударило гавкання «Моссбергів».

— Пригнись! — викрикнув Ріно.

Тимур і без Ріно второпав, що боти відкрили вогонь з дробовиків. Обхопивши голову руками, хлопець втиснув тулуб поміж ніг.

Хаотична стрілянина тривала. Джип похитувався на краю карстової порожнечі, з якої, наче з жерла вулкана, валила пара. Боти вели вогонь з дюжини рушниць. Град із дробу обстукував лівий борт. Хруснувши, провалилось всередину бокове скло.

Хедхантер турнув Тимура у стегно: вилазь! Хлопець відчинив праві дверцята і вивалився на землю, прихопивши з собою «Ремінгтон». Праву руку обдало гарячою парою: він упустив рушницю. Ліву при цьому кусав мороз.

Крекчучи й пригинаючись, Ріно виліз слідом.

Стрілянина раптово припинилася. Нападники перезаряджали дробовики.

— Виймай наших ботів, — витрушуючи з волосся скло, сказав Тимур.

— Нащо? — Хедхантер контужено кліпав очима.

Хлопець сам не знав навіщо. Та інтуїція підказувала: вони мусять витягти привезених «малюків» з машини. Відкривши задні дверцята, він допоміг південноафриканцю виволокти ботів на пісок. Усіх трьох. Одного за одним.

Пауза підозріло затягувалась. Спливло вдвічі більше часу, ніж зазвичай потрібно для перезарядки «Моссбергів», проте боти не поновлювали стрілянину. Тимур підібрав рушницю і випростав спину, ловлячи кожен звук, що долинав з протилежного боку авто.

— Де гранати? — нараз згадав він.

Ріно пробігся пальцями по кишенях.

— Бляха, забув у салоні!

Тимур кинувся до все ще відчинених передніх дверей і зазирнув усередину. Двигун не працював і в машині стояла суцільна темрява. Він висунувся назад і повернув голову до Ріно:

— Де саме? Сука, я нічого не бачу.

— Е... я не... не пам'ятаю, — здоров'як сидів на крихкій землі, спираючись плечем на кузов джипа. — Старий, вони десь... ну... Чорт, не знаю! — за ним рядочком розташувалися боти. Четверо. Їхні білі тіла добре вирізнялись у темряві.

Тимур намірився лізти й шукати самотужки, коли щось клацнуло у нього в голові. Він ледь язика не проковтнув.

Четверо?!

Хлопець подався вперед, вчепившись поглядом у білі постаті за спиною Ріно. Мигцем перелічив їх. Секунду він стояв оглушений, а потім зрозумів: вони ж усі однакові! Четвертий — чужий!!!

— Ріно, за тобою! Ззаду!!

Та було вже пізно. З мороку за чотирма хлопчачими постатями вилізло кілька пар рук. Трійка зачмелених лабораторних ботів стовбеніли на місці, зате прийшли, гадючачись понад землю, схопили Ріно за ноги, повалили ницьма і потягли у пільму. Велетень загорлав, але в голосі не чулося люті. Ні на йоту. Ріно Хедхантер удруге в житті перелякався до смерті.

Не задумуючись над тим, що коїть, Тимур натиснув на гачок. «Ремінгтон» палахнув шротом у пільму. Один з трьох ботів, безтямних, полетів долу. Ріно продовжував кричати. Тимур якимось дивом не пристрелив його. «Я ідіот!» — тільки й устиг подумати програміст, як за його спиною, гуркочучи, вивергнувся новоутворений гейзер. Хлопець зажмурився і подався вперед. Сірчаний запах роз'їдав носа. Спину пропікало вогнем. Скориставшись цим, один з нападників, неначе привид, виринув з пільми і накинувся на хлопця з флангу. Він три рази торохнув Тимура об пікапа, вибивши з рук дробовик. Після того налетіла решта потвор. Гуртом вони повалили хлопця на землю і, взявши за ноги, поволочили геть від машини.

Приблизно в цей самий час Ріно Хедхантер затих...

Руки були вільними, однак боти рухалися настільки швидко, що Тимур просто не міг звестися. Обличчя раз за разом ударялося об землю. Дрібні камені, пісок та виступи породи нещадно кремсали лице.

Скільки часу його тягнули, наче волокушу, Тимур не мав уявлення. Іноді він втрачав свідомість і очунював тільки тоді, коли голова натрапляла на особливо велику каменюку. Єдине, що він розумів, — несуть його в гори.

Під час одного з пробуджень українець осягнув, що боти спинилися.

Потвори занесли його у простору печеру. Біля входу палахкотіло кілька багать, у глибині смерділо нечистотами.

Тимура кинули на холодну землю. Поряд бухнула важка туша Хедхантера. Ріно застогнав. Тимур перекинув голову, щоб подивитися, як там південноафриканець. Він не встиг повернути обличчя, як уже блював, заледве не захлинаючись. Між ним та Хедхантером лежали рештки Сема: напівзогнила голова та верхня частина грудей, з якої, мов хвіст якогось динозавра, витикався білий хребет. Трохи далі, бі-

ля розкладеного ботами вогнища, валялись обгризені ребра та кістки передпліч — усе, що залишилося від нещасного гереро.

Тимур заскиглив і відключився.

СХХІ

Понеділок, 31 серпня, 23:00 (UTC —4)
Узбережжя Тихого океану
Чилі

Винищувачі «F-22» вторглися у повітряний простір Чилі майже одночасно з «B-2». Наблизившись до узбережжя на широті придорожньої станції Сан-Маркос, літаки вийшли з надзвукового польоту і опустилися практично до землі. Далі неслися на південний схід, маневруючи на висоті вісімдесяти метрів над поверхнею пустелі. Бомбардувальник-невидимка летів позаду, тримаючись значно вище — аж на 11 900 метрах.

Пілоти винищувачів і майор Хетуей не обмінялися жодним словом у ефірі. Кожен з них достеменно знав, що мусить робити. Розмови були зайвими...

«F-22» першими прибувають до цілі. Їхнє завдання — прочесати територію довкола дослідницького центру. Досконалі системи пошуку та ідентифікації мішеней допоможуть їм виявити і ліквідувати тих учасників проекту «NGF», котрі з якихось причин знаходяться за межами комплексу під час нанесення удару. Складені генерал-лейтенантом Ф. Клотцом інструкції вимагали знищувати не тільки живі об'єкти, а й техніку, залишену за межами «NGF Lab».

Після завершення першого етапу «Раптори» відправляються на бомбардування довкола лабораторій з наказом збивати будь-яке повітряне судно, байдуже — військове чи цивільне, що пролітатиме повз зону бомбардування. У цей час «B-2 Spirit», знизившись до 33 000 футів (10 058 м), вивергне з бомбових відсіків 16 високоточних JDAM-бомб¹, кожна вагою 2000 фунтів (907 кг). П'ять з них запрограмовані на руйнування житлової будівлі, чотири бомби призначені для другого інже-

¹ Joint Direct Attack Munition (JDAM) (амер.) — приціпний бойовий снаряд прямого ураження; комплект обладнання на основі GPS-технологій, призначений для перетворення існуючих бомб вільного падіння (так званих «тупих бомб» — *англ.* dumb bombs) у всепогодні боеприпаси, чия траєкторія може коригуватися («розумні бомби» — *англ.* smart bombs). JDAM являє собою комплект з невеликих крил, який кріпиться у середній частині бомби, та хвостового блока з керованим оперенням, що дозволяє снаряду маневрувати. Вперше випущений у 1997 році фірмою «Boeing».

нерного корпусу, по три вдарять у корпуси «EN-1» та «EN-3» і одна впаде на складську будівлю. При цьому «В-2» не наблизатиметься до об'єкту. Бомби будуть скинуті з відстані 26 кілометрів, після чого за вказаними координатами відшукають свої цілі.

Роберт Хетуей зайняв крісло командира. Ліворуч від нього сидів капітан Джеремі Руа, який стежив за тим, щоби бомбер вчасно вийшов на задану висоту. Майор на всяк випадок перевірів правильність введення глобальних координат для кожного снаряду. Переконався, що все в порядку, і став чекати. У потрібний момент натиснути потрібну кнопку. От і все. Нічого більше. Ніякого героїства.

Хетуей поглянув на екран з картою, куди виводилось поточне положення літака. До виходу на ударну позицію залишалось двісті кілометрів. При нинішній швидкості — менше п'ятнадцяти хвилин.

СХХІІ

Понеділок, 31 серпня, 23:16 (UTC +4)
Дослідницький комплекс «NGF Lab»

Алан та Лаура ниділи в радіокімнаті, чекаючи, коли Ріно Хедхантер і Тимур Коршак вийдуть на зв'язок.

Пройшло більш ніж п'ять годин з того часу, як Тимур і Ріно відбули на Ель-Татіо. Три години тому зв'язок з ними урвався: джип виїхав із зони дії радіостанції. Лаура не знаходила собі місця від хвилювання. Алан куняв, приклавшись щокою до чорного ствола «Ремінгтона» (не знаючи про загибель Ральфа, вони все ще остерігались його появи).

— Чому вони не озиваються? — Дюпре нервово вистукувала ногою по підлозі.

Американець продер очі.

— Я не знаю, — прогугнив інженер. Фраза прозвучала нерозбірливо, щось на кшталт «я'е'аю». Коняча доза знеболювальних препаратів задурманила Алана. Він хотів спати, як старий байбак пізньої осені. Зібравшись із думками, він повторив виразніше: — Я не знаю. Мабуть, вони ще не знайшли ботів.

— Як ти думаєш, вони шукатимуть всю ніч?

— Ні. Розкладуть багаття посеред пустелі і влаштують привал з піснями під гітару.

— Я серйозно, — образилася психіатр.

— Ну звідки я можу знати? — відмахнувся Алан. Міцніше обійнявши рушницю, він заплющив очі.

Дівчина повернулась до передавача, мнучи пальцями нижню губу. Проте не просиділа спокійно навіть хвилини:

— А що, як боти не на Ель-Татіо?

— Лауро, тільки біля гейзерів є вода. Якщо боти не на Ель-Татіо, значить, вони давно у Болівії, а то вже не наші проблеми.

Дюпре не думала заспокоюватись. Наступний згодом налякав її не на жарт:

— Як це не наші проблеми? А раптом вони десь *тут*, біля комплексу, і готуються на нас напасти?

Американець вдруге відмахнувся від дівчини, наче від надокучливої мухи. Тільки цього разу очей не розплющував і нічого не відповідав.

Для такої нервозності Лаура мала вагомі причини. Задум щодо застосування центру задоволення як ахіллесової п'яти у мозку ботів спрацював, все чудово. Штука була в тому, що психіатр насправді поняття не мала, *чому* воно спрацювало. Дівчина сумнівалась, чи вийде так само з тими, що місяць валандались на волі. Вона боялася, що станеться якраз навпаки: боти-втікачі не запустять програму. Або якщо й запустять, то надто пізно...

Роздуми Дюпре перервав здушений гуркотливий звук. Попервах, сприйнявши його за рипіння динаміка радіостанції, Лаура кинулась до приймача, та швидко усвідомила, що рація, як і раніше, мертва. Потім вона відчула неприємну високочастотну вібрацію під ногами — крісло дрібно тремтіло. Дюпре скинула голову і роззирнулась. Двигтіла не тільки підлога, але й стіни, вікна, меблі. Вона встигла подумати про землетрус, коли звук почав наростати з неймовірною стрімкістю.

— Що за муйня? — Алан Грінлон розплющив очі. — Лауро...

Слова американця потонули в убивчому гуркоті. Здавалося, ліворуч, за інженерними корпусами, розпочалося виверження вулкана Кракатау.

— Чорт! — закричав Алан. Він миттєво розпізнав той звук, він упізнав би його крізь сон. — Цього не може бути... «Раптори»!

— Що? — Лаура нічого не почула.

— Сюди прислали винишувачі!

Ревіння прокотилось барабанним дробом по будівлі і швидко зтихало. Стіни корпусу перестали рипіти. Ще кілька секунд зі сходу долітав гуркітливий шум, схожий на віддалену лавину в горах, а тоді встановилася тиша.

— Допоможи мені, — попросив американець. Він був блідий і наляканий. Викид адреналіну заглушив наркотичний ефект від знеболювальних пігулок.

— Алане, я не розумію, що це...

— Лауро, не патякай! Давай, допоможи, підтримай мене, — інженер підводився; разом із ясністю мозку повернувся біль у коліні, — нам треба вийти надвір.

Лаура підставила плече американцю. Той обхопив дівчину за шию, а іншою рукою обіперся на «Ремінгтон». Шкутильгаючи, стегно до стегна, вони зійшли на перший поверх, відкрили головні ворота і виїшли на подвір'я перед фронтом житлового корпусу.

Над головами сонно блимали зорі. Обличчя обдавав сухий приємний вітерець. Повна безмовність. У Алана склалося враження, що рев реактивних двигунів йому примарився. Не вірилося, що пустеля могла дозволити такий гуркіт над одвічно мовчазними просторами. Якби не Лаура, американець готовий був повірити, що у нього стала слухова галюцинація.

— Вони прилетіли по нас? — фраза прозвучала кострубато, немов репліка з якогось дешевого серіалу про НЛО. Лаура ковзнула поглядом по зорях і перепитала: — Вони нас врятують, Алане?

Грінлон отямився. Дюпре теж чула. Значить, ревіння аж ніяк не було галюцинацією. Над комплексом справді пронеслися «F-22».

— То були «F-22», наші довбані «Раптори», я готовий заприсягтися, — американець задер голову; страх занурював холодні пальці в його нутрощі. — Лауро... Лауро... Якби нас збиралися рятувати, то прислали б вертольоти. Чи ти думаєш, що американські інженери могли назвати «Раптором» літальний апарат, призначений для рятувальних операцій?

Опустивши підборіддя, Алан прислухався. Витріщатися, закинувши голову назад, не мало сенсу: вночі «Рапторів» нізащо не побачити. Якоїсь миті інженеру здалося, наче він чує гуркіт турбін на південному заході. Нічого певного він сказати не міг (хоча то дійсно був один з «F-22», що кружляли над солончаковою пустелею).

Кожен літак має характерне звучання. Це як голос або відбиток пальця у людини. Воно неповторне. Той, хто займається авіацією, легко відрізнити мірний гул «Airbus A320» від пронизливого свистіння «Ту-154», оглушливе гарчання «F-16 Strike Eagle» від ревіння «Су-27» тощо. Грінлон не сумнівався, що чув саме «F-22». І це



Схема операції «Антибот»

- ⊙ авіабаза «Уайтмен»
- ⊙ розташування авіаносця CVN-76 «Рональд Рейган»
- ⊙ місце повітряної дозаправки (IFR, in-flight refueling)
- маршрут «B-2 Spirit»
- маршрут «KC-130 Hercules» після заправки
- X об'єкт знищення (комплекс «NGF Lab»)

бентежило його. Що можуть зробити винищувачі, бодай і найкращі у світі, з добротно збудованим, наполовину схованим під землею комплексом? Вони просто неспроможні притягти на собі стільки вибухівки, щоби зруйнувати його. Крім того, американець не вірив, що Пентагон наважиться бомбардувати чилійську територію. Таке просто неможливо! Хіба що...

— «B-2», — злетіло з його язика. У розпачі він закусив губу.

— Га?

Алан відпустив плече Лаури. Невже «B-2»? Ця «пташка» не просто може донести до Атаками достатньо розривних гостинців, вона здатна зробити це *потаємно* — прослизнути непоміченою. Якщо це правда, якщо у небі над Атакамою зараз висить «B-2 Spirit», то за якихось півгодини все, що від них залишиться, можна буде намазувати на хліб.

— Зараз тут почнеться пекло, — прошепотів інженер. Попри пільму Лаура зауважила, як зблідло обличчя американця. — Нам треба відійти якомога далі в пустелю.

Пізно. Пройшло п'ять секунд, і перша з високоточних бомб торохнула по корпусу «EN-1». Стовп вогню шугнув на кілька метрів угору. Стіни будівель «EN-2» та «EN-3» захистили чоловіка й жінку від вибухової хвилі, проте Лаура все одно не встояла на ногах.

— А-а! — змахнувши руками, французенка повалилась навкарачки.

Другим прилетів снаряд, що призначався для складської будівлі. Спалах стався точно за спинами Алана та Лаури. Вибуховою хвилею їх відкинуло одне від одного.

Гаряче, аж колюче повітря підняло Лауру і, мов пір'їну, понесло на загорожу. Дюпре уникала ураження струмом тільки завдяки тому, що за секунду до того ця ж хвиля порвала дрти навпроти того місця, де ще мить тому височіла будівля складу. Лаура перелетіла через периметр і лантухом звалилась у неглибокий виярок. Падаючи, дівчина вивихнула плече і закричала від болю.

Грінлона кинуло на пісок неподалік від того місця, де він стояв.

Наступні три JDAM-бомби одночасно влучили в «DW»-будівлю. Нутрощі житлового корпусу перетворилися на розпечену вогняну кулю, яку не міг стримувати залізобетон. Величезний шматок армованої стіни відділився від фронтальної частини будівлі і шугонув високо в повітря. Алан цього не бачив. Американець у цей час поповзом тікав від пекельного жару, що лизав йому ноги (за кілька метрів позаду пісок перетворювався на скло), прямуючи до заглиблення за огорожею. Вирвана вибухом брила здіймалась над його спиною.

Інженер так і не довідався, що його вбило. Плаский бетонний блок площею майже двадцять квадратних метрів вивалився з неба, розтерши Алана по землі. Був чоловік, і тут — хлоп! — нема чоловіка. Лишилось мокре місце, тонка плівка з тканин, м'язів та крові, притиснута до піску десятками тонн залізобетону. Пророцтво Алана ствердилося: важезним уламком стіни його розплескало до такої субстанції, яку тільки на хліб і намазувати.

Решта бомб посипались одна за одною. Рокотання вибухів злилось у безперервну канонаду. Довкола горів пісок, палало повітря. Чорне небо плавилось від кривавого вогню.

Лаура лежала за огорожею, накривши голову руками, і кричала. Її шкіра висихала і тріскалася на очах. Земля під грудьми ходила ходором.

Коли гуркотіння стало нестерпним, її мозок просто відключився. Дівчина дивом уціліла, проте перестала сприймати дійсність. Вона не бачила, як L-подібний уламок стіни, немовби гнаний вітром куц перекотиполя, прокотився всю відстань від третього інженерного корпусу до виярку і став над нею дашком, огородивши від інших уламків. Згорі падали нові й нові шматки бетону, вщерть засипаючи її укриття. Якби не вони, французенка засмажилася б живцем.

За якихось десять хвилин на місці лабораторій знову була пустеля.

СХХІІІ

Понеділок, 31 серпня, 23:31 (UTC -4)

Плато Ель-Татіо

Тимур очунав, коли по його барабаних перетинках різонув вереск. Хлопець лежав на животі. Він поворухнувся, відчувши, що руки за спиною стягнуті чимось товстим і слизьким. Стягнуті нещільно. Як-що постаратись, можна звільнитися.

Крик припинявся на короткі проміжки, але щоразу зривався з новою силою. Пройшла хвилина, перш ніж програміст розпізнав, що кричить Ріно Хедхантер. Голос гевала змінився до невпізнання.

Тимур відірвав шок від холодної землі і підняв голову понад лівим плечем. Велетня перетягли до центру печери і розклали черевом догори. Четверо ботів за допомогою палиць з V-подібними розвилками на кінцях утримували його руки та ноги. Ще один, приставивши таку саму роздвоєну гілляку до шиї, притискав до землі голову Хедхантера. Ріно був голий. По обидва боки від нього палали багаття. Далі за ними колом розсілися решта ботів.

Картинка чимось нагадувала ілюстрацію до «Вождя червоношкірих», славнозвісного оповідання О. Генрі.

Тимур побачив двох з активованими стимуляторами центру задоволення. Вони були чистішими за решту. Ці боти мали б розповсюдити стимулятор серед своїх товаришів, а проте... цього не сталося.

Перед запуском процедуру потрібно було скопіювати. І тут виникла проблема. Боти, які тинялися на волі, мали значно складніший код у голові. Їхні макроси накладалися і часто суперечили один одному. Відтак перевірка коду, який приходив ззовні, займала більше часу. Голови цих «малюків» працювали як комп'ютери, чия оперативна пам'ять заповнена сотнею неактивних програм. Іншими словами, копіювання могло не відбутися навіть тоді, коли компілятор дав добро.

Ні Ріно, ні Тимур цього, звісно, не знали.

Троє хлопчаків звивались поміж тими, хто тримав найманця. В руках вони держали головешки. Химерно постукуючи зубами, боти пхали поліна у вогонь, потім виймали їх і вчавлювали в Хедхантера. Ріно довго терпів, та всьому є межа. Коли кількість ран почала обраховуватись десятками, чоловік забув про гордість і почав горлати. Після того затихнути вже не міг. Їдкі опіки вкривали його руки, стегна, груди та живіт.

Обличчя ботів при цьому лишалися скам'янілими, хоча Тимур міг присягнути: на витрішкуватих лицях читається зміїне задоволення.

Несподівано тортури припинилися. Ріно віддихався і принишк. Двоє ботів повикидали головешки у вогонь і відступили до кола спостерігачів. Один, проте, лишився. Довго тримав обвуглене поліно у вогні, а тоді сів навпочіпки біля голови Хедхантера. Схопивши амбала за підборіддя, «малюк» повільно, наче вагаючись, наближав тліючу головешку. Розпечений до червоного кінець поліна насувався на крихітне око гевала. Пирхаючи, Ріно спробував вивернутись.

Тимур відвернувся, а тоді, вткнувшись лобом у землю, загорлав:

— Гади! Суки! Виродки! — кричав він українською. Хлопець не мав наміру рятувати амбала. Просто усвідомив, що невдовзі на нього чекають такі самі, якщо не гірші тортури.

Для Ріно Хедхантера незнайома слов'янська говірка виявилась рятівним закляттям. Боти попідскакували і переключилися на Тимура. Розчервоніла головешка ткнулась у щок переляканого велетня, лишивши око цілим.

Схвильовані тим, що Тимур отямився, боти заметушилися. Кілька потвор підхопилися на ноги і перетягли хлопця ближче до багать. Поклали Тимура на спину й оточили його. Цокаючи зубами в такт ударам ошалілого серця, Тимур роззирнувся. За щільним частоколом брудних босих ніг хлопець не бачив нічого. Над ним поблискували десятки пар вирячених чорних очей. За стільки часу синява із зіниць вицвіла. Очі скидались на скляні кульки, в яких нуртувала чорна каламуть, подібна до нафти.

Жах паралізував хлопця. Тимур не мав сил кричати. Думав лиш про одне: ось вони — його останні хвилини. Скоро він помре. Причому помиратиме повільно і болісно. Подумати тільки: яка дурня! Загинути від рук дванадцятирічних шмаркачів, якими заправляє якась примара, котра за рівнем розвитку не відрізняється від немовляти.

Крізь тісний натовп проштовхався один з «малюків». Опустивши підборіддя, Тимур зиркнув на бота і зарепетував. Хлопець верещав

голосніше за Ріно Хедхантера. І мав на те підстави: бот, що спинився біля українця, стискав у долоні пробірку з темною сріблястою рідиною.

— Ні... не треба... не треба, будь ласка... — пручався Тимур. Кілька ботів підступили і притисли його до втрамбованої долівки. — Вбийте! Просто вбийте мене!

«Малюк» підніс скляну трубку з розчином до обличчя Тимура.

— Ні-і-і! — українець зіщипив зуби і заплющив очі. Розумів, що це не допоможе, але не міг нічого вдіяти з собою. Він не хотів бачити, як розчин в'їдається в його лице.

Зненацька пролунав глухий удар.

Тимур розкрив одне око. Якраз вчасно, щоби побачити, як понад юрмою, що оточила його щільним кільцем, промайнув бот. Слідом за цим повітря печери розірвала низка звуків, схожих на собаче «ав-ав-ав!». Натовп ботів розійшовся. У проміжку стало видно Хедхантера. Амбалу вдалося вивільнитися. Закинувши одного бота ген до протилежної стіни печери, він відкинув ногою другого, а третього втулив писком у вогнище. Саме цей останній по-звірячому кавкав.

Кільканадцять хлопчаків ринули на велетня, сховавши від Тимура волохату, наче у мавпи, задницю Ріно. Хлопець вигнувся, з останніх сил намагаючись уникнути цівки сірої рідини, котра от-от полетіть на нього з перехиленої пробірки. На якусь мить решта Всесвіту перестала існувати. Тимур не чув борювання Хедхантера. Не відчував запаху горілої шкіри. Він бачив хлопчаків, що застиг над ним з розчином наноагентів. Випнуті очі переливались, відбиваючи спалахи багать. А тоді... каламутна чорнота раптом втягнулась усередину і погляд став порожнім. Бот дурнувато зареготав:

— Ї-гі-гі-гі-гі!

Наступної миті він випустив пробірку з рук.

Тимур вигнувся так, що аж у хребті хруснуло. М'язи напружилися, наповнившись сталлю, і пута, що стягували руки, врешті-решт луснули. Хлопець відштовхнувся від землі. Скляна трубка вдарилась об камінь за сантиметр від його спини. Програміст скочив на ноги і зразу ж завалився в інший бік, з жахом спостерігаючи, як по землі, точно на тому місці, де він лежав, розповзаються темні струмки, в яких нуртують міриади мікроскопічних роботів.

— Ї-гі-гі-гі-гі... Га-га-га-га-га... — реготав «малюк». Трясучи руками, мов ганчір'яна лялька, він посунав до виходу з печери.

Інший, коло якого тепер опинився Тимур, зробив губами дитяче «пр-р-р», висолопив язика і... посміхнувся. Він теж спробував віді-

йти, але в голові, схоже, замакітрилось, і бот, немов п'яний, полетів на землю. Підбгавши коліна до грудей, «малюк» заплямавав і більше не підводився.

Тимурові відлягло. «Стимулятор таки проштовхався!»

Боти розбрідалися, чмихаючи, плямкаючи, незграбно зіштовхуючись та наступаючи один одному на ноги. Ріно дубасив кількох хлопчаків, не помічаючи, що вони перестали пручатися.

— Ріно, досить, — здійняв руку Тимур.

Хедхантер тхнув пересмаженою гускою. Через опіки він став плямистим, як гепард.

— Га? Що? — стрепенувся велетень.

— Все скінчено... Боти активували стимулятор...

Здоровань перевів погляд на бота, що валявся біля його ніг. Той лежав на вогнищі, але не робив жодної спроби відсунутись. Язик теліпався у розкритому роті, а вогонь тим часом безжально смажив його нутроші.

— Скінчено? — Ріно зараз змахував на благуватого фермера, який виграв мільйон у лотерею.

— Так. Час забиратися. Ми перемогли.

Хедхантер переводив недовірливий, настовбурчений погляд з одного бота на іншого. Зрештою схаменувся, усвідомивши, що стоїть голий. Випростався і шаснув натягати на себе рештки одягу.

Тимур тупцяв біля виходу з грота. Спостерігав за ботами, котрі змахували тепер на сліпих білих черв'яків.

Ріно зібрав розкидані по печері «Моссберги» і притарабанив їх до українця.

— Тримай, — вручив одну з рушниць Тимуру.

Хлопець слухняно прийняв дробовик і розвернувся, щоб йти, проте Хедхантер схопив його за плече.

— Ні. Зажди, фелла, — амбал силою розвернув Тимура обличчям до печери. — Це ще не кінець.

Багаття догорали. По закутнях підземелля згущувалася пільма.

— Ти чого? — зиркнув спідлоба програміст.

— Треба добити їх.

— Але я думаю...

— Не думай. Дивись на мене і роби, як я.

Багато років після повернення з Чилі Тимура млоїтиме від самої думки про Атакаму. Його кидатиме в жар від згадки про колотнечу біля Пурітами, вбивство Тіани Емерсон чи сутичку з Кацуро Такедою.

Проте найбільше терзатимуть душу спогади про кілька останніх хвилин, проведених у печері ботів. Протягом десяти хвилин вони з південноафриканцем розстрілювали безпомічних хлопчаків, розносячи їм голови. Боти вмирали один за одним, проте чоловіки не припиняли стріляти, аж поки в останньому з «Моссбергів» не скінчилися набої. Коли стихнув відгомін останнього пострілу, грот нагадував різницю, де забивають худобу. Більше не існувало зграї дванадцятирічних хлопчиків. Грізні боти перетворились на купки пошматованого м'яса...

Тимур та Ріно мовчки спустилися на Ель-Татіо. Попри темряву розшукати плато було нескладно: шипіння гейзерів та сірчаний запах ясно вказували шлях.

Ще десять хвилин пішло на пошуки покинутого пікапа.

Лівий борт «Тойоти» нагадував чи то друшляк, чи то дрібну тертку для перетирання їжі. Від шибки у лівих передніх дверцятах не лишилося сліду. Двигун, на щастя, виявився неушкодженим. Ріно обережно відвів пікап від карстової порожнечі, з якої досі валила пара, і тільки після того дозволив Тимурові зайти в салон.

Не промовивши жодного слова, чоловіки вирушили на південь.

Ель-Татіо залишилось далеко позаду, коли програміст уперше порушив мовчанку:

— Треба було їх полічити...

— Для чого? Вони ж мертві.

Тимур знизав плечима і зіщулився, ховаючи долоні в рукавах кофти. Холодний вітер гуляв по салону.

— Не знаю. Ти певен, що всі? А що як... ну... хтось залишився за межами Ель-Татіо?

— Не вигадуй, — зморщив носа Ріно, — вони завжди ходили разом.

Та програміст не вигадував. Йому не давала спокою одна історія. Другого дня після прибуття до «NGF Lab» Ральф Доєрнберг проводив вступну лекцію. Канадець обмовився, що один з ботів загинув. На під'їзді до Калами його збила вантажівка. Після аварії ще живого «малюка» доправили до місцевої лікарні, де заподатливі чилійські ескулапи заштовхали його в магніто-резонансний томограф. Під дією магнітного поля голову бота покритишило не гірше, ніж у блендері. Зрозуміло, історія про загибель білошкірого юнака, знайденого в пустелі, набула розголосу. Про неї почув найнятий Джепом нишпорка і доповів Кейтаро.

Українець замислився над тим, чи дійсно всі боти трималися разом з часу втечі. Якщо бот, який потрапив під колеса, був не сам, як-

що десь поряд нікала решта зграї, чому вони дозволили забрати свого ще живого товариша?.. Отоді думки Тимура попливли крізь не вельми приємне русло. Можливо, той хлопчак вештався пустелею *на самоті*. Тоді логічно припустити, що він був *не один* такий. Вирвавшись на волю, боти потрапили у немислимо стресові умови. Вони швидко навчались, однак на перших порах отриманих знань було замало для того, щоб протистояти викликам пустелі. Хто дасть гарантію, що не було ботів, які на самому початку відділились від зграї? Які надалі еволюціонували самі по собі і які... могли податися куди завгодно? Їм було набагато важче вижити посеред Атаками, а проте...

Тимур крадькома зиркнув на Хедхантера. Південноафриканець, поклавши руки на кермо, замислено позирав на слабо освітлену дорогу. Він виглядав змученим і постарілим. Останні десять днів у Атаками жерли, мабуть, не менше десяти років його життя. Хлопець похитав головою, міцніше сплівши руки на грудях. І промовчав.

СХХІV

...Під кінець місяця місцева влада на півночі Чилі нарешті виявила зникнення сотень людей. У регіоні Антофагаста почались масові арешти. Першими полетіли за ґрати учасники бандитського угруповання Макаки. Копи хапали всіх без розбору. В'язали навіть тих розбишак, які, передчуваючи занепад маленького Джеймі, тимчасово відійшли від справ.

Сам Макака врятувався. В понеділок увечері 31 серпня, за годину до початку лавини арештів, його попередив про облаву відданий інформатор — видатний мудрак та філософ Мігель. Той бездомний, що вдавав німого.

Макака знав: раніше чи пізніше цим закінчиться, а тому мав чіткий план дій на такий випадок. Коротун діяв зі стрімкістю блискавки. Спершу задля конспірації натягнув на голову лискучий мотоциклетний шолом, далі зібрав найнеобхідніше — пачку паперових серветок, запасну пару шкарпеток, пігулки від закрёпу і вірний «Магнум», після чого скочив на старенький мопед і драпонував геть зі своєї садиби.

Спочатку, заплутуючи сліди, він попрямував на північ, без проблем вибравшись із Токопійї. На двоколісному дирчику, в темряві, та ще

й у закритому шоломі крихітний чоловічок скидався на підлітка, що поспішає додому. Ніхто не розпізнав у ньому грізного мафіози, якого розшукує вся поліція регіону. Небавом Джеймі завернув у пустелю, об'їхав Токопійю зі сходу, вернувся на Панамерикану і помчав на південь. За двадцять кілометрів південніше Токопії, неподалік крихітної станції Калета-Буена, пігмей мав хатинку, добре заховану поміж прибережних скель. Там він збирався пересидіти облаву.

На жаль, хтось зі спійманих бандитів устиг настукати про потаємний сховок Макаки, і на карлика чекали. Під'їжджаючи до криївки, Джеймі помітив свіжі сліди від шин на піску. Він звернув з дороги, вклав мопед у колючих чагарях і поповзом підкрався до халабуди. Машину, звісно, не знайшов. Навкруги було темно і тихо. Коротун, цокаючи зубами від холодного вітру, пантрував цілих сорок хвилин, перш ніж один з поліцейських, що ховались усередині, вийшов на ганок покурити. Ось так Джеймі Макака став справжнім бездомним. Геть точно, як видатний мудрак та філософ Мігель.

Натхненно лаючись, маленький чилієць виштовхав мопед назад на Панамерикану. Він почувався тхором, якого викурили з нори, і через це в душі скаженів, однак самовладання не втрачав. Карлик не дарма вибився так високо: він передбачив таку паскудну ситуацію, коли йому не буде куди податися, і мав найостанніший запасний план. Сім чи вісім років тому, далеко на схід від Калета-Буена, Джеймі старомодно, по-піратському, закопав у пустелі скарб. На чорний день. Там було все необхідне, щоб виплутатися з найскрутнішої халеми. Правда, щоб викопати скарб, потрібно дочекатись світанку. Вночі він нізащо не розшукає потаємне місце.

Макака вирішив перебути ніч на узбережжі. Знаючи, що в Калета-Буена затримуватись небезпечно, пігмей помандрував на північ, тримаючись біля магістралі. Він їхав практично вздовж берега, коли запримітив у темряві будівлю. То була стара кам'яна церковця — все, що лишилось від монастиря, що стояв на тому місці ще з іспанських часів. Кілька разів божницю перебудовували, і так вона дотягла до наших днів. Нині поряд з нею жило кілька монахів-самітників.

Останній день зими добігав кінця. На годиннику було чверть до півночі...

Витріщившись на вбогий дерев'яний хрест, що вирізнявся на тлі нічного неба, Джеймі відчув, як його затопляє гірке почуття образи. Розлючений і знівиснений, пігмей заскочив у церквцю. Він валився

з ніг від втоми. Голова розколювалась від пекельного болю. Шлунок безперервно ображено воркотав.

Церковця стояла порожня. У дальньому куті під трьома вицвілими від часу іконами горіло кілька свічок.

— ТИ! — заверещав коротун, підскачівши до різьбленого розп'яття, що висіло над вівтарем. — Це все Ти винен! Мало Тобі того, що зробив мене меншим за однокамерний холодильник? Тобі недостатньо, що мій член нагадує обгризену сосиску, котра стирчить з недоїдків хотдога? А тепер я лишився без дому, посіпак і грошей! Чому Ти так ненавидиш мене?! — Джеймі метав громи і блискавки. Набравшись духу, він тицьнув пальцем у дерев'яне обличчя і випалив: — Ти — жирний безмозкий тюлень!

А тоді затих, уважно дослухаючись. Нічого не відбувалось. Десь далеко шумів прибій, але земля не розверзлась і блискавки не почали лупити з ясного неба. Макака осмілів.

— *Що?* — викрикнув карлик, кумедно розкинувши руки. — Ну що ти мені зробиш, га? Ти — нікчема! Цілковитий нуль, порожнє місце! Ти просто хробак, який лиш волею випадку отримав безсмертя!

Схиливши голову, увінчану терновим вінком, Ісус мовчав. Бос токопійської мафії скаженів дедалі більше.

— Якби знаття, я б відрікся від Тебе ще двадцять років тому! Ти ж тільки насміхався з мене, — очманілий Макака підскачів, схопився руками за дерев'яну фігуру і, впершись ногами в стіну, почав смикати її на себе. — Ось я Тобі зараз... зараз...

Пігмей виявився не набагато більшим за розп'яття. Він добряче намучився, перш ніж відірвав його від стіни, повалившись разом із хрестом на дерев'яну підлогу. Затим, істерично схлипуючи, маленький Джеймі підхопився і приготувався зробити те, що зазвичай чинив з поверженими недругами, — зібрався помочитись на розп'яття. То був його фірмовий засіб самоствердження — сцяти на мертвих ворогів. Засліплений люттю Макака став над хрестом, розстібнув ширинку і навіть вистромив свою сосиску, але...

Треба сказати, Джеймі вибрав *дуже* невдалий час для з'ясування стосунків з Господом.

Раптово карлик усвідомив, що розп'яття ривками зсувається вбік по підлозі. Вражено пукнувши, він підняв макітру і спостеріг, що всі предмети навкруги — вівтар, ікони, стругані лави, підставки для свічок — сказано вібрують. Їхні контури розпливались, змазувались

у темряві. Стіни й підлога безгучно пульсували. (Пігмей не відав, що таке інфразвук¹, а тому не здогадувався, що низькочастотні звукові коливання можуть сягати такої ж потужності, як і звичайні звуки, при цьому лишаючись нечутними для людини.) Невидима рука стиснула йому горлянку. Макака змокрів, відчувши присутність Вищої Сили, і з жахом усвідомив, що догрався.

Вібрація не припинялась, коли далеко на сході зародився низький рокітливий звук. Джеймі глтинув слину, відчуваючи, що от-от зомліє. Гуркіт наростав швидше, ніж карлик встигав про нього думати. За секунду від реву двигтіла земля. Церковка трусилася, наче її закинули в киплячий казан. Шибки бряжчали, зі стелі сипалася штукатурка, плаксиво скиглили дерев'яні опори, цвяхи на очах вилазили з дощок. Ревіння міцнішало, лещатами стискаючи голову маленького мафіозі. Схоже, Господь таки втратив терпець.

— А-а-а-а-а! — залементував Макака і наклав прямо в приспущені штанці.

За мить потому рев сягнув апогею. Важка звукова хвиля ляснула по церкві невидимим батогом. Шибки не просто вилетіли — вони дематеріалізувались з гучним «дзен-н-нь!». Лави підскочили на півметра вгору і попадали коло західної стіни. Вхідні двері зірвало з петель. Вони пролетіли аж до вітваря і збили вщерть деморалізованого Джеймі на підлогу.

Інстинкт самозбереження випхав Макаку на вулицю. Горлаючи щось про милосердя та індульгенції, пігмей, мов ошпарений, пострибав з церкви. Дезорієнтований, він вискочив на кам'янистий пляж і впав біля води, заплутавшись у спущених штанах. Гуркіт затихав на заході, віддаляючись так само швидко, як і з'явився. Скімлячи, маленький мафіозі став на коліна, повернув голову до океану і... обімлів. Ця мить змінила все його життя. Джеймі зазирнув в обличчя

¹ Інфразвук — пружні хвилі, аналогічні звуковим, що мають частоту нижчу за нижню границю діапазону чутливості людського вуха (<20 Гц). Звукова хвиля з частотою коливань нижче 20 Гц не вловлюється людським вухом, цебто не може бути почута. Проте це не означає, що людина не сприймає інфразвук узагалі. Якщо інфразвукові хвилі мають достатньо велику амплітуду, вони проявляють себе як звичайний надпотужний звук. Через це можлива цікава ситуація. Наприклад, людина в зоні дії інфразвуку з частотою 12 Гц та рівнем «гучності» 150 децибел відчуватиме скажений тиск на барабанні перетинки, тремтіння у грудях (подібно до того, як відчувається бумкання динаміка на дискотеці), вібрацію повітря і доволі лишніх предметів, але... нічого не чути. Абсолютна більшість історій про зустрічі з привидами, духами померлих і т. п. спричинені саме інфразвуком, чие невидиме джерело розташовується десь поряд зі «зловісним» будинком.

Богові. У півтімі над океаном, точно над Макакою, палали батьківським докором два великих жовтогарячих ока. Вони спопеляли його, вони терзали йому душу, наповнюючи все тіло благоговійним трепетом...

Бідолашний коротун і гадки не мав про те, що насправді коїлося в Атакамі протягом останнього місяця. Він не здогадувався ні про існування «NGF Lab», ні про ботів (попри те, що вже стикався з ними). Відповідно, Джеймі не міг знати про наліт американської авіації. Після успішного завершення операції важкий і неповороткий «В-2» відразу подерся вгору, піднявшись настільки високо, наскільки дозволяли його технічні характеристики. Це був його єдиний шанс захватись від радіолокаторів. Зате винищувачі прикриття — чотири «F-22» — покидали місце бомбардування на бриючому польоті. Один з «Рапторів» вилетів до океану якраз над церковцею, де біснувався Макака, ледь не рознісши божницю на друзки¹. Саме жар з його турбін пігмей лицезрів на фоні нічного неба.

Насправді Джеймі не мав би бачити вогняних вихлопів з турбін. Зазвичай у «F-22 Raptor» їх не видно. Сопла екрануються чотирма полігональними пластинами зі спеціальних сплавів, котрі зменшують помітність винищувача в інфрачервоному діапазоні. Проте літак, діставшись океану, почав набирати висоту, задерши носа на 30°. Турбіни націлилися точно на узбережжя, і розпашілі сопла «втупилися» в Макаку. Сопла «F-22» у поперечнику не круглі, вони мають форму сплюснутих прямокутників, контури яких згладжує тремтіння гарячих вихлопних газів. Не дивно, що нещасний мафіозі сприйняв їх за почервонілі від праведного гніву очі Господа.

Досягнувши висоти, що дозволяла вийти на крейсерський режим польоту, пілот «F-22» вирівняв винищувач. Жовтогарячі «очі» зникли.

¹ Бриючий політ нерідко застосовують для ліквідації живої сили супротивника. Я не раз читав про те, як через звук реактивного винищувача, що несеться на гранично малій висоті, у солдатів лопаються артерії, зупиняється серце, відбувається самовільна дефекація тощо. Чесно кажучи, я в те не дуже вірив. Поки на початку 2011 не опинився в Каїрі в самий розпал єгипетської революції. В неділю, 30 січня, Мубарак підняв у повітря два винищувачі «F-16» єгипетських ВПС, які протягом 10—15 хвилин пирили над містом — лякали демонстрантів. То не був бриючий політ, бо «F-16» не опускалися нижче 300 м, але я на власні очі бачив, як тремтять стіни будинків, і відчував, як мене буквально втискає в асфальт ревом неймовірної сили. Після того випадку я схильний вірити, що сучасний винищувач на бриючому польоті дійсно може випотрошити людину. Для інформації: небезпечний для здоров'я рівень гучності — 75 дБ, больовий поріг — 120 дБ, звук винищувача — 150 дБ, смертельний рівень для людини — 180 дБ.

Все-таки цього було достатньо для того, щоби Джеймі напудив під себе вдруге за вечір і ще двадцять хвилин після того, як «Raptor» покинув повітряний простір Чилі, а низький утробний рев розчинився в мороці, бився головою об прибережні камені і без передиху горлав:

— Я зрозумів, Господи! Не вбивай! Не вбивай! Я більше не буду! Прости мене, засранця! Я більше не бу-у-у-ду!

Гени двадцяти поколінь ревних католиків давалися взнаки.

СХХV

Вівторок, 1 вересня, 01:34 (UTC -4)
Піцстеля Атанам

— Горілим тхне, відчуваєш?

Тимур кілька разів по-собачому втягнув носом повітря:

— Трохи є. У нас мотор часом не перегрівся?

— Та ні. Смердить так, наче він не просто перегрівся, а згорів до дідька.

Тимур опустил вікно зі свого боку. Гіркий запах у кабіні посилювався. З-під капота не вихоплювалося жодних підозрілих звуків.

— Точно, щось десь горить, — погодився українець, — і то конкретно горить.

— Що воно таке? — Хедхантер був радше здивованим, ніж стурбованим. — Тут же нема чому навіть пожеверіти — одні піски та скелі.

Тимур двічі підряд низав плечима і позіхнув. Хлопець почувався втомленим, мов верблюд після двотижневого переходу Сахарою. Якщо люди можуть відкидати копита від втоми, то він за крок від цього. Усвідомлення, що все скінчилося, — *нарешті скінчилося посправжньому* — тільки посилювало відчуття знесиленості. Напруга тримала тіло в нездоровому тонусі. А тепер він розслабився, розм'як. Закривши рота, хлопець побачив, як між пагорбами, до яких Ріно вів «Тойоту», щось сяйнуло червоним. Щось *значно яскравіше* за габаритні вогні на стінах лабораторій. Сяйво трималося не довше двох секунд, після чого сховалося за вапняковими виступами.

— Ти бачив? — програміст протер очі.

— Що?

— Попереду щось наче блиснуло.

— То, мабуть, вогні з інженерних корпусів. Ми десь поряд.

Хлопець продовжив приглядатися. Небо на півдні здалося трохи світлішим, ніж мало би бути. Так наче там пробивались спалахи ран-

кової зорі. Хоча яка, в біса, зоря на півдні та ще й о пів на другу ночі?!

Пікап видерся на узвишшя, і Ріно з Тимуром одночасно побачили згарище. Вдалині вигравала червоним ціла смуга. Що ближче вони підїжджали, то більшою вона ставала.

— Звідки *оце* тут взялося?.. — вирічався Хедхантер. Вогню не було, зате червоно-чорне попелище переливалося, як живе. Нічне повітря понад ним тріпотіло від жару.

Тимур мовчав, зі щемом у серці гадаючи, яку нову підлість наготувала їм Атакама.

— Я знаю, що це... — раптом прошепотів програміст. Запах горілого помалу ставав нестерпним. До нього домішувався кислий металевий присмак. Він утворився при вигоранні порошкового алюмінію, що входить до складу тритоналу¹, — вибухівки, якою були начинені американські бомби. Хлопець закашлявся.

— Що?

— Тут розбився літак. Принюхайся: щось кисле у повітрі. Думаю, це авіаційне пальне.

Ріно спересердя ляснув долонею по керму.

— Fucking hell! Ще тільки цього нам не вистачало, — амбал повернув праворуч, щоб обїхати згарище.

— Я бачив щось подібне в «Air Crash Investigation», — белькотів Тимур, піднімаючи гепу над сидінням і повертаючи голову наліво, — є така передача на «National Geographic», про авіакатастрофи...

— Заткнися! — рявкнув Ріно. — Треба швидше гнати до лабораторій. Якщо тільки ти не помиляєшся, менш ніж за годину сюди прибудуть рятувальні загони.

— Впало щось велике, — Тимур його не чув. — «Boeing 777» чи «Airbus A340». Ти тільки поглянь на розміри випаленої землі! Повірити не можу... Ріно, ця пустеля проклята!

Стрибаючи на нерівностях ґрунту, «Гойота Тундра» плавно обїжджала те, що Тимур сприйняв за місце авіакатастрофи.

— Я щось не можу відшукати шлях, — сконфузився Хедхантер. Після низки вилазок у пустелю з північного боку комплексу встигла

¹ Тритонал — вибухова речовина, що складається з 80 % тринітротолуолу (тротилу) і 20 % порошкового алюмінію. Використовується переважно в авіабомбах. Алюміній покращує властивості тротилу, забезпечуючи максимальний надлишковий тиск під час вибуху. 1 кг тритоналу відповідає енергії вибуху 5 МДж.

утворитись добре втрамбована колійка. Ріно виписував вісімки, марно намагаючись натрапити на тракт.

— До річч, ми вже мали би бути на місці, — зиркнувши на годинник на центральній панелі, сказав Тимур. — А я поки навіть сигнальних вогників не спостерігаю.

— Що за чортівня? Дороги немає, — обурювався гевал.

— Ти хочеш сказати, ми заблукали? Ну я розумію, темрява, та все ж...

Несподівано шурхіт під колесами вирівнявся, зазвучав по-іншому, а у світлі фар зринула насичено-біла рівнина. Незважаючи на ніч, Тимур і Ріно впізнали місцевість. Вони десятки разів бачили її з *вікон своїх спалень*.

— Солончаки?! — синхронно викрикнули чоловіки.

Джип виїхав на солончакову пустелю, що починається зразу за лабораторіями.

Хедхантер спинив машину і сконфужено почухав давно не миту голову.

— Срань Господня, — впівголоса вилаявся Ріно, повільно всім корпусом обертаючись назад. — Та це ж... це ж...

— Це... наші... лабораторії... — вичавив із себе Тимур, роблячи наголос на кожному слові. Він дивився в тому ж напрямі. Там, де дві години тому височіла задня стіна спального крила корпусу «DW», тепер чорніло нічне небо, ледь підсвічене згарищем.

Крутнувшись, здоровань зайняв попереднє положення і поклав руки на кермо:

— Куди вони... — Ріно намагався підшукати підходяще слово, але не міг. У довбешці вертілись дієслова, що не надто пасували до словосполучення «бетонна будівля» (полетіли?... розтанули?... випарувались?...). — Куди вони... е-е... провалилися?

Мотор загарчав. «Тойота» зробила розворот і посунула назад тією ж дорогою. Через хвилину машина спинилась напроти місця, де колись знаходився головний вхід у житловий корпус. Протягом усього цього часу пасажирки пікапа не зводили викочених очей зі згарища.

Вилізши із джипа, чоловіки підійшли до руїн. Затрималися на віддалі трьох метрів від захисного периметра. Точніше, від того місця, де колись пролягав периметр. Нині загорожа спочивала під купою покришеного й обвугленого бетону. Ближче їх не підпускав жар, що струменів з обпаленої землі.

— Як можна за півдня спалити п'ять колосальних будівель? — озвався Ріно. — Як можна спалити будівлю *так*, щоб навіть фундаменту не лишилося?

Час від часу серед попелища щось потріскувало. Шаруділо й дишло, мов живе.

— Ти думаєш, це Лаура із Аланом постарались? — нарешті видав щось розбірливе Тимур.

Уперши руки в боки, Хедхантер обводив очима попелище.

— Fucking hell... — тільки й спромігся повторити гевал.

Затуливши ліктем нижню частину обличчя, хлопець підібрався ближче до руйновища. Він присів навпочіпки і на одному зі шматків стіни розгледів припалений напис:

GATE

Синього кольору. Отже, з якогось із інженерних корпусів.

— Що вони наробили? Що вони наробили, Ріно? — наче папуга, повторював Тимур.

— Дівуля і американець тут ні до чого, — південноафриканець тверезо оцінював ситуацію. — У підвалі були запаси палива для генератора. Був пропан для власних потреб лабораторії. Але не було нічого, що могло б так розхерачити все.

— Це може бути психоістота, — зробив власний висновок Тимур. Він не тямив, що говорив. Після недавніх подій він надовго втратив здатність бачити межу між розумними та нерозумними висновками. — Що як вона матеріалізувалась?

Тільки-но Тимур згадав про ту почвару, що просочилась крізь голови ботів у наш світ, навпроти нього з купи уламків та попелу виткнулася чорна рука.

— А-а-а! — заверещав програміст і, відсахнувшись, увівся на гепу.

— А-а-а! — вторив йому гевал, відскакуючи назад. — It's so fucking good!¹ Прибери його!.. А-а, бля, де моя рушниця?! Чорт забирай, де дробовик?

Хедхантер побіг до пікапа за «Ремінгтоном». Щастя, що він залишив його у машині. Коли здоровань повернувся, Тимур уже не кри-

¹ Ми так, бляха, не домовлялися! (Англ.)

чав. Перед ним з руїн витикалась замурзана, мов у шахтаря, голова Лаури. Якби зброя була на руках, гевал пристрелив би дівчину.

— Егей, жабоїдко! — заревів Ріно. Він мусив викричатися, щоб заглушити пекуче почуття сорому. — Що це ти влаштувала тут? Що це, блядь, за свято піротехніки? Захотілося Хелловіну, розтуди твоєю маму?!

Він усе ще тіпався після скороминущого переполоху. Нерви не витримували. Згодом велетень інстинктивно промацав свої кишені у пошуках сигарет, аж поки не згадав, що вони закінчились.

— Ріно, вгамуйся, — українець швидше опанував себе. — Допоможи їй витягти...

Психіатр була живою, але безтямною. На диво, вона не отримала серйозних ушкоджень, якщо не брати до уваги вибитого плеча та опіків на спині, руках і правій частині обличчя. Дівчина рила наосліп цілих півгодини, перш ніж вибралась на поверхню. Чоловіки перенесли її до «Тойоти» і поклали на задньому сидінні. Часом Лаура схоплювалась, тупилась виряченими, але незрячими очима в дах автомобіля і бурмотіла щось про те, що потрібно швидше йти в пустелю, відійти якнайдалі. А потім знову впадала в забуття.

Через дві години Лаура опритомніла. Попросила води, осушила вміст останньої пляшки і почала пригадувати. Спершу вона розповіла про гуркіт, від якого двигтіли стіни і в якому Алан Грінлон розпізнав американські винищувачі. Потім розказала, як вони з Аланом вийшли надвір, не виявивши нічого підозрілого. Далі спогади обривалися. Вона не пам'ятала навіть, як вибиралася з-під уламків. Хоча цього було достатньо, щоб Тимур та Ріно отримали уявлення про те, що відбулося за час їхньої відсутності.

Вони виконали брудну роботу. Після чого Пентагон поставив жирну крапку.

НІНЕЦЬ?..

СХХХІ

Вівторок, 1 вересня, 06:43 (UTC +4)
Пустеля Атакама

Вікна машини запітніли, довше протримавши у салоні темряву.

Тимур відкрив очі першим. Від спання у незручній позі затерпли ноги, а шию від лівого вуха до хребта прохромлював біль. Він відкрив двері і сповз на пісок. Випростався. Потягнувся. Вдихнув на повні груди. Ранкове повітря промило холодом заспані нутрощі.

Хлопець обійшов пікап, опинившись поміж «Тойотою» та згаріщем. Довго дивився на почорнілі шматки залізобетону, супився, відновлюючи в пам'яті вервечку вчорашніх подій. Затим почухав голову, розстебнув ширіньку і почав справляти ранкову нужду.

Клацання дверцят розбудило Ріно. Крекчучи, амбал вивалився з пікапа і перевальцем почвалав до Тимура.

— Як спалося? — повернувши голову, поцікавився програміст.

— Як у труні. Тіснота собача. А ти як?

— З-змерз... — цокаючи зубами, вимовив хлопець. Кров ще не встигла розігнатись по жилам. Руки і ноги вкривали пухирці. Тілом раз за разом прокочувалося тремтіння. — А ще жерти хочеться...

Хедхантер з розумінням кивнув, став поруч і взявся відливати, споглядаючи з якимось придуркуватим-недовірливим виразом руїни того, що зовсім недавно було однією з найбільш технологічних лабораторій Південної Америки. Здоровань змахував на зніченого мільярдера, котрий вельми умовно пригадує вчорашню гулянку, під час якої ненароком спалили його віллу.

— Аж не віриться. Правда, старий? — сказав Хедхантер, порухом голови вказавши на згирище.

Цього разу мовчки кивнув Тимур.

Отак вони й стояли, пліч-о-пліч, поливаючи паруючими струминами бурий пісок.

— Усе не так і погано вийшло, — відсторонено промимрив південноафриканець.

— Ти про що?

— Про все... оце...

Чоловіки майже одночасно застебнули «блискавки» на штанях. Тимур подивився на Ріно. Хлопець, хоч убий, не міг знайти нічого хорошого в *оцьому всьому*.

— Не витріщайся так на мене, — Хедхантер стукнув його по плечу, — все залежить від того, з якого боку це лайно роздивлятися. Ти ж знаєш: пляшка може бути напівпорожньою, а може — наполовину повною. Жаль, звісно, стільки народу полягло, — найманець сплюнув на землю. Ця дія і вираз його обличчя трохи не в'язалися з останніми словами. — З іншого боку, якщо не принохуватися, помізкуй: ботів знищено, докази ліквідовані, а ми — живі. Могло бути гірше, фелла. Значно гірше...

— Ти маєш рацію. Могло бути гірше.

Українець потюпав до позашляховика, розчахнув задні дверцята і розбудив Лауру.

— Як ти? — поцікавився, коли дівчина прийшла до тями.

— Пити хочу...

— Води більше нема, Лауро... Сподіваюсь, скоро роздобудемо.

— Паскудство.

— Знаю.

Хедхантер забрався на місце водія.

— Що вирішуємо? — заліз у кабінку Тимур.

— Валимо звідси. Чи тобі кортить назбирати камінчиків на пам'ять?

Обличчя програміста зберігало серйозний вигляд.

— Куди ти хочеш їхати?

— До Калами. Може, до Антофагасті, як пального вистачить. У нас є паспорти, сядемо на рейсовий автобус до Сантьяго-де-Чилі, там — на літаки — і по хатах.

— Кажеш, паспорти? Чудово. Але у нас немає грошей! Нам доведеться спілкуватися з посольствами. Пояснювати...

Ріно прицмокнув язиком. Тимур починав його дратувати.

— Я дістану гроші, — вепрячі оченята хижко спалахнули, — для нас усіх. Дай тільки вибратись у місто.

— Як? — не заспокоювався програміст.

Південноафриканець відказав з виразними розсердженими нотками в голосі:

— Ти хочеш полетіти додому чи ні?

Тимур дивився на сонце, що випливало з-над гір. О такій порі воно набуло приємного помаранчевого кольору. Того відтінку, що не виїдає очі. Можливо, в Антофагасті пощастить нашвидку «загнати» кому-небудь «Тойоту». Хлопець усвідомлював, що пікап побитий та ще й *обстріляний* з дробовиків; він заспокоював себе тим, що хтось спокуситься, забравши авто на запчастини. І Хедхантеру не доведеться «діставати» гроші звичним для нього способом.

— Я хочу полетіти додому, — зрештою промовив він.

Ріно завів двигун, і вони рушили.

СХХvii

Вівторок, 1 вересня, 07:29 (UTC-4)
Пустепа Ятанама

— Сійте! — нашорошилась Лаура.

— Тобі погано? — зиркнув у дзеркальце заднього виду Тимур. (Від'їхавши на кілька кілометрів від решток комплексу «NGF Lab» Тимур і Ріно помінялись місцями. Опіки, отримані на Ель-Татіо, заважали Хедхантеру кермувати.)

— Ні, — мотнула головою дівчина, — просто зупинись.

Плавнo натиснувши на гальма, Тимур завів «Тойоту Тундра» на узбіччя.

— Ви чуєте? — звела брови психіатр.

Ріно розкрив рот, збираючись спитати «що саме?», коли зненацька почув розмірене чахання. Тихе «вух-вух-вух...» розносилося пустелею.

В цьому місці вапнякові пагорки напірали на дорогу і затуляли огляд.

— Вертушка, — через секунду визначив амбал.

— Точно, — Дюпре поводи́ла вказівним пальцем по колу, імітуючи рух лопатей.

— То й що? — спитав Тимур.

— Невже не розумієш? Це армія, фелла.

— Поза всяким сумнівом, — підтакнула психіатр. — Давно на них чекала. Зникнення стількох людей, автомобілів, відсутність зв'язку з комуною Сан-Педро, а тепер ще це нічне бомбардування. Все це не могло довіку лишатись непоміченим. Здається, чилійські військові нарешті взяли́ся за розум.

— Панове, — заговорив Хедхантер, — гадаю, не варто пояснювати, що зустріч з офіційними представниками Чилійської республіки не входить у наші плани.

— Це вже напевно.

— Що ти пропонуєш? — Тимур готовий був підписатися під кожним словом амбала.

Вертолітне ухання доносилося з півночі. І наростало.

— Давай у пустелю, — скомандував Ріно. — Хутчіш!

Тимур завів пікап, перетнув шосе і помчав на південь, навпростець крізь рівнину. Їм пощастило, що в даній місцевості ґрунт був переважно твердий. З-під коліс не здіймалася курява, котру, безсумнівно, засікли б з вертольота.

Нерівності рельєфу дозволили втікачам непомітно віддалитись від шосе, загубившись посеред пустелі. Тимур час від часу косився на дзеркальце, але вертоліт так і не показався, тримаючись низько над пагорбами. На відстані двох кілометрів від траси хлопець надивав підходящу заглибину, загнав туди позашляховик і вимкнув мотор. Маючи над головою машинерію, яка рухається значно швидше і дає можливість бачити набагато більше, ліпше було перечекати. Скоро розмірене чакання гвинтів пом'якшилося до ледь чутного фону, а тоді остаточно затихло.

Лаура і чоловіки вчасно забралися з дороги, що сполучала Сан-Педро і Каламу. Через п'ять хвилин після того, як «Тойота» з'їхала з асфальтівки, в напрямку Сан-Педро промчала колона з шести вантажівок з солдатами і чотирьох бронетранспортерів. Якби Тимур того ранку прокинувся хоч на десять хвилин пізніше, вони б нізащо не вислизнули з пустелі непоміченими. Через півгодини всі дороги, що ведуть до Калами та Сан-Педро, стоятимуть перекриті. Ще за годину військові перекриють траси № 5 (Панамериканська магістраль), № 25 (Кармен-Альто — Калама) та № 1 (ще одна гілка Панамерикани, на ділянці Токопійя — Антофагаста).

Дві з лишком години (поки не закінчився бензин) вони просувались на південний захід крізь пустелю. Коли баки спорожніли, вони покинули позашляховик і пішки дістались Панамерикани, вийшовши на магістраль поміж селищем Бакедано та станцією Кармен-Альто. Лаура запропонувала добиратися до Антофагаста автостопом. Власне, нічого іншого не лишалося. Правда, враховуючи відсутність грошей, а також вельми непрезентабельний зовнішній вигляд, шанси на те, що хтось підкине їх до столиці регіону, були мізерними...

СХХVІІІ

Вранці 1 вересня Джеймі Макака зганяв у пустелю і відкопав свій скарб.

Скарбом виявився похідний наплічник, закутаний у товстий целофан. У ньому лежали болівійський паспорт на ім'я Луїса Фернандеса, п'ятнадцять мільйонів песо готівкою¹, набой для «Магнума», фотографії парагвайських порнозірок, кілька сувенірів, що залишились Джеймі від батька, та рулон туалетного паперу. Відчистивши рюкзак від піску, Макака викинув туалетний папір і постери з цицькастими парагвайками. Секунду провагавшись, порвав на дрібні шматочки паспорт громадянина Болівії. Потому він цілу хвилину дивився на пачки з грошима — клятими ненависними папірцями, котрі зіпсували йому життя. Подумував, чи не позбутися їх. Спалити і розвіяти понад пустелею.

Сухий вітер клубочився вихорами, звиваючи з піску химерні, подібні на духів фігури.

Помізкувавши, Джеймі все ж вирішив залишити гроші у себе. На зовсім трохи. Так би мовити, тимчасово. Все ще під враженням учорашнього інциденту пігмей надумав віддати їх тим, кому вони справді потрібні. Куди-небудь, де гроші будуть використані на богоугодні справи. Наприклад, настоятелю собору в Антофагасті. Якщо він не візьме, то в який-небудь дитбудинок. У крайньому випадку — просто роздати бідним. Макака подивився на безхмарне небо, немов чекаючи від Нього схвалення, після чого, заспокоєний, поскидав пачки назад у наплічник.

Повернувшись на дирчик, мафіозі закинув торбу за спину і мало-відомими ґрунтовими манівцями почав вибиратися з пустелі. Оскільки до місця, де був закопаний скарб, ближче пролягала траса № 5 (східне відгалуження Панамерикани), пігмей попрямував на схід. За півгодини він дістався магістралі, звідкіля з високо піднятою головою і непохитним рішенням почати праведне життя завернув на південь. Кілька разів назустріч їхали військові вантажівки, один раз трапилася колона з восьми бронетранспортерів «МОВАГ Піранья»² та

¹ Приблизно тридцять тисяч американських доларів.

² MOWAG Piranha (нім.) — колісні бронетранспортери, розроблені швейцарською корпорацією «MOWAG» (з квітня 2010 назва змінена на «General Dynamics European Land Systems — Mowag GmbH»). Стоять на озброєнні в арміях більш ніж двох десятків країн (Швеція, Швейцарія, Бельгія, Іспанія, Канада, Чилі, США та ін.). У Чилі «Піранья» виготовляється за ліцензією компанією «FAMAE».

жовто-бурого плямистого джипа «Land Rover Defender». А на самому під'їзді до Кармен-Альто над його головою, нахиливши носи, промайнули три «Eurocopter AS350», бойові гелікоптери французького виробництва, що стоять на озброєнні чилійської армії. Похмурі й грізні вони неслися на північний схід, до Калами.

Мабуть, Господь повірив Макаці, бо сприяв йому. Джеймі конкретно щастило. Ніхто його не спинив. Коротун вискочив з небезпечної зони менш ніж за чверть години до встановлення на дорогах провінції Ель-Лоа постів та загороджень.

Після Кармен-Альто зустрічних автомобілів більше не було. Панамерикана незвично пустувала (маленький чилієць не знав, що військовий пост, виставлений вище по дорозі № 5, завертав усі машини на трасу № 1, подалі від Калами та Сан-Педро).

Не доїжджаючи кілька кілометрів до Бакедано, Джеймі Макака несподівано нагледів трійко силуетів зліва від магістралі. Один з них, найхудший, обернувшись на звук мотора його дирчика, почав був піднімати руку з виставленим угору великим пальцем. Побачивши, що транспортний засіб двоколісний, незнайомець опустил руку і відвернувся. Джеймі скинув швидкість. Постаті зацікавили його. Hitch-hiker'и в Чилі — рідкісне видовище. Тим більше, ці троє геть не схожі на тих убогих *europaeos autoestopistas*¹, готових ускочити у першу ліпшу машину, бодай і в лайновоз, аби тільки кудись їхати. У них навіть рюкзаків немає.

Наблизившись, Джеймі здивувався ще більше. Двоє чоловіків (один — здоровий, як слон) і дівчина. Подорожні виявилися нетутешніми, і виглядали так, наче вчора ввечері їх страшно били в якомусь із барів Аріки², після чого вони всю ніч трюхикали пішака аж до Антофагасти. Дівчина примотала праву руку ганчір'ям до тулуба. Її плече неприродно витикалося вгору і вперед. Обличчя страхотно попалене. У гевала наполовину заплило ліве око. А лице русьвого було роздряпане, наче його тягали мордою по асфальту.

Макака обігнав подорожніх і спинився. Щось кольнуло його прями́си́нько в серце.

— Buenos días, vagabundos³, — стягуючи шолом, привітався він з незнайомцями.

¹ Європейські туристи, що мандрують автостопом (*icn.*).

² Аріка — найпівнічніше місто Чилі, відразу під кордоном з Перу.

³ Доброго дня, волоцюги (*icn.*).

Від них страшенно смерділо потом. Хоча після вчорашніх перемовин з Господом про Джеймі теж не можна було сказати, що він пахтить трояндами.

«Чого став? — вороже зиркнув на коротуна Тимур. Погляд промовисто виражав його думки. — З твого велосипеда нам користі ніякої», — хлопець почувався змореним і злим.

— Може, попросимо його, нехай подзвонить комусь із родичів? У нього ж має бути мобільний. Раптом вони нас... — Лаура заглухла, не закінчивши думку. Ніхто з них — ні вона сама, ні Тимур, ні Хедхантер — не знали іспанської. Тимур міг читати, але з розмовною мовою у хлопця були нелади.

Джеймі спостерігав за ними зі змішаним почуттям співчуття та огиди. Кляті грінго! Пришкандибали бозна-звідки, нахапалися проблем, а тепер плентаються у свої посольства, жаліться про те, які погані чилійці. Саме так! А як інакше? Як іще вони можуть опинитися посеред пустелі та ще й у такому задовбаному вигляді? Макака люто насупився.

Та наступної миті мавпячий вишкір зійшов з його лица. Він вкотре згадав гарячі очі над океаном і дану Всевишньому обіцянку. Ця трійця тут неспроста. Це знак. Стопудово знак. Господь почув його клятву і відразу взявся перевіряти її на міцність. Мавпяче лице набуло підлабузницько-благочестивого виразу. «Всі ми діти Господні, — куцан подумки наказав собі триматися. Хай як буде важко — не грішити навіть у думках. — Ти сумніваєшся в мені, Отче? Хочеш перевірити, чи вартий я того, щоб поповнити ряди твоєї пастви? О, я Тебе розумію. Я покажу Тобі, — Джеймі розправив куці плічка, — покажу, на що я здатен». Він стягнув наплічник зі спини, зліз із дирчика і підійшов до незнайомців.

Ріно сторожко зирив на недоростка. Попри скромні габарити, здоров'як безпомилково розпізнав у пігмееві колегу по цеху. Щось підказувало: вельми небезпечного колегу. Джеймі тим часом підступив упритул, занурив руку в рюкзак і витягнув звідти... чотири товстенних пачки з грошима.

— Es un regalo... hay para todos¹, — смиренно, і разом з тим урочисто проказав він, ткнувши гроші Тимуру.

Хлопець збентежився від несподіванки.

¹ Це подарунок... тут вистачить на всіх (*icn.*).

— No entiendo, señor¹, — відповів єдине, що спромігся згадати, програміст, мнучи пачки пальцями. Він був шокований. Коротун видавався йому казковим ельфом.

— Ентъендо, ентъендо, — встрянув Хедхантер. Розчепіривши пальці, поклав м'язисту долоню на гроші, аби Тимур не здумав їх повернути.

— Ми не можемо взяти бабло, — прошепотів хлопець. — Це якось...

— Заткни хавало! — рикнув на нього Ріно.

Заледве стримуючи набуті за роки кримінальної практики рефлекс, заглушуючи знавіснілих демонів у голові, Джеймі відступив кілька кроків назад і жестом ще раз показав: беріть. Трохи нервовим вийшов той жест. При цьому його погляд не відривався від чотирьох пухленьких пачечок. Макака багато чого чинив за життя, але такого геройства, такого безкомпромісного самозречення — ще ніколи. Він аж спітнів.

— Muchas gracias, chica!² — кинув услід Хедхантер.

Карлик похолов. Це йому почулось чи переросток справді обізвав його дівахою? Джеймі запékло, виключно вп'явся у гіганта. Ніздрі роздулись, мов кратери. Думки про Бога зі свистом повилітали крізь вуха. Таких дебелих і нахабних гівнюків він ще не зустрічав (на вигляд Ріно був чи не втричі більшим за куцана). Ви тільки гляньте, скотина яка: йому дають купу грошей, а він... гр-р-р! У Макаки від збудження почала смикатись щелепа. Він пожирав амбала хижим поглядом, уявляючи, як дістає з рюкзака «гармату», повільно наводить дуло на здоровання і відстрілює його слонячу цюцюрку аж ген до тих пагорбів.

Але ні. Ні! Він же дав слово Господу!

Така вона доля всіх ревних служителів Бога. Ти робиш добро, а тобі серуть в обличчя. Джеймі рвучко розвернувся, заскочив на мопед, сьак-так напнув на голову шолом і погнав геть, благаючи Господа більше не випробовувати *так* його терпіння.

Чоловіки та дівчина лишились самі при дорозі.

— Ти чого його чикою назвав? — піднявши брову, спитав Тимур.

— Ну, це ж по-їхньому чувак чи друзяка, — гевал кинув питальний погляд на хлопця: — Хіба ні, фелла?

¹ Я не розумію, пане (*icn.*).

² Велике спасибі, панночко! (*icn.*)

— Ти безнадійний, Хедхантере, — махнув рукою програміст. Він не підозрював, що південноафриканець кілька секунд тому перебував на волосинку від смерті.

— Скільки там? — дивлячись услід дирчику, поцікавився Ріно.

— Три пачки з банкнотами номіналом 5000 песо, — перераховував Тимур, — і одна з купюрами по 10 000, загалом це... два з половиною мільйони песо.

— Точніше, фелла. У нормальній валюті.

— Приблизно п'ять тисяч доларів, Ріно.

Хедхантер розтягнув кутики губ і підморгнув:

— От вам і гроші на дорогу додому, хлопці.

Лаура, яка довго була під враженням від чилійської щедрості, на решті очуняла:

— Цей ліліпут... на мопеді... він же смердів гівном. Чи то мені приверзлося? І взагалі, що *це* було? Чому він віддав нам свої гроші? Я не розумію, ми його не просили...

— Пішли, дівко, — Ріно торкнувся її здорового плеча, — вічно ти лізеш зі своїми філософськими штучками... — Для повного щастя Хедхантеру не вистачало лиш одного — закурити.

Через двадцять хвилин їх підібрав директор археологічного музею з Калами, який котив до Антофагасті, вирішивши на деякий час забратися з міста. Подалі від проблем.

Пізніше того ж дня, скориставшись послугами авіакомпанії «LAN Chile», Ріно, Лаура та Тимур вилетіли вечірнім рейсом до Сантьяго. О 22:01 їхній літак успішно приземлився в аеропорту чилійської столиці.

СХХІХ

Здійснивши перший у своєму житті акт доброчинності і почувачись реально крутим філантропом, Макака без пригод доїхав до Антофагасті. По дорозі він не порушив жодного правила дорожнього руху.

За чверть до третьої пополудні коротун, не криючись, прибув у головне місто регіону. Відразу попрямував до католицького собору на центральній площі.

— Де твій бос? — запитав він у хлопчика-служки, зайшовши у темне приміщення католицького храму.

— Сеньйоре? — не зрозумів прислужник.

— Хто тут у вас головний... ну, після Господа? — повторив Макака. — Мені треба з ним поговорити.

Хлопчик рукою вказав на худорлявого старця в чорній одежині, котрий, набожно склавши руки і схиливши голову, стояв під однією з ікон. Був вівторок, і крім сивого святоші в соборі більше нікого не було. Джеймі підступив до священника ззаду і нерішуче спинився. Старий не помічав карлика, продовжуючи зосереджено молитись.

— Ей... Пс-с... — окликнув Макака.

Чоловік розплющив повіки і обернувся. Джеймі потупився, почервонів.

— Чого тобі, сину мій?

— Я тут... ну... цеє... хотів би дещо... туди... — Макака не міг дібрати слів. Так і не сказавши нічого путнього, курдупель прикусив губу і мовчки передав сивочолому старигану свій рюкзак.

Панотець розкрив сумку, зацікавлено заглянувши всередину. Навіть у півтемряві нефа він побачив, що в рюкзаку лежать гроші. Цілі паки грошей. Дуже багато товстених пачок з грошима.

— Кому це? — виричався священник.

— Господу, — твердо проказав Макака. — Будь ласка, передайте все це Господу.

— Я не...

— Роби, що я сказав, тупоголовий бевзю! — заверещав коротун, тут-таки похопився і, боязко озираючись по сторонах, попросив вибачення: — Пробачте... Вибачте, отче... Я не це хотів сказати, — карлик кілька разів кинув наляканий погляд собі за спину і один раз уважно обдивився стелю собору. Ніби все спокійно. Не почув. — Просто... Гадаю, ви знаєте, як краще їх використати. Зробіть так, щоб вони дійшли до Господа.

Старий священник не зрозумів, чого від нього хочуть, але, зважаючи на неврівноважену поведінку низькорослого прочанина, вирішив не перечити. Канонік ще раз зазирнув до наплічника і, знічено скривившись, витягнув звідти величезний блискучий «Магnum». Він утримував револьвер за гладенький ствол, бридливо стискаючи його двома пальцями, так наче щойно видобув пістолет зі стічної ями.

— Ой! — сказав Макака і ще більше почервонів.

— Я думаю, — сконфужено промовив священник, — Господу це не знадобиться.

— Так, так, звісно. Можете його... е... викинути.

Сповідальник геть отетерів:

— Добре...

— Добре. Я тоді піду.

— Гарзд, йдіть.

Панотець і далі тримав «Магнум» на витягнутій руці, наче боявся, що від одного поруху він може вистрелити. Джеймі розвернувся і почалапав геть.

Несподівано, коли Макака майже дістався до виходу з собору, стариган впустив револьвер додолу (довго втримувати півторакілограмовий, повністю заряджений «Магнум» двома пальцями за змашений ствол практично неможливо). Пострілу, звісно, не відбулось, зате грюкіт від удару метала об кахлі розірвав на шматки благочестиву тишу собору.

— А-а-а! — закричав Джеймі. По тому заплющив очі, впав на коліна і схилив голову, покірливо чекаючи, коли стеля хряснеться на його грішну макітру...

О 20:00 того ж дня Джеймі Макака добровільно здався поліції, попередньо написавши розгорнуте зізнання в усіх своїх злочинах. Документ зайняв вісім аркушів А4 і містив у собі не тільки перелік злочинів, але й детальний опис схем поставки наркотиків до Антофагасти і Сантьяго-де-Чилі, включно з паролями, іменами кур'єрів та адресами крийвок. Поліцейським Чилі та Болівії знадобилося два місяці для того, щоб переловити всіх, кого набожний карлик згадав у своєму автобіографічному маніфесті.

Відтоді Джеймі більше не називали Макакою. У тюрмі коротун невтомно переповідав історію про те, як Бог послав до нього ангелів. Ангели прийшли і попросили 39 протигазів і ще трохи якихось таблеток. Він уже забув, яких саме. А потім пішли. Оскільки з першого разу Джеймі не догнав, що до нього навідалися посланці Божі, через два тижні Всевишній спустився особисто. У просвітницьких цілях смальнув пігмея блискавкою. Після такого діватись було нікуди — і Джеймі прозрів. Тож у в'язниці куцого чилійця нарекли Джеймі-Що-Бачив-Бога. Іноді Джеймі надміру захоплювався деталями і яскраво розписував, як на своєму шляху до Господа він тричі обісрався: один раз під час зустрічі з Мовчазними Ангелами, і цілих два рази — в момент особистої аудієнції. Через це позаочі його величали менш пафосно, але так само божественно — Джеймі Дристун.

СХХХ

Середа, 2 вересня, 03:18 (UTC -4)
Міжнародний аеропорт «Артуро Меріно Бенітес»

Грошей на готель усе одно не вистачило б. Купивши квитки, Тимур, Лаура та Ріно залишилися ночувати в аеропорту Сантьяго.

Тимур не спалося. Згрібши рештки грошей, які лишилися після купівлі квитків та спустошення аеропортового кафе, хлопець подався шукати інтернет-точку. Йому пощастило. В одному із залів надіслав два комп'ютерні бокси. Заплативши за годину доступу до мережі, Тимур запустив «Skype».

В Україні було двадцять по дев'ятій ранку. Аліна була онлайн. Тимур двічі клацнув на рядку з її іменем. Після десятка гудів прозвучало характерне клацання, просигналізувавши про встановлення зв'язку.

— Доброго ранку... — тихо привітався хлопець.

Дівчина мовчала.

— Я тебе не розбудив? — Тимур завбачливо не вмикав режим відеозв'язку. Аліна чула його голос, але бачила перед собою чорний екран.

— Це... ти?... — зрештою озвалася дівчина. Голос був розлючений.

— Це я, — просто сказав Тимур. — Я повертаюсь.

— Ага.

Він зітхнув:

— Знаю, мені багато чого треба розказати.

— Можеш не напружуватися.

— Навіть так... Хочеш сказати, між нами все скінчено?

Вона не відповіла. У Тимура відлягло від серця.

— Що б ти там не накрутила, не роби поспішних висновків. Завтра я прилітаю до Києва. Ми зустрінемось, і я все поясню. Я хочу, щоб ти просто мене вислухала, — насправді він поняття не мав, як виправдовуватиметься. Казати правду хлопець не збирався.

— А де ти зараз?

— В аеропорту Сантьяго-де-Чилі.

— Гаразд, — апатично промовила Аліна. — Прилетиш, тоді подзвониш.

Тимур не зміг прочитати, що ховається за її холодним тоном.

— І ще... Грошей не буде.

— Яких грошей?

— Мені не заплатили.

— Що? — в панцирі показної байдужості з'явилася тріщина.

— Я не мав можливості написати, бо мене... нас усіх утримували, як у тюрмі. Потім усе пішло шкереберть. Я радію, що живим лишився. Про обіцяну платню можна забути. Я вертаюсь без грошей. Узагалі.

Аліна пригадала мамині слова: «Він і не їхав нікуди, я певна. Зараз, мабуть, валяється в обнімку з якоюсь шльондрою».

— Ти брешеш! Де ти був увесь цей час?

Тимур не стримався. Повів мишею і натиснув на кнопку із зображенням відеокамери, ввімкнувши відео. На екрані Аліниного ноутбука з'явилось зображення зони відправлень аеропорту «Артуро Меріно Бенітес». Перед камерою застигло обличчя Тимура: запалі щоки, засохла до бурої кірки кров, порепані губи, синці під очима.

— Я не брешу...

— Ти... ти... Що з тобою сталося? Хто це зробив?

— Ти не повіриш, але це боти.

— Що? Які боти? Чому ти не можеш розповісти все, як є? Будь ласка, Тимуре! Я все зрозумію.

Тимура аж замлоїло від злості. Йому закортіло розкритися на неї. Хотілося обзивати найгіршими словами. Загорлати на все горло: «Ти, тупа курка! Ні хріна ти не зрозумієш! Мені довелося вбити невинну жінку! І це не був самозахист, бо вона не могла зашкодити мені!» Бажання зірватись було непереборним.

Хлопець стримався. Він сам не знав як, але приборкав себе.

— Ти все ще чекаєш мене?

— Звісно, я тебе чекаю.

— Я читав твій лист. Той, що останній. Прочитав два дні тому.

Аліна не стрималась і кокетливо всміхнулася.

— Нічого не було. Я просто злилася на тебе.

— Ми ще про це поговоримо.

Тимур не збирався промовляти ці слова аж так грубо. Він сам собі здивувався. Відтак зрозумів, що після атакамської історії ніколи не стане таким, як раніше, і навряд чи колись позбудеться сталевих ноток і різкості в голосі. А ще він раптом усвідомив, що ніколи не захоче дітей. Принаймні точно *не сина*. Він просто спати не зможе, коли хлопчик досягне дванадцятирічного віку.

— Нема про що говорити, — м'яко промовила дівчина. — Я люблю тебе... Хоч ти й козел, яких ще пошукати. І щоб ти знав: це було твоє останнє відрядження. Перед наступним тобі доведеться просити розлучення, і я тоді затягаю тебе по...

Тимуру не хотілося її слухати. Він хотів її бачити, але не чути.

— Тоді чекай мене. Завтра я буду...

І розірвав зв'язок.

СХХХІ

Середа, 2 вересня, 16:42 (UTC +4)

Міжнародний аеропорт «Артуро Меріно Бенітес»

Термінал I, гейт № 21

Ріно причвалав до гейту № 21 проводити Тимура і Лауру. Зовсім скоро рейсом AF 401 авіакомпанії «Air France» французенка та українець відправлялись до Парижа. Виліт був запланований на 17:30. На табло праворуч від основних воріт гейту блимали номер рейсу та яскравий підпис «AF 401 — BOARDING». Попереду на них чекало тринадцять виснажливих годин польоту через Атлантику. Найдовше доведеться добиратися Тимуру. В аеропорту Парижа він пересідатиме на літак «Міжнародних авіаліній України» (рейс PS 9282), котрий о 12:35 вирушить до Києва.

Сам Хедхантер о 18:25 летів до Сан-Паулу. У Бразилії він мусив почекати три години, після чого лайнером «Airbus A340» авіакомпанії «South African Airways», флагманського перевізника Південно-Африканської Республіки, попрямує до Йоганнесбурга. Для того, щоб потрапити на посадку на рейс до Сан-Паулу, Хедхантеру доведеться перейти з терміналу I в термінал D. Утім, велетень мав достатньо часу.

Поранення Лаури і Тимура помалу загоювалися. Попри це як опіки французенки, так і колоритний візерунок з подряпин на обличчі українця все ще впадали в очі. Пасажири, що вишикувались у чергу біля гейту № 21, час від часу кидали на них занепокоєні погляди. Хлопець і дівчина справляли враження людей, які усюди тягнуть за собою здоровенний мішок із проблемами. В принципі, таке припущення було недалекоим від істини.

Лаура і чоловіки затрималися біля кінця черги. Ніхто не знав, з чого почати прощання.

— Добре, — нарешті озвалася дівчина, — нам пора завантажуватись.

— Ага, — глухо підтакнув амбал, — гарного польоту.

— І тобі, Ріно, — сказав Тимур.

— Дякую.

Українець простягнув йому руку:

— Хотілося б сказати щось на зразок: було приємно познайомитись. Але після всього іноді здається, що краще б ми ніколи не бачилися.

Хедхантер посміхнувся і потиснув правицю Тимура:

— Попустись, фелла. Все позаду. І забудь. Думаю, вам не варто нагадувати: тримаємо язика за зубами. Нікому ані слова. Навіть рідним.

— Звісно, — погодилась Лаура. — Про що мова...

На табло спалахнуло «FINAL CALL». Працівниця чилійського офісу «Air France» скликала останніх пасажирів:

— Це останній заклик! Усі, хто зареєструвався на рейс AF 401 компанії «Air France» до Парижа, будь ласка, пройдіть до гейту № 21.

— Окей, — Ріно лягнув Лауру по плечі. — Шуруйте.

— Бувай, Ріно.

— Бувайте...

Лаура і Тимур попрямували до входу в рукав, що вів до білосніжного «Boeing 777-228ER». Амбал задумливо проводжав їх очима. Ліворуч від Хедхантера працював телевізор. Канал «BBC World News». Диктор розказувала про звіряче вбивство одинадцятьох селян у Болівії. Ріно неуважно дослухався:

«Місцева влада доповідає про одинадцять загиблих на південному заході Болівії. Жертвами розбійного нападу стали жителі гірського селища Уюні. Увечері 1 вересня двоє підлітків увірвалися у приміщення супермаркету. Нападники без попередження накинулися на болівійців, які знаходилися в магазині. Від ударів примітивними кам'яними знаряддями дев'ять чоловік загинуло на місці. Двоє померли пізніше у лікарні. За свідченням очевидців, яким вдалося врятуватися під час нападу, юні нападники були близнюками...»

Ріно раптом відчув, що підлога під ним палає. Він не хотів, але якась сила примусила повернути голову. Вся увага зосередилась на новинах. Диктор провадила далі:

«...мали виразну європейську зовнішність, хоча поводитися, цитую: по-дикунськи агресивно. Близнюки взяли з собою

теплий одяг, продукти харчування і зникли в невідомому напрямку. Поліція департаменту Потосі сформувала фоторобот підозрюваних...»

Далі Хедхантер не чув жодного слова. Побачене оглушило його. З екрана на велетня дивились два акуратно вималювані боти. Той самий вирячкуватий вираз очей. Гострі вилиці. Запущене світле волосся. Голі по пояс.

Тимур і Лаура, пред'явивши посадочні талони, минули пропускну стійку. Перед тим, як пірнути в рукав, Тимур озирнувся. Ріно стояв, здійнявши руку і розкривши рота.

Амбал ледве не закричав. Якусь мить він вагався. Подумав, що треба їх зупинити. Вони не закінчили. Вони...

Українець помахав південноафриканцю.

Секунду Ріно стояв нерухомо, мов пам'ятник простягаючи праву руку вгору і вперед.

Тимур, примітивши вираз здивування (заледве не переляку) на обличчі Хедхантера, зацікавлено вигнув брову.

А тоді Ріно пересилив себе і махнув у відповідь. Вичавити посмішку йому не вдалося.

Тимур Коршак і Лаура Дюпре зникли у рукаві. Ріно Хедхантер крутнувся і закрокував геть із терміналу. Ледь не побіг, безперестану видаючи, немов подрапана платівка: «Fuck it... Fuck it... Fuck it».

30 січня 2011 — 27 лютого 2012

*Каїр — Рівне — півострів Халкідіки — Київ —
Луанда — Людеріц — нац. парк Етоша — Віндхук — Київ*

Післямова автора

Не пам'ятаю точно, коли зародилася задумка цього роману. Остаточно ідея написати «Бот» кристалізувалася зимою 2010—2011 рр., більшу частину якої я провів у Сахарі. Хоча — і в цьому я абсолютно певен — окремі, розмиті й невиразні, образи миготіли у моїй голові ще задовго до того, як я створив на комп'ютері директорію під назвою «Бот» і почав збирати матеріал для книги. Вони закралися у підсвідомість улітку 2009-го, коли я вперше потрапив до Атаками, найсухішої пустелі на планеті Земля. Звідтоді ці образи часом навідували мене. У снах. Здебільшого недобрих снах...

Я вагався. Трохи боявся починати. Знав, що роман буде не малим. Я передбачав, що буде вельми непросто зібрати до купи моторошні картинки, які ночами вовтузились у мозку, мов маленькі, але наполегливі черв'ячки. Мало визріти для написання книги. Часом потрібен потужний штурхан, щоб примусити себе почати роботу. Проте ідея не відпускала мене, і в січні 2011-го такі причини з'явилися.

По-перше, я дописав «Любов і піраньї», автобіографічну книгу про мандри Бразилією, і мусив почати щось нове. Це, в принципі, очевидно. А от другою причиною стала... Сахара. Після поневірянь по Близькому Сходу мої стосунки з арабами сягнули якісно нового рівня — я перестав з ними спілкуватися. Я переїжджав з однієї оази до іншої, тримаючись осібно і ні з ким не розмовляючи (за винятком випадків, коли це дійсно було необхідно). Перебуваючи на самоті, я мав достатньо часу, щоб подумати над фавбулою. Крім того, у подорожі зі мною був мій Pocketbook, і саме у Сахарі, в одній із тих забутих Богом оаз, ховаючись у затінку пальмового гаю, я прочитав роман Майкла Крайтона «Рій». Події в книзі Крайтона (хоч вони й не мають прямого стосунку до «Бота») також відбуваються у пустелі — у штаті Невада на південному заході США. Вперше, читаючи книгу, я відчував справжній страх. Не знаю, чия в тому заслуга: «батька» технотрилерів Майкла Крайтона чи незворушного безмежжя Сахари, проте факт залишається фактом — суміш напружених епізодів з «Рою» і пейзажів реальної пустелі активувала вулкан моєї уяви. Я бачив наяву події

з майбутньої книги: перша зустріч з ботом, «малюк» з начепленим людським обличчям, розстріл ботів Хедхантером тощо.

За задумом події мали відбуватися у лабораторії, котра опиняється відрізаною від решти світу. Тобто я знав, що писатиму про пустелю. Щоправда, з самого початку Сахару довелося забракувати. Не можу сказати, що та частина єгипетської пустелі, яку я відвідав, була густо-населеною. Та все ж, вона виявилась *надто* тісною, щоби прийняти вигаданих мною ботів і стати сценою для розгортання подій. У Сахарі є оази. Цілих п'ять. Чотири з них (Аль-Харга, Дахла, Фарафра та Бахарійя) сполучені чудовою асфальтівкою. До кожної з них легко дістатися на рейсовому автобусі. Навіть найбільш віддалена — Сіва, яку населяють нащадки берберів, теж не справляла враження глухої діри. Можливо, десь глибше в Сахарі є справді дикі місця, проте я до них не дістався і, відповідно, не схотів писати про них наосліп.

Так я повернувся до Атаками. До пустелі зі страхітливими ущелинами і моторошними вапняковими формаціями. До пустелі, де немає оаз. Гадаю, від цього роман тільки виграв.

Моя пристрасть до пустель стала першим з двох стовпів, на яких постав «Бот». Іншим таким стовпом стала наука. «Наука» не в розумінні сукупності знань про який-небудь об'єкт чи явище. А наука — як найбільш небезпечна іграшка в руках людства.

Дивно... У другій половині ХХ століття через помилки, безвідповідальність чи пряму діяльність учених загинули мільйони людей. 21 січня 1968-го бомбардувальник «В-52» ВПС США з чотирма водневими бомбами на борту розбився під час навчального польоту на півночі Гренландії. Бомби не вибухнули, але були зруйновані. 18 людей загинули відразу, 500 отримали різні дози радіації. Американцям пощастило, що політ проходив над практично безлюдною Гренландією, а не над континентальними США чи Канадою. 3 грудня 1984-го у Бхопалі, столиці індійського штату Мадх'я-Прадеш, унаслідок аварії на хімічному заводі компанії «Юніон Карбайд Корпорейшн» в атмосферу потрапило 40 тонн метилізоціанату (CH_3NCO). Загибло понад 6300 людей. Постраждало ще півмільйона. 26 квітня 1986-го аварія на ЧАЕС забрала життя тридцяти осіб, сотні тисяч отримали різні дози радіації. Цей перелік можна продовжувати. Набереться не менше сторінок, ніж у романі. Проте досі жоден аспірант, отримуючи звання кандидата чи доктора наук, не проходить психологічних тестів для підтвердження адекватності, як, скажімо, роблять з пілотами авіалайнерів.

Можливо, проблема здається перебільшеною. Техногенні катастрофи трапляються не так і часто, з ними майже завжди можна впоратися... і т. д. і т. п. Я міг би погодитися з цим твердженням. Скажімо, якби велика катастрофа траплялася раз чи два за століття, забирала життя кількох тисяч, ламала життя кільком мільйонам і ситуація *не гіршала*, на цьому можна було б зупинитися. Якби з часом ситуація не ставала гіршою, я б інакше написав цей роман. Або не брався за нього взагалі.

Річ у тім, що ситуація таки стає гіршою. З кожним роком. З кожним днем.

Ніщо не стоїть на місці. Світ розвивається, маршируючи вперед скаженими темпами. Кількість наукової інформації подвоюється кожні два-три роки. Паралельно еволюціонує методологія, з'являються нові підходи та інструменти. Ще десять років тому важливо було «триматися на хвилі змін». «Якщо ти не на хвилі, ти поза нею», — говорили молодим науковцям. Нині все змінилося. «Хвиля знань» стала настільки великою, що одному її просто не досягнути. Дослідження сягнули таких глибин, що вчений більше не може бути фахівцем одночасно у двох галузях. Натомість науковці тепер длубаються у конкретній — кожен у своїй — сфері, намагаючись розібратися в ній якомога краще і сподіваючись, що ця сфера й надалі буде актуальною. Нейрохімік знає все про хімічні взаємодії на рівні нервових клітин, але не розуміє квантової механіки. Кібернетик поняття не має про нанотехнологію, навіть не здогадуючись, наскільки близькі ці галузі. На початку минулого століття геній-одинак міг змінити картину світу, створити нове вчення (Альберт Ейнштейн, Бенуа Мандельброт та ін.), нині науковці змушені об'єднуватись у групи. Кількість авторів у публікаціях з журналів «Nature» чи «Science» часом перевищує шістдесят осіб!

У цьому *вже* криється загроза. Ми випускаємо джина з пляшки. Не за горами той час, коли ми не зможемо більше контролювати власну технологічну могутність. І вчені, ці жерці науки, будуть безсилі, хай навіть вони об'єднуються у групи по тисячу чоловік. Кількість, а головне — швидкість появи нових знань може запросто погубити всіх нас.

З цього приводу можна довго дискутувати, проте «Бот» писався з дещо іншою метою. Найбільша небезпека, яку несе в собі стрімкий розвиток технологій, далеко не така очевидна.

«Praemonitus praemunitus», — так казали стародавні римляни. Попереджений — значить озброєний. Техногенна катастрофа, що спалахує в рамках однієї, добре відомої галузі, — це ще півбіди. Науковці,

що працюватимуть над її приборканням, принаймні знатимуть, з чим мають справу, а значить — знатимуть, як діяти.

Досягнення різних наук, удосконалення наукових методів, поява ще більш досконалих інструментів відкрили перед вченими нові можливості. От тільки ніхто не передбачав, що ці колосальні можливості зіштовхнуть нас лицем до лица із загрозою нових, *інших* катастроф. Не тих, що можуть бути викликані відмовою обладнання, інженерними прорахунками, помилками персоналу чи навіть злим умислом. Попереду на нас чекають катастрофи, що *прийдуть з невідомості*. І з цими катастрофами буде напрочуд важко впоратися.

Поясню детальніше. Кілька десятиліть тому, задумуючи якийсь експеримент, учений передбачав (оцінював) його результат. Іншими словами — здогадувався, що вийде на виході. Якщо говорити зовсім механістично, виглядало це приблизно так: «З'єднаю кілька важелів, на них чіпляю зубчаті коліщатка, вставляю ось такий вал, а потім натискаю на цю кнопку — і все починає крутитися приблизно ось так». Чудово, от тільки ера механіцизму давно канула в лету. На сьогоднішній день науковці дісталися до глибин, за якими починається справжнє невідоме, територія, на якій інтуїція та розвинута уява більше не діють. Гарним прикладом є Великий адронний колайдер. Цей колосальний прискорювач заряджених часток на кордоні Швейцарії та Франції (неподалік Женеви) збудували для того, щоб розв'язати найбільшу суперечність сучасної фізики. Протягом ХХ ст. сформувалися дві основні теорії світобудови. Перша з них базується на теорії відносності Ейнштейна, описуючи Всесвіт на макрорівні, друга — спирається на квантову механіку, описуючи матерію на мікрорівні. Проблема в тому, що ці теорії (попри те, що кожна з них окремо підтверджена експериментально) є *несумісними*. Для адекватного моделювання багатьох процесів потрібні одночасно і одна, і друга, а вони... суперечать одна одній. Великий адронний колайдер був спроектований, щоб відповісти на основоположні питання, що стосуються будови Всесвіту, тим самим звівши ці теорії до купи. От тільки... це лише слова. Жоден учений не знає, що за картина відкриється після експериментів. Я не кажу про ймовірність появи чорних дір і руйнації всієї планети. Це маячня. Я веду мову про те, що фізикам не відомо, котра з теорій отримає підтвердження, відносності чи квантова, чи з'являться якісь нові факти, що знімуть неув'язки між ними, чи — хтозна — створиться цілком нова теорія світобудови. Вони не знають, у що виллється зіткнення важких іонів та протонів, розкручених до колосальних енергій!

Це і стало основним поштовхом до написання «Бота», адже ядерна фізика — тільки один з прикладів.

Іншим прикладом є нанотехнологія — наука про механізми, що в тисячу разів тонші від людської волосини. Вперше концепт нанороботів прозвучав у 1959 під час виступу Річарда Фейнмана, що мав назву «На дні повно місяця»¹. Вчені розраховують, що в найближчі два-три десятиліття нанотехнології проникнуть в усі галузі техніки: роботи, співмірні з розмірами клітини, будуть збирати наноплати для мінікомп'ютерів, їх застосовуватимуть для пошуку і знищення ракових клітин у організмі, вони працюватимуть військовими розвідниками тощо. Попри те, що ці роботи штучно створені людьми, вони будуть живими в повному розумінні цього слова. Їх вплив на біосферу може бути і буде величезним. Значно більшим за вплив, спричинений промисловою революцією чи забрудненням природи відходами.

Та *вплив* ще не означає *небезпеку*. Нанороботи, що існують на сьогоднішній день, не здатні до самовідтворення і надто вразливі для вітру, сонячної радіації, бруду — вони нізащо не виживуть у зовнішньому середовищі. Вони можуть бути небезпечні як віруси, а з цим нам відомо, як боротися. Загроза надійде з іншого боку — від *групи* вчених, котрі знайдуть застосування нанороботам у прикладних галузях. Я писав про це вище і не раз згадував у романі. Один робот не здатен ні на що. Нанороботи можуть виконувати які-небудь задачі, збираючись у великі скупчення — рої. Для того, щоб управляти такими роями, потрібні програмісти. Після того, як рій буде готовий до роботи, знадобляться спеціалісти з галузі, в якій планується застосувати наномеханізми (медицина, мікропроцесори тощо). У результаті група включатиме спеціалістів із *щонайменше* трьох різних галузей.

Нанотехнологія стане дуже небезпечною, поєднавшись з іншими технологіями.

Сучасні методики та інструменти надзвичайно досконалі, вони дозволяють проводити досліді, не вникаючи в суть процесу чи явища. Іноді виходить, що розробник дослідної установки, є кращим спеціалістом, ніж той, хто цією установкою користується. Саме в таких умовах — на межі кількох дисциплін, із залученням учених, чимало з яких не є знавцями головного предмету досліджень — нанотехно-

¹ Feynman R.P. There's Plenty of Room at the Bottom. Eng. and Sci. № 23 (1960), p. 22. (Прочитати онлайн можна за посиланням <http://www.its.caltech.edu/~feynman/plenty.html>.)

логія може викликати страхітливий результат, якого ніхто не те що не очікував, а навіть не міг уявити.

Власне, про це й була моя книга.

Я почав писати «Бот» 30 січня 2011-го в готелі «Cairo Stars» у Каїрі в самісінький розпал єгипетської революції. Зав'язка та основна частина роману створювалися в Україні протягом весни, літа та осені 2011-го (за виключенням кількох епізодів, прописаних під час поїдки до Греції та авантюри в Новій Зеландії). Завершальна частина — кульмінація та розв'язка — написана взимку 2011—2012 рр. в Анголі та Намібії. Я мав за щастя дописувати книгу, сидячи біля вогнища, з ніг до голови обмазаний репелентом, замість буркотіння двигунів, що загрузли у пробках, слухаючи віддалене ревіння левів та перегукування мавп. Це допомагало. Чистова вчитка «Бота» проходила в хостелі «Cardboard Box Backpackers» у столиці Намібії. Його хазяїну — Чеду — окрема велика подяка. «Cardboard» — найкращий *writing house* з усіх, які тільки можна уявити...

Всі технології, згадані в романі, існують насправді. Описуючи сполучення нейронів з неорганічними матеріалами, я спирався на розробки науковців з факультету біоінженерії Арізонського державного університету (Stephen P. Massia, Matthew M. Holecko, Gholam R. Ehteshami «In vitro assessment of bioactive coatings for neural implant applications»¹), а також міжнародної групи вчених з бельгійського університету в Льовені (Carmen Bartic, Koen de Keersmaecker and Els Parton «Neurons on Chip: Bridging the Gap Between Biology and Microelectronics»²; Els Parton, Kurt Winters, Dries Braeken, Koen De Keersmaecker, Carmen Bartic, Gustaaf Borghs «Patterning neurons-on-chip devices using microcontact printing»³).

Молекулярні роботи та молекулярний процесор також існують. Зокрема молекулярні роботи описані в статтях Ендрю Туберфілда (Оксфордський університет) та Людвіга Бартелса (Каліфорнійський університет у Ріверсайді). Про нанопроцесор я дізнався зі статей

¹ Стівен П. Массія, Метью М. Холеко, Голам Р. Етешамі «Лабораторна оцінка ефективності біоактивних покриттів, що застосовуються в нейронних імплантатах».

² Кармен Бартік, Коен де Кіерсмакер і Елс Партон «Нейрони на мікрочіпах: Поєднуючи біологію та мікроелектроніку».

³ Елс Партон, Курт Вінтерс, Драйс Браекен, Коен де Кіерсмакер, Кармен Бартік, Густаф Борґс «Компоновка нейронів на мікропроцесорних чіпах з використанням мікроконтактного друку».

Анірбана Бандіопадхяя (Anirban Bandyopadhyay) і Сомобрата Ахарії (Somobrata Acharya) з Міжнародного центру для молодих вчених у Цукубі¹ (ICYS).

З теорією хаосу я познайомився давно, коли займався програмуванням і тривимірною графікою. Рекомендую для прочитання книгу Дж. Глейка «Хаос: Створення нової науки»² (1987). Свого часу вона перемінила мій світогляд, роздбовавши на друзки чимало постулатів класичної фізики. Книга написана захоплююче і не вимагає глибоких знань ні з математики, ні з фізики.

З 3D-графіки почалось моє зацікавлення фракталами. Більше про них можна дізнатися з книги Мандельброта «Фрактальна геометрія природи»³ (1977). Щоправда, для розуміння багатьох розділів цього невеличкого наукового есе, потрібно бути підкованим у математиці.

Психоістота також має під собою наукове підґрунтя. Прописуючи цього «персонажа», я користувався ідеями Карла Юнга. Детальніше з ідеєю колективного несвідомого можна ознайомитися в «Тевістокських лекціях» (за наводку дякую Юлії Джугастрянській).

Хочу висловити подяку кандидату хімічних наук Анастасії Яковенко за допомогу під час проробки багатьох технічних моментів цього роману. Зокрема саме Настя «принесла» в роман альдостерон і все, що пов'язане з цим гормоном, наповнивши реальним змістом мою задумку про залежність ботів від стероїдів. Окреме спасибі моєму товаришу, професійному програмеру Едуарду Корольчуку за цінні поради, що стосувалися питань програмування ігрових ботів. Я все одно їх не послухав і написав усе по-своєму, та все ж — дякую.

Продумуючи сюжет роману, я не планував писати епізод про нараду в Пентагоні. Необхідність у ньому виникла, коли я зрозумів, що жоден з існуючих бомбардувальників просто *не може доставити бомби* до пустелі. Атакама розташована надто далеко від діючих американських баз (авіабаза «Говард» у Панамі була закрита 1 листопада 1999-го).

Я вирішив, що лабораторію бомбитимуть літаки ВПС США. Росія лежить занадто далеко від Атаками, а жодна інша країна світу не володіє достатньо потужною стратегічною авіацією. Та найголовні-

¹ Цукуба — місто в Японії, відоме як «Наукове місто». Тут розташовані дослідні інститути промислових технологій, сільського господарства, космічний центр, Університет Цукуби і багато інших наукових організацій.

² Джеймс Глейк. Хаос: Создание новой науки. — СПб.: Амфора, 2001. — 398 с., ил.

³ Бенуа Мандельброт. Фрактальная геометрия природы. — М.: Институт компьютерных исследований, 2002. — 656 с., ил.

ше — на сьогоднішній день тільки у США є бомбери-невидимки, здатні залишати в дурнях радарі найсучасніших систем ППО.

Ось так закрутилась уся ота веремія, пов'язана з підготовкою операції «Антибот». Що я тільки не вигадував, аби «B-2 Spirit» зміг дотягнути до цілі. Спроба «залучити» до операції заправників нічого не дала — повітряні танкери теж треба кудись саджати. Я не знав, як далі бути. По-голлівудськи висаджувати в повітря лабораторії кимось із учасників проекту «NGF» не хотілося — це тривіальний, заляжений хід.

Після *тижнів* кропіткого пошуку я несподівано натрапив на статтю, де йшлося про посадку транспортного літака «C-130» на авіаносець. *Єдину* в історії авіації! З'ясувавши, що одна з модифікацій «130-го» якраз є заправником, я втямив, що таки знайшов вихід з глухого кута. Ретельно прорахувавши час вильоту, час нанесення удару, місце зустрічі «Привида» з повітряним танкером і витрату пального, я «вшив» у сюжет історію про планування операції та знищення лабораторій. Як на мене, вона додала фабулі реалістичності. У будь-якому разі виконана робота зайвою не була. Якщо Пентагону раптом заманеться бомбити Чилі, вони можуть запросто використовувати мої напрацювання. За точність ручаюся.

Не варто, мабуть, казати, що аеропорти, пасажирські рейси, термінали і навіть гейти, згадані на цих сторінках, також існують. Єдине припущення стосувалось населення Сан-Педро. Насправді населення Сан-Педро-де-Атаками становить 1938 жителів. Я зменшив цю цифру вп'ятеро до 400, вважаючи, що це реальна кількість людей, з якою 40 тренованих істот можуть легко впоратися (я міркував так: 3/5 з цих чотирьох сотень — це жінки та діти, лишається 160 чоловіків, розкиданих по селищу, сонних і не готових до опору, оскільки боти прийшли несподівано посеред ночі). Був, правда, інший варіант: я міг підвищити загальну кількість ботів і, відповідно, кількість тих із них, що втекли з лабораторій, але написання сучасної інтерпретації епопеї «Війна та мир» не входило в мої плани.

Незважаючи на сказане вище, всі герої та ключові події роману є вигаданими.

І насамкінець... Наприкінці літа 2011-го, маючи за плечима п'ятсот тисяч знаків з пробілами, я втратив перспективу. Продовжував писати радше за інерцією, аніж осмислено. Я більше не міг об'єктивно оцінювати текст. Таке часто трапляється, коли пишеш великий твір.

Утрата відчуття новизни раніше чи пізніше приводить до втрати віри в саму ідею. Просто настає момент, коли тобі *більше нецікаво розказувати цю історію самому собі*. І це збіса неприємна річ. А тоді якогось дня я випадково натрапив на пісню «Undead» молоді гар-соге команди «Hollywood Undead». То був справжній землетрус! Довбаний Везувій шарахнув вогнем у мене перед мордякою. Нічого подібного я не відчував з 1998-го, коли вперше почув шведських рокерів «In Flames». Насичена імпульсивна мелодія надимала мене, дерла на шматки, випалювала нутрощі. Я ходив по землі, але в той же час літав десь високо.

Такий приплив енергії потрібно було кудись дівати. І я з новими силами засів за рукопис. На світанні кожного дня скидав у плеєр три пісні «Hollywood Undead» — «Undead», «California» та «City», — вмикав звук на повну, заглушаючи решту Всесвіту, і писав, писав, писав... Нікому не відомі молоді рокери стали електрошоком, що смальнув мою довбешку, повернувши до неї звичні бісики. 6—7 годин/2000 слів/13 000 знаків щодня — і я побачив, як окремі обірвані латки зростаються у міцне барвисте полотно, формуючи цілісну оповідь.

А тому в самому кінці я дякую «Hollywood Undead» за те, що написали пісню, яка перетрусила стружку в моїй голові і допомогла завершити «Бот». Ця композиція дозволить краще зрозуміти, в якому напівбожевільно-ейфорійному настрої писалися останні розділи. Сподіваюсь, вона прислужиться і вам. Пісню неважко знайти в мережі. Хочу, щоб ураганні акорди «Undead» надихнули вас, замкнули потрібні нейрони в мозку і допомогли закінчити який-небудь проєкт на такому високому рівні, на який ви тільки здатні.

Хтозна, може, я помиляюсь, і пісня майне повз вас, не зачепивши життєво важливих органів... Ну що ж, тоді просто позліть сусідів громоподібним ревінням динаміків ☺

М. К.

14 січня 2012

хостел «Cardboard Box Backpackers»

Віндхук, Намібія

Р. S. Епізод, у якому Ріно Хедхантер розстрілює ботів зі снайперської гвинтівки, підловивши «малюків» у найінтимніший момент їхнього короткого і такого нелегкого життя, присвячується Квентіну Тарантіно та Чаку Паланіку.

ДОДАТОК А

Множина Мандельброта

Перед тим як перейти до розгляду множини (фрактала) Мандельброта, пригадаємо, що таке звичайне квадратне рівняння (ми всі вивчали їх у початкових класах школи), а також те, як вони розв'язуються. Саме через такі рівняння найлегше збагнути поняття комплексних чисел та комплексної площини.

Квадратним рівнянням називається алгебраїчне рівняння виду:

$$ax^2 + bx + c = 0,$$

де a , b і c — коефіцієнти, x — змінна.

Це рівняння має два розв'язки (корені), що визначаються з виразу:

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

В загальному вираз $b^2 - 4ac$, з якого добувається корінь квадратний у чисельнику, може бути будь-яким — як додатним, так і від'ємним. У випадку $b^2 - 4ac \geq 0$ проблем не виникає — рівняння розв'язується і має два корені. Що ж виходить, коли $b^2 - 4ac < 0$, і під коренем квадратним опиняється від'ємне число? До п'ятого чи шостого класу нас учили, що таке рівняння не розв'язується. Коренів просто не існує. Це твердження обґрунтовувалось неможливістю видобування кореня квадратного з від'ємного числа. Насправді все зовсім не так просто.

В математиці немало задач, під час розв'язку яких доводиться добувати корені з від'ємних чисел. Для того, щоб подолати цю проблему, математики вигадали цікаву штуку, яку назвали *уявна одиниця* і позначили i . Уявна одиниця — це таке число, квадрат якого дорівнює мінус одиниці. Тобто, $i^2 = -1$. Таким чином, розв'язати квадратне рівняння можна навіть при $b^2 - 4ac < 0$. Корені в такому випадку матимуть вигляд:

$$x = \frac{-b \pm i\sqrt{-b^2 + 4ac}}{2a},$$

де i — уявна одиниця.

А тепер забудьте про квадратні рівняння і сконцентруйтеся на ідеї уявної одиниці. Введення поняття числа i призвело до появи комплексних чисел.

В загальному, *комплексні числа* — це розширення дійсних чисел, якими ми зазвичай користуємося при лічбі. Будь-яке комплексне число z записується у вигляді:

$$z = x + iy,$$

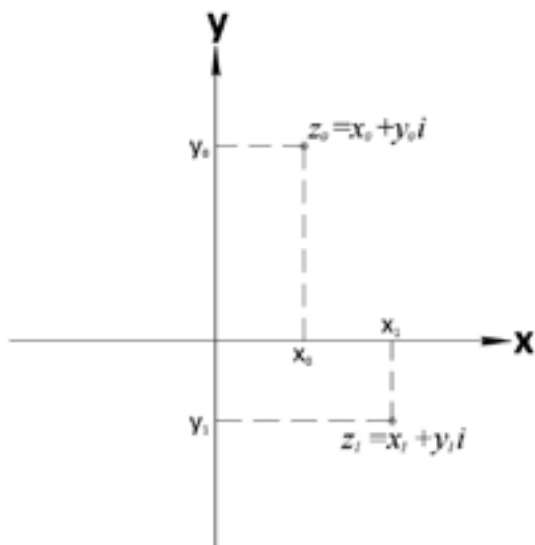
де x та y — звичайні (дійсні) числа, i — уявна одиниця.

Тривалий час комплексні числа сприймалися як абстракція, вигадана математиками і придатна лиш для математичних головоломок. Нині комплексні числа дозволяють зручно і стисло сформулювати чимало математичних моделей, їх застосовують у математичній фізиці та природничих науках (електротехніці, гідродинаміці, квантовій механіці, теорії коливань тощо). Власне, якби не комплексні числа, вчені б досі не мали уявлення про фрактальну геометрію, а також про надскладну впорядкованість природи.

Комплексні числа можна представити геометрично (візуально). Візьмемо площину з прямокутною (Декартовою) системою координат. На осі абсцис відкладатимемо значення x , на осі ординат — y (див. рис. нижче). Будь-яке комплексне число ($z_0 = x_0 + iy_0$ чи $z_1 = x_1 + iy_1$) можна представити у вигляді точки на цій площині (відповідно, з координатами $\{x_0, y_0\}$ та $\{x_1, y_1\}$). Ця площина дістала назву *комплексної*.

Н. В. Зверніть увагу, дійсні числа (ті числа, якими ми користуємося в побуті) на комплексній площині відповідають виключно осі абсцис. Для них $y = 0$. Введення поняття комплексних чисел неймовірно розширило межі математичних обчислень. Це наче інша реальність, новий вимір. На комплексній площині ці числа — все, що лежить вище і нижче від осі абсцис. Іншими словами, з точки зору математики дійсні (звичайні) числа — це радше виняток. Переважна більшість значень виражається саме комплексними, а не дійсними числами.

Ось тепер ми нарешті підібрались упритул до множини Мандельброта.



Геометричне представлення комплексних чисел на комплексній площині

Математик Бенуа Мандельброт досліджував рекурсивні процеси виду $z_{i+1} = z_i^2 + c$, де c — це довільне комплексне число, а $z_0 = 0$.

Візьмемо для прикладу $c = 3 - 2i$.

Тоді перші три члени послідовності дорівнюватимуть:

$$z_1 = z_0^2 + c = 0 + 3 - 2i = 3 - 2i$$

$$\begin{aligned} z_2 &= z_1^2 + c = (3 - 2i)^2 + 3 - 2i = \\ &= 9 - 12i + 4i^2 + 3 - 2i = 8 - 14i \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} z_3 &= z_2^2 + c = (8 - 14i)^2 + 3 - 2i = \\ &= 64 - 224i + 196i^2 + 3 - 2i = -129 - 226i \end{aligned}$$

і так далі...

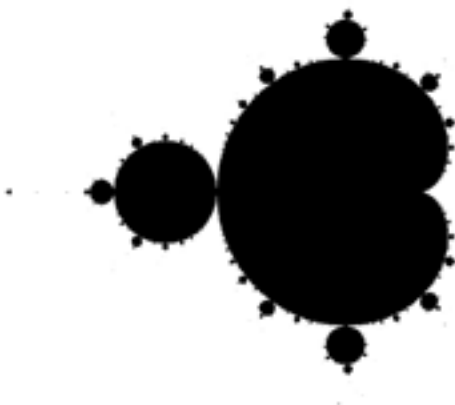
Що ж там досліджувати, спитаєте ви? Та майже нічого. Кожне з нових отриманих z_i також є комплексним числом і, відповідно, позначається точкою на комплексній площині. Математики ще задовго до Мандельброта помітили, що деякі z_i прямують до нескінченності, а інші — збігаються, цебто прямують до якогось конкретного

числа. Така дивна поведінка не підкорялася жодним теоріям, аналітично її не змогли пояснити. Відтак учених зацікавило, що являє собою сукупність точок послідовності $z_{i+1} = z_i^2 + c$, які *не* прямують до нескінченності. Яка з них складеться фігура? Коло? Еліпс? Можливо, хаотичний набір точок? Який-небудь складніший візерунок?

До появи електронно-обчислювальних машин побудувати цю фігуру було неможливо. Бенуа Мандельброт першим повернувся до цієї проблеми, озброєний потужною ЕОМ та графічною системою для виведення результатів. До послідовності $z \rightarrow z^2 + c$ Мандельброта підштовхнули тривалі роздуми про різочу подібність при розгляді берегової лінії, гірського рельєфу, хмар та інших природних об'єктів *в різних масштабах*.

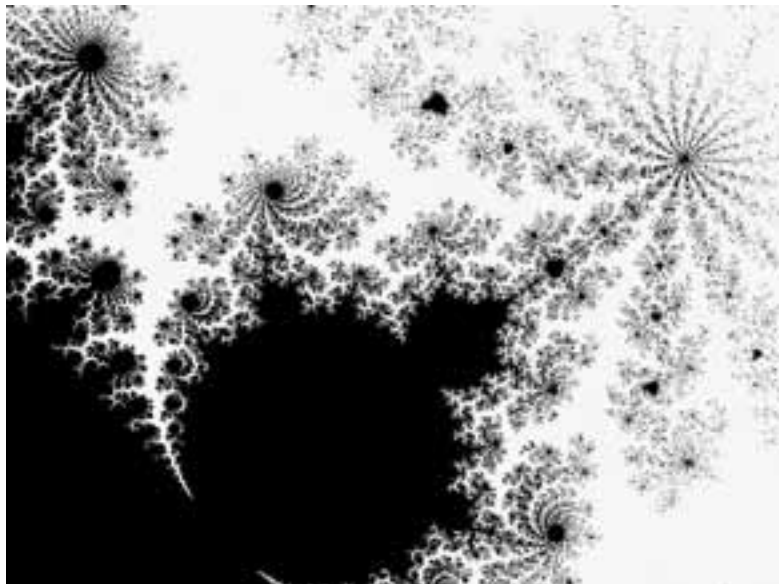
Тож Мандельброт узявся за побудову. Якщо точка не прямувала до нескінченності, комп'ютер зображував її чорним кольором на комплексній площині. В іншому випадку точка залишалась білою.

Я не знаю, що очікував побачити Мандельброт під час першої побудови множини, яку незабаром назвуть його іменем. Проте я точно впевнений, що він не сподівався побачити ось це:



Множина Мандельброта на комплексній площині

Мандельброт отримав фігуру, що нагадувала кардіоїду з безліччю приєднаних до неї овалів. Це здивувало вченого. Нічого подібного він раніше не бачив і головне — нічого подібного не очікував. Ніщо не вказувало не те, що у простій формулі може ховатися таке складне зображення. Проте головне здивування ще чекало на нього попереду.



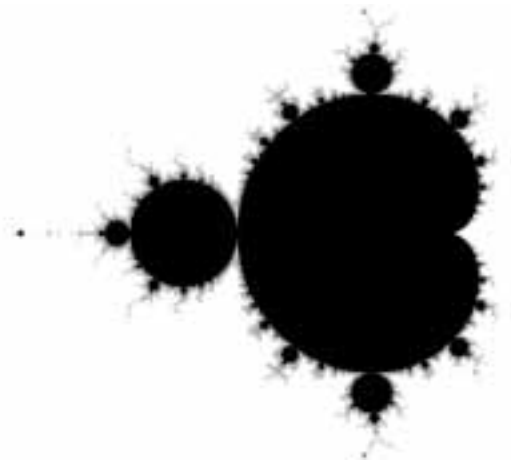
Наближення однієї з ділянок множини Мандельброта

Мандельброт вибрав частину зображення і наблизив її, підбираючи початкові точки z_0 з більшою точністю. Картина, яка відкрилася, шокувала його. Те, що на великому зображенні здавалося точкою чи невиразною плямкою, при збільшенні виявилось дивним візерунком, в якому то тут, то там траплялася точна копія головного зображення — химерної кардіоїди. Подальші збільшення розкривали перед Бенуа ще більш неймовірні візерунки, всі частини яких були з'єднані між собою. При даному наближенні математик бачив цятку. Та варто було заглибитися, як цятка перетворювалась дивовижно закручені галактики.

Мандельброт не міг повірити у те, що бачить. Малюнок був плоским, але математик занурювався вглиб, неначе він був тривимірним. Це все одно що заглянути до власної шафи з одягом і раптом виявити за нею портал, який веде до іншої планети, чиї ландшафти настільки прекрасні, що просто не можуть бути описані словами. Це не вкладалося в голову. Такого не могло бути! Небачена неосяжність форм та образів просто не могла ховатися у настільки простій, просто банальній алгебраїчній формулі.

Та це ще не все.

Мандельброт підмітив, що різні точки, які не належать множині, прямують до нескінченності з різною швидкістю. Для початку він вирішив зробити примітивний розподіл, трохи розширивши умови побудови зображення. Тепер точки розподілялись на три категорії: ті, що не прямують до нескінченності, ті, які прямують з помірною швидкістю, і ті, що віддаляються на нескінченність швидко. Вчений отримав таке зображення:



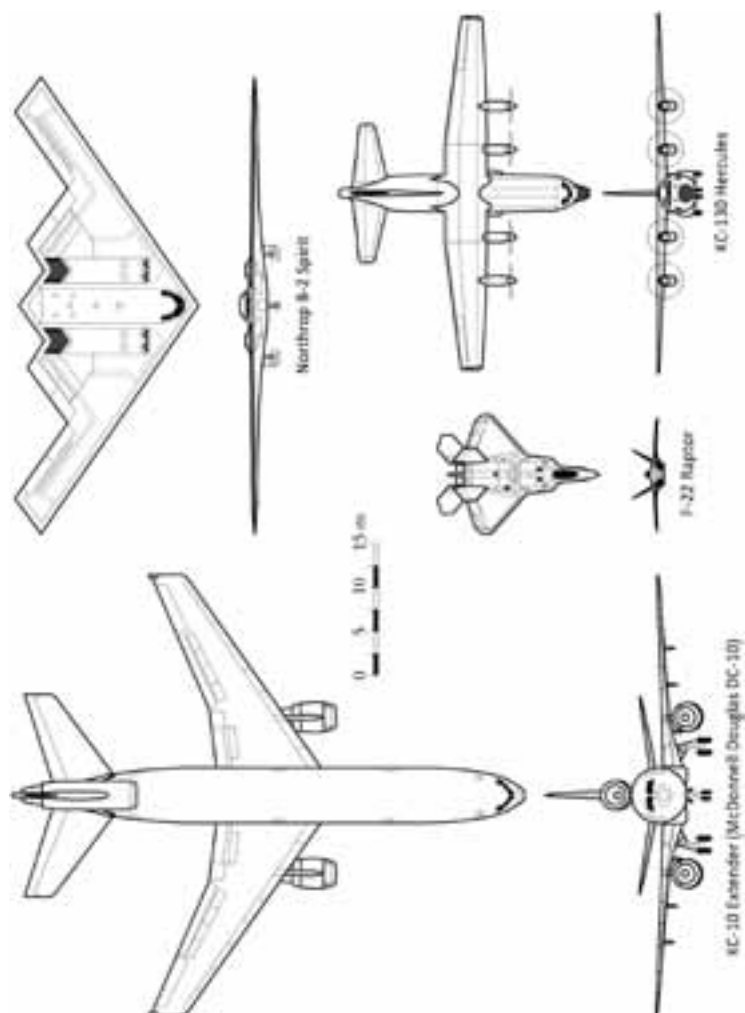
Множина Мандельброта (зони сірого кольору утворюються точками, що прямують до нескінченності з помірною швидкістю)

Бенуа не спинився і пішов далі. Тепер кожній точці, яка прямувала до нескінченності, присвоювався певний колір залежно від того, наскільки швидко вона віддалялася від нуля. Підставляючи в розрахунки різні градієнти кольору, на границі фрактала Мандельброт отримав просто казкові зображення. Деякі з них наведені нижче.

Насолоджуйтесь і пам'ятайте: вся ця краса описується однією-єдиною формулою!

ДОДАТОК 6

Порівняльні розміри літаків, описаних у романі



Зміст

Передмова.....	7
Епізоди: початок.....	13
Виклик	37
Прибуття.....	66
Нове покоління.....	89
Техно-синапс	112
Глухий кут.....	154
39 протигазів і... альдостерон	178
Долина Смерті.....	193
Пурітамське побоїще.....	235
Воно	271
Фрактальна одержимість.....	309
Змії починають кусатися.....	350
Пекло Ель-Татіо	393
Кінець?... ..	445
Післямова автора	461
<i>Додаток А</i>	
Множина Мандельброта.....	470
<i>Додаток Б</i>	
Порівняльні розміри літаків, описаних у романі.....	476

Літературно-художнє видання

КІДРУК Макс
Бот
Роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Відповідальний за випуск *Г. В. Сологуб*
Редактор *Г. В. Пагутяк*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *Н. Я. Радченко*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cor@bookclub.ua

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» *www.trade.bookclub.ua*

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

**ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля»»**

61140, г. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Одеський підрозділ

65063, м. Одеса, вул. Армійська, 8-В
тел. +38 (048) 776-07-67
e-mail: odessa@bookclub.ua

КИЇВ

ПП «Букс Медіа Тойс»

04655, м. Київ, просп. Московський, 10-Б, оф. 33
тел. +38 (044) 351-14-39,
+38 (067) 572-63-34,
e-mail: booksmt@rambler.ru

ЗАПОРІЖЖЯ

ФОП Савчук Ю.Д.

69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 18
тел. +38 (050) 347-05-68
e-mail: vega_center@i.ua

ДОНЕЦЬК

ТОВ «ІКЦ «Кредо»»

83096, м. Донецьк,
вул. Куйбишева, 131-Г
тел. +38 (062) 345-63-08, +38 (062) 348-37-92, +38 (062) 348-37-86
e-mail: fenix@kredo.net.ua
www.kredo.net.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88
e-mail: support@bookclub.ua
Інтернет-магазин: www.bookclub.ua
«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Кідрук М.

КЗ8 Бот : роман / Макс Кідрук ; передм. І. Геращенко. — Харків :
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. — 480 с. : іл.

ISBN 978-966-14-4654-9 (PDF)

Якби київський програміст Тимур встиг прочитати листа з попередженням від незнайомки, то не став би вбивцею мимоволі, тікаючи від хлопчиків-ботів з кривавими очима. Не він випустив джина з пляшки в чилійській пустелі, та й взагалі він не дуже розумівся на нанотехнологіях і заборонених експериментах над людьми... Просто, коли ти вмієш дуже добре робити свою роботу, чекай, що хтось неодмінно тебе використає. І ти виявиш у собі те, про що досі не здогадувався...

**УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР**

Спонсори та партнери конкурсу «Коронація слова»



Інформаційні партнери

